ECATERINA
ȚARĂLUNGĂ

♦

DICȚIONAR DE LITERATURĂ ROMÂNĂ

Bucuresti, 2007

Cuvânt înainte

Această lucrare este un „dicționar” deoarece termenii lui sunt înşiruiți în ordine alfabetică, dar nu este, stricto sensu, „de literatură”, deoarece cuprinde, pe lângă oamenii de litere (scriitori, critici literari, esteticieni etc.), reviste, curente, termeni literari şi alte câteva noțiuni şi personalități (folclorişti, teologi, istorici, filosofi ş.a.) menite să ofere cititorului, fie şi incipient, un context capabil să indice crearea şi comunicarea valorilor literare.

Fragment al culturii române şi, de fapt, al spiritului românesc, literatura n-a încetat niciodată să existe ca unitate polimorfă, uneori ignorată, alteori detestată, cu termeni aflați în interacțiune dincolo de ideologiile, imixtiunile şi manipulările politice sau de orice alt fel şi dincolo de limita înțelegerii unora care au supralicitat tot atât cât au negat părți ale ei.

Rolul de echilibru al literaturii în păstrarea vitalității spirituale a nației devine vizibil într-o lucrare de acest tip. Mai ales acum, când autoarea ei poate, nestingherită, să pună alături creatorii şi fenomenele literare din România, din teritoriile româneşti aflate în afara granițelor actuale ale țării, ca şi din emigrația românească risipită oriunde pe întinderea planetei. Şi mai ales acum, când constatăm ce pierdere a fost veacul XX pentru spiritul românesc, care, după al doilea război mondial a pierdut valorile din prima jumătate a veacului, iar după revoluția din 1989 pe acelea din a doua jumătate a veacului, recuperându-le, pe toate, doar parțial şi fără a se stabili relațiile lor funcționale, care fac rotunjimea experesivă a spiritului românesc. Intenția lucrării este deci să ofere mai mult o imagine asupra orizonturilor, a direcțiilor, decât o prezentare exhaustivă a tuturor celor care au ținut ori țin condeiul în mână în numele literaturii. Actualizarea datelor merge până la nivelul lunii septembrie 1999.

Se încheie practic un veac şi un mileniu. Se cuvine să tragem linie şi să vedem cine suntem.

Dr. Ecaterina Țarălungă
10.10.1999, Bucureşti

După cinci ani

Țin să mulțumesc tuturor celor care m-au susținut în ideea de a reedita acest dicționar, cu actualizările de rigoare. Astfel, acest volum va fi apărut deopotrivă la sfârşitul mileniului doi şi la începutul mileniului trei. El poate evalua o trecere majoră, care nu este doar una temporală, ci şi una care modifică parametrii contactelor umane de la judecata „în sistem" (social, politic, economic, ideologic, cultural) a valorilor, la judecata „în rețea", după afinități, recunoaşteri care ignoră granițele menționate în paranteza de mai sus şi permit afirmarea valorilor nu după ordinul de mărime numerică al popoarelor care le-au produs, ci după hrana spirituală pe care ele o pot oferi cât mai multor consumatori, de oriunde şi de oricând.

Iminenta integrare a României în Uniunea Europeană m-a făcut să adaug acestui dicționar structura instituțiilor de cultură româneşti, ale spațiilor româneşti aflate acum în afara granițelor de stat ale României, dar aflate şi ele în proces de integrare, ca şi a românilor din diaspora, care, prin numărul lor de circa paisprezece milioane, alcătuiesc, practic, o a doua Românie, cu valori consolidate, parte şi ele a spiritualității româneşti. Evident, minorităților naționale care au adăugat valori culturii române, li se cuvine un loc în acest volum, ca şi tuturor cercetătorilor străini care s-au ocupat de acest spațiu cultural românesc. Nu fac decât să măsor, astfel, lumea dechisă în care trăim şi în care ne vom afirma, în viitor, pe noi înşine, cu identitatea noastră, una printre celelalte, dar una distinctă, specifică şi puternică.

Am găsit de cuviință să ilustrez prezenta ediție cu imagini multe inedite, pe care le-am obținut de multe ori colindând prin România acestui început de mileniu, discutând cu multe dintre personalitățile prezente în această carte. Tuturor celor care m-au ajutat se cuvine să le adresez mulțumirile mele, fiindcă referința la o literatură, ca orice alt demers omenesc, câştigă cu atât mai mult cu cât participarea celor care o fac, o citesc şi o analizează este mai mare.

Ecaterina Țarălungă
10 martie 2006, Bucureşti

Bibliografie

Mioara Apolzan – Aspecte de istorie literară. Destinul unei publicații: R.F.R., Editura Minerva, 1983
Jana Balacciu – Dicționar de lingvişti şi filologi români, Editura Albatros, 1978
Emil Boldan – Dicționar de terminologie literară, Editura Ştiințifică, 1970
C. Chițimia şi Al. Dima – Dicționar cronologic. Literatura română, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1979
Mihai Cimpoi – O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia, Editura Arc, 1997
Ilie Constantin – Poeți români/Poètes roumains (1951-1973), Editura Fundației Culturale Române, 1995
Ov. S. Crohmălniceanu – Literatura română între cele două războaie mondiale, 3 vol., Editura Minerva, 1972-1975
Petre Dan – Asociații, cluburi, ligi, societăți. Dicționar cronologic, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1983
Iordan Datcu şi S. C. Stroescu – Dicționarul folcloriştilor, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1979
Alexandru Dima – Aspecte şi atitudini ideologice, în „Datina", Turnu Severin, 1933
Ion Hanganu – Dicționarul presei româneşti (1790-1982), Editura Fundației Culturale Române, 1996
Nicolae Th. Ioannițiu – Istoria editurii româneşti, Editura Cartea Românească, 1943
Dimitrie Păcurariu – Dicționar de literatură română. Scriitori, reviste, curente, Editura Univers, 1979
Mircea Păcurariu – Dicționarul teologilor români, Editura Univers Enciclopedic, 1996
Marian Popa – Dicționar de literatură română contemporană, Editura Albatros, 1977
Paul Robert – Le Petit Robert. Dictionnaire universel des noms propres, vol. 2, Le Robert, Montréal, 1988

Costa Roşu – Lexiconul jurnalisticii româneşti din Iugoslavia, Editura Libertatea, Novi sad, 1989
Dorina Rusu – Istoria Academiei Române. Repere cronologice, Editura Academiei, 1992
Eugen Simion – Scriitori români de azi, 3 vol., Editura Cartea Românească, 1984
Mihai Straje – Dicționar de pseudonime, alonime, anagrame, asteronime, criptonime ale scriitorilor şi publiciştilor români, Editura Minerva, 1973.
Laurențiu Ulici – Literatura română contemporană, vol. 1, Editura Eminescu, 1995
Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu – Dicționarul Scriitorilor Români, Editura Fundației Culturale Române, 5 vol., 1998 – 2000, Bucureşti
* * * - Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900, Editura Academiei, 1979
* * * - Mic dicționar enciclopedic, Editura Enciclopedică română, 1972
Mihai Cimpoi – O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia, Editura ARC, 1997
* * * - Mic dicționar enciclopedic, Editura Enciclopedică ▪ Editura Univers Enciclopedic, 2005
* * * - Dicționar enciclopedic, Editura Univers Enciclopedic, 6 vol., 1993 - 2005

A

Aaron (Aron) Florian (n. 21 februarie 1805, Rod, jud. Sibiu – m. 12 iulie 1887, Bucureşti) – istoric şi publicist. A învățat la Sibiu şi Blaj, apoi la Universitatea din Pesta. Chemat în Muntenia de Dinicu Golescu, a fost profesor la Goleşti, apoi la Şcoala Centrală din Craiova, la Colegiul Sf. Sava din Bucureşti, la Universitatea Bucureşti. A fost redactor la revista "Muzeu Național" scoasă de Ion Heliade Rădulescu. A colaborat la "Foaie pentru minte, inimă şi literatură". Membru al Societății Filarmonice, participant la revoluția de la 1848. Lucrări: *Vocabular franțezo-românesc* (1840-1841), *Idee repede de istoria Prințipatului Țării Româneşt*i, 1835-1838, *Manual de istoria Principatului României*, 1839. Figura centrală a scrierilor sale este Mihai Viteazul, simbol al luptei românilor pentru unitate națională. A propagat ideile Şcolii Ardelene în Țara Românească. A întemeiat, împreună cu Petrache Poenaru şi Georg Hill, primul cotidian din țară: "România", 1837. Membru al Societății Academice Române din 1870. Concepția sa romantică şi progresistă asupra istoriei ca factor formator al conştiinței naționale îl plasează printre sursele literaturii romantice româneşti, mai ales cu tematică istorică.

Aaron, Petru Pavel (n. 1709, Bistra, jud. Maramureş – m. 1764, Blaj) – cleric şi cărturar, originar dintr-o familie domnitoare din Moldova. A învățat mai întâi acasă, cu un profesor francez, apoi la Colegiul De Propaganda Fide din Roma, Filosofia şi Teologia. S-a întors în țară în 1743 şi s-a călugărit sub numele Pavel. Episcop unit (greco-catolic) al Transilvaniei (1752-1764). A organizat şcolile româneşti din Blaj (şcoala de obşte, şcoala secundară, seminarul de preoți), acesta devenind astfel un important centru cultural al

Transilvaniei. A înființat tipografii unde a tipărit în română şi latină cărți de cult: *Floarea adevărului*, 1750, apărută şi în latină, la Viena, cu titlul *Flosculus veritatis, Bucoavnă*, 1759, *Adevărata mângâiere în vremi de lipsă* (1761). A folosit izvoare greceşti, latineşti şi româneşti. Considerat astăzi unul dintre fondatorii latinismului ardelean, ceea ce i-a adus replici din partea ortodoxiei, dar, în acelaşi timp, unul dintre cei care a conştientizat neamului românesc rădăcinile latine, apartenența sa la bazinul romanității. Linia Roma – Viena - Blaj devenea, în epocă, o linie Maginot de apărare anti-otomană.

Aaron, Theodor (6 februarie 1803, Țichindeal, jud. Sibiu – m. 6 aprilie 1859, Lugoj) - cleric, pedagog şi cărturar român. A învățat, la Sibiu, Blaj, Cluj, Budapesta, Filosofia şi Teologia. Director al Gimnaziului românesc din Beiuş, rector al Seminarului Român Leopoldin din Oradea, cenzor al cărților româneşti pe lângă Tipografia Universității din Buda (1842). Publică la „Gazeta de Transilvania", „Foaie pentru minte, inimă şi literatură". I s-a tipărit la Buda în 1828 *Scurtă apendice la Istoria lui Petru Maior carea, prin adevărate mărturisiri a mai multor scriitori vechi, începutul românilor din romani adevărați mai mare lumină îl pune*. Citează surse greceşti, latine, bizantine: Plutarh, Seneca, Titus Livius, Eunapius, Eutropius, Procopius. Prefața este una iluministă („luminarea nației", „iscusirea" ei). In domeniul limbii române este pentru etimologism şi latinizare, în linia lui Petru Maior şi a Şcolii Ardelene. A insistat asupra continuității filonului romanic pe tot teritoriul fostei Dacii, ca şi a unității lingvistice a românilor din nordul şi din sudul Dunării.

Aaron, Vasile (n. 1770, sat Glogoveț, lîngă Blaj - m. 1822, Sibiu) - poet. Studii de teologie la Seminarul din Blaj, apoi Dreptul la Cluj. Avocat consistorial al Episcopiei Ortodoxe din Sibiu. Ştia germana, maghiara, latina, italiana. A corespondat cu Veniamin Costachi de la Iaşi, relația fiind stabilită de Ioan Budai-Deleanu. A tradus şi prelucrat *Der Messias* de Fr. G. Klopstock, cu titlul *Patimile şi moartea Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, 1805, fragmente din *Bucolice* şi *Eneida* de Virgiliu (rămase în ms.), precum şi *Metamorfoze* de Ovidiu, în versuri, cu *titlul Perirea a doi iubiți, adecă: jalnica întâmplare a lui Piram şi*

Tisbe, cărora s-au adăugat mai pe urmă nepotrivita iubire a lui Echo şi Nartis, 1807. A scris poema didactică Anul cel mănos, 1820 după modelul *Georgicelor* lui Virgiliu şi lucrarea juridică originală *Praxisul formurilor bisericeşti*, 1805. A prelucrat în versuri române populare: *Istoria lui Sofronim şi a Haritei cei frumoase, fiicei lui Aristef, mai marelui din Milet,* 1821. Are meritul de a fi introdus în cultura română, prin traduceri, compilații şi imitații, mari teme ale literaturii clasice, modelându-le astfel încât, în ciuda lipsei de strălucire, să poată fi gustate de omul de rând.

Abstracționism - curent artistic, apărut după 1910, pregătit de cubismul francez şi expresionismul german. Extins la literatură, a propus o „artă absolută", bazată pe reducerea figurativului la liniile esențiale prin analiza internă a obiectului vizat. Literatura română nu cunoaşte adepți în stare pură ai acestui curent. Dar reprezentanții avangardei pe de o parte (Urmuz, Tristan Tzara, Geo Bogza, Cicerone Theodorescu), ca şi ai literaturii intelectualiste pe de alta (Marcel Bleher, Camil Petrescu), prezintă în textele lor diverse forme de abstacționism, combinate fie cu forme de dicteu automat (la avangardişti), fie cu literaturizări ale unor teorii (la intelectualişti).

Academia Cațavencu (din 1990, inițial „Cațavencu") - „săptămânal de moravuri grele", (inițial „săptămânal incomod"), cu profil satirico-politic şi literar. Editor şi director fondator poetul Mircea Dinescu. Ulterior şi fundație cu acelaşi nume.

Academia de Ştiințe a Moldovei – Înființată în 1946 ca Baza Moldovenească de Cercetări Ştiințifice a Academiei de Ştiinte a U.R.S.S., transformată în anul 1949 în Filiala Moldovenească a Academiei de Ştiințe a U.R.S.S. În anii care au urmat au fost întreprinse o serie de măsuri pentru crearea bazei tehnico-materiale a Filialei, pregătirea cadrelor ştiințifice, formarea direcțiilor principale de cercetări şi perfecționarea modului de organizare a investigațiilor ştiințifice. Dezvoltarea şi aprofundarea cercetărilor ştiințifice erau însoțite de perfecționarea structurii organizatorice a Filialei. Prin crearea institutelor de cercetare noi s-a constituit o rețea ştiințifică academică bine

conturată. Actul de constituire a Academiei de Ştiinte a Moldovei este datat 2 august 1961. Din momentul fondării până la declararea independenței Republicii Moldova (27 august 1991) A.S.M. a fost parte integrantă a sistemului academic ex-sovietic, aflându-se atât în subordinea Prezidiului Academiei de Ştiințe a U.R.S.S., cât şi în cea a Consiliului de Miniştri al R.S.S.M. Primul preşedinte al A.S.M. a fost Iachim Grosul, membru corespondent al A.Ş. a U.R.S.S., academician al A.S.M., doctor habilitat în ştiințe istorice (1961-1976), fiind urmat de Alexandru Jucenko, membru corespondent al A.S. a U.R.S.S., academician al A.S.M., doctor habilitat în ştiințe biologice (1977-1989) şi de Andrei Andrieş, academician al A.S.M., doctor habilitat în ştiințe fizice şi matematice (din 1989). În prezent în cadrul A.S.M. îşi desfăşoară activitatea 6 secții: Ştiinte Matematice şi Economice; Ştiințe Fizice şi Tehnice; Ştiințe Biologice, Chimice şi Ecologice; Ştiințe Agricole; **Ştiințe Socio-umane şi arte**; Ştiințe Medicale. Acestea includ 28 de institute şi centre ştiintifice ale Academiei. În subordinea Academiei funcționează Institutul de Arheologie si Etnografie, **Institutul de Lingvistică**, **Institutul de cercetări Interetnice**, întreprinderi experimentale şi alte structuri ştiintifico-tehnologice. Prin intermediul Secțiilor de Ştiinte A.S.M. contribuie de asemenea la coordonarea ştiințifico-metodică a activității de cercetare a institutelor de ramură subordonate autorităților administrației publice centrale. Cercetările fundamentale şi aplicative ale A.S.M. se efectuează în domeniile: matematică şi informatică, fizică teoretică, fizica solidelor, micro- şi opto-electronică, procese de transfer în câmpuri magnetice, procese geofizice şi geologice, procese fizice şi tehnice în energetică, chimia compuşilor, organică şi anorganică, chimia analitică şi ecologică, chimia teoretică, fiziologie şi biochimie, zoologie, microbiologie, botanică, geografie, ecologie, restaurare şi utilizare rațională a florei şi faunei, fiziologia stresului, genetică, medicină, **istorie, lingvistică şi literatură, filosofie, sociologie**, economie, politologie, arheologie, etnografie, artă etc. Temele şi proiectele de cercetare sunt selectate în sistem competitiv, prin concurs. O atenție deosebită se acordă extinderii şi aprofundării relațiilor de colaborare cu

universitățile din țară, cu unele ministere şi departamente de profil, fiind încheiate acorduri. A.S.M. participă la lucrările a diferite organisme ştiințifice internaționale precum UNESCO, Agenția Internațională de Energie Atomică (IAEA), Comitetul Ştiințific NATO etc. A.S.M. este membră a Asociației Internaționale a Academiilor de Ştiințe (IAAS) şi a Consiliului Internațional al Asociațiilor Ştiințifice (ICSU). Această structură instituțională permite - ne referim la spațiul cultural – şi literar, care constituie subiectul demersului nostru – stabilirea de contacte şi termeni de comparație în cadrul proceselor de globalizare, de păstrare a diversității şi identității spațiului cultural moldovenesc, de la formele populare la acelea culte, specializate.

Academia din Bucureşti (1694-1818) – şcoală domnească superioară înființată de Constantin Brâncoveanu după model italian de Renaştere, cu ajutorul unchiului său, stolnicul Constantin Cantacuzino, care studiase la Padova. Limba de studiu era greaca, atunci limbă comună a ortodoxiei orientale, iar sediul şcolii s-a aflat la Sf. Sava, apoi la Schitu Măgureanu, ambele în Bucureşti. Tentativa lui Brâncoveanu era de a edifica o şcoală a ortodoxiei greceşti de construcție bizantină, valabilă pentru tot sud-estul Europei (aşa cum îşi construiseră învățământul şi Kiril Lukaris în zona arhipelagului grecesc, ori Vasile Lupu şi Simion Movilă în Moldova şi respectiv în Ucraina), spre a fortifica şi uni cultural şi religios acest spațiu, reuşind astfel să țină piept pe de o parte influențelor venite dinspe otomani, pe de alta celor venite dinspre catolici.

Academia Domnească – înființată în 1640 de Vasile Lupu,

albanez ca origine, la Iaşi, după modelul celei din Kiev, a lui Simion Movilă, venind de acolo patru profesori. Ideea a avut-o chiar Mitropolitul Simion Movilă al Kievului, sprijinitor şi al Academiei Duhovniceşti din Kiev, în sensul unificării ortodoxiei orietale inițiată de grecul Kiril Lucaris. Ca şi Academia din Bucureşti, ilustra o tentativă extra-teritorială, de unire a Europei sub semnul creştinătății orientale. Vaticanul, pe de altă parte, crease puncte de legătură între catolicism şi ortodoxie prin apariția, în Transilvania şi Ucraina,

a unei religii “de mediere”: greco-catolicismul. Mitul unității Europei a fost mai întâi un mit creştin.

Academia Mihăileană – instituție fondată la Iaşi în 1835 de Ion Ionescu dela Brad în jurul unui nucleu referitor la Ştiințele

agricole. În noiembrie 1843 Ion Ghica a deschis acolo cursul de Ştiințe Politice, atrăgând atenția asupra importanței deschiderii învățământului spre industrializare, ca necesitate a modernizării României. Savanți precum Gheorghe Săulescu, Gheorghe Ciuciureanu au fost apoi implicați în dezvoltarea Academiei Mihăilene. Ion D. Strat, economist şi avocat, a inaugurat departamentul de Economie Politică al Universității din Iaşi, fiind şi primul ei rector, în 1860. Cultura şi literatura română beneficiau astfel de “ochiul critic” pus asupra realității, educat să privească lumea reală şi problemele ei, importanța problemei țărăneşti, privirea politicii interne în conexiune cu politica externă. Fenomen important în pregătirea spirituală a românilor pentru marile evenimente ale veacului al XIX-lea: 1848, de amploare europeană şi mica unire de la 1859, răspuns românesc la provocările veacului. Temele literaturii române a secolului al XIX-lea sunt formate în bună măsură grație acestui tip de instituții numite “academii”.

Academia Română (din 1879) - cel mai înalt for de ştiință şi cultură din țară. Fondată în aprilie 1866 sub numele de Societatea Literară Română, devenită Societatea Academică Română în 1867 (inițial cu trei secțiuni: **filologie-literatură**, istorie-arheologie, ştiințe naturale, apoi cu alte secții noi) ca urmare a programelor de modernizare de după Unirea Principatelor din 1859. Fundamentul Societății l-a constituit organizarea precedentă a unor „academii” şi „şcoli”, care datau în Țara Românească din 1689 şi în Moldova din 1707, apoi a societăților literare imediat preexistente de la Braşov (1821), Bucureşti (1844), Sibiu (1861), Cernăuți (1862). De la început Academia a fost o insituție națională, enciclopedică, reunind marile personalități ale culturii şi

ştiinței. Cei 21 de membri fondatori proveneau din Țara Românească, Moldova, Transilvania, Bucovina, Banat, Maramureş, Basarabia, Voivodina şi alte zone din Peninsula Balcanică, adică reuneau valorile româneşti de pretutindeni. In prima ei formulă a editat Dicționarul limbii române, coordonat de latiniştii (adepți ai etimologismului lingvistic) Laurian şi Massim (1871), ceea ce a provocat demisia lui Titu Maiorescu, adept al fonetismului. Instituția se numeşte Academia Română din 1879. Ea a instituit premii, pensii şi alte forme de sprijin pentru marile valori culturale ale țării. Premii anuale pentru lucrări de specialitate: Premiul Evanghelie Zappa, Premiul Alexandru Ioan Cuza, Premiul Herescu-Năsturel şi Premiul Vasile Adamachi. În 1948 a suferit epurări (din motive politice) şi s-a numit, pe rând, Academia Republicii Populare Române, apoi Academia Republicii Socialiste România, până în 1990, când a revenit la denumirea de Academia Română. În prezent este organizată pe douăsprezece secțiuni: Ştiințe matematice, Ştiințe fizice, Ştiințe chimice, Ştiințe tehnice, Ştiințe şi tehnologia informației, Ştiințe biologice, Ştiințe agricole şi silvice, Ştiințe geologice, geografice şi geofizice, Ştiințe medicale, Ştiințe economice şi sociologice, **Ştiințe filologice, literatură, arte**. Are 181 de membri aleşi pe viață, la vârsta maximă de 65 de ani şi 135 de membri onorifici, personalități de mare valoare intelectuală, din țară şi din străinătate, romîni ca şi străini dedicați cauzei româneşti, aleşi indiferent de vârstă, unii post-mortem. Pe lângă Bucureşti, Academia are filiale la Iaşi, Cluj, Timişoara, precum şi 66 de institute de cercetări şi alte instituții afiliate: Observatorul Astronomic, Parcul Național Retezat, Observatorul Geodinamic Călduruşani ş.a. Pe lângă Academie funcționează 13 Comitete Naționale (istorie, matematică, mecanică teoretică şi aplicată, astronomie, standardizarea denumirilor geografice, schimbarea globală a mediului ş.a.), ca şi un număr de 60 de Comisii specializate (pentru **limba română**, pentru istoria oraşelor româneşti, ecologie, prezervarea monumentelor naturale, protecția solului, pentru informatică, acustică ş.a.). Academia deține o editură, două publicații: „Analele Academiei Române" şi „Academica" şi Biblioteca Academiei. Este coordonată de un Consiliu ales

dintre membrii Adunării generale, care are în fruntea sa un preşedinte (ales pentru o perioadă de 4 ani dintre membrii Consiliului). Academia îşi desfăşoară activitatea pe baza unui buget acordat de stat, ca şi a unor donații. Una dintre cele mai importante este donația Fundației Menahem H. Elias, datând din 1923. Din 1999 Academia deține şi Fundația pentru Ştiință şi Artă. De la războiul de independență şi până astăzi Academia a rămas singurul for românesc aproape nemodificat în parametrii săi de bază, contribuind astfel la păstrarea diversității culturale şi a unității spirituale a românilor, fie ei dinăuntrul, fie din afara granițelor țării.

Academia Româno-Americană (ARA) - instituție fondată în 1975 în California de către un grup de intelectuali români emigrați în SUA. Organizează forumuri (congrese) anuale pentru schimburi de idei în domeniul culturii (**literatură, filosofie**, medicină, biologie, ştiințe sociale, legislație, arte, **istorie, filologie**, inginerie, economie, mediu, matematică, fizică, chimie ş.a.). Secțiunile Academiei sunt: legislație, politică, **filosofie, teologie**, istorie, antropologie, **lingvistică, literatură**, economie, mediu, biologie, medicină, inginerie, matematici aplicate, fizică, chimie. Are în jur de 56 de membri onorifici, printre care Eugène Ionesco†, Octavian Bârlea†, Mircea Eliade†, Virgil Gheorghiu, George Emil Palade. Acordă premii, finanțează publicații şi edituri româneşti din SUA, inițiază şi susține programe de promovare a spiritualității româneşti. Printre fondatori Octavian Bârlea, reprezentant al Vaticanului în Germania, preşedinte fondator al ARA (1975-1978). Alți preşedinți: Maria Manoliu-Manea, lingvistă (1982-1995), Constantin Corduneanu, matematician (1995-1998). Preşedinte în exercițiu: Ion Paraschivoiu, inginer, Canada.

Academia Vasiliană (1640-1821) – a fost inființată în 1640, de Vasile Lupu, domnul Moldovei, iar cursurile sale erau urmate şi de studenți străini. Se învăța slavonă şi greacă. Avea sediul la biserica Trei Ierarhi din Iaşi. Ideea de bază a învățământului epocii era unificarea curentelor ortodoxiei în spațiul greco-rus, pentru a rezista

astfel mai bine avansului catolicismului, în principal dinspre Polonia, ca şi atacurilor Imperiului Otoman. În acest sens țările române aveau de jucat un important rol de mediator. Mai târziu cunoscută sub numele Şcoala Mare Domnească. A activat până în 1821, la mişcarea Eteriei.

Activism - doctrină politică şi literară, prezentă difuz în deceniul al II-lea – al IV-lea al secolului XX în România. Presupunea un răspuns „activ", prin acțiune promptă, la stimulii veniți din lumea reală. Era vorba, în principal, despre replici date creşterii curentelor de dreapta şi pro-fasciste care au angajat România în cel de-al doilea război mondial. Tudor Vianu a fost unul dintre promotorii acestei teorii.

Adamescu, Gheorghe (n. 26 iulie 1869, Bucureşti - m. 1942, Bucureşti) - istoric literar şi bibliograf. S-a specializat în Litere la Geneva şi Paris. A făcut parte din Comitetul de redacție al revistei „Albina". Principalele lucrări: *Luptele pentru naționalitate ale românilor de peste munți: 1848-1849*, 1892; *Istoria literaturii române*, 1914; *Contribuțiuni la bibliografia românească*, 3 vol., 1921-1928. Spirit pozitivist şi exact, a colaborat cu I. A. Candrea la *Dicționarul enciclopedic ilustrat CARTEA ROMÂNEASCĂ*, elaborând partea de istorie-geografie. Membru corespondent al Academiei Române din 1921. Spirit filologic, aşezat la confluența veacurilor al XIX-lea şi al XX-lea, lucrările lui excelează prin acribie ştiințifică şi tentativa de cuprindere enciclopedică a fenomenului cultural românesc, favorizând astfel sinteza culturală pe baza căreia intelectualii perioadei intebelice au fundamentat modernitatea culturii române, acordul ei cu lumea europeană.

Adameşteanu Gabriela (n. 1 aprilie 1942, Piteşti) – scriitoare. Redactor şef al publicației “22” (din 1991), preşedintă a PEN-Clubului românesc. Membră a Alianței Civice, a primit în 2002 grantul Helman Hamett, administrat de Human Rights Watch. Lucrări: *Drumul egal al fiecarei zile*, roman, 1975; *Dăruieşte-ți o zi de vacanță,* nuvele, 1979; *Dimineața pierdută*, roman, 1983, 2004; *Vară-primăvară*, nuvele, 1989; *Obsesia politicii*, interviuri, 1995; *Cele două Românii*, publicistică, 2000; *Intâlnirea*, roman, 2003. Scriitoare cu deschidere către social şi evoluția contemporană a fenomenului politic românesc, transcrie în literatura ei nemulțumiri şi propune soluții proprii pentru aceste zone.

Aderca, Felix (n. 26 martie 1891, Puieşti, jud. Vaslui - m. 12 decembrie 1962, Bucureşti) – scriitor evreu din România. După absolvirea liceului se angajează funcționar la Ministerul Muncii. După 1944 a fost director al Direcției învățământului artistic din Ministerul Cultelor. Volum de debut: *Naționalism? Libertatea de a ucide*, 1910, prefațat de C. Rădulescu-Motru. Teoretician al modernismului, avangardismului şi experimentalismului: *Mic tratat de estetică sau lumea văzută estetic*, 1929. A scris şi versuri simboliste: *Motive şi simfonii*, 1910; *Stihuri venerice*, 1912,. Romane: *Domnişoara din strada Neptun*, 1921; *Aventurile domnului Ionel Lăcustă Termidor*, 1932; *Oraşele înecate*, 1937; *Revolte*, 1945. A lăsat interviuri strânse în volumul *Mărturia unei generații*, 1929. A avut una dintre cele mai timpurii reacții la ascendența dreptei româneşti, mai ales a aceleia pro-naziste. Avangardist moderat, a lăsat în plan literar un mesaj care ilustrează deopotrivă influența modelelor literare româneşti ale momentului, pe o gamă care merge de la Ionel Teodoreanu la Mircea Eliade, ca şi apartenența declarată la o etnie cu vechi tradiții culturale în spațiul românesc.

"Adevărul" (1871-1872, Iaşi, săptămânal; 1888-1900; 1907-1916; 1918-1937; 1946, Bucureşti, cotidian); serie nouă, cu profil social-politic, din 1990, cu titlul „Adevărul". Se reclamă de la seria veche. Prima serie a fost condusă de Alexandru Beldiman, antiregalist, dat în judecată de Palatul regal, dar achitat în justiție grație juriului condus de Vasile Alecsandri. Seria bucureşteană a fost condusă de acelaşi Al. V. Beldiman. Odată cu preluarea publicației de către A. Bacalbaşa, ea se apropie de mişcarea socialistă. Din 1892 partea literară este condusă de Traian Demetrescu (socialist). Din 1895 proprietarul ziarului este C. Mille, de asemenea socialist. Au colaborat: Radu Rosetti, G. Ibrăileanu, C. Dobrogeanu-

Gherea, Constantin Stere, C. Rădulescu-Motru, Gala Galaction, Nicolae Iorga, Al. Macedonski, H. Sanielevici, Mihail Sadoveanu ş.a. A pledat pentru votul universal, drepturile femeii, ale țărănimii, pentru unitatea națională. Partea culturală a fost condusă, la un moment dat, de Traian Demetrescu. Pe lângă acest cotidian au apărut mai multe suplimente. Le menționăm:

- „– de duminică" (1897-1898), săptămânal - supliment literar al „Adevĕrului".

- „ – de joi" (1898-1899), săptămânal – supliment literar al ziarului „Adevĕrul". Au colaborat: Radu Rosetti, C. Rădulescu-Motru, Gala Galaction, Vasile Demetrius ş.a.

- „– ilustrat" (1895-1899), săptămânal – supliment literar al ziarului „Adevĕrul". Au colaborat Nicolae Iorga, Al. Macedonski, Gala Galaction ş.a.

- „ – literar" (1894-1895, săptămânal) – supliment literar. Director A. Bacalbaşa. Au colaborat: Sofia Nădejde, H. Sanielevici ş.a.

„ – literar şi artistic" (1920-1939), săptămânal - continuator al „Adevĕrului ilustrat". Fondatori: V. Beldiman şi C. Mille.

-„ – (din 1989, Bucureşti) - seria nouă a "Adevărului", care se revendică în sens istoric, dar nu şi ca opțiune socialistă, de la celelalte, este un cotidian independent. Apare şi astăzi. Director fondator: Darie Novăceanu, urmat de Dumitru Tinu. Deține un supliment săptămânal de cultură şi atitudine, "Adevărul literar şi artistic" (din 1990), condus până în 2005 de ziaristul şi prozatorul Cristian Tudor Popescu.

Agârbiceanu, Ion (n. 12 septembrie 1882, Cenade, jud. Alba - m. 28 mai 1962, Cluj) - prozator. A frecventat cu întreruperi Seminarul teologic al Universității din Budapesta. Apoi, ca bursier, a studiat, tot la Budapesta, filologia clasică şi istoria. A fost, pe rând, funcționar al Mitropoliei din Blaj, preot, publicist la Cluj, Sibiu, iarăşi la Cluj. A devenit membru al Academiei RPR în 1955. După Ioan Slavici, a marcat al doilea mare moment de afirmare a prozei ardeleneşti. La început romantic: *De la țară*, 1905, a evoluat spre realismul dur*: Fefeleaga*, 1906). A scris nuvele: *Două iubiri*, *În întuneric* -1910, romane:

Arhanghelii, 1914; *Legea trupului*, 1926; *Legea minții* • *Povestea unei vieți*, 1927; *File din cartea naturii*, 1959 în care analiza psihologică şi descrierile de natură sunt remarcabile.

„Aghiuță" (1863-1864, Bucureşti) – săptâmânal literar şi satiric apărut sub conducerea lui B. P. Hasdeu. Revistă antiguvernamentală, suprimată de forțele politice după nici un an de apariție.

„Agora" (1947, Bucureşti) - publicație literară pentalingvă (română, franceză, engleză, germană, italiană) editată de Virgil Ierunca şi Ion Caraion (un număr). Tentativă de deschidere literară către Europa, în condițiile în care în România tocmai se instaura perioada socialistă, iar în Europa începea războiul rece. Ambii autori ai revistei vor ilustra, de altfel, cu biografiile lor, acest moment de răsucire al culturii române de la jumătatea veacului XX.

- „ - (1987-1993) - revistă alternativă de cultură cu apariție lunară, ca organ al Comunității româneşti din Philadelphia, SUA. Editată în româneşte. Din colectivul redacțional au făcut parte Eugène Ionesco, Matei Călinescu, Ion Negoițescu, Virgil Nemoianu.

„Alăuta românească" (1837-1838, cu intermitențe, Iaşi) - supliment literar bilunar inițiat de Gh. Asachi, al ziarului „Albina românească". Este una dintre primele noastre reviste de tip almanah. A fost condusă de Gh. Asachi. Au colaborat: Mihail Kogălniceanu, Constache Negruzzi, Costache Aristia ş.a. Au apărut traduceri din Schiller, Bürger, Voltaire, Kotzebue, revista contribuind astfel la sincronizarea spiritului românesc cu cel european, la procesul de modernizare al Moldovei însăşi. A premers, ca idee, „Daciei literare".

Alba Iulia – capitala spirituală a tuturor românilor, marca identității româneşti. Începuturile aşezării datează din mileniul V î.H. şi există mărturii continue de locuire, în epoca bronzului şi a fierului. La jumătatea mileniului I î.H. exista aici cetatea traco-dacică Apulon, loc marcant al imperiului geto-traco-dacic. Ea făcea comerț cu grecii şi constituia un punct al rutei comerciale

dinspre sud-estul continentului către nord-vestul lui (de la Petra, cetate nabateană aflată în sudul deşertului Iordaniei de azi, unde veneau negustori din China şi India, până în Britania). Râvnită de romani, a fost cucerită în anul 106 d.H., când a căpătat numele de Apulum. Mai întâi castru roman, adăpostind Legiunea a XIII-a Gemina, a devenit municipiu în jurul anului 160 d.H. şi colonie în jurul anului 190 d.H., susținând astfel cea mai mare concentrare urbană a Daciei Romane. Aflată mai curând sub influența Bizanțului decât a Romei, Apulum şi-a păstrat rolul de mediator intercultural între estul şi vestul continentului. Acest lucru a rămas valabil şi după năvălirile slave (când a avut numele Bălgrad, adică „oraşul alb"). Stabilă şi bine definită ca standard de civilizație şi de cultură, ea a modelat confluențe numeroase şi şi-a păstrat rolul de simbol spiritual al locului. După năvălirile secuieşti şi maghiare, cetatea s-a numit, în amintirea voievodului uzurpat, Alba lui Gelu (Gyula, Iula, Iulia), adică Alba Iulia. Bătălia dintre Roma şi Bizanț s-a reflectat în universul cultural al oraşului. Alături de el, la Blaj, a apărut chiar o religie de legătură între ortodoxie şi catolicism: greco-catolicismul. Românii care nu acceptau să-şi schimbe religia erau siliți să treacă munții în țările române. Eugeniu de Savoia edifică la Alba Iulia o cetate de tip Vauban, Iancu de Hunedoara pregăteşte aici atacul anti-otoman de la Sântimbru. La Alba Iulia, capitală a Transilvaniei, s-au ținut dietele provinciei şi ea a reuşit să asigure autonomia zonei cu statut de principat (1541-1690) față de austrieci. Albei Iulia i-a dat o moşie drept danie Constantin Brâncoveanu la 1700. Alba Iulia

este însă şi un important centru spiritual al catolicismului din România. Acolo se află o catedrală catolică edificată în veacul al XI-lea, unde este mormântul lui Iancu de Hunedoara, apărătorul întregii creştinătăți contra otomanilor. Tot la Alba Iulia se află episcopia romano-catolică, al cărei primat, Bathyany, a cumpărat în veacul al XVIII-lea biblioteca primatului Vienei şi a întemeiat Biblioteca Bathyaneum, cel mai mare depozit de incunabule aflat astăzi în România. În incinta episcopiei ortodoxe se află unele dintre cele mai interesante vestigii romane din zonă, atestând influențe greceşti şi de substrat geto-dacic. De altfel, nu departe de Alba Iulia este aşezată Sarmisegetuza, capitala

dacilor liberi. Mihai Viteazul înfăptuieşte pentru prima oară visul de unitate al tuturor românilor, intrând în Alba Iulia la 1 noiembrie 1599. Acela a fost momentul când toată vechea istorie a cetății a fost conştientizată ca făcând parte din însăşi axa spirituală a neamului, încă de la întemeiere, iar simbolul Albei Iulia a devenit simbolul românității. Toată istoria ulterioară a cetății, cuprinzând pedepsirea capilor răscoalelor țărăneşti şi a paşoptiştilor, pregătirea redeşteptării naționale a românilor în sânul Imperiului austro-ungar, ca şi pregătirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918 (astăzi ziua națională a României) îşi au originea în acea conştientizare fulgurantă de la 1599 a rolului Albei Iulia pentru națiunea română. Literatura n-a rămas în afara acestei conştientizări. Nu numai literatura cu subiecte istorice sau declarat patriotice dă la iveală acest simbol spiritual, ci în creațiile literare cele mai diverse tematic ale românilor de oriunde şi din orice perioadă istorică, transpare, pe neaşteptate, apartenența la acest spațiu spiritual al Daco-Romaniei şi recunoaşterea însemnătății acestui simbol pentru definirea identității de sine a neamului.

„Albatros" (1941) - bilunar cu profil literar. Revistă de stânga inițiată de Geo Dumitrescu, în plin război mondial, ilustrând opțiunea sa politică, dar şi, dincolo de ea, afirmarea permanenței culturii, a posibilității de a păstra unitatea spirituală a intelectualității şi a tuturor românilor grație culturii. Au colaborat: Dinu Pillat, Dimitrie Stelaru, Miron Radu Paraschivescu, Şt. Aug. Doinaş, Mihnea Gheorghiu ş.a.

-„- v. Editura Albatros.

Albert Michael (n. 21 octombrie 1836, Apold, jud. Mureş - m. 21 aprilie 1893, Sighişoara) - scriitor de etnie germană din Transilvania. Profesor la Gimnaziul sas din Sighişoara. A scris teatru romantic: *Die Flanderer am Alt (Flamanzii pe Olt*), 1883; *Ulrich von Hutten*, 1893, nuvele realiste: *Die Dorfschule (Şcoala sătească*), 1866; *Altes und Neues (Vechi şi noi*), 1890 şi poezie lirică influențată inițial de Heinrich Heine: *Gedichte (Poezii*), 1893.

„Albina" (1897-1916; 1922-1928; 1933-1937; 1945-1998), săptămânal, Bucureşti - revistă

enciclopedică populară. La conducerea ei s-au aflat, printre alții, Spiru Haret (primul director), C. Rădulescu-Motru, Gh. Adamescu, George Coşbuc, Gheorghe Țițeica, Victor Babeş, A.D. Xenopol, Nicolae Iorga, Grigore Tocilescu, Titu Maiorescu, Ioan Slavici, G. Dem. Teodorescu, Octavian Goga, Şt. O. Iosif, Al. Vlahuță, B. Şt. Delavrancea, Sofia Nădejde, Ion Agârbiceanu ş.a. După 1948 devine revista Aşezămintelor Culturale din România

ALBINA ROMÂNEASCA

„Albina românească" (1829-1835; 1837-1850), bisăptămânal, Iaşi - periodic politic-literar editat de Gheorghe Asachi. Prima gazetă în limba română apărută în Moldova. A continuat să apară cu titlul „Gazeta de Moldavia" (1850-1858). A avut ca supliment literar „Alăuta românească" (1837-1838, Iaşi). Publicația în ansamblul ei a fost una iluministă şi, ca linie generală, contra revoluției de la 1848 şi a Unirii.

Albinuşa - unul din numele sub care a circulat, în redactare slavonă, cartea populară Floarea darurilor.

Albu, Florența (n. 1 decembrie 1934, Floroaica, jud. Ialomița – m. 11 iulie 2003, Bucureşti) – poetă. A absolvit Facultatea de Filologie la Bucureşti. A lucrat ca redactor şi a fost legată de cercul „Vieții Româneşti". A debutat în 1961 cu volumul *Fără popas*, evocare lirică a Bărăganului şi Deltei. A mai publicat Intrarea în anotimp 1964; *Fata morgana*, 1966; *Măşti de priveghi*, 1968; *Arborele vieții*, 1971; *Elegii*, 1973; *Ave, noemvrie*, 1975; *Umbră arsă*, 1980; *Poem în Utopia*, 1983; *Efectul de seră*, 1987; *Kilometrul Unu*, Premiul Asociației Scriitorilor Bucureşti, 1988; *Zidul martor*, 1990; *Anno Domini 1991*, în care tipăreşte toate ineditele din perioada 1970-1989. După 1989 poezia capătă un plus de duritate: *Aurolac*, 1997.

Alcalay, Leon (1847 – 1920, Bucureşti) – editor şi librar. Familie de evrei sefarzi. A întemeiat la Bucureşti editurile Librăriei Leon Alcalay şi Librăria Universala Alcalay. Colecția Biblioteca pentru toți a fost tipărită la această editură cu începere din 1899 şi acolo au apărut primele cataloage ale colecției, ca şi primul sistem de catalogare de editură din România.

Alecsandri, Vasile (n. 21 iulie 1821 sau 1818, Bacău - m. 22 august 1890, Mircești) - scriitor.

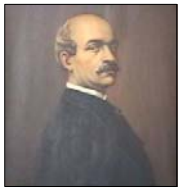

După studiile la Pensionul francez al lui Victor Cuénim de la Iaşi, şi-a trecut bacalaureatul la Paris (1835). Tot acolo s-a înscris pe rând la Chimie şi Medicină, fără a absolvi ceva. După o şedere de patru ani la Paris (1834-1838), a călătorit în Italia, Germania, Anglia, Spania (aici în compania lui Prosper Merimée), Austria, Crimeea, Turcia, Grecia, insulele Ionice, Africa de Nord, iar în țară prin Munții Moldovei şi stațiunile moldoveneşti. A deținut diverse funcții (comis, spătar, postelnic, vornic (1859), după Unire ambasador la Paris, ministru de Externe. Membru fondator al Societății Academice Române (1867). A fost paşoptist şi unionist. A publicat în „Foaie pentru minte, inimă şi literatură" *Hora Ardealului*, la 14 iunie 1848, dată devenită aniversare UNESCO (din 1998). Poezia sa celebrează unitatea spirituală a românilor. Premiat la Montpellier, la propunerea lui Mistral, de către Juriul Felibrilor, la concursul Societății Limbilor Romanice, pentru *Cântecul Gintei Latine*, 1878 şi apoi, la propunerea lui Ion Ghica, premiat în 1881 cu Marele Premiu al Academiei, pentru drama *Despot Vodă*, 1879. A fost un deschizător de drumuri pentru literatura română. A cules, în stil romantic, folclor: *Poezii populare ale românilor*, 1866 şi l-a făcut cunoscut peste hotare. Ca poet a fost influențat de motivele populare: *Doine*, 1840-1862; *Lăcrămioare*, 1845-1847; *Suvenire*, 1853; *Mărgăritarele*, 1852-1862; *Pasteluri*, 1867-1869; de cele istorice: *Legende*, 1864-1875; *Ostaşii noştri*, 1877-1878. Ca director al Teatrului Național din Iaşi, alături de Mihail Kogălniceanu şi Iacob Negruzzi (1840), a promovat dramaturgia originală, scriind el însuşi comedii: *Iorgu de la Sadagura sau Nepotu-i salba dracului*, 1844; *Păcală şi Tândală*, 1857; *Chiriția în Iaşi sau Două fete ş-o neneacă*, 1850; *Chiriția în provincie*, 1852; drame: *Despot Vodă*, Premiul Societății Literare Române, 1879; *Fântâna Blanduziei*, 1883; feerii: *Sânziana şi Pepelea*, 1880. Multe dintre comedii sunt prelucrări şi adaptări după Molière, J. Fr. Regnard, Eugène Labiche, Eugène Scribe, A. Rolland, Jules Sandeau, E. A. Duvert ş.a. Dramele stau sub semnul romantic (cele istorice) sau clasic: Horațiu, Ovidiu. A scris proză de factură realistă: Iaşii în

1844, Balta Albă, Istoria unui galbân ş-a unei parale ş.a. şi memorii de călătorie: Jurnal de călătorie în Italia, 1847; Călătorie în Africa ş.a. A desfăşurat o bogată activitate de animator cultural, colaborând la cele mai diverse publicații: „Albina românească", „Dacia literară", „Steaua Dunării", „Revista română", „Convorbiri literare", „Columna lui Traian", „Revista contimporană", „Literatorul" ş.a. A lăsat un foarte bogat epistolar şi o notabilă *Grammaire de la langue roumaine*, 1863, unde susținea principiul fonetic în ortografie. I s-au tradus lucrări încă din timpul vieții în franceză (1853) şi engleză (1854, traducător E. C. Crenville Murray). Spirit atent la schimbarea vremurilor, constructiv în registrul instituțional, a reacționat în spațiul creției, deşi uneori decorativ şi superficial, la dramele neamului. Ca scriitor face trecerea de la literatura premodernă la cea modernă.

Alexandrescu, Grigore (n. 22 februarie 1810, Târgovişte - m. 25 noiembrie 1885, Bucureşti) - poet. A învățat greaca modernă încă din copilărie, împreună cu Vasile Cârlova, de la dascălul Rafail. A studiat la Bucureşti în clasa de literatură a profesorului J. A. Vaillant (1831), unde a fost coleg cu Ion Ghica, apoi la colegiul Sf. Sava (profesori: Eufrosin Poteca, Petrache Poenaru). Posesor al unei bogate culturi clasice, a debutat ca poet la „Curierul românesc", al lui Heliade Rădulescu, în 1832. A fost paşoptist moderat şi unionist. Spirit reflexiv şi lucid, a consacrat în literatura română elegia, epistola, satira, meditația şi fabula, în lirica erotică a fost influențat de Lamartine. Principalele volume de versuri: *Poezii*, 1838; *Suvenire şi impresii, epistole şi fabule*, 1847; *Meditații, elegii, epistole, satire şi fabule*, 1863. A tradus din Florian: *Eliezer şi Neftali*, 1832, Tasso: primele trei cânturi din *Ierusalimul liberat*, 1882 ş.a. A scris proză: Memorial de călătorie, 1863.

Alexandrescu, Sorin (n. 18 august 1937, Bucureşti) - specialist în teorie şi stilistică literară. A absolvit Facultatea de Filologie din Bucureşti, unde a şi rămas cadru didactic la Catedra de Literatură Comparată. În 1969 a plecat la Amsterdam, ca lector la

Universitate şi nu s-a mai întors. Fondator al Asociației Olandeze de Semiotică, al Institutului Olandez de Cercetări de Semiotică, Filosofie şi Arte. A condus revista „Internațional Journal of Romanian Studies" (1976-1989). A scris o monografie despre William Faulkner, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1969. Alături de Gellu Ionescu a scos ediția de *Opere* - Tudor Vianu. Alături de specialişti precum Roland Barthes şi Claude Brémond a publicat *Analyse structurelle des personnages et conflits dans le roman Patul lui Procust de Camil Petrescu*, 1969; *Roemenie. Verhalen van deze tijd (Proza în România*), 1988; *Rumanien im Umbruch: Chancen und Probleme der europäischen Integration*, 1993; *The Romanian Paradox; Identitate în ruptură. Mentaliățti româneşti postbelice*, 2000. Premiat în 1998 de către Grupul pentru Dialog Social pentru întreaga activitate.

Alexandria - carte populară probabil originară din Egipt, sec. III-II î.H. Strânge împreună o serie de legende referitoare la campaniile lui Alexandru Macedon, mai ales cu privire la cucerirea Egiptului (numit Misr de egipteni), unde acesta s-a proclamat faraon, căsătorindu-se cu sora sa. Lucrarea s-a transmis prin intermediul Bizanțului şi a Evului Mediu creştin (prin traduceri latine). Neagoe Basarab a comandat copii slavone ale ei. Prima traducere românească nu s-a păstrat. Dar în *Codex Neagoensis*, 1620 există o copie a lucrării. Antim Ivireanul ar fi tipărit-o, după cum afirmă Maria del Chiaro, cronicarul lui Constantin Brâncoveanu, dar nu s-a păstrat nici un exemplar. In secolul al XVIII-lea, grație copiştilor, lucrarea s-a răspândit în toate provinciile româneşti. Fenomenul atestă faptul că nimic din ceea ce era considerat valoros în cultura bazinului Mediteranei şi a Europei nu scăpa spațiului românesc, era receptat, prelucrat, folosit ca model.

Alexandru, Ioan (n. 25 decembrie 1941, Țopa Mică, jud. Cluj – m. 17 septembrie 2000, Bucureşti) - poet. Absolvent al Facultății de Filologie din Bucureşti, specializare la Freiburg, Germania, 1968. După 1989 cadru didactic la Universitatea din Bucureşti, specialitatea teologie. A evoluat de la poezia de tip pindaric, clasicist, spre cea religioasă, unde se îmbină fondul autohton, al istoriei naționale, cu

imnografia ortodoxă de tip bizantin: *Viața deocamdată*, 1965, Premiul Uniunii Scriitorilor; *Infernul discutabil*, 1966; *Imne*, 1964-1973; *Imnele bucuriei*, 1973*; Imnele Transilvaniei*, 1976; *Imnele Moldovei*, 1980; *Imnele Țarii Româneşti*, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti, 1981; *Imnele iubirii*, 1983; *Imnele Putnei*, 1985; *Imnele Maramureşului*, 1988; *Bat clopotele în Ardeal*, 1991. A tradus din ebraică, 1977, *Cântarea cântărilor* şi a scos o antologie a poeților basarabeni: *Constelația Lirei*, 1987. După 1989 a fost senator PNȚCD. Considerat în epocă unul dintre continuatorii curentului autohtonist.

Alexandru, Radu F. (n. 12 iulie 1943, Bucureşti; nume la naştere Feldman) – scriitor. A studiat la Bucureşti matematica, filosofia şi regia de teatru. Lucrări: *Cu fața spre ceilalți*, proză, 1971; *Umbrele zilei*, teatru, 1974; O şansă pentru fiecare, teatru, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti, 1979; *Buna zi de mâine*, teatru, 1981; *Mlaştina*, teatru, 1992; *Nimic despre Hamlet*, teatru, Premiul pentru Dramaturgie al Uniunii Scriitorilor, 1995. A scris scenarii pentru numeroase filme: *La capătul liniei*, 1981; *Punct şi de la capăt*, 1983; *Omul zilei*, Premiul Special al Juriului la Montpellier, Premiul Uniunii Cineaştilor Români pentru scenariu, 1997. Cele mai multe dintre piese i s-au jucat la Timişoara. Director executiv al Formului pentru starea culturii, senator (1996-2000), vicepreşedinte al Asociației Culturale de Prietenie România-Israel.

Alexics Gyorgy (1864 – 1936, Budapesta) - lingvist, istoric literar, etnograf, a fost conferențiar la Universitatea din Pesta din 1897, apoi, după o muncă ştiințifică de mai mult de 20 de ani, devine profesor emerit. Alexics Gyorgy este membru al Asociației Etnografice Maghiare (Magyar Neprajzi Tarsaság). Față de precursorii săi, atât în cursurile, cât şi în opera ştiințifică foloseşte cele mai noi rezultate ştiințifice. Predă: studii de dialectologie română, despre cele mai vechi documente ale limbii române: Originea şi istoria cuvântului „vlach”; Originea limbii române; Istoria limbii române până în sec. al XVI-lea; Relația limbii române cu latina şi celelelte limbi neolatine; Categorizarea elementelor străine din limba

română; Terminologia creştină a limbii române; Influențele lingvistice româno-maghiare; Influența limbii române asupra limbii maghiare; Influența limbii maghiare asupra limbii române; Istoria dicționarelor româneşti; Poezia populară română; Lucrări critice din aria literaturii şi lingvisticii române; Explicarea diplomelor slavo-române; Literatura română în secolul al XVI-lea şi al XVII-lea; Cronicari români; Literatura manuscriselor vechi româneşti, Diplomele bulgaro-române; Poezia lui Alecsandri; Poezia lui George Coşbuc; „Junimea” şi „Convorbiri literare”; Literatura română în sec. al XIX-lea; Istoricul gramaticii române; Fonetica română; Morfologie română; Sintaxa română şi Semantica română. Alexics a scris numeroase articole pe teme lingvistice, literare şi etnografice în reviste ştiintifice maghiare, româneşti, austriece şi germane. Pentru gimnaziile maghiare, în care se predă limba română, a scris *Gramatica limbii române*, 1892, carte care a apărut în mai multe ediții. În 1897, la Budapesta, apare opera *Polenul trandafirului sălbatic (Vadrozsapor)*, în care cercetează influența poeziei populare române, mai ales a baladei, asupra literaturii maghiare. În volumul al doilea al *Istoriei literaturii universale (Egyetemes Irodalomtortenet*), apărut în editura lui Heinrich Gustav la Budapesta în anul 1905, scrie istoria literaturii române, care apare şi în limba germană sub titlul *Geschichte der Rumänischen Literatur*, Leipzig, 1906. Volumul său *Istoria literaturii române* scris in limba maghiară, *Roman irodalomtortenet*, este recunoscut ca valoros atât de români („Sămănatorul”, 1905) cât şi de partea maghiară („Egyetemes Philologiai Kozlony”, 1905). Cele mai importante scrieri ale sale apărute în limba română sunt: *Texte din literatura poporană română*, vol. I. 1899, vol. II. 1913 şi *Pagini din trecut. Cum s-a propoveduit unirea în părțile bihorene?* 1903. Studiile sale au fost publicate în „Convorbiri literare”, „Luceafărul”, „Şezătoarea” şi alte reviste româneşti.

Al-George, Sergiu (n. 13 septembrie 1922, Târgu Mureş - m. 9 noiembrie 1981, Bucureşti) - orientalist. A absolvit Medicina (1949) la Bucureşti. A făcut închisoare (1958-1964) pentru difuzarea unor texte de Mircea

Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica. A scris lucrări de orientalistică: *Arhaic şi universal*, 1971; *Limbă şi gândire în cultura indiană*, l976; *Filosofia indiană în texte,* 1971, traduceri care atestă întinderea cunoştinţelor sale în domeniu.

"Almanahul literar" (1949-1954, Cluj) - revistă de cultură lunară apărută ca organ al Uniunii Scriitorilor. Din martie 1954 şi până astăzi se numeşte „Steaua". Primul şef al publicației a fost poetul A. E. Baconsky, urmat de poetul Aurel Rău. În prezent şeful publicației este Adrian Popescu. Numeroşi scriitori români au publicat şi s-au format la această revistă: Petru Dumitriu, Mircea Zaciu, A. E. Baconsky ş.a. În revistă au apărut numeroase traduceri din literatura universală, astfel încât spiritul românesc a rămas, grație publicației, conectat la marile valori ale lumii contemporane. De altfel, revista a fost, ca program, înscrisă în tradiția luptei intelectualilor români ai perioadei socialiste pentru păstrarea sincronizării literaturii române cu literaturile europene.

-„- (1969-1989, Bucureşti) – publicație lunară a Asociației Scriitorilor din Bucureşti. Cu acest nume au apărut, intermitent, şi publicații anuale ale unor reviste literare ale Asociațiilor de scriitori: „România literară", „Luceafărul", Convorbiri literare" „Viața românească", „Vatra", „Orizont" ş.a.

"Almanahul Societății pentru Cultura Românească: 'Mihai Eminescu'" (1992-1998, Cernăuți) - publicație anuală. Editor Fundația Culturală Română. Printre coordonatori: Alexandrina Cernov, Vasile Tărâțeanu.

Almăjan, Slavco (n. 10 martie 1940, Oreşa, Banatul Sârbesc) — prozator, poet, eseist. A absolvit Facultatea de Filosofie la Novi Sad. Redactor la Radio Novi Sad, Televiziunea din Novi Sad, redactor şef al revistei „Lumina" şi al Editurii Libertatea din Pancevo, preşedinte al Asociației Scriitorilor din Voivodina, preşedinte al Societății de Limba Română din Voivodina, apoi preşedinte al Centrului pentru un Dialog Deschis „Argos" din Novi Sad. Autor modern şi variat tematic, unul dintre susținătorii fervenți ai identității românilor din Voivodina, atât în poezie: *Bărbatul în stare lichidă*, 1970; *Casa deşertului*, 1971, *Vara cailor*, 1974; *Liman trei*, 1978, *Labirintul rotativ*, 1983; *Mutația punctului*, 1986; *Poeme*, 1988; *Călărețul din Babilon*, 1996, în proză: *Noaptea de hârtie*, 1971; *Pianul cu păianjeni*, 1991, cât şi în eseuri: *Toamna de aur*, 1983*; Steaua stelelor*, 1988; *Metagalaxia minoritară*, 1996. Influențat de Nichita Stănescu şi bun cunoscător al modelelor literaturii române. Laureat al Marelui Premiu pentru Poezie la Festivalul Internațional de poezie de la Cluj Napoca (1996), al Insignei de aur (1996, la Belgrad) şi al Premiului Opera Omnia (1997, Novi Sad) al Asociației Scriitorilor din Voivodina.

"**America**" **(**1906-1941; 1957; 1964-1965; 1978-1980; din 1990, Cleveland) - organ oficial al Uniunii şi Ligii Societăților Române Americane, lunar (apare şi pentru Canada). Preşedinte Jack P. Moga. Are un supliment, „America literară" (1917-1918; din 1990).

Amfilohie Hotiniul (n. 1735 – m. 1800, Zagravia, Iaşi) – autor didactic. Se pare că s-a născut dincolo de Prut, s-a şcolit la Putna şi la Kiev. A călătorit în Italia înainte de a deveni episcop de Hotin (1768-1780). A adus cărți de la Roma şi, în timpul şederii la schitul Zagravia, a contribuit la modernizarea şi laicizarea învățământului. A alcătuit un manual de aritmetică: *Elementi aritmetice arătate fireşti*, 1784, prelucrare după Alessandro Conti, unul de geografie: *De obşte gheografie*, prelucrare după *Géographie universelle* de Claude Buffier, dar cu o cronologie a domnilor Moldovei în final, care va constitui sursa lui Samuil Micu pentru *Istoria pentru lucrurile şi întâmplările românilor pre scurt*. A prelucrat şi un tratat italian de ştiințele naturii, cu titlul *Gramatica fizicii*, 1790, unde abordează chestiunea absenței din limba română a terminologiei ştiințifice. Spirit iluminist, urmaş al lui Dimitrie Cantemir, Amfilohie Hotiniul a fost unul dintre primii care s-a preocupat de formarea limbajului ştiințific şi unul dintre primii preocupați de acordul cultural al spațiului românesc cu restul Europei, conştient de rolul de echilibru şi de sinteză al acestui spațiu între estul şi vestul continentului.

"Amfiteatru" (1966-1989, lunar, Bucureşti) - revistă literar-artistică editată de Uniunea Asociațiilor Studenților Comunişti din România. Primul redactor şef a fost scriitorul Ion Băieşu. În paginile acestei reviste au debutat numeroşi scriitori ai generației ’60.

„Amicul copiilor” (1891-1895, Bucureşti) – revistă cu profil literar pentru copii. A fost condusă mai întâi de Zamfir C. Arbore şi Victor Crăsescu (pseudonim Şt. Basarabeanu), apoi de B. P. Hasdeu. Apar aici o bună parte din textele Iuliei Hasdeu, texte semnate de Gh. Asachi, Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, V. Alecsandri, M. Eminescu, I. Creangă, I. L. Caragiale, G. Coşbuc, D. Stăncescu, ceea ce atestă preocuparea pentru o bună educație literară a copiilor.

„Amicul familiei” (1878-1890, Gherla, apoi Cluj) – revistă literară bilunară. Condusă de D. Negruțiu Fekete. Colaborează D. Silaşi, Petre Dulfu, Ioan Pop Reteganul, V. Alecsandri, B. P. Hasdeu, S. Fl. Marian. Principiul publicației era acela că familia este o unitate fundamentală a societății şi educația ei, ca unitate, constituie cheia de boltă a existenței spirituale a nației. Una dintre primele publicații româneşti care plătea drepturi de autor.

Amiras, Alexandru (sfârşitul veacului al XVII-lea – începutul veacului al XVIII-lea) – cărturar grec din Smirna, translator al lui Carol al XII-lea al Suediei în timpul campaniilor din Balcani. A stat în Moldova pe vremea ultimului domn pământean, Mihai Racoviță, ca agent diplomatic cu Suedia, căpătând rangul de căminar. A avut mai multe misiuini de mediator, mai ales pe lângă tătari, dar şi pe lângă unguri. Însoțeşte pe teritoriul Moldovei solii poloni în trecere spre Constantinopol. A favorizat însă venirea domniilor fanariote, rămânând agent diplomatic şi sub Grigore Ghica II, când ajunge postelnic, însărcinat cu apărarea teritoriului Moldovei. Se consideră că textul *Cronica anonimă a Moldovei (1661-1729)*, numit şi *Pseudo-Amiras*, îi aparține. Viziunea lui merită să fie comparată cu aceea a lui Dimitrie Cantemir referitoare la evenimentele din Moldova şi din Europa acelei vremi. Acest text a fost sursa lui Ch. Peysonnel pentru lucrarea *Observations historiques et géographiques sur les peuples barbares qui ont habité les bords du Danube et du Pont Euxin*, 1765. Ceea ce e sigur este că traduce acest text în greceşte, Iaşi, 1729. Este şi autorul lucrării greceşti despre viața lui Carol al XII-lea, text păstrat doar în versiune italiană: *Autentica storia di Carlo XII* şi a fost publicată de Nicolae Iorga, 1905. A fost şi un bun mediator

cultural, traducând în română lucrarea lui A. Catiforo – *Vita di Pietro il Grande*, Veneția 1735, text nepăstrat.

Analele moldoveneşti - scriere istorică veche, datând din vremea domniei lui Ştefan cel Mare (1457-1504), bazată pe izvoare interne. Pierdută. Cuprindea evenimentele cu începere din 1359, data întemeirii Moldovei, şi până în secolul al XV-lea. A constituit una din sursele *Hronicului a vechimei romano-moldo-vlahilor* al lui Dimitrie Cantemir, ca şi a letopisețelor lui Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce.

"Analele Societății de Limba Română" (din 1970, Pancevo, Voivodina), - publicație anuală a Societății de Limba Română din Voivodina. Publică materialele susținute la sesiunile de specialitate ale Societății. Primul redactor responsabil: Radu Flora.

Anania, Valeriu (n. 17 martie 1921, Glăvile, jud. Vâlcea; numele monahicesc: Arhimandrit Bartolomeu) - scriitor. A studiat Teologia la Seminarul Central din Bucureşti (1933-1941), apoi la Cluj şi Sibiu (1941-1948). A început şi Medicina la Cluj, nefinalizată din pricina cedării Ardealului de Nord. A făcut închisoare în timpul regimului comunist (1958-1964). A fost episcop al Bisericii Române din Detroit (1975-1979), care a fost ridicată la rangul de Arhiepiscopie Misionară Ortodoxă Română în America, de sine stătătoare, din 1974, grație străduaniilor episcopului, având în jurisdicția sa SUA, Canada, America de Sud, insulele din Pacific. Din 1993 este arhiepiscop al Clujului, Vadului şi Feleacului. A dramatizat mituri: *Miorița*, 1966 -prefața Tudor Arghezi; *Manole*, 1968; *Du-te vreme, vino vreme*, 1969; a scris poeme străbute de fiorul timpului, influențate de poemele lui Vasile Voiculescu: *Steaua zimbrului*, 1971; *File de acatist*, 1976, Detroit; *Anamneze*, 1984. A scris şi lucrări cu iz exotic: *Poeme cu măşti, teatru,* 1972; *Străinii din Kipukua*, roman, 1979; *Rotonda plopilor aprinşi*, memorii, 1983; *Amintirile peregrinului Apter. Nuvele şi povestiri*, Bucureşti, 1990; *Imn Eminescului în nouăsprezece cânturi*, 1992, ca şi lucrări de teologie: *Orthodoxy in America Today (Ortodoxia astăzi în America*), 1971, Detroit. A continuat tot timpul să scrie literatură: *Greul pământului • O pentalogie a mitului românesc*, 2

vol., 1982, Premiul Uniunii Scriitorilor, ca şi lucrări de specialitate: *Pro memoria • Acțiunea catolicismului în România interbelică*, 1992. A tradus *Biblia (Vulgata*) din greaca veche, publicată în 2005, prefața aparținând Patriarhului Teoctist.

Andrițoiu, Alexandru (n. 8 octombrie 1929, Vaşcău, jud. Bihor - m. 1 octombrie 1996, Bucureşti) – poet. S-a înscris la Facultatea de Filologie din Cluj, pe care a părăsit-o pentru a se înscrie la Şcoala de literatură Mihai Eminescu din Bucureşti, absolvită în prima promoție, 1951. A fost redactor la diverse publicații: „Luceafărul", „Contemporanul", „Gazeta literară". Multă vreme a condus revista „Familia" din Oradea (apărută între 1965-1989). A debutat cu volumul În *Țara Moților se face ziuă*, Premiul de Stat, 1953. Alte volume: *Porțile de aur*, 1958; *Elixirul tinereții*, 1964; *Simetrii*, Premiul C.C.E.S., 1970; *Aur*, 1974; *Două flori, două surori*, 1988. A lucrat antologii de poezie, singur sau în colaborare cu alți autori: *Antologie de poezie canadiană de limbă franceză*, 1976; *Antologie de poezie vietnameză clasică şi contemporană*, 1980; *Antologie de poezie chineză modernă*, 1990. A tradus din maghiară, elină, rusă.

Anghel, Dimitrie (n. 16 iulie 1872, Corneşti, jud. Iaşi - m. 13 noiembrie 1914, Iaşi) - poet. A scris mai ales versuri simboliste despre flori şi natură: *În grădină*, 1805; *Fantazii*, 1909 şi lucrări dramatice: *Legenda funigeilor*, 1907; *Cometa*, 1908. Împreună cu Şt.O. Iosif, ambii folosind un pseudonim comun, A. Mirea, a publicat versuri umoristice: *Caleidoscopul lui A. Mirea*, 1900, 1908.

Anghel, Paul (n. 8 august 1931 - m. 19 mai 1995, Bucureşti) - scriitor. A absolvit Şcoala de Literatură Mihai Eminescu şi a fost redactor la diverse publicații. Legat în special de grupul din jurul revistei „Luceafărul". A debutat în 1961 cu volumul de proză *Şapte inşi într-o căruță • Povestire dintr-o toamnă foarte bogată*. A publicat reportaje: *Victoria de la Oltina*, 1961; *Arpegii pe Siret*, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1964. A publicat şi drame istorice: *Săptămâna patimilor*, 1968; *Mihai Viteazul*, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1969; *Teatru*, Premiul Academiei, 1972, scenarii de film şi ciclul de romane *Zăpezile de-acum un veac,* 1977-1988, zece volume: I *Ieşirea din iarnă*, 1981; II *Fluviile,* 1980; III *Te Deum la Griviția,* 1978; IV *Noroaiele,* 1982; V *Scrisoare de la Rahova,* 1977; VI *Noaptea otomană,* 1979; VII *Zăpezile,* 1984; VIII *Cutremurul,* 1986; IX *Întoarcerea morților,* 1987; X *Ieşirea la mare,* 1988. Un punct de vedere despre revoluția din 1989 în volumul *Recitind o țară*, 1992.

Anghelescu, Mircea (n. 12 martie 1941, Bucureşti; nume la naştere Ştefan Mircea) - istoric literar. A absolvit Facultatea de Litere a Universității Bucureşti, secția arabă-română. A fost cercetător şi director adjunct al Institutului de Teorie Literară G. Călinescu, vicepreşedinte al Fundației Culturale Române şi director al editurii acesteia, secretar general al Asociației de Studii Orientale din România. Profesor de limba şi literatura română la Sorbona VI (1999). Profesor la Universitatea Bucureşti. A publicat *Preromantismul românesc*, 1971; *Literatura română şi Orientul*, 1975; *Scriitori şi curente*, 1982; *Lectura operei*, Premiul Academiei, 1986; *Călători români în Africa,* Premiul Uniunii Scriitorilor, 1983; *Textul şi realitatea*, 1988 ş.a.

Anonimul brâncovenesc sau Istoria Țării Româneşti de la octombrie 1688 până la martie 1717 – cronică atribuită inițial cronicarului muntean Radu Popescu, apoi spătarului Preda Brâncoveanu. Autorul a rămas nedovedit, dar mai multe episoade sunt favorabile numai lui Constantin Brâncoveanu, nu şi Cantacuzinilor, fiind influențat de cronicile lui Radu Greceanu şi Radu Popescu. Fundalul cronicii are acces la politica europeană a momentului, luptele dintre turci şi nemți, ca şi la politica de rezistență a domnului muntean față de marile puteri. Arta narativă este deosebită, lucrarea fiind considerată, din punct de vedere stilistic, precursoarea stilului indirect liber folosit mai târziu de scriitorii români.

Antim Ivireanul (n. 1660, Iviria, adică Georgia - ucis 27 septembrie 1716, Bulgaria; prenumele mirean: Andrei) – cărturar. Georgian ca origine (Iviria era numele vechi al Georgiei), a fost luat rob de copil la Constantinopol, unde a învățat turca, greaca (veche şi modernă), araba. A fost cerut de Constantin

Brâncoveanu ca tipograf. A stat la Bucureşti (1688-1690), unde a scos prima tipăritură*: Învățăturile lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon*, 1691, apoi *Evanghelierul greco–român*, 1693; *Psaltirea*, 1694; *Mărturisirea ortodoxă* a lui Petru Movilă, 1699; *Ceaslovul greco-arab*, 1702. A înființat o tipografie la Snagov, 1694, unde a scos 14 cărți: 7 în greceşte, 4 în româneşte (prima fiind o *Psaltire*), una în slavonă, 2 bilingve (greacă şi română; greacă şi arabă). Apoi a deschis încă o tipografie la Râmnicu Vâlcea (1705). A fost mitropolit al Țării Româneşti (1708). Caterisit datorită domnului fanariot Nicolae Mavrocordat, pentru apărarea standardelor româneşti ale ortodoxiei, a fost condamnat la surghiun şi ucis pe drumul spre Constantinopol. După 1990 a fost declarat de Biserica Ortodoxă Română Sfânt Ierarh Martir (data de 27 septembrie). A făcut xilogravură, miniaturi: *Evangheliile*, ediția 1693 şi 1697, pictură murală la mănăstirea Antim din Bucureşti (al cărei ctitor a fost), caligrafie. A tradus scrieri de cult şi didactico-morale. A lăsat în manuscris două lucrări notabile: *Chipurile Vechiului şi Noului Testament, adică obrazele oamenilor celor vestiți ce se află în Sfânta Scriptură, în Biblie şi în Evanghelie şi adunare pe scurt a istoriilor celor ce s-au făcut pe vremea lor...,* cu 22 de foi de text, la care se adaugă 503 portrete în medalion, 3 schițe şi 8 desene, tot în medalion, cu personaje din *Vechiul Testament*, Târgovişte, 1709, ms. original la Kiev; Didahiile, cu 28 predici la diferite sărbători şi 7 cuvântări ocazionale; analiza lor duce la constatarea că avea nu numai o frumoasă cultură teologică, ci şi una profană: citate din *Biblie*, literatura patristică, filosofii antici. În multe din ele făcea o critică vehementă a moravurilor vremii. Didahiile îl aşează în rândul celor mai de seamă predicatori creştini din toate timpurile.

Antonescu, Teohari (n. 1 septembrie 1866, Bucureşti – m. 11 ianuarie 1910, Iaşi) – publicist. Elev al lui Al. I. Odobescu la Facultatea de Litere din Bucureşti, a studiat apoi la Paris, Berlin, Heidelberg, Atena, specializându-se în arheologie. Printre primii specialişti români în epigrafie greacă şi latină. Membru al Societății Junimea şi al Comitetului de redacție al „Convorbirilor literare". A publicat eseuri aflate la limita dintre arheologie şi literatură: Lumi uitate, 1901. Chiar studiile de specialitate poartă

amprenta căutării „sufletului neamului", a identității spiritului românesc, venit din trecutul imemorial: Cultul cabirilor în Dacia, 1889; Dacia, patria primitivă a popoarelor ariene, 1897. Nutreşte convingerea că momentul formării popoarelor este şi cel mai favorabil definirii identității, specificului lor: *Filozofia Upanişadelor, Budismul şi Nirvana* ş.a. Dacă prin aceste preocupări le continuă pe ale lui Eminescu, prin chestiunile de mitologie şi lingvistică comparată îi anunță pe Vasile Pârvan, Mircea Eliade.

Apostolescu, Nicolae (n. 4 mai 1876, Alexandria - m. 2 noiembrie 1918, Piteşti) - comparatist. Discipol al lui B. P. Hasdeu. A pus bazele comparatismului literar, adus mai târziu la mare perfecțiune de Bazil Munteanu. Teza sa de doctorat, L'Influence des romantiques français sur la poésie roumaine (Influența romanticilor francezi asupra poezie române), susținută la Paris, a apărut cu prefața lui Emile Faguet, 1909, acelaşi care a condus şi teza de doctorat a lui E. Lovinescu. Lucrări importante: *L'Ancienne versification roumaine (Vechea versificație românească*), Paris, 1909; *Istoria literaturii române*, v. I 1913; v. II 1916.

"Apostrof" (din 1990), lunar, Cluj - revistă a Uniunii Scriitorilor editată cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă şi al Ministerului Culturii şi Cultelor. S-a remarcat prin echilibru, prin discutarea unor personalități literare contestate. Redactor şef: Marta Petreu.

ARA - vezi Academia Româno-Americană.

Arbore, Grigore (n. 11 iunie 1943, Pietroşița, jud. Dâmbovița; nume la naştere: Grigore Popescu) - poet. A studiat istoria veche şi arheologia la Cluj şi Bucureşti, apoi istoria şi teoria artei la Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu". Cadru didactic asociat la Institutul „N. Grigorescu" din Bucureşti (1970-1972). Doctoral Degree in History of Art (1973-1975) la Scuola Normale Superiore din Pisa. Stabilit în Italia (1987). Din 1991 expert, apoi director tehnic (1995) în Consiliul Național al Cercetării al Italiei (C.N.R.I.). Beletristică: *Exodul*, 1967; *Cenuşa*, 1969; *Auguralia*, 1972; *Poeme*, 1974; *Averse*, 1976; *Stolul de argint*, 1979; *Retrageri*,

1979, antologie; *Din toate părțile*, 1984. Istoria artei şi culturii: *Futurismul*, 1976, *Cetatea ideală a Renaşterii: studiu asupra morfologiei formelor urbane*, 1976, *Forma ca viziune: Bernini şi stilistica barocului*, 1984, *Arta în timpul monarhiilor absolute*, UTET, Torino, 1997. A coordonat colecția monumentală de studii Pictura în Europa, publicată de Electa, Milano, 1994. A coordonat ştiințific realizarea de mari expoziții de artă şi cultură. A planificat şi îngrijit sinteza *Cavalerii stepelor*, Electa, Milano, 1980, dedicată istoriei culturilor antice din Asia Centrală. Recent a îngrijit volumul *De la Marea Adriatică la Marea Neagră, venețieni şi români: trasee istorice comune*, 2003. Consilier personal al preşedintelui României, Ion Iliescu, între 1990-1992, 1992-1996, 2000-2004. Cavaler al Ordinului de Merit al Republicii Italiene (1982). Cavaler al Ordinului Serviciu Credincios al României (2002).

„Arc • Litere Arte" (1990-1994; 1996-1998) – Bucureşti, trimestrial, publicație de literatură şi de artă editată de Fundația Culturală Română, destinată propagandei culturale externe. A condus-o George Bălăiță.

Archip, Ticu Sevastia (n. 4 ianuarie 1891, Târgovişte - m. 31 martie 1964, Bucureşti) – scriitoare. Licențiată a Facultății de Matematică din Bucureşti. A frecventat cenaclul Sburătorul. A scris proză de sugestie, psihologică: *Aventura*, 1929; alegorică: *Colecționarul de pietre prețioase,* 1931 şi romane de evocare a vieții de provincie: *Oameni*, 1941; Zeul, 1949 - din trilogia *Soarele negru*. Şi-a mai încercat condeiul în teatral expresionist: *Luminița*, 1927; *Gură de leu*, 1935.

Archirie şi Anadan - carte populară. Ilustrează tema înțelepciunii şi credinței unui vasal. Îmbină trăsăturile unei scrieri de înțelepciune cu cele ale unui roman de curte. Originea lui asiro-babiloniană s-a stabilit prin descoperirea, în 1906-1907, pe locul cetății Elephantina, pe Nil, a textului incomplet, în arameică. În limba română romanul a intrat prin filiera slavonă şi s-a modificat sub influența folclorului local. Mihail Sadoveanu a prelucrat un fragment cu titlul *Sfaturile preaînțeleptului Arghir către nepotul său Anadan*, 1908.

„Archivu pentru filologie şi istorie" (1867-1870, 1872, Blaj) – revistă de istorie, filologie şi

literatură scoasă de Timotei Cipariu. Este o continuare a programului „Organului luminării" (1847-1848), scos tot de Cipariu. Elementul esențial al programului îl constituie edificarea unei limbi române unitare (ortografie, gramatică, lexic). Revista nu a publicat literatură, dar a publicat puncte de vedere despre literatura română, înscriindu-se în polemică față de Vasile Alecsandri şi Titu Maiorescu. Poziția etimologistă a lui Cipariu era opusă celei fonetice a lui Maiorescu.

„Argeş" (din 1966, Piteşti), lunar, trimestrial, apoi iar lunar - revistă social-culturală şi literară editată de Comitetul Regional, apoi Comitetul Județean Argeş. După 1989 editată de Consiliul Județean Argeş.

Arghezi, Tudor (n. 23 mai 1880, Bucureşti - m. 14 iulie 1967, Bucureşti; nume la naştere Ion N. Theodorescu) - scriitor. Liceul la Sf. Sava (1891-1896). O vreme laborant la Fabrica de zahăr din Chitila (1897), apoi novice la mănăstirea Cernica. Cercurile bisericeşti îl ajută să plece în străinătate (bibliotecar la Universitarea Catolică din Fribourg, Elveția, 1905; Paris, 1906; Geneva, 1900-1910, unde a făcut şi o şcoală de ceasornicari. Întors la Bucureşti, a editat revista „Linia dreaptă" (1904) şi a condus cotidianul „Seara" (1913-1914). Între 1918-1919 e închis pentru colaboraționism. A debutat ca poet la "Liga ortodoxă" a lui Al. Macedonski, în 1896, cu versuri simboliste şi instrumentaliste. A desfăşurat o intensă activitate publicistică, remarcându-se prin originalitatea limbajului şi virulența pamfletară. A publicat la „Cugetul românesc", „Adevărul literar", „Lumea", „Gândirea", „Țara noastră", „Integral", „Ramuri" ş.a. A editat revista „Bilete de papagal" (1929). Maturizarea poetică a coincis cu exprimarea setei de cunoaştere şi a incertitudinilor existențiale: *Cuvinte potrivite*, 1927, volum de debut, Premiul Academiei Române. A reabilitat estetica urâtului: *Flori de mucigai*, 1931; a configurat din perspectivă cosmică universul microcosmic, casnic şi familial: *Cartea cu jucării*, 1931; *Cărticică de seară*, 1935; *Hore*, 1939, marcând una din cele mai puternice reacții moderniste ale poeziei româneşti. Ca prozator s-a făcut remarcat prin pamflete:

Baroane, 1943, prin încetățenirea tabletei ca gen: *Tablete din Țara de Kuty*, 1933, prin schițele şi portretele consacrate vieții monahale, lumii politice şi gazetăreşti sau din închisoare: *Poarta neagră*, 1930, ca şi prin romanele poetice de critică socială: *Cimitirul Buna Vestire*, 1936; *Lina*, 1942. A devenit membru al Academiei în 1955. Spre bătrânețe a cultivat poezia de ținută civică şi poemul sociogonic: *Cântare omului*, 1956, a continuat dialogul cu timpul şi divinitatea, meditând cu tristețe calmă la condiția umană: *Frunze*, 1961; *Poeme noi*, 1963; *Silabe*, 1965; *Cadențe*, 1965; *Litanii*, 1967; *Crengi*, 1970, postum. Premiul Național pentru poezie, 1934; Premiul Național pentru literatură, 1946; Premiul de Stat, 1955; Premiul Herder al Universității din Viena, 1965. Funeralii naționale. A fost tradus în franceză, italiană, spaniolă, germană, rusă, maghiară, polonă, cehă, bulgară, greacă, suedeză ş.a. Printre traducători enumerăm: Salvatore Quasimodo, Rafael Alberti, Miguel Angel Asturias, Gaston Bachelard, Maria Teresa León ş.a. Tudor Arghezi este una dintre marile personalități literare româneşti ale veacului XX, care asigură continuitatea între cultura interbelică şi cea postbelică, permite păstrarea registrelor valorice în perioada războiului rece, ca şi relația literaturii române cu literaturile europene.

Aricescu, C(onstantin) D. (n. 18 martie 1823, Câmpulung - m. 18 februarie 1886, Bucureşti) - scriitor. A absolvit Colegiul Sf. Sava, unde i-a avut profesori pe Petrache Poenaru şi Costache Aristia. A încercat să traducă *Les chaînes de l'esclavage* a lui J. P. Marat. A organizat la Câmpulung o echipă de teatru (1846-1847) şi a participat, în oraşul natal, la revoluția din 1848, fiind arestat şi surghiunit la Snagov. A fost director al Arhivelor Statului (1869-1870; 1871-1876), director al Domeniilor Statului (1870-1871), director al Imprimeriei Statului (1876), revizor şcolar în județele Ilfov, Vlaşca şi în Bucureşti. S-a manifestat ca publicist combativ, influențat de ideile lui Bălcescu. A scris Istoria Câmpulungului, prima residență a României (1855-1856), prima monografie publicată despre istoria unui oraş. A mai publicat Corespondență secretă şi acte inedite ale capilor Revoluției române de la 1848, 1873-1874.

"**Arici Pogonici**" (1956-1979), lunar, Bucureşti – album vesel

pentru cei mici editat de revista pentru copii "Luminița". Făcea parte din programul de educație al celor foarte mici. Au colaborat condee de prestigiu: Tudor Arghezi, Maria Banuş, Nina Cassian. S-au publicat traduceri din literatura universală, basme şi povestiri populare. Revista a organizat concursuri de creație dotate cu premii.

Arion, George (n. 5 aprilie 1946) – gazetar, scriitor. Din 1974 lucrează la revista „Flacara" (pe atunci condusă de Adrian Păunescu), iar în prezent este preşedinte–director general al S.C. „Publicațiile Flacara" S.A. Lucrări: versuri: *Copiii lăsați singuri*, 1979; *Amintiri din cetatea nimănui*, 1980; eseu: *Alexandru Philippide sau drama unicității*, 1982; *Detectiv fără voie. Laudatio pentru romanul polițist*, 2004; roman polițist: *Atac în bibliotecă*, 1983; *Profesionistul. Țintă în mişcare*, 1985; *Trucaj*, 1986*; Pe ce picior dansați? - Misterul din fotografie*, 1991. A publicat şi *O istorie a societății româneşti în interviuri*, 2 vol., 2005.

Aristia, Costache (n. 1800, Bucureşti – m. 18 aprilie 1880, Bucureşti) – scriitor. Fiul unui grec căzut la Misolonghi. A studiat la Academia grecească din Bucureşti. A fost trimis la Paris de prințesa Ralu Caragea, şi ea grecoaică, întemeietoarea teatrului de la Cişmeaua Roşie, pentru a studia jocul actorului Fr. J. Talma. Întors în țară, a jucat pe scena Teatrului de la Cişmeaua Roşie. A participat la mişcarea Eteriei, a lui Ipsilanti, mişcare de eliberare a Greciei de sub otomani, cu care a fost aliat Tudor Vladimirescu, după care a plecat în Austria şi Italia. În 1824 a studiat la Academia Ioniană din insula Corfu. S-a întors la Bucureşti ca profesor de greacă şi franceză la Sf. Sava (1830) şi profesor de declamație la şcoala Societății Filarmonice. Acolo i-a avut elevi pe C. A. Rosetti, Costache Caragiali (grec), Eufrosina Popescu. La 1848 a fost comandant al Gărzii Naționale. A tradus în româneşte *Saul* de Alfieri şi *Iliada* lui Homer, din care s-a tipărit doar *Cântul I*. S-a ocupat de îmbogățirea repertoriului teatral cu piese clasice, ridicând astfel prestigiul teatrului românesc şi

pregătind trecerea de la stadiul imitativ la acela creator.

Aron, Florian – v. Aaron, Florian.

Aron, Petru Pavel – v. Aaron, Petru Pavel.

Aron, Teodor – v. Aaron, Theodor.

Asachi, Ermiona (n. 16 decembrie 1821, Viena – m. 9 decembrie 1900, Paris) – traducătoare. Fiica lui Gh. Asachi şi a Elenei Tauber. Căsătorită cu Alexandru Moruzzi, descendent de domn, apoi cu istoricul francez Edgar Quinet. A prelucrat povestiri biblice cu titlul Istoria sfântă pentru tinerimea moldo-română, 1840, a tradus din Silvio Pellico şi B. Franklin în „Albina românească" şi „Spicuitorul moldo-valah". După plecarea în Franța (1845) scrie (semnând Hermione Quinet) *Mémoires d'exile*, 1868; *Cinquante ans d'amitié : Michelet-Quinet*. A avut corespondență cu Victor Hugo, Jules Michelet, Louis Blanc ş.a. Spre deosebire de tatăl său, a fost de partea revoluției de la 1848 ca fenomen înnoitor şi modernizator al Europei. De aceea a şi plecat şi acesta a şi fost substratul apropierii ei de lumea franceză.

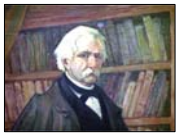

- „ - Gheorghe (n, 1 martie 1788, Herța - m. 12 noiembrie 1869, Iaşi) – scriitor. Tatăl său, cleric, a tradus din Young şi Bernardin de Saint Pierre. Asachi a studiat la un colegiu din Lvov (1796-1803), apoi la Facultatea de Filosofie, Litere şi Ştiințe din acelaşi oraş, urmând în paralel şi un curs special de inginerie. Şi-a continuat studiile la Viena (1805-1808), unde a făcut astronomie şi matematică cu J. T. Burg. Între 1808-1812 îşi desăvârşeşte la Roma pregătirea artistică (având profesori pe Michele Keck, Antonio Canova) şi pregătirea umanistă (călătorind prin toată Italia). A dedicat un sonet zborului cu aerostatul întreprins de d-na Blanchard, publicat în „Giornale del Campidoglio", 1811. Întors în Moldova, a fost numit referendar la Departamentul Trebilor din Afară. În acelaşi an a înființat, pe lângă Şcoala Domnească de limbă greacă din Iaşi, o clasă de inginerie hotarnică, unde a predat matematică, geodezie, arhitectură după manuale alcătuite de el însuşi. A fost organizatorul învățământului din Moldova. La

propunerea lui s-a deschis, în 1814, primul curs de Drept (preda juristul Chr. Flechtenmacher). Tot el a pregătit prima reprezentație teatrală în limba română (Iaşi, 27 decembrie 1827) şi a inițiat organizarea Conservatorului Filarmonic Dramatic (1836). A inițiat, de asemenea, publicația bilingvă, de propagandă externă, „Spicuitorul moldo-valah"/„Le Glaneur moldo-valaque" (1841), jurnal ştiințific, literar şi industrial. A fost agent diplomatic la Viena (1822-1827). A editat prima gazetă în limba română din Moldova, "Albina românească" (1829-1835; 1837-1850), având mai multe suplimente. Ca literat a fost un spirit clasicist şi moralist. A scris sonete în manieră petrarchistă: *Poezii*, 1836, fabule (localizări după Krîlov şi La Fontaine), balade, poeme fantastice care-l premerg pe B. P. Hasdeu: *Turnul Butului*, 1863, fiind influențat de preromantism. A mai scris drame, nuvele istorice. El a fost cel care a descoperit la Lvov, în 1833, manuscrisul *Tiganiadei* lui Ioan Budai Deleanu, reintegrând epopeea în circuitul valorilor naționale. A fost membru al Academiei din Roma. Format în Italia în perioada Risorgimento-ului, a înțeles importanța formării conştiinței naționale pentru patria sa, în contextul în care pe harta Europei se defineau identitățile naționale. A acționat în acest sens toată viața, neadmițând faptul că jumătatea veacului al XIX-lea aducea mari schimbări, forțajul modernizator care a pus alături, după 1848, națiunile europene, în efortul de a defini ariile valorice ale tuturor popoarelor continentului.

Asociația Culturală Mondială a Evreilor Originari din România (ACMEOR) (din 1980, Tel Aviv, Israel) - adună materiale documentare legate de istoria evreilor din România, din toate timpurile: acte, inclusiv copii xerox, fotografii, cărți rare, ziare sau tăieturi de presă. În arhiva ACMEOR se află, de exemplu, proiectul primei grădinițe ebraice de copii la Rishon le-Zion, aşezare ale cărei baze au fost puse de evreii originari din România, printre primii sosiți în Palestina. Autorul proiectului menționat este David Iudelevici (Idelovici), originar din Iaşi, cel care a trimis baronului Rotschild la Paris cel dintâi raport privind educația din noile aşezări ridicate în Palestina şi, de asemenea, date despre Rosh Pina, una dintre primele aşezări din Palestina, ai cărei locuitori veneau de la Moineşti şi au păstrat

până astăzi ca port identitar portul național romînesc. Asociația organizează periodic seri culturale pe teme literare, artistice, istorice, inclusiv prezentări video şi diapozitive, cu scopul de a-şi familiariza membrii cu istoria neamului de care aparțin sau de a evoca evenimentele şi personalitățile din trecutul evreilor din România, oriunde s-ar afla. Prin grija ACMEOR sunt organizate excursii pentru cunoaşterea României. Biblioteca Asociației are 15.000 de volume în şase limbi: română, franceză, engleză, germană, idiş (limbă vorbită de evreii europeni, influențată fie de germană, fie de polonă) şi ivrit (ebraica de azi, limba oficială în Israel). ACMEOR acordă burse şi premii anuale, între care cele mai cunoscute sunt premiul "Palty", premiul "Kupfer-Schmidt" si premiul "Gorun" pentru realizări deosebite în varii domenii culturale. Începând cu 1994, ACMEOR oferă în fiecare an, ca semn de apreciere, Premiile de prietenie România-Israel. Laureații acestora sunt personalități din România, active în acțiunile menite să dezvolte legăturile prieteneşti dintre cele două țări. Actualul preşedinte al ACMEOR este Shlomo Leibovici-Lais, originar din Botoşani.

Asociația Culturală Pro Basarabia şi Bucovina (1998 - 1999) – aşa cum au luptat pentru Unirea cea Mare, românii trebuie să lupte pentru reîntregirea țării cu teritoriul Basarasbiei şi Bucovinei, acesta a fost țelul organizației. Activități culturale comune: comemorări comune de date istorice, aniversări ale unor personalități culturale au marcat activitatea ei, ca şi tentativa de a face să renască şi în spațiile de peste Prut astfel de organizații pro-unioniste.

Asociația Editorilor din România (AER) – (fondată în 1991, Bucureşti). Este principala asociație profesională a editării de carte, reunind editori care publică în toate domeniile de interes cultural, în format clasic sau electronic. Asociația reuneşte membri plini, persoane juridice sau fizice autorizate, înregistrate în România, care editează în mod regulat, pe orice suport, cărți, reviste, ziare, programe de calculator etc., toate acestea folosite cu scop licit, şi membri afiliați, persoane juridice sau fizice autorizate, a căror activitate este legată de industria cărții: difuzori, tipografi, furnizori de materiale şi echipamente necesare editării. Cei 50 de membri ai Asociației acoperă aproximativ 70% din piața

românească de carte. Obiectivul Asociației este acela de a promova interesele comune ale membrilor săi în variate moduri şi de a-i sprijini în problemele importante care privesc industria cărții. De asemenea, Asociația este preocupată de promovarea imaginii editorilor români în străinatate, ca şi de dezvoltarea legăturilor între sectoarele importante implicate în industria cărții. Cu începere din 2001 apare anual Catalogul editorilor si distribuitorilor de carte. Cu începere din anul 2000 AER decernează premii pentru producția editorială.

Asociația Independentă a Scriitorilor şi Artiştilor (1935-1936, Bucureşti) - organizată cu scopul de a crea o alternativă la Societatea Scriitorilor Români, resimțită ca fiind prea sectară, mai ales în acel deceniu al IV-lea al veacului XX, care anunța apropierea de conflictul mondial. Au făcut parte: Victor Eftimiu, Geo Bogza, Miron Radu Paraschivescu, Al. Philippide, Radu Boureanu, Scarlat Callimachi, Petre Pandrea ş.a., în general scriitori de stânga, respinşi atunci de confrați din pricina orietării lor ideologice.

Asociația Literară a României (1845-1848, Bucureşti) - societate literară înființată cu scopul promovării literaturii naționale. A avut un rol de seamă în pregătirea revoluției de la 1848. Membri fondatori: Nicolae Bălcescu, Ion Ghica, Dim. Brătianu, C. A. Rosetti, Dim. Bolintineanu, I. Em. Florescu, Cezar Bolliac, Ştefan Golescu, Al. G. Golescu, C. G. Filipescu, Ion Voinescu II, Aug. Treboniu Laurian. Societatea a luat naştere din inițiativa cercurilor revoluționare muntene şi la adăpostul ei funcționa Asociația politică secretă „Frăția", care a generat mişcarea revoluționară de la 1840 a lui Mitiță Filipescu. În această Asociație nu a fost acceptat Ion Heliade Rădulescu, moderat ca opțiune politică. Din Moldova au fost invitați ca membri: Costache Negruzzi, Vasile Alecsandri, Costache Negri, Gheorghe Asachi, iar din Transilvania: George Barițiu, Timotei Cipariu, Petre Vasici. Asociația a dispus de o tipografie, a acordat burse de studii şi aici s-a discutat mai întâi problema înlocuirii alfabetului chirilic cu alfabet latin.

Asociația Scriitorilor Profesionişti din România (ASPRO) (din 1984, Bucureşti) -

este prima alternativă instituțională la Uniunea Scriitorilor apărută în câmpul literar românesc postcomunist. Spre deosebire de Uniunea Scriitorilor, care păstrează o importantă dimensiune de reprezentare sindicală la nivel național a cvasi-totalității scriitorilor români, ASPRO este o asociație de dimensiuni medii, creată pe bază de afinități, mal ales ale generației ’80. Profilul său este apropiat de al unei fundații cu programe culturale. ASPRO este organizatoare sau co-organizatoare a unor evenimente literare şi culturale, festivaluri, târguri de carte, dezbateri şi alte întâlniri ale scriitorilor cu publicul. Gala Premiilor anuale de carte ASPRO, cel mai important program al Asociaţţei, are loc în Lăptăria Enache, în cadrul manifestărilor culturale găzduite de BOOKAREST. Preşedinte: Ion Bogdan Lefter.

Asociația Românilor din Australia (A.R.A.) (din 1951, Sydney) – organizație a românilor de pe întregul continent, al cărei scop este păstrarea identității de limbă, de tradiții şi de cultură a românilor emigrați în Australia. Editează, din 1951, “Buletinul de informații A.R.A.”, iar la inițiativa membrilor ARA se înființează în 1958 Biserica Română Ortodoxă „Buna Vestire” (Sidney). În 1982 ARA înființează prima şcoală românească. Preşedinți ai organizației: Lt. col. Gheorghe Sandu (1951, fondator), prof. Nicolae Florescu (1951-1955), dr. Constantin I. Untaru (1955-1964), Mihai Maghiaru (1964-1966, din 1992 până în prezent), Vasile Cristescu (1966-1969), Nicolae-Nixon Nicoară (1969-1971, 1987-1992), Crăciun Pantiş (1971-1980, 1982-1987), Teodor Silvaş (1980-1982).

Asociația România (1972-1989, Bucureşti) -asociație pentru propagandă externă, care promova imaginea României în lume prin cultură. Ținea de Ministerul de Externe şi păstra relații cu diaspora românească de pretutindeni din lume. Director: acad. Virgil Cândea.

Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român (prescurtat

ACTELE
privitóre la
Urdirea si infiintiarea Asociatiunei Transilvane pentru literatur'a romana, si cultur'a poporului romanu,
date
IN TIPARIU
de
Insasi Asociatiunea.

ASTRA, 1861-1946, Sibiu) - asociație orientată spre afirmarea identității naționale a românilor din Transilvania şi întărirea solidarității lor, în continuarea demersurilor Şcolii Ardelene.

TRANSILVANI'A.

Statutele au fost elaborate de George Barițiu, Ion Puşcariu, Timotei Cipariu, Andrei Şaguna (mitropolit greco-catolic) ş.a. A cooptat membri din Banat, Crişana, Maramureş şi a avut ca membri onorifici pe C.A. Rosetti, Gh. Sion ş.a. A avut la dispoziție revistă proprie, „Transilvania", 1868-1946, o editură şi mai multe colecții. A inițiat înființarea Muzeului ASTRA din Sibiu (1905) şi a acordat numeroase burse de studii: beneficiari: Victor Babeş, Gh. Bogdan-Duică, Octavian Goga ş.a..

Astaloş, G(h)eorg(h)e (n. 2 octombrie 1933, Bucureşti) - poet şi dramaturg. A absolvit Şcoala Militară de Topografie, Bucureşti. A debutat ca poet cu placheta Şotron, 1970, unde grațiosul se îmbină cu violența. A scris şi teatru poematic: Vin soldații şi alte piese, 1969, Premiul Uniunii Scriitorilor, în linia absurdului lui Eugene Ionesco. S-a stabilit în Franța în 1971. A condus revista „Nouvelle Europe" a Parlamentului European. Repatriat din 2003. A publicat volume de versuri: *La lingua del canarino*, 1974; *Aqua Mater*, 1984; *Simetrii*, 1991; *Poeme retorice*, 1991; *Magma*, 1992; *Ecuația tăcerii*, 1996; *Parcurs*, 1997; *Pe muche de şuriu*, 1999 şi eseuri: *Théâtre Art Référentiel (Teatrul - artă referențială*), 1976; *La pluridimensionnalité du théatre (Pluridimensionalitatea teatrului*), 1986. A publicat în SUA *Contestatory Visions • Five Plays (Viziuni contestatare • Cinci piese*), 1984, apoi *Une prière de trop (O rugăciune mai mult*), 1994, Politikon. A publicat cu succes şi proză: *Bordel à merde (Bordel de doi bani*), 1975; *Fie pâinea cât de rea, tot mai bine-i la Paris*, 1996. Cetățean de onoare al Republicii Franceze (din 1990), laureat la distincției Palmes Academiques (Paris, 2001) şi cavaler al ordinului Steaua României (2004).

ASTRA (din 1990, Timişoara) - după revoluția din decembrie 1989 s-a înființat şi funcționează ASTRA pentru Banat, care are în programul său susținerea unității culturale şi a conştiinței apartenenței la acelaşi popor a tuturor românilor, fie din lăuntrul, fie din afara granițelor. Organizează intermitent Festivaluri de artă populară şi simpozioane ştiințifice, trimite manuale şi cărți româneşti în zonele defavorizate, dar mai ales în Voivodina şi pe Valea Timocului. Fondator: scriitorul Cristea Sandu-Timoc, român născut pe Valea Timocului.

„Astra" (din 1966, Braşov), lunar, trimestrial, apoi iar lunar. Publicație culturală editată de Comitetul Regional, apoi Județean pentru Cultură, Braşov. Din 1998 editată de Editura Astra a Consiliului Județean Braşov, lunar, cu subtitlul „Revistă de cultură".

„Astra • Literară • Artistică • Ştiințifică" (1915; 1916-1918, Bucureşti) - publicație continuată cu „Astra ilustrată" (1918-1921), apoi „Astra nouă • Literatură • Artă • Ştiință" (1922-1923). Ilustrează, ca atâtea alte „Astre", voința şi necesitatea de a continua marea tradiție a Asociațiunii Transilvane, care exprima dorința de unitate spirituală a tuturor românilor, coordonatele identității lor într-o lume în continuă schimbare.

"Asymetria" (din 2000) - revistă de culturå, criticå şi imaginație, apare în română şi franceză, tipărită on line. Se ocupă de creația emigrației, mai ales a românilor din Franța, dar urmăreşte atent şi fenomenul cultural din țară, conexiunile între „cele două Românii". Redactor şef Dan Culcer.

"Ateneu" (1964-1994; din 1997, lunar, trimestrial, apoi iar lunar, Bacău) - publicație a Comitetului Regional, apoi Județean pentru Cultură, Bacău. După 1989 şi publicație a Uniunii Scriitorilor. Fondator: George Bacovia. Ca şi „Astra" din Braşov, „Familia" din Oradea, „Cronica" din Iaşi, „Orizont" din Timişoara, „Tomis" din Constanța, „Argeş" din Piteşti, „Ramuri" din Craiova ş.a., a fost parte a unui program național de formare culturală, dar şi ideologică (alături de construirea caselor de cultură, inclusiv la sate, ca şi a bibliotecilor săteşti, orăşeneşti şi municipale), toate aceste reviste apărând în intervalul 1964-1966, în aproape toate oraşele capitală de județ, cu buget asigurat de stat.

În jurul lor s-au format scriitori, ceea ce a permis crearea de filiale ale Uniunii Scriitorilor. Condee din toată țara colaborau la aceste publicații, se organizau simpozioane şi întâlniri pe profile de creație, unele dintre reviste acordau premii.

"Ateneul român" (1860-1861, Iaşi) – revistă săptămânală, apoi lunară, cu profil literar şi ştiințific scoasă de V. A. Urechia. A colaborat uneori şi B. P. Hasdeu. Este prima revistă care dă ideea acestui titlu, folosit apoi în mai multe împrejurări. Au apărut în ea foarte multe traduceri, de la Aristotel, Tacit, Platon, până la Bossuet, Lamartine.

-"- (1894-1895, Bucureşti) – revistă culturală şi literară, cu apariție lunară. Ea continua, sub direcția lui T. G. Djuvara, periodicul "Atheneul român", organ al Societății pentru construirea Ateneului Român. Ambiția publicației era aceea de a edifica o cultură românească originală, de a susține şi impune spiritul creator românesc. Au colaborat: Al. Valhuță, Duiliu Zamfirescu, D. C. Ollănescu-Ascanio, Lazăr Şăineanu, Gh. Adamescu, D. Stăncescu ş.a.

Ateneul Român – construcție inaugurată în 1886, arhitect francezul Albert Galleron, pe locul fostului circ bucureştean, care era şi el ridicat pe locul grădinilor stolnicului Constantin Cantacuzino. A fost construit prin subscripție publică. A fost terminat în 1888. Dar Societatea literară "Ateneul român", pentru construirea lăcaşului, a fost inițiată din 1869, de un grup de intelectuali, printre care Constantin Esarcu, V. A. Urechia, dr. N. Kretzulescu. Cele 8 coloane ionice ale intrării principale au proporții similare coloanelor templului Erechteion de pe Acropole. De jur împrejurul marii cupole a edificiului se pot desluşi săpate în zid numele unor învățați cunoscuți. Printre ele, cel al lui Miron Costin, Gh. Şincai, D. Cantemir, Heliade Rădulescu, Timotei Cipariu. Fresca sălii mari înfățişează o sinteză a istoriei româneşti, de la formarea poporului român până la Unirea Principatelor. Prima conferință organizată în noul local a fost rostită de Alexandru Odobescu la 14 februarie 1888. Junimiştii, dar şi alte mari personalități ale culturii române, au ținut aici conferințe

pentru cultivarea publicului. La 24 noiembrie 1890 aici au răsunat versurile închinate de Vlahuță vechilor atenişti, cu prilejul aniversării a 25 de ani de la înființarea Societății "Ateneul Român". Au urmat la tribuna Ateneului Nicolae Xenopol, B. Şt. Delavrancea, B. P. Hasdeu, Victor Babeş şi multi alții. Din 1953 Ateneul este sediul Filarmonicii se Stat "George Enescu". Clădirea a rămas până astăzi simbolul spiritului românesc şi nu trebuie uitat că inițiatorii acestul gest cultural fundamental au fost publicişti şi scriitori.

“Aurora română” (1863-1865, Pesta) – revistă literară editată de preotul Ioanichie Miculescu. Iosif Vulcan a fost redactor al publicației. Revista se resimte din pricina opțiunii latiniste a corifeilor ei. De altfel, revista şi-a încetat apariția în momentul în care Iosif Vulcan, desprins din această grupare, a scos “Familia”.

Autohtonism - curent cultural apărut în România interbelică. A constat în supralicitarea caracteristicilor naționale, ceea ce a dus la asimilarea lui cu naționalismul. A fost pregnant în deceniul al IV-lea al veacului XX, grație divergențelor politice şi problemelor sociale care anunță apropierea celui de-al doilea război mondial. A avut manifestări în primul rând politice, dar şi culturale. Nichifor Crainic este considerat principalul lui reprezentant cultural din perioada interbelică, iar Ioan Alexandru şi Mihai Ungheanu reprezentanți ai curentului din a doua jumătate a veacului XX, deşi nu se reclamă de la predecesori, ci ilustrează, mai curând, problemele rezultate din perioada războiului rece.

Avangardă - mişcare artistică inovatoare, născută din spirit de negare şi de revoltă. S-a manifestat în perioada interbelică. Cea mai importantă publicație a fost „Contimporanul", editată de Ion Vinea. Ea s-a proclamat organ al „constructivismului", deşi revista era deschisă şi futurismului, cubismului, expresionismului şi altor ,,-isme". Alte reviste avangardiste au fost „75 HP" (1924, scoasă de Ilarie Voronca), „Punct" (1925, scoasă de Scarlat Callimachi), „Integral" (1925-1928, scoasă de Brunea-Fox, M.H. Maxy, Ion Călugăru, Ilarie Voronca), „unu" (1928-1932, scoasă de Saşa Pană), la care au

colaborat toți reprezentații avangardei româneşti: B. Fundoianu, Geo Bogza, Tristan Tzara etc. Pentru avangarda românească Urmuz a fost considerat un precursor. De prin anii '30 avangardiştii se orientează spre suprarealism, curent inițiat în Franța şi având caracter de stânga. Reprezentații cei mai de seamă au fost: Virgil Teodorescu, Gellu Naum, Miron Radu Paraschivescu, Geo Bogza ş.a.

Azarie (jumătatea sec. al XVI-lea) — cronicar. A fost ultimul cronicar român care a scris în slavonă, continuând cronica lui Macarie. Se ocupă de intervalul 1552-1574 în Moldova şi cronica s-a păstrat în manuscris, fără titlu, fiind editată prima oară de A. I. Iațimirski, Petersburg, 1908. În 1567 a transpus în mediobulgară scrierea istorico-hagiografică de secol XIV, Viețile regilor şi episcopilor sârbi.

„Azi" (1932-1938; 1939-1950, lunar, Bucureşti) - revistă română de literatură, critică şi artă scoasă de Zaharia Stancu. Publicație antifascistă.

- „ - Cotidian politic care apare după revoluția din decembrie 1989, ca organ al Frontului Salvării Naționale, apoi organ independent. Are, cu începere din 1997, un supliment literar săptămânal: „Azi literar", ca şi unul numit „ABC”.

Axinte Uricariul (n. 1670, Scânteia, jud. Iaşi – m. 1733) – cronicar. De condiție modestă, a fost uricar la logofeție. Ştia slavonă, greacă, latină. A transcris, din porunca lui Nicolae Mavrocordat, primul domn fanariot, letopisețele lui Grigore Ureche, Miron şi Nicolae Costin. A făcut interpolări în letopisețul anonim, care cuprindea evenimentele dintre anii 1661-1709. După moartea lui Nicolae Costin a fost desemnat să alcătuiască o cronică oficială: *De la a doua domnie a lui Nicolae Alexandru Vodă, văleat 7720*. Este o cronică laudativă a domniei lui Nicolae Mavrocordat.

B

Babeş, Vincenţiu (n. 21 ianuarie 1821, Hodoni, jud. Timiş – m. 3 februarie 1907, Budapesta) – publicist. A studiat la Timişoara, Karlowitz, Pesta (Dreptul). A fost un luptător activ pentru cauza românească. În perioada 1849-1862 a fost trimis la Viena, pentru a apăra drepturile românilor, apoi la Pesta (1862-1864). Fondator al Partidului Național al Românilor (preşedinte între 1881-1891), membru în Dieta Transilvaniei (1860-1890), a contribuit la separarea Bisericii Ortodoxe Române de cea sârbească şi la înființarea Mitropoliei de la Sibiu (1864). Membru fondator al Societății Literare Române (1866), devenită Academia Română. El l-a îndemnat pe fiul său, Victor Babeş, reputat microbiolg aflat în Franța, să se întoarcă în țară. A colaborat la numeroase publicații: “Gazeta Transilvaniei”, “Amicul poporului”, “Telegraful român” ş.a. şi a scris, pe lângă studii dedicate cauzei româneşti, versuri şi epigrame. Lucrări: *Cauza limbelor şi naționalităților în Austria*, 1860; *Năciunea fără năciune*, versuri în spirit latinist, 1843; Critică modernizarea cu orice preț în *Reflexiile asupra poeziei noastre*, 1844.

Bacalbaşa, Anton (n. 21 februarie 1865, Brăila - m. 10 octombrie 1899, Bucureşti) - scriitor. A debutat ca tribun al mişcării socialiste. A fost cooptat în Consiliul General al Partidului Socialist-Democrat, de unde a demisionat în 1894. A fost redactor al ziarului „Dreptatea" (1896), organ liberal (grupare desprinsă din PSDR), secretar la Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii Publice, deputat conservator de Ilfov (1894). A scos „Moftul Român" împreună cu I.L. Caragiale (1893-1901), a colaborat la „Adevĕrul", „Democrația socială”, „Munca” ş.a. Antijunimist. A scos publicația „Moş Teacă • Jurnal țivil şi cazon" (1895), păstrând numele principalului său erou literar*: Moş Teacă*, 1893. A fost primul care a publicat o transpunere prescurtată a *Capitalului* lui Karl Marx. A mai avut doi frați publicişti: Constatin şi Ion.

Baciu, Ştefan (n. 29 octombrie 1918, Braşov - m. 7 ianuarie 1993, Honolulu, S.U.A.; prenume la naştere Ştefan Aurel) - poet, eseist. A făcut Liceul Andrei Şaguna din Braşov, unde l-a avut profesor pe Emil Cioran. A absolvit Dreptul la Bucureşti (1941). A fost secretar de redacție la „Gândirea", director la „Universul". În 1946 a rămas la Berna, pribegindu-se în condițiile în care în România se instaura socialismul. De acolo a plecat la Rio de Janeiro (1949). A fost profesor de civilizație hispano-americană la Seatle, S.U.A. (1962-1964), apoi în Honolulu. A debutat cu versuri: *Poemele poetului tânăr*, 1935, Premiul Fundațiilor Regale, Premiul Societății Scriitorilor Români, Premiul Academiei Române şi a scris apoi poezie: *Poeme de dragoste,* 1936; *Căutătorul de comori*, 1939; *Cetatea lui Bucur*, 1940; *Muzica Sferelor*, 1943; *Cântecul mulțimii*, 1944; *Poemele poetului pribeag*, 1963; *Ukulele*, 1967*; Neîmpliniri*, 1980; *Poemele poetului singur*, 1980; *Singur în Singapore*, 1988. A scris versuri şi în limbile spaniolă, portugheză, engleză, germană. A mai publicat eseuri: *Aron Cotruş*, 1964; *Urmuz*, 1978 şi memorii: *Praful de pe tobă*, 1980; *Microportrete*, 1984. La Bucureşti i s-au mai publicat în 1996, postum, volumul de evocări *Însemnările unui om fără cancelarie* şi *Scrisoare de recomandare şi alte schițe anacronice*.

Baconsky, A(natol) E(milian) (n. 15 mai 1925, Cofa, jud. Hotin - m. 4 martie 1977, Bucureşti) - poet. A absolvit Facultatea de Drept din Cluj. A fost redactor şef la „Almanahul literar" din Cluj (devenit revista „Steaua”). A publicat lirică meditativă, elegiacă ori incisiv ironică, având accente suprarealiste: *Cântece de zi şi cântece de noapte*, 1954, Premiul de Stat; *Fluxul memoriei*, 1957; *Cadavre în vid*, 1969, Premiul Uniunii Scriitorilor. A scris şi proză lirico-fantastică: *Echinoxul nebunilor şi alte povestiri*, 1967 şi a tradus din Quasimodo, Lundkvist, Carl Sandburg ş.a.: *Panorama poeziei universale contemporane 1900-1950*, 1972, Premiul Uniunii Scriitorilor. A fost un fin exeget de poezie: *Poeți şi poezie*, 1963; *Meridiane • Pagini despre literatura universală contemporană*, 1965. A publicat *Remember • Fals jurnal de*

călătorie, 2 vol., 1977. Postum i-au apărut *Corabia lui Sebastian*, 1978 şi romanul *Biserica neagră*, 1998. Din aceeaşi familie spirituală cu Petru Dumitriu.

Bacovia, George (n. 17 septembrie 1881, Bacău - m. 22 mai 1957, Bucureşti; nume la naştere G. Vasiliu) - poet. În 1903 a plecat la Bucureşti spre a urma Facultatea de Drept. S-a retras după un an. L-a cunoscut pe Alexandru Macedonski. În 1907 s-a înscris la Facultatea de Drept din Iaşi şi a colaborat la „Versuri şi proză" a poetului simbolist I.M. Raşcu. Şi-a luat licența în 1911. N-a profesat. În 1914 s-a internat la un sanatoriu de tuberculoşi de lângă Bucureşti. Volumul *Plumb*, 1926 a fost premiat de Ministerul Artelor şi de Academia Română. Din 1925 s-a stabilit la Bacău, fiind redactor şef la "Ateneul cultural". A obținut premiul Societății Scriitorilor Români (1925) şi Premiul Național pentru Poezie (1934). Din 1928 s-a stabilit la Bucureşti, unde a continuat să scrie versuri simboliste şi de inspirație socială: *Cu voi*, 1930; *Comedii în fond*, 1936; *Stanțe burgheze*, 1946, exprimând plenar sinteza națională a simbolismului in linia Rollinat şi Verlaine. A scris şi proză, de asemenea simbolistă: *Bucăți de noapte*, 1926. Cu înclinații sociale şi apetit pentru stânga ideologică, Bacovia a rămas ca poet al toamnei şi tristeții, într-o lume neprielnică existenței plenare a omului ca individ, a rămas drept simbolul omului izolat şi înfrânt de forțe pe care nu le poate controla.

Bajor Andor (n. 30 septembrie 1927, Oradea - m. februarie 1991, Cluj) - prozator de etnie maghiară. A absolvit Facultatea de Filosofie-Istorie la Cluj (1951). A fost asistent universitar (un an), apoi redactor la revista „Napsugár" din Cluj. Vocația lui o constituie proza scurtă gen Karinthy Frigyes*: Kerek perec (Pe şleau)*, 1958; *Potoli különkiadás (Ediție specială infernală)*, 1968; *Hóvirágméz • Mesék, karcolatok (Ghiocei • Poveşsti)*, eseuri, 1986; *Apróhirdetés • Humoresszék (Mică publicitate • Schițe comice*), 1989; *Az írástudó becsülete (Onoarea condeierului*), 1997. A tradus în maghiară Eminescu, Topârceanu ş.a.

Balaci, Alexandru (n. 12 iunie 1916, Aurora, jud. Mehedinți – 7 martie 2002, Bucureşti) - italienist. A absolvit Facultatea de Litere din

Bucureşti şi şi-a trecut doctoratul cu teza Neoclasicismul italian din perioada carducciană şi pre-d'annnunziană • Figura poetului Giovanni Pascoli, 1943. A fost şeful Catedrei de limba şi literatura italiană de la Facultatea de Limbi Romanice şi decan al Facultății de Limba şi Literatura Română din Universitatea Bucureşti, prorector, director la Accademia di Romania din Roma (1969-1973). Membru corespondent al Academiei Române (1965), membru la Accademia Letteraria Italiana - Arcadia, la Union Culturelle Européenne, preşedinte al Asociației Române pentru Națiunile Unite (1974) şi vicepreşedinte al Federației Mondiale a Organizațiilor pentru ONU (1979)., vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor (1981-1989). A scris importante studii despre: *Giosué Carducci*, 1947; *Dante Alighieri*, 1966; *Francesco Petrarca*, 1968; *Leopardi*, 1972; *Boccaccio*, 1976*; Torquato Tasso*, 1982; *Luigi Pirandello*, 1986 ş.a. A scris numeroase studii despre literatura italiană, un Dicționar italian-român, 1991 şi a tradus în româneşte multe capodopere ale literaturii italiene.

Balada - specie a poeziei epice populare ori culte, cu originea în Evul Mediu european. De obicei narează faptele unui erou implantat în tradițiile şi obiceiurile populare, o legendă, o profundă idee filosofică. Ca specie interferă adesea cu cântecul bătrânesc, care tratează mai ales evenimente memorabile, fapte istorice. Ex.: Miorița, Toma Alimoş.

Balcanism - concept definit generic prin apartenența la lumea orientală, dar cu pigment folcloric specific popoarelor din Peninsula Balcanică. În termeni artistici se traduce prin gustul pentru pitoresc, culoare, aparentă superficialitate, rafinament al abordării existenței, hedonism. Tipic şi scris programatic pentru ilustrarea balcanismului este ciclul de poeme *Isarlâk* de Ion Barbu.

Bálint Tibor (n. 12 iunie 1932, Cluj) - scriitor de etnie maghiară. După ce a absolvit liceul în oraşul natal, a devenit redactor la ziarul „Igazsag" din Cluj şi apoi la „Napsugár", din acelaşi oraş. A debutat în 1936 cu volumul de nuvele *Csendes utca (Stradă liniştită)*. A mai scris despre periferia Clujului interbelic: *Zokogó Majom (Maimuța plângăreață*), 1969, Premiul Uniunii Scriitorilor. A

mai publicat volumul remarcabil *Kenyér és gyertyaláng (Pâine şi foc la lumânare*), 1975, tradus cu titlul *Câinii după gratii*, 1978; *Zarandoklás a panaszfalhoz (Pelerinaj la zidul plângerii*), 1978, Premiul Uniunii Scriitorilor; *Bábel toronyháza (Blocul de la Babilon*), 1996. A tradus în maghiară pe G.M. Zamfirescu, Eugen Barbu ş.a.

Balmuş, Constantin (n. 25 mai 1898, Rungeni, jud. Vaslui - m. 13 iulie 1957, Bucureşti) - cercetător. A absolvit Literele şi Filosofia la Iaşi, s-a specializat în greacă şi latină la Bonn, Berlin şi Şcoala Română din Roma. Doctor docent, profesor la Universitatea din Iaşi şi Bucureşti. Călătorii de studii în Franța, Grecia, Elveția, Germania. Membru al Academiei (1948). Unul dintre cei mai recunoscuți specialişti ai domeniului. A lăsat Istoria poeziei latine în epoca arhaică, 1927; *Curs de gramatică istorică a limbii latine • Fonetica, morfologia, sintaxa*, 1936; Antologie latină, 10 vol.

Balogh Edgár (n. 7 septembrie 1906, Timişoara - m. 19 iunie 1996, Cluj) -istoric literar şi publicist. A absolvit liceul la Bratislava (1924) şi universitatea la Praga (1924-1928). Din 1937 s-a dus la Braşov, apoi la Cluj, ca publicist. A fost redactor şef al revistei „Korunk" (1957-1970). Autor al unei istorii a publicisticii maghiare din România. A publicat volume de publicistică: *Egyenes beszéd (Cuvânt drept*), 1957; *Én tintás esztergapadom (Strungul meu pătat cu cerneală*), 1967. Proza sa este axată mai ales pe elementul autobiografic: *Mesterek és kortársak (Maeştrii şi contemporanii*), 1975. Şi-a scris confesiunile: *Intelmek*, 1972 şi mai multe lucrări dedicate revistei „Korunk".

Balotă, Nicolae (n. 26 ianuarie 1925, Cluj). Absolvent al Facultății de Litere şi Filosofie din Cluj. A debutat cu versuri: Din spuma mărilor, 1929. Arestat în 1949 pentru şase luni, a făcut închisoare în perioada 1956-1962. Apoi a fost cercetător la Filiala clujeană a Institutului de Lingvistică al Academiei şi cercetător la Institutul de Teorie Literară din Bucureşti. A debutat la revista Cercului Literar de la Sibiu în 1945. A publicat studii despre literatura română şi universală: *Euphorion*, 1969; *Urmuz*, 1970; *Labirint*, 1970; *Arte poetice ale secolului XX • Ipostaze româneşti şi străine*, 1976, *Opera lui Tudor Arghezi*, 1979; *Mapamond literar*, 1983; *Lupta cu absurdul*, 1971, Premiul Academiei; *De la Ion la Ioanide*, 1974, Premiul Uniunii Scriitorilor; *Scriitori maghiari din România*, 1982. Emigrat în 1979, se stabileşte din 1981 în Franța. Până în 1990 (anul pensionării şi al primirii cetățeniei franceze) este profesor la Universitatea François Rabelais din Tours; este invitat al multor universități europene pentru cursuri, conferințe, colocvii, congrese; din 1979 lucrează şi la Radio Europa Liberă, timp de 15 ani. În perioada 1990-2000 - îi apar volume de eseuri şi memorialistică şi în țară: *Parisul este o carte; Calea, Adevărul, Viața; Caietul albastru,* memorii. Primeşte Premiul Fundației "Flacara" pentru literatură; Premiul ‚Aron Cotruş' al revistei "Familia" din Oradea pentru opera critică; Premiul Opera Omnia, Cluj si Oradea; Premiul Național de literatură al Uniunii Scriitorilor.

Baltag, Cezar (n. 26 iulie 1937, Mălineşti, Basarabia - m. 20 mai 1996, Bucureşti) - poet. Absolvent al Facultății de Filologie din Bucureşti. Redactor la „Luceafărul", apoi la „Viața românească", unde a fost redactor şef după 1989. A debutat cu placheta *Comuna de aur*, 1960. S-a remarcat printr-o poezie profund meditativă, nemetaforică: *Vis planetar*, 1964; *Răsfrângeri*, 1966, *Chemarea numelui*, 1995, Premiul Uniunii Scriitorilor; Monada, 1968; *Odihnă în țipăt*, 1969; *Unicorn în oglindă*, 1975; *Euridice şi umbra*, 1988; *Ochii tăcerii*, 1996, B.P.T. A practicat şi stilul livresc: *Madona din dud*, 1973, Premiul Uniunii Scriitorilor; Şah orb, proză, 1971. A tradus în româneşte Mircea Eliade - Istoria credințelor şi ideilor religioase, 3 vol., 1981-1988.

Baltazar, Camil (n. 7 septembrie 1902, Moara-Putna, jud. Suceava - m. 27 aprilie 1977, Bucureşti; nume la naştere Leibu Goldstein) – poet. A colaborat la mai toate publicațiile interbelice şi de după război. A scos o revistă proprie - „Tiparnița literară" (1928-1931), împreună cu Petru Comamescu. A tradus şi stilizat din literaturile germană şi engleză: Pearl Buck, Heinrich şi Thomas Mann, E. M. Remarque ş.a. A debutat sub semnul „poeziei pure", cultivată la noi şi de Ion Barbu, tot sub influența lui Paul Valery: *Vecernii,* 1923. Ulterior a evoluat spre o lirică senzual-bucolică: *Tărâm*

transcendent, 1939; *Soare pe zăpezi*, 1965; *Violoncel solar*, 1972; *Ghirlanda iubirii*, 1975. A mai scris evocări în proză: *Contemporan cu ei*, 1962 şi eseuri despre Trakl, Mateiu Caragiale ş.a.: *Scriitor şi om*, 1946.

Banat – regiune a regatului dacic al lui Burebista, se întinde de ambele părți ale Dunării, fiind mărginit la nord de Carpați, la vest de râurile Mureş şi Tisa. A continuat să fie parte a provinciei romane Dacia. Până în această regiune a ajuns, pe Dunăre, Imperiul Bizantin, edificând o cetate (veacul al XII-lea d.H.) pe o insulă a Dunării. La începutul veacului al XIV-lea se pune fundamentul cetății Timişoarei, capitală a provinciei, de către constructori italieni. Provincia a fost intens disputată de otomani, austrieci, maghiari, sârbi, români. În prezent este împărțită în două, Banatul Românesc aparține României (18.966 km.^{2}), iar Banatul Sârbesc (9.276 km.^{2}) aparține Serbiei. Din relațiile actuale ale României cu Serbia şi Muntenegru amintim faptul că pe 26 aprilie 1879 România şi Serbia au stabilit relații diplomatice la nivel de legații, legațiile fiind ridicate la nivel de ambasadă pe 1 ianuarie 1939. La 13 mai 1941 relațiile diplomatice dintre cele două țări au fost întrerupte, ele fiind restabilite la 24 ianuarie 1945, la nivel de reprezentanță diplomatică şi ridicate la nivel de ambasadă la 1 martie 1956. În prezent la Podgorića funcționează Consulatul General al României, şi, după deschiderea Consulatului General al României la Vârşeț, urmează un altul la Zaječar (pentru care se aşteaptă răspunsul oficial al părții sârbe). Serbia şi Muntenegru ca stat are Ambasadă la Bucureşti şi Consulat General la Timişoara din anul 1974. Românii din Serbia şi Muntenegru, aflați în Banatul Sârbesc, sunt organizați în Comunitatea Românilor din Serbia, au şcoli, Societate de Limba Română, fundația Libertatea, care cuprinde casă de presă şi editură, au un Muzeu al Tradițiilor Româneşti. Acestea nu includ însă şi pe românii de pe Valea Timocului. Prin deplasarea punctului de vărsare a Mureşului în Tisa Ungaria deține azi 284 km.^{2} din Banat. Zona a fost colonizată în mai multe rânduri: 1717-1740 – colonizarea carolină, care a adus în principal germani, cunoscuți azi sub numele de Şvabi (după zona

de proveniență Suabia), dar şi bulgari, sârbi, italieni; 1744-1772 – colonizarea terezian, care a adus în principal protestanți germani, ca şi alte categorii de oameni, în principal pedepsiți, zona fiind considerată un teritoriu de deportare. Românii mutați în sudul Dunării mai ales din Transilvania, fugeau de asuprirea maghiară, iar cei din Oltenia fugeau de sărăcie; 1820 – colonizarea Munților Semenic cu familii aduse din Bohemia. Ca urmare a acestei politici imperiale, Banatul este puternic colorat etnic. Românii din Banatul Sârbesc îşi păstrează identitatea, tradițiile şi limba proprie, au şcoli în limba maternă până la liceu inclusiv, ca şi un institut pentru pregătirea învățătorilor. Au societăți, edituri, publicații în limba maternă (la Novi Sad, Pancevo, Vârşeț). Pe lângă românii din Bantul Sârbesc, recunoscuți ca atare, există însă şi românii de pe Valea Timocului, cărora li se spune vlahi, nu sunt recunoscuți ca români, deoarece aparțin limbii române formate chiar în sudul Dunării, n-au emigrat din România. Ei îşi păstrează tradițiile şi limba română numai în familie. Din 2004 există pentru românii de pe Valea Timocului Centrul Cultural Informativ al Românilor, cu sediul la Brestovaț, comuna Bor. Scopul Centrului este culegerea si prelucrarea literaturii ştiințifice, culturale, didactice şi istorice, la fel ca şi publicarea şi prezentarea moştenirii române în formă scrisă, dar şi pe suport video, audio şi alte mijloace moderne de comunicare. După înființarea Mişcării vlahilor şi românilor din Iugoslavia, sub conducerea lui Dimitrie Crăciunovici, şi după reluarea publicării revistei „Vorba noastră” (interzisă 44 de ani), situația s-a schimbat, grupul etnic român din regiune căpătând dreptul la afirmare a identității naționale şi a tuturor celorlalte care decurg din acesta. Evaluările făcute în noile condiții asupra numărului valahilor din nord-estul Serbiei, răspândiți în 320 de localități rurale (din care 200 curat româneşti) şi 20 de oraşe, arată că numărul lor a crescut, după unii, la peste 200 000, iar după alții la peste 600 000. De asemenea, dialectele româneşti din sudul Dunării – aromâna, megleno-româna şi istro-româna acoperă parțial zona Banatului Sârbesc, dar se întind cu mult mai la sud, unele până în Grecia (Epir) şi Bulgaria, altele până în Slovenia. Din comunitatea românilor din Banatul Sârbesc, ca şi a aromânilor, există o puternică

emigrație, plecată spre România, dar şi spre Europa Occidentală (mai ales Austria şi Germania, dar şi SUA), care a dat intelectuali de prestigiu, în diverse domenii. În perioada interbelică învățători din România au format generații de elevi români din Banatul Sârbesc. După revoluția din 1989 contactele culturale dintre patria de origine şi Banatul Sârbesc s-au multiplicat, Societatea ASTRA pentru Banat, ca şi alte asociații din diverse provincii româneşti, inclusiv Basarabia, promovează schimburile culturale, contribuind astfel la sincronizarea culturală a tuturor românilor.

Banciu, Carmen Francesca (n. 25 octombrie 1955 în Lipova, Arad). A frecventat Cenaclul de Luni al lui Nicolae Manolescu al Facultății de Filologie a Universității din Bucureşti. În prezent trăieşte la Berlin ca liber profesionistă, având colaborări în presa germană. A debutat în 1984 cu volumul de povestiri *Manual de întrebări*. În Germania a publicat volumele: *Fenster in Flammen*, roman, 1992; *Filuteks Handbuch der Fragen*, 1995; *Vaterflucht*, roman, 1998 şi Ein *Land voller Helden*, roman, 2000. În 1998 i-a apărut în România romanul **O zi fără preşedinte**.

Banciu, Paul Eugen (n. 30 noiembrie 1943, Botoşani) – prozator şi eseist. Liceul la Alba Iulia, Artele Plastice la Timişoara, Filosofia la Cluj. Secretar general de redacție al revistei „Orizont” (1972-2003), director al Bibliotecii Județene Timiş. Distins cu Ordinul National ‚Pentru Merit’ în grad de cavaler, 2002. Lucrări: *Casa Ursei Mari*, debut, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1978; *Reciful*, 1979; *Zigguratul*, 1982; *Sărbătorile*, 1981*; Muflonul*, vol. I 1986, vol. II 1989; *Casa de pânză*, 1995; *Demonul discret*, 1996; *Noaptea strigoilor*, 1996; *Picătura de cucută*, 1997; *Remora*, 1998; *O călătorie cu aeroplanul peste muntele erodat*, 1999; *Marii fericiți*, 2000; *Infinitul rău*, 2001; *Grădina lui Epicur*, 2003.

Bantaş, Andrei (n. 30 noiembrie 1930, Iaşi - m. 27 ianuarie 1997, Bucureşti) - anglist. A absolvit Engleza la Universitatea

Bucureşti, unde a fost apoi profesor. Preşedinte al Uniunii Profesionale a Interpreților şi traducătorilor (1994-1997), membru în numeroase asociații internaționale de lingvistică aplicată. A lăsat 40 de dicționare (cu 60 de reeditări) anglo-române şi poliglote, 30 de cursuri universitare de limba şi literatura engleză, studii monografice despre autori anglo-americani. A tradus în jur de 160 de volume de proză din autori englezi şi americani, după cum a şi tradus în engleză numeroşi scriitori români. Lucrări: *Mic dicționar englez-român*, 1971, reeditare 1997; *Dicționar englez-român, 75000 de cuvinte*, 2004. A tradus din: A.J.Cronin, Samuel Butler, W.S. Maugham, Isaac Asimov, Howard Fast, H.G. Wels, Thomas Hardy, Oscar Wilde, A. Conan Doyle, Charles Dickens, Robert Anderson, Christopher Malrowe, W. Shakespeare, Tennessee Williams, H. Ogden, Arthur Koestler ş.a. Din română în engleză a tradus din: Mihai Eminescu, împreună cu Leon Levițki , 1978, Premiul Uniunii Scriitorilor, Alexandru Ivasiuc, Augustin Buzura, Urmuz, Camil Petrescu, Lucian Blaga, Marin Sorescu, D.R.Popescu ş.a. Un însemnat număr de traduceri se află încă în manuscris.

Banu, George (n. 22 iunie 1943) – critic de teatru. A absolvit Institutul de Artă teatrală din Bucureşti. Plecat la Paris în 1975. Profesor emerit la Sorbona, preşedinte de onoare al Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru, 1994-2001, comandor al Ordinului Steaua României (2002), Cavaler al Ordinului Artelor şi Literelor al Republicii Franceze (2005). Membru în juriul Festivalului Internațional de Teatru. Fondator şi director artistic al al Academiei Experimentale a Teatrelor. Lucrări: *Bertolt Brecht ou le Petit contre le grand*, 1981; *Brook: études... textes... propos...*, 1985; *Claude Régy : metteur en scène déraisonnable: dossier*, 1993; *L'acteur qui ne revient pas : journées de théâtre au Japon*, 1993; *Antoine Vitez: la fièvre des idées*, 1994; *Les cités du théâtre d'art : de Stanislavski à Strehler...,* 2000; *Livada de vişini, teatrul nostru. Jurnal de spectator*, 2000; *L'Oubli – Uitarea*, 2001; *L'espace théâtral*, 2002; *Panorama sfîrşitului de secol. O panoramă subiectivă*, 2003; *Ultimul sfert de secol teatral*, 2004; *L'histoire des*

larmes; L'empereur de la perte; *Le roi du plagiat*..., 2005.

Banuş, Maria (n. 10 aprilie 1914, Bucureşti – m. 14 iulie 1999, Bucureşti) - poetă. A absolvit Facultatea de Drept din Bucureşti. A debutat cu o lirică a adolescenței plină de senzualitate şi candoare. Poezia matură transcrie elanul civic, orientarea spre viața socială: *Țara fetelor*, 1937 - debut; *Fiilor mei*, 1949, Premiul Academiei; *Bucurie*, 1949, Premiul de Stat; *Ție-ți vorbesc. Americă!*, 1955; *Tocmai ieşeam în arenă*, 1976; *Portretul de la Fayum*, 1970; *Oricine şi ceva*, 1972. A tradus din Rilke, Puşkin, Goethe, Shakespeare, Pablo Neruda, Nazim Hikmet, André Frenaud, August Strindberg ş.a.: *Din poezia de dragoste a lumii*, 2 vol., 1974. A mai publicat memorii: *Sub camuflaj*, 1978, publicistică: *Din cronica acestor 5 ani*, 1955, teatru: *Îndrăgostiții*, 1954, *Magie întârziată*, 1970; *Himera*, 1980; *Noiembrie, inocentul*, 1981; *Horloge à Jaquemart*, 1987. A obținut Premiul Special al Uniunii Scriitorilor (1986) pentru întreaga activitate. Laureată a Premiului Herder (1989). S-a stabilit în Franța după 1989.

Barac, Ioan (n. 1776, Alămor, jud. Sibiu - m. 12 iulie 1848, Braşov; nume la naştere Ioan Popovici) - scriitor. A absolvit studiile juridice la Cluj. Profesor în Şcheii Braşovului, a fost „magistratual translator" al Primăriei din Braşov, unde a fost colegul, apoi ginerele lui Radu Tempea, filolog. A întemeiat primul periodic românesc din Braşov, „Foaia duminicii", 1837. A tradus şi prelucrat romane populare: *Halima*, 1836-1840, a scris în spiritul Şcolii Ardelene un basm alegoric în versuri despre cucerirea Daciei de către Traian: *Istoria despre Arghir şi Elena cea frumoasă şi pustiită crăiasă*, 1801.

Baranga, Aurel (n. 20 iulie 1913, Bucureşti - m. 10 iunie 1979, Israel; nume la naştere Aurel Leibovici) - dramaturg şi publicist. Studii medicale. După război a fost membru al unor colegii redacționale: „Viața românească", „Teatru", „Contemporanul", redactor şef al revista „Urzica". Membru în Comitetul de conducere al Uniunii Scriitorilor. Plecat în Israel în anii '70. A debutat cu versuri: *Poeme cu orbi*, 1933. A scris reportaje: *Ninge peste Ucraina*, 1945, teatru de

respirație socială: *Bal la Făgădău*, 1946; *Pentru fericirea poporului*, 1951, împreună cu Nicolae Moraru, Premiul de Stat; *Mielul turbat*, 1953, Premiul de Stat; *Interesul general*, 1962; *Sfântu' Mitică Blajinu*, 1967; *Opinia publică*, 1967; sau abordând teme ale vieții intime şi de familie: *Siciliana*, 1961; *Travesti*, 1969; *Simfonia patetică*, 1973; *Viața unei femei*, 1976, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti. A tradus din Jean Paul Sartre şi Valentin Kataev. A mai scris: *Pamflete*, 1955, publicistică: *Teze şi paranteze*, 1974, *Fabule*, 1977 şi *Jurnalul de atelier*, 1982, postum.

Barbilian, Dan - v. Barbu, Ion.

Barbu, Eugen (n. 20 februarie 1924, Bucureşti - m. 7 septembrie 1993, Bucureşti) - prozator. A absolvit Şcoala de ofițeri de jandarmi. A audiat cursuri la Facultatea de Drept, Litere şi Filosofie, fără a le absolvi. Redactor şef la „Luceafărul" (1962-1968) şi „Săptămâna" (1970-1989). Membru corespondent al Academiei (1974), laureat al Premiului Herder (1978), în care calitate l-a desemnat ca bursier pe Comeliu Vadim Tudor. Sensibil la pitoresc, a realizat romanul periferiei bucureştene de altădată: *Groapa*, 1955, volum de debut; *Balonul e rotund, Unsprezece*, 1956 evoluând spre cuprinderea problemelor istoriei: *Şoseaua Nordului,* 1959; *Facerea lumii*, 1964; *Princepele*, 1969, Premiul Academiei; *Săptămâna nebunilor*, 1975; *Incognito*, 4 vol., 1975-1980, vol. I - Premiul Uniunii Scriitorilor, roman în jurul căruia a existat un *Raport de plagiat*, şeful comisiei fiind criticul Nicolae Manolescu. A publicat mai multe volume de nuvele: *Oaie şi ai săi*, 1958; *Prânzul de duminică*, 1962, reportaje: *Pe-un picior de plai*, 1957; *Foamea de spațiu*, 1969; *Jurnal în China*, 1970. A publicat şi eseistică: *Măştile lui Goethe*, 1967; *O istorie polemică şi antologică a literaturii române de la origini până în prezent*, vol. I - *Poezia română contemporană*, 1975, iar în ultima vreme scenarii de film: *Bietul Ioanide* după G. Călinescu şi altele, care cuprind episoade eroico-romantice din istoria națională, multe în care a jucat soția sa, actrița Marga Barbu.

Barbu, Ion (n. 19 martie 1895, Câmpulung, jud. Argeş - m. 11

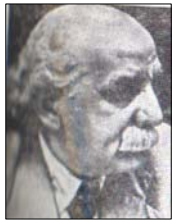

august 1961, Bucureşti; nume la naştere Dan Barbilian) – matematician şi poet. S-a înscris la Facultatea de Matematică din Bucureşti, pe care a întrerupt-o din cauza războiului. Şi-a luat licența în 1921 şi a plecat la Götingen, Germania, pentru doctorat. A audiat cursurile lui Hilbert, dar, atras de literatură, s-a stabilit la Tübingen, unde studia prietenul său Tudor Vianu, apoi la Berlin. Debutase ca poet în 1918 în „Literatorul" lui Alexandru Macedonski. Din 1924 a fost profesor de matematică la Giurgiu – de unde era Vianu, al cărui tată, medic, l-a şi găzduit – şi la Bucureşti. Şi-a trecut doctoratul în 1929 cu Gh. Țițeica (teza *Reprezentări canonice ale adunării funcțiilor ipereliptice*), fiind profesor la Caterdra de Geometrie a Facultății de matematică de la Universitatea Bucureşti. Ca matematician s-a ocupat de fundamentarea axiomatică a geometriei (spațiile Barbilian). A publicat poezie la „Contemporanul", „Revista nouă", „Viața literară", „Cetatea literară" ş.a. A semnat articole critice la „Ideea europeană", „Vremea" ş.a. Destinul poetic, pornit dintr-un orgoliu de adolescent - un pariu cu Tudor Vianu - s-a împlinit prin poeme unde parnasianismul şi balcanismul se sublimează într-un mod original: *După melci*, 1921; ciclul *Isarlâk*, volumul *Joc secund*, 1930, Premiul Academiei Române, aflat sub semnul lui Mallarmé şi Paul Valéry (teoria poeziei pure).

Bariţiu, George (n. 24 mai 1812, Jucul de Sus, jud. Cluj - m. 2 mai 1893, Sibiu) - ziarist, istoric. A absolvit gimnaziul la Blaj, liceul piarist şi Facultatea de Filosofie la Cluj, 1892. Este influențat în gândire de Petru Maior. Întors la Blaj, a studiat Teologia (printre profesori: Simion Bărnuțiu, Timotei Cipariu). În 1835 a fost numit profesor de fizică la Liceul din Blaj, apoi a fost chemat să conducă Şcoala română din Şcheii Braşovului. A contribuit la apariția „Gazetei de Transilvania" (1837) şi a condus-o până în 1849. Membru fondator al Societății Academice Române (1866), preşedinte al Academiei (1893-1894). A fost un paşoptist moderat. Adevărata lui vocație a fost ziaristica politică şi culturală, dar s-a manifestat şi în critica literară şi estetică, unde a fost influențat de Goethe, Hegel,

Winkelmann, Lessing, K. J. Weber ş.a. A scris versuri ocazionale, pentru diverse spectacole, şi a tradus teatru din Shakespeare, Schiller. A scris şi proză, de fapt prelucrări după autori romantici minori, germani sau englezi. Se remarcă însă povestirile cu subiect din istoria națională: *O privire preste ținutul Hațegului în Transilvania*, 1838. De asemenea, a avut o contribuție însemnată la istoria Transilvaniei: *Părți alese din istoria Transilvaniei pe două sute de ani în urmă*, 3 vol., 1889-1891.

Baroc - stil al artei europene situat în timp între Renaştere şi Iluminism (secolele al XVII-lea – al XVIII-lea), care afirma îndepărtarea de echilibrul clasic prin ornamentație excesivă, cultivarea grandiosului şi dramatism interior al operei. A dat şi un baroc literar, care se recunoaşte prin fraza încărcată, cu multe epitete şi detalieri descriptive. Dincolo de recunoaşterea stilistică, barocul se recunoaşte şi prin subiectele încărcate, cu multe episoade secundare şi cotituri ale acțiunii, care fac ca adesea barocul să fie confundat cu prolixul. Totuşi, stilul baroc poate fi „curat" rămânând ceea ce este, astfel încât ornamentele lui să compună un întreg frumos organizat şi uşor de ținut minte.

Baronzi, George (n. 20 octombrie 1828, Brăila – m. 28 mai 1896, Bucureşti) – scriitor. La origini, familia este grecească, din insula Zante. A fost director de prefectură al județelor Vlaşca, Covurlui, Ialomița. A scris versuri, teatru şi proză, fiind, în registrul apetitului literar, al izvoarelor sale, ca si al temperamentului, un spirit cu totul înnoitor. Din păcate, adesera proiectul nu e dus la bun sfârşit din lipsă de talent. Totuşi, pentru a doua jumătate a veacului al XIX-lea, rămâne un scriitor care propune motive, teme, moduri de abordare ce vor fecunda literatura română a veacului XX: romantismul tenebros, istoria națională, exotismul, inclusiv în valorificarea literară a filosofiei indiene. Versuri: *Cugetările singurătății*, 1847; *Nopturnele*, 1853; *Danubianele*, 1859; *Fabule alese,* 1868; *Legende şi balade*, 1876. Proză: *Heptameron*, 1861; *Misterele Bucureştilor*, 3 vol., 1862-1864; *Biciul lui Dumnezeu*, 1884; *Fontana zânelor*, 1896. Teatru: *Matei Basarab sau Dorobanți şi seimeni*, 1858; *Drapelul sângerat*, 1880; *Dama de cupă*, 1880; *Daciada*, 1890; *Mina*

haiduceasa, fata codrilor, 1894. Eseuri: *Călătoria printre secolii istorici*, 1870; *Amor, Patria şi Dumnezeu după poeții indiani*, 1874. A tradus din Lammenais, Alexandre Dumas Tatăl şi Fiul, Byron, Eugène Sue, Fr. Guizot. A colaborat intens la diverse publicații: „Curierul românesc", „Zioa",. „Presa română", „Românul", „Naționalul", Unirea", „Revista Carpaților", „Ghimpele", „Literatorul" ş.a. Anticipează tipul de „scriitor total", care poate face din orice întâmplare subiect literar.

Bart, Jean (n. 24 noiembrie 1874, Burdujeni, jud. Suceava - m. 12 mai 1933, Iaşi; nume la naştere: Eugeniu P. Botez) - scriitor. A făcut carieră militară (comandor de marină, profesor la Academia Navală din Constanța). Ca scriitor s-a format în atmosfera „Contemporanului". Este primul scriitor român care a cultivat jurnalul de bord şi schița marină ca gen literar: *Peste ocean • Note dintr-o călătorie în America de Nord*, 1926; *Schițe marine din lumea porturilor*, 1928. Opera sa literară cea mai importantă este *Europolis*, 1933, romanul unui port românesc. A fost influențat de ideologia poporanistă. A şi pictat marine, cele mai multe sunt expuse la Academia navală din Costanța. Unele cărți şi le-a ilustrat singur.

Bartalis János (n. 29 iulie 1893, Apața, jud. Braşov - m. 17 decembrie 1976, Cluj) - poet. A făcut Şcoala Normală la Cluj (1909-1913), Institutul Pedagogic la Budapesta (1916-1919). A funcționat ca profesor de liceu în Ungaria (1933-1941), apoi ca bibliotecar şef la Universitatea din Cluj (din 1941). În 1945 şi-a luat la Cluj doctoratul în Filologie.

A fost descoperit ca scriitor de prozatorul maghiar Kosztolányi Dezső. A evoluat de la poezia bucolică: *Föld a párnám (Pământul mi-e pernă*), 1930 la una modernist-expresionistă: *Pedig tavasz jön (Şi totuşi vine primăvara*), 1957; *Idő, ne fuss! (Timpule, nu fugi!*), 1965.

Basarabia – numele regiunii este legat de familia domnitoare

Basarab. În 1350, Nicolae Alexandru, fiul lui Basarab I, domnitor al Țării Românești, duce o campanie împotriva tătarilor.

Reuşeşte să-i împingă pe tătari dincolo de Nistru şi numeşte Basarabia teritoriul cuprins între Prut şi gurile Dunării. Teritoriul are aproximativ 45.000 km^2. În următoarele secole devine parte integrantă A Moldovei. În 1812, prin Tratatului de la Bucureşti încheiat în urma războiului ruso-turc, otomanii cedează sudul Basarabiei Imperiului Țarist, însă

ruşii ocupă întreg teritoriul. Teritoriul rămâne sub ocupație rusească până în 1918 când, pentru scurt timp, devine republică şi ulterior votează unirea cu România. În 1940 este ocupată de trupele sovietice ca urmare a pactului Ribbentrop-Molotov. După dezmembrarea Uniunii Sovietice, în 1991, Republica Sovietică Moldovenească se declară independentă sub numele de Republica Moldova, situație în care se află şi azi. Limba de stat este limba română. În calitatea sa de stat independent Republica Moldova are toate structurile politico-sociale, economice şi culturale ale unei țări. Din punct de vedere cultural – literar îndeosebi – trebuie să remarcăm că există Academia de Ştiințe cu numeroase institute de cercetări, învățământul superior, Uniunea Scriitorilor, reviste, edituri, librării. Toată dezvoltarea culturală a Basarabiei a fost aşezată pe baze proprii în condițiile în care provincia era ruptă de restul țării, unde cultura fusese centralizată, pentru întreaga Moldovă capitala fiind la Iaşi. Vocile culturale ale Basarabiei postbelice au avut drept sursă, pe de o parte, rezistența la asimilarea de către modelul sovietic, bazată pe recurgerea la folclor şi chestiunea țărănească (majoritatea populației), pe de alta modelul sovietic, intens susținut de centrul de la Moscova, în toată perioada apartenenței provinciei la spațiul rus şi sovietic. Desnaționalizarea masivă, ca şi colonizarea masivă, n-au reuşit să împiedice renaşterea culturală a provinciei şi a identității româneşti, chiar înainte de perioada Gorbaciov, când recunoaşterea limbii române ca limbă de stat a devenit un fapt - de altfel nu fusese decât o „ascundere" a ei, „limba moldovenească" însemnând, ca termen, o recunoaştere a substanței lingvistice, dar o ecranare a recunoaşterii aderenței spațiului Basarabiei la acela al României. Era o înlocuire a termenului care exprimă unitatea

lingvistică a spațiului românesc cu unul rezultat din apartenența geografică a provinciei, la fel cum ai spune că austriecii vorbesc limba austriacă şi nu germană.

Basm - specie a epicii populare în proză bazată mai ales pe elementul fantastic, simbolizând lupta dintre bine şi rău, cu biruința finală a binelui. Principalele personaje pozitive: Făt Frumos, Ileana Cosânzeana. Principalul personaj negativ: Zmeul Zmeilor. Basmul poate fi fantastic, nuvelistic, animalier. A nutrit fantezia multor scriitori culți: Al. I. Odobescu, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Vasile Voiculescu, Tudor Arghezi, Victor Eftimiu ş.a. Culegeri: Petre Ispirescu - Legendele şi basmele românilor (vol. I) şi Ghicitori şi proverbe (vol. II), 1872-1876; I. G. Sbierea - Poveşti populare româneşti, 1871. Despre basm: M. Gaster - Literatura populară, 1883, B.P. Hasdeu – Basmul, 1894, Lazăr Şăineanu - Basmele române, 1895, G. Călinescu - Estetica basmului, 1958.

Bassarabescu, I(on) A. (n. 30 decembrie 1870, Giurgiu - m. 29 martie 1952, Ploieşti) - prozator. Profesor de limba şi literatura română la Ploieşti. Membru corespondent al Academiei (1909). A scris despre viața oraşului de provincie. Maestru al genului scurt: nuvela, schița: *Noi şi vechi*, 1909; *Un om în toată firea*, 1927; *Domnul Dincă*, 1928.

Băieşu, Ion (n. 2 ianuarie 1933, satul Băieşti, com. Aldeni, jud. Buzău - m. 21 septembrie 1992, New Jersey, S.U.A.; nume la naştere: Ion Mihalache) - prozator şi dramaturg. A absolvit Şcoala de Literatură şi Facultatea de Filologie la Bucureşti. A colaborat la "Almanahul literar" de la Cluj. A fost redactor la revista "Albina", la „Scânteia tineretului". A debutat cu volumul de schițe umoristice şi satirice *Necazuri şi bucurii*, 1956. A publicat, în acelaşi gen, volume precum: *Noaptea cu dragoste*, 1962; *Oameni cu simțul umorului*, 1964; *Iubirea e un lucru foarte mare (povestiri cu Tanța şi Costel*), 1967; *Iertarea*, 1968, Premiul Uniunii Scriitorilor; dramatizare după nuvela *Acceleratul* din volumul *Sufereau împreună*, 1966; *Umor*, 1970; *La iarbă albastră*, 1973; *Chițimia*, 1973, piesă de teatru, Premiul Uniunii Scriitorilor; *Pompierul şi opera*, 1976; *Omul care ne trebuie*, 1978, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti; *În căutarea sensului pierdut*, 1979, Premiul Uniunii Scriitorilor; *Umorul la domiciliu*, 1982; *Boul şi viței*,

1985, teatru; *Balanța*, 1985, ecranizată de Lucian Pintilie; *Un activist al suferinței*, vol.1, 1991; *Tristețea vânzătorului de sticle goale*, 1992. A scris scenarii de film: *Mere roşii*, 1977, Premiul Asociației Cineaştilor; *Omul care ne trebuie*, 1978.

Bălan, I(on) D(odu) (n. 5 octombrie 1929, Vaidei, Hunedoara) - critic şi istoric literar. Profesor la Facultatea de Litere a Universității din Bucureşti, rector al Universității (în 1989), apoi profesor la Universitatea Spiru Haret. A debutat cu volumul Influențe folclorice în poezia noastră actuală, 1955. S-a ocupat de recuperarea unor valori literare: *Octavian Goga*, 1966; *Cuvintele au cuvântul*, 1971, Premiul Academiei; *Resurecția unui poet: Aron Cotruş*, 1981; *Ioan Slavici sau Roata de la Carul Mare*, 1985; *Repere critice*, 1988. A primit Premiul Uniunii Scriitorilor pentru eseul *Copilăria unui Icar*, 1974. În perioada când a fost vicepreşedinte al Consiliului Culturii şi Educației Socialiste (echivalent al Ministerului Culturii în perioada 1969-1989) a inițiat apariția a câte unei edituri de stat în fiecare centru universitar şi a mai multora în Bucureşti.

Bălănescu, Constantin (Costache) (n.1830, Focşani – m. 10 martie 1888, Iaşi) – traducător. A condus Teatrul Național din Iaşi (1862-1864), fiind şi actor. A transpus din franceză comedii şi melodrame, ca de pildă: *Fanfaronul* de J. Sandeau, 1868; *Recrutul şi invalidul* de Ph. Dumanoir şi E. Arago, 1873; *Calomnia* de E. Scribe, 1879, fiind cel mai însemnat traducător al vremii din repertoriul francez de teatru.

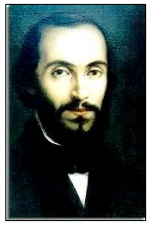

Bălcescu, Nicolae (n. 29 iunie 1819, Bucureşti - m. 29 noiembrie 1852, Palermo, Italia) - istoric şi scriitor. A studiat la Colegiul Sf. Sava, unde i-a avut colegi pe Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, Ion Ghica, iar ca profesor pe Eftimie Murgu. În 1840 a organizat, împreună cu Ion Ghica şi Christian Tell societatea secretă Frăția, care a inițiat mişcarea revoluționară de la 1840 a lui Mitiță (Dimitrie) Filipescu. A tipărit, în „Magazin istoric pentru Dachia" (scos de el în colaborare cu August Treboniu Laurian, în 1845), lucrările *Puterea armată şi arta militară la moldoveni în timpurile mărirei lor* şi

Despre starea socială a muncitorilor plugari în Principatele Române în deosebite timpuri. În 1846 a plecat la Paris, unde l-a întâlnit pe Mihail Kogălniceanu. A fost unul dintre promotorii revoluției de la 1848, deținând funcția de secretar al Guvernului Provizoriu alături de Cezar Bolliac. După înăbuşirea revoluției, deşi bolnav de tuberculoză, a fost exilat fără dreptul de a se mai întoarce în țară. În 1850 a publicat La *Question économique des Principautés Danubiennes (Chestiunea economică a Principatelor dunărene*), folosită de Karl Marx (în versiunea lui Elias Regnault) în *Capitalul*. Lucrarea sa cea mai cunoscută, care l-a consacrat ca istoric şi scriitor, este *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*, 1849-1852, publicată postum de către Al. I. Odobescu, 1878, important monument de limbă română literară şi documentare ştiințifică.

Bălăiță, George (n. 17 aprilie 1935, Bacău) - prozator. A absolvit Facultatea de Filologie a Universității din Iaşi şi a fost redactor la revista „Ateneu" din Bacău, iar din 1979 secretar al Uniunii Scriitorilor, apoi director al Editurii Cartea Românească (1980-1989) şi redactor şef al publicației „Arc" a Fundației Culturale Române. A debutat în 1965 cu volumul de schițe şi povestiri Călătoria, proză de tip simbolic, formată prin simbioza dintre tradiționalism şi modernism. După un volum de nuvele, Conversând despre Ionescu, 1967, a publicat romanele care i-au asigurat un loc de frunte printre prozatorii contemporani: *Lumea în două zile*, 1975, Premiul Uniunii Scriitorilor, reeditat în 1993 fără tăieturile operate de cenzură şi *Ucenicul neascultător*, 1977, Premiul Academiei, tradus în germană în 1982. A contribuit la traducerea în româneşte a romanului *Cevengur* de Andrei Platonov. A editat volumul *Antologia scriitorilor israelieni de limbă română*, 1998.

Bănulescu, Ştefan (n. 8 septembrie 1926, Făcăeni, jud. Ialomița - m. 26 mai 1998, Bucureşti) - prozator. A absolvit Facultatea de Filologie din Bucureşti (1952), fiind apoi redactor la „Gazeta literară", „Luceafărul" (între 1968-1971 redactor şef al revistei). A scris proză de atmosferă, proiectată pe un fundal mitic: *Iarna bărbaților*, 1965, Premiul Uniunii Scriitorilor;

Scrisori provinciale, 1976, Premiul Uniunii Scriitorilor; *Cartea milionarului*, 1977, vol. I al *Cărții de la Metopolis*, concepută în 4 volume, o mitologie a oamenilor din Câmpia Dunării, Premiul Uniunii Scriitorilor. A mai scris reportaje: *Drum în câmpie*, 1960, debut şi versuri: *Cântece de câmpie*, 1968; *Quand les sangliers étaient doux*, 1996; Yasmina, nuvele, 1998.

Bărnuțiu, Simion (n. 2 august 1808, Bocşa, jud.. Sălaj - m. 28 mai 1864, Hida sau Treznea, jud. Sălaj) - jurist. A studiat teologia la Blaj (1826-1829) şi a intrat în conflict cu episcopul I. Lemeny. A fost suspendat din profesorat. A studiat la Academia de Drept din Sibiu, apoi la Pavia (Italia). A predat Dreptul la Academia din Iaşi. A luat parte activă la revoluția de la 1848 şi a contribuit la răspândirea ideilor europene, în special raționaliste. A fost un antimonarhist convins şi, ca om de cultură, a susținut latinismul ca formă de rezistență a românilor din Imperiul Austro-Ungar. Lucrări: *Raporturile românilor cu ungurii şi principiele libertății națiunali*, Viena, 1852; *Un document pentru limba română din anul 1842*, 1853.

Bârlea, Ion (n. 11 ianuarie 1883, Berbeşti, Maramureş – m. 12 mai 1969, Bucureşti) - preot, folclorist, istoric şi gazetar. Preşedinte al Ligii culturale din Maramureş (Sighet), membru corespondent al secțiilor de istorie şi folclor ale ASTRA. Colaborator la ,,Gazeta Transilvania", “Neamul Românesc", “Poporul Român" - Budapesta, “Unirea" - Blaj, ”Sezătoarea" - Fălticeni, “Almanahul Presei Române". Este autorul celei mai bogate culegeri folclorice din Maramureş; colaborator al lui Tiberiu Brediceanu, Bela Bartok, Arthur Gorovei. Culegeri de folclor: *Balade, colinde şi bocete din Maramureş* Bucureşti, 1924; *Cântece poporane din Maramureş. Descântece, vrăji. farmece şi desfaceri*, Bucureşti, 1924 (ambele publicate cu sprijinul lui G. T. Kirileanu, conțin peste 1200 poezii populare, cele mai multe culese din Berbeşti şi Ieud).

Bârlea, Octavian (n. 5 mai 1913, Mogoş, jud. Alba – m. 5 aprilie 2005, München) -

teolog, istoric bisericesc, preot greco-catolic şi prelat papal, una din personalitățile de frunte ale exilului cultural şi religios românesc. A studiat teologia la Roma, la Collegio Pio Romeno, apoi a fost profesor la Blaj. În timpul războiului a ajutat numeroşi refugiați să fugă de hortişti şi naziști. Ajuns la Vatican, a susținut cauza Transilvaniei şi a unității României. Devenit monsenior în 1952. Fondator al Societății Academice Române (SAR, 1957, fiind şi preşedinte al ei până în 1969) şi al Academiei Româno-Americane (preşedinte 1975-1982). Principalele publicații ale SAR-ului au fost: „Acta Philosophica et Theologica", din 1958; „Acta Philologica", din 1958; „Acta Historica, din 1959; „Acta Scientiarium Socialium", din 1959 şi, mai ales, „Revista Scriitorilor Români", din 1962. Şef al Secției Româneşti a a Radio Vatican (1968-1973). A fost vizitator apostolic pentru românii ortodocşi din SUA (1973-1977), trimis apoi la München (din 1978) ca reprezentant al Vaticanului şi acolo a editat revista „Perspective" în limba română". A fost serbat la Congresul ARA din 2003, la Târgu Jiu, cu prilejul împlinirii vârstei de 90 de ani. A scris lucrări precum *Biserica română unită şi ecumenismul corifeilor renaşterii culturale*, München, 1983; *Unirea românilor 1697-1701, München, 1990; Unirea religioasă la porțile Moldovei şi Țării Româneşti în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, München, 1986; *Spre înălțimi*, München, 2000.

-„ - Ovidiu (n. 13 august 1917, Bârleşti, com. Mogoş, jud. Alba - m. 7 ianuarie 1990, Cluj) - folclorist. Frate cu Octavian B. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti (1942) şi a fost cercetător la Institutul de Folclor din Bucureşti. A debutat în 1941 cu volumul Procesul de creație al baladei populare române. A scris *Istoria folcloristicii româneşti*, 1974, Premiul Academiei; *Metoda de cercetare a folclorului*, 1979; *Poetică folclorică*, 1979; *Folclorul românesc*, 2 vol., 1981-1983. Este de asemenea autorul capitolului despre folclor din *The Encyclopaedia of Religions*, 1987, coordonată de Mircea Eliade.

Beldiceanu, Nicolae (n. 26 octombrie 1844, Preuțeşti, jud. Suceava - m. 2 februarie 1896, Iaşi) - poet. A făcut studii medii la Iaşi, fiind apoi directorul Şcolii de Meserii din oraş. Pasionat arheolog amator, a descoperit, la Cucuteni, urmele celei mai vechi

civilizații de pe teritoriul țării noastre. A scris lirică erotică şi poezie socială: Poezii, 1893; Doine, 1893.

Beldiman, Alexandru (Alecu) (n. 1760, Huşi – m. 1826, Iaşi) – poet şi traducător. Provenea dintr-o mare familie boierească din Moldova, a fost el însuşi vornic. Căsătorit cu sora poetului Costache Conachi. Ştia franceza şi greaca. Preromantic. Lucrări: *Tragodia sau mai bine a zice Jalnica Moldovii întâmplare*, rămasă în manuscris până în 1861, text despre Eteria; *Asupra lumei, Pentru om, Pentru duşmanul ominirei*, poeme filosofice. A tradus din Metastasio, J.-Fr. Regnard, S. Gessner, Voltaire, adesea prin intermediar grec. Ilustrează, prin demersul său literar, virajul culturii române dinspre Grecia spre Europa.

Beligan, Anamaria (n. 1958, Bucureşti) scriitor şi cineast. A absolvit Institutul de Artă Teatrală şi Cinematografică din Bucureşti, 1981. Fiica actorului Radu Beligan. A emigrat în Australia în 1982, unde a obținut titlul de master în lingvistică la Universitatea Monash, Melbourne şi premiul editurii Cambridge University Press. Lucrează ca regizor şi scenarist, predă la Australian Film, Television and Radio School (Sydney). În 1988 înființează compania independentă de producție de film Athanor. Scrierile sale au apărut în diverse publicații, australiene şi româneşti : „Arc", „Orizont", „Respiro", „Ramuri", „Vatra", „Familia", „Literatorul", „Moftul Român". A publicat în țară: *Încă un minut cu Monica Vitti*, 1998, proză scurtă; *Scrisori către Monalisa*, 1999, roman; *Dragostea e un trabant*, 2000, proză scurtă.

Benador, Ury (n. 1 mai 1895, Milişeuțul de Sus, jud. Suceava - m. 23 noiembrie 1971, Bucureşti; nume la naştere: Simon Moise Grinberg) - prozator. Autodidact. Secretar al Teatrului Evreiesc de Stat. A debutat în volum în 1925, cu piese de teatru: *5 acte • Otrava • Simfonia roşie • 36 • Fără titlu • Larie omul*, Premiul Asociației Criticilor Dramatici şi Muzicali. A devenit consacrat cu romanul Ghetto veac XX, 1934, unde abordează problemele de conştiință ivite ca urmare a condițiilor vieții de ghetou. În continuare, toată proza sa va fi

axată pe abordarea lumii evreieşti: *Subiect banal*, 1935; *Hilda*, 1936; *Preludiu la 'Beethoven*, 1940; *'Gablonz'* • *Magazin universal,* 1961; *Beethoven omul*, 1964.

Bengescu-Dabija, Gheorghe (n. 30 iunie 1844, Bucureşti – m. 13 ianuarie 1916, Bucureşti) – dramaturg. Născut dintr-un tată moldovean şi o mamă austriacă, a făcut studii militare în Franța, ajungând general al armatei române. Membru al Junimii din 1868. A tradus din franceză librete de operă, fiind considerat unul dintre întemeietorii operetei româneşti. A scris librete pentru operetă: *Scaiul bărbaților*, 1876; *Olteanca*, 1880, muzica fiind compusă de Eduard Caudella şi G. Otremba. A scris numeroase piese de teatru: *Radu III cel Frumos*, 1873; *Cucoana Nastasia Hodoronc*, 1877; *Pygmalion*, 1886*; Amilcar Barca generalisim al Cartaginei*, 1894, *Crimă sau virtute*, 1901; *Mustrare de cuget*, 1913.

Beniuc, Mihai (n. 20 noiembrie 1907, Sebiş, jud. Arad - m. 24 iunie 1988, Bucureşti) - poet. A studiat psihologia animală la Cluj şi în Germania. A fost profesor la Universitatea din Bucureşti în această specialitate. A ocupat funcții de conducere în Uniunea Scriitorilor, inclusiv aceea de preşedinte (1958-1966). Membru al Academiei (1955). A debutat în 1938 cu volumul de versuri Cântece de pierzanie. Stilul încordat, brutal, romantic al începutului va căpăta valențe revoluționare: *Un om aşteaptă răsăritul*, 1946; *Steaguri*, 1951; *Partidul m-a-nvățat*, 1954; *Mărul de lângă drum*, 1954, Premiul de Stat; *Călătorii prin constelații*, 1957. Poezia prin excelență oficială, filo-sovietică a anilor de mijloc a căpătat spre sfârşitul vieții note de dezamăgire şi melancolie: *Materia şi visele*, 1961; *Culorile toamnei*, 1962; *Colți de stâncă*, 1965; *Alte drumuri*, 1967; *Lumini crepusculare*, 1970; *Un bătrân către un tânăr cărturar*, 1973; *Aurul regelui Midas,* fabule, 1977; *Ajunge răscoală*, 1978; *75 de poeme*, 1982; *Iarna magnoliei*, 1984; *În voia vântului*, 1987. A scris şi două romane: *Pe muche de cuțit*, vol. 1, 1959 şi *Explozie înăbuşită*, 1971. A luat Marele Premiu al Uniunii Scriitorilor pentru toată activitatea (1981).

Berariu-Ieremievici, Artemie (n. 8 septembrie 1834, Satu Mare, jud. Suceava - m. 15 septembrie 1922, Cernăuți) – publicist. A

studiat filosofia clasică la Universitatea din Viena. Vorbea franceza, germana, italiana, sârba, ucraineana, rusa. A fost îndrumător al vieții culturale din Bucovina. Profesor la Institutul Teologic din Cernăuți. Fondator al Societății pentru Cultura şi Literatura Română din Bucovina (1862). A lăsat texte pentru îndreptarea moravurilor şi trezirea conştiinței naționale: *Recugetările politice ale unui muntean*, 1870; *Norocul unui satulmărean*, 1888; Din cătănia mea, 1892.

Bereniy, Maria (n. 1959, Szarvas, Ungaria) - cea mai prolifică poetă bilingvă a comunității româneşti din Ungaria. Directoarea Institutului de Cercetări ale Românilor din Ungaria. Din tematica foarte bogată a universului liric se remarcă tema predilectă a copiilor fără copilarie, "copiii străzii", "lacrimi ale secolului XX", aflați în "spitalul secolului" trecut. Anii copilăriei, "iarba copilăriei" îi întreține neliniştea existențială, exprimată metaforic în versurile din primele volume: *Autodefinire* şi *Fără țel*. Alte lucrări: *Aspecte național-culturale din istoricul românilor din Ungaria* (1785-1918), Budapesta, 1990; *Istoria Fundației Gojdu (1870-1952*), Budapesta, 1995; Românii din *Ungaria de azi în presa română din Transilvania şi Ungaria secolului al XIX-lea (1821-1918*), documente, Giula, 1994; *Cultură românească la Budapesta în secolul al XIX-lea*, Giula, 2000.

Bertoldo – carte populară de origine brahmanică (India), bazată pe întrebări şi răspunsuri, totul cu scop formativ. Ținta cărții era formarea unui înțelept potențial. A circulat încă în scriere arameică. În spațiul semitic ansamblul formativ al întâmplărilor este pus pe seama regelui Solomon. Oracolul din Grecia antică era şi el, ca tip de demers, tot unul formativ. Prin conținut, Bertoldo are, pe teritoriul românesc, origine bizantină, trecută prin filtru italian de Renaştere (veacul al XVI-lea): *Le sottilissime astuzie di Bertoldo*, autor Giulio Cesare Croce della Lira. Traducerea textului propriu zis în română datează însă abia din veacul al XVIII-lea: un manuscris din 1775, din Moldova, după o versiune grecească a textului italian şi unul din 1779, Sibiu, după o versiune germană a aceluiaşi text italian.

Beza, Marcu (n. 30 mai 1882, Vlahoclisura, Macedonia - m. 30 mai 1949, Bucureşti) - prozator şi istoric literar. Aromân. A studiat la Bucureşti Literele şi Filosofia, apoi la Londra şi Oxford. A fost consul general al României la Londra şi profesor de limba română la Universitatea din Londra (1910-1930). A scris romane despre drama istorică a aromânilor: *Pe drumuri*, 1914; *Calea destinului*, 1938; *Necunoscuta*, 1939. Întemeietor al Centrului Român al PEN-Clubului, membru corespondent al Academiei Române (1923). S-a ocupat de valențele ortodoxiei: *Urme româneşti în Răsăritul Ortodox*, 1935; *Heritage of Byzantium (Moştenirea Bizanțului)*, 1947. A scris eseuri de cultură: *Paper on the Romanian People and Literature (Scriere despre poporul şi literatura română*), 1920, *Paganism in Romanian Folklore (Păgânism în folclorul românesc*), 1928.

Bezdechi, Ştefan (n. 24 aprilie 1888, Ploieşti – m. 25 martie 1958, Cluj) – filolog. A absolvit Literele la Bucureşti şi s-a specializat la Berlin şi Roma. A fost unul dintre cei mai remarcabili elenişti români, profesor la Universitatea din Cluj. Specializat în epoca latină, elină şi bizantină. Lucrări: *Aristofan şi conbtemporanii săi*, 1922: *Gânduri şi chipuri din Grecia veche*, 1927. A tradus din Homer, Hessiod, Platon, Euripide, Aristofan, Marc Aureliu, Lucian, Xenofon, Aristotel, Esasmus din Rotterdam, Thomas Morus. Pentru traducerea *Tristelor* lui Ovidiu a obținut Premiul Academiei Române, 1930. S-a ocupat şi de literatura română veche: *Nicolaus Olahus, primul umanist de origine română*, 1939. A colaborat la *Colecția de documente privind istoria României*, seria C: Transilvania.

Bianu, Ion (n. 1 septembrie 1856, Făget, jud. Alba - m. 3 februarie 1935, Bucureşti) - editor de texte vechi, fondator al şcolii româneşti de bibliografie şi biblioteconomie. Director al Bibliotecii Academiei Române (1884-1935), membru (1902) şi preşedinte al Academiei Române (1929-1932), profesor universitar de istoria literaturii române (1902-1928). A editat *Predice făcute la praznice mari* de Antim Ivireanul, 1886; *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei, 1887; *Psaltirea Şcheiană*, 1889. Ca bibliograf a organizat Biblioteca Academiei şi a publicat *Bibliografia românească veche*, 4 volume, 1903-1944, din care vol. 1-2 în

colaborare cu Nerva Hodoş şi vol. 3-4 în colaborare cu Dan Simonescu, precum şi *Catalogul manuscriselor româneşti*, în colaborare cu Remus Caracaş şi Gh. Nicolăiasa, 4 volume, astfel: vol. 1-3, 1907-1931; vol: 4, 1967, continuat de Gabriel Strempel, Fl. Moisil, L. Stoianovici. Ca istoric literar s-a remarcat prin numeroase studii despre literatura română veche.

Biberi, Ion (n. 21 iulie 1904, Tumu Severin - m. 27 septembrie 1990, Bucureşti) – eseist. A absolvit Şcoala Militară la Craiova şi Facultatea de Medicină la Bucureşti (psihiatrie). A lucrat la mai multe spitale din Bucureşti. Eseurile sale, ca şi încercările de proză şi teatru sunt legate de profesia de bază. A debutat cu *Oameni în ceață*, 1937, abordând rolul subconştientului în echilibrul ființei. Influențat de Marcel Proust, a lăsat: *Cercuri în apă*, 1939; *Un om îşi trăieşte viața*, 1946. În 1937 a publicat în franceză, la Paris, Studii asupra literaturii române contemporane, premiată cu Premiul Societății Scriitorilor Români. În perioada imediat următoare celui de-al doilea război mondial a scris studii medicale. A revenit la literatură cu monografia *Tudor Vianu*, 1966, continuând cu alte eseuri: *Poezia ca mod de existență*, 1968; *Orizonturi spirituale*, 1968.

Bibescu, Martha (n. 28 ianuarie 1889, Bucureşti - m. 29 noiembrie 1973, Paris; nume la naştere: Martha Lucia Lahovary) - prozatoare. Fiică a diplomatului Ion Lahovary, se înrudea după mamă cu familia Mavrocordat, iar soțul, George Bibescu, preşedinte fondator al Aeroclubului Român, era nepot de Domn. Prietenă cu regina României, a fost proprietara palatului Mogoşoaia, căruia i-a redat strălucirea de pe vremea ctitoriei lui Constantin Brâncoveanu. A călătorit foarte mult, fără a studia în vederea unei profesii. A debutat la Paris, cu volumul *Les huit Paradis (Cele opt raiuri)*, 1908, Premiul Academiei Franceze. I-a cunoscut pe Marcel Proust, Anatole France, Paul Valéry, Jean Cocteau, Rainer Maria Rilke, Paul Claudel ş.a., care toți frecventau salonul ei. A cunoscut mari personalități politice ale epocii. S-a consacrat cu volumul *Isvor, le pays des Saules (Izvor, ținutul sălciilor*), 2 vol.,

1923. Nu şi-a uitat niciodată originea românească: *Une victime royale: Ferdinand de Roumanie (O victimă regală: Ferdinand al României*), 1927; *Pages de Bukovine et de Transylvanie (Pagini despre Bucovina şi Transilvania*), 1930. Post mortem i-a apărut la Bucureşti *Jurnal politic (ianuarie 1939-ianuarie 1941*), 1979.

Biblia de la Bucureşti (1688) - prima ediție românească integrală a Bibliei. S-a tipărit în zece luni (noiembrie 1687 – septembrie 1688), fiind o importantă realizare filologică. La traducerea ei au contribuit o seamă de cărturari munteni: frații Radu şi Şerban Greceanu, Mitrofan, fost episcop de Huşi, stolnicul Constantin Cantacuzino şi arhiepiscopul grec Ghermanos Nyssis. Este numită şi Biblia lui Şerban Cantacuzino, deoarece el, fiul lui Constantin Cantacuzino Stolnicul, era atunci domn al Țării Româneşti.

Biblioteca pentru toți (din 1895) – colecție de carte inițiată de editorul Carol Müller. Cea mai veche din România şi singura colecție din Europa care a apărut fără întrerupere vreme de un secol. Colecție populară. Din 1969 a fost ataşată Editurii Minerva. Publică literatură română şi universală, ştiință popularizată. Seria I (1895-1949) a avut 1576 de numere (fără a număra reeditările), seria a II-a (1950-1955) a avut 270 de numere (dar seria nu este numerotată), seria a III-a (din 1956-1995) a trecut de numărul 1500 (fără reeditări), seria a IV-a (din 1996) şi-a schimbat grafica, dar continuă numerotarea seriei a III-a. Tirajele fiecărui titlu au variat între 30.000 şi 200.000 exemplare in perioadele cele mai bune, iar frecvența aparițiilor a fost de un volum pe săptămână, plus reeditările. Unele titluri au avut peste şase reeditări. Vezi *Biblioteca pentru toți. Catalog general*, 1995.

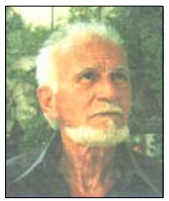

Bidian, Augustin Alexandru (n. 28. 06. 1930, Sibiu; a semnat şi Alexandru Bidian, Nicolae Alexandru Hortopan). In 1954 ia diploma de licențiat în teologie, apoi doctoratul în Teologie. O piesă de teatru scrisă în acest timp, Tezeu sau destinul puterii - apare după răsturnarea lui Ceauşescu, în 1993. Publică diverse articole de specialitate în

revistele teologice din Bucureşti şi Sibiu. Un timp, până la intervenția Securității, activează ca lector de limba germană la Institutul de Teologie din Bucureşti. In toamna lui 1975 fuge în Germania şi se înscrie la Facultatea de Filosofie a Universitătii Guttenberg din Main. Din 1977 deține postul de lector de limba română la aceeasi universitate, iar în 1979 postul de asistent cu contract la Facultatea de Filosofie. In străinătate ia parte la formarea primei organizații politice în exil pentru eliberarea țării, Consiliul Național Român (CNR), înființat la Paris în 1968, unde deține funcția de preşedinte al secției Europa Centrală şi de Nord, iar ulterior este ales membru în Grupul de Conducere. Inițiază şi conduce prima publicație a CNR-ului într-o limbă străină, "Blick in die Zukunft", trimisă personalităților politice şi bisericeşti de limbă germană. In prezent ține cursuri de filosofie şi de yoga şi scrie în diverse publicații din țară şi din străinătate. Alte lucrări: *Picuri dintr-o lume fără soare (Tropfen aus einer sonnenlosen Welt - Gedichte*), versuri, 1984; *Das Negative und die Philosophie - Eine geschichtlich-fundamentale Untersuchung angelehnt an die griechische Philosophie, an Hegel und Heidegger (Negativul şi filosofia - O cercetare istorică fundamentală pe baza filosofiei greceşti, a lui Hegel şi a lui Heidegger*), 1984; *Yoga für Anfänger. Gesundheit für Körper und Seele (Yoga pentru incepători. Sănătăte pentru corp şi suflet*), 2 vol. 1986 şi 1988.

Biblioteca Națională a Moldovei – succesoare a primei biblioteci publice din Chişinău înființată în 1832, conform unei circulare a Ministerului de Interne al Imperiului Rus. Organizatorul şi tutorele bibliotecii, doctor în Drept Petru Manega, venit de la Bucureşti, a fost omul care, timp de aproape un deceniu, a căutat în oraş case potrivite pentru localul bibliotecii şi banii necesari pentru arendarea sau cumpărarea lor. Primul bibliotecar a fost Gavriil Bilevici, un român cu studii făcute la Cernăuți, profesor la Gimnaziul nr. 1 de băieți din Chişinău, unde a fost găzduită un timp biblioteca. La baza fondului inițial de carte a stat biblioteca particulară a colonelului Liprandi (428 de volume, majoritatea în limba franceză), împărțită în trei compartimente: vechii clasici; istorie şi geografie; artă militară. A. I. Sorokunskii, guvernatorul civil al Basarabiei, a

cerut şi ajutorul Țării Româneşti pentru formarea fondului inițial de carte, dar numai 36 din volumele trimise de la Bucureşti au ajuns în biblioteca din Chişinău. Comitetul de cenzură a cărții străine, care se afla atunci la Odesa, conform Statutului de cenzură aplicat din 1931, a strangulat, după 1812, prin vama Sculeni, circulația cărții în această regiune, dând prioritate Moscovei şi Peterburgului în completarea fondului de carte a primei biblioteci publice basarabene. Directorul şcolilor din regiune, Grinevici, a adaptat regulamentul Bibliotecii Publice din Odesa pentru biblioteca din Chişinău. BNRM este păstrătoarea unui valoros fond de documente, de 2,5 milioane unități materiale. Colecțiile Bibliotecii cuprind diferiți purtători de informații: tradiționale (monografii, seriale) şi netradiționale (discuri, benzi magnetice, microfilme, hărți, documente electronice etc.). Biblioteca deține cîteva colecții importante, care cuprind documente cu valoare bibliofilă: Cartea veche şi rară, Moldavistica, Audiovideoteca, Colecție de artă şi hărți, Literaturile lumii ş.a. În 1992 Biblioteca a organizat primul Salon Național de Carte, primind însemnate donații de la Guvernul României: 912.423 vol. pentru bibliotecile publice; Editura "Minerva" - 194 vol.; Academia Română – 171vol.; Ministerul Ştiinței – 385 vol.; Societatea Pro Basarabia" – 52 vol.; Biblioteca V. A. Urechia, Galați – 87 vol., ca şi din Moldova, de la Fundația Soros Moldova – 65 vol. Ion Ungureanu, ministrul Culturii al Moldovei – 74 vol. Donațiile continuă şi astăzi, cu prilejul Târgurilor de Carte, dar şi cu prilejul altor manifestări.

Biblioteca Națională a României îşi regăseşte originile în una dintre cele mai vechi biblioteci din România - Biblioteca Colegiului Sf. Sava din Bucureşti, care şi-a deschis colecțiile către publicul larg în 1838, atunci când aproape 1000 de volume de carte franțuzească au fost catalogate. După Unirea din 1859, Biblioteca Colegiului Sf. Sava a obținut statutul de bibliotecă națională, primind alternativ denumirea de Bibliotecă Națională şi Bibliotecă Centrală. În anul 1864 apare Legea Reglementărilor Publice. Conform acestei legi, ea primeşte titulatura de Biblioteca Centrală a Statului. În această formulă, biblioteca avea să dăinuie până în

anul 1901, când a fost desființată şi colecțiile ei au fost transferate Bibliotecii Academiei Române. Ca rezultat al deciziei din 1901, Biblioteca Academiei a primit şi atribuțiile unei biblioteci naționale, situație care a durat până în anul 1955, când a fost înființată Biblioteca Centrală de Stat, ca principală bibliotecă publică a țării, cu atribuțiile specifice unei biblioteci naționale. Imediat după decembrie 1989, la începutul lunii ianuarie 1990, Biblioteca Centrală de Stat a devenit Biblioteca Națională a României, ca urmare a deciziei adoptate de noua putere. Biblioteca Națională a României este o instituție de cultură subordonată Ministerului Culturii şi Cultelor. Ea administrează patrimoniul cultural național de publicații (cărți noi, periodice, manuscrise, carte veche, incunabule, hărți, fotografii, materiale audio-video şi documente electronice). Pentru a-şi indeplini misiunea esențială de a asigura accesul de calitate la colecțiile sale, atât generației de azi, cât şi celor viitoare - în scop de cercetare, studiu sau informare - Biblioteca Națională a României are datoria de a achiziționa, prelucra, prezerva şi valorifica toate tipurile de documente din patrimoniul național. Catalogul național partajat şi Biblioteca națională virtuală sunt coordonate de către Biblioteca Națională a României. Ea îndeplineşte următoarele funcții specifice: conservă, cercetează, dezvoltă şi pune în valoare patrimoniul de documente deținute în colecțiile sale; organizează Depozitul legal, potrivit legii; depistează, colecționează, organizează, conservă şi pune în valoare Fondul Documenta Romaniae, constituit din tipărituri şi alte categorii de documente apărute în străinătate, referitoare la România şi poporul român, publicații ale autorilor români apărute în străinătate în orice limbă, publicații în limba română ale autorilor străini apărute în străinătate; organizează şi gestionează rezerva națională de publicații; în calitate de centru național de schimb realizează evidența centralizată şi statistica schimburilor internaționale de publicații; în calitate de centru național metodologic elaborează şi coordonează metodologia împrumutului interbibliotecar intern şi internațional, avizată de Comisia națională a bibliotecilor; în calitate de centru național de patologie şi restaurare a publicațiilor coordonează activitatea din aceste domenii; elaborează şi emite, cu

avizul Comisiei Naționale a Bibliotecilor, instrucțiuni şi norme metodologice pentru biblioteci; realizează şi coordonează activitatea de informare şi documentare din sistemul național de biblioteci; îndeplineşte şi alte atribuții specifice, potrivit regulamentului de organizare şi funcționare. Biblioteca Națională a României funcționează pe baza regulamentului propriu de organizare şi funcționare aprobat prin ordin al ministrului Culturii şi Cultelor. În subordinea Bibliotecii Naționale a României funcționează Oficiul Național Bibliografic şi de Informatizare a Bibliotecilor, cu următoarele atribuții: realizează controlul bibliografic național ca parte a controlului bibliografic universal; elaborează Bibliografia națională curentă pentru toate categoriile de documente; elaborează, gestionează şi actualizează Catalogul colectiv național al publicațiilor românești şi străine, prin participarea contractuală a bibliotecilor din România; atribuie numărul internațional standard pentru cărți (ISBN), pentru publicații seriale (ISSN), pentru alte categorii de documente şi realizează catalogarea înaintea publicării (CIP); elaborează programe şi metodologii privind informatizarea bibliotecilor din România, avizate de Comisia națională a bibliotecilor. Oficiul Național Bibliografic şi de Informatizare a Bibliotecilor se finanțează de la bugetul de stat şi din resurse extrabugetare prevăzute în bugetul Bibliotecii Naționale a României. Colecțiile bibliotecii cuprind circa 13.000.000 de unități bibliografice cu caracter enciclopedic, organizate în fonduri curente - publicații românești şi străine: cărți, ziare şi reviste - şi fonduri ale colecțiilor speciale: bibliofilie, manuscrise, arhiva istorică, periodice românești vechi, stampe, fotografii, cartografie, audio-video.

Biblioteca românească – bibliotecă virtuală de date referitoare la cultura şi civilizația românească din trecut şi de astăzi, din țară, din spațiile locuite de românii din afara granițelor de stat actuale, din diaspora. Cursuri de limba română, orice alte informații referitoare la spațiul românesc. Linkuri (legături) către alte site-uri asemănătoare. Site relizat cu sprijinul Comisiei Europene la Bucureşti. Poate fi accesat la: www.biblioteca.euroweb.ro, beneficiază de actualizări la zi, în română şi engleză.

Blaga, Iosif (n. 1864, Lancrăm, jud. Alba – m. 2 iunie 1937, Braşov) – estetician. A făcut Teologia la Sibiu şi Literele la Budapesta. A fost profesor, apoi director la Liceul ‚Andrei Şaguna' din Braşov. A călătorit în Suedia, Norvegia, Franța. A fost membru al Consiliului Național al Unității Românilor, care a pregătit Unirea de la 1918. A fost vicepreşedinte al Senatului României (1928-1931). Lucrări: *Teoria dramei*, 1899, *Din estetica tragicului*, 1900. Este primul estetican care se ocupă, în România, de literatura dramatică.

Blaga, Lucian (n. 9 mai 1895, Lancrăm, jud. Alba - m. 6 mai 1961, Cluj) - scriitor. A absolvit Facultatea de Teologie din Cluj (1917) şi s-a înscris la Facultatea de Filosofie a Universității din Viena, unde şi-a luat şi doctoratul (1920). A fost ataşat de presă la Varşovia, Praga, Berna (1926-1932), consilier de legație la Viena şi Berna, ministru plenipotențiar la Lisabona, profesor la Universitatea Cluj. A fost membru al ASTRA (1933-1942) şi al Academiei Române (1936-1948, exclus şi reprimit ca membru de onoare în 1991). Membru fondator al „Gândirii". A editat la Sibiu revista „Saeculum", 1943-1944. A scris versuri, filosofie, teatru, eseuri, studii. După război, exclus din Academie şi de la Facultate, a fost bibliotecar la Biblioteca Universității din Cluj, apoi cercetător la Institutul de Filosofie al Academiei, Filiala Cluj. A colaborat la „Gazeta Transilvaniei", „Convorbiri literare" ş.a. Cele mai cunoscute lucrări de filosofie: *Trilogia cunoaşterii*, 1944; *Trilogia valorilor*, 1946; *Trilogia culturii*, 1946; poezie: *Poemele luminii*, 1919; *În marea trecere*, 1924; *Lauda somnului*, 1929, Premiul Societății Scriitorilor Români, Premiul Academiei Române; *La cumpăna apelor*, 1933; *La curțile dorului*, 1939; *Nebănuitele trepte*, 1943; *Poezii*, 1962; teatru: *Zamolxe*, 1921, Premiul Universității din Cluj; Daria, 1925; *Meşterul Manole*, 1927; *Cruciada copiilor*, 1930; *Avram Iancu*, 1934; *Arca lui Noe*, 1944; eseuri: *Pietre pentru templul meu*, 1921, Premiul Academiei; *Hronicul şi cântecul vârstelor*, 1965; studii: *Gândirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea,* 1966; *Experimentul şi spiritul matematic*, postum, 1969. Filosofia sa este

originală, îmbină pantheismul şi ortodoxia. Un fragment de roman, *Luntrea lui Charon*, a apărut postum, în 1989. Inițial expresioniste, scrierile lui evoluează spre o formulă proprie, expresie a unei estetici şi filosofii originale, exacerbată de setea de transcendent, îmbibată de mitologia românească. A tradus în româneşte ***Faust*** de Goethe, din Lessing şi Hölderlin.

Blaj – localitate aflată la nord de Alba Iulia. Religia preponderentă este greco-catolică. Şcolile înființate în 1754 la Blaj au pus bazele înățământului sistematic românesc pe cele trei trepte ale sale: învățământ primar, învățământ secundar (gimnaziu şi liceu) şi învățământ superior. Cea mai înaltă şcoală de la Blaj a fost Seminarul Teologic, organizat după modelul Seminarului Sf. Varvara din Viena. În vederea înțelegerii şi aprofundării teologiei în seminar, încă în vremea episcopului Atanasie Rednic, s-a introdus pe lângă gimnaziu un curs de filosofie la care, din 1780, după întoarcerea lor de la Viena, sunt numiți profesori de către episcopul Grigore Maior: Samuil Micu (catedra de etică) şi Ştefan Pop (catedra de logică şi metafizică). Limba de predare era latina, dar profesorii simțeau nevoia să se adreseze sufletului românesc şi în limba maternă, astfel încât o bună parte a manualelor tipărite sau rămase în manuscris au fost scrise în limba română, Samuil Micu însuşi scoțând în româneşte o Logică (tiparită la Buda în 1799), o Etică (Sibiu, 1800) şi o Metafizică rămasă în manuscris. Primul ziar românesc din Ardeal, "Gazeta de Transilvania", scos de George Barițiu la Braşov, a avut susținerea şi colaborarea cărturarilor Blajului, un exemplu notoriu dându-l Timotei Cipariu. Începând din preajma Revoluției de la 1848 apar şi la Blaj publicații conduse de oamenii şcolii şi la care colaborează aceştia. In chiar anul 1848, apare săptămânalul "Organul luminării", intitulat apoi "Organul național". Se remarcă ceva mai târziu "Arhiva pentru filologie şi istorie" (prima serie între 1867 – 1870, care continuă în deceniile următoare), "Foaia administrativă arhidiecezană" (1867), "Economul" (1873 – 1880), "Foaia scolastecă" (1883 – 1886), "Unirea" (1891, a apărut în mai multe serii şi apare şi astăzi), "Muza română" (1888, 1894 – 1895), "Blajul" (1934 – 1936), "Cultura creştină" (1936 – 1947),

"Unirea poporului" (1937 – 1948) şi altele, publicații care au cerut muncă asiduă, energie spirituală, dăruire. Şcoala Ardeleană şi fondarea Academiei Române sunt legate de învățații de la Blaj, ca şi mişcarea ASTRA şi inducerea sentimentului național la românii din Transilvania. Lucrările lui Dimitrie Cantemir au constituit o bază de lucru, ceea ce a pregătit Marea Unire de la 1918 în jurul ideilor de latinitate a poporului format duipă cucerirea romană pe teritoriul vechii Dacii, Unire de altfel consfințită chiar pe Câmpia Libertății de la Blaj. Ziua națională a României de astăzi, 1 Decembrie, este ziua Adunarii Naționale de la Blaj.

Blajevici, Teoctist (n. 23 februarie 1807, Ipoteşti, Suceava – m. 27 iunie/9 iulie 1879) – cărturar şi preot. Absolvent al Institutului Teologic din Cernăuți, preot la Storojineț şi Prisăcăreni, egumen la mânăstirea Dragomirna, mitropolit al Bucovinei şi Dalmației. S-a ocupat de gramatica limbii române, în tentativa de unificare a graiurilor într-o limbă română literară: *Theoretsch-praktische Grammatik der Daco-Romanischen Sprache (Gramatica practico-teoretică a limbii daco-romane*), Lemberg-Cernăuți, 1844.

Blandiana, Ana (n. 25 martie 1942, Timişoara; nume la naştere Otilia Valeria Coman) - poetă. A absolvit Facultatea de Filologie la Cluj (1967), a fost redactor la "Amfiteatru" şi „Viața studențească" (Bucureşti), după ce avusese interdicție de publicare (1959-1963) ca fiică de „duşman al poporului" (tatăl, preot, a fost deținut politic). In 1968 a fost invitată, împreună cu soțul, de guvernul Cehoslovaciei, să scrie despre "primăvara de la Praga". A avut o bursă de studii la Iowa City (1973-1974). Premiul Herder, 1982. Îl desemnează bursier pe Emil Hurezeanu. A debutat cu volumul *Persoana întâia plural* (1964). Poezia este antimetaforică, situația dilematică se referă la normele etic-sociale în raport cu aspirația spre puritate a ființei interioare: *Călcâiul vulnerabil,* 1966; *A treia taină*, 1969, Premiul Uniunii Scriitorilor; *Calitatea de martor*, 1970, Premiul Academiei*; Poezii*, 1974; *Cea mai frumoasă dintre lumile posibile*, 1978; *Întâmplări din grădina mea*,

1980, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru literatură pentru copii; *Proiecte de trecut*, 1982, Premiul Asociației Scriitorilor, Bucureşti; *Coridoare de nisip*, 1984; *Stea de pradă*, 1985; *Întâmplări de pe strada mea*, 1988; *Arhitectura valurilor*, 1990; *Sertarul cu aplauze*, 1992; *Soarele de apoi*, 2000; *Coridoare de oglinzi*, 2003. A scris versuri pentru copii, unde Motanul Arpagic este identificat cu dictatorul Nicolae Ceauşescu: *Poeme fără Arpagic, pentru cititorul cel mai mic*, 1991; *Imitație după moarte*, 1995. Premiul Herder pentru literatură (1982), Premiul Național de Poezie ‚Mihai Eminescu' (1997). Inițiatoare a Alianței Civice (1990), preşedintă a PEN-Clubului Român şi a altor organizații civice (Fundația Academia Civică, 1994; editoare a „Bibliotecii Sighet", despre lagărele comuniste). Membru al Academiei Europene de Poezie (1998), membru fondator al Academiei Mondiale de Poezie, Verona, 2001, de sub egida UNESCO.

Bleher, M(ax) (n. 8 septembrie 1909, Botoşani - m. 31 mai 1938, Roman) - scriitor. Imobilizat din cauza bolii (scleroză în plăci) aproape toți anii vieții conştiente, a scris versuri suprarealiste şi proză halucinantă şi de confesiune: *Corp transparent*, 1934, versuri; *Întâmplări din irealitatea imediată*, 1936, postum.

Bob, Ioan (n. 1739, Iclod, Cluj – m. 2 octombrie 1830, Blaj) – cărturar şi cleric. A studiat la Seminarul Catolic din Cluj. Episcop greco-catolic de Blaj (din 1784), a luptat pentru

emanciparea socială şi națională a românilor din Transilvania, fiind unul dintre autorii textului *Supplex Libellus Valachorum* (1792), adresat împăratului Leopold al II-lea al Austro-Ungariei, document fundamental în lupta pentru drepturi naționale a transilvănenilor. A scris *Dicționarul rumanesc, lateinesc şi unguresc*, 1822-1833, primul dicționar etimologic, având 11.000 de cuvinte. De asemenea, a editat *Biblia de la Blaj*, 1784, considerată până astăzi monument de cultură de către greco-catolicii din România.

Bocet - specie folclorică ce constă dintr-un cântec de jale spus la

înmormântări. Cântat de cor feminin. Culegeri: Theodor Burada – Bocete populare la români, 1878-1879, Datinile poporului român la înmormântare, 1882.

Bodnărescu, Samson (n. 27 iunie 1840, Voinel, jud. Suceava - m. 3 martie 1902, Pomârla, jud. Botoşani) - poet. A studiat la Universitatea din Iaşi, unde a fost remarcat de Titu Maiorescu. Acesta l-a trimis la Viena la studii (1868-1870). Şi-a luat doctoratul în filosofie la Giessen, Germania. A fost bibliotecar la Biblioteca Centrală din Iaşi, director al Liceului Vasile Lupu din Iaşi. A făcut parte din Societatea Junimea. A scris meditații filosofice, epigrame, elegii: *Din Scrierile lui Samson Bodnărescu*, 1884 şi tragedii: *Lăpuşneanu Vodă*, 1878-1879. A fost influențat de romantismul german şi este considerat precursorul lui Eminescu, deşi au fost aproape contemporani.

Bogdan Duică, Gh(eorghe) (n. 2 ianuarie 1866, Braşov - m. 20/21 septembrie 1934, Braşov) - critic şi istoric literar. Profesor de istoria literaturii române moderne la Universitatea din Cluj. Membru al Academiei Române (1921). Intensă activitate publicistică în sprijinul idealului unității naționale. Principalul exponent român al istoriei literare de orientare pozitivistă, din păcate lipsit de intuiție valorică: *Petru Maior*, 1893; *Istoria Țărănismului*, vol. I: *Viața şi opera întâiului țărănist român* • *Ion Ionescu de la Brad*, 1921; *Istoria literaturii române moderne* • *Întâii poeți munteni*, 1923; *Viața şi ideile lui Simion Bărnuțiu*, 1924; *Viața şi opera lui Gheorghe Lazăr*, 1924; *Ioan Barac*, 1933; *Eftimie Murgu*, 1937, postum.

Bogdan, Ioan (n. 25 iulie 1864 – Şcheii Braşovului – m. 1 iunie 1919, Bucureşti) – istoric şi filolog. Elevul lui A. D. Xenopol, Aron Densusianu, specializat în Germania, Italia, Austria, Rusia (Petersburg, Moscova), Polonia. Slavist şi polonist de reputație europeană. Profesor la Universitatea din Bucureşti. A contribuit la elaborarea primului regulament unic de funcționare în învățământul superior românesc, a condus revista „Convorbiri literare" (1902-1906), a fost preşedinte al Comisiei Istorice a României, membru al Societății de Istorie şi Antichități din Moscova (1890), membru al Academiei Române (1903) şi vicepreşedinte al ei (1910-1919). S-a ocupat de

perioada medievală a culturii române, publicând ediții fundamentale, cu traduceri şi comentarii: *Vechile cronici moldoveneşti până la Ureche*, 1891; *Cronici inedite atingătoare la istoria românilor*, 1895; *Cronica lui Constantin Manasses. Traducere mediobulgară făcută pe la 1350*, 1922 ş.a.

Bogza, Geo (n. 6 februarie 1908, Ploieşti - m. 14 septembrie 1993, Bucureşti) - scriitor. Frate cu Radu Tudoran. A absolvit Şcoala de Marină la Constanța (1925). A fost redactor şef al revistei de avangardă „Urmuz". A debutat cu *Jurnal de sex*, 1929. După *Poemul invectivă*, 1933 suportă rigori judiciare din pricina limbajului frust. După anii de început s-a depărtat de avangardă, continuând să rămână ancorat în social, fie că a scris versuri: *Ioana Maria*, 1937; *Cântec de revoltă, de dragoste şi moarte*, 1945; *Orion*, 1978 sau reportaje. Membru al Academiei Române (1955), membru al Consiliului Național pentru Apărarea Păcii (1955). Maestru al reportajului literar: *Lumea petrolului*, 1934; *Tăbăcării*, 1935; *Țara de piatră,* 1935; *Tragedia poporului basc*, 1939, publicat după experiența trăită la Paris şi în războiul civil din Spania în 1935; *Cartea Oltului*, 1945; *Oameni şi cărbuni în Valea Jiului,* 1947; *Tablou geografic*, 1954; *Meridiane sovietice* 1956, Premiul de Stat. În 1978 a obținut Marele Premiu al Uniunii Scriitorilor pentru întreaga activitate literară.

Bojîncă, Damaschin T. (n. 18 noiembrie 1802, Gârlişte, Caraş-Severin – m. 17 august 1869, Dumbrăveni, Suceava) – istoric şi publicist. A studiat la Vârşeț, în Banatul Sârbesc, apoi la Timişoara, Szeghedin, Oradea, Pesta (Ungaria). A lucrat, împreună cu Moise Nicoară, pentru comunitatea românească din Ungaria. A fost chemat în Moldova de Gh. Asachi, ca rector al Seminarului de la Socola, Iaşi. Aflat în descendența Şcolii Ardelene, l-a editat pe Petru Maior – *Istoria pentru începutul ronilor în Dachia*, 1834, după ce scrisese el însuşi în latină o lucrare în apărarea romanității poporului şi culturii române : *Animadversio in dissertationem Hallensem sub titulo: Erweiss dass die Walachen*

nicht römischer Abkunft sind, 1827, lucrarea cu care polemizează fiind a lui Sava Tököli, care susținea originea slavă a poporului român. A publicat la „Biblioteca românească" a lui Zaharia Carcalechi lucrări despre primele tentative de unire culturală şi politică ale românilor: *Viața lui Dimitrie Cantemir, domnului Moldovei şi prinț în împărăția rusească*, 1829; *Vestitele fapte şi perirea lui Mihai Viteazul, principelui Țării Româneşti*, 1830. A fost printre primii care a publicat o cronologie a evenimentelor istoriei universale, ca şi una a civilizației romane, urmărind inserția spațiului românesc, integrarea lui în ansamblul lumii din trecut şi din vremea sa: *Istoria lumii pe scurt de la zidirea ei până în anu' acesta*, 1829; *Anticile romanilor acum întâia oară româneşte scrise*, 1832-1833. Apropiat de Gheorghe Asachi prin idealurile iluministe, a fost şi unul dintre susținătorii învățământului generalizat în Moldova.

Bolintineanu, Dimitrie (n. 1819 sau 1825, Bolintinul din Vale, jud. Ilfov - m. 20 august 1872, Bucureşti) - poet. A studiat la Liceul Sf. Sava, fiind coleg cu Ion Ghica, Gr. Alexandrescu, N. Bălcescu. A fost trimis cu bursa Asociației Literare la Paris, unde a studiat la Collège de France cu Jules Michelet, Edgar Quinet, Adam Mieckiewicz, Saint-Marc Girardin. După revoluția de la 1848, pentru care se întoarce în țară, îl aflăm în exil la Paris, unde semnează, alături de alți emigranți români, *Protestatii ale românilor din Valahia, adresată guvernelor Franței, Angliei, Austriei şi Prusiei*. I se permite să se întoarcă în țară în 1857, după ce călătorise la Constantinopol şi prin Asia Mică şi locuise o vreme în insula Samos, unde Ion Ghica era bei. Unionist, a fost ministru în timpul domniei lui Al.I. Cuza şi redactor al ziarului „Dâmbovița" (1858). A scris poezie lirică de orientare romantică, sentențioasă, muzicală, celebrând libertatea şi patriotismul. A cultivat meditația, balada, poemul epic byronian: Conrad, 1867, satira politică, legenda istorică: *Legende sau basme naționale în versuri*, 1858, evocarea exotică de tip hugolian şi senzuală: *Florile Bosforului*, 1866. A scris romane de moravuri: *Manoil*, 1855, însemnări de călătorie, drame şi monografii istorice. I-a apărut în Franța

culegerea de versuri *Brises d'Orient*, 1866, pentru care Th. de Banville l-a considerat parnasian.

Bolliac, Cezar (n. 25 martie 1813, Bucureşti - m. 25 februarie 1881, Bucureşti) - poet şi publicist. Participant activ la revoluția din 1848. A fost, alături de Nicolae Bălcescu, secretar al Guvernului Provizoriu. După revoluție a fugit la Braşov, apoi la Atena şi Paris, unde a rămas până în 1857. A militat pentru Unire şi a sprijinit reformele lui Al. I. Cuza. A fost director al Arhivelor Statului (1864) şi deputat (ales în 1869). A făcut cercetări arheologice, fiind ales membru onorific al Société Française de Numismatique et d'Archéologie. A redactat „Buciumul" (1857) şi alte publicații. A scris versuri social-umanitare, filosofice şi erotice, în stil patetic romantic: *Din poeziile lui Cezar Bolliac*, 1843; *Colecțiune de poezii vechi şi noui*, 1857, proză influențată de J. J. Rousseau, Byron, Ossian. A mai scris cronici dramatice şi muzicale. A studiat poezia populară şi a fost un precursor al criticii literare, fiind interesat mai ales de chestiunea limbii literare.

Bolocan, Gheorghe - (n. 6 mai 1925, Tâmna, jud. Mehedinți) – slavist. Licențiat la Facultății de filologie a Universității din Sverdlovsk, Rusia, specializare filologică la Universitatea Lomonosov din Moscova. Membru fondator al Asociației Slaviştilor din România. A condus echipa Institutului de Lingvistică din Bucureşti care a alcătuit Arhiva fonogramică a graiurilor slave din România. Lucrări: *Dicționar bulgar-român*, 1972; *Dicționar frazeologic rus-român*, 2 vol., 1959-1960; *Dicționar român-rus*, 2001.

Bostan, Grigore (n. 4 mai 1940, Budineț, jud. Storojineț, reg. Cernăuți) - poet şi istoric literar. A absolvit Filologia la Universitatea din Cernăuți şi s-a specializat la Universitatea Lomonosov din Moscova. Profesor de română la Universitatea din Cernăuți. Membru al Academiei Şcolii Superioare din Ucraina (1993), membru de onoare al Academiei Române (1991), membru al Danubian Academic Society of America (1993). Scrie o poezie discursivă: *Cântece de drum*,

1982; *Revenire*, 1990; *Vitrina manechinelor*, 1992; *Cetatea de sus*, 1994; *Dincolo de vârstă*, 1996; *Poem bucovinean*, 1998 şi studii care definesc spațiul cultural al românilor bucovineni: *Corelație tipologică şi contacte folclorice*, 1985; *Literatura română din Bucovina,* 1996; *Poezia populară românească în spațiul carpato-nistrean*, 1998, Iaşi.

Botez, Alice (n. 22 septembrie 1914, Slatina - m. 27 octombrie 1985, Bucureşti; premume la naştere Alisa) - prozatoare. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. A debutat cu romanul *Iarna Fimbul*, 1968 şi a publicat apoi proză de factură poetică: *Dioptrele sau Dialog la zidul caucazian*, 1975, *Emisfera de dor*, 1979, Premiul Uniunii Scriitorilor, *Insula albă*, 1984.

Botez, Demostene (n. 2 iulie 1893, Hulub, jud. Botoşani - m. 17 martie 1973, Bucureşti) - poet şi prozator. A absolvit Facultatea de Drept la Iaşi (1915). A debutat cu placheta de versuri *Munții*, 1918, Premiul Academiei, prefațată de Garabet Ibrăileanu. A fost avocat la Iaşi şi Bucureşti. Membru corespondent al Academiei (1963), preşedinte al Uniunii Scriitorilor (1964-1965). A evoluat de la poezia de tip simbolist, la aceea socială: *Floarea pământului*, 1920 - Premiul Academiei; *Floarea soarelui*, 1953 - Premiul de Stat; *În fața timpului*, 1967. A scris proză: *Oameni de lut*, 1948, memorialistică: *Lumea cea mică*, 1945, impresii de călătorie: *Curcubeu peste Dunăre*, 1956, literatură pentru copii şi a tradus din Flaubert, Radiguet, Duhamel, Brecht, Gorki, Aristofan, poezia chineză clasică ş.a.

Botta, Dan (n. 26 septembrie 1907, Adjud - m. 13 ianuarie 1958, Bucureşti) - poet şi eseist. Licențiat în Litere (greacă, latină) şi Drept, absolvent al Institutului de Educație Fizică, Bucureşti. Din 1932, împreună eu Mircea Eliade, Petru Comarnescu, Mac Constantinescu, participă la simpozioanele grupului Criterion. A participat la elaborarea Manifestului Crinului alb. A contribuit la elaborarea *Enciclopediei române* publicată sub direcția lui Dimitrie Gusti. Ca poet are afinități cu Valery şi Ion Barbu: *Eulalii*, 1931, iar ca eseist se raportează la mitologia greacă, proto-istorie şi folclor: *Limite*, 1936; *Charmion sau Despre*

muzică, 1941, *Limite şi alte eseuri*, 1996, postum.

-„-**Emil** (n. 12 noiembrie 1912, Adjud - m. 24 iulie 1977, Bucureşti) – actor şi poet. Fratele lui Dan Botta. Absolvent al Conservatorului de Artă Dramatică din Bucureşti, angajat al Teatrului Național din Chişinău (1934) şi Bucureşti (din 1938). Unul din cei mai mari tragedieni ai scenei contemporane, remarcabil în repertoriul clasic; artist emerit. Ca poet a făcut o sinteză originală între clasicism, romantism, expresionism şi folclor, exprimând un existențialism de bună calitate: *Întunecatul april*, 1937, Premiul pentru Tinerii Scriitori al Fundațiilor Regale; *Pe-o gură de rai*, 1943; Poezii, 1966, Premiul Academiei; *Un dor fără saţiu*, 1976.

Boureanu, Radu (n. 9 martie 1906, Bucureşti - m. 4 septembrie 1997, Bucureşti) - poet, actor, pictor A absolvit Academia de muzică şi Artă Dramatică, fiind actor la Teatrul Național (1929-1931; 1945-1947). A înființat, împreună cu Zaharia Stancu, revista „Azi". A fost redactor şef la „Viața Românească" (1967-1974). Ca pictor a fost premiat la Saloanele din 1942 şi 1947. Poezia se resimte de pe urma picturii: *Zbor alb*, 1933 - debut, Premiul Societății Scriitorilor; Premiul Academiei Române; *Golful sângelui*, 1936, Premiul Societății Scriitorilor; *Cai de apocalips*, 1939; *Sângele popoarelor*, 1942, Premiul Societății Scriitorilor; *Cântec Cetății lui Bucur*, 1959. A scris şi teatru: *Lupii*, 1952, Premiul de Stat; *Satul fără dragoste*, 1955, Premiul Uniunii Scriitorilor. Apoi lirica sa devine una a meditațiilor grave: *Planeta nebunilor*, 1979; *Frumusețile oarbe*, 1982; *Oceanul întrebărilor*, 1985; *Albastra umbră a tristeții*, 1986; *Dulce uragan*, 1989. În 1970 a primit Premiul Bienalei Internaționale de Poezie de la Knoke la Zoutte, Belgia. A tradus din Pablo Neruda, A. N. Ostrovski, Tolstoi, Verhaeren ş.a.

Brad, Ion (8 noiembrie 1929, Pănade, jud. Alba) — poet şi prozator. A absolvit Facultatea de Filologie la Cluj, fiind apoi redactor la diverse publicații din Cluj şi Bucureşti. A fost ambasador al României în Grecia (1973-1982), dar a avut şi alte misiuni diplomatice, în diverse țări, în perioada 1955-1989. Scrie lirică socială cu rezonanțe neoclasice. A debutat în stil proletcultist: *Cincisutistul*, 1952, regăsindu-şi apoi ritmul interior: *Cu timpul meu*,

1958, Premiul Academiei; *Mă uit în ochii copiilor*, 1962; *Orga de mesteceni*, 1970, Premiul Uniunii Scriitorilor; *Transilvane cetăți fără somn*, 1977, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti; *Icoana nevăzută*, 1996, *Al doilea suflet*, 2000. Proza este inspirată din lumea satului transilvan, ca şi de locurile prin care a trecut: *Descoperirea familiei*, 1964; *Lumea catarilor*, 1980; *Proces în recurs*, 1988; *Dialog epistolar: Mircea Zaciu – Ion Brad*, 2003; *În umbra zeilor*, 2003. A scris şi teatru: *Audiența la consul*, 1977; *Arheologia dragostei*, 1986; amintiri: *Ambasador la Atena - 1973-1982*, 2001-2002. A tradus din maghiară şi greacă, mai ales versuri. După 1989 şi-a întemeiat o editură proprie, care însă n-a rezistat decât puțină vreme. Premii: 1951 - Premiul "Almanahului Literar" pentru amplul poem epic *Cincisutistul*, 1953 - Diploma pentru poezie a Festivalului Internațional al Tineretului, 1959; Premiul Academiei Române pentru volumul de versuri *Cu timpul meu*, 1972; Premiul Uniunii Scriitorilor pentru volumul *Cele patru anotimpuri*, 1999; Premiul de poezie "Transilvania" al Festivalului Internațional Lucian Blaga, 1999.

Braester, Marlena (n. 2 octombrie 1953, Iaşi) – poet şi traducător. A absolvit Filologia (limba franceză) la Iaşi şi Haifa, a făcut doctoratul în lingvistică la Sorbona, Paris (1991). Emigrată în Israel în 1980. Traduceri: Catherine Durandin - *O moarte românească*, 1993; Amos Oz - *Să nu pronunți: noapte*, 1997; *Rumoarea tăcerii tulburi*, eseu, 2004. Lucrări de specialitate: *La non-arbitrariété du signe linguistique*, 1976 ; *Langage à l'état naissant chez Antonin Artaud et Paul Eluard*, 1982 ; *L'Ironie dans le fonctionnement du langage*, 1991. Literatură (versuri): *La Voix : Elle*, 1993; *Absents*, 1996 ; *Oublier en avant*, poeme, 2002, Premiul Ilarie Voronca, Paris; *La lumière et les ombres*, 2004. Preşedintă a Asociației Scriitorilor Israelieni de limbă franceză; membră a Comitetului Director al Centrului de Cercetări asupra Poeziei Francofone Contemporane, Universitatea din Haifa, Israel, Cavaler al Ordinului Palmes Academiques, Paris, 2003.

Brancovici, Gheorghe n. 1645, Ineu – m. 19 decembrie 1711, Eger) – fratele mitropolitului Sava Brancovici. Interpretul principelui Mihai Apafi pe lângă Poarta Otomană. A petrecut 10 ani la Curtea lui Şerban Cantacuzino. A avut contacte culturale cu stolnicul Constantin Cantacuzino, cu Radu Năsturel şi cu principele Constantin Brâncoveanu. În 1689, la intrarea trupelor austriece în Serbia, s-a proclamat guvernator al sârbilor şi bulgarilor, fiind arestat de austrieici. Este cel mai de seamă cronicar de limbă română din Transilvania. A scris *Hronica slovenilor, iliricului, Misii cei de sus şi cei de jos Misii*, 1687, în română, care accentuează lupta comună anti-otomană a creştinilor (sârbi şi români).

Braşov – localitate atestată documenar de la 1234, cu numele Corona, drept colonie săsească (Sacksen) aşezată la trecătoarea Carpaților pentru a proteja Europa de năvălirile tătare. Johannes Honterus a venit la începutul veacului al XV-lea pentru a implanta Reforma. Comunitatea românească a oraşului era conectată la cultura transilvană prin canale care comunicau cu Alba Iulia, Blaj, Târgovişte, Iaşi. Primul text păstrat în limba română a fost scris de judele Braşovului, Johan Benkner, la 1521. În Şcheii (Şchei de la latinescul schiavus, adică sclav, cum erau considerați românii) Braşovului, au apărut mugurii

învățământului românesc şi ai tiparului românesc (Coresi, format chiar de Johannes Honterus). Conlocuirea mai multor etnii (români, saşi, secui, maghiari, evrei, greci) a dus la înflorirea unui oraş multicultural, deschis către receptarea acelor modelele culturale care au permis o definire de sine specifică. Din Braşov au plecat George Barițiu, întemeitorul presei româneşti, Dimitrie Eustatievici, autorul primei gramatici româneşti, Andrei Mureşanu, autorul textului imnului României de azi, *Deşteaptă-te române*, Sextil Puşcariu, coordonatorul *Atlasului lingvistic român*. In prezent oraşul este reşedința județului cu acelaşi nume. Oraş multietnic, După statistica din 2002, situația populației este următoarea: români 514.161 persoane; maghiari: 50.956; țigani: 18.313; germani: 4.418; ruşi-lipoveni: 142; evrei: 138; italieni: 103; greci: 77.

Brauner, Harry (24 februarie 1908, Piatra Neamț – m. 11 martie 1988, Bucureşti) – folclorist şi muzicolog. Discipol al lui Dimitrie Gusti. Profesor universitar. Bănuit a fi implicat în grupul lui Lucrețiu Pătrăşcanu, a făcut închisoare (1954 - 1964). A descoperit şi a făcut publice numeroase manifestări forlclorice, printre care, cu totul remarcabilă a fost aceea a ansamblului de la Fundu Moldovei, Bucovina, care există şi astăzi. Şi-a sintetizat ideile despre folclorul românesc în volumul *S-auzim iarba cum creşte*, 1979. A mai lăsat un volum de amintiri: *Chibrituri şi mămăligă*. Despre el se vorbeşte în romanul *Cel mai iubit dintre pământeni* al lui Marin Preda şi în *Jurnalul* lui Mircea Eliade.

Brăescu, Gheorghe (n. 30 ianuarie 1871, Iaşi - m. 15 martie 1949, Bucureşti) – prozator. Ofițer. A frecventat cenaclul Sburătorul, al lui E. Lovinescu. A scris proză satirică inspirată de cariera sa militară: *Vine Doamna şi Domnul general*, 1918; *Maiorul Boțan*, 1921; *Doi vulpoi*, 1923; *Schițe vesele*, 1924; *Conaşii*, 1935. A scris şi memorii pline de prospețime: Amintiri, 1937.

Brătescu-Voineşti, Ioan Al(exandru) (n. 1 ianuarie 1868, Târgovişte - m. 14 decembrie 1946, Bucureşti) - prozator. A absolvit Facultatea de Drept din Bucureşti. A fost judecător la Bucureşti, Ploieşti, Piteşti, Craiova, Târgovişte. Era nepot al paşoptistului Voinescu II. A fost membru al Academiei (1918) şi vicepreşedinte al ei, secretar general al Camerei Deputaților (1940). A debutat sub patronajul lui Titu Maiorescu. A creat cea mai completă galerie de personaje inadaptabile, victime ale excesului de moralitate: *Nuvele şi schițe*, 1903; *În lumea dreptății*, 1907; *Întuneric şi lumină*, 1912; *Rătăcire*, 1923; *Huliganism*, 1938; *Germanofobie*? 1942.

Brâncoveanu-Vodă, Constantin (n. 1654 – m. 15 august 1714, Constantinopol, înmormântat pe o insulă în Marea Marmara) – domn al Țării Româneşti (1688-1714), declarat sfânt din 1955-1956 (cu ziua morții, 15 august). Rămas în istoria culturii române grație perioadei de mare înflorire

culturală care a dus la constituirea stilului numit până astăzi brâncovenesc, manifestat în special în arhitectură, dar, prin extensie, considerat „stilul românesc" al culturii. Acest lucru a însemnat folosirea culturii populare ca substanță a locului, alături de modelele culte ale Renaşterii europene, sinteză inedită şi care a dat marca cea mai profundă a spiritualității româneşti, a aparteneței sale la lumea cultivată a Europei, pentru totdeauna. După tată, Brâncoveanu era Cantacuzin, provenit deci dintr-o familie domnitoare bizantină, care a dat în țara Românească pe domnii Şerban Cantacuzino (unchi) şi Ştefan Cantacuzino, nepot. Este interesant de observat că politica internă a Cantacuzinilor a fost una păstrare a valorilor Bizanțului prin fortificarea culturală a românilor pentru a rezista în fața islamizării otomane. După *Biblia* românească a lui Şerban Cantacuzino, tipărită la 1688 (al cărei coordonator fusese Constantin Cantacuzino Stolnicul, cu studii la Padova, unde trăiau încă urmații Bizanțului), acesta fiind amenințat de otomani cu schimbarea, a lăsat locul lui Brâncoveanu. Ucis împreună cu fiii săi şi cu stolnicul Constantin Cantacuzino, unchi, a lăsat locul lui Ştefan, ultimul pilon al ortodoxiei bizantine în Balcani. Refugiat în imperiul austriac, apoi la Veneția, în vreme ce vărul său, Toma, s-a refugiat în Rusia, la sugestia cumnatului său, Dimitrie Cantemir (căsătorit cu sora lui, Catinca) a continuat să promoveze, ca toți Cantacuzinii, valorile culturale ale creştinismului oriental atât față de islamism, cât şi față de creştinisul occidental.

-"- (Brancovan) de Noailles, Anna Elisabeth – v. Noailles, Anna de

Breazu, Ion (n. 4 aprilie 1901, Mihalț, jud. Alba - m. 11 mai 1959, Cluj) - istoric literar şi comparatist Profesor la Facultatea de Filologie a Universității din Cluj. Secretar la ASTRA, a condus până în 1945 revista acesteia, „Transilvania". A scris lucrări de referință în domeniul literaturii comparate: *Jules Michelet şi românii*, 1935. A editat *Bibliografia publicațiilor*, 1931-1935.

Breban, Nicolae (n. 1 februarie 1934, Baia Mare) – prozator. A fost strungar şi şofer profesionist. A debutat în 1965 cu romanul Francisca, Premiul Academiei. În perioada 1970-1973 a fost redactor şef al „României literare". În prezent conduce

„Contemporanul • Ideea europeană". Construcția romanelor este solidă, cu înclinații spre naturalism, fără a avea un stil îngrijit: *În absența stăpânilor*, 1966; *Animale bolnave*, 1968, Premiul Uniunii Scriitorilor; *Îngerul de ghips*, 1973; *Bunavestire,* 1977, Premiul Uniunii Scriitorilor; *Don Juan*, 1981; *Drumul la zid*, 1984; *Pândă şi seducție*, 1991; *Amfitrion*, 1994, Premiul Uniunii Scriitorilor; *Riscul în cultură*, 1997; *Ziua şi noaptea*, 1998. Perioada de expatriere în Franța, de dinainte de 1989, e descrisă în *Elegii pariziene*, 1992.

Breslaşu, Marcel (n. 19 noiembrie 1903, Bucureşti - m. 20 septembrie 1966, Bucureşti; nume la naştere: Marcel Bresliska) - poet. A studiat Dreptul şi a practicat avocatura. A avut funcții de conducere în Uniunea Scriitorilor şi a condus revista „Secolul 20". A fost profesor la Institutul de Artă Teatrală şi Cinematografică din Bucureşti. A compus un oratoriu profan: *Cântarea cântărilor*, 1934. Ca poet a cultivat fabula, aforismul: *Alte nişte fabule*, 1962, Premiul de Stat. A scris şi eseuri: *Dialectica poeziei sau cântece despre cântec*, 1957, Premiul de Stat, ca şi literatură pentru copii.

Brezianu, Andrei (n. 14 noiembrie 1934, Bucureşti) - eseist. A absolvit limbile clasice la Universitatea Bucureşti (1954) şi Teologia la Alba Iulia şi Iaşi (1959). Redactor la „Secolul 20". A debutat cu volumul de eseuri Odiseu în Atlantic, 1977, Premiul Uniunii Scriitorilor. A publicat romane: *Ieşirea la țărmuri*, 1978; *Castelul romanului*, 1981. În 1985 a plecat la Cambridge, Churcill College, apoi s-a stabilit în S.U.A., unde a predat literatură comparată la Catholic University din Washington D.C. Din 1986 este redactor şef la postul de radio „Vocea Americii". Colaborează la revistele româneşti ale diasporei, „Meridian" şi „Agora".

Brunea-Fox F. (n. 18 ianuarie 1898, Roman - m. 12 iunie 1977, Bucureşti; nume la naştere Filip Brauner) - reporter, gazetar. Din aceeaşi familie cu Harry (muzicolog, folclorist) şi Victor (pictor avangardist) Brauner. Autodidact. Militant de stânga prin publicistica sa: *Oraşul măcelului*, 1944; *Porturi dunărene*, 1957;

Hârca piratului, 1965; *Reportajele mele*, 1927 – 1938, 1979, postum.

„Buciumul” (1862-1864, Bucureşti) - gazetă politică şi literară scoasă de Cezar Bolliac, considerată continuatoarea publicației cu acelaşi titlu apărută la Paris în 1857. Bisăptămânal, apoi cotidian. A fost suspendată ca urmare a unui atac la adresa guvernului lui Mihail Kogălniceanu. Au apărut articole de istorie, geografie, cronici de spectacole, proză şi poezie, critică literară. Directorul publicației vizează totalitatea culturii române, fiindcă, pe lângă literatura propriu-zisă, se ocupă şi de alte zone (teatrul de pildă), dar şi de politicile culturale, de legislația culturală etc., ceea ce era o premieră în epocă. După ce i s-a interzis această publicație a scos, ca o contiuare programatică a ei, „Trompeta Carpaților”.

Bucovina – provincie românească aflată în nord-estul României de astăzi. In Evul Mediu a fost parte a Moldovei, numindu-se Țara de Sus. Ocupată de austrieci în 1775 (după tratatul de la Kuciuk Kainargi, 1774, care a încheiat războiul ruso-otoman). Teritoriul cedat cuprindea oraşele Cernăuți, Suceava şi Siret, împreună cu 226 de sate şi 52 de cătune, avea o suprafață de 10.400 km^2 şi o populație de circa 75.000 locuitori. Domnitorul de atunci al Moldovei, Grigore Ghica Vodă, desi era fanariot, s-a opus acestei cedări, motiv pentru care - din ordinul sultanului - a fost ucis. Austriecii au anexat-o sudului Poloniei (Galiția), colonizând-o intens, ceea ce a dus la schimbarea raportului de forțe între neamurile conlocuitoare. Dacă la recensământul din 1774 erau 85% români, după colonizarea cu alte neamuri dezrădăcinate din locurile lor de baştină: huțuli (ucraineni), polonezi, germani, lipoveni, ruteni, evrei, armeni, unguri, slovaci ş.a. românii rămân 30%, iar relațiile cu mitropolia ortodoxă românească sunt întrerupte, austriecii repartizând Biserica românească de la Cernăuți Patriarhiei Sârbe de la Karlowitz (1783), aflat de asemenea sub hurisdicție austriacă. Scrierea se face cu alfabet rusesc, iar slavizarea numelor se face prin biserică, ca şi în cazul românilor din Serbia. Mihai Eminescu a făcut şcoala la Cernăuți (1857-1862), iar liceul în care a învățat, deşi îi poartă

numele, este astăzi şcoală ucraineană. După revoluția de la 1848 românii obțin dreptul de a avea şcoală în limba română, iar provincia este separată de Galiția şi devine ducat în sânul Imperiului. Se dezvoltă o cultură românească proprie, apar gazete româneşti şi societăți culturale. Provincia a revenit României la 28 octombrie 1918, după Marea Unire. În 1930 populația românească reprezenta 44,5%. Dar foarte mulți evrei, români, polonezi pleacă din Bucovina. Numai în SUA erau în 1928 10.000 de bucovineni. Provincia a intrat în posesia URSS după 1944, în componența provinciei intrând ținuturi care nu-i aparținuseră niciodată: județele Cernăuți, Storojineț şi o parte din Rădăuți, având o suprafață de 6.340 km^2. După dispariția URSS provincia a revenit Ucrainei, în posesia căreia se află până astăzi. Prin semnarea Tratatului dintre România şi Ucraina se consfințeşte statutul actual al Bucovinei, aşa cum a rezultat din evenimentele de după dispariția URSS. Populația românească are însă dreptul la şcoală în limba română, există presă românească şi asociații culturale româneşti, cea mai importantă fiind Societatea pentru Cultura Românească 'Mihai Eminescu' (din 1989). Se poate vorbi de patru categorii de comunități româneşti în Ucraina, determinate de condiții istorice diferite. Trebuie mai întâi menționată comunitatea românească din actuala regiune Cernăuți (unitate teritorial-administrativă a Ucrainei). Această regiune include nordul Bucovinei, ținutul Herței şi nordul Basarabiei. După recensământul sovietic din 1989 (rezultatele recensământului populației din 2001, din Ucraina, nu au fost publicate), în regiunea Cernăuți trăiesc 184.800 de români, în timp ce asociațiile româneşti din zonă apreciază numărul lor ca fiind mai mare de 300.000.

A doua zonă în care regăsim comunități româneşti compacte este sudul Basarabiei, inclus în RSS Ucraineană ca urmare a unei reorganizări administrative a URSS, spre a da Ucrainei deschidere la mare. După destrămarea URSS, sudul Basarabiei a rămas parte a regiunii Odesa din Ucraina. Conform datelor oficiale, în actuala regiune Odesa trăiesc 145.200 de români. Ca şi la Cernăuți, dimensiunea comunității româneşti este subestimată. În plus, sudul Basarabiei este zona unde

autoritățile forțează eliminarea completă a etnonimului „român“ în favoarea celui de „moldovean“. O a treia entitate românească din Ucraina o constituie cea din regiunea transcarpatică. În această zonă românii trăiesc în câteva localități unde constituie o majoritate covârşitoare (peste 90% în mare parte din cazuri). Cifrele oficiale indică un număr de 29.500 de români în această regiune. În fine, o altă categorie este aceea a românilor de peste Nistru. Datele recensământului din 1989 menționează comunități româneşti în regiunile Nikolaev, Donețk, Kirovograd, Dniepropetrovsk, Crimeea, Lugansk şi Herson. Aceştia sunt mai ales urmaşii oştirii moldovene (2000 de suflete, cu Ion Neculce, atunci hatman, în frunte) cu care s-a refugiat în Ucraina (Mala Rossia) Dimitrie Cantemir, dar şi rezultatul politicii sovietice de schimbare a raportului etnic de forțe în Moldova în vavoarea ruşilor, ca şi reyultatul domiciliilor forțate ale foştilor fruntaşi romîni ai comunităților săteşti. La Cernăuți au fost înființate principalele asociații ale românilor din Ucraina. Alianța Creştin-Democrată a Românilor din Ucraina este o asociație cu statut republican, având reprezentare în mai multe regiuni din Ucraina. Tot aici funcționează Societatea pentru Cultura Romanească în Bucovina ‚Mihai Eminescu', menționată mai sus, Asociația Pedagogică ‚Aron Pumnul', societățile Golgota, Tricolorul si Arboroasa. În sudul Basarabiei există o filială a Alianței Creştin-Democrate, în timp ce în Transcarpatia activează Asociatța Cuturală ‚George Coşbuc' şi, mult mai recent, Asociația ‚Ioan Mihaly de Apşa' şi ‚Dacia'. De asemenea, la Kiev a fost înființată Societatea Culturală ‚Petru Movilă'. La Cernăuți apar, cu întreruperi, fără sprijin financiar din partea statului ucrainean, dar cu sprijin din partea Autorității pentru Minorități şi Românііі din afara granițelor (Guvernul României) publicațiile independente „Plai românesc", „Arcaşul", „Lumea" (publicație bilingvă, în română si ucraineană), „Septentrion literar", precum şi cele înființate de administrația centrală sau de cele locale: „Concordia" (supliment în limba română al publicației oficiale a Radei Supreme a Ucrainei), „Zorile Bucovinei", „Gazeta de Herța" etc. Tot la Cernăuți a fost înființată Editura Alexandru cel Bun. Programele Televiziunii Ucrainene centrale (TU 1 si TU 2) nu includ emisiuni speciale, difuzate în limba maternă, destinate minorităților

naționale. Posturile de televiziune şi radio din Cernăuți, Odesa şi Ujgorod transmit săptămanal emisiuni în limba română, reprezentative pentru viața socio-culturală a comunității româneşti.

„Bucovina" (1848 – 1850, Cernăuți) – săptămânal de cultură româno-german editat de frații Gheorghe şi Alecu Hurmuzachi. Cu acest titlu a apărut numai în româneşte şi în intervalele 1919-1920 - cotidian; 1941-1944 – cotidian. Gazetă românească pentru politică, religie şi literatură, la care colaborau şi scriitori din Moldova şi Țara Românească. A contribuit la impunerea limbii române pentru comunitatea românească (Institutul Telogic din Cernăuți, înființat în 1848, Şcoala Normală, 1848, care pregătea învățători pentru şcolile româneşti din zonă, Biblioteca Bucovinei, 1852, Muzeul Bucovinei, 1863, Universitatea din Cernăuți cu secție românească (1875).

Bucureşti – vestigii de locuire au existat încă din peleoliticul mediu, dar primele semne de locuire continuă datează din veacul al XVIII-lea î.H. A traversat deci perioada geto-dacică, romană, precum şi năvălirile barbare. Vlad Țepeş a dat denumirea actuală a aşezării la 1459 (când a construit aici fortificații), bazat pe legenda ciobanului Bucur, care s-ar fi stabilit pe aceste locuri ca întemeietor. Din veacul al XVI-lea este un oraş semnificativ pentru zona balcanică. Matei Basarab l-a făcut capitala Țării Româneşti. În perioada lui Constantin Brâncoveanu se edifică primele drumuri care leagă oraşul cu alte localități din țară, (Podul Mogoşoaiei, care este Calea Victoriei de astăzi) ca şi Academia Sf. Sava, care va forma numeroase generații de oameni de cultură. Pe străzile oraşului s-au desfăşurat revoluțiile de la 1821 (Tudor Vladimirescu), 1848, 1989, au fost încartiruite armate otomane, ruse, austriece,

germnae, sovietice, au circulat gărzile naționale. După Unirea Principatelor Bucureştiul a devenit capitala României Mici (1862) şi a rămas capitala României Mari după 1918. Este şi astăzi capitala României. Bucureştiul ‚dă tonul' în politica,

administrația şi cultura spațiului românesc. Sincronizat cu marile oraşe europene, el s-a numit în perioada interbelică ‚micul Paris', pierzând acest trend în perioada socialistă. La Bucureşti se află Guvernul şi Preşedinția României, instituțiile centrale, sediul Academiei Române şi numeroase instituții de învățământ superior. Din acest punct de vedere Bucureştiul continuă să fie capitala lumii româneşti, atât pentru românii din interiorul granițelor, cât şi pentru provinciile din afara lor, ori pentru românii din diaspora.

Bucuța, Emanoil (n. 27 iunie 1887, Bolintin-Deal, jud. Iflov - m. 7 octombrie 1946, Bucureşti; nume la naştere: Emanoil Popescu) - scriitor. Studiază Literele (germanistica) la Bucureşti, apoi la Berlin. A fost director la Ministerul Muncii, la Fundația Culturală (1925) şi la Casa Şcoalelor, redactor şef la „Graiul românesc" (1927-1929). În 1941 a devenit membru corespondent al Academiei. A scris proză: *Legătura roşie,* 1925; *Fuga lui Şefki*, 1927; *Maica Domnului de la mare*, 1930; *Capra neagră*, 1938; reportaje cu iz entnografic: *Pietre de vad*, 4 vol., 1937-1944 şi studii: *Românii dintre Vidin şi Timoc*, 1923. Ca poet a exprimat emoții ale vieții de familie: *Florile inimii*, 1920.

Budai-Deleanu, Ion (n. 6 ianuarie 1760, Cigmău, jud. Hunedoara - m. 24 august 1820, Lwow, Polonia) - scriitor, istoric şi filolog iluminist. A absolvit Seminarul Teologic la Blaj, apoi Filosofia şi Teologia la Viena (1777-1787), fiind şi sacristan al bisericii Colegiului Catolic Santa Barbara. Şi-a luat doctoratul la Erlau. A fost profesor la Blaj (unde a intrat în conflict cu episcopul Ioan Bob, exilându-se), apoi consilier chesaro-crăiesc la Curtea de Apel din Lwow. A fost prieten cu reprezentanți ai Şcolii Ardelene (Samuel Micu, Gheorghe Şincai, Samuil Vulcan). A scris lucrări lingvistice: *Temeiurile gramaticii româneşti*, 1812, rămasă în manuscris; *Teoria ortografiei româneşti cu slove latineşti*; lexicografice: *Lexicon român-nemțesc şi nemțesc-român*, istorice: *De originibus populorum Transilvaniae (Despre originile națiilor Transilvaniei)*, toate tipărite postum. Ca scriitor, lucrările sale reprezentative sunt *Țiganiada*, 1812, publicată în 1876, epopee eroi-comică despre țigani şi poemul picaresc Trei viteji, rămas nepublicat. Scriind în afara granițelor țării, într-o vreme când diaspora nu era implicată în

facerea culturii române, autorul a fost receptat târziu şi a rămas fără urmaşi cuilturali. Chiar alte tentative de a relua genul epopeii, în spațiul cultural românesc, nu pleacă de la el, ci de la modelul antic grec.

Buicliu, Grigore Mithridate (n. 15 decembrie 1840, Iaşi – m. 13 decembrie 1912, Bucureşti) – traducător. Origine armeană. A studiat la Colegiul Armean din Paris, a terminat Dreptul la Iaşi. Biblioteca sa, cu lucrări rare despre istoria migrației armenilor, a fost lăsată prin testament Academiei Române. Junimist. A tradus cronica armeană în versuri a lui Minas Tokatțki – *Cânt de jălire asupra armenilor din Țara Vlahilor*, 1895. A scris *Camenița sau Cronica armenilor din Polonia şi Moldova*, 1906, primul studiu de pe teritoriul românesc de acest fel, care recunoaşte migrația locuitorilor din spațiul Armeniei de azi încă din perioada neolitică.

Bulić, Adam (n. 29 septembrie 1908, Uzdin, Banatul Sârbesc - 13 octombrie 1986, Novi Sad) - ziarist. Licențiat al Academiei Comerciale din Cluj. A lucrat la ziarul românesc „Nădejdea" (1935-1944) din Vârşeț, apoi la Editura Libertatea din Novi Sad. Provine probabil din familia unuia dintre primii memorialişti ardeleni, Teodor Bulic de la Beiuş, Transilvania.

Bumbac, Ion (n. 31 ianuarie 1843, Costâna, Suceava – m. 25 mai 1902, Cernăuți) scriitor. A fost elevul lui Aron Pumnul la Cernăuți şi coleg de cameră, ca elev, cu Mihai Eminescu. A studiat la Viena, unde a fost prieten şi cu Ioan Slavici. Antijunimist. Director al gimnaziului din Cernăuți. A înființat Societatea Filarmonică Armonia, 1881 şi Societatea Culturală Concordia, 1885, ambele menite să apere şi să promoveze valorile spirituale ale românilor din Bucovina. A avut o tentativă de a scrie o epopee națională, din care s-au publicat două cânturi: *Florinta*, 1880. S-a ocupat de chestiunea Bucovinei, a statutului provinciei şi a opțiunilor culturale posibile în contextul dat: Privire istorică asupra trecutului politic-social şi național al ‚ducatului Bucovinei', 1886.

- „ – Vasile (n. 7 februarie 1837, Costâna, Suceava – m. 27 februarie 1918, Suceava) – scriitor. Fratele lui Ion B., a fost de asemenea elevul lui Aron Pumnul, prieten cu Mihai Eminescu şi Ioan

Slavici. A publicat în toate provinciile româneşti, ca şi în zona diasporei din Ungaria şi Austria, în toate genurile literare şi, fără a fi un scriitor de prim plan, a indus ideea că spiritul românesc este acelaşi, oriunde sunt cititori şi scriitori de limbă română. Prin acest mod de comunicare culturală a pregătit procesul unirii politice. Lucrări: *Descălecarea lui Dragoş în Moldova, încercare de epopee*, rămasă în manuscris; *O privire scurtă critică asupra poeziilor domnului Vulcan*, 1866; *Schițe de escursiuni*, 1888-1889. A tradus din *Metamorfozele* lui Ovidiu, 1906.

Burada, Maria (n. 15 aprilie 1812, Iaşi – 11 februarie 1886, Iaşi) - traducătoare. Născută într-o familie de boieri, a studiat greaca, franceza, rusa, germana. A fost prima femeie din Moldova care a tradus piese de teatru, mai ales din J. Bouchardy.

- " –, Teodor T. (n. 28 august 1800, Odobeşti – m. 14 aprilie 1866, Iaşi)– memorialist. A călătorit la Viena şi la Veneția. Organizator al învățământului muzical în Moldova, a lăsat note de călătorie meticuloase şi sentimentale despre Europa acelor vremuri: *Amintiri de călătoriile vornicului Teodor Burada în țară şi în străinătate în anul 1826*, publicate postum, în 1908.

Busuioceanu, Alexandru (n. 10 ianuarie 1896, Slatina - m. 23 martie 1961, Madrid, Spania) – eseist. A absolvit Literele şi Filosofia la Universitatea din Bucureşti. A condus revista „Lumina nouă", alături de Tudor Vianu şi Mihai Ralea. Unul dintre fondatorii „Gândirii". A studiat estetica şi istoria artelor la Viena şi Roma, şi-a luat doctoratul la Bucureşti (1925). A fost membru fondator al Asociației Ziariştilor Profesionişti (1920), secretar al PEN Clubului Român, profesor universitar la Academia de Arte Frumoase din Bucureşti, funcționar la Ministerul Propagandei (1940-1942), a condus Institutul de Cultură din Madrid (1942-1945). Din 1945 s-a stabilit în Spania, unde a predat româna la Universitate. A debutat cu eseuri: *Figuri şi cărți*, 1922. A scris în româneşte şi spaniolă: *Ethos*, 1941; *Poemas poéticos*, 1948; *Don Juan Valera y Lucia Paladi*, 1952; *Proporcion de vivir*

(Arta de a trăi), 1954, Premiul Juan Valera; *Utopia getică*, 1954.

Buşulenga, Zoe Dumitrescu (n. 20 august 1920, Bucureşti - m. 5 mai 2006, Neamț; nume la naştere: Zoe Dumitrescu) – critic şi istoric literar. A studiat Conservatorul Pro Arte, Dreptul şi Literele la Bucureşti. Profesor de literatură universală la Facultatea de Limba română a Universității Bucureşti, director al Institutului de Istorie şi Teorie literară ‚G. Călinescu' (din 1973), membru al Academiei Române (1990), director al Accademia di Romania din Roma (1991-1997). Lucrări: *Ion Creangă*, 1963; *Surorile Brönte*, 1967; *Renaşterea, umanismul şi dialogul artelor*, 1971; *Valori şi echivalențe umanistice*, 1973; *Sofocle - contemporanul nostru*, 1974; *Eminescu - cultură şi creație*, 1976; *Periplu umanistic*, 1980; *Itinerarii prin cultură*, 1982; *Eminescu şi romantismul german*, 1986; *Eminescu. Viața - Opera - Cultura,* 1989; *Muzica şi literatura*, 3 vol., 1986, 1987, 1992.

Buzea, Constanța (n. 31 martie 1941, Bacău) - poetă. A absolvit Facultatea de Filologie la Bucureşti. Redactor la revistele „Amfiteatru", „România literară". A debutat cu volumul *De pe pământ*, 1963. Poezie cerebrală şi meditativă: *Sala nervilor*, 1971; *Leac pentru îngeri*, 1972, Premiul Uniunii Scriitorilor; *Pasteluri*, 1974, Premiul Academiei; *Ape cu plute*, 1975; *Poeme*, 1977; *Cină bogată în viscol*, 1983; *Planta memoria*, 1985; *Cheia închisă*, 1987; *Pietre sălbatice*, 1988; *Ultima Thule*, 1990; *Zgomototicleta*, 1996; *Pelerinaj*, 1997.

Buzura, Augustin (n. 22 septembrie 1938, Berința, jud. Maramureş) - prozator. A studiat Medicina la Cluj, fără s-o finalizeze. Redactor şi apoi secretar general de redacție la revista „Tribuna". Preşedinte al Fundației Culturale Române, devenită Institutul Cultural Român (1990-2004), membru al Academiei (din 1992). Scrie romane de analiză a dilemelor morale: *Capul Bunei Speranțe*, 1963; *Absenții*, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1970; *Fețele tăcerii*, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1974; *Orgolii*, Premiul Academiei,

1977; *Vocile nopții*, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1980; *Refugii - Zidul morții*, partea I, 1984; *Drumul cenuşii - Zidul morții*, partea a II-a, 1988; *Recviem pentru nebuni şi bestii*, 1999.

Byck, Jacques (n. 19 octombrie 1897, Bucureşti – m. 10 octombrie 1964, Bucureşti) - filolog. A studiat Literele la Bucureşti, unde i-au fost profesori Ovid Densusianu, Ion Bianu, I. A. Candrea. S-a specializat la Paris. A lucrat la Institutul de Lingvistică din Bucureşti, a fost director al Bibliotecii Academiei Române. S-a ocupat de toate dialectele limbii române, de la nordul şi de la sudul Dunării. Lucrări: *Folosirea afectivă a pronumelui personal în limba română*, 1937; *Studii de sintaxă şi stilistică românească*, 1939; *Gramatica limbii române* (împreună cu Al. Rosetti), 1943; redactor responsabil al Indreptarului de punctuație, 1956; *Formarea limbii noastre literare*, 1956. A primit Premiul de Stat în 1954.

C

Ovid Densusianu. S-a ocupat de folclor: Poveşti din diferite locuri locuite de români, 1909; Poezii populare din diferite locuri locuite de români, 1910; Iarba fiarelor ,1928; Folclorul medical român comparat, 1944. A tipărit, cu Ovid Densusianu şi Th. Speranția, culegerea de texte populare Graiul nostru, 2 vol., 1906-1908.

Camilar, Eusebiu (n. 7 octombrie 1910, Udeşti, jud. Suceava - m. 27 august 1965, Bucureşti) - prozator. Autodidact. Soțul poetei Magda Isanos. A lucrat ca redactor la diverse publicații culturale. Membru corespondent al Academiei (1955). Deşi a debutat ca poet cu Chemarea cumpenelor, 1937, s-a impus ca prozator al fantasticului pe teme țărăneşti: Avizuha, 1945; Valea hoților, 1948; Negura, 1949; Temelia, 1951, Premiul de Stat. A tradus O mie şi una de nopți, din Kalidāssa, Eschil, Aristofan, Ovidiu, Puşkin, Gogol, Gorki.

Candrea, I(on) A(urel) (n. 7 noiembrie 1872, Bucureşti - m. 15 septembrie 1950, Paris) - lingvist. A absolvit Literele şi Filologia la Bucureşti, s-a specializat la Paris, la Sorbona şi École Pratique des Hautes Études (i-au fost profesori Gaston Paris, Jules Gilieron). A fost profesor la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universității din Bucureşti. Fondator al Societății Filologice (1905), împreună cu

Cantacuzino, Alexandru (Alecu) (n.1811, Rusia – m. 1884, Atena) – prozator. Urmaş al lui Matei Cantacuzino (cumnatul lui Vasile Lupu), era fiul unui şambelan (Alexandru) al țarului Rusiei. A revenit în Moldova şi s-a căsătorit cu Maria Cantacuzino, unionistă, prietenă cu Nicolae Bălcescu. Mai târziu ea a plecat la Paris şi a făcut a doua căsătorie cu pictorul Puvis de Chavannes. A fost ministru al Cultelor, apoi de Externe şi de Finanțe sub Alexandru Ioan Cuza, trimis în misiune pe lângă Napoleon al III-lea. Prieten cu Vasile Alecsandri. Lucrări: Serile de toamnă la țară, 1855. Prin stil, este considerat un precursor al lui Mihail Sadoveanu.

-„- Stolnicul, Constantin (n. 1640, Târgovişte - m. 6/7 iunie 1716, Constantinopol) - cărturar şi om politic. Studiază la Adrianopol şi la Academia Patriarhiei Ortodoxe din Constantinopol, apoi la Universitatea din Padova (1667). Întors în Țara Românească, a fost întemnițat de Grigore Ghica, tocmai întors la domnie. În 1675 a fost trimisul diplomatic al lui Gheorghe Duca în Polonia. Între 1678-1716 a fost stolnic în Sfatul Țării Româneşti. A fost unchiul lui Constantin Brâncoveanu, tatăl lui Toma Cantacuzino şi socrul lui Dimitrie Cantemir. A întocmit prima hartă a Țării Româneşti (în sistem Mercator). Opera sa principală este Istoria Țării Româneşti întru care să cuprinde numele cel dintâi şi cine au fost lăcuitorii ei atunci şi apoi cine o au mai descălecat şi o au stăpânit şi în vremile de acum cum s-au tras şi stă (neterminată). A lăsat şi însemnări de călătorie şi a contribuit la dezvoltarea culturii prin instalarea de tipografii, prin traduceri. Biblia, zisă a lui Şerban, (1688) s-a tradus la Bucureşti la inițiativa lui.

Cantemir, Dimitrie (n. 26 octombrie 1673, Fălciu - m. 21 august 1723, zona caspică, Rusia) - savant umanist. Domnitor al Moldovei (1711). A studiat la Academia Patriarhiei din Constantinopol, fiind mare maestru al muzicii otomane (drept care a fost singurul domn român ridicat la rangul de paşă cu două tuiuri), după ce studiase în copilărie la Iaşi cu învățatul grec Ieremia Cacavela, absolvent al Oxfordului. Cronicarul Ion Neculce a fost hatmanul armatei sale. Prima soție, Casandra, a fost fiica (m. 1713) stolnicului Constantin Cantacuzino. Refugiat în Rusia în 1711, a avut o evoluție pozitivă în raport cu Petru I, mai ales după căsătoria a doua cu fiica ambasadorului rus în Suedia (unde domnea Carol al XII-lea, cu care Rusia era în conflict), contele Alexandr Tolstoi. A devenit sfetnic al împăratului pe probleme orientale, a făcut prima tipografie mobilă cu caractere persane din Rusia (aflată astăzi la Oxford) şi - în cadrul planului de cartografiere a Rusiei - a făcut hărțile zonei Mării Caspice (Baku de azi), cucerite de Petru I de la otomani în războiul din 1722-1723 (originalele în Cabinetul lui Petru I

de la Petersburg). A fost membru al Academiei din Berlin (1714). Cantemir a lăsat lucrări de muzicologie turcă (primul sistem scris de notație a semnelor muzicale, cuprinzând 33 de moduri), cântece, o teorie a evoluției limbilor din trunchiul indo-european, prima hartă a Moldovei (în sistem Mercator, 1714, cu 800 de toponime scrise cu alfabet latin). A debutat în 1698 la Iaşi cu Divanul sau Gâlceava în înțeleptului cu lumea, scrisă în româneşte şi greceşte, influențată de filosofia creştină deprinsă de la profesorul său. După o perioadă filosofică, dedicată filosofiei naturale (în linia belgianului Jean Baptiste van Helmont, cu vaste influențe orientale, până la chaldeeni) şi greco-latine, a scris lucrările: Sacro-sanctae Scientiae indepingibilis imago (Imaginea de nezugrăvit a ştiinței sacre), 1700; Compendiolum Universae Logices Institutionis (Mic compendiu de logică generală), 1700; Monarchiarum Phisica Examinatio (Examinarea fizică a monarhiilor), 1700. Apoi interesul său a fost canalizat către lucrări de istorie (românească şi universală, istoria religiilor), centrul de atac fiind Imperiul Otoman: Istoria ieroglifică (1705); Descriptio Moldaviae (Descrierea Moldovei), 1714-1716; Hronicul a vechimei romano-moldovlahilor, 1719-1722; Historia incrementorum atque decrementorum Aulae Othomanicae (Istoria creşterii şi descreşterii Curții Otomane), 1714-1716; Kratkoe skazanie ob izokrenenii Brankovanovoi i Kantakuzinîh familii (Scurtă povestire despre stârpirea familiilor lui Brâncoveanu şi a Cantacuzinilor), 1717-1718; Kniga sistima muhamedanskoi relighii (Cartea sistemului religiei mahomedane), 1722, anul tipăririi. Toate celelalte lucrări s-au tipărit postum: Collectanea Orientalia (Colecția orientală), 1722-1723, cuprinzând texte de investigare arheologică a Zidului Caucazian lăsat de Alexandru Macedon, a vestigiilor persane ale zonei Caspice, precum şi hărțile zonei caspice. A fost sfetnic al lui Petru I pentru probleme orientale (cu rangul de senator) şi membru al Academiei din Berlin. Documentele acestei părți a activității sale se află depuse la Arhivele Marinei şi zona Petersburg. In anul 2004 a fost

imprimată pe CD muzica lăsată de Dimitrie Cantemir, interperetată de Linda Burman, acompaniată de Hall & Lux Musica Ihsan Ogzen şi comentată de Owen Right, care cuprinde, pe lângă creații proprii (mai ales de dragoste) pentru tambur (instrumentul la care cânta) şi altele, dedicate dervişilor rotitori, prelucrări de folclor românesc: cântece de nuntă, sârbe, primele păstrate în istoria muzicologiei româneşti.

Capidan, Theodor (n. 15 aprilie 1879, Prilep, Macedonia - m. 1 septembrie 1953, Bucureşti) - filolog. Aromân. A absolvit Filologia romanică la Leipzig (cu Gustav Weigand), a fost asistent la Institutul Balcanic din Leipzig, profesor la Universitatea din Cluj, apoi din Bucureşti. Membru al Academiei (1936). S-a ocupat de dialectele limbii române. Lucrarea sa capitală este Meglenoromânii, 3 vol.: Istoria şi graiul lor, 1925; Literatura populară la meglenoromâni, 1928; Dicționar megleno-român, 1936. A lăsat în manuscris un dicționar etimologic al tuturor graiurilor româneşti.

Caracostea, Dumitru (n. 10 martie 1879, Slatina - m. 2 iunie 1964, Bucureşti) - critic, istoric literar şi comparatist. Studii filologice la Bucureşti şi specializare la Viena. Profesor la Universitatea Bucureşti (1930-1944), membru al Academiei (1938). Şi-a pus problema metodei ştiințifice în critica literară, anticipând metodele structuraliste de analiză: Critice literare, 1943-1944. Studiază folclorul după metode morfologico-geografice: Problemele tipologiei folclorice, 1971, postum. A citat printre primii în România lucrările formaliştilor ruşi (mişcarea OPOIAZ, Moscova, 1915). Ca istoric literar a fost receptiv la Gestalttheorie şi lucrările lui Ch. Bally, în Arta cuvântului la Eminescu, 1938; Expresivitatea limbii române, 1942, anticipând, în bună măsură, lucrările lui Tudor Vianu. A lăsat interesante cercetări de comparatistică: motivele Lenore şi Miorița în literatura europeană.

Carada, Eugeniu (n. 29 noiembrie 1836, Craiova – m. 10 februarie 1910, Bucureşti) – gazetar şi scriitor. A făcut Dreptul şi Literele la College de France, Paris. A fost, foarte tânăr, paşoptist, apoi unionist. Adept al aducerii unei dinastii străine la conducerea țării. Dar, conspirator prin vocație, a complotat şi contra lui Carol I. A avut legături cu Giuseppe Mazzini. După 1880 a fost în conducerea Partidului Liberal. A tradus,

adaptat şi localizat peste o sută de drame şi vodeviluri din literatura franceză (E. Scribe, E. Augier, Ed. Foussier, Ph. Dumanoir ş.a.): Bucureştenii, Ion cucierul, Cimpoiul dracului, Păcatele vechi, Căpitanul negru, Frații din munte ş.a. A scris poezie: Milcovul, Cântec, Pandurul cerşetor, 1857, sunt cele mai cunoscute. A lăsat şi lucrări originale, cu înclinații romantice, precum Ultima oră a unui oştean român din timpul lui Mihai, 1855.

Caragiale (Caragiali), Costache (n. 29 martie 1815, Bucureşti - m. 13 februarie 1877, Bucureşti) - actor şi scriitor. Grec la orgine. A studiat actoria cu C. Aristia la şcoala deschisă sub auspiciile Societății Filarmonice. A fost primul director al Teatrului Mare (Național) din Bucureşti (1853). A scris comedii: O repetiție moldovenească sau Noi şi iar noi, 1844; O soaré la mahala sau Amestec de dorințe 1847; Doi coțcari sau Păziți-vă de răi ca de foc, 1849; Umbra lui Ştefan cel Mare şi Mihai Bravul, ş.a. Prin anvergură, adresă şi stil este un Vasile Alecsandri al Țării Româneşti.

-„-, Ion Luca (n. 30 ianuarie 1852 Haimanale, azi I.L. Caragiale, jud. Prahova - m. 22 iunie 1912, Berlin, Germania) - scriitor. Nepotul lui

Costache C. A urmat clasa de mimică şi declamație a unchiului său C. C. (1868-1870). A luat parte la revoluția de la Ploieşti a lui Candiano Popescu (1870). A fost adus la Junimea bucureşteană de Eminescu (1878) şi a devenit în acelaşi an redactor la ziarul „Timpul", împreună cu Eminescu şi Slavici. A editat publicații satirico-umoristice: „Claponul", 1877; „Calendarul Claponului", 1878; „Moftul român", 1893 - împreună cu A. Bacalbaşa - şi revista „Vatra" (1894-1896) împreună cu Ioan Slavici şi George Coşbuc. Membru de onoare post mortem al Academiei (1948). A ridicat dramaturgia

românească la un prestigiu european - Eugene Ionesco se declara, în Notes et contrenotes, elevul său - fiind creator al unor tipuri memorabile şi al unor

formulări devenite proverbiale în limbajul uzual. A scris comedii: O noapte furtunoasă, 1879; Conu 'Leonida față cu reacțiunea, 1880; O scrisoare pierdută, 1884; D-ale carnavalului, 1885 şi o dramă : Năpasta, 1890, care a generat un proces literar în urma acuzației de plagiat (avocatul lui Caragiale a fost B. Şt. Delavrancea). Volumele Teatru, 1891 şi Năpasta au fost respinse de la Premiul Academiei (raportor B. P. Hasdeu). A mai scris proză scurtă : Schițe, 1896; Momente, 1901, unde satirizează, ca şi în teatru, moravurile politice şi tarele micii burghezii.

După revoluția din 1989, a existat un partid politic, Partidul Liber Schimbist (1990-1993), care se reclama de la Caragiale (preşedinte fondator Şt. Cazimir, exeget al operei lui Caragiale) şi există Academia Cațavencu, fundație şi publicație satirico-umoristică (fondator poetul Mircea Dinescu). A mai scris şi nuvele psihologice: O făclie de Paşti, 1892 şi fantastice: Kir Ianulea, prelucrare după Belfegor Arcidiavolo de Machiavelli şi Abu Hassan, prelucrare după O mie şi una de nopți. S-a ridicat împotriva celor care au înăbuşit în sânge răscoala de la 1907 în „Die Zeit", cu titlul 1907.

-„ - Iorgu (n. 1826, Bucureşti - m. 9 februarie 1894, Bucureşti) - actor şi dramaturg. Fratele lui C. C., unchiul lui I. L. C. A scris „cânticele comice" şi „tablouri dramatice": Moş Trifoi sau Cum ți-i aşterne aşa-i dormi, 1859.

-„ - Luca Ion (n. 2 iulie 1893, Bucureşti - m. iunie 1921, Bucureşti) - poet. Fiul mezin al lui I. L. Caragiale. A lăsat versuri de tendință avangardistă, cu influențe folclorice : Jocul oglinzilor, 1972 - postum, proză, traduceri.

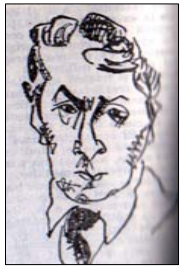

-„- Mateiu (n. 25 martie 1885, Bucureşti - m. 17 ianuarie 1936, Bucureşti) - scriitor. Fiu natural, recunoscut de Caragiale. Capodopera sa, Craii de Curtea Veche 1929, este un roman de genul lui Ă rebours de Huysmans, somptuoasă evocare lirică a crepusculul aristocrației bucureştene într-o lume semibalcanică şi semioccidentală de la început de veac 20.

Caragiu-Marioțeanu, Matilda (n. 20 iulie 1927, Hrupisti, Grecia) - lingvistă. Familie de aromâni migrată în România în 1928. A

studiat Filologia la Universitatea Bucureşti şi a fost apoi profesor al Universității. Membru corespondent al Academiei Române, 1993. Lucrări: Fonomorfologie aromână. Studiu de dialectologie structurală, 1968; Compendiu de dialectologie română, 1975, Premiul Academiei Române. A editat Liturghier aromânesc. Manuscris anonim inedit, 1962, evidențiind astfel vechimea şi soliditatea culturală a graiurilor românești de la sud de Dunăre; A scris Compenidiu de dialectologie română (nord- şi sud-dunareană), 1975. A cules poezie populară aromânească: Di nuntru şi-di nafoară. Stihuri armânești, 1994, evidențiind diferențele şi apropierile între graiul aromânesc, apărut în sudul Dunării şi cel daco-român, de la nordul fluviului, care stă la baza limbii române literare, fiind semnul marelui bazin de formare a limbii şi poporului român, după cucerirea romană, pe ambele maluri ale Dunării.

Caraion, Ion (n. 24 mai 1923, satul Ruşavăț, com. Vipereşti, jud. Buzău - m. 21 iulie 1986, Lausanne, Elveția; nume la naştere Stelian Diaconescu) - poet. Absolvent al Facultății de Litere şi Filosofie din Bucureşti. Redactor la „Timpul", „Ecoul", „Lumea", „Contemporanul". În Elveția (unde s-a stabilit în 1983) a editat revistele „2 plus 2", „Don Quichotte", „Correspondences" (1983, revistă de poezie în şase limbi, după modelul revistei „Agora"). A făcut închisoare în perioada 1950-1955 şi 1958-1964 (în acest proces fiind inițial condamnat la moarte). A scris o lirică protestatară, dominată de obsesia războiului şi deschisă întrebărilor existențiale: Panopticum, 1943, debut, confiscat de cenzură; Cântece negre, 1945; Dimineața nimănui, 1967, Necunoscutul ferestrelor, 1969, Premiul Academiei; Cimitirul de stele, 1971; Frunzele din Galaad, 1973; Pălărierul silabelor, 1976; Lacrimi perpendiculare, 1978; La terre a mangé ses frontières (Pământul şi-a înghițit hotarele), 1985; Apa de apoi, postum, 1991, Bucureşti; Omul profilat pe cer, postum, 1992, Bucureşti; Le livre de poèmes perdus suivi de eau d 'oiseaux et autres poèmes (Cartea poemelor pierdute urmată de Pielea păsărilor şi alte poeme postum), 1995. A scris şi eseuri: Eseu, 1966; Bacovia • Sfârşitul continuu, 1977; Insectele tovarăşului Hitler, 1982, München şi a tradus din

Scherwood Anderson, Marcel Aimé, Dumas Tatăl, Baudelaire, Valéry, Whittman, Sandburg ş.a.: Spoon River Anthology - Antologia Râului Lingurii, 1979, Premiul Uniunii Scriitorilor. S-a încheiat editarea jurnalului, Caietul albastru, 3 vol., 1980-1998, Bucureşti.

Caraman, Petru (n. 14 decembrie 1898, com. Vârlezi, jud. Galați - m. 9 ianuarie 1980, Iaşi) - folclorist. A absolvit Literele şi Filosofia la Iaşi, având-i profesori pe G. Ibrăileanu, Al. Philippide, Ion Petrovici, Dimitrie Gusti. Specializări la Varşovia, Lwow, Cracovia (1925-1928). Director al Institutului Român din Sofia (1934-1937), profesor de slavistică la Universitatea din Iaşi. Membru post mortem al Academiei (1991). A publicat lucrări de folcloristică şi etnografie comparată: Datinile româneşti, în limba franceză, 1934; Descolindatul în sud-estul Europei, 2 vol., 1981; Colindatul la români, slavi şi alte popoare, 1938, postum.

Carcalechi, Zaharia (n. 1784, Braşov - m. 6 octombrie 1856, Bucureşti) - publicist şi tipograf. A tipărit traducerile lui Alexandru Beldiman din S. Gessner şi Voltaire, Însemnarea călătoriei mele de Dinicu Golescu ş.a. A editat „Cantor de avis şi comers" (1837-1855), denumit din 1843 „Vestitorul românesc", primul buletin oficial al Țării Româneşti, ca şi alte periodice şi almanahuri: „Biblioteca românească", 1821, 1829, 1830, 1834.

Carmel, Shaul (n. 6 iulie 1937, Ştefăneşti, Botoşani) - scriitor. Plecat în Israel în 1965. Vicepreşedinte al Uniunii Asociațiilor Scriitorilor din Israel, secretar al Asociației Scriitorilor Israelieni de limba română. Coautor al volumului de interviuri Pacea şi-a ucis soldatul, 1996, consacrat memoriei fostului premier israelian Yitzhak Rabin. Lucrări originale: Jurnal de front, 1967; Florile nisipului, 1968; Răspântii, 1970; Cu mâna pe inimă, 1977; Războiul sărmanilor, 1981; Târziu, 1984; Poezii de nerostit, 1989; Fuga din rai, 1993; Eşti, 1996; Dor de dor, Premiul Academiei Române, 1996; Intre El şi mine, 1998; Vânzătorul de zăpadă, 2000; Fericitul care pleacă, 2001; După ultima mea moarte, 2002. Poeziile sale au fost traduse în engleză, maghiară, olandeză, sârbă, idiş, are trei

antologii traduse în ivrit, rusă şi arabă.

Carmen Sylva (29 decembrie 1843, Neuwied, Prusia –1916 – m. 18 februarie 1916, Curtea de Argeş; nume la naştere Elisabeta Paula Otilia de Wied) pseudonim literar al reginei Elisabeta a României (1881-1914) - poetă, prozatoare, traducătoare. Înrudită cu țarii Rusiei. A început să scrie la sugestia lui Vasile Alecsandri. Membră de onoare a Academiei Române (1881). Lucrări: Poveştile Peleşului, 1884; Novellen, 1885. Prietenă cu Mite Kremnitz, cumnata lui Titu Maiorescu, cu care a întreținut o bogată corespondență. A desfăşurat o bogată activitate caritabilă şi de susținere a culturii române.

Carp, P(etre) P. (n. 29 iunie 1837, Iaşi - m. 21 iunie 1919, Țibăneşti, jud. Iaşi) - om politic, critic şi traducător. A făcut gimnaziul la Berlin, apoi Dreptul şi Ştiințele Politice la Bonn. S-a întors la Iaşi în 1862 şi a înființat, împreună cu Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, Th. Rosetti şi N. Burghele societatea literară Junimea, citind în şedința de constituire traducerea sa din Shakespeare - Machbeth. A participat la complotul împotriva lui Al. I. Cuza. A fost ministru de externe şi prim ministru (1900-1901; 1910-1912). A fost o vreme şeful Partidului Conservator. A conferențiat în cadrul lecțiunilor Junimii (Asupra tragediei antice şi moderne) şi a făcut critică literară în spirit junimist (teoria unității interne a operei, a impersonalității creatorului etc.), fiind absolutizant şi autoritar.

Cartojan, Nicolae (n. 4 decembrie 1884, Călugăreni-Uzunu, jud. Ilfov - m. 20 decembrie 1944, Bucureşti) - istoric literar. A absolvit Literele la Bucureşti şi a fost profesor al Universității Bucureşti, unde a predat literatura română veche. A fost membru al Academiei Române (1941) şi al Academiei din Harvard (The Medieval Academy of America, 1929). A cercetat exhaustiv manuscrisele Bibliotecii Academiei (peste cinci mii) şi a descoperit versiuni necunoscute ale cărților populare, scriind Cărțile populare în literatura românească, 1929-1938. A scris şi o Istorie a literaturii

române vechi, 3 vol., 1940-1944. S-a remarcat ca un excelent medievist, scriind studii de literatură comparată. A condus colecția ‚Clasicii români comentați', peste patruzeci de volume, revista „Cercetări literare", 5 vol., 1934-1943 şi ‚Colecția de literatură română veche', 3 vol., 1942-1944. A scris numeroase studii în limba franceză: Fiore di virtù dans la littérature roumaine (Fiore de virtù în literatura română), 1928; Les premières éléments occidentaux dans la littérature roumaine (Primele elemente accidentale în literatura română), 1934; Le modèle français de l'Erotocritos (Modelul francez al Erotocritului), 1936.

Cărți populare – nume colectiv pentru mai multe texte de proveniență cultă sau folclorică, în proză, având intrigă şi personaje înspirate din lumea reală, care definesc situații şi propun soluții, modele de viață. Folosite pentru educație populară, transmise pe cale orală, uneori editate, aceste cărți constituie un patrimoniu al umanității care a circulat şi pe teritoriul românesc, încă de la începuturile formării standardelor culturii tradiționale, a spiritualității româneşti. Ele atestă deopotrivă apartenența spațiului românesc la marele bazin al culturii universale, ca şi deschiderile ei către orice fel de modele demne de urmat. Cărțile populare cele mai cunoscute sunt : O mie şi una de nopți, Albinuşa sau Floarea darurilor, Bertoldo ş.a.

Casian, Ioan (n. ~360-365 d.H, Scythia Minor, adică Dobrogea de azi – m. ~450 d.H.) – sfânt al Bisericii Ortodoxe. De formație latină, i-a studiat pe marii clasici: Virgiliu, Horațiu, Persiu, Sallustius, Cicero, de care a fost influențat. A călătorit la Bethlehem şi, probabil, la întoarcere a întemeiat mânăstiri în zona Niculițelului de astăzi, unde au fost găsite vestigii din veacurile 3-4 d.H. A cunoscut fețe bisericeşti din Palestina, Egipt, Italia şi Galia (Franța de astăzi). A publicat Aşezămintele mânăstireşti de obşte şi despre tămăduirile celor opt păcate principale, în 12 cărți, 418-420; Convorbiri cu Părinții, în 24 de cărți, 420-429; Despre întruparea Domnului contra lui Nestorie, în 7 cărți, 429-430. Cercetările literare şi arhelogice recente indică o legatură din ce în ce mai stânsă între instituțiile şi elementele de spiritualitate din Scythia Minor, ca mânăstiri, basilici, inscripții, cruci, numeroase simboluri creştine pe ceramica descoperită în săpături,

atitudini şi susțineri ale episcopilor din Tomis pe de o parte, şi caracterele specifice operei Sfântului Casian de pe altă parte: prețuire şi dragoste caldă pentru Biserica din Constantinopol şi conducătorul ei, Sfântul Ioan Gură de Aur, pe care Teotim I de Tomis l-a cunoscut şi l-a apărat de acuzațiile venite din partea lui Teofil al Alexandriei. Toate acestea alcătuiesc portretul unei personalități, dar şi imaginea unui loc astăzi românesc, care avea, încă de atunci, grație şi scrierilor lui Casian, un profil cultural distinct.

Cassian, Maria Spiridon (n. 9 aprilie 1950, Iaşi) – inginer şi poet. A absolvit Politehnica din Bucureşti şi a fost inginer la CUG, Iaşi, având 15 brevete de invenții în specialitatea mecanică. Fondator al noii serii a ziarului „Timpul", Iaşi (1991), fondator şi şef al revistei „Poezia", Iaşi (din 1995). A debutat cu volumul Pornind de la zero, 1985, premiul Editurii Junimea, Iaşi. Alte volume de versuri: Piatră de încercare, 1995; De dragoste şi moarte, 1996; Intrarea în apocalipsă, 1997; Arta nostalgiei. Poeme cuantice, 1997; Întotdeauna ploaia spală eşafodul, 1997; Clipa zboară cu-n zâmbet ironic, 1999. A scris şi eseuri: Începutul revoluției române, 1994; Atitudini literare, 1999, Premiul Uniunii Scriitorilor, filiala Iaşi.

Cassian, Nina (n. 27 septembrie 1924, Galați; prenume la naştere Renée Annie) - poetă. A absolvit Conservatorul de Artă Dramatică şi Şcoala de pictură a lui Maxy. A debutat cu versuri de avangardă: La scara 1/1, 1944 şi a continuat scriind o lirică a pasiunilor cerebrale şi o poezie militantă: Sufletul nostru, 1949; Dialogul vântului cu marea, 1958; Sângele, 1967; Ambitus, 1969; Recviem, 1971; Loto-poeme, 1972; Suave, 1977; Numărătoarea inversă, 1983. A publicat poezii pentru copii: Nică fără frică, 1950, Premiul de Stat; Povestea a doi pui de tigru numiți Ninigra şi Aligru, 1969, Premiul Uniunii Scriitorilor; Jocuri de vacanță, 1983 şi proză: Confidențe fictive, 1976. A emirgrat în SUA (New York), în 1985. Acolo a continuat să publice: Life sentence • Selected poems (Sentință de viață • Selecție de poeme), 1990,

Cheerleader for a funeral, 1992; Take My Word For It, 1998 .

Catargiu, Barbu (n. 28 octombrie 1807, Bucureşti – m. 8 iunie 1862, Bucureşti) – publicist. Era un Văcărescu după mamă. A făcut şcoala grecească de la Schitu Măgureanu, apoi Dreptul la Paris. Adept al lui Gheorghe Bibescu în politică, a fost ministrul Justiției (Dreptății). Unionist, conservator. Ca literat a fost un iluminist preocupat mai ales de promovarea moralității prin teatru. A scris Teatru Național, 1836 şi a lăsat o serie de Discursuri, tipărite postum, 1886.

Catina, Ioan (n. 1828, Bucureşti - m. 29 iulie 1851, Bucureşti) - poet. Participant activ la revoluția de la 1848. A citit, pe ulița Lipscani, la 11 iunie 1948, Proclamația de la Islaz. A propus titlul publicației "Pruncul român", scoasă de C. A. Rosetti şi Eduard Winterhalder în timpul revoluției. A scris versuri romantice, străbătute de patos revoluționar: Poezii, 1846.

Cavarnali, Vladimir (n. 10 august 1910 – m. 1966) – poet. Adept al teoriei reuşitei literare ca parte dintr-un proiect al unei generații de creație înnoitoare. A colaborat la revistele „Iconar" (Cernăuți), „Bugeacul" (Bolgrad), ambele legionare. Lucrări: Răsadul verde al inimii stelele de sus îl plouă, 1939.

Catehismul luteran (1544) - prima carte de cult tipărită în limba română, la Sibiu, sub influența Reformei. Lucrarea, din care nu s-a păstrat nici un exemplar, e atestată într-o scrisoare particulară din 1546 şi în socotelile administrației oraşului Sibiu.

Cazaban, Alexandru (n. 6 octombrie 1872, Iaşi - m. 24 mai 1966, Bucureşti) -- prozator. A scris schițe şi povestiri umoristice: Deştept băiat, 1961, volum retrospectiv. A primit Premiul Național pentru Poezie, 1937.

Cazimir, Otilia (n. 12 februarie 1894, Cotul Vameşului, jud. Neamț - m. 8 iunie 1967, Iaşi; nume la naştere Alexandra Gavrilescu) – poetă. Liceul şi studiile universitare la Iaşi. Inspector general al Teatrelor din Moldova (1937-1947). A scris lirică elegiacă, fantezistă şi discret umoristică: Lumini şi umbre, 1923, volum de debut; Cronici fanteziste şi umoristice, 1930; Versuri, 1957, fiind descoperită ca poetă de G. Ibrăileanu. A mai scris proză de evocare: Prietenii mei scriitorii,

1960 şi literatură pentru copii: Baba Iarna intră-n sat, 1954. A tradus şi a stilizat din Kuprin, Gogol, Bubenov, Mihalkov, Cehov, Kataev, Maupassant ş.a.

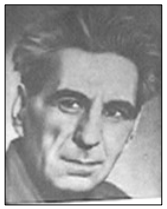

Călinescu, G(eorge) (n. 19 iunie 1899, Bucureşti - m. 12 martie 1965, Bucureşti) - critic, istoric literar, prozator. A absolvit Facultatea de Litere din Bucureşti, avându-i ca profesori pe N. Iorga, V. Pârvan, Mihail Dragomirescu. Specializare la Roma, recomandat de V. Pârvan şi Ramiro Ortiz. Ca urmare a scris Alcuni missionari catolici italiani nella Moldavia dei secoli XVII e XVIII (Câțiva misionari catolici italieni în Moldova secolelor al XVII-lea şi al XVIII-lea), 1925. Conferențiar la Universitatea din Iaşi, apoi profesor al Universității bucureştene, director fondator al Institutului de teorie literară (care după moartea sa îi poartă numele), a condus "Jurnalul literar", „Națiunea" ş.a. Membru al Academiei (1948). Personalitate de orientare clasicizantă şi de cultură enciclopedică, a consacrat studii fundamentale unor scriitori români: Viața lui M. Eminescu, 1932, Opera lui M. Eminescu, 5 vol., 1934-1936; Viața lui Ion Creangă, 1938; Gr. Alexandrescu • Viața şi opera, 1962 ş.a. Lucrarea sa fundamentală de istorie literară este Istoria literaturii române de la origini până în prezent, 1941. A scris studii despre literatura universală: Impresii asupra literaturii spaniole, 1946; Scriitori străini, 1967; estetică: Principii de estetică, 1939; Estetica basmului, 1965. Ca scriitor s-a remarcat în mod deosebit prin proza sa de tip balzacian: Cartea nunții, 1933; Enigma Otiliei, 1938; Bietul Ioanide, 1955; Scrinul negru, 1960, Premiul de Stat. A mai scris versuri: Poezii, 1937; Lauda lucrurilor, 1963, teatru, note de călătorie. Este tradus in mai multe limbi, iar două dintre romanele sale au constituit trama filmelor Felix şi Otilia şi Bietul Ioanide.

Călinescu, Matei (n. 15 iunie 1934, Bucureşti) - eseist. A absolvit Facultatea de Limba Engleză a Universității Bucureşti şi a fost lector la Facultatea de Limba şi Literatura Română a aceleiaşi universități. În 1973 a obținut o bursă Fulbright şi a plecat în SUA,

unde s-a stabilit, fiind profesor la Universitatea Bloomington, Indiana. A debutat cu studiul Titanul şi Geniul în poezia lui Eminescu, 1964. A încercat versuri: Semn, 1968; Umbre pe apă, 1972, roman: Viața şi opiniile lui Zacharias Lichter, 1969 şi a continuat să publice eseuri pe teme literare: Aspecte literare, 1965; Eseuri critice, 1967; Eseuri despre literatura modernă, 1970; Clasicismul european, 1971, Premiul Asociației Scriitorilor Bucureşti; Conceptul modern de poezie, 1972, Premiul Academiei; Faces of Modernity • Avantgarde, Decadence, Kitsch (Aspecte ale modernității • Avangardă, Decadentism, Kitsch), împreună cu Douwe W. Fokkema, 1988; Cinci fețe ale modernității, 1995; A citi, a reciti. Către o poetică a (re)lecturii, 2003.

Călugăru, Ion (n. 14 februarie 1862, Dorohoi - m. 22 mai 1956, Bucureşti; nume la naştere Ştrul Leiba Croitoru) - prozator. Autodidact. A lucrat ca redactor la „Sburătorul" şi a primit de la E. Lovinescu pseudonimul literar. A scris proză fantastică şi grotească, de evocare a mediului evreiesc provincial: Paradisul static, 1926; Copilăria unui netrebnic, 1936; Oțel si pâine, 1952, Premiul de Stat.

Cărtărescu, Mircea (n. 1 iunie 1956, Bucureşti) - poet şi prozator. A absolvit Facultatea de Filologie a Universității din Bucureşti. Este cadru didactic la aceeaşi facultate. A debutat cu volumul Faruri, vitrine, fotografii, 1980, Premiul Uniunii Scriitorilor, fiind considerat unul dintre principalii promotori ai postmodemismului prezent în literatură odată cu „generația ’80". A publicat versuri: în Aer cu diamante, 1982, culegere de versuri unde apar şi poeții Traian T. Coşovei, Florin Iaru, Ion Stratan; Poeme de amor, 1983; Totul, 1985; De ce iubim femeile, 2004 şi proză: Visul, 1989; Levantul, 1990, Premiul Uniunii Scriitorilor; Travesti, 1994, Premiul Uniunii Scriitorilor; Orbitor • Aripa stângă, 1996; Nostalgia, 2003.

Cândea, Virgil (n. 29 aprilie 1927, Focşani – m. 23 februarie 2007, Bucureşti) - istoric al culturii. A absolvit Dreptul, Filosofia şi Teologia la Bucureşti. Director al Secretariatului Asociației Internaționale de Studii Sud-Est Europene (1983-1989), secretar al Asociației România (1972-1990),

profesor la Universitatea Bucureşti, la Institutul de Arte plastice 'Nicolae Grigorescu' şi la Facultatea de Teologie, invitat la Universitățile din Beirut, Strassbourg, Institutul Universitar Oriental din Neapole, Institutul de înalte Studii Europene din Geneva. Membru al Academiei (1993), vicepreşedinte al ei (1998-2001). S-a ocupat de cultura şi literatura română veche: Les icónes melkites, 1969, Beirut; Stolnicul între contemporani, 1971, Muntele Athos • Prezențe româneşti, 1979; Rațiunea dominantă • Contribuții la istoria umanismului românesc, 1979; Mărturii româneşti peste hotare • Mică enciclopedie de creații româneşti şi de izvoare despre români în colecții din străinătate, Albania - Grecia, 1991. A descoperit, în S.U.A., manuscrisul Istoriei Imperiului Otoman a lui Dimitrie Cantemir. A editat edițiile de Opere Dimitrie Cantemir şi Alexandru Odobescu. A tradus Dante Alighieri -Opere minore, 1971 şi Fr. Bacon. A coordonat editarea, sub egida Academiei Române, a Tratatului de istorie a României, opt volume, finalizat în 2004.

Cântec - specie lirică folclorică formată din versuri şi melodie. În accepția mai largă, de poezie cântată, poate denumi şi cântecul epic (bătrânesc) şi pe cel legat de obiceiuri (balada, colinda). Se poate clasifica tematic: de dor, de natură, de dragoste, social (păstoresc, ostăşesc etc.), muzical (de leagăn, de joc, de jale etc.). E atestat documentar din Evul Mediu. Culegeri: Vasile Alecsandri - Poezii populare ale românilor, 1866; Simion Florea Marian - Poezii populare române, 1875; Jan Urban-Jarnik şi Andrei Bârseanu - Doine şi strigături din Ardeal, 1855; Bela Bartok - Însemnări asupra cântecului popular, 1956.

Cântec bătrânesc – specie folclorică a epicii în versuri care echivalează, prin conținut şi mesaj, cu epopeea. El cântă faptele de vitejie, se constituie ca un corpus de referință al valorilor perene ale neamului, transmis pe cale orală. De pildă Pintea Viteazul. De multe ori, cântecul bătrânesc interferă cu balada, deoarece obiceiurile şi tradițiile intervin în discutarea “cazului” fiecărui erou. Aşa stau lucrurile de pildă cu Toma Alimoş.

Cârdu, Petru (n. 25 septembrie 1952, Barițe, Sân Ianăş, Banatul Sârbesc) - poet. A absolvit Literele la Belgrad şi Istoria şi Teoria Artei la Bucureşti. A lucrat ca redactor la publicațiile „Tribuna tineretului" (Pancevo), „Polje" şi „Lumina" (Novi Sad). A tradus peste douăzeci de volume din literatura română în sârbeşte. A debutat în 1970 cu Menire în doi şi continuă să scrie poezie postmodernistă: Aducătorul ochiului, 1971, Premiul revistei „Lumina"; Pronume/Zamenice, 1981; Căpşună în capcană, 1988, tradusă la Londra, 1990; Biserica Troia. 1992; Cerneală violetă, 1997, apărută la Bucureşti în 1998; Şcoala exilului, 1998, Craiova. Laureat al Premiului de traduceri al Societății Scriitorilor din Voivodina, 1995. A inițiat Premiul european de poezie, din 1987.

Cârlova, Vasile (n. 4 februarie 1809, Buzău - m. 18 septembrie 1831, Craiova) - poet. Deşi a scris doar cinci poezii, acest militar de carieră a rămas memorabil prin suflul lor înnoitor: Marşul oştirii române, 1830; Păstorul întristat, 1817. A fost influențat de preromantismul francez.

Cârneci, Radu (n. 13 februarie 1930, satul Valea lui Lal, com. Pardoşi, jud. Buzău) - poet. A absolvit Silvicultura la Braşov. A fost redactor şef al revistei "Ateneu", Bacău, secretar al Uniunii Scriitorilor, redactor la revista „Contemporanul". În prezent proprietar al Editurii Orion. A publicat versuri în care celebrează iubirea ca motiv central al existenței: Noi şi soarele, 1963, debut; Orgă si iarbă, 1966; Grădina în formă de vis , 1970; Cântând dintr-un arbore, 1971, Premiul Uniunii Scriitorilor; Heraldica iubirii, 1975; Hora anotimpurilor, 1979, Premiul Academiei; Secțiunea de dor, 1980; Sonete, 1983; Clipa eternă, 1988. A tradus în româneşte Leopold Sedar Senghor, Khalil Gibran, Cântarea cântărilor ş.a. Decorat cu Meritul Cultural, 2004.

- “ -, Magda (n. 1955) – poet şi critic de artă. Fiica lui Radu C. A absolvit Institutul de Arte Plastice din Bucureşti şi şi-a luat doctoratul la Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Paris, 1997. Publică versuri postmoderniste şi volume de critică de artă: Hipermateria, 1980; Ion Țuculescu, 1984; O tăcere

asurzitoare, 1985; Lucian Grigorescu, 1989; Haosmos, 1992; Arta anilor '80. Texte despre postmodernism, 1996; Psaume, Marsilia, 1997; Poeme / Poems, 1999; Poeme politice, 2000; Artele plastice în România 1945 – 1989, 2000. Este preşedintă a boardului Centrului Internațional pentru Artă Contemporană (CIAC), preşedintă a AICA (Association Internationale des Critiques d’Art) – secția română, co-director al revistei de arte vizuale contemporane ”Artelier”.

Celan, Paul (n. 23 noiembrie 1920, Cernăuți, Bucovina – m. prin sinucidere, 1 mai 1970, Paris; nume la naştere Paul Antchel) – poet. A studiat Medicina la Paris şi Filologia romanică la Cernăuți. Arestat în timpul războiului, scapă de holocaust (1943), iar în 1944 se refugiază în România, unde lucrează ca translator, la Bucureşti, până în 1947, când pleacă la Viena, iar în anul următor la Paris. Prieten cu René Char. A primit Premiul Georg Büchner în 1960. A scris versuri în germană: Der Sand aus den Urnen, 1948; Mohnund Gedachtnis, 1952; Von schwelle zu schwelle, 1955; Sprachgitter, 1959; Die Niemandsrose, 1963 Altemwnde, 1967; Lichtzwang, 1970.

Centrul Cultural Informativ al Românilor (din 2004) asociație culturală a românilor de pe Valea Timocului (Serbia) cu sediul la Bor. Aceasta este zonă de formare a românilor încă de la începuturi. Se păstrează obiceiuri populare foarte vechi, precreştine. Până în 1990 românii nu aveau biserică proprie, ci depindeau de cea sârbească, ceea ce a dus la slavizarea prenumelor şi a numelor de familie. De asemenea, nu aveau şcoli româneşti şi nu erau recunoscuți ca români, spunându-li-se vlahi. Obiectivele asociației sunt: culegerea şi prelucrarea literaturii ştiințifice, culturale, didactice şi istorice, la fel ca şi publicarea şi prezentarea moştenirii române în formă scrisă, dar şi pe suport video, audio şi alte mijloace moderne de comunicare. Statutul Centrului Cultural mai prevede, ca una dintre direcțiile principale de acțiune ale organizației, păstrarea tradiției şi culturii românilor, îmbunătățirea condițiilor de trai ale acestora, ca şi reducerea problemelor sociale.

În calitatea sa de organizație reprezentativă a românilor din Bor, Centrul organizează, fie singur, fie în asociere cu alte organizații, conferințe de specialitate, consfătuiri, seminarii, precum şi alte forme de educație ştiințifică în acest domeniu, încurajează şcolarizarea şi educația românilor şi continuarea emancipării şi integrării lor în toate sferele vieții culturale şi publice. Centrul Cultural Informativ al Românilor de la Brestovaț îşi propune colaborarea cu toate ascociațiile româneşti din Serbia şi de peste hotare, în vederea atingerii principalelor sale obiective. Sediul organizației este la Brestovaț, iar adresa de contact este vkic@ptt.yu.

„Cercetări literare" (1934-1943) -publicație de istorie literară a Seminarului de istoria literaturii române vechi de la Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti. Primul şef al publicației a fost Nicolae Cartojan.

Cercul de studii sociale 'Drepturile omului' 1884-1889), Iaşi. Fondatori: C. Dobrogeanu-Gherea, frații Nădejde, C. Mille ş.a. A promovat ideile de stânga, inclusiv în literatură şi este interesant de observat deschiderea democrației româneşti de stânga spre cea europeană a timpului.

Cercul literar de la Sibiu (1943-1944) - formă de organizare protestatară, inițial Cercul literar „Octavian Goga" al Universității din Cluj (1942), în refugiu la Sibiu, denumită astfel după publicarea, în ziarul „Viața" (mai 1943), a Manifestului sub forma unei scrisori deschise către E. Lovinescu, prin care tinerii semnatari (Ion Negoițescu, Şt. Augustin Doinaş, Nicolae Balotă, Cornel Regman, Radu Enescu, Ioanichie Olteanu, Radu Stanca, Eta Boeriu ş.a.) îşi afirmau apartenența la valorile umaniste ale culturii. E. Lovinescu le-a răspuns tot în „Viața" (director Liviu Rebreanu), cu numai o lună înainte de moarte. Majoritatea cerchiştilor au făcut închisoare după război.

Cerna, Panait (n. 25 septembrie 1881, Cerna, jud. Tulcea - m. 26 martie 1913, Leipzig; nume la naştere Panait Stancioff) - poet. Doctor în Litere la Leipzig cu teza Die Gedankenlyrik (Lirica de concepție). Apreciat ca poet de cercul lui Mihail Dragomirescu. A creat o poezie conceptuală: Poezii, 1910.

Cernăuți – capitală a provinciei româneşti Bucovina, împărțită în două după al doilea război mondial, oraşul Cernăuți se află astăzi în Ucraina. Atestat documentar într-un privilegiu acordat de Alexandru cel Bun, domn al Moldovei (1400-1432), negustorilor din Lwow (8 octombrie 1408). Începând cu 1775, oraşul a făcut parte din Austria, devenind în 1849 capitala Ducatului Bucovina, instituit prin Constituția Austriei din 4 martie 1849. La Cernăuți a făcut liceul Mihai Eminescu şi acolo i-a fost profesor Aron Pumnul. Când Austro-Ungaria s-a dezmembrat în 1918, Cernăuțiul a devenit parte a României, pentru ca în iunie 1940 să fie ocupat de Armata Roşie a URSS, împreună cu Nordul Bucovinei. După destrămarea URSS, a devenit parte a Ucrainei. Populația actuală este, potrivit datelor recensământului populației Ucrainei din 2001, de 236.691 de locuitori. Între aceştia se află 189.021 de ucrainieni, 26.733 ruşi, 10.553 români bucovineni şi 3.829 moldoveni (au fost împărțiți pentru că după drepturile internaționale ar fi fost o națiune compactă şi ar fi trebuit să le fie conferite mult mai multe drepturi; însă în ultimele întâlniri România-Ucraina s-a convenit că sunt aceaşi națiune), 1.408 polonezi; 1.308 evrei; şi alții 971. În mai 1999, România a deschis aici un Consulat General.

Cernov, Alexandrina (n. 27 noiembrie 1943, Hotin, regiunea Cernăuți, azi Ucraina; nume la naştere: Grecu) - istoric literar. A absolvit Filologia la Universitatea din Cernăuți. A lucrat la Televiziunea din Cernăuți, în redacția emisiunilor în limba română. Este lector la Universitatea din Cernăuți. Din 1994 conduce revista „Glasul Bucovinei". Membru fondator al Societății pentru Cultură Românească ‚Mihai Eminescu' din Cernăuți, director al editurii Alexandru cel Bun. Membru de onoare al Academiei Române. Cooptată în conducerea Fundației Culturale Române din Bucureşti (1998).

Cesereanu, Ruxandra (n. 17 august 1963, Cluj) - A urmat cursurile Facultății de Litere a Universității „Babeş-Bolyai“ din Cluj (1981–1985). În timpul facultății a fost redactor la revista „Echinox”. Din 1991 este redactor la revista „Steaua” din Cluj. Şi-a susținut doctoratul, în 1997, cu teza Infernul concentrațional

reflectat in conştiinta românească. Din 2002 este, de asemenea, lector la Catedra de Jurnalism a Facultății de Ştiinte Politice a Universității „Babeş-Bolyai“ din Cluj. A beneficiat de mai multe burse şi stagii de cercetare în domeniul universului concentraționar: Praga (CEU) – 1992, Fundația Soros pentru o Societate Deschisă – 1995, Barcelona – 1998, New York (bursă Fulbright) – 1999, Paris – 2000. Este director de program la Phantasma, Centrul de Cercetare a Imaginarului de la Cluj. Cărți publicate: Călătorie prin oglinzi, microroman, 1989; Zona vie, poeme, 1993; Grădina deliciilor, poeme, 1993; Cădere deasupra oraşului, poeme, 1994; Purgatoriile, proză scurtă, 1997; Oceanul Schizoidian, poeme, 1998, volum tradus în limba engleză şi apărut în SUA sub titlul Schizoid Ocean, Binghampton, 1997; Călătorie spre centrul Infernului. Gulagul în conştiința românească, eseu, 1998; Panopticum. Tortura politică în secolul XX, eseu, 2001; Tricephalos, roman, 2002.

Chendi, Ilarie (n. 21 noiembrie 1871, Dârlos, Târnava Mare - m. 25 iunie 1913, Bucureşti) - critic literar. Adept al tradiționalismului. Polemist pasionat, cerea criticii să fie „instructivă şi distructivă".

A scris cronici, foiletoane: Preludii, 1903); Fragmente, 1905; Impresii, 1908. Este editor al operei lui Eminescu: Literatura populară, 1902; Alecsandri: Scrisori, 1904; Ion Creangă: Opere complete, 1909.

Chesarie Râmniceanul (n. ? - m. 9 ianuarie 1780, Râmnicu Vâlcea) - cărturar. Bucureştean de origine. A studiat la Academia Grecească din Bucureşti. Ca episcop al Râmnicului (din 1774) a sprijinit şcolile şi activitatea tipografică. A renovat tipografia din Râmnicu Vâlcea a lui Antim Ivireanul cu sprijin de la Sibiu. A făcut parte, în 1770, din delegația care a prezentat doleanțele țării la Petersburg, în fața Ecaterinei a II-a. Împreună cu Mihai Cantacuzino s-a întâlnit la Iaşi cu feldmareşalul P. A. Rumiantev, venit acolo după Pacea de la Kuciuk Kainargi (1774). A tradus în româneşte Mineele, tipărind şase volume (1776-1779) şi accentuând în prefețe asupra originii daco-romane a românilor.

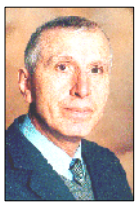

Chihaia, Pavel (n. 23 aprilie 1922, Corabia, Romanați) – scriitor. A frecventat Literele la Bucureşti, fără a

absolvi, din cauza războiului. A colaborat la „Fapta”, „Timpul”, „Ecoul”, piesa lui, Viața ascunsă, 1945, fiind analizată în manuscris de Petru Comarnescu în „Universul literar”. A făcut parte din organizația anticomunistă ‚Mihai Eminescu’, fiind închis de două ori între 1948 şi 1960 şi eliberat din lipsă de probe. A lucrat la Institutul de Istoria Artei (1960-1978). S-a perfecționat la Geneva şi Paris (unde a obținut doctoratul în Istoria Artei), plecând definitiv în Germania în 1978, unde colaborează la publicația „Limite” şi la postul de radio Europa Liberă. Lucrări: La farmecul nopții, teatru, 1945; Simfonia dobrogeană, trilogie, proză, din care a publicat Blocada, 1945, iar Toragai a rămas în manuscris; Tradiții şi influențe occidentale în Țara Românească, 1983; Immortalité et decomposition dans l'art du Moyen Age, 1988; Fața cernită a libertății, 1990 (textele de la Europa liberă); Treptele nedesăvârşirii şi Mărturisiri din exil, ambele din 1994; Țara Românească între Bizanț şi Occident, 1995.

Chinezu, Ion (n. 15 august 1894, Sântana de Mureş, jud. Mureş - m. 10 decembrie 1966, Cluj) - critic literar. A absolvit Facultatea de Teologie de la Blaj. Animator al revistei „Gând românesc", militant pentru unirea Transilvaniei cu România. S-a ocupat de relațiile literare româno-maghiare: Aspecte ale literaturii maghiare ardelene, 1930 şi a tradus în română pe Moricz Zsigmond, Thomas Mann.

Chira Chiralina - baladă populară din ciclul antiotoman. Apărută probabil în zona porturilor Brăila – Galați în preajma încheierii păcii de la Adrianopol (1829), s-a răspândit în Moldova, Muntenia, Oltenia, Banat. E vorba de răpirea unei fete creştine de către un necredincios, recuperată fiind de frații ei prin luptă Figurează în culegerea Poezii populare ale românilor a lui Vasile Alecsandri..

Chiriță, Constantin (n. 12 martie 1925, Ibăneşti, jud. Vaslui) - prozator. Studii politehnice neterminate. Preşedinte al Asociației Scriitorilor Bucureşti, redactor la diverse publicații literare. Remarcabil în proza de aventuri pentru copii şi tineret: întâlnirea, 2 vol., 1959; Oțelul, 1960); Cireşarii, 1956; Castelul fetei în alb, 1958); Drum bun, Cireşari, 1963; Pasiuni, 1964; Roata norocului, 1965, Premiul Uniunii Scriitorilor; Cireşarii, 5 vol.,

1971, Premiul Uniunii Scriitorilor: Cavalerii florii de cireş, Castelul fetei în alb, Roata norocului, Aripi de zăpadă, Drum bun, cireşari!; Trilogia în alb, 1974, Premiul Uniunii Scriitorilor; Romantica, 1986.

Chişinău – capitala Republicii Moldova. Atestat documentar la 1436, era o cetate de câmpie aşezată în jurul unei mânăstiri aflată pe malul râului Bâcu, afluent la Nistrului. A fost luată de otomani în veacul al XVI-lea şi de ruşi la 1812, prin ruperea în două a provinciei româneşti Moldova şi denumirea părții ei răsăritene Basarabia. Provincia a revenit din nou românilor între 1856 (războiul Crimeii) şi 1878 (războiul de independență). Aceştia au făcut din Chişinău capitala Basarabiei. Intre 1918 şi 1940 Basarabia a revenit României, în urma acordurilor de pace de după primul război mondial şi în condițiile în care în Rusia veneau la putere Sovietele. Atunci s-a răspândit învățământul românesc, au apărut publicații şi a înflorit viața culturală a românilor. Oraşul Chişinău era multietnic, cei mai numeroşi, după români, fiind evreii, dar şi ruşii, ucrainenii, găgăuzii, grecii etc. După al doilea război mondial provincia a revenit URSS, schimbându-şi denumirea în Republica Sovietică Moldova, acreditându-se astfel ideea că toată Moldova ar trebui să fie stat sovietic, astfel încât socialismul biruitor să integreze toată provincia locuită de români. S-a încercat chiar acreditarea ideii că limba provinciei n-ar fi româna, ci moldoveana, ca şi cum limba austriecilor n-ar fi germana, ci austriaca. Racordat la administrația sovietică, Chişinăul a adăpostit administrație de tip sovietic, de cele mai multe ori instituțiile fiind doar derivații, terminale de execuție ale forurilor centrale aflate la Moscova. Au apărut publicații, edituri, şcoli, universități, academie profilate după model sovietic. S-a încercat schimbarea componenței etnice a populației, dislocându-i pe moldoveni în alte regiuni ale URSS, unde-şi găseau locuri de muncă mult mai uşor decât acasă şi aducându-se în provincie etnici din diverse alte părți ale URSS. Din 1991, după căderea lagărului sovietic, când Moldova se declară republică independentă, Chişinăul rămâne capitala țării. În prezent are o populație multietnică şi multiculturală, de 752.000 de persoane, cam 45 % fiind formată din români. Limba română a redevenit limba oficială a statului, la Chişinău sunt cultivate valorile

locului, se dezvoltă o administrație, un învățământ după norme europene şi o cultură specifică, apar edituri noi, publicații, uniuni de creație care cultivă talentele locului.

Cimpoi, Mihai (n. 3 septembrie 1942, Larga, jud. Hotin) - critic şi istoric literar.

A absolvit Filologia la Chişinău. A fost redactor la revista „Nistru" şi la editurile Cartea Moldovenească şi Literatura Artistică. Din 1991 preşedinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Membru al Academiei de Ştiințe a Moldovei (1992), membru de onoare al Academiei Române (1991), membru al PEN Clubului. Scrie studii monografice, eseuri şi sinteze în stil călinescian: Disocieri, 1969); Cicatricea lui Ulysse, 1982; Creația lui Druță în şcoală, 1986; Duminica valorilor, 1989; Basarabia sub steaua exilului, 1994, Bucureşti; O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia, 1994, reeditată 1997. Un loc aparte îl ocupă studiile de eminescologie; Narcis şi Hyperion, 1979; Căderea în sus a ‚Luceafărului', 1993, Galați; Spre un nou Eminescu, 1993; Critice. Centrul şi marginea, 2 vol., 2002; Fenomenul basarabean sub semnul păsării Phoenix, 2002..

„Cimpoiul" (1882-1884; 1890-1891, Bucureşti) – revistă săptămânală ilustrată al cărei proprietar era Frédéric Damé. Publicația a avut o listă impresionantă de colaboratori, din toate provinciile româneşti: Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Ion Creangă, P. P. Hasdeu, Veronica Micle, D. Stăncescu, D. N. Voinov, Petre Dulfu, Costache Caragiali, Ion Slavici, Gh. Sion ş.a. S-a tradus masiv din literatura franceză, mai ales romantică: Victor Hugo, Al. Dumas, Rouget de Lisle, dar şi Balzac, Zola. Damé însuşi a publicat acolo o lucrare originală: Visul Dochiei. Este una dintre primele publicații româneşti care cultivă constant cronica literară şi de spectacol.

Ciobanu, Anatol (n. 14 mai 1934, Chişinău) – lingvist. Şeful Catedrei de limba română şi limbi romanice la Universiatatea din Chişinău, elev al lui Nicolae Corlățeanu, şeful Comisiei Juridice a Parlamentului Moldovei ca membru al Partidului Democrat al Moldovei, membru corespondent al Academiei de Ştiințe a Moldovei (1992). Lucrări: Mic dicționar latin–

român de expresii consacrate, Lingua Latina. Manual pentru Institututiile de învățământ superior, 1994; Punctuația limbii române, 2000; Carta Europeană a limbilor şi diversitatea politicilor lingvistice în unele țări, 2001.

Ciobanu, Mircea (n. 13 mai 1940, Bucureşti - m. 23 aprilie 1996, Bucureşti) - poet şi prozator. A absolvit Facultatea de Filologie a Universității Bucureşti. A fost redactor la Editura pentru Literatură, apoi la Cartea românească. A debutat cu versuri: Imnuri pentru nesomnul cuvintelor, 1966. A scris o poezie a pasiunilor mereu controlate printr-o privire autoreflexivă: Patimile, 1968; Etica, 1971; Cele ce sunt, 1974; Versuri, 1982; Vântul Ahab, 1984; Viața lumii, 1989), precum şi proză de tip parabolic, pigmentată adesea cu texte poematice: Martorii, 1968; Epistole, 1969; Cartea fiilor, 1970; Tăietorii de lemne, 1974; Istorii, 5 vol. (1977-1986, Premiul Uniunii Scriitorilor în 1977 şi 1981; Tânărul bogat, versuri, 1993, Premiul Uniunii Scriitorilor. După 1989 a manifestat înclinații regaliste, ceea ce s-a materializat prin scrierea unor volume de eseuri: Convorbiri cu Mihai I al României, 1991; Nimic fără Dumnezeu • Noi convorbiri cu Mihai I al României, 1992.

Ciobanu, Nicu (n. 26 august 1960, Alibunar, Voivodina) – poet. A absolvit Dreptul şi Filosofia la Novi Sad, capitala Voivodinei. Directorul trustului Libertatea (editură, reviste) din Pancevo (1993-2000), în care calitate a editat colecția Trei mii de pagini pentru mileniul trei, cuprinzând valorile literaturii române din țară, din afara granițelor actuale ale țării şi din diaspora. Membru în Parlamentul Voivodinei. Membru fondator al Comunității românilor din Iugoslavia. Realizator de televiziune la Novi Sad. Membru al Uniunii Scriitorilor din Voivodina şi al Uniunii Ziariştilor din Serbia. Este deținătorul Premiului Uniunii Ziariştilor din Voivodina, Premiului Omul anului pentru 2002, acordat de Fundația Română de Etnografie şi Folclor din Voivodina, al Premiului anului pentru ziaristică, 2003. Lucrări: Păsări neînşeuate, 1981; Om singur visând, 1984; Împrejurări inexplicabile, 1990; Depoetizare, 2002.

Cioculescu, Şerban (n. 7 septembrie 1902, Bucureşti - m. 25 iunie 1988, Bucureşti) - critic şi istoric literar. A absolvit Literele şi Filosofia (specialitatea limba franceză) la Bucureşti, Filologia romanică la Sorbona şi la École Pratique des Hautes Études, Paris. A fost redactor şef la „Viața românească", apoi profesor la Institutul Pedagogic din Piteşti (domiciliu forțat), profesor la Facultatea de Filologie din Bucureşti, director al Bibliotecii Academiei. Membru al Academiei (1974). A publicat interesante analize critice: Corespondența dintre I. L. Caragiale şi Paul Zarifopol, 1935, debut; Aspecte lirice contemporane, 1942; Varietăți critice, 1966; Aspecte literare contemporane, 1972, Premiul Uniunii Scriitorilor; Itinerar critic, 5 vol., 1973-1979. Editor şi comentator al lui I. L. Caragiale: Viața lui Caragiale, 1942; Documente inedite, 1964. A mai scris, împreună cu Tudor Vianu şi VI. Streinu, Istoria literaturii române moderne, 1943.

Ciopraga, Constantin (n. 12 mai 1916, Paşcani) - istoric literar. A absolvit Literele şi Filosofia la Iaşi. Profesor la Universitatea din Iaşi. Membru al Academiei (1991). A scris lucrări monografice şi tematice şi a interpretat întregi perioade literare: Literatura română între 1900-1918, 1970; Hortensia Papadat - Bengescu, 1973; Personalitatea literaturii române, 1973, Premiul Asociației Scriitorilor din Iaşi; Ecran interior, 1975; Între Ulysse şi Don Quijotte, 1978, Premiul Asociației Scriitorilor din Iaşi; Mihail Sadoveanu • Fascinația tiparelor originare, 1981; Propilee • Cărți şi destine, 1984; Poezia lui Eminescu • Arhetipuri şi metafore fundamentale, 1990. A scris şi un roman: Nisipul, 1989.

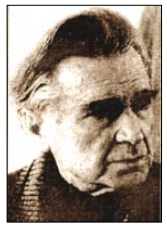

Cioran, Emil (n. 8 aprilie 1911, com. Răşinari, Sibiu - m. 20 iunie 1995, Paris; numele complet Mihai Emil Cioran) - eseist şi filosof. A absolvit Filosofia la Bucureşti (1931), a avut doi ani o bursă de studiu la Berlin, unde a studiat filosofia (1934-1936) şi a fost apoi profesor de filosofie la Liceul Andrei Şaguna din Braşov. În 1937 a plecat cu o bursă a Institutului Francez la Paris, unde s-a şi stabilit din 1940. A fost prieten cu Eugen Ionescu, Mircea Eliade, Constantin Noica. Ca scriitor de limbă franceză a fost

considerat unul dintre cei mai buni stilişti. A debutat cu eseul Pe culmile disperării, 1934, Premiul Scriitorilor Tineri al Fundațiilor Regale şi a continuat să scrie eseuri de tip existențialist: Cartea amăgirilor, 1936; Schimbarea la față a României, 1936; Lacrimi şi sfinți, 1937; Precis de décomposition (Rezumat despre descompunere), 1949; Syllogismes de l'amertume (Silogisme despre amărăciune), 1952; La tentation d 'exister (Tentația de a exista), 1956; Histoire de l'Utopie (Istoria Utopiei), 1960; La chute dans le Temps (Căderea în Timp), 1964; Le mauvais démiurge (Demiurgul cel rău), 1969; De l'inconvénient d'être né (Despre inconvenientul de a te fi născut), 1973); L'Avenir du passé • Utopie et Littérature (Viitorul trecutului • Utopie şi literatură), 1973; Exercices d'admiration (Exerciții de admirație), 1986; Aveux et anathèmes (Mărturii şi anateme), 1986; Eseuri, 1988, Bucureşti; Chance de l'échec (Şansa eşecului), 1988; Cahiers 1957-1972, 1988; Revelațiile durerii, 1990; Amurgul gândurilor, 1991, Bucureşti; L'ami lointain: Paris-Bucarest, 1991; Le crepuscule des pensées (Crepusculul gândurilor), 1993; Îndreptar pătimaş, 1997, Bucureşti.

Ciorănescu, Alexandru (n. 15 noiembrie 1911, com. Moroeni, jud. Dâmbovița – m. 1992, Tenerife, Spania) - istoric literar şi comparatist. A absolvit Literele şi Şcoala de Arhivistică şi Paleografie la Bucureşti. A obținut doctoratul la Sorbona. A fost consilier al Ambasadei Române la Paris (1940,1945-1946), director la „Universul literar" (1944-1945). S-a stabilit în Franța în 1946 ca cercetător la Centre National de la Recherche Scientifique. A fost apoi profesor de franceză la Universitatea La Laguna din Tenerife, Spania (Doctor Honoris Causa al Universității din 1991). S-a ocupat în mod continuu de fenomenul românesc, dar nu numai: La Dobroudja, terre roumaine • Une restitution historique (Dobrogea, pământ românesc • O restituire istorică, 1939; La tradition historique et l'origine des Roumains (Tradiția istorică şi originea românilor, 1942); Teatrul românesc în versuri şi izvoarele lui, 1943; La Roumanie vue par les etrangers (România văzută de străini), 1944; Literatură comparată, 1944; Estudios de literatura española y comparada (Studii de literatură

spaniolă şi comparată), 1954; El Barocco o el discubrimiento del drama (Barocul sau descoperirea dramei), 1957, tradusă în româneşte în 1980; Bibliographie de la littérature française du XVI-e siècle (Bibliografia literaturii franceze a secolului al XVI-lea), 1975; Bibliographie de la littérature française du XVII-e siècle (Bibliografia literaturii franceze a secolului al XVII-lea), 1965-1966; Bibliographie de la littérature française du XVIII-e siècle (Bibliografia literaturii franceze a secolului al XVIII-lea), 1969; Bibliografia franco-española 1660-1715, 1977; Ion Barbu, 1981, New York; Historia del Cabildo Insular de Tenerife, 1913-1988, 1988; Mihai Eminescu, una poesia de la indeterminacion (Mihai Eminescu, un mit al nedeterminării), 1989; El mito de la Atlantida (Mitul Atlantidei), 1990; Cristophe Colomb et ses biographes (Cristofor Columb şi biografii săi), 1992; Diccionario biográfico de Canarios (Dicționarul biografic al Canarelor), 1992. A tradus în franceză Dante - La Divine Comédie 1964.

Cipariu, Tmotei (n. 21 februarie 1805, Pănade, jud. Alba - m. 3 septembrie 1887, Blaj) - filolog iluminist. A studiat la Blaj Filosofia şi Teologia. Acolo s-a hirotonisit preot şi a rămas până la sfârşitul vieții profesor. A luat parte la mişcarea de revendicare națională şi socială a românilor din Transilvania. Membru fondator al Societății Academice Române (1866). Enciclopedist. Îi citise pe Voltaire, Jules Michelet, Feuerbach. A scos ziarul „Organul luminării" (1847). A fost unul dintre întemeietorii filologiei româneşti şi alcătuitorul primei antologii sistematice a monumentelor vechi de limbă: Elemente: de limba română după dialecte si monumente vechi, 1857; Chrestomatia sau Analecte literarie din cariile mai vechi si mai noue româneşti, tipărite şi manuscrise, începând de la secolul XVI până la XIX, 1858. Ca opțiune filologică a aparținut şcolii latiniste. A scris Gramateca limbii române, 1868, Premiul Societății Academice Române.

Ciprian G. (n. 30 mai 1883, Buzău - m. 7 mai 1968, Bucureşti; nume la naştere: Gheorghe Constantin Constantinescu) - dramaturg. A absolvit Conservatorul de Artă Dramatică, clasa C. I. Nottara, la Bucureşti şi a fost actor la Teatrul

Național din Craiova şi Bucureşti. A scris mai ales comedii, în care predomină tema predestinării şi înclinației histrionice a omului: Omul cu mârțoaga, 1928, debut, jucată la Berlin, Praga, Berna, Paris); Capul de rățoi , 1940; Un lup mâncat de oaie, 1947. A lăsat şi memorialistică: Cutia cu maimuțe, 1942); Măscărici şi mâzgălici, 1958.

Cisek, Oscar Walter (n. 23 septembrie 1897, Bucureşti - m. 30 mai 1966, Bucureşti) - scriitor şi critic de artă. A studiat Istoria Artelor la München. A colaborat la „Ideea europeană", „Contimporanul", „Gândirea" ş.a. A scris eseuri de artă plastică: Theodor Aman, 1931; Eseuri şi cronici plastice, 1961. Ca scriitor s-a remarcat îndeosebi în proză: Entmenschlichung (Dezumanizare), 1921, expresionistă; Unbequeme Liebe (Iubire incomodă), 1932, Hamburg; Der Storm ohne Ende (Fluviul fără sfârşit), 1937, Berlin - o epopee a Deltei Dunării; Vor den Toren (În fața porților), 1950, Frankfurt - despre Țara Oaşului; Reisigfeuer (Foc de vreascuri), ciclu compus din romanele Crişan, 1960, Premiul Academiei şi Horea, 1962, Premiul de Stat. A scris şi poezie de influență expresionistă: Die andere Stimme (Vocea cealaltă), 1934, Dresda.

Ciupagea, Ana (n. 29 octombrie 1865, Bucureşti – m. 26 februarie 1908, Bucureşti) – poetă şi traducătoare. A absolvit Literele la Bucureşti, Arta Dramatică la Paris. Actriță a Teatrului Național din Bucureşti. Influențată de Eminescu, scrie versuri romantice: Poezii, 1887, în „Revista literară". A scris şi piese de teatru: Virginia, 1892; Noapta de Paşti, 1895. A tradus teatru de Paul Ferrier, Charles Favart, E. Legouvé, Beaumarchais ş.a. A fost printre puținele femei ale vremii care şi-a exprimat personalitatea prin scris, fără să fi provenit din rândurile aristocrației şi fără să fi avut în familie modele culturale.

Ciurunga, Andrei (n. 20 octombrie 1920, Cahul, Basarabia – m. 7 august 2004, Bucureşti; a semnat şi Robert Cahuleanu, Robert Eisenbraun) – poet. Refugiat în România cu familia după 1944. Legionar, a stat multă vreme în închisorile comuniste (1950-1954, 1958-1964). Lucrări: Tartăul de salcie, 1940; Lacrimi pentru Basarabia, 1940; Memorii optimiste - evocări şi versuri din închisori, 1992, postum.

Cizek, Eugen (n. 24 februarie 1932, Bucureşti; nume la naştere: Eugen Antoniu) – eseist. A absolvit Facultatea de limbi clasice la Bucureşti, şi-a luat doctoratul în latină la Bucureşti şi Lyon. A scris lucrări de specialitate foarte solide, apreciate în țară şi străinătate: Evoluția romanului antic, 1970; Seneca, (1972; L 'Epoque de Neron et ses controverses idéologiques (Epoca lui Nero şi controversele ei ideologice), 1972, Leida; Tacit, 1974; Structures et idéologies dans Les vies des douze Césars' (Structuri şi ideologii în 'Viețile celor doisprezece Cezari'), 1977; Epoca lui Traian, 1980; Néron, 1982, Paris; Secvență romană, 1986; Mentalités et institutions politiques romaines (Mentalități şi instituții politice romane), 1991, Paris; La poétique de l 'histoire chez Tacit (Politica istoriei la Tacit), 1992, Paris. A tradus din Seneca şi Petroniu, precum şi Civilizația romană de Pierre Grimal.

Cizmaş, Ioan (n. 30 august 1930, Straja, Banatul Sârbesc – m. 11 martie 2003, Novi Sad) – gazetar. A absolvit Academia Pedagogică din Vârşeț. A lucrat pentru emisiunile în limba română de la Radio Novi Sad, Voivodina. A condus publicația „Cuvântul românesc". Preşedinte al Comunității Românilor din Serbia şi Muntenegru, preşedinte al Ligii social-democrate din Voivodina, membru în Parlamentul Voivodinei. A luptat pentru drepturile românilor din Valea Timocului. Reprezentant al românilor în Parlamentul Serbiei (din 2001).

Clasicism - curent literar ce domină la noi sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul celui de-al XIX-lea. Nu s-a format o artă poetică închegată a clasicismului românesc. Operele clasice relevă orientarea spre cultura greco-latină, spre literatura anacreontică şi neo-anacreontică. Şcoala Ardeleană, Vasile Aaron, Ioan Barac, poeții Văcăreşti, Costache Conachi, Barbu Paris Momuleanu, Gh. Asachi au structură clasică. S-a susținut, despre literatura română, că există o tendință mai generală spre clasicism (a se vedea Vasile Alecsandri, Gr. Alexandrescu, Al. Odobescu, Duiliu Zamfirescu ş.a.). De asemenea, despre perioada de aur a literaturii române (Eminescu,

I. L. Caragiale, Creangă, Slavici) se spune că este epoca marilor clasici. În calitate de curent literar european, clasicismul este urmat de preromantism şi romantism.

Claymoor (n. 1843, Bucureşti - m. 11 iunie 1903, Bucureşti; nume la naştere: Mişu Văcărescu; a semnat şi cu pseudonimul Valréas) – a ținut rubrica mondenă la „L'Indépendence roumaine" şi „Românul" în perioada 1898 – 1910. A făcut Liceul Louis le Grand la Paris. Fiul lui Iancu Văcărescu şi unchiul Elenei Văcărescu. Spirit hedonist, a lăsat, prin articolelele sale mondene din imaginea Bucureştiului de la finele veacului al XIX-lea şi începutul celui de-al XX-lea prin ceea ce avea pitoresc. În acest sens îl precede pe Mateiu Caragiale. El este modelul lui I. L. Caragiale din schița High-Life. Lucrări: La vie à Bucarest, 1882-1883.

Cluj – există atestări de locuire în zonă încă din paleoliticul târziu, dar, cu pregnanță, din perioada daco-romană. Romanii au numit Napoca municipiul aflat pe acest loc. Saxonii au colonizat zona în veacul al XIII-lea, spre a apăra restul Europei de popoarele năvălitoare. Din veacul al XVI-lea Clujul este capitala culturală a Principatului Transilvania (Alba Iulia fiind capitala politică). După primul război mondial Clujul revine, împreună cu restul Transilvaniei, României. În ciuda unei scurte perioade în timpul celui de-al doilea război mondial, când Transilvania de nord e cedată Ungariei hortiste, iar instituțiile de învățământ şi cultură sunt silite să migreze, Clujul a rămas un oraş al României. În prezent, la un total al populației de 325.000 de locuitori, românii sunt 79,94%, maghiarii 19%, țiganii 2,3%, germanii 0,23%, evreii 0,06%. Religiile predominante sunt: ortodoxă, catolică, protestantă. Universitatea Babeş Bolyai are secții în română şi maghiară. Există edituri, publicații culturale („Steaua", „Apostrof"), filială a Uniunii Scriitorilor, a Academiei Române, institute de cercetări, un teatru național, operă etc.

Coban, Nicolae (n. 1 octombrie 1915, Sudarca, jud. Soroca, Basarabia) – poet. A studiat filosofia la Iaşi, a lucrat în Ministerul Informațiilor şi a rămas la Bucureşti după război.

Autohtonist. Lucrări: Carte de început, 1935; Casa de pe Prut, 1939; Cântece de acasă, 1939; Sfârşitul Nord, 1945; Proteus la mal, 1969; În memoria substanței, 1972, Eka, 1995.

Cocea, N(icolae) D. (n. 29 noiembrie 1880, Bârlad - m. 1 februarie 1949, Bucureşti) - publicist şi scriitor. Familie de aromâni. Studii universitare la Bucureşti şi Paris. Principalul animator al unor publicații de stânga: „Viața socială", „Facla", „Viitorul social", „Chemarea", „Era nouă", „Reporter". Bun pamfletar. A participat la revoluția din Rusia, 1917 şi l-a cunoscut pe Lenin. Antiregalist, a făcut închisoare pentru scrieri satirice la adresa regelui Carol al II-lea. După al doilea război mondial a fost vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor. A scris romane satirice: Vinul de viață lungă 1931, tradus în franceză 1989, postum; Nea Nae, 1935.

- " –, Sofia (n. 15 iunie 1839, Fălticeni – m 27 octombrie 1861, Vaslui) - publicistă, poetă, traducătoare. Mătuşa lui N. D. Cocea. A absolvit Şcoala Centrală din Iaşi, a fost profesoară la Vaslui. La treisprezece ani a tradus piesa Maria sau Mustrările de cuget a unei mame de Al. Duval. A colaborat la „Steaua Dunării" şi s-a manifestat ca unionistă, fiind apeciată de Mihail Kogălniceanu şi Vasile Alecsandri, dar detestată de Gh. Asachi. Un volum s-a publicat postum: Operile doamnei Sofia Crisoscoleu, născută Cocé, 1862.

Codex Neagoeanus (1620) - culegere manuscrisă de texte populare (Albinuşa sau Floarea darurilor sau Rojdanița) traduse în românește în a doua jumătate a secolului al XVI-lea şi copiate de popa Ioan Românul (Vlahul) din Sânpetru (Hunedoara). Copii numeroase în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea.

Codex Sturdzanus (1580-1619) - manuscris miscelaneu de texte parabiblice (legende apocrife, hagiografice şi apocaliptice) din secolul al XVI-lea, copiat de popa Grigore din Măhaci. Monument de limbă veche românească publicat de B. P. Hasdeu în Cuvente den bătrâni.

Codicele de la Cohalm (secolul al XVI-lea) - manuscris format din texte profane şi religioase apocrife

descoperit la Cohalm (azi Rupea), jud. Braşov. Monument de limbă veche românească.

Codicele Voroneţean (secolul al XVI-lea) - manuscris reprezentând copia unei traduceri româneşti a unor texte religioase: Faptele apostolilor. A fost publicat în 1885. Este un text rotacizant (adică transformă o consoană intervocalică în r: ex. bine devine bire), printre cele mai vechi din limba română, rotacismul fiind atestat în Maramureş.

Codreanu, Mihail (n. 25 iulie 1876, Iaşi - m. 23 octombrie 1957, Bucureşti) -poet. A frecventat Facultățile de Filologie, Filosofie, Conservatorul şi Dreptul. A absolvit Dreptul. Profesor de dicție, critică şi psihologie teatrală la Conservatorul din Iaşi. A făcut parte din cercul „Vieții româneşti". Membru corespondent al Academiei (1943, reconfirmat 1990). Considerat maestru al sonetului. Inspirația sa este peisagistică şi sentimentală: Statui, 1914, Premiul Academiei; Cântecul deşertăciunii, 1921.

Codrescu, Andrei (n. 1946, Sibiu) – emigrat în Statele Unite ale Americii în 1966. Colaborator regulat al radioului public din SUA (National Public Radio, New York). După 1989 a revenit în România în calitate de corespondent pentru ABC Nightline. A descris această experiență în The Hole in the Flag, 1989, declarată de „The New York Times" „cartea anului". Următoarea carte, The Blood Countess, 1995 a fost best-seller național. A mai publicat Alien Candor: Selected Poems. 1970-1996, 1996; The Dog with the Chip in His Neck: Essays from NPR and Elsewhere, New York, 1996. Premii: National Endowment for the Arts Fellowship for poetry, editing, and radio; the General Electric Foundation Poetry Prize; the Peabody Award for the PBS version of Road Scholar şi ACLU Freedom of Speech Award, 1995.

Codru-Drăguşanu, Ion (n. 9 noiembrie 1818, Drăguş, jud. Braşov - m. 26 octombrie 1884, Sibiu; nume la naştere: Ion Germaniu) - scriitor. Spirit enciclopedist. A fost secretar la o familie boierească. A călătorit la Viena, Milano, Roma, Paris, Londra, prin Germania, la Petersburg. A participat la revoluția de la 1848. A scris

epistole, memorii: Peregrinul transilvan, 1865, fiind considerat primul călător modem al literaturii române.

Colin, Vladimir (n. I mai 1921, Bucureşti - m. 6 decembrie 1991, Bucureşti; prenume la naştere: Jean) - prozator. Autodidact. A fost secretar de redacție la revistele „Flacăra" şi „Viața românească". A debutat cu versuri: 27 poeme, 1947, a scris Basme, 1953, Premiul de Stat şi a devenit apoi unul dintre cei mai cunoscuți autori români de literatură science fiction: Pentagrama, 1967, tradusă la Bruxelles în 1972; Un peşte invizibil, 1970; Capcanele timpului, 1972; Les dents de Cronos, 1974, Paris, tradusă în româneşte în 1975; Grifonul lui Ulise, 1976; Babel, 1978, Premiul Europa la EUROCON în 1980; Imposibila oază, 1985; Şase brățări pentru gleznă, 1986. A primit Medalia de aur la EUROCON, 1976 şi Marele Premiu al EUROCON pentru toată opera, 1980. Universitatea din Padova i-a acordat Premiul pentru basm cult, 1980.

Colindă - specie folclorică lirică de poezie cântată cu ocazia obiceiurilor tradiționale de trecere în noul an. Este deopotrivă o felicitare şi o urare pentru bunăstare în noul an. Cea mai cunoscută culegere de colinde este Al. M. Marienescu – Poezia poporală. Colinde culese şi corese, 1859.

„Columna lui Traian" (1870-1875; 1876-1877; 1882-1883) - bisăptămânal, săptămânal, bilunar, lunar - revistă ştiințifică şi culturală editată la Bucureşti de B. P. Hasdeu. Anticonservatoare, antidinastică. S-a ocupat mult de folclorul românesc.

Comarnescu, Petru (n. 23 noiembrie 1905, Iaşi - m. 27 noiembrie 1970, Bucureşti) - critic de artă şi eseist A absolvit Dreptul şi Literele şi Filosofia la Bucureşti. A făcut studii artistice la Los Angeles, unde şi-a luat doctoratul în estetică la Universitatea Southern - California cu teza The Nature of Beauty and its Relations in Goodness (Natura Frumuseții şi relațiile ei cu Binele), publicată în româneşte cu titlul Kalokagathon, 1964. Din cauza studiilor în SUA, ca şi a faptului că făcuse parte din gruparea Criterion, alături de Mircea Eliade, Emil Cioran ş.a., scrierile sale ulterioare au fost drastic cenzurate. A editat „Acțiune şi reacțiune" (1929-1930),

caiete de sinteză națională, împreună cu Ionel Jianu, Constantin Noica, Mihail Polihroniade. A fost unul dintre inițiatorii grupării Criterion (din 1930). A fost redactor la Editura Fundațiilor Regale, apoi la ESPLA şi la diverse publicații: „Revista Fundațiilor Regale", „Universul literar" ş.a.,unde s-a ocupat mai ales de cronica teatrală, elogiind adesea lucrări în manuscris ale unor tineri (ex. Pavel Chihaia, Petru Dumitriu). În 1966 a fost comisar al Pavilionului românesc la Bienala de la Veneția (expoziția Țuculescu). A scris studii şi monografii despre Luchian, Tonitza, Şirato, Anghel, Brâncuşi, Țuculescu, Iser etc. A tradus din O'Neill, W. Scott, Defoe, T. W. Lawrence, B. Shaw ş.a. Ca eseist a comentat scriitori străini: Jack London, Sinclair Lewis, Th. Dreiser, Jerome K. Jerome, Tagore, Sheridan, Alain Fournier ş.a. În volumele Homo Americanus, 1933); Chipurile şi priveliştile Americii, 1980 înfățişează America modernă. Postum a apărut Chipurile şi priveliştele Europei , 1980.

Comedia este specia genului dramatic, în proză sau în versuri, care satirizează întâmplari, aspecte sociale, moravuri cu ajutorul personajelor ridicole, stârnind râsul, cu scopul de a îndrepta acele stări umane şi sociale, aşadar având rol moralizator. Cele mai cunoscute comedii româneşti sunt ale lui I. L. Caragiale.

Conachi, Costache (n. 14 septembrie 1778, Țigăneşti, jud. Galați - m. 4 februarie 1849, Țigăneşti, jud. Galați) –poet. Mare boier, contracandidat al lui Mihail Sturdza la tronul Moldovei. Unul din redactorii Regulamentului Organic, sistem de organizare administrativă şi de legislație impus de Rusia (1832). A reuşit să introducă în el capitolele ce pun bazele viitoarei uniri a Principatelor. Moralist de factură clasică, influențat de iluminism. A scris poezie de factură neonacreontică, petrarchistă, cu rezonanțe preromantice: Poezii • Alcătuiri şi tălmăciri, 1856. A tradus An Essay on Man (Un eseu aespre om) de Edgar Allan Poe, Henriade de Voltaire şi a prelucrat din Marmontel, Istoria lui Velisarie.

Consiliul Culturii şi Educației Socialiste - (C.C.E.S.) (1969-1989) - a continuat Comitetul de Stat pentru Cultură şi Artă, care a înlocuit Ministerul Culturii şi Propagandei de dinainte de război. I-a preluat funcțiile,

ocupându-se în mod centralizat de dirijarea şi finanțarea culturii române. Din 1979, sub pretextul desființării ca organism, Comitetul de Stat pentru Presă şi Tipărituri (cenzura) a fost înglobat în C.C.E.S.

Consiliul Național al Minorității Române din Serbia şi Muntengru (din 2004) – alcătuit în baza vechii legislații iugoslave, este contestat de o parte a membrilor comunității, mai ales de trustul de presă Libertatea, din Pancevo, din cauza tendințelor de centralizare a tuturor activităților care-i privesc pe românii din Serbia şi Muntenegru.

Constantin Brâncoveanu – v. Brâncoveanu-Vodă, Constantin

Constantinescu, Pompiliu (n. 17 mai 1901, Bucureşti - m. 10 mai 1946, Bucureşti) - critic literar. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti şi a fost profesor la Colegiul Sf. Sava. A scos revista „Kalende" (1928-1929) împreună cu Vladimir Streiniu şi Şerban Cioculescu. A fost cronicar literar al „Revistei Fundațiilor Regale". A publicat în special volume de cronici literare în linie maioresciană: Mişcarea literară, 1927); Critice, 1933, premiul Societății Scriitorilor Români; Figuri literare, 1938; Tudor Arghezi , 1940; Eseuri critice, 1947.

„Conştiința românească" (1923) - săptămânal, Cluj. Organul Asociației de Propagandă pentru Solidaritatea Națională şi Socială a Românilor, menit să ajute cunoaşterea reciprocă a fenomenelor culturale din provinciile româneşti de după Marea Unire. Editorialişti: Sextil Puşcariu, Nicolae Iorga ş.a.

Conta, Vasile (n. 15 noiembrie 1845, Ghindăoani, jud. Neamț - m. 22 aprilie 1882, Bucureşti) - filosof şi poet. A făcut gimnaziul la Iaşi, apoi a însoțit o trupă de actori prin Moldova. A făcut studii comerciale, apoi Dreptul în Belgia. A frecventat Societatea Junimea şi a publicat în „Convorbiri literare" scrierile filosofice: Teoria fatalismului; Teoria ondulațiunii universale; Originea speciilor, 1873-1848. Postum au apărut Bazele metafizicii şi Întâiele principii care alcătuiesc lumea. A devenit liberal, fiind ministru în Cabinetul Ion Brătianu. Poezia sa n-a fost

apreciată de junimişti, dar timpul l-a aşezat în rândul primilor filosofi originali români, care aveau să inspire inclusiv un fel de a concepe şi de a face literatură.

"Contemporanul" 1. (1881-1884; 1885-1889), bilunar, apoi lunar, Iaşi. Revistă politică, ştiințifică şi literară română, de orientare general democrată, apărută sub îngrijirea lui Ion Nădejde. Spiritul rector al revistei a fost C. Dobrogeanu - Gherea. A militat pentru răspândirea ateismului, evoluționismului şi principiilor fundamentale ale marxismului. A publicat traducerea unor fragmente din Fr. Engels - Originea familiei, a proprietății private şi a statului. A promovat o literatură realistă.

-„ - 2. (1946-1991) - săptămânal social-politic şi cultural, Bucureşti, editat de Consiliul Culturii şi Educației Socialiste (din 1990 Ministerul Culturii). Din 1991 până astăzi „Contemporanul • Ideea europeană ", săptămânal. Revistă națională de cultură, politică şi ştiință. Editor: Ministerul Culturii. În prezent director: scriitorul Nicolae Breban.

"Contimporanul" (1922-1932) - săptămânal, apoi lunar, Bucureşti - revistă avangardistă editată de Ion Vinea. Au colaborat Ion Barbu, Marcel Iancu, Felix Aderca, B. Fundoianu, Tudor Arghezi, Camil Petrescu, Ion Pillat, Victor Eftimiu, Mircea Eliade, Constantin Brâncuşi, Milița Pătraşcu ş.a.

"Contrapunct" (din 1990) - săptămânal, Bucureşti. Editat de Uniunea Scriitorilor. Din Comitetul de conducere fac parte Mircea Cărtărescu, Ion Bogdan Lefter ş.a.

-„ - (1982-1986) - revistă trimestrială de politică şi cultură, Köln. Colaboratori: Virgil Ierunca, Paul Goma, Monica Lovinescu, Ion Negoițescu, Ion Caraion, Vintilă Horia ş.a.

„Convorbiri critice" (1907-1919; 1935) - bilunar, apoi, lunar, Bucureşti. Revistă literară apărută inițial cu titlul „Convorbiri" şi condusă, tot timpul, de Mihail Dragomirescu.

„Convorbiri literare" (1867-1944; 1970-1990; serie nouă din 1996) - Iaşi, apoi Bucureşti, din nou Iaşi. Bilunar, apoi lunar. Revistă

de cultură apărută ca organ al Societății literare Junimea. La înființare a avut ca redactor pe Iacob Negruzzi, iar ca spiritus rector pe Titu Maiorescu. Eminescu, Creangă, Vasile Conta, Maiorescu, Tzigara Samurcaş au publicat acolo. Seria nouă, de după 1960, editată de Uniunea Scriitorilor, a avut ca redactor şef pe poetul Corneliu Sturzu, iar cea care apare din 1996 tot un poet, Cassian Maria Spiridon. A exercitat o puternică influență asupra mişcării literare din a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi din prima parte a veacului XX.

Corbea, Andrei (n. 1951, Iaşi, nume la naştere Hoişie) – eseist. A absolvit germanistica, romanistica şi istoria la Iaşi, a făcut doctoratul la Universitatea Bucureşti. A scris studii interdisciplinare, de germanistică, teorie literară, estetică, istorie literară şi comparatism. Lucrări: Ego, Alter, Alter Ego, 1993; Despre teme. Explorări în dimensiunea antropologică a literaturii, 1995.

Corcea, Avram (n. 16 aprilie 1868, Coştei, Banatul Sârbesc – m. 1951, Pietroiu, Ialomița) – preot, culegător de folclor. A studiat Teologia la Caransebeş. A fost preot la Coştei, catihet la Vârşeț, membru în Consistoriul eparhial din Caransebeş. A făcut parte din Sfatul Național de la Alba Iulia pentru Unirea din 1918. După al doilea război mondial arestat în România, a murit în deportare, pe Bărăgan. A cules folclor din întregul Banat: Balade poporale, 1899.

Coresi, diaconul (n. ? - m. 1590, probabil Orăştie) - editor. Diacon la Târgovişte până în 1556, elev al lui Dimitrie Liubavici, anul când s-a mutat la Braşov, chemat de Johannes Honterus, spre a tipări cărți româneşti. Este interesant de ştiut, pentru registrul valorilor create de Coresi, că o carte avea atunci valoarea unei perechi de boi. A tipărit astfel: Întrebarea creştinească, 1560; Tetraevanghelul, 1560-1561; Apostolul, 1565 - 1566; Liturghierul, 1570; Pravila Sfinților Părinți, 1570-1580; Psaltirea 1570; Psaltirea slavo-română, 1577; Evanghelia cu învățătură, 1580-1581, tradusă

de preoții Iane şi Mihai după Cazania de la Zabludov în Lituania, din 1569; In 1567 a tipărit - la Braşov sau Cluj – Tâlcul Evangheliilor, un amestec interesant de învățături protestante şi ortodoxe – având ca anexe o carte de cântece şi slujbe calvine. Împreună cu fiul său, Şerban şi cu Marian Diacul a tipărit Palia de la Orăştie, 1581-1582, important monument de limbă veche românească, aflat astăzi în colecția Bibliotecii Batthyaneum din Alba Iulia, achiziționat de Batthyany, episcopul catolic al Transilvaniei. A fost primul cărturar român care a luptat pentru introducerea limbii române în biserică. Tipăriturile sale au contribuit la formarea unei limbi literare şi liturgice româneşti unitare şi s-au bucurat de o largă răspândire în toate țările româneşti, iar cele slavone şi în țările slave sud-dunărene aflate sub dominație otomană.

Corlaciu, Ben (n. 6 martie 1924, Galați - m. 1984, Paris) - poet şi prozator. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. A fost redactor la revista „Flacara", membru al grupării de pe lângă revista „Albatros", ca şi Geo Dumitrescu şi Dinu Pillat. În 1971 s-a stabilit în Franța. A scris o poezie anticalofilă, cu tentă anahistă: Tavernele (1941, debut), Pelerinul serilor, 1942; Arhipelag, 1943; Manifest liric, 1945; Premiul Editurii Forum; Poeme florivore, 1972; Starea de urgență, 1972; Când simți cum moare vântul, 1972; Arcul biologic, 1974. Proza de inspirație autobiografică se remarcă prin poza damnării şi exprimarea revoltei sociale: Moartea lângă cer, 1946; Candidatul, 1950; Pâinea păcii, 1951; Cazul doctor Udrea, 1959; Baritina, 1965; Strigoaica şi casa nebună, 1973; Tout espoir sera puni; Temoignage d'un ecrivain roumain à Paris (Orice speranță va fi pedepsită; Mărturie de un scriitor român la Paris), 1984.

Corlățeanu, Nicolae (n. 14 mai 1915, Caracui, Basarabia) – filolog. Decanul de vârstă al filologilor din republica Moldova, membru al Academiei de Ştiințe a Republicii Moldova. A absolvit Literele, Filosofia şi Dreptul la Cernăuți. Membru fondator al Universității de Stat a Moldovei (1946). Laureat al Premiului de Stat al Moldovei pentru Ştiință şi Tehnologie, cavaler al Ordinului Republicii. Lucrări: Issledovanie narodnoi latâni i eio otnoşenii s romanskimi iazâkam (Latina vulgară ca bază a limbilor neoromanice şi romanistica, 1974, Moscova; Originea fondului lexical

de bază, 1955; Categoria gramaticală a cazului la substantive, 1955; Problema studierii substantivelor din Poveştile lui I. Creangă, 1959; În jurul unei controverse filologice (Raporturile dintre Codicele Voronețean şi Lucrul sfinților apostoli al lui Coresi, 1960, 1963; Româna literară în Republica Moldova: istorie şi actualitate, 1995; Derivatologia, 1997; Scrisul românesc: începuturile lui, 2000.

Cornea, Paul (n. 3 noiembrie 1924, Bucureşti, nume la naştere Paul Cohn) - istoric literar. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. Profesor la Universitatea Bucureşti. Director general al Cinematografiei, director general al Teatrelor, după 1989 ministru adjunct la Ministerul învățământului. Membru al Alianței Civice condusă de Ana Blandiana, vicepreşedinte al Asociației Internaționale de Literatură Comparată, 1994-1997, din 1997 preşedinte al Asociației Române de Literatură Comparată. A debutat cu Studii de literatură română modernă, 1962 şi a continuat cu lucrări de istorie literară, mai ales despre perioada premodernă, ca şi studii de sociologie literară: De la Alexandrescu la Eminescu, 1966; Originile romantismului, 1972, Premiul Academiei; Regula jocului, 1980; Itinerar printre clasici, 1984; Introducere în teoria lecturii, 1988; Aproapele şi departele, 1990; Semnele vremii, 1995.

Cosaşu, Radu (n. 29 octombrie 1930, Bacău; nume la naştere: Oscar Rörlich) – Decorat cu Meritul Cultural, 2004. Lucrări: Opiniile unui pământean, 1957; Lumină, 1959; Energii, 1960; Omul, după 33 de ani, scapă, 1963; Un august pe un bloc de gheață, 1971, Premiul Uniunii Scriitorilor; Supraviețuiri, I , 1973, II, 1977, III - Meseria de nuvelist, 1980, IV - Ficționarii, 1983, V - Logica, 1985, VI - Cap limpede, 1989; Mătuşile din Tel Aviv, 1993; Autodenunțuri şi precizări, 2001; Supraviețuirile 1 – Rămăşițele mic-burgheze, 2002; Supraviețuirile 2 – Armata mea de cavalerie, 2003, Premiul Uniunii Scriitorilor; Un august pe un bloc de gheață, 2003; Ocolul pământului în o sută de ştiri, 2004. Cavaler al Ordinului Meritul

Cultural în rang de Mare Ofițer, 2004.

Costache, Veniamin (n. 20 decembrie 1768, Roşieşti, Vaslui – m. 18 decembrie 1846, mânăstirea Slatina, Suceava) – cărturar. Cantacuzin după mamă. A studiat la Academia Domnească din Iaşi. Mitropolit al Moldovei. A reorganizat învățământul, a înființat Seminarul de la Socola (1803), a trimis bursieri în străinătate. Iluminist ca profil, n-a lăsat cărți proprii, ci doar traduceri şi prefețe. Cea mai importantă prin mesajul ei este prefața la Dumnezeieştile liturghii, 1834, unde face un istoric al limbii române şi se plânge de năvala barbarismelor.

Costin, **Miron** (n. 30 martie 1633 - m. 1691, Roman) - cronicar, istoriograf şi poet. Născut în Moldova, dintr-o familie boierească, a studiat la Bar, în Polonia (1647). A luptat pentru a deveni domnul Moldovei cu sprijin polon (şi catolic). O vreme a fost diplomat la Curtea munteană a lui Constantin Şerban. A fost ucis de Constantin Cantemir, domnul Moldovei, în numele ortodoxiei. La execuție a asistat tânărul Dimitrie Cantemir. Lucrarea sa cea mai cunoscută este o cronologie: Letopisețul Țării Moldovei de la Aaron Vodă încoace , 1675. Continuă pe Grigore Ureche. Ca literat, a scris un interesant poem de meditație filosofică: Viața lumii, 1671-1673), în versuri, în polonă, cu reminiscențe din Ovidiu şi Horațiu. A susținut ca istoriograf originea latină a poporului român: De neamul moldovenilor, din ce țară au ieşit strămoşii lor, 1686-1691 şi a publicat, în polonă, Cronica Moldovei şi a Munteniei, 1677.

-„- Nicolae (n. 1660 - m. 1712) - cronicar. Fiul lui Miron. A continuat opera tatălui său, scriind Letopisețul Țării Moldovei de la zidirea Lumii până la 1601 şi Letopisețul Țării Moldovei, 1709-1711. A tradus după versiunea latină lucrarea lui Antonio de Guevara – Libro aureo del gran imperador Marco Aurelio con el Relox de Principes (Cartea de aur a marelui împărat Marc Aureliu cu Ceasornicul Domnilor).

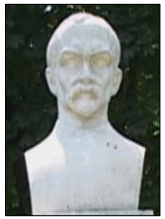

Coşbuc, George (n. 20 septembrie 1866, Hordou, azi Coşbuc, jud. Bistrița-Năsăud - m.

9 mai 1918, Bucureşti) – poet. A făcut studii de Filosofie şi Literatură la Universitatea din Cluj. A fost mai întâi redactor la „Tribuna" (1884, Sibiu), apoi şef de birou şi referendar la Biroul de Control al activității extraşcolare din Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii, Bucureşti. A întemeiat şi condus în colaborare diverse publicații: „Vatra" (cu I.L. Caragiale şi I. Slavici, 1894), „Sămănătorul" (1901, cu Al. Vlahuță), „Viața literară" (1906) ş.a. A fost membru al Academiei (1916). Poezia sa, de factură neoclasică şi folclorică, în linia tradiționalismului românesc, evocă universul rural în momentele majore ale ciclului vieții: Draga mamei, baladă, 1866; Fulger, poveste în versuri, 1877; Blestem de mamă, 1885; Fata craiului din cetini, 1886; Balade şi idile, 1893; Fire de tort, 1896 precum şi episoade ale războiului de independență: Cântece de vitejie, 1904. A scris multe balade: Balade, 1913, parodii. A tradus Dante -Divina Comedie, 1924-1932, publicată postum; Odiseea lui Homer, Eneida lui Virgiliu, Premiul Academiei; Byron – Mazeppa, 1896; Kalidassa - Sakuntala, 1897; Mahabharata şi Ramayana, 1897 ş.a. Ca opțiune politică a fost monarhist: Povestea unei coroane de oțel, 1899, roman.

Coşeriu, Eugen (n. 27 iulie 1921, Mihăileni, Basarabia – m. 7 septembrie 2002, Tübingen, Germania) – lingvist, specialitatea limbi indo-europene. A plecat din Basarabia în 1940. A studiat lingvistica şi filosofia la Iaşi, la Roma şi la Padova. A teoretizat lingvistica integrată, care găseşte apropieri între limbile greacă, latină, limbile romanice, slave, germanice, fiind considerat unul dintre cei mai importanți ligvişti ai veacului XX. A fost Doctor Honoris Causa la mai mult de 40 de universități ale lumii, ca şi membru al mai multor academii, dintre care menționăm: Linguistic Society of America, Linguistic Circle of New York, Société de Linguistique Romanique, Paris. A fost profesor la Universitatea din Montevideo, Uruguay şi Tübingen, Germania. Lucrări: Sistema, norma y habla, 1952; Gramática, semántica, universales: estudios de linguística funcional (e o traducere din 1975, a fost publicată înainte în germană şi frasnceză); Sincronia, diacronia e historia, 1958; Teoria del linguagio e linguistica generale, Bari, 1971; Die Geschichte der Sprachphilosophie von der Antike bis zur Gegenwart : eine

Ubersicht, 1972; Die Geschichte der Sprachphilosophie von der Antike bis zur Gegenwart. 2, Von Leibniz bis Rousseau, 1975; Das romanische Verbalsystem, 1976; L'homme et son langage, 1977; Textlinguistik, 1980; Die Geschichte der Sprachphilosophie von der Antike bis zur Gegenwart. 1, Von der Antike bis Leibniz, 2003 (postum).

Coşovei, Traian (n. 24 martie 1921, Somova, jud. Tulcea - m. 16 iulie 1993, Bucureşti) - poet. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. A debutat cu proză: La Taliane, 1950 şi a continuat să scrie despre pământul natal: Împărăția vânturilor, 1954; Stelele dimineții, 1964; Dobrogea de aur, 1978. S-a remarcat însă îndeosebi ca poet: Oceanul, 1962; Când mă grăbeam spre mare, 1967; Lauda fluviului, 1974; La țărmul cu lună, 1977. Reportajul în stil poetic i-a adus recunoaşterea: Uriaşul preludiu, 1955, Premiul Academiei; Semnul din larg, 1960; Stelele dimineții, 1964; Farmecul genezei, 1979.

-„- Traian T. (n. 28 noiembrie 1954, Bucureşti) - poet. Fiul celui de mai sus. A absolvit Facultatea de Limba şi Literatura Română la Bucureşti, participând la Cenaclul de Luni condus de Nicolae Manolescu. Unul din reprezentanții „generației '80". A debutat cu Ninsoare electrică, 1979, Premiul Uniunii Scriitorilor şi a continuat să scrie poeme postmoderniste, interiorizându-şi discursul cu trecerea timpului: 1, 2, 3, sau..., 1980; Cruciada întreruptă, 1982; Poemele siameze, 1983; În aşteptarea cometei, 1986; Rondul de noapte, 1987; Pornind de la un vers, 1990; Bătrânețile unui băiat cuminte, 1994, Premiul Academiei şi Premiul Asociației Scriitorilor Bucureşti; Mickey Mouse e mort, 1994; Ioana care rupe poeme, 1997; Percheziționarea îngerilor şi Lumină de la frigider, ambele 1998; Amintiri despre Vietnam, 1999.

Cotruş, Aron (n. 21 ianuarie 1891, Haşag, jud. Sibiu - m. 1 noiembrie 1961, Long Beach, California) - poet. A studiat Literele la Viena. Ataşat de presă la Ambasada României din Varşovia, apoi din Roma, Lisabona, Madrid. În intervalul 1945-1956 a locuit la Madrid, apoi în SUA. A fost preşedintele Asociației Românilor din Spania (din 1945). Influențat de Verhaeren, Whittman, expresionismul german, având afinități cu poezia socială, a publicat numeroase volume de versuri: Poezii, 1911, debut;

Sărbătoarea morții, 1915; Neguri Albe, 1920; În robia lor, 1927; Printre oameni în mers, 1933; Minerii, 1938; Rapsodie valahă, 1940; Rapsodie dacă, 1942, Premiul Societății Scriitorilor Români; Versuri, 1948; De la Volga la Missisipi, 1956; Eminescu, 1959; Cântecul deşteptării, 1962, postum, Cleveland. În țară i-au apărut la Bucureşti: Horea, 1984; Versuri, 1985 şi la Timişoara, Poezii, 2 vol., 1991.

Crainic, Nichifor (n. 22 decembrie 1889, Bulbucata, jud. Ilfov - m. 21 august 1972, Mogoşoaia; nume la naştere Ion Dobre) - poet şi eseist. A absolvit Teologia la Bucureşti şi s-a specializat la Viena (teologie catolică şi filosofie). A fost profesor de teologie la Chişinău şi Bucureşti. A condus ziarul „Calendarul" (1932-1933). Doctor Honoris Causa al Universității din Viena (1940), laureat la Premiului Național pentru Poezie (1930), membru al Academiei Române (1940-1948). A condus săptămânalul de extremă dreaptă „Sfarmă Piatră" şi revista „Gândirea". A stat ascuns la Sâmbăta de Sus (1944-1947). A făcut închisoare politică la Aiud (1947-1962). A scris versuri tradiționaliste: Şesuri natale, 1916; Darurile pământului, 1920; Cântecele patriei, 1925; Țara de peste veac, 1931. A obținut Premiul Național pentru Poezie (1930). A teoretizat ortodoxismul şi gândirismul, încercând să cupleze trenul politicii româneşti la acela al fascismului italian, mizând pe rădăcinile latine comune: Puncte cardinale în haos, 1936; Ortodoxie şi etnocrație, 1938; Nostalgia Paradisului, 1940. O selecție de Poezii alese, 1914-1944 a apărut în 1990 (postum), iar versuri inedite din închisoare, cu titlul Şoim peste prăpastie, tot în 1990. Memoriile, vol. I, cu titlul Zile albe, zile negre au apărut de asemenea în 1991.

Crăsescu, Victor (n. 16 octombrie 1850, Chişinău – m. 1917, Bucureşti ; nume real Ştefan Crasiuc, a semnat şi Ştefan Basarabeanu). A absolvit Medicina la Bucureşti. A rămas pentru proza scurtă pe care a scris-o, notabilă prin surprinderea veridică a amănuntelor cu mijloace stilistice foarte reduse: Schițe şi nuvele, 4 vol., 1893. A lăsat şi romane: Ovreiul, 1899 pline de pitoresc.

Crăsnaru, Daniela (n. 14 aprilie 1950, Craiova) - poetă. Redactor la revista „Ramuri", director la

Editura Ion Creangă. După 1989 deputat liberal în Parlamentul României (1992-1996). A debutat cu versuri senzuale, pline de prospețime: Lumină cât umbră, 1973, evoluând spre o lirică a marilor întrebări existențiale: Spațiul de grație, 1976; Arcaşii orbi, 1978; Crâng hipnotic, 1979, Premiul Uniunii Scriitorilor; Vânzătorul de indulgențe, 1981; Niagara de plumb, 1984; Emisferele de Magdeburg, 1987; Fereastra în zid, 1988. A scris şi povestiri: Pluta răsturnată, 1990.

Creangă, Ion (n. 1 martie 1837 sau 1839, Humuleşti, jud. Neamț - m. 31 decembrie 1889, Iaşi) - scriitor. A făcut Şcoala Normală ‚Vasile Lupu' din Iaşi, condusă de Titu Maiorescu, apoi Teologia la Iaşi. A fost diacon şi învățător. A scris primul abecedar cu alfabet latin din Moldova. Eminescu l-a dus la Junimea. Membru de onoare post mortem al Academiei (1948). Este până astăzi cel mai mare maestru al stilului oral paremiologic (deci folosind ziceri şi proverbe). A scris basme centrate pe universul rural: Punguța cu doi bani, 1875; Capra cu trei iezi; Povestea lui Harap Alb, 1877; Ivan Turbincă; Dănilă Prepeleac; evocări ale universului copilăriei: Amintiri din copilărie; Anecdote, 1881-1888. Este considerat un Rabelais al românilor.

Crețeanu, George (n. 3 octombrie 1839, Bucureşti - m. 6 august 1887, Constanța) - poet. A plecat la Paris în 1848 cu o bursă acordată de Guvernul Provizoriu spre a studia Dreptul şi Literele, ceea ce a şi făcut, în ciuda suspendării bursei. Alături de Al. I. Odobescu a avut un rol de seamă în înființarea Societății România Junâ şi a revistei cu acelaşi nume la Paris în 1851. S-a întors în țară în 1853, după ce vizitase Elveția şi Italia. Unionist. A publicat la „Revista Carpaților" (1860-1861) şi „Albina Carpaților" (1877-1880, Sibiu). Director şi apoi, la scurt timp, ministru la Departamentul Dreptății, ministru al Cultelor (1862). A scris versuri sentimentale: Melodii intime, 1854 şi patriotice: Patrie şi libertate, 1879.

Creția, Petru (n. 21 ianuarie 1927, Cluj - m. 16 aprilie 1997, Bucureşti) - poet şi eseist. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti (limbi clasice). Profesor de filologie clasică la Universitatea Bucureşti. A scris versuri de

orientare filosofică: Norii, 1979; Pasărea Phoenix, 1986 şi eseuri literare: Poezia, 1983. A tradus Margueritte Yoarcenar — Povestiri orientale, 1993, Premiul Uniunii Scriitorilor. .A făcut parte din colectivul care a continuat ediția Perpessicius de Opere a lui Minai Eminescu şi a încheiat-o. Premiul revistei „Manuscriptum" pe 1990 pentru Poesii, (ediția 1883) de Mihai Eminescu.

Crimca, Anastasie (n. 1560, Suceava – m. 19 ianuarie 1629, Suceava; nume la naştere Crimca, Ilie) – călugăr la Putna, adept al unirii făcute de Mihai Viteazul (numit episcop de Rădăuți cu prilejul intrării acestuia în Moldova), retras apoi la Dragomirna, unde a edificat o biserică şi a creat o şcoală de miniaturişti. A împodobit cu miniaturi peste 25 de manuscrise de cult: tertaevanghele, liturghiere şi a fost primul om al bisericii care şi-a făcut autoportretul. Ca om de cultură în sens larg, a optat pentru relația dintre text şi imagine pentru transmiterea sensurilor ascunse ale mesajului, ceea ce face din el un precursor al modernității.

Cristea, Dan (n. 10 noiembrie 1942, Bucureşti) - critic literar. A absolvit Literele la Bucureşti.

Redactor la diverse publicații literare. În 1984 s-a stabilit în Grecia, apoi în SUA. A colaborat la revista „Agora" din emigrație. A lucrat la Departamentul de Literatură comparată al Universității Iowa City, care i-a acordat Premiul Galliard pentru comentarea literaturii medievale. În prezent repatriat, director la Editura Cartea Românească a Uniunii Scriitorilor. A scris despre literatura română contemporană: Un an de poezie, 1974; Arcadia imaginară, 1977; Faptul de a scrie, 1980, Premiul Uniunii Scriitorilor.

Cristea, Miron (n. 18 iulie 1868, Toplița, jud. Harghita – m. 6 martie 1939, Cannes, Franța; prenume la naştere Ilie) – primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, om de cultură. A absolvit Institutul Teologic la Sibiu, Literele şi Filosofia la Budapesta, s-a călugărit în 1902 la Hodoş-Bodrog, cu numele Miron. Redactor la „Telegraful român", preşedinte al Despărțământului Sibiu al ASTRA. A colaborat la „Tribuna", „Familia", „Gazeta de Transilvania", „Luceafărul" (Budapesta) ş.a. Ca episcop al Caransebeşului a

apărat şi fortificat învățământul în limba română din Banat. Luptător pentru Marea Unire a românilor, a devenit membru de onoare al Academiei Române (1919), fiind ales mitropolit al României Mari (1919). A organizat Biserica Română ca Patriarhie, a publicat Biblia tradusă de Gala Galaction, considerată de mulți necanonică din cauza poeticității ei, şi a publicat culegeri de folclor. A făcut parte din regența care a condus România (1927-1930) şi a îndeplinit funcția de prim-ministru (1938-1939), spre a ține echilibrul politic în România într-o perioadă când se anunța izbucnirea celui de-al doilea război mondial. Lucrări: Proverbe, maxime, asemănări şi idiotisme, colectate din graiul românilor din Transilvania şi Ungaria, 1901; Principii fundamentale pentru organizarea unitară a Bisericii Ortodoxe Române, 1920 ş.a.

Cristea, Valeriu (n. 15 ianuarie 1936, Arad – m. 23 martie 1999, Bucureşti) – critic literar. A studiat Filologia la Cluj şi Bucureşti. A fost redactor la „Gazeta literară" şi, în continuare, la „România literară". S-a ocupat de interpretarea operei unor autori, dar a scris şi studii dedicate unor probleme teoretice: Interpretări critice, 1970, debut; Tânărul Dostoievski, 1971; Pe urmele lui Don Quijote, 1974; Domeniul criticii, 1975; Spațiul în literatură, 1979, Premiul Uniunii Scriitorilor; Dicționarul personajelor lui Dostoievski, 1983; Fereastra criticului, 1987; După amiaza de sâmbătă, 1988, memorialistică, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti; Despre Creangă, 1989. A scrie, a citi, 1992 atestă acele trăsături care-l vor face pe autor să-şi definească, după 1989, pozițiile intelectualului de stânga.

Cristoiu, Ion (n, 16 noiembrie 1948, Baloteşti, jud. Vrancea) — istoric literar şi ziarist. A absolvit Facultatea de Filosofie la Cluj şi a făcut parte din cercul revistei „Echinox". Analist politic. A fost redactor şi redactor şef la diverse publicații: „Echinox", „Viața studențească", „Scînteia tineretului", „Luceafărul", „Teatru". A înființat „Suplimentul literar al Scînteii Tineretului" (SLAST) (1982-1989). După 1989 a întemeiat publicațiile „Evenimentul zilei", a fost editorialist la "Național", a condus „Cotidianul", „Historia", fiind şi proprietar de edituri: 'Evenimentul românesc' şi 'Ion Cristoiu'. Scrie cronici literare şi proză scurtă: Personaje de rezervă, 1985; Lumea literaturii, 1986; Povestitorii, 1988; Lumea văzută de un român rupt în fund • Note de călătorie satirice, 1995; Un pesimist la sfârşit de mileniu, 1999.

„Criterion" (1934-1935; din 1990) - revistă lunară de arte, litere şi filosofie, Bucureşti. Fondatori: Mircea Eliade, Petru Comarnescu, Mircea Vulcănescu, Constantin Noica ş.a., pe lângă gruparea cu acelaşi nume, apărută în 1930. Toți liderii de opinie ai grupării rămaşi în țară au avut de suferit în perioada socialistă, fiind considerați exponenți ai dreptei. Redactor şef al seriei noi este Gabriel Stănescu, provenit de la gruparea din jurul revistei „22".

Crohmălniceanu, Ov(id) S. (n. 16 august 1921, Galați – m. 2000, Berlin; nume la naştere Moise Cohn) - critic şi istoric literar. A absolvit Politehnica din Bucureşti. Redactor şef adjunct la „Viața românească" şi „Gazeta literară", profesor la Universitatea Bucureşti. Membru al Comisiei scriitorilor europeni, membru al Secției române şi al Comitetului de Direcție al PEN Clubului. S-a ocupat de fenomenul literar contemporan: Cronici şi articole, 1955, Premiul de Stat, a scris monografii: Liviu Rebreanu, 1954; Lucian Blaga, 1963 şi sinteze: Literatura română între cele două războaie mondiale, 3 vol. 1967-1975; Literatura română şi expresionismul, 1978; Pâinea noastră cea de toate zilele, 1981; Istorii insolite, 1980; Alte istorii insolite, 1986; Al doilea suflu, 1989. În 1992 s-a stabilit în Germania, la Berlin, unde a publicat, împreună cu Klaus Heitmann: Cercul Literar de la Sibiu şi influența catalitică a culturii germane, apoi la Bucureşti Evreii în mişcarea de avangardă românească, 2001 (postum).

„Cronica" (din 1966, Iaşi) – săptămânal. Revistă cu profil social-cultural editată de Consiliul Județean de cultură şi Educație Socialistă (până în 1989) şi de Consiliul Primăriei Iaşi din 1990.

Cronica anonimă a Moldovei (1661-1729) (Pseudo Amiras) este o cronică oficială scrisă în timpul primei domnii a lui Grigore Ghica II (1726-1729) probabil în română, dar tradusă de Alexandru

Amiras în greceşte şi păstrată numai în această versiune. Evenimentele care preced domnia lui Grigore Ghica II sunt compilate mai ales după cronica lui Radu Popescu. Lucrarea a fost tradusă din greceşte în franceză de Nicolas Génier la Ankara, 1741, manuscrisul fiind la Bibliothèque Nationale la Paris.

Cronica moldo-germană este versiunea păstrată, în germană, a cronicii oficiale a domniei lui Ştefan cel Mare (1457-1504), intitulată de fapt Cronica scrisă pe scurt a lui Ştefan, din mila lui Dumnezeu voievod al ţărilor Moldovei şi Valahiei. Expune evenimentele dintre anii 1457-1499. Cronica se află într-un manuscris miscelaneu la Biblioteca de Stat din München. Se crede că, de fapt, acela e doar un rezumat al versiunii germane a croncii, un fel de expunere făcută de un sas aflat la Curtea lui Ştefan şi trimis în 1499 ca sol la Nürenberg spre a aduce de acolo un medic german pentru Domn.

Cronica moldo-polonă – este singura versiune păstrată a Cronicii scrise pe scurt a lui Ştefan, din mila lui Dumnezeu voievod al ţărilor Moldovei şi Valahiei şi a altor documente compilate, începând cu întemeierea Moldovei, compilaţie executată la Putna şi cunoscută ca Letopisețul de la Putna, nepăstrat. Traducerea polonă s-a făcut pe vremea lui Alexandru Lăpuşneanu, iar asupra traducătorului există mai multe opinii. Descrie evenimentele dintre 1352 şi 1552, iar titlul complet este: Descrierea cronicii despre Țara Moldovei şi despre domnii ei, cum au venit mai întâi românii în Țara Moldovei şi cine a fost primul lor domn sau voievod, de la anul întâi de la facerea lunii 6860, iar de la naşterea Domnuluii 1352.

Cronica moldo-rusă sau, mai exact Povestire pe scurt despre domnii Moldovei de când s-a început Țara Moldovei, în anul 6867 (1359). Este o versiune a Letopisețului de la Putna (compilaţie între cronica oficială a domniei lui Ştefan cel Mare – nepăstrată în română, ci doar în germană şi polonă – şi alte izvoare istorice, ce cuprind evenimente de la întemeiera Moldovei) completată cu legende despre originea latină a poporului român şi despre primul descălecat, al lui Dragoş, în Moldova. Se crede că această versiune a circulat la curtea lui Ivan al III-lea, cu care Ştefan cel Mare se înrudise, la un moment dat, prin alianță (după

una dintre soții). Lucrarea a fost editată la Petersburg într-o compilaţie de cronici ruseşti, cu titlul Voskresenskaia letopis' (1530-1550), 1793-1794.

Cugler-Poni, Matilda (n. 2 aprilie 1851, Iaşi – m. 9 septembrie 1931, Iaşi) – scriitoare. A fost căsătorită cu filologul junimist V. Burlă, apoi cu chimistul Petru Poni. A colaborat la "Convorbiri literare", "Familia", "Viaţa românească". A lăsat poeme romantice şi moralizatoare: Călătorul, Ucigaşul, ca şi povestiri naturaliste şi sentimentale: Sfântul Nicolae, Un om fericit. Volume: Poezii, 1874; Din timpuri grele, 1884; Povestiri adevărate, 1927.

Culianu, Ioan Petru (5 ianuarie 1950, Iaşi - 21 mai 1991, Chicago) – filosof. Expert în gnosticism şi magie medievală la Universitatea din Chicago, SUA. Făcea parte din familia de junimişti Culianu de la Iaşi. A studiat Filologia la Universitatea din Bucureşti şi a fost pasionat de lucrările lui Mircea Eliade. A plecat în 1972 în Italia cu o bursă a guvernului italian, şi-a făcut doctoratul cu Mircea Eliade. A pierit la fel de misterios ca şi maestrul său. A scris în română, italiană, franceză, germană, engleză. Lucrări: Mircea Eliade, Assisi, 1978; Psychanodia: A Survey of the Evidence Concerning the Ascension of the Soul and Its Relevance, Leiden, 1983; Eros et magie à la Renaissance, Paris, 1984; Expériences de l'extase. Extase, ascension et récit visionnaire de l'hellenisme au Moyen-Age, Paris, 1984; Experienze dell'estasi dall'Ellenismo al Medioevo, Bari, 1986; Les Gnoses dualistes d'Occident: Histoire et mythes, Paris, 1990; Out of this World: Otherworldly Journeys from Gilgamesh to Albert Einstein, Boston, 1991; Diccionario de las religiones Barcelona, 1993 (postum); Experiences del extasis, Barcelona, 1994 (postum). Publicul românesc l-a cunoscut abia după 1991, când i s-au tradus lucrări de istoria magiei şi extaz mistic, dar şi proze literare ori scrieri politice, adunate din articolele apărute în presă (a colaborat la presa diasporei româneşti din SUA): Hesperus, roman, 1992; Pergamentul diafan, povestiri, 1994; Păcatul împotriva spiritului. Scrieri politice, 1999.

Cultura - viaţa culturală s-a afirmat în domeniul artelor şi ştiinţelor în acelaşi timp. Prima

tipăritură în limba română datează de la jumătatea secolului al XVI-lea (în oraşul Sibiu). Circulă cărțile populare: Alexăndria, Esopia etc. şi se formează şcoli de copişti şi miniaturişti pe lângă mânăstiri. În secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea se scriu cele mai importante cronici: Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce, Constantin Cantacuzino Stolnicul, Dimitrie Cantemir (domnul Moldovei, membru al Academiei din Berlin). Tot în secolul al XVIII-lea se afirmă poezia lirică de influență alexandrină: poeții Văcăreşti, Costache Cortachi. În preajma revoluției de la 1848 se trezeşte conştiința națională. Apar publicații importante: „Albina românească" (Iaşi, 1829), „Curierul românesc" (Bucureşti, 1829), „Gazeta de Transilvania" (Braşov, 1838), „Dacia literară" (Iaşi, 1840) şi se fac cunoscute personalități complexe: Gh. Asachi (inginer şi scriitor), Ion Heliade Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu (oameni politici, scriitori, istorici), Vasile Alecsandri, Alecu Russo (scriitori). Lor li se datorează în mare parte atât revoluția de la 1848, cât şi actul Unirii de la 1859. Sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul celui de-al XX-lea este marcat de dezvoltarea specializată a artelor şi ştiințelor: Nicolae Filimon (I-ul romancier), A. D. Xenopol, D. Onciul (istorici), B. P. Hasdeu (istoric şi filolog), T. Cipariu, Al. Philippide (filologi), Al. Odobescu (arheolog şi prozator), Gavriil Musicescu şi Gh. Dima (muzicieni), Elena Teodorini, Hariclea Darclée (cântărețe), C. Aristia, Costache Caragiali, Matei Millo, Mihail Pascaly (actori). În Transilvania fenomenul cultural cel mai puternic este marcat de existența Şcolii Ardelene, de esență iluministă: Samuil Micu-Klein, Gh. Şincai (istorici), I. Piuariu-Molnar (medic oculist), I. Budai-Deleanu (scriitor). Cele mai importante realizări ale epocii în țările române: introducerea maşinii cu abur (1853), a telegrafului electric (1853), a generatorului electric (1883), a concertelor simfonice periodice (Bucureşti, 1866), a iluminatului cu petrol lampant (Bucureşti, 1857) şi electric (Timişoara, 1883 - I-ul oraş din Europa), înființarea Societății de Medici şi Naturalişti din Iaşi (1883), a Societății de Ştiințe Naturale (1865), a Cenaclului literar Junimea (1863) şi revistei „Convorbiri literare" (Iaşi, 1867), a Societății Literare Române, devenită Academia Română (1879), a Societății române de geografie (1875), a Societății Politehnice (1881), a Societății

Române de Ştiințe (1890); apariția teatrului din Iaşi (1816), Bucureşti (1819), a Societății Filarmonice din Bucureşti (1833) şi Conservatorului de Artă Dramatică din Iaşi (1836), a Conservatoarelor de Muzică din Bucureşti şi Iaşi (1864). Este perioada în care se fac culegeri şi sistematizări ale folclorului (Petre Ispirescu, S. Fl. Marian), se dezvoltă o teorie filosofică românească (Vasile Conta - teoria ondulației universale), estetica (Titu Maiorescu), sociologia (C Dobrogeanu-Gherea), scriu clasicii literaturii române (Mihai Eminescu - poezie, I. L. Caraglale -teatru, Ion Creangă - proză), se întocmeşte prima hartă geologică (Grigore Cobălcescu), e sistematizată flora României şi se înființează Grădina Botanică din Bucureşti (Dim. Brândză), este emisă prima teorie a zăcămintelor de petrol de pe teritoriul țării (Ludovic Mrazec). Se constituie şcoli naționale în domeniile: agricultură (Ion Ioneseu de la Brad), geologie şi geografie (S. Mehedinți şi V. Vâlsan), hidrobiologie şi ihtiologie (Gr. Antipa), biospeologie (Emil Racoviță), meteorologie (Şt. Hepites), medicină (Carol Davila, Victor Balbeş - anatomie, patologică, Ion Cantacuzino - microbiologie, Gh. Marinescu - neurologie, C-tin. Parhon - endocrinologie), chimie (Petru Poni, Nicolae Teclu), astronomie (Nicolae Coculescu), poduri şi şosete (Anghel Saligny), aeronautică (Traian Vuia - I-ul avion din lume care se înalță cu mijloace proprii de bord; Henri Coandă - I-ul avion din lume cu reacție), pictură (Th. Aman, N. Grigorescu, Şt Andreescu), sculptură (familia Storck), arhitectură (Ion Mincu). În prima jumătate a secolului al XX-lea, mai ales după unirea Transilvaniei (1918) se continuă direcțiile stabilite şi apar preocupări noi. Se înființează Societatea de difuziune radiofonică (1927), se produce primul film artistic,(Independența României - 1912), ia ființă prima linie aeriană internă (1936) şi prima oțelărie (1936). Cultura este promovată de personalități diverse: Nicolae Iorga (istoric), Vasile Pârvan (arheolog), Lucian Blaga, C. Rădulescu-Motru, D. D. Roşca, Mihai Ralea (filosofie), D. Gusti, H. Sanielevici (sociologie), Tudor Vianu (estetică), Virgil Madgearu (economie), Gh, Țițeica, Traian Lalescu, Dan Barbilian (alias Ion Barbu) (matematică), Gh. Spacu, D. Nenițescu (chimie), Daniel Danielopolu, Dim.

Bagdasar (medicină), Gh. Ionescu-Siseşti (agrobiologie), Gh. K. Constantinescu (zootehnie). Literatura, muzica, artele plastice cunosc o mare dezvoltare. Se înființează publicații noi: „Sămănătorul" (1901), „Viața românească (1906), „Sburătorul" (1919) cu cenaclurile aferente, care concentrează principalele direcții ale vieții literare: sămănătoristă, poporanistă, modernistă. Apar primele case de editură. Principala problemă în dezbatere este aceea a specificului național şi a raporturilor lui cu universalul. Se delimitează genuri, şcoli, stiluri şi curente literare şi artistice. Spiritul critic capătă o pondere deosebită. Dezvoltarea capitalismului aduce în literatură problemele trecerii populației de la sat la oraş şi creează puternice contradicții (răscoale, lupta între tendințele de stânga şi cele de dreapta), reflectate şi ele în creația artistică. Este perioada când G. Ibrăileanu şi E. Lovinescu fac critică literară, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Mircea Eliade, Eugen Lovinescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu şi Cezar Petrescu scriu proză, iar Tudor Arghezi, Lucian Blaga scriu poezie. În muzică se fac cunoscuți George Enescu (compozitor), Dinu Lipatti (pianist), Ionel Perlea, George Georgescu, Sergiu Celibidache (dirijori), în sculptură Constantin Brâncuşi, în pictură (Şt. Luchian /pictorul florilor/, Th. Pallady, Camil Ressu, N. Tonitza, D. Ghiață, M. H. Maxy, Marcel Iancu, A. Jiquidi /grafică/, Corneliu Baba, AL. Ciucurencu, Ion Țuculescu), în teatru (actorii Lucia Sturdza - Bulandra, Marioara Voiculescu, Elvira Popescu, Maria Ventura ş.a). După război se desființează Academia spre a se putea elimina o parte din membrii ei şi se reînființează Academia Republicii Populare Române (1948), unde intră adepții noului regim şi numai o parte din vechii membri. După revoluția din 1989 sunt reprimiți membrii excluşi în 1948 şi eliminați alții, adepți ai socialismului. Se înființează Institutul de Fizică Atomică (1956), Academia de ştiințe agricole şi silvice (1969), Academia de ştiințe medicale (1969), Academia de ştiințe sociale şi politice (1970). Au apărut uniuni de creație: a scriitorilor (1949), cu şase asociații (devenite mai multe după 1990), a compozitorilor (1950), a artiştilor plastici (1950), a arhitecților (1953), Consiliul ziariştilor, inclus în 1976 în Comitetul Uniunii Sindicatelor din presă, poligrafie şi edituri. Apar mai multe asociații

profesionale: a artiştilor fotografi, a bibliotecarilor, a oamenilor de teatru şi muzică, a cineaştilor, ca şi centrale mari: a poligrafiei, a editurilor. Trebuie menționate Agenția Română de Impresariat Artistic şi Agenția PUBLITURISM, care stabilesc contactele artistice cu alte țări. Toate aceste concentrări dispar după 1989, când se multiplică numărul asociațiilor profesionale. Cele 24 de edituri din Bucureşti şi provincie devin 1500 după 1989. Cele patru case de film cu o producție anuală de 26 de filme, două studiouri - Animafilm (Buftea) şi „Al. Sahia" - îşi reduc producția până la dispariție. Sunt 40 de colective teatrale şi peste 20 teatre de păpuşi, 5 opere de stat, 14 orchestre simfonice şi filarmonice, în jur de 400 de muzee şi case memoriale, 21.437 biblioteci - 2 naționale; 4 în învățământul superior; 10.782 şcolare; 4.189 specializate; 6.420 publice (de stat şi sindicale) şi apar în jur de 500 de publicații în limba română şi limbile naționalităților conlocuitoare, cu un tiraj total de 1.397 milioane exemplare anual (cu profile diferite: politice, ştiințifice). Acestea din urmă îşi reduc drastic numărul şi tirajul după 1989, dar se dezvoltă publicațiile on-lne şi se multiplică site-urile cu profil cultural, conexiunile literaturii române la cele europene şi la literatura universală în sens global. În perioada socialistă s-au afirmat în mod deosebit: Octav Onicescu, Gr. Moisil, Miron Nicolescu (matematică), Şerban Țițeica, Horia Hulubei (fizică), Costin D. Nenițescu (chimie), Şt. Milcu, Ana Aslan, I.C. Parhon (medicină), Athanasie Joja, Constantin Noica (filosofie), Miron Constantinescu, Gall Ernö (sociologie), Iorgu Iordan, Al. Rosetti, Al. Graur, Ion Coteanu (lingvistică), G. Călinescu, Ş. Cioculescu, Nicolae Manolescu, Eugen Simion (critică literară), Zaharia Stancu, Petru Dumitriu, Marin Preda, Eugen Barbu, D. R. Popescu, Constantin Țoiu, Nicolae Breban ş.a. (roman), Geo Bogza, Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Mircea Dinescu (poezie), Paul Everac, Aurel Baranga, Matei Vişniec (teatru), Liviu Ciulei, Sergiu Nicolaescu, Mircea Daneliuc, Andrei Şerban (regie), Şt. Ciubotăraşu, Radu Beligan, Al. Giugaru, Gr. Vasiliu-Birlic, Dina Cocea (actori), Vida Geza, Ion Vlasiu, Sabin Bălaşa (sculptură şi pictură) etc. După 1989 este vizibilă tentativa culturii române, în toate manifestările ei, de a

recupera deceniile de izolare față de culturile europene şi față de tot ceea ce spiritul omenesc a realizat oriunde în lume. Dar blocajul față de propriul trecut cultural este poate mai mare decât după al doilea război mondial. Şi nu putem să nu remarcăm cât de dramatic a fost veacul XX pentru cultura romînă, care a pierdut valori şi repere odată cu instaurarea socialismului, recuperându-le greu şi pe bucăți vreme de decenii, tot aşa cum acum, după revoluția dîn 1989, a pierdut valori din a doua partre a veacului XX, pe care n-a început încă să le redescopere. Iar la începutul mileniului al III-lea şi în perspectiva integrării europene, cultura română îşi descoperă sie însăşi marele handicap al veacului XX, care o lipseşte de repere şi conexiuni fundamentale.

„Curier de ambe sexe" (1837-1847), bilunar, Bucureşti. Supliment literar al „Curierului românesc". Publicație condusă de Ion Heliade Rădulescu. A înlocuit „Gazeta Teatrului Național" şi a apărut ca supliment al „Curierului românesc".

"Curierul românesc" (1829-1848; 1859) - cotidian de administrație, comerț şi literatură editat la Bucureşti de Ion Heliade Rădulescu. Program iluminist. S-au publicat multe traduceri din literatura universală.

-„- (din 1989) - revistă bilunară de actualități, cu subtitlul „Revistă a românilor de pretutindeni", editată de Asociația România, apoi din 1990 de Fundația Culturală Română. Reflectă raporturile țării cu diaspora sub aspect politic, social-economic şi cultural.

Curtea de Argeş – exista în veacul al XIII-lea, fiind capitala voievodatului Basarabilor (1330-1440) înainte de a se muta capitala la Târgovişte. Importantă aşezare datorită excelentei sale poziții strategice, dintre râul Argeş şi zona colinară. Mărturii de locuire sunt din perioada geto-dacică, acolo fiind un însemnat punct de tranzit de mărfuri. Cunoscută astăzi îndeosebi grație mânăstirii Curtea de Argeş, monument de arhitectură care îmbină stilul ortodox bizantin cu arta construcției populare româneşti. A fost edificată de Neagoe Basarab spre a ține piept influenței culturale şi arhitectonice venită din zona sârbească, grație lui Kiril şi Metodiu, care au trecut pe pământul Daciei Magna şi au ajuns până la Praga. Astfel,

înainte de Constantin Brâncoveanu, este edificat un «stil cultural românesc», definit un specific spiritual al locului, o identitate de neconfundat. Astăzi oraşul are puțin peste 30.000 de locuitori şi este capitală (administrativă) de județ.

„Cuvântul liber" (1919; 1924-1926; 1933-1936), Bucureşti, săptămânal social-politic şi cultural cu orientare de stânga. A fost condus de Eugeniu Filotti, apoi de Tudor Teodorescu Branişte.

„Cuvântul românesc" (din 1974) – „The Romanian Voice – The largest Romanian Newspaper in the free new World" – lunar, apoi bilunar, Hamilton, Ontario, Canada. Editor George Bălaşu. Oferă ştiri din țară, dar, mai ales, cultivă diaspora, păstrând identitatea culturală a românilor din Canada atât prin colaborări în paginile publicației, lecții de limba română, cât şi prin organizarea de întâlniri, festivaluri etc. împreună cu Asociația Culturală Romnă din Hamilton.

„Cuvântul românesc" (din 1991) – Novi Sad, Banatul Sârbesc, Serbia şi Muntenegru. Publicație cu profil complex, social-politic, economic şi cultural, cu apariție lunară, a Comunității românilor din Serbia şi Muntenegru (preşedinte Ion Cizmaş). Redactor şef Ion Marcoviceanu.

Cuza, A. C. (n. 8 noiembrie 1857, Iaşi - m. 4, noiembrie 1947, Bucureşti) – eseist. Inițial junimist. Promotorul curentului naționalist în cultură. Excludea doctrinar participarea minorităților, mai ales a evreilor, la edificarea culturii naționale: Naționalitatea în artă, 1908; Numerus Clausus, 1924; Învățătura lui Isus, judaismul şi teologia creştină, 1925. Revendicat de legionari ca înaintaş. A scris şi poezii: Versuri, 1887 şi discursuri: Țăranii şi clasele dirigente, 1895.

D

Dabija, Nicolae (n. 15 iulie 1948, Codreni, jud. Chişinău, Republica Moldova; nume la naştere: Nicolae Ciobanu) - poet. A absolvit în 1972 Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chişinău. A fost redactor la Televiziunea Moldovei, şef de secție la revista "Basarabia", redactor şef la revista „Orizontul", apoi la revista „Literatura şi Arta" (din 1986 până în prezent). A fost prima revistă care a trecut la scrierea cu alfabet latin după perioada sovietică a Moldovei. Vicepreşedinte al Partidului Forțelor Democratice, deputat în Parlamentul Moldovei (din 1989), preşedinte al Asociației Oamenilor de Ştiință, Cultură şi Artă din Republica Moldova (din 1990). A publicat numeroase volume de versuri, în care sentimentul apartenenței la istoria şi condiția poporului român este predominant: Ochiul al treilea, 1975; Apă neîncepută, 1980; Zugravul anonim, 1985; Aripă sub cămaşă, 1989; Mierla domesticită, 1992, Marele Premiu pentru Poezie al Uniunii Scriitorilor din România; Dreptul la eroare, 1993; Lacrima care vede, 1994; Oul de piatră, 1995, Premiul Academiei Române;

Cercul de cretă, Cerul lăuntric, Între dragoste şi moarte, toate 1998; Fotograful de fulgere, Colecția B.P.T., 1994. A mai publicat şi eseuri: Pe urmele lui Orfeu, 1983; Antologia poeziei vechi moldoveneşti, 1988; Libertatea are chipul lui Dumnezeu, 1997; Icoană spână, Basarabia, 1998, studii de istorie şi literatură pentru copii. Este laureat al Premiului Național al Republicii Moldova (1988).

Dacia – zonă locuită de triburile dacice, aparținând populației tracice care ocupa sud-estul continentului. Dovezi de locuire în lungul Dunării de la mijlocul Paleoliticului. După unii cercetători, din această parte au emigrat spre sud triburile ionice şi dorice care vor alcătui Grecia antică. In momentul atacurilor romane dacii au opus o

rezistență înverşunată, de la Porțile de Fier până la intrarea în Delta Dunării, încercând să păstreze controlul asupra Dunării, arcului carpatic şi Scythiei Minor. Bătălia de la Adam Clisi de pildă, pentru care romanii sosiseră din două direcții, dinspre sud, venind din Grecia şi dinspre vest, trecând Dunărea, a dus la pierderea întregiului efectiv roman (cam 8 mii de oşteni) cu general cu tot, fiindcă din cetatea de la Barboşi, aflată pe înălțime, dacii puteau controla întreaga situație. Totuşi capitala Daciei Mari a căzut în mâinile romanilor în anul 102 d.H. şi dacii şi-au luat viața otrăvindu-se, în frunte cu regele lor, Decebal, după ritualul pe care-l practicaseră şi regii Babilonului după confruntarea cu Ramses al II-lea al Egiptului. Împăratul Traian, după ce a trecut de Dacia, a şi cucerit de altfel zona de la răsăritul Iordanului, unde fuseseră amoniții şi nabateenii, ca şi nordul Egiptului de azi, edificând „noul Babilon" pe locul unde se află astăzi Cairo, nu departe de Memphis, capitala sfântă a faraonilor. Mediterana devenea un lac roman, fortificat la nord de bariera Carpaților şi vegheat de Tabula Traiana de la Porțile de Fier. Lumea veche a dacilor dispărea astfel, împreună cu un întreg strat de civilizație care oferise lumilor vechi dechidere contextuală şi substanță. Fiindcă neoliticul românesc are elemente comune cu cel nabateean, grecesc şi cel din insula Malta. Harta lumii s-a reconfigurat atunci

şi noi înşine, românii, suntem, ca popor, efectul acelei reconfigurări. Dar trebuie menționat faptul, cu totul notabil, că acesta a fost singurul teritoriu de unde romanii s-au retras vreodată, a fost în veacul al III-lea d-H., din calea cavalerilor

traci, pe când creştinismul timpuriu deja cucerea teren în fosta Sciție, ceea ce avea să amenințe chiar inima imperiului. Dacia însă a continuat să existe în substratul spiritual al nației, scriitori numeroşi se referă la ea ca la teritoriul magic al „Facerii", fără exactitate faptică, dar cu entități mitologice şi legendare care umplu încă, efectiv, spațiul cultural al prezentului. Se spune că Dochia ar fi, în mentalul popular, Dacia. O lucrare de referință a domeniului a rămas Nicolae Densusianu, Dacia preistorică, 1913.

„Dacia literară" (1840) - un număr la două luni, Iaşi. Revistă apărută sub conducerea lui Mihail Kogălniceanu, din care au apărut trei numere, fiind apoi interzisă. A promovat literatura originală, în condițiile în care se făceau mai mult adaptări, traduceri şi imitări ale modelelor străine. A recomandat ca surse de inspirație folclorul şi trecutul istoric. A promovat colaboratori din toate provinciile româneşti: Vasile Alecsandri, C. Negruzzi, Al. Russo, Gr.Alexandrescu, Al. Donici, C. Stamati, I. Voinescu II ş.a. Articolul-program, Introducție, a susținut teoria specificului național al literaturii. Seria nouă a publicației apare din 1990, fiind inițiată de Lucian Vasiliu. Colaboratori: **:** Al. Zub, Constantin Ciopraga, Al. Husar, Gavril Istrate, Mihai Cimpoi, Dumitru Irimia, Elvira Sorohan, Petru Ursache, Florin Faifer, Ioan Opriş, Mircea Coloşenco, Simion Bogdănescu, Liviu Papuc, Codrin Liviu Cuțitaru ş.a.

„Dacia viitoare" (1894) – săptămânal politic şi literar condus de Bonifaciu Florescu. Editorialul era scris în limba franceză. A publicat îndeosebi traduceri din literatura franceză, dar şi din cea greacă.

Dadaism - curent artistic inițiat în Europa odată cu manifestul Dada făcut şi citit de Tristan Tzara şi Marcel Iancu - ambii originari din România - la Zürich, în 14 iulie 1916. Termenul este arbitrar ales, după cuvântul la care s-a deschis dicționarul. Dada semnifică un cal de lemn în limbajul copiilor francezi. Arbitrariul şi hazardul sunt chiar principiile de bază ale artei dadaiste. Deşi s-a exprimat plenar în artele plastice, totuşi şi literatura a profitat de aceste principii ale colajului prin negarea relației gândire-expresie.

Damé, Frédéric (n. 29 martie 1849, Tonnerre, Franța — m. 30 aprilie 1907, Bucureşti) - ziarist şi scriitor. Dreptul la Paris, colaborator la „Le Figaro", redactor la „Le Corsaire". Lautrèamont i-a dedicat volumul Poèsies. Participant la Comuna din Paris, s-a exilat la Bucureşti împreună cu sora sa, căsătorită Polizu. În 1875 conducea „La Roumanie contemporaine". A trecut de la liberali la conservatori. În 1853 şi-a luat doctoratul la Fribourg. A fost

profesor de franceză la Sf. Sava. A tradus multă literatură franceză în româneşte. Cu piesa lui, Visul Dochiei s-a inaugurat prima stagiune a Teatrului Național din Bucureşti (9 octombrie 1877). În acelaşi an a publicat, la Paris şi Bucureşti, Les Roumains du Sud • Macédonie, Epire, Thesalie, Thrace, Albanie avec une carte etnographique (Românii din sud • Macedonia, Epir, Tesalia, Tracia, Albania cu o hartă etnografică).

Dan, Dimitrie n. 8 octombrie 1856, Suceava – m. 25 mai 1927, Cernăuți) – folclorist şi istoric. A absolvit Teologia la Cernăuți, fiind preot în diverse parohii. Membru al Societății pentru Cultura şi Literatura Română din Bucovina. A publicat studii de etnografie şi istorie în „Junimea literară", „Timpul", „Deşteptarea" ş.a. Prieten cu S. Fl. Marian, a făcut cercetări de etnografie şi folclor: Țiganii din Bucovina, 1892; Doine şi hore din Bucovina, 1892; Comuna Straja şi locuitorii ei, 1897; Obiceiuri şi credințe armene la naştere, nuntă şi înmormântare, 1904; Stâna la românii din Bucovina, 1923.

Dan, George (n. 10 februarie 1916, Cadievo, Bulgaria - m. 5 ianuarie 1972, Bucureşti) - poet şi traducător. Ofițer la Marina Comercială. A scris poezie epică pe subiecte predominant marinăreşti: Rapsodia marinarilor, 1954; Flori de mare, 1957; Goarna şi sirena, 1959; Corabia cu cincizeci de catarge, 1966; Fructe de mare, 1970 şi s-a remarcat mai ales ca traducător din literaturile orientale: Saadi, Firdousi, Omar Khayyam, Rabindranath Tagore.

Dan, Sergiu (n. 29 decembrie 1904, Piatra Neamț - m. 13 martie 1976, Bucureşti; nume la naştere: Isidor Sergiu Rottman) - prozator. Absolvent al Şcolii Superioare Comerciale. A scris romane de atmosferă: Dragoste şi moarte în provincie, 1931; Arsenic, 1934, Premiul Societății Techirghiol - Eforie şi al Societății Scriitorilor Români; Unde începe moartea, 1945; Tase cel Mare, 1964; Serviciul de noapte, 1980, postum - nuvele. A tradus din literatura franceză contemporană.

Davidescu, Nicolae (n, 1 noiembrie 1887, Bucureşti - m. 12 iunie 1954. Târgu Ocna) — poet. Autodidact. A scris lirică simbolistă: La fântâna Castaliei, 1910, evoluând spre parnasianism: Cântecul omului, 1927-1945. Şi-a încercat condeiul

şi în proza de tip modernist: Sfinxul, 1915; Vioara mută, 1928; Fântâna cu chipuri, 1933. A scris critică literară care militează pentru modernism: Aspecte şi direcții literare, 2 vol., 1921-1924. A publicat opuscule în linia lui A. C. Cuza, ceea ce a dus la arestarea lui în 1947: Naționalismul în presă, 1939 şi Primejdia judaică, 1939.

Davidoglu, Mihail (n. 11 noiembrie 1910, Hârlău - m. 17 august 1989, Bucureşti) - dramaturg. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. A ocupat diverse funcții la Uniunea Scriitorilor. A scris piese care vizează „existența în producție ca unică formă de existență": Minerii, 1949, Premiul Academiei; Nunta, 1950, Premiul de Stat; De trei ori ca la brigadă, 1953, Premiul de Stat; Nemaipomenita furtună, 1957; Trandafirul negru, 1961; Un om în noapte, 1965; Teatru • Neamul Arjoca, 1972; Suflete în furtună, 1986.

Davila, Alexandru (n. 12 februarie 1862, Goleşti, com. Ştefăneşti, jud. Argeş – m. 19 octombrie 1929, Bucureşti) - dramaturg. Director al Teatrului Național din Bucureşti. Din inițiativa lui şi a lui N. D. Cocea a apărut revista „Rampa", de teatru, muzică şi literatură (1911-1913; 1915-1916; 1918-1938; 1946-1948). A scris teatru istoric în linia lui Alecsandri şi Hasdeu. Cea mai cunoscută este drama Vlaicu Vodă, 1902. A obținut Premiul Național pentru Literatură (1929).

Delavrancea, Barbu Şt. (n. 2 aprilie 1858, Bucureşti - m. 29 aprilie 1918, Iaşi; nume la naştere: Barbu Ştefănescu) - scriitor. A absolvit Dreptul la Bucureşti şi a plecat în Franța ca bursier al unui filantrop. A fost deputat liberal şi primar al Capitalei (conservator). A mai fost vicepreşedinte al Camerei, ministru (al Lucrărilor Publice, Industriei şi Comerțului, Cultelor şi Instrucțiunii Publice). Membru al Academiei (1913). Ca avocat l-a apărat pe I. L. Caragiale în procesul de plagiat contra lui Caion in legătură cu drama Năpasta. A scris nuvele idilice: Sultănica, 1885, debut; Trubadurul, 1887; proză socială şi pamfletară: Paraziții, 1892, Premiul Societății Literare Române; Hagi Tudose, 1903 şi teatru istoric: trilogia: Apus de soare, 1909; Viforul, 1910; Luceafărul, 1910. Prin discursurile

din Parlament a susținut problema țărănească şi unitatea națională.

Demetrescu, Traian (3 noiembrie 1866 - 17 aprilie 1896, Craiova; a semnat mult cu pseudonimul Tradem) – poet care a debutat ca membru marcant al mişcării muncitoreşti din România, avându-l ca maestru pe Dobrogeanu—Gherea. Ulterior afiliat la mişcarea „Literatorului" lui Alexandru Macedonski. A lucrat la diferite reviste bucureştene şi a întemeiat singur o revistă la Craiova, "Revista Olteană". De la el avem mai multe volume: Poezii, 1885; Sensitive, 1894; Acuarele, 1896 şi două romane: Cum iubim, 1896; Iubita, 1895 ş.a.

Demetrius, Lucia (n. 16 februarie 1910, Bucureşti - m. 29 iulie 1992, Bucureşti; prenume la naştere Lucia Aurora) — dramaturg. Licențiată la Bucureşti în Litere şi Filosofie şi absolventă a Conservatorului de Artă Dramatică (clasa Ion Manolescu). Specializare în estetică la Paris. A jucat în Compania teatrală a lui G. M. Zamfirescu alături de Emil Botta şi Tanți Cocea. A fost regizoare la Sibiu, Braşov, Bacău. Ca scriitoare a fost lansată de Camil Petrescu. S-a remarcat ca dramaturg: Cumpăna, 1945; Oameni de azi, 1952, Premiul de Stat; Trei generații, 1956; Arborele genealogic, 1957; Vlaicu şi feciorii lui, 1959 şi ca prozatoare: Marea fugă, 1938; La ora ceaiului, 1970.

Densusianu, Aron (n. 19 noiembrie 1837, Densuş, jud. Hunedoara - m. 2 septembrie 1900, Iaşi; nume la naştere Nicolae Pop) - poet şi critic literar. A studiat Dreptul la Sibiu şi a fost avocat la Făgăraş şi Braşov. Din 1881 profesor de limba română la Universitatea din Iaşi. Membru corespondent al Academiei. Ca poet a lăsat o încercare de epopee: Negriada, 1879-1884. A scris Istoria limbei şi literaturii române, 1885. A condus revista „Critică literară". Nu l-a apreciat pe Eminescu, atrăgându-şi replicile lui Titu Maiorescu şi Nicolae Iorga.

- „ - Ovid (n. 29 decembrie 1873, Satu Lung-Săcele, jud. Braşov - m. 8 iunie 1938, Bucureşti) - filolog, critic literar şi poet. Fiul lui Aron. A studiat la Paris

romanistica şi medievistica. A condus revista „Vieața nouă" (1905-1925), de orientare modernistă. Membru al Academiei (1919). Ca filolog a scris o monumentală Histoire de la langue roumaine (Istoria limbii române), 2 vol., 1901-1938 şi studii despre folclor: Viața pastorală în poezia noastră populară, 2 vol., 1922-1923. Ca istoric literar a lăsat exegeze tematice: Sufletul latin şi literatura nouă, 2 vol., 1922, Literatura română modernă, 3 vol., 1920-1933. Ca poet a fost convențional-simbolist, publicând sub pseudonimul Ervin: Limanuri albe, 1912; Sub stânca vremii, 1919; Raze peste lespezi, 1924. Împreună cu I. A. Candrea şi Th. Speranția a scos culegerea de folclor Graiul nostru, 2 vol., 1906-1908.

-"- Nicolae (18 aprilie 1846, Densuş – 25 martie 1911, Bucureşti; nume la naştere: Ovid Pop) - folclorist, istoric. Fratele lui Aron Densusianu. Membru corespondent al Academiei Române (1880). S-a ocupat de istoria Transilvaniei: L'element latin en Orient. Les Roumains du Sud, Macedoine, Thessalie, Epire, Thrace, Albanie, avec une carte ethnographique, debut, împreună cu Frederic Damé, 1877; Revoluțiunea lui Horea în Transilvania şi Ungaria 1784 — 1785, 1884. A rămas cunoscut prin lucrarea Dacia preistorică, 1913 (postum). Printre primii istorici români care are o viziune globală asupra istoriei, considerând că, prin vechimea civilizației paleolitice din zona Hațegului, această arie se constituie ca una dintre zonele de emigrație către Peloponez a triburilor care vor constitui în timp Grecia Magna. În materie de folclor, adept al lui B. P. Hasdeu. Ex.: Scrutări mitologice la români. Deşi contestată, versiunea aceasta, parțial servită de descoperiri arheologice ulterioare, i-a asigurat autorului urmaşi stabili. La New York a apărut, în 2000, Societatea Culturală Dacia Revival International, condusă de dr. Nicolae Spătărelu, care organizează anual congrese internaționale de tracologie. Iosif Constantin Drăgan, aflat în Italia, se consideră, de asemenea, un urmaş al lui Nicolae Densusianu.

Depărățeanu, Alexandru (25 februarie 1834, Roşiorii de Vede – m. 11 ianuarie 1865, Bucureşti) – poet. A făcut Colegiul Sf. Sava din Bucureşti, a călătorit prin Franța,

Italia, Spania, Germania. După ce şi-a încercat condeiul în teatru, s-a fixat asupra poeziei, publicând versuri in stil romantic, influențate de Victor Hugo şi Theophile Gautier: Prin faptul că a încercat o poezie de idei este considerat un precursor al lui Eminescu. Lucrări: Doruri şi amoruri, 1861; Romanțe istorice şi cavalereşti din ispanioleşte, 1863.

„Destin" (1952-1972) - lunar, Madrid. Revistă de cultură românească. Director George Uscătescu. Au colaborat: Mircea Eliade, Alexandru Ciorănescu, George Ivaşcu ş.a.

Descântec - specie folclorică exprimată printr-o formulă ce însoțeşte anumite practici magice destinate mai ales înlăturării răului. Versuri rituale ce indică o mentalitate arhaică. Se prezintă sub două forme: curative şi vrăji (sau farmece). Culegeri: S. Fl. Marian - Descântece populare române, 1886; Enea Hodoş - Descântece, 1912.

Deşliu, Dan (n. 31 august 1927, Bucureşti - m. 4 septembrie 1992, Bucureşti) -poet. Absolvent al Conservatorului de Artă Dramatică (clasa Maria Filotti). Actor la Petroşani şi Bucureşti (1946-1948), apoi redactor la ziarul „Scînteia". A scris poezie militantă, despre şantiere şi clasa muncitoare: Lazăr de la Rusca, 1949, Premiul de Stat; În numele vieții, 1950, Premiul de Stat; Minerii din Maramureş, 1951, Premiul de Stat. La maturitate a scris o lirică elegiacă, a neîmplinirii: Cercuri de copac, 1962; Cetatea de pe aer, 1974, Premiul Uniunii Scriitorilor; Un haiduc pe bicicletă sau Contra timp şi spațiu cu Marin Niculescu, 1978, Premiul Uniunii Scriitorilor; Pavăză putredă, 1981.

Diaconescu, Ioana (n. 21 iulie 1948, Bucureşti) - poetă. A absolvit Facultatea de Limba şi Literatura Română la Universitatea Bucureşti. Scrie o poezie tonică, a eliberării de singurătate: Furăm trandafiri, 1967, debut; Jumătate zeu, 1970; Taina, 1916; Ceața, 1978; Vârtejul şi lumea, 1982; Uranus, 1985; Herb, 1987; Sunetul trupului meu, 1996.

Diaconovici Loga, Constantin (n. 1 noiembrie 1770, Caransebeş - m. 12 noiembrie 1850, Arad) - cărturar iluminist. A făcut Dreptul la Pesta. Revizor al cărților

românești la Tipografia din Pesta, director al şcolilor românești şi sârbești de pe teritoriul regimentelor bănățene de graniță (1830-1850). A lăsat una dintre primele gramatici românești: Gramatica românească pentru îndreptarea tinerilor, Buda, 1821 ca şi scrieri referitoare la tipar : Chiemare la tipărirea cărților românești, Buda, 1821. A făcut Enciclopedia Română (A-C), publicată sub egida Asociațiunii pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român.

„Dialog" (din 1968) - Iaşi, lunar. Revistă studențească de cultură editată până în 1989 de Comitetul UASCR Iaşi, apoi de Asociația Studenților. Director fondator Alexandru Călinescu.

Diaspora românească – termen generic pentru românii din afara granițelor care constituie comunități minoritare pe teritoriul altor state. Prin mulțimea acestor comunități şi numărul ridicat de persoane care le compun, ei constituie vocea unei „a doua Românii", de neignorat pentru standardele culturale ale spiritului românesc, mai ales în condițiile procesului de globalizare. Pentru că diaspora este chemată, poate la fel de mult ca şi cultura română din interiorul granițelor, să apere identitatea spirituală a românilor la frontiera cu alte spiritualități ale planetei. Constituită în epoci istorice diferite, apărută în state şi pe continente diferite, ea apără implicit standardele care au trimis-o în afara granițelor țării, perpetuează, poate, universuri care nu mai sunt contemporane cu România de astăzi. Dar nu este mai puțin adevărat că ele există şi sunt parte a culturii, a spiritului şi a vocii românești în lume. Un scurt invenar este deci necesar. Deoarece sursa noastră este Ministerul român de Externe, în această inventariere nu este luată în considerație emigrația românilor din zonele limitrofe granițelor actuale: Republica Moldova, Ucraina, Ungaria, Serbia şi Muntenegru, Bulgaria, Albania, apoi Grecia, Macedonia, Slovenia, Croația, Slovacia, Cehia. De asemenea, nu sunt luați în calcul cei intrați ilegal în țările respective şi nici cei aflați la a doua sau a treia generație, adică născuți acolo. În plus, situația fiind făcută cu prilejul trecerii într-un nou mileniu, nu sunt cuprinse în ea

fluctuațiile ultimilor 4-5 ani, modificări survenite mai cu deosebire în țările care primesc la muncă cetățeni proveniți din alte țări: Canada, Spania, Australia etc. Există emigrație românească (dintre hotarele României ca stat deci) în Africa, dar inventariată numai în Africa de Sud ca stat, în cele două Americi, în Australia, în Europa şi în Asia (complet neinventariată). Primul val de emigrație a fost, în timp, cel spre Europa. Atestările încep cu perioada revoluției franceze (1789) şi continuă până în zilele noastre cu alte țări europene occidentale şi central-europene. În Austria sunt în prezent cam 30.000 de etnici proveniți din România, dar, în această situație, nu intră românii proveniți din Voivodina şi Valea Timocului, nici cei proveniți din rândul dialectelor sud-dunărene, concentrați mai ales în Carinthia (Austria). De asemenea, n-au fost luați în calcul saşii şi şvabii proveniți din România, şi nici deplasările de populație de pe vremea Imperiului Austro-Ungar, care nu erau considerate emigrație, ci, pur şi simplu, deplasări între granițe. De altfel, din această categorie face parte şi emigrația românilor transilvăneni ori din Oltenia în Banatul Sârbesc. Se consideră că în Belgia sunt astăzi în jur de 4000 de români, cei mai mulți intelectuali ca profesie. În țările nordice (Danemarca, Finlanda, Norvegia) trăiesc cam 3000 de români (înregistrați oficial şi care se declară ca provenind dintre granițele României), cam câți în Elveția. În Franța se declară români cm 60.000 de persoane, dar numărul lor trebuie că este mai mare, atât din pricina căsătoriilor mixte, a celor care nu-şi declină originea, a celor intrați ilegal, ca şi a urmaşilor unor români născuți pe pământ francez. Nu intră în calcul, evident, pentru nici o țară, cei care-şi fac studiile în țara respectivă şi revin apoi în patrie. În Germania se declară români cam 200.000 de oameni, dar, în plus, există peste un milion şi jumătate de saşi şi şvabi. În Italia sunt cam 200.000 de români, din care doar 40% au statut legal. În Olanda sunt cam 2000 de români, în Polonia sunt cam un milion şi jumătate, dar majoritatea acestora provin din rândul comunității poloneze din România, constituită şi ea în timp, în urma unor evenimente istorice. Tot aşa stau lucrurile şi în Slovacia, unde există cam 9000 de persoane provenite din România, dar cele mai multe provin din comunitatea slovacă din

România. În anul 2000 se declarau români în Spania cam 2000 de oameni, dar lucrurile au evoluat mult din pricina celor plecați la muncă în ultimii ani, astfel încât numai la Barcelona sunt acum în jur de 2000 de persoane. În Suedia sunt cam 13.000 de români, dar această țară este țintă de emigrație preferată şi pentru românii din Banatul Sârbesc şi de pe Valea Timocului, neinventariați. În Turcia sunt atestați cam o mie de români, dar nu sunt luați în considerație cei proveniți din rândurile minorității turce din România. În Marea Britanie şi Irlanda sunt cam 25.000 de români. În Orientul Apropiat majoritatea diasporei româneşti este concentrată în Israel. Acolo sunt foarte mulți evrei proveniți din România, inclusiv fondatori de aşezări (Rosh Pina) ori fondatori ai statului, dar şi români care au făcut căsătorii mixte. Se declară de origine română, adică evrei din România, cam 450.000 de persoane. Numărul românilor aflați în Iordania şi alte țări arabe este neglijabil şi se referă, îndeosebi, la căsătorii mixte. În ce priveşte Africa, majoritatea emigrației româneşti se află în Africa de Sud, dar, chiar şi acolo, se declară în jur de 3000 de persoane. N-au fost inventariați românii din Egipt şi alte țări din nordul Africii, deşi există, mai ales plecați la muncă, mulți dintre ei provenind însă din spațiul ex-iugoslav. În Australia sunt cam 50.000 de persoane care se declară români după țara de provnientă, dar aici sunt incluşi şi cei proveniți din rândul minorităților din România: maghiari, germani, evrei, greci, sârbi, croați, albanezi ş.a. Emigrația spre Americi este atestată din ultmimele decenii ale veacului al XIX-lea, fiind formată din țărani care fugeau din Imperiul Austro-Ungar, deci mai ales din Transilvania, din pricină că nu aveau drepturi cetățeneşti şi, în plus, erau colonizați în chip forțat, mai ales în Voivodina. Ei plecau în America de Nord şi Canada, cuprinşi de febra aurului ori dornici să aibă, în sfârşit, propriul lor pământ. Veacul XX a modificat parametrii de referință ai emigrației româneşti, oriunde pe planetă, temeiurile politice fiind motivul de bază al plecării: după al doilea război mondial, pentru cei care nu acceptau orânduirea socialistă şi rigorile războiului rece; după 1989 pentru cei care nu acceptau capitalismul sălbatic, adică sărăcirea masivă a populației care nu poate rezista la inegalitatea de venituri şi cheltuieli între cetățenii aceleiaşi țări. În Canada sunt cam 60.000 de români, dar ritmul de

intrare este cam de 3000 de indivizi pe an, după stastistici canadiene. În Statele Unite ale Americii se declară de origine română cam 500.000 de persoane, dar aici, ca şi în toate celelalte cazuri, nu sunt luate în considerație persoanele născute acolo dar provenite din etnici români, nici cei intrați ilegal, nici căsătoriile mixte, în cazul în care componenții lor nu-şi declară originea românească, nici minoritarii plecați din România, nici românii plecați din spațiile româneşti din afara actualului stat român. De asemenea, nu sunt luați în calcul ultimii ani. În America de Sud diaspora românească este concentrată în Argentina şi Venezuela, unde trăiesc, în fiecare dintre aceste țări, peste 10.000 de români, printre care trebuie să enumerăm însă şi minoritarii proveniți din România: evrei, maghiari, germani, greci etc. Toată diaspora românească cuprinde mai mult de jumătate din populația actuală a României şi la ea trebuie să adăugăm românii din afara granițelor, cuprinşi în comunități compacte în Ungaria, Serbia şi Muntenegru, Bulgaria, Albania, Grecia, Croația, Slovenia, Ucraina, ca şi românii din republica Moldova şi pe cei din alte state ale fostei URSS, complet neinventartiați, dar alcătuind mici comunități compacte, din Siberia până la Marea Caspică şi de la Urali până la Vladivostok. Ar fi o copilărie să credem că această „altă Românie" nu dă o dimensiune profundă a spiritului românesc şi să considerăm că numai în România se crează cultura română. Toate aceste comunități care ating o adevărată masă critică sunt păstrătoare şi promotori de identitate românească, ele produc valori şi le afirmă în lumea din ce în ce mai globalizată a planetei. Sunt atât de mulți şi atât de specifici, încât modifică imaginea pe care o avem noi înşine despre noi şi, mai ales, modifică imaginea pe care restul lumii o are despre noi. Astfel, în Canada există Federația Asociațiilor Românilor din Canada, Asociația Românilor Canadieni din Ontario, Societatea „Graiul Românesc" din Windsor, Clubul „Mihai Eminescu" din Regina, Asociația Saşilor Transilvăneni, Asociația folclorică „Balada" din Edmonton, Societatea „George Enescu" din Montréal, "Câmpul Românesc" de la Hamilton, în SUA Academia Româno-Americană de Arte şi Ştiințe (A.R.A.) şi Societatea pentru Studii Româneşti (S.R.S.),

care grupează membri de elită ai lumii academice din România şi S.U.A., Uniunea şi Liga Societăților Române din America, grupând un numar de 32 de societăți din 15 state, Congress of Romanian Americans (C.O.R.A.), înființată în 1990, ca să dau numai două exemple, nenumărând aici țările europene, Australia. Toate aceste societăți au reviste, edituri, cenacluri, organizează manifestări, congrese, festivaluri, se scriu cărți, enciclopedii, dicționare, se scriu reviste. In ceea ce priveste activitatea editorială, între publicațiile în limba română, mai importante sunt „Cuvântul Românesc”, revista „Miorița”, ziarul „TEC Canada”, ziarul „Pulsul Românesc”, postul de radio „Miorița”, posturile TV „Tele Roumanie” (Montréal) şi „Tele Romania” (Vancouver). Trebuie, în sfârşit, să observăm că suntem o țară care a scos în afara granițelor, în timp şi din diverse motive, populația încă unei Românii. Iar acest lucru trebuie în sfârşit afirmat răspicat, cu atât mai mult cu cât motivațiile de mentalitate şi culturale ale acestor excluderi nu lipsesc. Iată personalități românești – şi mă refer aici strict la domeniul literaturii şi al lingvisticii - ale diasporei care s-au făcut remarcate în diverse alte țări cu mult mai bine şi în mai mare măsură decât ar fi reuşit în mediul de acasă: Maria Manoliu Manea, Virgil Nemoianu, Matei Călinescu, Steven Bonica, Ioan Petru Culianu, Dorin Tudoran Ştefan Minovici, Radu Murgescu, Radu Florescu, George Ursu (SUA), Mihai Nasta (Belgia), Pascal Rutta, Alexandru Şafran (Elveția), Panait Istrati, Martha Bibescu, Anna de Noailles, Eugen Ionescu, Emil Cioran, Mircea Eliade, Tristan Tzara, Benjamin Fondane, P. Ş. Năsturel, Petru Dumitriu, Neagu Djuvara, Dumitru Țepeneag, Paul Goma, George Banu, Monica Lovinescu (Franța), Eugeniu Coşeriu, Pavel Chihaia, Alexandru Augustin Bidian, Octavian Bârlea, Paul Celan, Marian Popa, Viorel Roman (Germania), Marcu Beza, Eugen Lozovan (Marea Britanie), Bianca Valota-Cavalotti, Sorin Stati, Alexandru Niculescu (Italia), Vintilă Horia, Alexandru Ciorănescu, George Uscătescu (Spania), Ion Miloş, Gabriela Melinescu (Suedia), Anamaria Beligan (Australia), Florin Hațegan, Dan Fornade (Canada) ş.a. Şi nu-i iau deloc în considerație pe cei plecați în condițiile liberalizării de după 1989, care s-au impus în țară abia după ce au fost recunoscuți în străinătate. Cazul Magdei Cârneci,

Paul Goma, ori al Mariei Banuş, Ninei Cassian, Darie Novăceanu sunt poate dintre cele mai pregnante, dar, nici pe departe, singulare.

„Dilema" (din 1998) - săptămânal de tranziție editat de Fundația Culturală Română. Director fondator Andrei Pleşu. După 2004 Andrei Pleşu a plecat de la Fundația Culturală şi de la conducereea publicației, întemeind, la Grupul pentru Dialog Social, o altă „Dilema”. Ca urmare, din 2004 cele două publicații sunt numite, spre recunoaştere, „Dilema veche” şi „Dilema nouă”, deşi, pe antet, ambele se numesc doar „Dilema”.

Dima, Alexandru (n. 17 octombrie 1905, Turnu Severin - m. 19 martie 1979, Craiova) - istoric literar. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti şi s-a specializat la Berlin, München şi Viena. Profesor la Universitatea din Iaşi şi Bucureşti, director al Institutului de Istorie şi Teorie literară „G. Călinescu". Membru corespondent al Academiei (1963). A publicat studii teoretice şi de comparatism: Aspecte şi atitudini filosofice, 1933; Conceptul de literatură populară, 1939, Premiul Academiei; Gândirea românească în estetică, 1943; Domeniul esteticii, 1947; Alecu Russo, 1956, Premiul Academiei; Conceptul de literatură universală şi comparată, 1967; Principii de literatură comparată, 1969. A coordonat apariția tratatului de Istoria literaturii române (din care au apărut trei volume).

Dimisianu, Gabriel (n. 1936, Brăila) – critic literar. A absolvit Filologia la Bucureşti, este redactor şef adjunct al revistei „România literară”. Face critică de întâmpinare. Lucrări: Prozatori de azi, 1970; Literatura în totalitarism, 1959-1960, 2000; Lumea criticului, 2000; Amintiri şi portrete literare, 2003; Fragmente contemporane, 2005.

Dimitrescu-Iaşi, Constantin 25 februarie 1849, Iaşi – m. 16 aprilie 1923, Turnu Severin) – estetician. A făcut Literele la Iaşi, Filosofia la Berlin şi Leipzig. A fost profesor la Universitățile din Iaşi şi Bucureşti. Influențat de pozitivism şi

evoluționism. Junimist modearat. Lucrări: Der Schönheitsbegriff (Conceptul de frumos), 1877; Estetica şi critica modernă, 1897; Critica şi politica, 1897; Studii de psihologie socială, 1938 (postum).

Dimitrie, Dan (n. 8 oct. 1856, Suceava - m. 25 mai 1927, Cernăuți) – folclorist, preot. A făcut Teologia la Cernăuți şi Literele la Bucureşti. A fost preot în Bucovina, consilier la Mitropolia din Cernăuți, membru al Societății pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina (1870), membru corespondent al Academiei Române. Lucrări: Din toponimia românească. Studiu istorico-lingvistic, 1896; Rolul preoților bucovinene în menținerea românismului de la robirea (1775) la desrobirea Bucovinei (1918), 1925; Armenii orientali din Bucovina, 1891; Țiganii din Bucovina, 1892; Lipovenii din Bucovina, 1894; Evreii din Bucovina. Studiu istoric, cultural, etnografic şi folcloric, 1899; Stâna la românii din Bucovina, 1923.

Dimov, Leonid (n. 11 ianuarie 1926, Ismail, Republica Moldova - m. 5 decembrie 1987, Bucureşti) - poet. A început Literele şi Filosofia. Exmatriculat (1944). Închisoare (1948-1949) pentru insulte la adresa lui Stalin. A lansat în poezie curentul onirist. Scrie o lirică barocă, este sugestionat de suprarealism şi fantasticul grotesc: Versuri, 1966, debut; Pe malul Stixului, 1968, Premiul Asociației Scriitorilor, Bucureşti; Carte de vise, 1969; Eleusis, 1970; Litanii pentru Horea, 1975; Dialectica vârstelor, 1977, Premiul Asociației Scriitorilor, Bucureşti; Spectacol, 1979; Poezii, 1979, Premiul Uniunii Scriitorilor; Veşnica reîntoarcere, 1982, Premiul Asociației Scriitorilor Bucureşti.

Dinescu, Mircea (n. 11 noiembrie 1950, Slobozia) - poet. A absolvit Facultatea de Ziaristică a Academiei Politice „Ştefan Gheorghiu", Bucureşti. A fost redactor la diverse publicații literare. În 1992 preşedinte al Uniunii Scriitorilor. Editează „Academia Cațavencu" şi este preşedinte al Fundației Academia Cațavencu. Din 2004 editează şi ziarul „Gândul". Laureat al Premiului Herder (1998). Scrie o poezie exuberantă, stil Rimbaud, care evoluează către sarcasm: Invocație nimănui, 1971, debut; Elegii de când eram mai tânăr,

1973; Proprietarul de poduri, 1976, Premiul Uniunii Scriitorilor; La dispoziția dumneavoastră, 1979; Democrația naturii, 1981, Premiul Uniunii Scriitorilor; Exil pe-o boabă de piper, 1983; Rimbaud negustorul, 1985; Moartea citeşte ziarul, 1989, Olanda, după ce fusese respins de cenzură în țară în 1988; O beție cu Marx, 1996; Pamflete vesele şi triste, 1996.

Dionisie Romano (n. 26 iulie 1806, Sălişte, Sibiu – m. 18 ianuarie 1873, Buzău) – cărturar, traducător. Face Colegiul Sf. Sava din Bucureşti. A profesat la Seminarul Mitropoliei din Bucureşti. S-a călugărit la Mânăstirea Neamț (1823), sprijinit de Eufrosin Poteca şi Heliade Rădulescu. Paşoptist. A tradus şi adaptat manuale. Lucrări: Abețedar românesc spre întrebuințarea tinerilor începători, 1834; Abețedar religios, 1835; Culegere de întâile cunoştințe trebuincioase pentru învățătura copiilor ce încep a ceti, 1858; Principii generale de înțelepciune şi datoriile tinerilor, 1871.

D'Istria, Dora (n. 22 ianuarie 1828, Bucureşti – m. 11 noiembrie 1888, Florența, Italia; nume la naştere Elena Ghica) – scriitoare română de origine albaneză, de limbă franceză şi italiană. Vorbea nouă limbi. Familia Ghica a dat domni fanarioți şi pe scriitorul Ion Ghica. A studiat la Şcoala Domnească. Specialitatea: elenistică. Căsătorită cu prințul rus Alexandr Kolțov Masalski, de care se desparte, plecând de la Petersburg mai întâi în Elveția, apoi în Italia. A călătorit în cele două Americi. A tradus Iliada din greacă în germană la 15 ani, publicând-o la Leipzig. Din 1841 stabilită la Dresda. Cetățean de onoare al Atenei şi Florenței, membru de onoare al Societății de Arheologie a Greciei (1960). Paşoptistă. A compus muzică pe versurile lui Heliade Rădulescu. Prietenă cu Edgar Quinet (prin Herrmiona, soția lui, născută Asachi) şi Jules Michelet. A lăsat peste 120 de scrieri, publicate în mai multe limbi: La vie monastique dans l'église orientale, Paris & Geneva, 1855; La Suisse allemande et l'ascension de Moench, Paris & Geneva, 1856, dedicată To my Romanian brothers; Les femmes en Orient, Zürich, 1860; Albanians in Romania. The History of the princely Ghica Family during the 17th, 18th and 19th centuries,

Florența, 1872; La poésie des Ottomans, 1877.

„Dîmbovița” (1858 – 1865, Bucureşti) – săptămânal politic şi literar, care a continuat să apară cu titlul „Independența” până în 1862. A fost condusă, pe rând, de Dim. Bolintineanu, Radu Ionescu, Gr. H. Grandea. Pro-unionist. A susținut Unirea Principatelor şi formarea instituțiilor naționale.

Djuvara, Alexandru George (n. 1858, Bucureaşti – m. 2 februarie 1913, Bucureşti) - scriitor. Liceul Louis le Grand şi Dreptul la Paris. Întors în țară, este de mai multe ori ministru în guverne liberale. A frecventat cenaclul Literatorul al lui Al. Macedonski. Lucrări: Versuri, 1882; Idealism şi naturalism, eseu, 1883.

- „ - , Trandafir George (n. 6 noiembrie 1856, Tecuci – m. 1935, Paris; pseudonim literar: T. Ezneanu) – scriitor. Frate cu Alexandru George Dj. A urmat Literele şi Filosofia la Bruxelles, Ştiințele Politice la Paris. Diplomat, a lucrat la Bruxelles, Sofia, Belgrad, Atena. Membru fondator al Asociației Literare şi Artistice Internaționale cu sediul la Paris (1878). Lucrări: Coarde sparte, versuri, 1884; Încercare asupra literaturei române de la origini până în zilele noastre, 1884; Bibliografia cestiunii naționale, 1895; Edgar Quinet filo-român, 1903; Mes missions diplomatiques, Paris, 1930.

- „ -, Neagu (n. 31 iulie 1914, Bucureşti) – de origine aromână. În 1929 pleacă în Franța cu familia. A studiat liceul la Nisa, Dreptul şi Istoria la Paris. Doctor în Drept la Paris. A lucrat la Extene în timpul celui de-al II-lea război mondial. Pro-legionar, membru al Cabinetului Antonescu. Membru al Comitetului Național Român din exil (al lui Vişoianu), a antrenat, în cadrul unei rețele franco-americano-române, oameni care erau paraşutați în România. A participat la întemeierea Francofoniei (Africa). Membru fondator al Societății Academice Române. Revenit în România după 1989. Lucrări: Civilisations et lois historiques. Essai d’étude comparée des civilisations, 1975; Le Pays roumain entre Orient et

Occident. Les Principautés danubiennes au début du XXe siècle, 1989; Bucarest-Paris-Niamey et retour, 2004.

Dobrogea – teritoriu unde există dovezi de locuire de acum 120.000 de ani î.H.. Cei mai vechi locuitori cunoscuți au fost dacii şi celții, parte a populațiilor europene care locuiau continetul din Britania şi Spania de azi, până la Marea Neagră. În secolul al VIII-lea î.H. au venit, dinspre Asia, sciții, care s-au aşezat în vestul Mării Negre, Dobrogea de azi. Spre a rezista invaziilor, civilizația greacă a fondat, la nordul Greciei Magna, de-a lungul țărmului Mării Negre, în veacul al VII-lea î.H., colonii importante: Histria, Tomis, Callatis, unele din ele pe locul unor vechi cetăți dacice. În veacul al I d.H. Imperiul Roman a ocupat Scythia (Augustus, 27 d.H.), care, după divizarea Imperiului Roman, din veacul al IV-lea, a revenit Bizanțului. Acesta a înglobat-o în provincia romană Moesia. Până în acel moment există inventariate pe teritoriul Dobrogei de azi următoarele cetăți: traco-dacice: Buteridava, Capidava, Dinogeția, Mesembria, Genucla, Sagadava, Sucidava, Zaldapa; celtice: Argamum, Arrubium, Durostorum, Noviodunum; greceşti: Aegyssus, Apollonia, Axiopolis, Callatis, Tomis, Dyonisopolis, Halmiris, Heracleea, Histria, Stratonis; romane: Talamonium, Civitas Tropaeum. Ulterior, deşi creştină încă din veacul al II-lea d.H., apartenența ei la un spațiu cultural atât de vechi a fost multiplu contestată, religios ca şi geografic. Ea a aparținut Imperiului Otoman, lui Mircea cel Bătrân, a fost de mai multe ori împărțită între Bulgaria şi România, aşa cum este şi în prezent. Din punct de vedere etnic Dobrogea este cea ma bogată zonă: pe lângă români trăiesc greci, turci, tătari, ruşi, bulgari, italieni, armeni ş.a., populații emigrate în diverse perioade istorice şi care conviețuiesc în acest spațiu, oferindu-i o mare bogăție culturală. In plus, istoria atât de veche a Scythiei Minor a rămas până

astăzi subiect cultural şi literar în dezbatere activă, nu în ultimul rând pentru că pune din nou în discuție chestiunea originilor comune ale Europei, ca şi chestiunea creştinismului ca ax al construcției europene.

Dobrogeanu-Gherea, Constantin (n. 21 mai 1855, Slavianka, Rusia - m. 7 mai 1920, Bucureşti; nume la naştere: Solomon Katz) - critic şi teoretician literar. Originar din Rusia, unde a purtat numele de Konstantin Kass, a făcut gimnaziul la Ekaterinoslav şi Facultatea de Ştiințe ca audient la Harkov. Narodnic, a fost expulzat. A trecut granița şi-a venit la Iaşi, apoi a călătorit în Elveția. Din 1876 se stabileşte la Bucureşti şi participă la întemeierea primelor cercuri socialiste. În 1877 e răpit de ruşi şi deportat în Siberia, de unde evadează. Se întoarce la Bucureşti în 1879. A căpătat cetățenie română la intervenția expresă a lui Titu Maiorescu. Membru de onoare post mortem al Academiei (1948). A fost principalul propagator al marxismului şi socialismului în România: Neoiobăgia, 1910; Socialismul în țările înapoiate, 1911 şi principalul adversar al lui Titu Maiorescu pe tărâm literar: Personalitatea şi morala în artă, 1886; Asupra criticei, 1887; Tendenționismul şi tezismul în artă, 1887. A scris studii despre Coşbuc, I. L. Caragiale. Revista „Contemporanul" a promovat ideile gheriste.

Doina - formă a cântecului popular liric, constituită ca specie aparte numai din punct de vedere muzical. D. Cantemir s-a ocupat de această formă a cântecului considerând că, originar, numele ei este al unui zeu dac. Termen impus de Vasile Alecsandri şi apoi de Jan Urban Jarnik şi A. Bârseanu. Tipuri: de dragoste, de codru, din frunză, de urât, de jale ş.a. Culegeri: V. Alecsandri - Poezii populare ale românilor, 1866; Ion Pop Reteganul - Trandafiri şi viorele, 1884; Jan Urban Jarnik şi Andrei Bârseanu - Doine şi strigături din Ardeal, 1885.

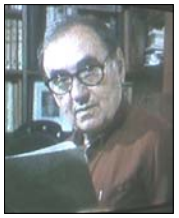

Doinaş, Şt(efan) Aug(ustin) (n. 26 aprilie 1922, Caporal Alexa, jud. Arad - m. 25 mai 2002, Bucureşti; nume la naştere: Ştefan Popa) - poet. A urmat Facultatea de Litere şi Filosofie din

Cluj, neterminată din pricina războiului. A făcut parte din Cercul literar de la Sibiu (1943). După o perioadă când a profesat în satul natal, a devenit colaborator la diverse publicații literare. Membru al cercului Literar de la Sibiu, prieten cu Ion Caraion. Redactor la „Secolul 20". Membru corespondent al Academiei (1990), senator al României din partea PNȚCD (1992-1996). În 1947 a primit premiul E. Lovinescu al Editurii Fundațiilor Regale pentru volumul în manuscris Alfabet poetic. A scris lirică de meditație despre condiția umană, timp, artă: Cartea mareelor, 1964, debut; Omul cu compasul, 1966; Seminția lui Laokoon, 1967; Ipostaze, 1968, Premiul Academiei; Alter ego, 1970, Premiul Comitetului de Stat pentru Cultură şi Artă; Papirus, 1974); Anotimpul discret, 1975, Premiul Uniunii Scriitorilor; Alfabet poetic, 1978, Premiul Uniunii Scriitorilor; Vânătoare cu şoim, 1985; Atlas de sunete fundamentale, 1988; Interiorul unui poem, 1990; Arie şi ecou, 1992; Născut în Utopia, 1992; Psalmi, 1997. A tradus Goethe – Faust, 1982, Premiul Special al Uniunii Scriitorilor. A publicat şi eseuri: Lampa lui Diogene, 1970; Poezie şi modă poetică, 1972; Orfeu şi tentația realului, 1974; Lectura poeziei, 1980; Măştile adevărului poetic, 1992.

Dolënga, Lotis (n. 1905, Bălți, Basarabia – m. 1961, Bucureşti; nume la naştere Elisabeta Eliade) – poetă. A publicat versuri sentimentale, care îmbină romantismul cu simbolismul, atât în Basarabia, unde a publicat şi proză, cât şi la Bucureşti. După 1945 rămasă la Bucureşti. Versuri: Simfonia amurgului, 1937; Cartea ultimelor vise, 1940; Slove de jar, 1941. Proză: Le Luth brisé, 1929; În ghearele vulturului, 1937.

Donici, Alexandru (Alecu) (n. 1806, Bezin, azi Donici, Orhei, Basarabia - m. 20 octombrie 1866, Piatra Neamț) – poet. A făcut Liceul Militar la Petersburg şi a fost locotenent la Ekaterinburg (azi Sverdlovsk). Şi-a dat demisia în 1826 şi a plecat la Iaşi, iar în 1841 la Piatra Neamț, ca magistrat. A fost şi proprietar de tipografie. Unul dintre cei mai buni fabulişti români. A fost influențat de Krâlov. A scris Fabule, 1840. A tradus din Puşkin şi Antioh Cantemir.

Dorian, Dorel (n. 1930, Piatra Neamț) – scriitor. Redactor şef al publicației „Realitatea evreiască”, Bucureşti. Deputat în Parlamentul României (din 1995, ca reprezentant al minorității evreieşti). Lucrări: N-au înflorit încă merii, proză, 1955; Dacă vei fi întrebat, teatru, 1959; Secunda 58, teatru, 1960. Ale piese de teatru: De n-ar fi iubirile, Oricât ar părea de ciudat, Ninge la Ecuator, Corigența la dragoste, Joc dublu, Teatru cu bile. A scris şi romane polițiste ori de anticipație: Ficțiuni pentru revolver şi orchestră, Anchetatorul SF şi forțele oculte, Secolul XX, ultimul sfert de oră, Paranormal 2000.

Dosoftei (n. 26 octombrie 1624, Suceava - m. 13 decembrie 1693, Zołkiew, Polonia, azi Nesterov, Ucraina; nume la naştere: Dimitrie Borâlă) - cărturar. A făcut Şcoala Domnească la Trei Ierarhi, fiind influențat de Varlaam. Călugărit la Probota (1648). A fost mitropolitul Moldovei (1671-1674; 1675-1686). A făcut politică antiturcească şi filo-polonă. După bătălia de la Stănileşti a fugit în Polonia cu arhivele de documente ale țării, ajunse apoi la Petersburg (după ce Polonia a fost luată de ruşi. Multe aflate în prezent la Biblioteca Saltâkov Scedrin, sub numele Arhivele Polone). A fost excomunicat de patriarhul ortodox al Constantinopolului. A înființat, cu sprijinul Patriarhiei din Moscova, o tipografie la Trei Ierarhi şi a rămas drept creator al versului cult prin traducerea Psaltirei pre versuri tocmită, Uniew, 1673, prima traducere în versuri a acestei lucrări în Răsăritul ortodox, pentru care a consultat o ediție grecească a Vulgatei şi Psaltirea în versuri a lui Jan Kochanowski. A mai scris versuri originale la stema Moldovei: Stihuri la luminatul herb a Țării Moldovei, care prefațează Psaltirea, 1673, a tradus un fragment din drama Erofile a cretanului Chortasis şi, pentru prima oară în româneşte, Istoriile lui Herodot.

Dragomir, Mihu (n. 24 aprilie 1919, Brăila - m. 9 aprilie 1964, Bucureşti; nume la naştere: Mihail C. Dragomirescu) - poet. A făcut studii la Academia Comercială din Bucureşti. A fost redactor la „Viața românească" şi redactor şef la „Luceafărul". A scris poeme romantice, dominate de sentimentul naturii şi istoriei, în spirit umanist şi ironic: Rugă de

ateu, adică vorbe despre orânduieli şi cârmuitori, 1938; Stelele păcii, 1952, Premiul de Stat; Războiul, 1955, Premiul de Stat; Şarpele fantastic, 1965, postum. A tradus din K. Simonov, J. Steinbeck, A. S. Puşkin, H. Wells, E. A. Poe ş.a.

Dragomirescu, Mihail (n. 22 martie 1868, Plătăreşti, jud. Ilfov - m. 25 noiembrie 1942, Bucureşti) - estetician şi critic literar. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti (profesor Titu Maiorescu). Specializare la Paris şi Berlin. Profesor la Universitatea din Bucureşti. Redactor delegat la „Convorbiri literare" (1895-1900) şi editor al „Convorbirilor critice" (1907-1910). Membru de onoare al Academiei Române (1938). Preşedinte al Uniunii Scriitorilor (1912-1914; 1919-1920; 1920-1921). Apărător al autonomiei artei, teoretician al criticii ştiințifice: Critica ştiințifică şi Eminescu, 1895; Teoria poeziei cu aplicare la literatura română, 1906; De la Misticism la Raționalism, 1924; La science de la littérature, 4 vol., 1928-1930; Critică, 2 vol., 1927-1928; Sămănătorism, poporanism, criticism, 1934. E citat de Benedetto Croce în lucrările lui. A făcut schimb de idei literare cu Paul van Tieghem, Oskar Walzel, Fernand Baldansperger. Din cenaclul „Convorbirilor critice" provine Liviu Rebreanu.

Drama - este o specie a genului dramatic caracterizată prin ilustrarea unor întâmplări ce par reale, într-un conflict complex şi puternic între personaje, cu întâmplari şi situații existențiale-limită, pe care eroii luptă să le depăşească. Trilogia istorică a lui B. Şt. Delavrancea de pildă, este formată din drame.

Drăgan, Iosif Constantin (n.20 iunie 1917, Lugoj) – eseist. A absolvit Dreptul la Bucureşti şi s-a specializat la Roma. Adept al politicii lui Ion Antonescu, membru al Gărzii de Fier. Rămas în Italia după război, a întemeiat Compania Butan Gas. A înființat un Centru de Studii Istorice la Veneția, care se ocupă, în principal, de tracologie, ca şi de afirmarea priorităților româneşti în materie de economie şi cultură. Deține Editura Nagard. Între altele, susținător al teoriei protocronismului cultivat de cercul „Luceafărului” în anii ’80 ai

veacului XX. Editează „European Bulletin” (din 1950), „Noi, tracii”. A colaborat din 1976 cu Guvernul României, publicând cărți şi în România. După 1989 a înființat Universitatea Europeană Iosif Constantin Drăgan la Lugoj, un post de televiziune al Universității din Craiova, iar Fundația Iosif Constantin Drăgan a finanțat sculptarea, pe fațada versantului românesc al muntelui aflat pe Dunăre, la Cazane, a efigiei lui Decebal.

Lucrări: Lucrări: Noi, tracii, 1976; Antonescu. Mareşalul României şi războaiele de reîntregire, vol.I-IV, Veneția, Editura Nagard, 1986-1990; Odobleja: Apariția ciberneticii generalizate pe pământ românesc. O evaluare, 1993; Imperiul romano-trac, 2000; Prin Europa, 5 vol., 2005.

„Dreptatea" (1977-1998) - trimestrial, New York. Oficios al Partidului Național Țărănesc din America. Editor Dean Milhovan Mitu, originar din Voivodina. Din 1990 a apărut la Bucureşti o publicație cu acelaşi titlu, lunară, organ al Partidului Național Țărănesc din România. Are cronică literară.

„Drepturile omului” (1885, 1888-1889, Bucureşti) – cotidian condus pe rând de C. Bacalbaşa, Al. Brăescu, C. Mille menit să popularizeze ideile socialiste. Rubrica literară era susținută mai ales de C. Dobrogeanu-Gherea. Constantin Mille a publicat articole teoretice legate de relația politică-literatură.

Drouhet, Charles (n. 1879, Bârlad - m. 8 ianuarie 1940, Bucureşti) - comparatist. Descendent al unei familii de revoluționari francezi refugiată în Moldova. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. Profesor la Universitatea Bucureşti. A scris studii comparatiste: Modelele franceze ale teatrului lui Alecsandri, 1913-1914; Izvoarele de inspirație din poezia O fată tânără pe patul morții a lui Bolintineanu, 1913. A fost mentorul comparatistului Basil Munteanu, plecat la Paris, prieten cu Paul Hazard.

Druță, Ion (n. 3 septembrie 1928, Horodişte, Soroca, azi Donduşeni, Republica Moldova) - prozator. A absolvit o şcoală de silvicultură. Redactor la publicația „Țăranul sovietic". Apoi a terminat Şcoala de literatură din Moscova şi s-a stabilit acolo din 1957. Membru de onoare al Academiei Române (1990). Debut editorial cu volumul

de nuvele La noi în sat, 1952. Considerat cel mai solid prozator contemporan al Republicii Moldova. Proza sa, în linia lui Sadoveanu şi Rebreanu, are în centrul atenției satul românesc etern: Frunze de dor, 1957; Povara bunătății noastre, 1961-1967, apărut şi în România, colecția BPT, 1992; Balade din câmpie, 1963, Premiul de Stat al RSS Moldova; Întoarcerea țărânei în pământ, 1969; Clopotnița, 1973; Biserica Albă, 1983. A scris şi teatru: Casa mare, 1959; Ultima lună de toamnă, 1965, scenariu de film distins cu Crucea Sudului la Festivalul internațional de la Mar del Plata, Argentina; Doina, 1968; Păsările tinereții noastre, 1972; Horea, 1973; Tot ce-avem mai sfânt, 1974; Cervus divinus, 1977. A scris, de asemenea, eseuri: Eminescu, poet național, 1970; Pământul, apa şi virgulele, 1987. În 1988 a primit titlul de Scriitor al poporului din RSSM, Ordinul Lenin şi i-a apărut la Bucureşti o selecție cuprinzând Clopotnița, Horodişte, Ultima lună de toamnă.

Dulfu, Petre (n. 10 martie 1856, Tohat, jud. Sălaj - m. 31 octombrie 1953, Bucureşti) - scriitor „poporal". A cules şi a prelucrat în versuri basme populare: Isprăvile lui Păcală, 1894; Gruia lui Novac, 1913; Povestea lui Făt Frumos, 1919; Ion Săracul şi alte poveşti, 1923 ş.a.

Dumbrăveanu, Anghel (n. 21 noiembrie 1933, Dobroteasa, jud. Olt; nume la naştere: Anghel Bacşiş) - poet. A absolvit Filologia la Timişoara. A fost redactor şef adjunct la revista „Orizont". După 1989 a lucrat la Muzeul Literaturii Române din Bucureşti şi a scos, împreună cu Mircea Tomuş, revista „Rostirea românească” (2000). Scrie o poezie a integrării ființei în ciclul elementelor: Fluviile visează oceanul, 1961; Pământul şi fructele, 1964; Iluminările mării, 1967; Oase de corăbii, 1968; Singurătatea amiezii, 1973; Chemarea mărilor, 1976; Tematica umbrei, 1982, Premiul Uniunii Scriitorilor; Iarna imperială, 1986; Cartea retorilor, 1989. A făcut şi exercițiul prozei: Călătorie neterminată, 1988; Capcane şi visuri , 1992.

Dumitrescu, Geo (n. 18 mai 1920, Bucureşti – m. 8 septembrie 2004, Bucureşti; prenume la naştere:

Gheorghe) - poet. A absolvit Literele la Bucureşti. A iniţiat şi condus revista „Albatros" (1941) şi cercul cu acelaşi nume şi a fost redactor la „Almanahul literar", „Gazeta literară", redactor şef fondator la „România literară". Secretar al PEN Clubului (din 1966). A scris poeme anticonformiste, lirică de frondă, antiermetică: Aritmetică, 1941, debut; Libertatea de a trage cu puşca, 1946, Premiul Fundațiilor Regale pentru tinerii scriitori; Aventuri lirice, 1963, Premiul Uniunii Scriitorilor; Jurnal de campanie, 1975; Africa de sub frunte, 1978; Biliard, 1981; Aş putea să arăt cum creşte iarba, 1989.

Dumitrescu-Buşulenga, Zoe - v. Buşulenga, Zoe Dumitrescu

Dumitrescu-Iaşi, Constantin (n. 25 februarie 1849, Iaşi - m. 16 aprilie 1925, Turnu Severin) - estetician. A absolvit Literele şi Filosofia la Iaşi şi a studiat Filosofia la Berlin şi Leipzig. Profesor la Universitatea din Iaşi şi Bucureşti, rector al Univeristății din Bucureşti, director al Bibliotecii Universitare din Bucureşti. A contribuit la reforma învățământului mediu şi superior din 1898. A fost influențat de pozitivism şi evoluționism. A scris studii de sociologie literară în română şi germană: Der Schönheitsbegriff (Conceptul de frumos, 1895.

Dumitriu, Dana (n. 9 septembrie 1943, - m. 10 octombrie 1987, Bucureşti) – critic literar şi prozator. A absolvit Filologia la Bucureşti. A lucrat la „România literară”. Lucrări: Alexandru Macedonski, eseu, 1972; Intoarcerea lui Pascal, roman, 1979; Prințul Ghica, 3 vol. 1982, Premiul Uniunii Scriitorilor.

Dumitriu, Petru (n. 8 mai 1924, Baziaş m. 6 aprilie 2002 m. 6 aprilie 2002, Metz, Franța) - prozator. A studiat Filosofia la München (neterminată). Redactor la diverse publicații literare, şeful revistei „Viața românească”, director al Editurii de Stat pentru Literatură şi Artă. Stabilit în Germania în 1960 (primul val al emigrației din Est generat de războiul rece, cam odată cu Vaida, Ion Miloş)), apoi în Franța în 1988, a fost funcționar la diverse companii. Debutul său, Euridice • 8 proze, 1947, a fost remarcat de G. Călinescu şi I. Negoițescu. Bijuterii de familie, 1949, nuvelă, ia Premiul de Stat (reeditare 1997). A publicat eseuri.

Despre viață şi cărți, 1954, trasează programul literar al perioadei postbelice, transcris în proză, mai apoi, strălucit, de Marin Preda. În acelaşi an a primit Ordinul Muncii clasa a II-a. Devine cunoscut cu nuvela Nopțile din iunie, 1951, Premiul de Stat şi romanul Pasărea furtunii, 1954, Premiul de Stat şi mai ales prin Cronică de familie, 1955, extinsă în ediția din 1957 la un secol de istorie românească, 2000 de pagini, peste 400 de personaje. A continuat să scrie proză cu accentuată tentă ideatică şi după plecarea din țară: Rendez vous au Jugement dernier (Întâlnire la Judecata de apoi), 1961; Incognito, 1962; L'Extrême Occident (Extremul Occident), 1964; Les Initiés (Inițiații), 1966; Le Sourire sarde (Surâsul sard), 1967; L 'Homme aux yeux gris (Omul cu ochi cenuşii), 1968-1969. Franța i-a refuzat cetățenia în urma denunțului făcut de Mircea Eliade către Gallimard, la sugestia Monicăi Lovinescu, după date primite de la Comitetul Național Român al lui Vişoianu, că a fost trimis de comnişti spre a fragmenta emigrația română. Mărturisirea a fost făcută, cu regretele de rigoare, chiar de Cristinel Eliade, lui Ion Caraion, care a publicat-o în memoriile sale, iar scrisorile incriminatoare ale lui Vişoianu au fost publicate de Radu Florescu în SUA (revista „Culisele politicii”, 2002, San Francisco). N-a scris nimic vreme de un deceniu, continuând apoi, puțin înainte, dar mai ales după trecerea la catolicism (1984) cu o proză a speranței de mântuire: Au Dieu inconnu (Dumnezeului necunoscut, autobiografie spirituală), 1979; Zéro ou le point du depart (Zero sau punctul de plecare), 1981; Walkie-talkie: marcher vers Dieu, parler à Dieu (Walkie-talkie: să mergi spre Dumnezeu, să-i vorbeşti lui Dumnezeu), 1983; Je n'ai autre bonheur que toi (N-am altă fericire decât pe tine), 1984. Romanele La Liberté (1983) şi La Moisson (Secerişul), 1989, ca şi povestirile Mon semblable, mon frère - Semenul meu, fratele meu, 1983; Les amours singulièrs (Ciudatele iubiri), 1990 regăsesc coordonatele de bază ale creației mai de tinerețe şi atestă o identificare a biografiei de fapt cu biografia de creație. Ediția de Opere, 3 vol., a Fundației Naționale pentru Ştiință şi Artă a Academiei Române, 2004 , editată de Ecaterina Țarălungă, cuprinde continuarea Cronicii de familie cu romanul Colecție de biografii,

autobiografii şi memorii contemporane, lăsat de autor în manuscris în 1960 şi cuprinzând evenimente de până în 1954, 1800 de pagini dactilo, ca şi o selecție din toate textele, edite şi inedite, scrise în România. Este cel mai important prozator pe care l-a avut România veacului XX.

Dunca-Schiau, Constanța (n. 16 februarie 1843, Botoşani – m. ?; a semnat şi cu pseudonimul Camille d'Alb) – scriitoare. A absolvit College de France şi s-a specializat în pedagogie la Viena. A fost profesoară la Şcoala Centrală de fete din Bucureşti. A fost una dintre primele scriitoare feministe la noi. Lucrări: Eléna (în franceză), roman, 1862; Fiicele poporului, 1864, premiată de Al. I. Cuza; Feminismul în România, 1904. A tradus din Ossian, Puşkin.

Duțescu, Dan (n. 22 octombrie 1918 - m. 26 septembrie 1992, Bucureşti) – traducător, lingvist. A făcut parte din organizația Amicii Statelor Unite (1926-1941; 1945-1947), alături de Petru Comarnescu, Dimitrie Gusti, Ion Caraion. Profesor la Facultatea de Engleză, Universitatea Bucureşti. După 1989 coordonator al lucrărilor Editurii Teora, specialitatea engleză. A făcut o serie impresionantă de dicționare româno-engleze, pentru uzul elevilor şi al specialiştilor pe diverse domenii. A scris Engleza fără profesor (cu Leon Levițki), Umor englezesc, a tradus 108 poeți în Romanian Poems, 1982; Rudyard Kipling – Cartea junglei; John Elsom – Împreună cu Shakespeare, 1994, postum. Retroversiuni din Ion Alexandru – Poems; Ana Blandiana, Maria Banuş – Demon in Brackets (Demon între paranteze), 1994, postum.

Duțu, Alexandru (n. 2 septembrie 1928, Bucureşti - m. 17 ianuarie 1999, Bucureşti) - comparatist. Absolvent al Facultății de Litere şi Filosofie, ca şi al Teologiei, la Bucureşti. Cercetător şi apoi director (1963-1997) al Institutului de Studii Sud-Est Europene şi profesor la Universitatea Bucureşti. Creatorul şcolii româneşti de istoria ideilor şi mentalităților. A scris studii comparatiste: Ecouri iberice şi hispano-americane în România, 1959; Shakespeare în România, 1964; Coordonate ale culturii româneşti în secolul al XVIII-lea (1700-1821), 1968; Sinteză şi originalitate în cultura română (1650-1848), 1972; Umaniştii români şi cultura europeană, 1974,

Premiul Academiei; Cultura română în civilizația europeană modernă, 1978; Literatura comparată şi istoria mentalităților, 1982; Ideea de Europa şi evoluția construcției europene, 1999.

E

"Echinox" (din 1969) - lunar, Cluj. Revistă studențească de cultură editată de Consiliul Uniunii Asociațiilor Studenților Comnunişti din România (până în 1989), apoi de Asociația Studenților din Cluj. Redactori şefi notabili: Eugen Uricariu, Ion Pop, Marian Papahagi ş.a. Au lucrat ca redactori: Dinu Flămând, Radu G. Țeposu, Luminița Urs, Ion Vartic, Dan Şeuleanu, Aurel Şorobetea ş.a. Din 1990 şi editura cu acelaşi nume, fondată de †Marian Papahagi şi Eugen Pop (în prezent director).

Editura Albatros (din 1969) – apărută ca editură pentru tineret. A moştenit colecțiile pentru tineret ale Editurii de Stat pentru Literatură şi Artă. Condusă de scriitorul Mircea Sîntimbreanu înainte de 1989, de Georgeta Dimisianu după 1989. Colecțiile editurii sunt astăzi: Atlas; Aventura; Cărți pentru bacalaureat; Cele mai frumoase poezii; Cogito; Colocviile Adolescenței; Contemporanul nostru; Cristal; Cutezătorii; De la 5 la 9; Dicționarele Albatros; Enigma; Fantastic Club; Lyceum; Memoria pământului românesc; Micul ghid; Monografii; Texte comentate. Axată pe promovarea literaturii române, mai ales pentru tineri, cu accent deci pe fenomenul contemporan, este editura care publică mai cu deosebire debutanți, dar şi valorifică textele interzise înainte de 1989.

Editura Cartea Românească (din 1969, Bucureşti) apărută ca editură a Uniunii Scriitorilor pe structura Editurii pentru Literatură şi Artă a Uniunii Scriitorilor, ea moşteneşte doar numele unei edituri existente înainte de primul război mondial. Promovează în special cărțile membrilor săi, dar, mai ales după 1989, publică şi alte colecții, care ilustrează deopotrivă polimorfismul literaturii române produse în țară ca şi în diaspora. Până în 1989 editua a fost condusă de prozatorul Marin Preda. După 1989 este condusă de criticul Dan Cristea, întors din emigrație. Colecții noi ale editurii: Syracuza, Micromegas, Mari scriitori români, Teatru, Critică/Eseu.

Editura Cartea Rusă (din 1945-1957) – apărută ca o editură de propagandă a noului regim, dar, mai cu deosebire, a URSS, editura a publicat nu doar lliteratură

(traduceri), ci, mai ales, lucrări politice în ediții de opere: clasicii marxism-leninismului, Stalin, romanele-fluviu ale literaturii sovietice, scriitorii cei mai angajați politic din țările socialiste, scriitorii comunişti din lume: Maxim Gorki, Konstantin Simonov, Mihail Şolohov, Vera Panova, Hertzen, Dobroliubov, Belinski, Cernâşevski, Vsevolod Vişnevski, Konstantin Fedin ş.a. Editura s-a unit cu ESPLA în 1957, o parte din patrimoniul ei fiind însă preluat şi de nou înființatul Muzeu al Literaturii Române, format, la rândul lui, prin preluarea patrimoniului Muzeului Româno-Rus.

Editura Dacia (din 1965) – apărută la Cluj odată cu toate celelalte edituri județene :Junimea – Iaşi, Scrisul Românesc – Craiova etc., din trunchiul inițial al ESPLA, ea promovează valorile culturii scrise din teritoriu, fie că aparțin majorității româneşti, fie minorităților etnico-religioase. Publică de asemenea cursuri universitare, lucrări de formare şi educație profesională, cărți pentru copii, tineri şi maturi, acoperind astfel necesitățile zonei, pe care editurile centrale specializate pe câte unul din aceste profile nu l-ar fi putut acoperi.

Editura de Stat pentru Literatură şi Artă (1948-1959) - apărută după desființarea Editurii Fundației Regale şi a editurilor particulare interbelice (Alcalay, 1886-1945; Casa Şcoalelor, 1896-1945; Socec, 1856-1945; Cultura națională ş.a. care aveau editură, librărie şi tipografie). Ea s-a împărțit în Editura pentru Literatură (din 1960) şi Editura pentru Literatură Universală (din 1958), aceasta din urmă unită cu Editura Cartea rusă (1945-1957). În 1969 din Editura pentru Literatură au apărut o serie de edituri cu profile mai strict delimitate: Minerva (având colecțiile: B.P.T., ediții critice, Scrieri alese, Liceum, Universitas), Eminescu (colecțiile de autori români contemporani), Albatros (colecții pentru pentru tineret), Ion Creangă (colecții pentru pentru copii), Meridiane (colecții de artă). Au apărut apoi edituri departamentale şi editurile din marile oraşe ale țării. După 1989 sunt înregistrate în România peste 2500 de edituri, cele mai multe particulare.

Editura Didactică şi Pedagogică (din 1951) – editează şi

comercializează manuale pentru învățământul preşcolar, primar, gimnazial, liceal, universitar, lucrări auxiliare, tratate, lucrări de metodică şi didactică, pedagogie, medicină, material didactic (hărți, atlase, planşe), beletristică, dicționare, manuale speciale pentru persoane cu handicap şi alte lucrări. Dacă înanite de 1989 existau manuale unice pe țară pentru fiecare profil de învățământ, după 1989 editarea manualelor a început să se liciteze între această editură şi editurile particulare, mai ales în privința manualelor alternative, care au apărut ca urmare a diversificării învățământului românesc.

Editura Humanitas (din 1990) - apărută pe structura şi bugetul Editurii Politice (condusă de Walter Roman), se ocupă de editarea cărților interzise, a cărților expuizate, a cărților cenzurate, a cărților arestate în fonduri speciale vreme de decenii. Humanitas aspiră să contribuie la renaşterea democrației în societatea românească, aducând în spațiul public marile idei din care s-au născut societățile lumii moderne. Publică manuale alternative, a înființat o rețea de librării proprii. Privatizată după 1994, este din 2003 un holding, cuprinzând Editura Humanitas, Humanitas Educațional (editor de manuale), Librăriile Humanitas, Humanitas Multimedia (carte pe suprot electronic). Director Gabriel Liiceanu. Acest tip de holding, de mare succes editorial, este folosit şi de alte edituri: All, Gramar, Litera International, Teora, Polirom ş.a.

Editura Libertatea (din 1945, Pancevo, Voivodina) – casă de presă şi editură. Director Nicu Ciobanu. Revista “Libertatea” (tot din 1945) – săptămânal de cultură. La Editura Libertatea se tipăresc autori români din Serbia şi Muntenegru, în română şi sârbo-croată, autori români din România şi din afara granițelor, traduceri în sârbo-croată din autorii români clasici, literatură universală în română şi sârbo-croată. Apariții recente: Cornel Bălică - Recolta soarelui; Marius Mureşan - Dincolo de curcubeu; Olimpiu Baloş - Versuri pentru mileniul trei; Ion Flora - O epopee a formelor; Gligor Popi - Românii din Banatul Sârbesc în secolele XVIII-XX; Milan Nenadici - Imagine nocturnă - 3.000 de pagini pentru mileniul III - antologie de scriitori români din Serbia şi Muntenegru.

Editura Minerva (din 1969, Bucureşti) – apărută din trunchiul ESPLA, editura a moştenit arhiva şi sediul Editurii Fundațiilor Regale, predată la Arhivele Statului abia după 1975, când şi-a pierdut şi sediul. A publicat colecția opere alese, ediții critice, ediții în limbi străine ori bilingve, monografii, teze de doctorat, bibliografie şcolară, a avut colecția Biblioteca pentru Toți. Vândută fără licitare în 1997 unui editor particular, care n-a reuşit s-o susțină, s-a reunit din anul 2000 cu o altă editură particulară, Aramis, ambele având apariții sporadice pe piața românească.

Editura pentru Literatură şi Artă a Uniunii Scriitorilor (1947-1968, Bucureşti) – a apărut ca urmare a desființării Editurii Fundațiilor Regale. A publicat scriitori români contemporani, clasicii care “se potriveau” prin “mesajul” operei lor cu orânduirea socialistă, lucrări din domeniul artelor (care, după 1969, revin editurilor departamentale şi ale Uniunilor artisitice de creatori). O parte a patrimoniului său a revenit după 1969 Editurii Minerva, iar o alta Editurii Cartea Românească, devenită editură a Uniunii Scriitorilor.

Editura pentru Literatură Universală (1958-1969, Bucureşti) – A desfăşurat o însemnată operă de traducere din toate literaturile cunoscute ale lumii, pe epoci, curente, țări, adesea încercând să ofere toată creația importantă a unui mare autor: Shakespeare, Goethe, Cervantes etc. Existau echipe de traducători pe limbi de circulație, limbi rare etc. Acest profil a fost preluat după 1969 de editura Univers, dispărută şi ea odată cu Editura Minerva, prin absorbție cu Aramis, după 1997, deoarece avea acelaşi proprietar.

Editura Polirom (din 1995, Iaşi) – editură cu profil enciclopedic apărută pe lângă tipografia din Iaşi, cu filiale la Bucureşti, Timişoara şi Chişinău. Acoperă peste 35 de domenii editoriale (literatură, eseu, jurnale, litere, filosofie, istorie, religie, psihologie, sociologie, politologie, pedagogie, asistență socială, studii de gen, Media, relații publice, drept, limbi străine, informatică şi calculatoare, educațional, economie şi afaceri, medicină, sănătate, practic), are mai mult de 55 de serii şi colecții.

Elegia este o specie a genului liric în care poetul îşi exprimă în mod direct sentimentele de tristețe

metafizică, de nostalgie, într-o gamă ascendentă mergând de la melancolie la nefercire. În literatura universală un cunoscut poet elegiac a fost R. M. Rilke, iar în literatura română Gr. Alexandrescu, Heliade Rădulescu Dintre contemporani Nichita Stănescu a scris un volum de elegii.

Eftimiu, Victor (n. 24 ianuarie 1889, Boboşița, Macedonia - m. 27 noiembrie 1971, Bucureşti) - scriitor. Aromân. Se stabileşte în România în 1905. Călătoreşte mult, mai ales în Franța. A fost director al Teatrului Național din Bucureşti (1920-1921; 1930; 1944-1945), preşedinte al Societății Scriitorilor Români (1944-1948) şi preşedinte de onoare al Uniunii Scritorilor (din 1972), preşedinte al secției române a PEN Clubului, membru al Academiei (1948), erou al Muncii Socialiste. A scris versuri, proză, teatru, publicistică, în total aproximativ o sută de volume. Piesele de teatru au fost grupate de autor în şapte cicluri: legende româneşti, tragedii antice, drame medievale, tragicomedii țărăneşti, comedii provinciale, satire bucureştene, piese cu subiecte „de peste hotare". Cele mai cunoscute sunt: Înşir-te mărgărite, 1911; Cocoşul negru, 1913; Ringala, 1915; Prometeu, 1920. Ca poet era clasicizant, cultivând, spre bătrânețe, mai ales sonetul: Oda limbei române, 1957, volum antologic. Proza nu atinge nivelul teatrului şi poeziei: Dragomirna, 1930, roman foileton şi nici memorialistica: Amintiri şi polemici • Oameni de teatru, 1965. A mai scris literatură pentru copii şi a tradus din Sofocle, Puşkin.

Eliade, Mircea (n. 9 martie 1907,

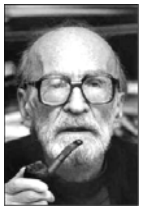

Bucureşti - m. 22 aprilie 1986, Chicago inițial numele de familie al tatălui a fost Ieremia, originar din Tecuci) - scriitor şi istoric al religiilor. A absolvit Filosofia la Bucureşti şi a studiat sanscrita la Calcutta. A fost ataşat cultural pe lângă Ambasada Română la Londra, iar în 1941 a fost transferat la Lisabona. A predat la École des Hautes Études din Paris (din 1945, anul când rămâne în Franța). A conferențiat la numeroase alte universități europene şi a fost invitat la Chicago (în 1956), unde a rămas profesor de istoria religiilor la Universitate, primind titlul de Sewele L. Avery Distinguished Service Professor în 1964.

Preşedinte al American Society for Study of Religions, membru al Academiei Americane de Arte şi Ştiințe, 1966, membru al Academiei Regale Belgiene, Premiul Bordin al Academiei Franceze, 1977. Membru de onoare post mortem al Academiei Române, 1990. A debutat în 1930 cu romanul „experiențialist" Isabel şi apele diavolului şi a continuat să scrie proză influențată de filosofia indiană şi mitologia românească: Maitreyi, 1933; Întoarcerea în rai, 1934; Huliganii, 1935, Premiul Academiei Române; Domnişoara Cristina, 1936, Premiul Societății Scriitorilor Români; Şarpele, 1937; Nunta în cer, 1938; Secretul doctorului Honigberger, 1940; La forêt interdite, 1954, tradusă cu titlul Noaptea de Sânziene, 1970, evocare a Bucureştiului frământat de război şi a colecției Biblioteca pentru Toți ca speranță de renaştere spirituală postbelică; La țigănci, 1963 ş.a. A scos trei periodice de specialitate: „Zamolxis • Revue des études réligieuses", 3 numere , 1942, Paris; „Antaïos", împreună cu Ernst Junger, 1960, Stuttgart şi „History of Religions" împreună cu J. M. Kitagawa şi Charles Long, din 1961, Chicago. A scris numeroase studii de istoria religiilor: Yoga • Essai sur les origines de la mystique indienne (Yoga• Eseu asupra originilor misticii indiene), 1936; Comentarii la legenda Meşterului Manole, 1943; Traité d'histoire des réligions (Tratat de istorie a religiilor, 1949; Le mythe de l'éternel retour (Mitul eternei reîntoarceri, 1949; Le Chamanisme et les techniques archaïques de l'extase (Şamanismul şi tehnicile arhaice ale extazului), 1950; Aspects du mythe (Aspecte ale mitului, 1963; From Primitives to Zen (De la primitivi la Zen), 1967; Histoire des idées et des croyances réligieuses, 2 vol. (Istoria ideilor şi credințelor religioase), 1970, 1978; Aux frontières de la religion et de la science (La hotarele religiei şi ştiinței), 1970; Australian religion: an introduction (Religia australiară • O introducere, 1973; Briser le toît de la maison: la creativité et ses symboles (Să străpungi acoperişui casei: creativitatea şi simbolurile ei), 1986. A murit în chip la fel de ciudat ca şi discipolul său, Ioan Petru Culianu, iar unii cercetători susțin că au dispărut „prin extaz mistic".

Eliade, Pompiliu (n. 13 aprilie 1869, Bucureşti - m. 24 mai 1914, Bucureşti) - istoric literar,

comparatist. A absolvit Literele la Bucureşti. Specializare la École Normale Supérieure, Paris. Profesor la Universitatea Bucureşti, director general al teatrelor (l908), membru corespondent al Academiei (1912). A scris studii comparatiste, de istoria literaturii universale şi de teorie literară: De l'influence française sur l'esprit public en Roumanie (Despre influența franceză asupra spiritului public în România, 1895; Histoire de l'esprit public en Roumanie au dix-neuvième siècle, (Istoria spiritului public în România în veacul al nouăsprezecelea), 3 vol., 1905-1914; Filosofia lui La Fontaine, 1901; Cu privire la Maurice Maeterlinck, 1912; Ce este literatura? Condițiunile şi limitele acestei arte, 1903, curs.

Eliade Rădulescu, Ion — v. Heliade Rădulescu, Ion.

Eminescu, Mihai (n. 15 ianuarie 1850, Ipoteşti, jud. Botoşani - m. 15 iunie 1889, Bucureşti) - poet. Studii de filosofie, fără licență la Viena (1869-1872) şi Berlin (1872-1874). Director al Bibliotecii Centrale din Iaşi, revizor şcolar, ziarist. Membru marcant al Societății Junimea, remarcat ca poet de Titu Maiorescu. Eminescu i-a adus la cenaclu pe Ion Creangă, Ioan Slavici şi I. L. Caragiale. Membru de onoare post mortem al Academiei (1948). A modernizat limba literară şi a deschis orizonturi noi literaturii şi culturii române, înfăptuind o sinteză originală între spiritualitatea românească şi

marile direcții ale culturii europene. El marchează apariția conceptului de scriitor profesionist, ridicat prin forța talentului său, fără altă avere decât aceea a creației sale. A scris lirică de dragoste şi socială, începând sub înrâurirea paşoptistă şi evoluând spre romantism. Istoria, existența, iubirea, lupta, moartea fac obiectul versurilor sale în poeme precum: Venere şi Madonă, Epigonii, Împărat şi proletar, Memento Mori, Scrisorile I-III. Romanul poetic postum Geniu pustiu conturează chipul răzvrătitului: profet şi demon. A fost influențat de mitologia românească şi balcanică, de vechile culturi

orientale, de romanticii germani, de filosofia lui Schopenhauer în poeme ca: Strigoii, Sărmanul Dionis, Făt Frumos din Lacrimă, Floare albastră, Luceafărul - capodopera sa poetică. A mai lăsat proiecte dramatice (teatru istoric), a cules folclor. A fost un polemist acerb şi un bun gazetar de orientare junimistă (conservatoare). A avut o contribuție decisivă la reorientarea culturii române dinspre Orient spre Occident. În timpul vieții i-a apărut un singur volum: Poesii, 1884. Ediția completă de Opere, 16 vol. (1939-1989) a fost lucrată de Perpessicius (vol. I-VI) şi un colectiv coordonat de Dimitrie Vatamaniuc, din care au făcut parte Petru Creția, Marin Bucur (vol. VII-XVI) ş.a. A fost tradus în foarte multe limbi. Exegeze despre: G. Călinescu - Opera lui Eminescu, 5 vol. (1934-1936); D. Popovici - Eminescu în critica şi istoria literară română (curs litografiat); Rosa del Conte - Eminescu o del assoluto, 1962; Allain Guillermou - La génèse intèrieure des poésies d'Eminescu, 1963; Ladislau Gàldi - Stilul poetic al lui Eminescu, 1964. Este considerat cel mai important poet al românilor, simbolul național al spiritualității româneşti.

„Epoca literară” (1896, Bucureşti) – supliment săptămânal al cotidianului conservator „Epoca”. Condus de I. L. Caragiale, avându-l ca secretar de redacție pe Şt. O. Iosif. Revista consacră scriitori contemporani, dar, mai ales, redescoperă scriitori români din trecut, impunându-i ca valori perene.

Epopea este o specie în versuri a genului epic, manifestată plenar în antichitatea greco-latină, care narează fapte eroice, istorice sau legendare dominate de personaje extraordinare. Capodoperele genului sunt Iliada şi Odiseea de Homer. În literatura română singura epopee reuşită este Țiganiada de Ion Budai-Deleanu. Heliade Rădulescu a avut o încercare de epopee numită Mihaiada, dedicată lui Mihai Viteazu.

Ermetism - tendință literară vizibilă mai ales în poezia interbelică, precum şi în toate perioadele când se încearcă spargerea tiparelor constituite. Se manifestă în special la nivelul limbajului, care devine criptic, repetitiv, refuză reprezentările

exacte, considerate naturaliste. La noi cel mai cunoscut reprezentant al curentului este poetul Ion Barbu.

Erotocritul (sec, al XVI-lea) - carte populară din seria romanelor cavalereşti de dragoste. Originea cărții se află în romanul cavaleresc provensal din secolul al XV-lea, Paris et Vienne, tipărit în veacul al XV-lea şi intrat la noi prin filieră italo-cretană: Angelos Albani Orvietano şi Vincenzo Cornaros, care „localizează" acțiunea la lumea antică greacă. La noi a intrat în epoca domniilor fanariote, fiind tradus de călugărul Ioan Hristodor Trapezuntul în veacul al XVIII-lea şi îşi trage numele de la personajul principal, Erotocrit (care fusese inițial Paris), în vreme ce iubita lui devine Aretusa (care fusese Vienne). Ea este fiica împăratului Eraclie (probabil nu Heraclit, ci Hercule), iar el este sfetnicul care o iubeşte. Acțiunea se petrece la Atena.

Eseul este o specie a prozei, fixată la granița universului real cu cel ficțional, literar. Prin extindere, eseul este şi o specie a criticii şi istoriei literare care prezintă, mai curând decât o concluzie documentartă asupra subiectului tratat, un punct de vedere bazat pe intuiție. De pildă Pietre pentru templul meu de Lucian Blaga este un eseu.

Esopia - carte populară cuprinzând viața şi fabulele atribuite legendarului Esop, sclav foarte dotat, contemporan cu Cresus şi Solon, frigian sau trac de origine. Scrierea este rezultatul unei interferențe spirituale între Orientul asiatic şi Antichitatea elenă. Cunoscută la noi de la începutul secolului al XVIII-lea: 1704, Braşov.

„Ethos" (1973; 1975; 1982; 1983; 1985, Paris) - revistă de cultură cu periodicitate anuală editată de Ioan Guşă şi Mircea Eliade.

Etiopica (sec. al XVII-lea) - carte populară. Reprezintă traducerea în greacă a unui roman scris în secolul al II-lea de Heliodor din Emesa. A circulat în copii manuscrise până în secolul al XVI-lea, când Jacques Amyot l-a tradus în franceză pentru Henric al II-lea. În 1552 umanistul polonez Stanislas Warzewicki l-a tradus în latina medievală şi prin această filieră a intrat şi la noi, fiind cunoscută în cercul lui Ieremia Movilă. Este o istorie de dragoste cu multe episoade auxiliare, dintre

Theagene şi Haricleea. Numele Etiopica vine însă de la Etiopia, fiica regelui Hidaspes (negru) al Nubiei, născută albă, ca şi bunica ei, Andromeda. Nubia este un alt nume pentru aceeaşi țară, Etiopia, iar romanul este o saga a etiopienilor. A stat la baza romanului baroc european al unor autori precum Calderon dela Barca, Cervantes, Shakespeare.

Eustatievici, Dimitrie (n. 1730, Braşov -m. 27 mai 1795, Braşov) - filolog iluminist şi traducător. A studiat la Şcoala românească din Şcheii Braşovului şi apoi Teologia la Kiev. Dascăl la Şcoala românească din Şcheii Braşovului, director al şcolilor neunite (ortodoxe) din Transilvania (1786-1796). Contribuția sa cea mai importantă a fost Gramatica românească (1755-1757), care avea ca model Elementa gramaticae latinae (1556) a lui Gregorius Molnar, modelul slavon al lui Meletie Smotrițki şi modelele greceşti ale lui Constantin Lascaris şi Antonios Catiforos. A fost sursa lui F. J. Sulzer pentru redactarea Gramaticii sale. Alte lucrări: Ducere de mână sau povățuire către aritmetică sau socoteală, 1789; Scurt izvod pentru lucruri de obşte în scrisori de multe chipuri; 1792.

Evolceanu, Dumitru (n. 1 octombrie 1865, Bucureşti - m. 28 iulie 1938, Timişoara) - critic literar. A absolvit Literele la Iaşi şi Filologia latină la Collège de France şi École des Hautes Études din Paris. A studiat la Universitățile din Bonn şi Berlin. Profesor la Universitatea din Bucureşti. Junimist, adversar al naturalismului şi postromantisimului. Lucrarea cea mai cunoscută este Istoria literaturii latine, Partea I - Literatura latină arhaică, 1899.

Everac, Paul (n. 23 august 1924, Oradea; nume la naştere: Petre Constantinescu) - dramaturg. A absolvit Dreptul şi Filosofia la Bucureşti. A lucrat în diverse oraşe din provincie, până în 1956, când s-a stabilit în Bucureşti ca şef de protocol la Prezidiul Marii Adunări Naționale. A debutat cu piesa Poarta (1959), despre colectivizarea agriculturii. A evoluat spre o dramaturgie care sancționează festivismul oficial şi lozincard în stil caragialesc: Câteva halbe cu rom, 1964; Simple coincidențe, 1966; Zestrea, 1973, Premiul Academiei; Un fluture pe lampă, 1974; A cincea

lebădă, 1979, Premiul Uniunii Scriitorilor. A publicat şi proză satirică: Don Juan din Grădina Icoanei, 1968, Premiul Uniunii Scriitorilor, fabule, parafraze mitologice: Poeme discursive, 1972; Aventura umană, 1989; Reacționarul • Eseu moral-politic, 1992; Everac • Piese ale tranziției, 1993. După 1989 a fost director general al Televiziunii Române şi director al Casei Iorga (Centrul Cultural de la Veneția).

Existențialism - curent filosofic de la începutul veacului al XX-lea, răspândit mai ales în Franța şi Germania. A avut o direcție laică (Martin Heidegger, Jean Paul Sartre, Albert Camus) şi una religioasă (Gabriel Marcel, Karl Jaspers, Martin Buber, Nicolas Berdiaeff). Conceptele de 'neant' şi 'anxietate' pe de o parte şi întoarcerea la 'autenticitatea existenței' prin procedeul 'fenomenologic ' (de păunere între paranteze a realității) pe de alta, fac din această filosofie expresia crizei de început de veac şi a tentativei de depăşire a ei în registru spiritual. A dat şi o literatură care se reclamă de la cultivarea preceptelor existențialiste, Camus şi Sartre fiind printre promotorii ei, iar Dostoievski un precursor. Camil Petrescu este considerat la noi un existențialist în roman, mai ales că, în calitate de filosof, s-a ocupat de fenomenologie.

Expresionism - curent literar şi artistic de la începutul secolului al XX-lea în Germania, răspândit apoi şi în alte țări. Cultivă trăirile absolute, supralicitează subiectivismul şi senzorialul. S-a manifestat mai ales în pictură. Caracteristici: îngroşarea şi schematizarea trăsăturilor şi coloritului spre a exprima realitatea interioară. Era împotriva estetismului şi scientismului. Literatura expresionistă a fost influențată de arta plastică a curentului. Studiul Literatura română şi expresionismul, 1978, de Ov. S. Crohmălniceanu este o sinteză a fenomenului la noi.

F

Fabian-Bob, Vasile (n. 31 decembrie 1795, Rusu Bârgăului, jud. Bistrița-Năsăud - m. 7 aprilie 1836, Iaşi) - poet. A absolvit Dreptul şi Filosofia la Cluj. Chemat în Moldova de Gh. Asachi. Acolo a fost profesor de latină, matematică şi geografie la Gimnaziul Vasilian. A scris poeme inspirate de mişcarea eteristă: Moldova la 1821, tipărite postum. Poezia sa conține un lirism de tip premodern.

Fabula - istorioară alegorică in versuri sau proză, având ca personaje animale, plante, lucruri prin care satirizează moravuri, mentalități. La noi Al. Donici şi Gr. Alexandrescu au excelat in acest gen.

Faca, Costache (n. 1800, Bucureşti - m. 7 martie 1845, Bucureşti; prenume la naştere Constantin) - scriitor. Membru al Societății Filarmonice, pe care a susținut-o şi material. Ca opțiune culturală a fost alături de Ion Heliade Rădulescu. A rămas prin comedia de moravuri de tip molieresc Franțuzitele sau Comodia vremii, 1833.

„Facla" (1910-1914; 1916; 1925-1940) - săptămânal, apoi cotidian, Bucureşti. Profil politic, economic, social şi cultural. Editată de N. D. Cocea şi Ion Vinea.

„Fama Lipschii pentru Dația" (1827) - săptămânal, Leipzig. Prima publicație apărută în străinătate în limba română, redactată de I. M. K. Rosetti şi Anastasie-Lascăr, la îndemnul lui Dinicu Golescu. S-a păstrat doar un număr, din noiembrie 1827.

„Familia" (1865-1880 - de trei ori pe lună, Oradea, Pesta; 1880-1906, de trei ori pe lună, Oradea; 1926-1929, 1934-1940, 1944-1945 - intermitent, Oradea) – revistă enciclopedică şi de beletristică în limba română inițiată (la Oradea) de Iosif Vulcan. Aici a debutat Minai Eminescu.

-„ - (din 1965) - lunar, Oradea. Revistă de cultură editată până în 1989 de Comitetul Județean pentru Cultură şi Educație Socialistă Bihor şi de Comitetul

Județean de Cultură din 1990. Condusă la întemeiere de Alexandru Andrițoiu.

Farago, Elena (n. 28 martie 1878, Bârlad - m. 4 ianuarie 1954, Craiova; nume la naştere: Elena Praximade) - poetă. A scris versuri simboliste, discret meditative: Versuri, 1906; Şoapte din umbră, 1908; Poezii 1906-1936, 1937, Premiul Național. A tradus din Maeterlinck, Anatole France, Villiers de l'Isle Adam.

Făt-Frumos - erou de basm. Întruchipează la superlativ calitățile masculine, se opune răului reprezentat prin Zmeu, o iubeşte pe Ileana Cosânzeana.

Federația Asociațiilor Românilor din Canada (din 1974, Montréal) – fondator medicul Ion Țăranu. Reuneşte organizațiile româneşti de pe teritoriul Canadei, unele datând din 1952, care cuprind diverse valuri de emigrație, urmaşii celor din veacul al XIX-lea, cei fugiți de comunism după al doilea război mondial, cei fugiți din comunism, în perioada socialistă şi cei plecați la muncă, după 1989. Organizează anual congrese ale românilor canadieni, manifestări aniversare ori de comemorare ale mebrilor marcanți ai Uniunii, ca şi ale personalităților culturale din România. Acordă premii, inclusiv unor români merituoşi. Ana Blandiana a primit premiul pentru anul 1998, în principal datorită Memorialului de la Sighet, al victimelor comunismului. Păstrează legături de colaborare cu organizații ale românilor din Australia, țările occidentale, SUA. Dispune de publicații, edituri. Munca se desfăşoară pe bază de voluntariat şi fără finanțări asigurate din surse oficiale.

„Ființa românească" (1936-1968) - anual, Paris. Revistă de cultură editată de un Comitet de redacție format din Mircea Eliade, Horia Vintilă, Virgil Ierunca.

Filerot şi Antusa - carte populară de origine grecească. Este o prelucrare din secolele al XVII-lea şi al XIX-lea a Erotocritului lui Cornaros.

Filimon, Nicolae (n. 6 septembrie 1819, Bucureşti - m. 19 martie 1865, Bucureşti) - scriitor. A fost pitar, membru al Comisiei Documentale, şef al Secției Istorice şi Aşezămintelor din Cadrul Arhivelor Statului, cântăreț de operă, cronicar muzical. Este

considerat primul romancier modem al literaturii române: Ciocoii vechi şi noi sau Ce se naşte din pisică şoareci mănâncă, 1861. Şi-a publicat şi memoriile de călătorie în Italia şi Germania: Memorii artistice, istorice şi critice, 1859 -1860.

Fiziologul - carte populară. Se presupune că originea sa este Egiptul veacului al II-lea d.H. şi a fost preluată de elenism. Este un manual de zoologie, unde animalelor li se atribuie trăsături animiste şi morale, interacțiunea dintre ele servind ca pildă pentru om, ca, mai târziu, în fabule. Se crede că Egiptul însuşi a fost un spațiu de sinteză pentru istorii venite din Asia şi Africa, mai depărtate în timp decât veacul al II-lea. După preluarea de către greci şi romani, textele s-au răspândit şi în Europa. Fiore di virtù cuprinde şi un Fiziolog. Cea mai veche traducere în limba română datează de la 1693, Şcheii Braşovului. Dar fragmente din ea există şi în Învățăturile lui Neagoe către fiul său Teodosie.

„Flacăra" (1911-1916, 1921-1923) - săptămânal, apoi bilunar. Bucureşti. Revistă literară, artistică şi socială condusă la început de C. Banu, apoi de Ion Pillat, Adrian Maniu, Horia Furtună. Orientare democratică, de stânga.

-„- (din 1952) - săptămânal, Bucureşti. Revistă ilustrată cu profil social editată de Frontul Democrației şi Unității Socialiste. Continuă „Flacăra" (1948-1951), editată de Uniunea Sindicatelor de Artişti, Scriitori şi Ziarişti. Este condusă mai întâi de un comitet de redacție, iar din 1973 până în 1989 de Adrian Păunescu. Din 1990 apare cu subtitlul „Săptămânal independent al opiniei publice", este editată de Fundația Flacăra şi condusă de George Arion.

Flămând, Dinu (n. 24 iunie 1947, com. Susenii Bârgăului, jud. Bistrița-Năsăud; prenume la naştere: Anchidim) - poet A absolvit Filologia la Cluj (1970). A făcut parte din gruparea „Echinoxului". A fost redactor la Editura Enciclopedică Română din Bucureşti, apoi la diverse publicații. S-a stabilit la Paris în 1989, unde este redactor la Radio France International. Poezia sa evoluează de la influența blagiană la o poezie livrescă şi elaborată,

prevestind postmodernismul generației '80 (numită astfel după anul absolvirii facultății): Apeiron, 1974; Poezii, 1974; Altoiuri, 1977; Stare de asediu, 1983; Viața de probă, 1998. Scrie şi critică literară: Intimitatea textului, 1985; Peisaje verticale – Paysages verticaux, 2003.

Floarea darurilor – carte populară constând într-o culegere didactico-sentențioasă ce ilustrează viciile şi virtuțile. Cunoscută şi sub numele Albinuşa. Este o versiune locală a cărții Fiore di virtù, alcătuită de călugărul italian Tommaso Gozzadini în secolul al XIII-lea; cuprinde şi Fiziologul. Prima copie păstrată la noi se află în Codex Neagoeanus, 1620.

Flora, Ioan (n. 20 decembrie 1950, Satu Nou, Novi Sad, Banatul Sârbesc, Iugoslavia – m. 6 februarie 2005, Bucureşti; prenume la naştere: Ionică) - poet. Liceul la Vârşeț şi Facultatea de Filologie la Bucureşti. Redactor la diverse publicații din Pancevo, Voivodina. Membru al Uniunii Scriitorilor din Serbia, din România şi membru al ASPRO. Stabilit la Bucureşti după 1993. A lucrat la Muzeul Literaturii Române, apoi a fost secretar general al Uniunii Scriitorilor din România. A scris o poezie fastuoasă şi ironică, într-un limbaj emblematic: Valsuri, 1970, debut; Iedera, 1971; Fişe poetice, 1977, Premiu la Festivalul de la Struga; Terapia muncii, 1984; O bufniță tânără pe patul morții, 1988; Memoria asasină, 1989, Premiul Asociației Scriitorilor din Voivodina; Cincizeci de romane şi alte Utopii, 1996; Discurs asupra Struțocămilei, 1994; Iepurele suedez, 1997; Medeea şi maşinile ei de război, 2004.

Flora, Radu (n. 5 septembrie 1922, Satu-Nou, Banatul Sârbesc - m. 4 septembrie 1989, Rovinj, Croația) - scriitor. A studiat limbile romanice la Bucureşti, Filologia (franceza) la Belgrad. Şi-a luat doctoratul la Zagreb cu teza Graiurile româneşti bănățene din punctul de vedere al geografiei lingvistice (1959). A fost profesor la Vârşeț şi Novi Sad, la Universitatea din Belgrad. A condus revista „Lumina" şi a fost preşedinte (1962-1980), fondator al Societății de Limba Română din Voivodina. A debutat cu versuri:

Drum prin noapte şi prin zi, 1947, a scris deopotrivă versuri: Poeme cu lumină, 1950; Liniştea zorilor, 1976; Piruete, 1981; Unghii de cer, 1984; Maree, 1986; La capătul nopții, 1988 şi proză: Când vine primăvara, l970; Capcana, 1978; Vârtejul, 1980; Zidul, 1984; Copilăria din amintiri, 1985. Lucrări de specialitate: Dicționar sârb-român, 1952; Istoria literaturii române, 2 vol., 1962-1963; Literatura română din Voivodina, 1971; Folclor literar bănățean, 1975; Atlasul lingvistic al graiurilor româneşti din Banatul iugoslav, 1989.

Florescu, Bonifaciu (n. 14 mai 1848, Budapesta – m. 18 decembrie 1899, Bucureşti) – traducător. Era fiul nelegitim al lui Nicolae Bălcescu cu Luxița Florescu. A făcut liceul Louis le Grand la Paris şi Literele la Rennes. A fost profesor la Universitatea din Iaşi, destituit de Titu Maiorescu şi mutat la Colegiul Sf. Sava din Bucureşti. A scris manuale de franceză, a tradus autori francezi (Ronsard, Voltaire, Molière, Musset, Th. de Banville ş.a.), a alcătuit un dicționar francez-român (neterminat), a publicat la „Literatorul". A lăsat şi studii: Istoria în cântecele poporane, 1873; Curs de istoria universală critică. Discurs de deschidere, 1873.

Florian, Aron – v. Aaron, Florian

„Foaia românească" (din 1951, Gyula, Ungaria) – publicație săptămânală editată de Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria.

„Foaia României" (1882-1884, Bucueşti) – periodic literar, care şi-a şi schimbat numele în „Foaia României literare", apoi în „România literară" (1886). A fost scoasă de Ed. M. Adamski, fără a avea o direcție literară ori politică anume. Nici periodicitatea n-a fost regulată. D. Stăncescu a fost colaborator permanent.

„Foaia Societății pentru Literatura şi Cultura Română în Bucovina" (1865-1869, Cernăuți) – revistă lunară de cultură, literatură şi folclor. Era organul Societății pentru Literatura şi Cultura Română în Bucovina şi a fost condusă, multă vreme, de I. G. Sbiera, preşedintele Societății fiind Gh. Hurmuzachi. Vasile Alecsandri a publicat mult în această revistă.

„Foaie pentru minte, inimă şi literatură" (1838-1865, Braşov) –

periodic incert, a apărut intermitent ca supliment literar al „Gazetei de Transilvania" (1838-1946), condus de Gh. Barițiu şi Iacob Mureşan. Continuă "Foaie literară" (1838). A susținut emanciparea culturală şi politică a românilor şi a primit colaborări din toate provinciile româneşti.

„Foaie sătească a Prințipatului Moldaviei" (1839-1851, Iaşi) - săptămânal. Prima publicație românească adresată exclusiv cititorilor de la sate. A avut profil cultural şi a fost editată de Gh. Asachi, M. Kogălniceanu, C. Rolla.

„Foaie ştiințifică şi literară" (1844, Iaşi) - săptămânal. Revistă cu profil literar, apărută inițial cu titlul „Propăşirea", cenzurat de la primul număr. Ceea ce a rămas este subtitlul. A fost o revistă de avangardă a revoluției de la 1848, scoasă de M. Kogălniceanu, Ion Ghica, Panaiotă Balş, V. Alecsandri. Aici a publicat Aron Pumnul, profesorul lui Mihai Eminescu de la Cernăuți, studiul Literele corespunzătoare firei limbei româneşti şi încă ceva.

Fochi, Adrian (n. 26 octombrie 1920, Cernăuți - m. 5 octombrie 1985, Bucureşti) - folclorist. A absolvit Filologia romanică la Cernăuți şi Filologia modernă la Bucureşti. A fost cercetător la Institutul de Studii Sud-Est Europene din Bucureşti. A publicat studii de specialitate: Miorița, 1964, monografie, Premiul Academiei; Coordonate sud-est europene ale baladei populare româneşti, 1975; G. Coşbuc şi creația populară, 1971; Paralele folclorice • Coordonatele culturii carpatice, 1984; Valori ale culturii populare româneşti, 2 vol., 1987, postum. A fost coordonatorul lucrării Bibliografia generală a etnografiei şi folclorului românesc, vol. I, 1966, Premiul Academiei.

Fondane, Benjamin – v. Fundoianu, B(enjamin).

Fornade, Dan (n. 28 august 1951, Timişoara) – lingvist. A absolvit Facultatea de Filologie, sectia română-engleză la Universitatea din Timişoara (1978). In anul 1980, se stabileşte în Canada, la Montréal. A studiat la Universitatea McGill, obținand diploma în Educație (1986).

Incepand din 1986, este profesor de limba engleză în cadrul Comisiei Şcolilor Catolice din Montréal (C.E.C.M., în prezent - E.M.S.B.). Director-fondator al revistei „Luceafărul românesc", editat la Montréal din 1990. Editor-şef al anuarului „ARA Journal", editat de Academia Româno-Americană de Ştiințe şi Arte (din iulie 2000). Pe plan comunitar a participat la activități organizate în cadrul comunității româneşti din Canada şi S.U.A. Fondator al secției Perioadice a Bibliotecii Centrului Cultural Român din Montréal. Specializat în lucrări de lexicografie, autorul mai multor lucrări de referință pentru învățarea şi perfecționarea limbilor străine: English - Romanian Conversation Book; Topical Picture Dictionary (Romanian-English - English-Romanian); English Picture Dictionary (tradus in 16 limbi), Picture Dictionary for Foreign Students: Beginners, Intermediate, Advanced (3 volume). Cercetător al istoriei emigrației româneşti, este editor şi redactor-coordonator al Enciclopediei românilor din străinătate (7 volume, dintre care menționăm: Biserici, Institutii, Personalități, Ziare): în limba română şi engleză, Romanian Americans si Romanian Who's Who (5 volume), primele lucrări de referință de anvergură despre românii din străinatate.

Frank, Dan (n. 17 februarie 1951, Bucureşti) – eseist. Studii de arhitectură şi matematică. Prima lucrare este Himmel und Erde des I Ging (Cerul si Pamantul I Gíng-ului) publicată în editura pe care a înființat-o după plecarea în Germania. (Dan Frank Verlag). Urmează apoi 3 Kräfte, 5 Wandlungen (3 forțe, 5 transformări), un eseu mai amplu pe tema simbolisticii numerelor. Das Herzensgebet (Rugăciunea inimii) este un text din Filocalia, care a fost completat cu o introducere şi un comentariu comparativ cu ortodoxia. Ultima lucrare este un CD multimedia despre mânăstirile din Moldova: Moldau - Klöster, Geschichte, Spiritualität. Cu cartea Systematisch Backgammon (Table în mod sistematic) a inaugurat o serie dedicată jocului de table, Backgammon Collection, care, pe lângă titlul numit, mai cuprinde reviste şi ediții speciale.

Franyó Zoltán (n. 31 iulie 1887, Marghita - m. 1978, Timişoara) - poet. A absolvit Academia Militară la Budapesta. A fost aderent la mişcarea revoluționară maghiară din 1919. După înfrângerea ei a plecat la Viena şi a studiat Filologia clasică. I-a cunoscut pe Romain Rolland, Thomas Mann, Stefan Zweig. S-a stabilit la Timişoara, unde a scos cotidianul „Ziarul de la ora şase" (1930-1940) în maghiară (antifascist). A debutat cu versuri în limba germană. În poezie agrea marile teme filosofice: Èvezredek húrjáin (Pe strunele mileniilor), 1958-1960. A fost un publicist de marcă: A pokol tornánkán (Pe prispa Iadului), 1967 şi un bun traducător din română în germană şi maghiară. A tradus Gr. Alexandrescu, Blaga, Eminescu ş.a. A tradus în maghiară Goethe, Rilke, Valéry, Baudelaire, Verlaine ş.a. Laureat al Premiului Herder pe 1970.

Fulga, Laurențiu (n. 2 noiembrie 1916, com. Fulga, jud. Prahova - m. 16 noiembrie 1984, Bucureşti; nume la naştere: Laurențiu Ionescu) - scriitor. A absolvit Liceul Militar la Chişinău şi Facultatea de Litere şi Filosofie la Bucureşti. Prizonier de război în URSS, întors cu detaşamentul „Tudor Vladimirescu". A fost vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor cu începere din 1968. După proza de început, de un romantism debordant, Straniul paradis, 1942, a evoluat spre realismul de largă cuprindere socială în care apar personaje arhetipale: Eroica, 1956; Alexandra şi Infernul, 1966, Premiul Uniunii Scriitorilor, după care s-a turnat un film; Moartea lui Orfeu, 1970, Premiul Academiei; Fascinația, 1977; Salvați sufletele noastre, 1980, Premiul Uniunii Scriitorilor; E noapte şi e frig seniori, 1983. A scris ocazional şi teatru. Laureat al Premiului de Stat (1952).

Fundația ARTEXPO (din 1994) – este o fundație care se ocupă de chestiuni de management cultural: organizează târguri de carte, expoziții (artă plastică şi carte), conferințe, stabileşte şi susține relațiile între artiştii din țară şi cei din străinătate, fie români sau nu. Preşedinte este Dan Grigorescu, critic de artă, membru corespondent al Academiei. Director general Mihai Oroveanu, istoric de artă.

Fundația Culturală Română – v. Institutul Cultural Român.

Fundația Elias, Menahem H. a

fost întemeiată de Jacques Elias (n. 1844, Sascut – m. 1923, Bucureşti) evreu sefard la origine, fiul industriaşului Menahem Elias şi donată Academiei Române în 1923. Jacques Elias a primit de la regele României titlul de Cavaler şi de Ofițer al Ordinului Steaua României (în 1889 şi 1901), titlul de Ofițer şi Comandor al Ordinului Coroana României (în 1891 şi 1909), medalia Meritul Comercial şi Industrial clasa I (în 1913). Jacques Elias avea geniul comerțului. În cei 79 de ani de viață a strâns cu pricepere şi sârg o mare avere: Hotelul Continental şi Patria din Bucureşti, nouă imobile excepționale la Viena, două mine de mercur în Dalmația, imobile la Berlin, Roma şi Paris, Fabrica de zahăr din Sascut, Spitalul Elias, moşii cu mii de hectare, ferme agricole şi miliarde în bunuri publice şi acțiuni la Washington, Bruxelles, Londra, Praga, Belgrad, Viena, Berlin etc. Totul a fost lăsat testamentar Academiei Române, în 1923. La înmormântarea lui Elias a participat întreg guvernul român din acele timpuri. Nicolae Iorga a scris cuvinte memorabile. De-a lungul celor şapte decenii şi jumătate de existență în slujba binelui public, Fundația Fam. M. H. Elias, prin programele sale culturale, umanitare şi filantropice, precum şi prin sistemul de burse „Jacques Elias" a îndeplinit şi îndeplineşte dispozițiile testamentare ale fondatorului, cinstind astfel memoria marelui filantrop. Printre principalele acțiuni realizate pot fi menționate: construirea şi înzestrarea cu aparatură ultramodernă a unui spital cu 700 de paturi, în Bucureşti, cu noscut sub numele de Spitalul Elias, care a devenit unul din cele mai moderne aşezăminte de sănătate din țară; construirea Casei Ştiinței şi Tehnicii, aparținând filialei Academiei Române din Iaşi; refacerea Casei Oamenilor de Ştiință din Bucureşti; sprijinirea Ateneului Român, Societății Române de Radiodifuziune; Bibliotecii Centrale Universitare, Bibliotecii Academiei Române, Academiei Române şi institutelor sale de cercetare în eforturile de refacere şi de procurare de aparatură de informatică, ca şi în realizarea unor acțiuni cu caracter cultural sau ştiințific; construirea unor complexe social-culturale şi a unor dispensare medicale în

mediul rural şi întreținerea acestora; construirea şi dotarea liceului cu profil agro-industrial din localitatea Sascut Târg (jud. Bacău) cu o capacitate de 500 locuri. De altfel, documente ale Fundației atestă că, practic, întreaga aşezare a fost construită de Jacques Elias, inclusiv Fabrica de zahăr, naționalizată la 11 iunie 1948; acordarea sistematică de burse „Jacques Elias" în şi din străinătate unor cadre didactice, cercetători sau elevi foarte dotați; construirea şi refacerea unui număr considerabil de case, şcoli şi dispensare pentru ameliorarea consecințelor nefaste ale unor dezastre naturale (inundații şi cutremure): 57 de case în județul Baia Mare, 30 de case în județul Alba, 21 de case în județul Bacău, 10 case noi în județul Mehedinți; construirea a două blocuri cu 44, respectiv 20 de apartamente în Bucureşti; acordarea de ajutoare periodice unor cămine de bătrâni şi handicapați; la Viena, Fundația a pus gratuit la dispoziție, într-unul din imobilele sale, spațiul necesar pentru funcționarea Centrului Cultural Român; din 14 noiembrie 1999, Fundația este semnatara unui Acord de colaborare cu UNESCO, în baza căruia sunt programate acțiuni comune în domenii precum cultura, ştiința, educația şi comunicarea, contribuind astfel la extinderea cooperării internaționale şi la promovarea culturii şi ştiinței româneşti în lume. Programele constau în schimburi de informații şi documente, promovarea cooperării între universități şi alte instituții de educație şi cercetare, prin intermediul granturilor, burselor, a invitării unor profesori, proiectelor comune de cercetare şi organizării de seminarii internaționale, meselor rotunde şi simpozioanelor pe teme de relevanță pentru cooperarea internațională.

Fundația România de Mâine (din 1990, Bucureşti) – acționar unic preofesorul Aurelian Bondrea. Fundația deține din 1991 Universitatea Spiru Haret, care are 30.000 de studenți, facultăți de Limba şi Literatura Română, Limbi şi Literaturi Străine, Arhitectură, Matematică-Informatică, Drept, Istorie, Geografie, Teatru, Muzică, Relații Internaționale şi Studii Europene, Sociologie-Psihologie, Management Financiar-Contabil, Marketing şi Comerț Exterior, Finanțe şi Bănci, Filosofie-Jurnalism, Medicină Veterinară, Educație Fizică şi Sport. Are filiale în toate oraşele importante al țării, ca şi la Chişinău. Deține

Televiziunea România de Mâine, două publicații universitare, o editură şi o tipografie.

Fundația Națională pentru Românii de Pretutindeni (din 20 aprilie 1999) - are drept scop coordonarea şi realizarea de programe subordonate interesului național, statului național unitar român, în relațiile cu românii de pretutindeni, precum şi promovarea şi coordonarea de politici prin care românii de pretutindeni să contribuie la integrarea României în structurile Europene şi Euro-Atlantice. Fundația s-a constituit ca persoană juridică, de drept privat, non-guvernamentală, apolitică şi fără scop lucrativ. Obiectivele prioritare: conservarea şi afirmarea identității etnice, lingvistice, culturale şi religioase a românilor de pretutindeni şi în special din zonele unde aceştia sunt amenințați cu deznaționalizarea; reluarea şi întărirea legăturilor fireşti cu România ale fiecărui român din afara frontierelor; refacerea spațiului cultural, spiritual, economic şi etnic românesc; desfăşurarea de activități de cercetare, educaționale şi de informare in diverse domenii ce servesc scopurilor Fundației; promovarea de programe de educație civică şi de dezvoltare comunitară; organizarea de evenimente ştiințifice, de consulting şi transfer de know-how; organizarea de activități cu caracter filantropic.

Fundațiile Regale Române (1934-1947) - Bucureşti. Formate prin reunirea a cinci fundații: Fundațiunea culturală „Regele Mihai I" (1927-1933), Bucureşti; Fundațiunea universitară Regele Carol I, Bucureşti, care şi-a continuat activitatea după 1945 în emigrație, la Paris, până în deceniul al VII-lea al veacului XX; Fundația Regele Ferdinand I din Iaşi şi Institutul de cercetări experimentale Regele Carol al II-lea din Cluj. Lor li s-a alăturat Fundația pentru literatură şi artă Regele Carol al II-lea din Bucureşti. Denumirea completă era Uniunea Fundațiilor Culturale Regale. Susținute financiar de casa regală, acordau burse de studii, premii literare (chiar şi pentru lucrări de debut în manuscris), aveau biblioteci, editură şi revistă. Sediul central era actuala Bibliotecă centrală Universitară din Bucureşti. Se reclamau prin programul desfăşurat drept continuatoare ale Junimii, dar erau, mai curând,

continuatoare ale Fundației Universitare Carol I, al cărei program îl dezvoltau.

Fundoianu (Fondane), B(enjamin) - (n. 14 noiembrie 1898, Iaşi - m. 22 octombrie 1944, Auschwitz; nume la naştere: Benjamin Wexler) - poet şi eseist. A început Dreptul la Iaşi, dar nu l-a terminat. A debutat cu o povestire biblică, Tagăduința lui Petru, 1918, a publicat Images et livres de France, 1921. Membru al cenaclului Sburătorul. Se stabileşte la Paris în 1923, dar publică în țară volumul de versuri avangardiste Privelişti, 1930 şi la Paris volumele Ulysse, 1933 şi Titanic, 1937, semnate cu numele Benjamin Fondane. A colaborat la revista avangardistă „Integral" a lui Brunea-Fox (1930) şi la „unu" a lui Saşa Pană (1931). A scris eseuri de tip existențialist: La conscience malheureuse (Conştiința nefericită), 1936; Rimbaud, le Voyou (Rimbaud, vagabondul), 1933; Baudelaire et l'expérience du gouffre (Rimbaud şi experiența abisului), 1947, postum; L 'être et la connaissance • Essai sur Lupasco (Ființa şi cunoaşterea • Eseu asupra lui Lupaşcu), 1998, postum.

Furtună, Horia (n, 21 iunie 1888, Focşani - m. 8 martie 1952, Bucureşti) - poet. A făcut Dreptul la Paris, a profesat avocatura la Baroul de Ilfov. Prizonier de război în primul război mondial, vicepreşedinte al Societății Autorilor Dramatici. Scrie o lirică rece, contemplativă şi savantă: Făt Frumos, 1924); Balada lunii, 1967, postum. A scris şi teatru, roman: Iubita din Paris, 1934.

G

Gaál Gábor (n. 8 martie 1891, Budapesta - m. 13 august 1954, Cluj) - estetician şi publicist A făcut studii universitare la Budapesta şi a participat la revoluția maghiară din 1919. A emigrat; la Viena, apoi la Berlin. Întors în Ungaria, a fost arestat de hortişti. În 1916 a evadat şi s-a stabilit în România. A condus revistele „Korunk" şi apoi „Utunk". A fost profesor de filosofie şi estetică la Cluj. Membru al Academiei Române (1948). A lăsat lucrări referitoare la interferența literaturii cu alte domenii: A valóság és az irodalom (Realitate şi literatură),1950.

Galaction, Gala (n. 16 aprilie 1879, Dideşti, jud. Teleorman - m. 8 martie 1961, Bucureşti; nume la naştere Grigore Pişculescu) - prozator. A absolvit Literele şi Filosofia, apoi Teologia la Bucureşti şi a fost profesor la Universitatea din Chişinău. Vicepreşedinte al Societății Scriitorilor Români (1947), membru onorific al Academiei (1947), Meritul Cultural în grad de Comandor (1947), Ordinul Muncii cls. I (1954). A scris povestiri şi nuvele: Bisericuța din Răzoare, 1914, Premiul Academiei; De la noi, la Cladova, 1924; Nuvele şi schițe, 1934 şi romane: Papucii lui Mahmud, 1932, Premiul Societății Scriitorilor Români; Doctorul Taifun, 1933; La răspântie de veacuri, 2 vol., 1935. Şi-a strâns publicistica în mai multe volume, cel mai cunoscut fiind Oameni şi gânduri din veacul meu, 1955. A tradus Sfânta Scriptură, din greacă (Septuaginta), prin confruntare cu ebraica, 1936.

Galan, V(alerian) Em(il) (n. 15 februarie 1921, Săveni, jud. Botoşani) - prozator. A studiat Politehnica la Iaşi, Cernăuți şi Timişoara. Redactor la diverse publicații. Reprezentant al realismului socialist, interesat mai ales de satul contemporan: Zorii robilor, 1950, Premiul de Stat; Bărăgan, vol. I 1954, Premiul de Stat; vol. II -1959); evoluează spre o proză de replică la adresa proletcultismului în ciclul romanesc Contravizitele doctorului B.A.: Zodia înstrăinării, 1966; Accidentul era inevitabil, 1967; A treia Romă, 1968 şi romanele Hramul sfântului Nu, 1969; Şahul dublu de la Armor, 1970.

Gane, Nicolae (n. 1 februarie 1838, Fălticeni — m. 16 aprilie 1916, Iaşi) -prozator. A studiat la pensionul francez din Iaşi (al lui Louis Jourdan) şi a fost, între altele, director general al închisorilor din Moldova, membru al Curții de Apel din Iaşi, de cinci ori primar al Iaşiului, preşedinte al Senatului. Junimist. Membru al Academiei (1909) şi preşedinte al Secției literare a Academiei (1912). A scris proză romantic-patriarhală, evocând incursiuni cinegetice: Nuvele, 2 vol., 1880; Pagini răzlețe, 1901. A lăsat şi Poezii, 1837; 1886.

Gaster, Moses (n. 17 septembrie 1856, Bucureşti - m. 5 martie 1939, Abingdon, Marea Britanie) - filolog şi folclorist. A absolvit Seminarul Rabinic de la Breslau (azi Wrocław) şi Filologia la Leipzig. Junimist. A fost expulzat din țară în 1885 ca evreu (sefard). S-a stabilit la Londra, unde a fost preşedinte al The British Folklore Society (1908). A fost ales, la propunerea lui Sextil Puşcariu, membru de onoare al Academiei Române (1929). Ca filolog a fost adeptul lui B. P. Hasdeu. Cea mai importantă lucrare filologică este Chrestomație română, 1891, care cuprinde fragmente din peste două sute de monumente de limbă veche românească (sec. al XVI-lea - al XVIII-lea), texte populare şi dialectale. A scris Literatură populară română, 1883, unde a folosit metoda comparatistă. S-a ocupat de fonetică istorică, lexicologie, onomastică, toponimie, gramatică istorică, ortografie şi a susținut romanitatea limbii şi a poporului român.

„Gazeta Bucovinei” (1891-1897, Cernăuți) – bisăptămnal politic şi literar, organ al societății bucovinele Concordia. A fost fondată de transilvăneanul Pompiliu Pipoş, care lucrase la „Tribuna” Sibiu, apoi a fost părăsită de G. Bogdan-Duică. A încercat să păstreze identitatea culturală şi de tradiții a românilor din Bucovina.Avea un supliment pentru sate: „Foaia săteanului”, unde a publicat S. Fl. Marian folcor din Bucovina. În materie de literatură trebuie remarcat faptul că au fost publicați autori din toate provinciile româneşti

"**Gazeta de Moldavia**" (1850-1858) - bisăptămânal, Iaşi. Publicație social-culturală care continuă "Albina românească". A fost condusă de Gh. Asachi, anti-unionist, deşi Costache Negruzzi,

ca şi M. Kogălniceanu au fost colaboratorii revistei.

"Gazeta de Transilvania" (1838-1946) – săptămânal, bisăptâmânal, de trei ori pe săptămână cotidian, Braşov. Revistă în limba română din Transilvania. Revistă de cultură scoasă inițial de George Barițiu. S-a mai numit, în diverse perioade, „Gazeta transilvană" sau „Gazeta Transilvaniei". A avut drept supliment „Foaie pentru minte, inimă şi literatură" (1838-1865).

„Gazeta ilustrată” (1882-1884, Viena) – revistă de cultură şi literatură, apărută în limba română. Editor Nicolae Enescu, gazetar. A publicat traduceri din literatura germană, ştiri din țară.

„Gazeta literară" (1954-1968) - săptămânal, Bucureşti. Editată de Uniunea Scriitorilor. Director: Zaharia Stancu; în colectivul de redacție: Mihai Beniuc, Eusebiu Camilar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu, Cezar Baltag ş.a. A fost continuată de „România literară".

„Gazeta Teatrului Național" (1835-1836, Bucureşti) – lunar cultural. Revistă scoasă cu întreruperi de Ion Heliade Rădulescu pentru a exprima activitatea Societății Filarmonice. A fost înlocuită prin „Curier de ambe sexe", supliment al „Curierului românesc".

Gănescu, Grigorie (n. 1830 sau 1833, Craiova – n. 7 aprilie 1877, Montmorency, Franța) – publicist. A fostunionist, dar contra politicii lui Napoleon al III-lea (deşi acesta a avut un rol important în Unirea Principatelor). Expulzat din Franța, se stabileşte la Frankfurt unde scoate ziarul „L’Europe”, cu J. Al. Florescu. După războiul din 1870-1871 revine în franța şi capătă cetățenia. A înființat, la Tours, ziarul „La Liberté”. Lucrări: Diplomatie et nationalité, 1856; La Valachie depuis 1830 jusqu'à ce jour. Son avenir, 1855.

Gătăianțu, Pavel (n. decembrie 15 decembrie 1957, Lokve-Sân-Mihai, Voivodina, Serbia) - poet. autorul a fost primul preşedinte al Comunitatii Romanilor din Iugoslavia. In prezent lucreaza ca redactor la Radio Novi Sad. Membru al Societatii Scriitorilor din Voivodina, a fost tradus in citeva limbi si este detinator al mai multor

premii literare. Autorul a mai publicat urmatoarele volume de versuri: Timp absent, 1976; Şarpe bărbierit, 1984); Europoeme, 1996; Antrenament pentru ogari**:** balade, ode, uverturi, imnuri si alte cantece, 1997; Umărul lui Sisif, poezii, 2002. A scris şi proză: Atentat la ordinea publică, 1997.

„Gândirea" (1921-1933; 1934-1944) -bilunar, apoi lunar, Cluj, apoi Bucureşti. Revistă literară, artistică şi socială, tradiționalistă, ortodoxistă şi autohtonistă. A fost condusă de Cezar Petrescu (1921-1926) şi Nichifor Crainic (1926-1944). Din gruparea revistei s-au retras G. Călinescu (1929), Zaharia Stancu şi Mircea Eliade (în 1941), Lucian Blaga şi Tudor Vianu (ambii în 1943) pe măsură ce publicația devine doctrinar tributară legionarismului. Din 1991 apare la Sibiu o serie nouă „Gândirea", care se reclamă de la cea veche, al cărei director onorific a fost la apariție Pan Vizirescu.

Gândirismul - curent ideologic şi literar care şi-a luat numele de la revista "Gândirea". Adepții lui se considerau continuatori ai sămănătorismului, capabili să aducă renaşterea spiritualității româneşti în condițiile de criză din preajma celui de-al doilea război mondial. Prin accentul religios, ortodoxist, naționalist face parte din ultimul val bizantinist. Autohtonismul şi respingerea contribuției minoritarilor la edificarea culturii române au făcut din ideologia gândiristă un sprijin pentru dictatura fascistă.

Gârleanu, Emil (n. 5 ianuarie 1878, Iaşi - m. 2 iulie 1914, Câmpulung Muscel) - scriitor. A absolvit Şcoala de Ofițeri de Infanterie din Iaşi (coleg cu Gh. Brăescu). Admirator al sămănătorismului, a evoluat sub influența lui Mihail Dragomirescu. A fost unul dintre fondatorii Societății Scriitorilor Români (1908), preşedinte (1911-1912). A lăsat o proză nostalgică, în care evocă lumea celor mici ori a vieții simple: Bătrânii • Schițe din viața boierilor moldoveni, 1905; Schițe de război, 1908; Din lumea celor care nu cuvântă, 1910; Nucul lui Odobac, 1910); Fetița mamei, 1916.

Genul literar defineşte modul de punere în pagină al textului literar: proză, adică genul epic, versuri, adică genul liric, teatru, adică genul dramatic. Până la separarea netă a acestor genuri, care ține de perioada clasică, în general veacul al XVIII-lea, antichitatea şi

perioada pre-clasică au avut genuri interferente: epopeea era epică prin gen, dar scrisă în versuri. Teatrul antic era scris în versuri. Proza are o apariție mai târzie, fiind o atestare a aprofundării şi maturizării scriiturii. Primele proze, pre-romantice şi romantice, au fost poetice, lirice, prin abordarea de conținut.

George, Alexandru (n. 6 aprilie 1930, Bucureşti; nume la naştere: George Alexandru Georgescu) - prozatorşi istoric literar. A început Filologia la Bucureşti, pe care a fost silit s-o părăsească pentru „origine nesănătoasă". A fost bibliotecar la Biblioteca Academiei. Membru fondator al Societății Academice Române. A debutat cu proză: Simple întâmplări cu sensul la urmă, 1970 şi istorie literară: Marele Alfa, 1970, despre Arghezi. A scris proză de tip eseistic şi autobiografic şi studii de istorie literară prin care îşi vădeşte preferința pentru modernism: Semne şi repere, 1971, Premiul Uniunii Scriitorilor; La sfârşitul lecturii, 3 vol., 1973-1980; Literatură şi senzație, 1980, Premiul Asociației Scriitorilor, Bucureşti; Simple întâmplări în gând şi spații, 1982, Premiul Uniunii Scriitorilor; Petreceri cu gândul şi inducții sentimentale, 1986; Dimineața devreme, 1987; Seara târziu, 1988; Într-o dimineață de toamnă şi Cinci sau chiar şase personaje în jurul unui autor, ambele 1989; La sfârşitul lecturii, 1993, Premiul Uniunii Scriitorilor; Oameni şi umbre, 1996; Alte reveniri, restituiri, revizuiri, Premiul Uniunii Scriitorilor, 2003; Oameni, umbre, glasuri, tăceri, 2004. Se ocupă de ediția de Opere E. Lovinescu, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1990. A tradus din literatura franceză.

George, Tudor (n. 3 februarie 1926, com. Ulmeni, jud. Ilfov - m. 12 ianuarie 1992, Bucureşti; nume la naştere: Tudor George Georgescu) - poet. A absolvit Facultatea de Ştiințe Juridico-Administrative la Bucureşti. A lucrat ca metodist la Casa Centrală a Creației Populare. A scris o poezie bazată pe virtuozitate şi ingeniozitatea exprimării: Legenda cerberului, 1957, debut; Balada, 1967; Sonete aeriene, 1972; Parfumul timpului, 1975; Catehismul iubirii, 1977); Cupola Bărăganului, 1979,

Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti; Dacica, 1984; Patriarhale şi exotice, 1988. A scris şi poezie pentru copii, a tradus din literatura italiană.

Genoveva de Brabant - carte populară de origine germană care ilustrează tema inocenței ultragiate şi se înscrie în literatura "miracolelor", în spiritul hagiografiei creşine a secolelor al XIV-lea şi al XV-lea. La noi a circulat ceva mai târziu. Mihail Sadoveanu a dat o prelucrare cultă.

Georgescu, Paul (n. 7 noiembrie 1923, Țăndărei, jud. Ialomița - m. 24 septembrie 1989, Bucureşti) - prozator şi critic literar. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. A fost redactor şi redactor şef la diverse publicații. A scris critică literară folosind ironia sarcastică, stilul intelectual şi livresc: Încercări critice, 2 vol. 1957-1958; Păreri literare, 1964, Premiul Uniunii Scriitorilor); Polivalența necesară, 1967, Premiul Uniunii Scriitorilor şi Premiul Academiei; Volume, 1978 şi a continuat cu proză livrescă de sorginte caragialiană: 3 nuvele, 1973, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti; Doctorul Poenaru, 1976, Premiul Uniunii Scriitorilor; Vara baroc, 1980, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti; Solstițiu tulburat, 1982; Siesta, 1983; Mai mult ca perfectul, 1984; Pontice, 1987; Geamlâc, 1988.

Georgescu, Vlad (n. 29 octombrie 1937 - 13 noiembrie 1988, Nordfriedhoff; nume la naştere: David Funderburck) – istoric, director al secției române Europa Liberă, a lucrat apoi la BBC, s-a stabilit în SUA. Lucrări: Politics, History and Nationalism: The Origins of Romania's Socialist Personality Cult, în: Joseph Held (ed.), The Cult of Power. Capăitol în The Twentieth Century, Boulder, East European Monographs, 1983; Politică şi Istorie (cazul comunistilor romani 1944-1977); Istoria românilor, dela origini pina în zilele noastre; Istoria gindirii politice româneşti; Istoria ideilor politice romanesti (1369-1878), 1987.

Gheorghe, Ion (n. 16 august 1935, com. Florica, jud. Buzău) - poet. A absolvit Facultatea de Filologie la Bucureşti şi a fost redactor la diverse publicații. A debutat cu un roman în versuri, Pâine şi sare, (1957) şi a continuat cu versuri care vădesc înclinația către arhetipal, mituri şi legende populare: Căile pământului, 1960; Cariatida, 1964; Nopți cu lună pe

Oceanul Atlantic • Scrisori esențiale, 1966, Premiul Uniunii Scriitorilor; Zoosophia, 1967; Cavalerul trac, 1969; Megalitice, 1972; Noimele, 1976, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti; Dacia Feniks, 1978; Cenuşile, 1980; Condica în versuri, 1987; Zamolksiile, 1988; Cogaioanele. Munții marilor pontifi, 1989; Muzaios, 2001; Munții marilor pontifi, 2004.

Gheorghiu, Constantin Virgil (n. 15 septembrie 1916, com. Războieni, jud. Neamț - m. 22 iunie 1992, Paris; nume la naştere Virgil Gheorghiu) - prozator. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. La început scrie o poezie sentimentală, dar abrupt-modernă în limbaj: Viața de toate zilele a poetului, 1939; Caligrafie pe zăpadă, 1940, Premiul Scriitorilor Tineri al Fundațiilor Regale. A fost reporter de front: Ard malurile Nistrului, 1941; Am luptat în Crimeea, 1942. Primul roman, Ultima oră, 1943 n-a avut ecouri deosebite. Înclinații legionare. S-a expatriat în Germania în 1946 şi a studiat Teologia la Heidelberg. S-a stabilit în Franța în 1948 şi a fost preot al bisericii româneşti din Paris. A publicat numeroase romane în franceză, bucurându-se de succesul scriitorilor de consum: L'Heure 25 (Ora 25), 1950, ecranizată 1962; La seconde chance (A doua şansă), 1952; Les sacrifiés du Danube (Sacrificații Dunării), 1957; La cravache, 1960; La maison de Petrodava (Casa din Petrodava), 1961; Les immortels d'Agapia, 1964, 1991; De la vingt-cinquième heure à l'heure éternelle (De la ora a 25-a la ora eternă), 1965; Le Meurte de Kyralessa (Asasinatul de la Kyralessa), 1970, tradus din română; L'Homme qui voyagea seul (Omul care călătorea singur), 1971, tradus din română; L 'Oeil americain (Ochiul american), 1972; Christ au Liban 1979,1989.

Gheorghiu, Mihnea (n. 5 mai 1919, Craiova) - scriitor. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. A fost redactor şef la „Scînteia tineretului", „Secolul 20", preşedinte al Consiliului Cinematografiei, profesor la Institutul de artă teatrală şi cinematografică din Bucureşti, preşedinte al Academiei de Studii social-politice „Ştefan Gheorghiu". Membru corespondent al Academiei Române (1974). I s-a

decernat Ordinul Literelor şi Artelor de către Republica Franceză, distins cu Das Grosse Verdienstkreuz mit Stern, de către R. F. Germană, este Comandor al Ordinului Meritului Republicii Italiene, membru al Academiei de Ştiințe din New York, al Academiei Mondiale de Perspective Sociale, al Academiei Naționale de Istorie din Caracas, al Clubului de la Roma ş.a. A debutat cu versuri de avangardă: Anna Mad, 1942 şi a continuat cu lirică patetic revoluționară: Primăvara în Valea Jiului • Două poeme? 1949; Întâmplări din marea răscoală, 1953. A mai scris proză bazată pe documente: Două ambasade, 1958 (despre Dimitrie Cantemir) şi studii despre teatru: Modalitatea conformistă a dramei. I - Orientări în teatrul contemporan, 1948; II – Dionysos, 1969 sau literatura străină: Orientări în literatura străină, 1958. A scris şi teatru: Zodia Taurului, 1972, Premiul Academiei; Unul din doi: 1601 - Capul, 1821 - Zodia Taurului, 1975, Premiul Uniunii Scriitorilor; Istorii dramatice, 1977. A scris scenarii de film: La Porto Franco, 1962; Tudor, 1963-1964; Zodia Fecioarei, 1967; Pădurea pierdută, 1972; Cantemir, 1974, Premiul Uniunii Cineaştilor; Hyperion, 1975; Tănase Scatiu, 1976; Burebista, 1980; Muşchetarul lui Cantemir, 1990. A publicat şi eseuri cu caracter general: Social and Political Sciences in România (Ştiințele sociale şi politice în România), 1981; Una conciencia europea (O conştiință europeană), 1984. A tradus mult din literatura engleză, cea mai importantă realizare fiind integrala Shakespeare. A primit mai multe premii speciale la festivalurile internaționale de film, pentru scenarii.

Gheorghiu, Vasile (n. 1872 – m. 1959) – preot. A absolvit Teologia la Cernăuți, fiind apoi profesor chiar la facultate. Specializare la Leipzig. A participat la mai multe congrese interconfesionale, susținând ecumenismul: Berna, Atena, Bucureşti. Membru onorific al Academiei Române. Lucrări: Despre Botezul <<cu Spirit Sfint si cu foc>> şi darurile harismatice, 1929; Împărăția de <<mii de ani>> şi lupta cea mai de pe urmă, 1938; Codex Argenteus Uppsaliensis, 1939; Lecționarul evanghelic din Iaşi, 1940; Novum Testamentum graece cum apparatu critico, rămas în manuscris.

Gherea, Dobrogeanu Ion - v. Dobrogeanu-Gherea, Ion

Ghibu, Onisifor (n. 31 mai 1883, com. Sălişte, jud. Sibiu - m., 31 octombrie 1972, Sibiu) - pedagog. A absolvit Institutul Teologic la Sibiu, Literele la Bucureşti şi Budapesta. Specializare la Strasbourg, doctoratul în filosofie la Iena. A fost inspector general al învățământului ortodox din Transilvania, apoi al învățământului superior din Transilvania. Preşedinte al secției şcolare a ASTRA, a activat la Bucureşti, Iaşi, Chişinău. Militant fervent pentru unirea tuturor românilor. Membru corespondent al Academiei (1919-1948. Reînregistrat în 1990). A făcut închisoare în perioada comunistă (1956-1958). A scris numeroase studii ce preconizează înnoirea învățământului românesc din Transilvania. A lăsat: Cercetări privitoare la situația învățământului nostru primar şi la educația populară, 1911; Şcoala românească din Transilvania. Desvoltarea ei istorică şi situația ei actuală, 1915; Din istoria literaturii didactice româneşti, 1916; Catolicismul unguresc în Transilvania şi politica religioasă a statului român, 1924; Prolegomena la o educație românească, 1940; Dictatură şi anarhie. Priviri critice asupra evoluției şi directivelor învățământului şi educației româneşti sub reginul Antonescu (1940-1944), 1944; Amintiri despre oameni pe care i-am cunoscut, 1974, postum.

Ghica, Ion (n. 12 august 1816, Bucureşti – m. 22 aprilie 1897, Ghergani, Dâmbovița) – scriitor. Din familia Ion Câmpineanu, paşoptistul, după mamă. A învățat limba română (limba maternă fiind greaca) după lucrările lui Ion Heliade Rădulescu. După Colegiul Sf. Sava pleacă la Paris şi face inginerie (specialist în mine), audiind şi alte cursuri la Conservatorul de Arte şi meserii. Pozitivist în materie de ştiințe şi filosofie. Paşoptist, prieten cu Bălcescu, adversar al lui Heliade Rădulescu. I-a audiat pe Jules Michelet, Edgar Quinet, Adam Mieckiewicz, Ch. Founer. A fost profesor la Academia Mihăileană (de geometrie descriptivă, geologie, mineralogie). A elaborat un proiect de reformă a învățământului începând de la sate. A fost agentul Guvernului Provizoriu Revoluționar (la 1848) la Constantinopol şi guvernator al

insulei Samos din arhipelagul grecesc. Întors în țară în 1858, a fost ministru de interne şi prim ministru şi a participat la coaliția care 1-a detronat pe AU. Cuza. Membru al Societății Academice Române (1874), de mai multe ori preşedinte al Academiei, (1876-1878; 1879-1882; 1884-1887; 1890-1893; 1894-1895), ambasador la Londra (1881). A scris la îndemnul lui Vasile Alecsandri şi s-a remarcat în stilul epistolar. Lucrări: Omul fizic şi intelectual, 1866; Convorbiri economice, 1869; Pământul şi omul, 1884; Scrisori către Vasile Alecsandri, 1887; Amintiri din pribegia după 1848, 1889.

- „ - , Elena – v. D'Istria, Dora

-„- Pantazi (n. 15 martie 1831, Bucureşti – m. 17 iulie 1882, Bucureşti) – publicist. A audiat diverse cursuri la Paris, mai ales de istorie, fără a absolvi nimic. Secretar al "Magazinului istoric pentru Dația" (1847). Deputat liberal. A scris recenzii literare, piese de teatru, proză. Are gustul poantei şi al finalului moralizator. Lucrări: Sterian Pățitul, Iadeş, Ca la noi la nemeni (comedii); Fata haiducului; Bălăioara; Cămătarul, 1858 (nuvele); Un boem român, roman, 1860; Don Juanii de Bucureşti, roman, 1860-1862.

–„- Scarlat Ion (n. 26 martie 1856, Vathy, Grecia – 11 iunie 1948, Bucureşti) – traducător. Fiul lui Ion Ghica. A studiat la Wellington College, Londra. Licențiat în Drept la Paris. A tradus masiv Shakespeare : Richard al III-lea, Negustătorul din Veneția, Regele Ioan, Antoniu şi Cleopatra, Iulius Cezar, Negustătorul din Veneția.

Ghicitoarea specie folclorică care cere descoperirea unui obiect sau ființe prin interpretarea definiției sale metaforice şi glumețe, prezentată în două-trei versuri.

"Ghimpele" (1866 – 1879, Bucureşti) – revistă umoristică săptămânală care continuă „Nichipercea" (scoasă de N. T. Orăşanu) . I. L. Caragiale G. D. Teodorescu ş.a au lucrat acolo.

Ghyka, Matila C. (n. 1881, Bucureşti – m. 1965, California; nume la naştere: Costiescu) – dilomat şi matematician, estetician stabilit în Franța. Se considera urmaşul lui (Grigore) Ghica al X-lea. Profesor

de estetică la University of Southern California. Marinar, diplomat în tinerețe, prieten cu scriitorul Paul Morand (ambasador al Franței în România în perioada celui de-al doilea război mondial). Mason. A plecat la Paris pentru studii, apucând să publice Curcubee. Popasuri ale tinereții mele, iar de acolo în SUA după al doilea război mondial. Cunoscut în toată lumea. Dan Brown, pentru Da Vinci Code, se reclamă de la lucrările lui. El a consacrat expresia „numărul de aur" şi i-a dedicat un studiu, Nombre d'or, 1931, bazându-se pe lucrările lui Platon, Euclid, Pitagora. Alte lucrări: Esthétique des Proportions dans La Nature et dans Les Arts, 1927; A Documented Chronology of Roumanian History, Oxford, (tradusă din franceză, cuprinde evenimente de la cucerirea romană la Ştefan cel Mare incluisiv), 1941; The Geometry of Art and Life, 1946; A practical handbook of Geometrical Composition and design, 1952; The Memoirs, 1961; A corespondat cu Paul Valéry. A colaborat la „L'Architecture", Paris, 1927.

Gociu, Simion S. (n. 1 septembrie 1948, sat Molnița, raion Herța, reg. Cernăuți) - poet şi publicist. A absolvit Literele la Universitatea de Stat din Cernăuți. Profesor de şcoală medie, fondator al „Gazetei de Herța" (din 1995). Membru fondator al Societății pentru cultură ‚Mihai Eminescu', membru al Uniunii Scriitorilor din Ucraina şi din Republica Moldova. Scrie versuri solare şi vitaliste: Sărutul spicelor, 1984; La țărmure de suflet, 1989; Oul gastronomic, 1998.

Goga, Octavian (n. 1 aprilie 1881, Răşinari, jud. Sibiu - m. 6 mai 1938, Ciucea, jud. Sibiu) - poet, publicist, om politic. A început Literele şi Filosofia la Budapesta şi a terminat la Berlin. A editat ca student revista „Luceafărul" (1902, Budapesta) împreună cu Al. Ciurea şi Oct. Tăslăuanu. A fost ministru al Instrucțiunii şi Cultelor, al Cultelor şi Artelor, ministru de Interne, preşedinte al Societății Scriitorilor Români (1924-1925). Membru al Academiei Române (1923). A debutat cu Poezii, Premiul Academiei, 1905, la propunerea lui Titu Maiorescu. Angajat social în lupta pentru

drepturi a românilor din Transilvania, evoluează ca poet de la eminescianism şi sămănătorism spre meditația asupra lumii rurale: Ne cheamă pământul, 1905; Din umbra zidurilor, 1913; Cântece fără țară, 1916; Poezii, Premiul Național, 1924; Din larg, 1939, postum. Volumul Mustul care fierbe, 1927 marchează apropierea sa de A.C. Cuza, gogo-cuzismul fiind un concept politic care denumea extrema dreaptă. A tradus din maghiară pe Ady Endre, Petöfi Sandor, Madách Imre.

Gojdu Emanuil (n. 1802, Oradea – m. 3 februarie 1870, Budapesta) - intelectual român cu studii academice, mare avocat, devenit magnat şi mare om politic. A făcut Academia de Drept la Oradea, Bratislava, Pesta. A publicat versuri în maghiară (1826), i-a cunoscut pe Eftimie Murgu, Damaschin Bojîncă, Petru Maior, Constantin Lecca, Zaharia Carcalechi. Şi-a asumat rolul de Mecena al tinerimii ortodoxe române din Ungaria şi Transilvania, finanțând un număr impresionant de români talentați, în total 1941. Bursele Gojdu se acordau în domeniile: drept (42,39%), medicină (27,30%), studii tehnice (18,30%), litere şi filosofie (8,16%), comerț (1,65%). Amintim, printre bursieiri, doar două nume răsunatoare: Victor Babeş şi Octavian Goga. După 1918 sediul Fundației s-a mutat la Sibiu, deşi bunurile ei n-au fost repatriate. Fundația care-i poartă numele a slujit din plin formării marilor personalități din cele mai diferite domenii şi, implicit, dezvoltării şi conservării limbii române a românilor din Ungaria. Activitatea poetică şi cea de editor întregesc personalitatea omului de cultură Emanuil Gojdu.

Golescu, Dinicu (n. 7 februarie 1777, com. Goleşti, jud. Argeş - m. 5 octombrie 1830, Bucureşti; nume la naştere: Constantin Radovici) - cărturar. Mare logofăt. A susținut revoluția lui Tudor Vladimirescu (1821), după care a emigrat la Braşov şi a călătorit prin Europa. Revenit în Țara Românească, a scris Însemnare a călătoriii mele, Constantin Radovici din Goleşti, făcută în anul 1824, 1825, 1826, 1826, memorii de factură iluministă. Este tatăl a patru cunoscuți paşoptişti: Ştefan, Nicolae, Alexandru, Radu Golescu.

- “ - , Iordache (n. 1776, Bucureşti – m. 1848, Orşova; nume la naştere: Iordache Radovici) – filolog. Frate cu Dinicu. A urmat cursurile Academiei greceşti din Bucureşti. Protector al învățământului românesc, îl ajută pe Gheorghe Lazăr să înceapă cursuri româneşti la Sf. Sava. Cele mai multe scrieri i-au rămas în manuscris, mai ales traducerile: L’Esprit des Lois de Montesquieu, Paul et Virginie de Bernardin de Saint-Pierre, Iliada (fragment). Lucrări tipărite: Condica limbii româneşti, dicționar, 1832; Băgări de seamă asupra canoanelor gramăticeşti, 1840. I-au rămas în manuscris: Starea Țării Rumâneşti pă vremea străinilor şi a pământenilor; Barbu Văcărescul, vânzătorul țării, teatru.

Goma, Paul (n. 2 octombrie 1935, sat Mana, com. Vatici, jud. Orhei, azi Republica Moldova) - prozator. Exmatriculat din liceul Gh. Lazar din Sibiu pentru motive politice. A fost arestat la Şcoala de Literatură din Bucureşti (1956) pentru atitudinea legată de evenimentele din Ungaria. Închisoare şi domiciliu forțat până în 1963. Începe Filologia la Bucureşti şi, urmărit pentru citirea unor cărți interzise, se mută la fără frecvență. A fost susținut la debut de George Ivaşcu, care l-a angajat redactor la „România literară". Respins de cenzură, romanul Ostinato a fost trimis clandestin şi publicat în Germania, 1971 şi Franța, 1971, cu titlul La cellule des libérales (Celula liberalilor). A publicat romane: Die Tür (Uşa), 1971 în Germania şi în Franța; Elles étaient quatre... (Ele erau patru...), 1974; Gherla, 1976; Dans le cercle (În cerc), 1977; Garde inverse (Gardă inversă), 1979 (la Bucureşti 1997). A părăsit țara în 1977, împreună cu soția (fiica ilegalistului comunist Constantin Năvodaru) şi copilul şi s-a stabilit în Franța. A fost susținut de postul de radio „Europa liberă". Continuă să publice cărți în care-şi povesteşte experiența: Le trembtement des hommes (Cutremurul oamenilor), l979; Les chiens de la mort ou la Passion selon Piteşti (Câinii morții sau Pasiunea după Piteşti); 1981; Chassé-croisé (Vânat şi de unii şi alții), 1983; Bonifacia, 1986; Le Calidor, 1987; Culorile

curcubeului, 1990; L'art de la fugue, 1990; Astra, 1992. A publicat la Bucureşti Jurnal apocrif, 3 vol., 1997.

Gorovei, Artur (n. 19 februarie 1864, Fălticeni - m. 19 martie 1951, Bucureşti) - folclorist. Ardelean în linie maternă. A studiat Dreptul la Bucureşti şi Iaşi. A editat "Revista populară" (1884), cu apariție la Fălticeni şi Paris şi a colaborat la numeroase publicații: "Convorbiri literare", "Anuarul Arhivei de Folclor", "Revista Fundațiilor Regale", "Viața românească" ş.a. Lucrări: Cimiliturile românilor, culegere, 1898; Datinile noastre la naştere, 1908; Zâne şi zmei, 1909; Datinile noastre la nuntă, 1910; Botanica poporului român, 1915; Credinți şi superstiții ale poporului român, 1915; Ouăle de Paşti, Premiul Academiei Române, 1937. A scris şi proză, mai ales autobiografică: După dragoste, 1901; Cruzimi, 1920; Zbuciumul unui suflet nou. Jurnalul unei femei, 1938.

„Graiul românesc" (1923-1925) - cotidian, Panciovo, Banatul sârbesc. Organ al Partidului Român din Regatul Sârbilor, Croaților şi Slovenilor. Proprietar şi redactor şef Ioan Jiami, primul deputat român din Parlamentul iugoslav.

Grama Alexandru (n. 8 ianuarie 1850, Blaj – m. 12 iunie 1896, Blaj) – publicist. A studiat Teologia la Blaj şi filosofia la Viena. Rector al Seminarului de la Blaj. Moralist, anti-eminescian. Lucrări: Elemente de istorie bisericească universală şi particulară a românilor, 1879; Mihai Eminescu. Studiu critic, 1891; Instituțiunile calvineşti în Biserica românească din Ardeal, 1895.

Grandea, Grigore Haralamb (n. 26 octombrie 1843, Țăndărei, Ialomița – m. 8 noiembrie 1897, Bacău) – scriitor. Aromân la origini. A făcut Literele şi Filosofia la Liège, Belgia (fără licență). A înființat Societatea Orientul. A fost profesor la Şcoala macedo-română din Bucureşti, apoi profesor la Bacău. Discipol al lui Dim. Bolintineanu. A scris versuri romantice, paşoptiste: Preludele, 1862; Miosotis, 1865; Poezii noue, 1873; Nostalgia, 1885. A tradus din Anacreon, Horațiu, Ovidiu, Dante, Hafiz, Shakespeare, Klopstock, Schiller, Goethe, Byron, Lamartine, Puşkin, Uhland, Mieckiewicz ş.a.

Graur, Alexandru (n. 9 iulie 1900, Botoşani – m. 9 iulie 1988,

Bucureşti; nume la naştere: Alter Grauer) – lingvist. Licențiat în filologie clasică la Bucureşti, doctorat la Sorbona cu Antoine Meillet şi Mario Roques. Profesor la Universitatea Bucureşti. Director al Editurii Academiei. Preşedinte al Societății de Studii Clasice, membru al Academiei (1955). Lucrări: Esquisse d'une phonologie du roumain (împreună cu Al. Rosetti), 1938; Încercare asupra fondului principal lexical al limbii române, 1954, Premiul de Stat; Etimologii româneşti, 1963; Nume de persoane, 1965; Tendințele actuale ale limbii române, 1968.

Greceanu, Radu (n. 1650, probabil satul Greci, Dâmbovița – m. 1725) – cronicar. Logofăt al Cancelariei domneşti a Țării Româneşti. A contribuit, ca şi fratele său, Şerban, la traducerea Bibliei (zisă a lui Şerban Cantacuzino). A scris Începătura istoriii vieții luminatului şi preacreştinului domnului Țării Româneşti, Io Constantin Brâncoveanu Basarab voievod, dă când Dumnezeu cu domnia l-au încoronat pentru vremile şi întâmplările ce în pământul acesta, în zilele Măriei Sale s-au întâmplat, 1693-1714. A tradus din greceşte Poveste de jale şi pre scurt asupra nedreptei morți a preacinstitului Constantin Cantacuzino, marelui postelnic al Țării Rumâneşti, 1664.

Grigorescu, Dan (n. 13 mai 1931, Bucureşti) - istoric literar şi eseist. A absolvit Filologia (engleză) la Bucureşti. A fost redactor la ESPLA, profesor la Universitatea Bucureşti, director al Bibliotecii Române din New York, profesor invitat la Portland, Seatle şi Los Angeles, membru fondator al Fundației ART-EXPO (1994). A scris studii despre literatura engleză şi americană, despre arta plastică: Shakespeare în cultura română modernă, 1971; Direcții în poezia secolului XX, 1975; Expresionismul, 1969; Brâncuşi, 1979; Istoria unei generații pierdute: expresioniştii, 1980, Premiul Academiei; Dicționar cronologic: literatura-americană, 1977, Medalia de Aur a Asociației Criticilor Americani; Înainte şi după Columb, 1987; Arta engleză, 1989;

Idea and Sensitivity • Trends and tendeacies of Romanian contemporary art (Idee şi senzitivitate • (Trăsături şi tendințe ale artei româneşti contemporane, 1991 — are şi versiuni în română şi franceză, în acelaşi an); Introducere în literatura comparată, 1991.

Grigurcu, Gheorghe (n. 16 aprilie 1936, Soroca, Basarabia) - poet şi critic literar. A absolvit Filologia la Cluj. Redactor la revista "Familia", Oradea. Din 1990 a scris la „Dreptatea", Bucureşti, publicație a PNȚCD. A debutat cu versuri şi a continuat să scrie poezie aforistică, abstractă: Un trandafir învață matematica, 1968, debut; Râul incinierat, 1971; Înflorirea lucrurilor, 1973); Rigoarea văzduhului, 1978; Cotidiene, 1986. Critica sa literară conține, în general, evaluări ale cărților de poezie: Teritoriu liric, 1972; Poeți români de azi, 1979; Critici români de azi, 1981; Existența poeziei, 1986; De la Eminescu la Nicolae Labiş, 1989.

Grozescu, Iulian (n. 20 iunie 1839, Comloşu Mare, Timiş – m. 2 iunie 1872, Comloşu Mare) – poet. A absolvit Dreptul la Pesta. A colaborat la “Concordia” şi “Familia”. Prieten cu Iosif Vulcan. Considerat precursor al lui Octavian Goga. Lucrări: Toaleta animei sufleteşti, 1865; Doica Floarea, 1866; Fatalitate şi noroc, 1867; Poezii, 1889.

Gruber, Eduard n. 2 aprilie 1861, Iaşi – m. 28 martie 1896, Bucureşti) – scriitor. German ca origine. A studiat la Paris, la College de France, Ecole des Langues Orientales. A fost trimis de Titu Maiorescu la Leipzig ca să studieze psihologia. Influențat de Fr. Paulhan. A fost ginerele Veronicăi Micle. A scris Stil şi gândire. Încercare de psihologie literară, 1888. A lăsat versuri: Ofelia, 1886; Mângâiere, 1887; Iertare, 1887.

„Gura satului” (1867-1881; 1901-1903) – revistă satirică săptămânală scoasă la pesta de Iosif Vulcan. Continuă revista “Umoristul” şi îşi mută sediul la Arad, apoi la Gherla. Ion Slavici a fost, o vreme, redactorul revistei. Meritul ei este de a fi republicat literatură bună din roate zonele româneşti, inclusiv folclor.

Gusti, Dimitrie (n. 13 februarie 1880, Iaşi – m. 30 octombrie 1955) – sociolog, etnograf. A fost profesor la Universitățile din Iaşi şi Bucureşti, ministru al

învățământului (1932 - 1933), membru al

Academiei Române din 1919 şi apoi preşedinte al ei (1944 - 1946), membru al mai multor academii, societăți şi institute de sociologie de peste hotare. Este fondatorul Şcolii sociologice (monografice) de la Bucureşti. A inițiat şi îndrumat acțiunea de cercetare monografică a satelor din România (1925-1948). A obținut legiferarea serviciului social (1939), prin care se instituționaliza, pentru prima oară în lume, cercetarea sociologică, îmbinată cu acțiunea socială practică şi cu pedagogia socială. A fondat şi condus Asociația pentru ştiința şi reforma socială (1919 - 1921), Institutul Social Român (1921 - 1939, 1944-1948), Institutul de ştiințe sociale al României (1939-1944), Consiliul național de cercetări ştiințifice (1947-1948). A creat, împreună cu Victor Ion Popa, H. H. Stahl şi G. Focşa, Muzeul Satului (1936). A înființat şi a condus revistele "Arhiva pentru ştiința şi reforma socială" (1919 - 1943), "Sociologie românească" (1936 - 1944) ş.a. Opere principale: Egoismus und Altruismus, 1904; Die soziologischen Betrehungen in der neuen Ethik, 1908; Cosmologia elenă, 1929; Sociologia militans, vol. I, 1935; vol. I şi II, 1946; Cunoaştere şi acțiune în serviciul națiunii, 2 vol., 1939; Problema sociologiei, 1940; La science de la realité sociale, 1941. A lucrat la Enciclopedia României, 1943, rămasă în dactilogramă în arhivele ASE, adevărată dare de seamă asupra capacităților româneşti la schimbarea de sistem adusă de al doilea război mondial.

Gyr, Radu (n. 2 martie 1905, Câmpulung - m. 29 aprilie 1975, Bucureşti; nume la naştere: Radu-Coco Demetrescu) - poet. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. Conferențiar la Institutul de Literatură. Participant la mişcarea legionară, închisoare (1944-1963). Poezia sa evoluează de la postsimbolism la un lirism debordant, cu multe convenții folclorice: Linişti de schituri, 1924, debut; Căciuliță roşie, 1926, Premiul Societății Scriitorilor Români; Plânge Strâmbă Lemne, 1927; Cerbul de lumină, 1928, Premiul Academiei; Stele pentru leagăn, 1936; Corabia cu tufănici, 1939, Premiul Societății Scriitorilor Români; Poeme de război, 1943;

Balade, 1944. Un volum selectiv, Poezii, vol. I a apărut în 1992.

H

Halici, Mihail (n. 19 octombrie 1643, Caransebeş - m. 1712) - cărturar. A absolvit Colegiul Reformat, început la Sibiu şi terminat la Aiud. A fost rector la Colegiul Reformat din Orăştie, a călătorit prin Europa, nu se ştie exact in ce țară a murit. I se atribuie Dictionarium valchico-latinum (Dicționarul valaho-latin), cunoscut şi ca Anonymus Caransebiensis (datează de dinainte de 1700). I-a dedicat o odă în românește prietenului său Francisc Pápai, publicată de Moses Gaster în Chrestomatie română,1891.

Halima - carte populară ce cuprinde, înlănțuite original, basme, fabule, anecdote orientale reproduse după O mie şi una de nopți şi O mie şi una de zile. S-a răspândit în sec. al XVIII-lea prin filieră grecească. A fost atestată versiunea grecească a Călugărului Rafail din Hurezi (1757) - Aravicon Mithologhicon (Poveşti arabe), prescurtată, iar prima traducere atestată datează din 1771 (în Moldova).

Dezvoltarea limbii române în prima jumătate a sec. al XIX-lea, 1904; Studii de literatură română, 1910; Studii şi cercetări, 1927; Scriitori basarabeni (1850-1940), 1942. A scris Istoria literaturii româneşti, 1924, cu o ediție în franceză, 1934.

Haret, Spiru (n. 15 februarie 1851, Iaşi – m. 17 decembrie 1912, Bucureşt) – fondator al învățământului modern românesc. A absolvit Colegiul Sf. Sava, a studiat matematica şi fizica la Paris, unde şi-a luat şi doctoratul cu o teză despre mecanica cerească. A fost discipolul lui Henri Poincaré. A fost primul director al revistei „Albina”, cu profil enciclopedic ilustrat, revistă de popularizare a culturii şi a ştiinței. Au colaborat: Gh. Țițeica, Victor Babeş, A. D. Xenopol, Nicolae Iorga, G. Dem. Teodorescu, Petre Dulfu, Sofia Nădejde, M. Sadoveanu, Cezar Petrescu, Ion Agârbiceanu ş.a. Ca ministru al învățământului (1897-1899; 1901-1904; 1907-1910) în guvernul lui D. A. Sturdza a reorganizat şcolile normale, a introdus în cadrul lor lucrările practice, agricole lansat un program pe baza căruia au apărut diferite alte publicații, dintre care menționăm „Sămănătorul”, „Convorbiri didactice”, „Noua revistă pedagogică”. El a creat şcoli de adulți (în 1906) răspândite pe tot cuprinsul țării, a creat cantinele şcolare pentru copiii lipsiți de mijloace. Lucrări Raport asupra stării şcolilor, 1885; Mecanica socială, 1910.

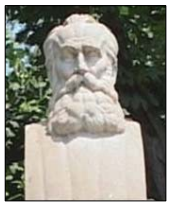

Hasdeu, B(ogdan) P(etriceicu) (n. 26 februarie 1838, Cristineştii Hotinului, azi Ucraina - m. 25 august 1907, Câmpina)- scriitor, lingvist, folclorist, istoric. Facultatea de Drept fără diplomă la Harkov. Discipol al lui Gianbattista Vico şi Mihail Kogălniceanu. Adversar al lui Titu Maiorescu. După o perioadă ieşeană, se mută la Bucureşti ca profesor la Universitate. Membru al Societății Academice (1867), apoi vicepreşedinte al ei. Unionist, antidinastic. A fondat şi condus publicații satirice: "Aghiuță", „Satyrul"; istorice: "Columna lui Traian", „Arhiva istorică României"; literar-culturale: "Revista nouă". A scris versuri romantice de inspirație socială şi fantastică: Poezie, 1873; Sarcasm şi ideal, 1897); proză de notație realistă: Duduca Mamuca, 1863

Halippa, Pan(telimon) (n. 1 iulie 1883, Cubolta, Soroca – m. 30 aprilie 1979, Bucureşti) – poet. A absolvit Seminarul Teologic la Chişinău, a fost arestat ca student la Tartu şi trimis în Siberia, apoi la Sighet şi la Gherla. Fondatorul publicației „Viața Basarabiei”. Lucrări: Flori de pârloagă, versuri, 1921; Basarabia până la anexarea ei la Rusia (în rusă), 1914; Bogdan Petriceicu Hasdeu, 1939. În manuscris: Pământul nădejdilor mele, 1940; Cronica vieții mele.

Haneş, Petre V. (n. 5 noiembrie 1879, Călăraşi - m. 17 aprilie 1966, Bucureşti) - istoric literar. A absolvit Literele la Bucureşti. A fost profesor la liceele Matei Basarab şi Mihai Viteazu din Bucureşti. A întemeiat societatea Prietenii istoriei literare (1926). A scris studii de literatură română cu o informație foarte exactă:

sau de evocare a trecutului: Ursita, 1876; dramă: Răzvan Vodă, 1867 şi comedie. Ca lingvist este considerat unul dintre primele spirite ştiințifice care a folosit metoda comparativ-istorică: Principie de filologia comparativă ario-europeană, 1875 şi a formulat argumentat teoria circulației cuvintelor: Cuvente den bătrâni, 3 vol., 1877-1881, Premiul Academiei. A proiectat un vast dicționar al literaturii române, din care au apărut doar primele două fascicole: Etymologicum Magnum Romaniae, 1886-1898 şi a realizat prima anchetă dialectată (prin corespondență) din România. A fost unul dintre fondatorii folcloristicii comparate la noi, studiind geneza motivelor. A publicat documente slavone, ruseşti, sârbeşti şi polone privind istoria Țărilor Române. Ca istoric a fost influențat de A. Comte, H. Buckle, Ch. Darwin, H. Spencer, A.R. Wallace. A călătorit în căutare de documente istorice în Serbia, Ungaria, Transilvania, Polonia, Anglia, Franța, Elveția, Austria, Germania ş.a. Admirator al lui Nicolae Bălcescu, a scris după modelul acestuia monografia Ioan Vodă cel Cumplit, 1865 şi Istoria critică a românilor, numai primele două volume, 1873, concepută ca un răspuns la teoriile lui Rösler.

–"– Iulia (n. 2 noiembrie 1869, Bucureşti - m. 29 septembrie 1888, Bucureşti) - poetă. Fiica lui Bogdan Peticeicu. A absolvit la unsprezece ani liceul Sf. Sava şi a obținut bacalaureatul în Litere la Sorbona, înscriindu-se la Limbi Clasice la aceeaşi universitate. A scris satire, meditații, comedii şi drame pline de sensibilitate, publicate postum: Opere postume, 3 vol., 1889-1890.

Hâjdău, Alexandru (n. 30 noiembrie 1811, lângă Hotin, Basarabia – m. 1872, Chişinău) filosof, tatăl lui Bogdan Petriceicu şi fiul lui Tadeu Hâjdău. A absolvit Seminarul Teologic la Chişinău şi Dreptul la Harkov. Recunoscut în mediile ruseşti încă de tânăr, pentru valoarea sa, a lăsat numeroase texte de interpretare a filosofiei antice greceşti şi de situare a spiritului românesc în prelungirea marii culturi geto-dacice. Membru fondator al Academiei Române. Lucrări: Despre originea poeziei divine, 1830; Despre scopul filosofiei (aforisme), 1830; Epistola către români, 1857. Tatăl său, Tadeusz,

afirmă că fiul ar fi scris Istoria Daciei. Pagini compacte lăsate de A. H. au fost editate la Chişinău cu titlul Clipe de inspirație, 2004. Iosif Constantin Drăgan se consideră un urmaş al lui.

Hauser, Arnold (m 31 martie 1929, Braşov - m. 1988, Bucuresti) - prozator. Autodidact. Redactor şef la „Neue Literatur". Scrie proză axată pe problemele generației postbelice, ale tranziției de la mentalitatea interbelică la cea socialistă: Kerben (Crestături), 1962; Leute die ich kannte (Lumea pe care am cunoscut-o), 1965; Der fragwürdige Bericht Jakob Bühlmann (Îndoielnicul raport al lui Jakob Bühlmann), 1967. S-a făcut cunoscut în lume prin studii de istoria şi filosofia artei: The Social History of Art (Istoria socială a arte), 1953, Londra; Philosophie der Kunstgeschichte (Filosofia istoriei artei), 1958, München.

Heliade-Rădulescu, Ion (n. 6 ianuarie 1803, Târgovişte - m. 27 aprilie 1872, Bucureşti) - scriitor şi filosof. A absolvit Academia Domnească de la Sf. Sava, unde a fost apoi profesor. A fost unul dintre inițiatorii Societății Literare (1827). A editat „Curierul românesc" şi a pus bazele unui aşezământ tipografic şi editorial (1830). Membru al Societății Academice (1867), preşedinte al Academiei (1867-1870). A fost membru fondator al Societății Filarmonice (1833) şi membru al Guvernului Provizoriu la 1848, fiind moderat A scris poezie lirică: meditație preromantică: O noapte pe ruinurile Târgoviştei; elegie: Dragele mele umbre; poem autobiografic: Serafimul şi heruvimul; a cântat marele spectacol cosmic: Anatolida sau Omul şi forțele, 1840. A scris de asemenea satire şi fabule politice: Muştele şi albinele; o epopee: Mihaida şi capodopera sa poetică, mitul folcloric Sburătorul, 1843, care, mai târziu, va da titlul revistei şi cenaclului lui E. Lovinescu. A teoretizat pe marginea poeziei: Curs întreg de poezie generală, 4 vol., 1868-1880, afirmând principii neoclasice. Ca prozator a lăsat scrieri satirice în maniera fiziologiilor: Domnul Sarsailă autoriul. A fost preocupat de lingvistică, domeniu în care a evoluat de la fonetism la italienism: Paralelism între

dialectele român şi italian, 1869. A lăsat un tratat de filosofie: Equilibru între Anthitesi sau Spiritul şi Materia, 1859-1869. Prin ansamblul activității sale se poate spune că a sesizat necesitatea a ceea ce Eminescu a înfăptuit: orientarea culturii române dinspre Orient spre Occident, în acest sens contribuția sa cea mai importantă este proiectul Bibliotecii Universale (1846), având ca model Le Panthéon littéraire al lui Louis Aimé Martin, proiect ce-şi propunea 230 de traduceri ale capodoperelor culturii universale în zece ani.

Hobana, Ion (n. 25 ianuarie 1931, Sânnicolau Mare; nume la naştere: Ion Mantaroşie) - prozator şi eseist. A absolvit Filologia la Bucureşti. A lucrat la Editura Tineretului, a fost secretar al Uniunii Scriitorilor. Scrie literatură ştiințifico-fantastică: Oameni şi stele, 1958; Un fel de spațiu, 1988; Călătorie întreruptă, 1989. A scris eseuri despre S.F.: 20.000 de pagini în căutarea lui Jules Verne, 1979, Premiul Uniunii Scriitorilor; Literatura de anticipație, 1986; Călătorie întreruptă, 1989. A publicat împreună cu Julien Weverbergh OZN - o sfidare pentru rațiunea umană si „UFO's in Oost en West (tradus in engleză, franceă şi spaniolă). Este preşedintele secției române a World SF, membru al H.G. Wells Society şi al Associazione Internazionale per gli Studi sulle Utopie. Pentru întreaga sa activitate, a primit Marele Premiu al Ministerului Culturii şi Artei din Polonia, Premiul special Aripile fanteziei, Premiul internațional la I-ul Congres European de Science Fiction (1972), Premiul Special la EUROCON V (Stresa, Italia) şi Premiul World SF (1984, Brighton, Marea Britanie).

Hodoş, Enea (n. 31 decembrie 1858, Roşia Montană - m. 25 iulie 1945, Sibiu)- folclorist şi scriitor. Frate cu Nerva H. A urmat Medicina, Filosofia şi Literele la Viena şi Budapesta şi a fost membru al Societății România Jună din Viena, membru corespondent al Academiei (1904). A lucrat ca profesor şi redactor la Sibiu, Caransebeş, Sighet. A cules folclor: Poezii poporale din Bănat, 2 vol., 1892, 1906; Frunmzulițe din război, 1918; Frumoasa din Nor şi alte poveşti, 1927. şi a alcătuit manuale şcolare. A scris nuvele şi schițe.

-„ - Nerva (n. 20 noiembrie 1869, Baia de Criş, jud. Hunedoara - m.

1 noiembrie 1913, Sibiu) - istoric şi bibliograf, A organizat după principii moderne Biblioteca Academiei. A scos „Revista bibliografică". A editat, împreună cu Ion Bianu, Bibliografia românească veche, 4 vol. (1898-1903) şi cu Al. Sadi-Ionescu Publicațiunile periodice româneşti, 1913. A contribuit la alcătuirea colecției de Documente Hurmuzaki.

Hogaş, Calistrat (n. 19 aprilie 1848, Tecuci - m. 28 august 1917, Roman) -prozator. Profesor de liceu. Colaborator al „Vieții româneşti". S-a remarcat îndeosebi prin memoriile de călătorie ce descriu munții într-un stil plin de umor, pe alocuri clasicizant: Pe drumuri munte, 1914; Amintiti dintr-o călătorie, 1921, postum; În munții Neamțului, 1921, postum. Premiul Societății Scriitorilor Români (1922, postum).

Holban, Anton (n. 10 februarie 1902, Huşi - m. 15 ianuarie 1937, Bucureşti) -prozator. Nepot al lui E. Lovinescu. A fost un fin analist, în linie proustiană: Romanul lui Mirel, 1929; Parada dascălilor, 1932; Ioana, 1932, premiul Societății Scriitorilor Români. A mai scris şi piese de teatru, comentarii critice.

Honterus, Johannes (n. 1498 - m. 1549, Braşov) - umanist sas. A întemeiat Liceul evanghelic din Braşov (1533) şi a inițiat o tipografie (Braşov, 1535), unde l-a adus pe Coresi de la Târgovişte, spre a tipări şi cărți româneşti. A publicat în latină un extras din Sentințele dreptului civil (Paridectele lui Justinian, 1539 şi s-a ocupat de gramatica latină: De grammatica, 1530 şi greacă: Synopsis gramatichis, 1539, de geografie, cartografiind Transilvania: Rudimenta Cosmographiae, Cracovia, 1530, a lăsat versuri şi cântece. Figură complexă, de umanist, a reformat Biserica din Braşov şi din Țara Bârsei. Lucrări tipărite de el: Compendii grammatices, 1539; Rudimenta praeceptorum dialectices ex Aristotele el aliis collecta, 1539; Erasmus Desiderius, 1541.

Horea, Ioan (n. 10 mai 1929, Petea de Câmpie, jud. Mureş) - poet. A început Institutul de Arte din Bucureşti, întrerupt din cauza

„originii nesănătoase". A făcut Şcoala de Literatură. Redactor la „Viața românească", redactor şef adjunct la „Gazeta literară" şi „România Literară". Scrie lirică bucolică şi socială: Poezii, 1956, debut; Flori de păpădie, 1962, Premiul Uniunii Scriitorilor; Umbra plopilor, 1965; Încă nu, 1972, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti; Măslinul lui Platon, 1976, Premiul Uniunii Scriitorilor; Podul de vamă, 1986; Dealuri de lut, 1990; Cumpene, 199l); Căderea pe gânduri, 1996.

Horia, Vintilă (n. 18 decembrie 1915, Cahul, Ucraina - m. 4 aprilie 1992, Madrid, Spania; nume la naştere: Vintilă Caftancioglu) - eseist şi prozator. A absolvit Literele şi Filosofia, ca şi Dreptul la Bucureşti. Ataşat de presă la Roma şi Viena, unde a fost şi beneficiarul unei burse Humboldt. A fost deportat de germani în Silezia. Eliberat de englezi, s-a stabilit în Italia (1945), apoi în Argentina (1948) şi în Spania (1953). A fost profesor: de Litere şi Filosofie la Buenos Aires, profesor de jurnalism la Madrid. A scris în română, franceză, italiană şi spaniolă. A debutat cu poezie: Procesiuni, 1936; Cetatea cu duhuri, 1939; Cartea omului singur, 1941, a continuat cu romane: Acolo şi stelele ard, 1942 şi a scris româneşte şi după plecare – versuri: A murit un sfînt, 1952; Viitor petrecut, 1976; nuvele fantastice: Ucigaşul Teofil, f.a.; eseuri: Eseuri despre interpretarea ciclică a istoriei, 1953; Biografia culturii române, f.a.. S-a remarcat mai ales ca romancier: Dieu est né en exil • Journal d'Ovide à Tomis (Dumnezeu s-a născut în exil Jurnalul lui Ovidiu la Tomis, 1960, Premiul Goncourt, pe care l-a refuzat în urma unei acuzații neprobate că a fost legionar; Les impossibles (Imposibilii, 1962), El hombre de las nieblas (Omul cețurilor, 1970; Un sepulcro en el cielo (Un mormânt în Cer, 1982, a lăsat un jurnal: Le Journal d'un paysan du Danube (Jurnalul unui țăran de la Dunăre), 1966 şi numeroase eseuri: Preseneia del mito (Prezența mitului), 1956; Giovanni Papini, 1963; Espana y otros mundos (Spania şi alte lumi), 1970; Literatura y disidencia: de Mayakowski a Soljenitsin (Literatură şi dizidență: de la Maiakovsi la Soljeniția), 1980; Les clefs du crepuscule (Cheile crepusculului), 1990, Mai bine mort decât comunist, 1990; Cavalerul resemnării, 1991.

Humanitas (din 1990, Bucureşti) - societate pe acțiuni înființată pe structura şi cu capitalul Editurii Politice, al cărei portofoliu editorial este axat cu precădere pe disciplinele socio-umaniste: filosofie, religie, ştiințe sociale şi politice, psihologie, istorie, drept, economie, dar şi ficțiune şi cărți practice. Până în anul 2001 a publicat aproximativ 90 de titluri anual. Director: Gabriel Liiceanu.

Hurmuzachi, Alexandru (n. 16 august 1823, Cernauca, Cernăuți - m. 20 martie 1871, Neapole, Italia) - publicist. Frate cu Gheorghe (1817-1882), Eudoxiu (1812-1878) şi Constantin (1811-1869) H. A absolvit Dreptul la Viena. S-a dedicat cauzei românilor din Bucovina. Pentru aceasta a făcut închisoare. A condus Reuniunea Română de Leptură din Cernăuți de la înființare (1862) şi a transformat-o în Societatea pentru Cultura şi Literatura Română din Bucovina. Membru fondator al Societății Academice Române (1867), deputat în Camera de la Viena. A contribuit la întemeierea Teatrului Național în limba română la Cernăuți (1865). A dezvoltat relații culturale cu românii din celelalte provincii româneşti. A întemeiat şi condus, împreună cu fratele său Gheorghe, ziarul „Bucovina" (1848-1850), unde a publicat culegerea lui Vasile Alecsandri de balade populare româneşti. Frații H. au publicat 30 de volume de documente ale istoriei româneşti, cunoscută sub numele de Colecția Hurmuzachi, care au constituit punctul de început al cercetării penntru mulți istorici, dar şi o sursă inepuizabilă de inspirație pentru scriitori, inclusiv Eminescu.

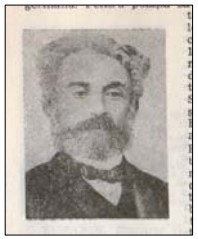

Husar, Al(exandru) (n. 26 aprilie 1920, Ilva mare, Năsăud) - A absolvit filosofia şi istoria la Cluj, profesor la Universitatea din Iaşi. A colaborat la reviste de specialitate: "Limba şi literatura română", „Revista de filozofie", „Revista de istorie şi teorie literară" şi la reviste literare: „Convorbiri literare", „Iaşul literar", „Secolul XX", „Cronica", „Luceafărul", „Ateneu", „Dacia literară", „Revista română", „Steaua", „Viața românească". Lucrări: Dincolo de ruine. Cetăți medievale, 1959; Întoarcerea la literatură, 1978; Metapoetica. Prolegomene, 1983, Premiul Academiei Române; Ideea europeană, 1993; Lecțiile istoriei,

1995 Premiul Uniunii Scriitorilor, Premiul Salonului de carte Chişinău; Tradiții naționale în estetica şi filosofia artei, 2001. Prin Decret prezidențial i se conferă Ordinul Național Serviciu Credincios în grad de Ofițer, 2002.

I

Iacov Putneanul (n. 20 ianuarie 1710, Rădăuți – m. 15 mai 1778, Putna) – cărturar. Mitropolit al Moldovei (1750-1760). A militat pentru învățământul românesc şi pentru reducerea impozitelor luate țăranilor. Nereuşind, a renunțat la funcția de mitropolit. A tipărit numeroase lucrări religioase, dar şi un Bucvar, 1755, reeditat cu completări, Viena, 1771. A alcătuit: Alfavita sufletească spre folosul de obşte, 1756; Sinopsis adică Adunare de multe învățături, 1757.

Ianculescu, Dinu (n. 24 martie 1925, Bucureşti) – actor şi poet. In perioada 1940-'44 face parte din gruparea ziarului "Ardealul", scriind împotriva Dictatului de la Viena şi declamându-şi propriile poezii în marile localități ale țării. Publică de asemenea în "Univerul literar", Revista Fundațiilor Regale", "Fapta", "Tribuna" din Braşov precum şiîn alte reviste şi ziare ale timpului. In 1956 este cadru didactic in Bucureşti. După o pauză de 20 ani publică în "Luceafărul", "România literară", "Contemporanul", "Viața Românească" şi altele. Actor la Teatrul Național, Teatrul actorului de film "C. Nottara", Teatrul Tineretului, Teatrul Mic, joacă pe scenă şi în film timp de 40 de ani. Colaborează cu Televiziunea Română la emisiunea Teleenciclopedia, fiind personificat ca "vocea de sâmbătă seara". In 1985 se stabileşte în Germania, continuând să joace pe scena teatrelor din Darmstadt şi Mannheim. Autor de versuri, a publicat volume precum Un gând, un chip ştiut, un vis, un timp, 2002, care sunt influențate de imagisitica actorului. In Germania colaborează de asemenea la emisiunile culturale şi artistice ale posturilor de radio HR din Frankfurt şi SWF din Baden-Baden.

Membru de onoare al cenaclului "Apoziția" din München, membru al cenaclurilor româneşti din Aachen şi Köln. Decorat cu medalia comemorativă 150 ani de la naşterea lui Mihai Eminescu.

Ianoşi, Ion (n. 1 mai 1928, Braşov; nume la naştere: Janos Steinberger) - estetician. A studiat estetica la Bucureşti şi Leningrad. Profesor la Universitatea Bucureşti. A debutat cu volumul controversat: Romanul monumental şi secolul XX, 1963, Premiul Uniunii Scriitorilor şi a continuat cu studii de specialitate: Thomas Mann, 1965; Dostoievski – tragedia subteranei, 1968; Dialectica şi estetica, 1971; Romanul unui oraş: Petersburg, 1972; Alegerea lui Iona, 1974; Schiță pentru o estetică posibilă, 1975; Poveste cu doi necunoscuți: Dostoievski şi Tolstoi, 1977; Secolul nostru cel de toate zilele, 1980; Hegel şi arta, 1980; Nearta - artă, 2 vol., 1982-1985; Literatură şi filozofie, 1986; Sublimul în spiritualitatea românească, 1987; Opțiuni, 1989; O viață, cărturar, 1998; O istorie a filosofiei româneşti în relația ei cu literatura, 1996. A tradus mult din literatura rusă şi sovietică, a coordonat traducerile din rusă la Editura Humanitas.

Iarcu, Dimitrie (n. 1817, Slatina - m. 13 ianuarie 1879, Bucureşti) - bibliograf. A făcut liceul Sf. Sava din Bucureşti. Paşoptist. Casier al Societății Academice Române. Profesor. A editat manuale şcolare, dar a rămas important pentru publicarea primei bibliografii generale a culturii române, cuprinzând aparițiile din perioada 1550-1865: Catalog general de cărțile române, 1865.

Iaru, Florin (n. 24 mai 1954, Bucureşti; nume la naştere: Florin Rîpă) – poet. A absolvit Facultatea de Limba şi Literatură Română la Bucureşti şi a fost membru al Cenaclului de Luni condus de Nicolae Manolescu. A publicat în volumul colectiv Aer cu diamante, 1982, împreună cu Mircea Cărtărescu, Traian T. Coşovei, Ion Stratan, colegi de generația '80. Debutase în 1981

cu un volum remarcat prin caracterul ludic: Cântece de trecut strada, 1981, Premiul Uniunii Scriitorilor şi a evoluat spre o poezie profund melancolică: La cea mai înaltă ficțiune, 1984; Înnebunesc şi-mi pare rău, 1990; Poeme alese, 2002.

Iaşi – oraş de reşedință al Județului Iaşi, 320.000 de locuitori, parte a Regiunii de Dezvoltare 1 Nord-Est (Bacău, Botoşani, Iaşi, Neamț, Suceava, Vaslui), veche capitală a Moldovei, localitate atestată la 1408, într-un document semnat de Alexandru cel Bun. Dovezi de aşezare există din neolitic (cultura Cucuteni, 5000 î.H.), atestând apartenența zonei la o civilizație care se întindea de jur împrejurul Mediteranei. In veacurile al XVI-lea şi al XVII-lea Iaşul a dat culturii române perioada sa de aur, pe marii cronicari, pe Dosoftei, Dimitrie Cantemir, începuturile învățământului românesc sub forma „academiilor” (prima datând din 1642, reorganizată la 1714). Astfel a rezistat identitatea românească în perioada otomană şi acest lucru a constituit fundamentul construcțiilor viitoare, care au însemnat revoluția de modernizare de după 1848, încununată cu Unirea de la 1859, prin care care a rezultat România Mică. Ei i-a dăruit Iaşul primul domnitor: pe Alexandru Ioan Cuza. Tot la Iaşi a fost leagănul Junimii (1863), acolo şi-au definit cariera Mihai Eminescu, Ion Creangă, Titu Maiorescu, P. P. Carp, A. D. Xenopol, Al. Philippide, Mihail Kogălniceanu, Gh. Brătianu, Nicolae Iorga ş.a. Universiatatea din Iaşi, fundată în 1860, a fost cea mai veche din Principate. Acolo şi-au făcut studiile numeroşi scriitori şi oameni de cultură români, de acolo au plecat la marile universități europene bursieri, viitorii savanți ai României moderne. În prezent în Iaşi funcționează 5 instituții de învățământ superior de stat: Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Universitatea Tehnică Gheorghe Asachi, Universitatea Agronomică şi de Medicină Veterinară Ion Ionescu de la Brad, Universitatea de Medicină şi Farmacie Grigore T. Popa, Universitatea de Arte George Enescu, în care învață 51.727 studenți îndrumați de 3.397 cadre didactice. Tot aici funcționează 7 instituții de învățământ superior particulare: Universitatea Petre Andrei, Universitatea Mihail Kogălniceanu, Institutul teologic romano-catolic, Universitatea Apollonia, Universitatea ecologică Dimitrie Cantemir, Universitatea Gheorghe Zane, Institutul de studii europene Ştefan Lupaşcu în care învață 8.252 studenți îndrumați de 240 cadre didactice universitare. În total, în centrul universitar Iaşi învață şi îşi desăvîrşesc pregătirea profesională 59.979 studenți îndrumați de 3.657 cadre didactice universitare. Revistele „Convorbiri literare” şi „Timpul” constituie cele mai puternice manifestări culturale, iar Muzeul Literaturii Române, aflat în Casas Pogor, continuă activitatea literară inaugurată de Junimea.

Ibrăileanu, G(arabet) (n. 23 mai 1871, Târgu Frumos - m. 11 martie 1936, Iaşi) - critic literar. A absolvit Literele la Iaşi. Secretar de redacție la „Viața romanească" (între 1906-1933). Membru de onoare post mortem al Academiei (1948). S-a format sub influența criticii sociologice franceze şi a lui C-tin Dobrogeanu-Gherea. Susținător al poporanismului literar. A definit conceptul de specific național şi legea selecției valorice în cultură. S-a ocupat de literatura română şi teoria literară: Spiritul critic în cultura românească, 1909; Scriitori şi curente, 1909; Note şi impresii, 1920; Scriitori români şi străini, 1926. A mai scris proză de analiză: romanul Adela, 1933, Premiul Național şi aforisme.

„Ideea europeană" (1919-1928) - săptămânal, apoi lunar, Bucureşti. Revistă de cultură al cărei director a fost C. Rădulescu-Motru. A publicat mai ales filosofie. În paginile ei s-au afirmat Tudor Vianu şi Mircea Florian.

„Igaz szó" („Cuvântul adevărat", 1953-1989) – lunar de literatură, Târgu Mureş. Revistă a Uniunii Scriitorilor din România condusă de Hajdu Győző. După 1990 şi-a schimbat numele în "Látó" („Observatorul"), fiind condusă de Markó Béla, poet, preşedinte al U.D.M.R. Promovează în mod deosebit creația minorității

maghiare din România, dar publică şi traduceri din literatura română ori din alte literaturi.

Ierunca, Virgil (n. 16 august 1920, com. Lădeşti, jud. Vâlcea – m. 28 septembrie 2006, Paris; nume la naştere: Virgil Untaru) - eseist, critic literar. Căsătorit cu Monica Lovinescu. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. A fost animator, împreună cu Geo Dumitrescu, al revistei „Albastros" şi redactor, împreună cu Ion Caraion, al revistei „Agora". A rămas în Franța în 1946 şi a fost redactor al emisiunilor pentru străinătate ale Radiodifuziunii Franceze, apoi colaborator la Radio Europa Liberă. Membru fondator al Societății Academice Române (Bucureşti). Prezintă cultura română în Histoire des littératures (Istoria literaturilor), 1957; alături de Basil Munteanu, în Dictionnaire des Litteratures, Bompiani, 1968, publică versuri în antologia editată de Vintilă Horia - Poezia românească nouă, 1956, Madrid. A publicat Loi, terreur et résistence en Roumanie, (Lege, teroare şi rezistență în România), 1961; Littérature roumaine, 1961); Româneşte, 1964, la Bucureşti 1991 şi Piteşti, 1981, care are la bază texte radiofonice.

Ileana Cosânzeana - personaj de basm popular. Simbol al frumuseții feminine, dotată cu deosebite calități morale. Îl iubeşte pe Făt Frumos, care, la rândul lui, aspiră la ea. Alcătuiesc perechea ideală a basmului românesc. El se luptă cu Zmeul (ca Sfântul Gheorghe cu balaurul) pentru ea.

Iluminism - curent cultural manifestat în Europa între secolele al XVII-lea - al XIX-lea, extins în cele două Americi şi Asia. A militat pentru construirea societății şi relațiilor interumane şi interstatale pe baza raționalismului, ceea ce avea menirea să înlocuiască feudalismul cu lumea burgheză, modernă. A propus reforme care să reorienteze echilibrat şi cu moderație societatea spre viitor.

Imberie şi Margarona - carte populară. Originalul ei îndepărtat este romanul cavaleresc francez din secolul al XV-lea, Histoire du vaillant chevalier Pierre, fils du comte de Provence et de la belle Marguellone, fille du roi de Naples (Istoria îndrăznețului cavaler Pierre, fiul contelui Provenței şi a frumoasei Marghelona, fiica regelui Neapolelui), 1453, Lyon. La noi a intrat prin intermediar

grec. Sunt descrise peripețiile ce despart temporar doi îndrăgostiți. Prima atestare românească datează de la 1789.

„Independența" – v. „Dîmbovița".

Institutul Cultural Român (din 2004) – format prin modificarea statutelor Fundației Culturale Române (existentă din din 1990 şi care moştenea la rândul ei Asociația România, din perioada socialistă a României) - organism independent având în centrul activității promovarea culturii române în lume prin expoziții, spectacole, conferințe, ca parte a promovării imaginii României în lume, dar şi spre a favoriza contectele între culturi în cadrul procesului de globalizare. Oferă burse de studii şi de perfecționare, dispune de editură şi de publicații proprii. Fundația a fost condusă de Augustin Buzura, iar Institutul este condus de Horia Roman Patapievici.

Institutul de Arheologie şi Etnografie al Academiei de Ştiințe a Moldovei (din 1999, Chişinău) – provine din Institutul de Arheologie şi Istorie Veche (fondat 1991) şi are drept obiectiv cercetarea culturii şi istoriei societăților arhaice (paleolitic, neolitic, epoca bronzului şi fierului timpuriu), cercetarea culturii tuturor popoarelor din Evul Mediu şi în special a genezei şi evoluției culturii rurale şi urbane a statului medieval Moldova. Organizează arhivele şi a patrimoniul arheologic şi etnografic acumulat pe teritoriul Moldovei; popularizează rezultatele obținute prin intermediul unui muzeu (expoziție permanentă); cercetează cultura spirituală şi materială a populației româneşti şi a minorităților, precum şi a procesele de interacțiune în desfăşurare; evidențiază şi cercetează meşteşugurile populare şi elaborarează programele de conservare.

Institutul de Cercetări Interetnice al Academiei de Ştiințe a Moldovei (din 1992) – la organizare a avut secții dedicate studiului fiecărei minorități, dar, din 2003 există un compartiment nou, care studiază relațiile interetnice. Institutul colaborează cu diferite instituții de profil, academice şi educționale, din România, Bulgaria, S.U.A., Rusia, Ucraina, Israel, Turcia şi alte țări. Instituție creată pentru a studia respectarea

drepturilor omului şi în perspectiva integrării europene.

Institutul de Lingvistică al Academiei de Ştiințe a Moldovei (din 1991) - creat după introducerea, în 1989, a alfabetului latin în locul celui slav prin reorganizarea fostului Institut de Limbă şi Literatură. Cercetările vizează următoarele domenii: gramatica limbii române; vocabularul limbii române contemporane; evoluția istorică a limbii române şi contactele ei cu alte limbi; originea, formarea şi evoluția numelor proprii; stratificarea dialectală a limbii române etc. Cercetătorii Institutului au publicat lucrări precum: Normele ortografiei, ortoepiei şi punctuației limbii române, 1990; Gramatica uzuală a limbii române, 2000; Dicționarul explicativ uzual al limbii române, 2000; Dicționarul ortografic al limbii române, 2001; Dicționarul explicativ pentru elevi, 2003.

"Integral" (1925-1928) - lunar, Bucureşti. Revistă de sinteză modernă. Una din cele mai importante publicații ale avangardei româneşti. Avea şi colaborări din străinătate. În redacție lucrau Brunea Fox, M. H. Maxy, Ilarie Voronca, B. Fundoianu ş.a. Revista preconiza „integralismul" ca modalitate de ştergere a diferențelor între culturile veacului al XX-lea.

Ionescu, Eugen (Eugène Ionesco) (n. 26 noiembrie 1912, Slatina – m. 28 martie 1994, Paris) - dramaturg. Mamă franțuzoaică. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. Se considera discipolul: lui I. L. Caragiale şi al lui Urmuz. Stabilit în Franța în 1939, a devenit membru al Academiei Franceze (1970). A debutat ca poet: Elegii pentru ființe mici, 1931 şi a colaborat la numeroase publicații. A scris volumul de eseuri Nu, 1934, Premiul Editurii Fundațiilor, care afirmă principiile literare ale autorului, prin negarea trecutului. Considerat în Franța unul dintre promotorii literaturii absurdului prin dramaturgia sa: La cantatrice chauve, anti-pièce suivie d'une scène inedite (Cântăreața cheală, antipiesă urmată de o scenă inedită), 1964; Les Chaises, farce tragique (Scaunele, farsă tragică), 1973; Antidotes, 1977; Chaque matin (În fiecare dimineață), 1988.

Ionescu, Gellu (n. 8 iunie 1937, Galați; prenume la naştere:

Gheorghe) – teoretician literar. Studii de inginerie minieră neterminate, Filologia la Universitatea Bucureşti, cadru didactic al Universității. A ținut la „Steaua" cronica traducerilor. Plecat din țară în 1982 (Franța), apoi Germania (1983). A lucrat la postul de radio Europa Liberă. Preşedinte al Societății culturale româno - germane Apoziția din München. Lucrări: Romanul lecturii, 1976, debut; Orizontul traducerii, 1981; Anatomia unei negații, 1991; Copacul din câmpie, 2003, Marele Premiu ASPRO. A scos, împreună cu George Gană, ediția Tudor Vianu – Opere, 11 volume.

Ionescu, Nae (n. 4/16 iunie 1890, Brăila – m. 15 martie 1940, Bucureşti; nume la naştere: Ionescu C. Nicolae) – profesor, filosof. A absolvit Filosofia la Bucureşti, s-a specializat în Germania, la München, unde şi-a luat doctoratul. A lucrat la catedra profesorului Constantin Rădulescu-Motru, la Universitatea Bucureşti, în specialitatea Logică. I-a avut ca studenți pe Mircea Eliade, Emil Cioran, Mircea Vulcănescu, Petru Dumitriu. A condus ziarul „Cuvântul". N-a lăsat cărți scrise, mai mult articole, dar prelegerile sale universitare, strânse de studenți în volum, sub titlul Filosofia religiei, sintetizează bună parte din ideile sale. Apare ca personaj în Cronică de familie şi Biografii, autobiografii şi portrete contzemporane de Petru Dumitriu.

Ionescu, Radu (n. 1834, Bucureşti - m. 24 decembrie 1872, Bucureşti; nume la naştere: Răducanu Ivăncescu) - critic literar. A studiat Literele şi Filosofia la Paris, fără a termina. A fost redactor la „Românul" lui C. A. Rosetti şi a condus „Conştiința națională". A fost director în Ministerul Cultelor, ataşat al țării la Belgrad. A fost un hegelian care a teoretizat pe marginea criticii literare: Principiile literare, 1861. A scris de asemenea versuri: Cânturi intime, 1854; Odă la România, 1859, eseuri: Domnitorul Alexandru Ioan Cuza şi unirea completă a Principatelor, 1861.

Ionescu-Gion, George I. (n. 14 octombrie 1857, Piteşti – m. 29 iunie 1904, Bucureşti) – publicist, istoric, membru corespondent al Academiei (1889). A studiat la Colegiul I. C. Brătianu din Piteşti şio Sf. Sava din Bucureşti, a făcut Literele şi Filosofia în Franța şi

Belgia. Adept al direcției enciclopediste a lui B. P. Hasdeu, n-a fost în relații bune cu direcția Junimii. A ținut conferințe de popularizare a culturi la Ateneul Român. In bune relații cu arhitectul Ion Mincu, acesta i-a construit casa din Bucureşti. Lucrări: Ludovic XIV şi Constantin Brâncoveanu, 1884; Manual de poetică română, 1888; Din istoria fanarioților, 1891; Încercare asupra istoriei ştiințelor în trecutul țărilor române, 1894; Istoria Bucurescilor, 1899, document de referință până astăzi; Din istoria Basarabilor, 1903.. A scris despre viața şi opera Dorei d'Istria în România.

Ionescu-Rion, Raicu (n. 24 august 1872 Bălăşeşti, Galați - m. 19 aprilie 1895, Târgovişte; nume la naştere Raicu Ionescu) - critic literar. Origine țărănească. Socialist. Apropiat de G. Ibrăileanu. A absolvit Literele şi Filosofia la Iaşi. A fost profesor la Târgovişte. Adept al pozitivismului, darwinismului, marxismului. A lăsat Scrieri literare, 1895, publicate postum de G. Ibrăileanu şi Sofia Nădejde.

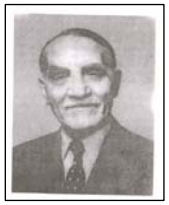

Iordan, Iorgu (n. 29 septembrie 1888, Tecuci - m. 20 septembrie 1986, Bucureşti) - lingvist şi filolog. A absolvit Facultatea de Litere şi Filosofie şi Dreptul la Iaşi. S-a specializat la Bonn, Berlin şi Paris. Profesor la Universitățile din Iaşi şi Bucureşti (unde a fost şi rector), director al Teatrului Național din Iaşi, director al Institutelor de Filologie din Iaşi şi de Lingvistică din Bucureşti, preşedinte al Comisiei Naționale UNESCO, membru fondator şi preşedinte al Societății române de lingvistică romanică, membru al Academiei (1946) şi preşedinte al ei (1957-1966), membru al Academiei Saxone de Ştiințe (Leipzig, 1958), al Academiei Germane de Ştiințe (Berlin, 1964), al Academiei Austriece de Ştiințe (1966, Viena), al Academiei Bavareze de Ştiințe (1968, München), al Institutului mexican de cultură (1969), al Institutului de Studii catalane (1975, Barcelona), Doctor Honoris Causa al mai multor universități. A scris peste 500 de lucrări de specialitate, cele mai cunoscute fiind: Gramatica limbii române, 1937; Rumänische Toponimistik (Toponimia românească), 1924, în româneşte 1963; Stilistica limbii române, 1944; Limba română contemporană, 1954, Premiul de Stat; Lingvistica romanică • Evoluție • Curente • Metode, 1962. Om de ştiință emerit (1962).

Iorga, Nicolae (n. 5 iunie 1871, Botoşani - m. 27 noiembrie 1940, lângă Ploieşti) - istoric, scriitor, publicist. A absolvit Literele la Iaşi, a studiat apoi la École des Hautes Études la Paris, a făcut specializări la Londra, Oxford, Berlin, München, Nürnberg, Leipzig. Profesor la Universitatea Bucureşti, rector al ei, preşedinte al Consiliului de Miniştri. A înființat Institutul de Studii Sud-Est Europene. A pus bazele Şcolii Române de la Paris şi celei din Veneția. Membru al Academiei (1911). Asasinat de legionari. În domeniul literaturii a scris poezii: Poezii, 1893; teatru: Trei drame: Doamna lui Ieremia, Gheorghe Lazăr, Contra Patriei, 1912, s-a ocupat de folclor: Balada populară românească, 1910 şi a lăsat largi sinteze de istorie literară română şi universală: Schițe din literatura română, 2 vol., 1893-1894, Istoria literaturii-române tn secolul al XVIII-lea, 2 vol., 1901, Istoria literaturii religioase a românilor până la 1688, 1904; Cărți şi scriitori români, din veacurile XVII-XIX, 1906; Istoria literaturii româneşti tri veacul al XIX-lea, 3 vol., 1907-1909; Poeții români de supt stăpânirea rusească, 1910; Istoria literaturilor romanice, 3 vol., 1920; Idées et formes littéraires françaises dans le Sud-Est de, l'Europe (Idei şi forme literare franțuzeşti în sud-estul Europei), 1924, Paris; La société roumaine au XIX-e siècle dans le theâtre roumain (Societatea românească a veacului al XIX-lea în teatrul românesc), 1926; Art et Littérature des Roumains (Arta şi literatura românilor), 1929, Paris; Istoria literaturii româneşti contemporane, 2 vol., 1934; Istoria literaturilor romanice în dezvoltarea şi legăturile lor, 1968, postum, ediție îngrijită de Al. Duțu. A lăsat numeroase însemnări de călătorie: Memorii, 7 vol., 1931-1939 şi proză autobiografică: O viață de om aşa cum a fost, 3 vol., 1934. În domeniul istoriei a avut reputație europeană prin lucrări rămase ca repere: Geschichte des Rumänisches Volkes (Istoria poporului român), 1905; The Byzantin Empire (Imperiul Bizantin), 1907; Geschichte des Osmanischen Reiches (Istoria Imperiului Otoman), 1908; Histoire des Roumains et de leur civilisation (Istoria românilor şi a civilizației lor), 1920; Byzance après Byzance (Bizanț după Bilanț), 1934 ş.a.

Iorgovici, Paul (n. 28 aprilie 1764, Vărădia, Caraş Severin – m. 21 martie 1808, Vârşeț) – filolog. A studiat la Vârşeț şi Seghedin, apoi la Bratislava, Pesta, Viena, Roma, Paris, Londra. Pretutindeni a cules date referitoare la istoria românilor. Vorbea româna, latina, sârba, maghiara, italiana, franceza, engleza, germana. Adept al Şcolii Ardelene. La Vârşeț a fost arestat şi i s-au distrus operele. Lucrări: Observații de limba rumânească, 1799; Dicționar româno-germanoi-francezo-latin, rămas în manuscris, dar folosit de editorii Lexiconului de la Buda, 1825.

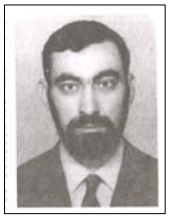

Iorgulescu, Mircea (n. 23 august 1943, Valea Călugărească) - critic şi istoric literar. Absolvent al Facultății de Limba şi Literatura Română la Bucureşti, redactor la "România literară". Stabilit în Franța în 1989, este colaborator la Radio France International şi Radio Europa Liberă. După 1989 colaborează permanent la revista „Dilema" (veche), Bucureşti. Adept al exprimării polemice, a debutat cu Rondul de noapte, 1973; Al doilea rond, 1976; Scriitori tineri contemporani, 1978 Premiul Uniunii Scriitorilor; Firescul ca excepție, 1979;„Critică şi angajare, 1981; Ceara şi Sigiliul, 1982, Premiul Academiei Romane; Prezent, 1985; Spre alt Istrati, 1986; Marea Trăncăneală. Eseu despre lumea lui Caragiale, 1988 (ed. a II-a, 1994; ed. a III-a, 2002, tradusă în limba maghiară în 2000; Celălalt Istrati, 2004. A compus şi ingrijit volumul de corespondență Florin Mugur – Scrisori de la capatul zilelor, 2001.

Iosif, Şt(efan) O(ctavian) (n. 11 octombrie 1875, Braşov -m. 22 iunie 1913, Bucureşti) - poet. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. Este un precursor al simbolismului în linie Verlaine, Rodenbach. A abordat tematica rurală: Patriarhale, 1901; Credințe, 1905; Cântece, 1912. În colaborare cu Dimitrie Anghel, sub pseudonimul comun A. Mirea, a publicat versuri satirico-umoristice: Caleidoscopul lui A. Mirea, 2 vol., 1908-1910.

Iosifescu, Silvian (n. 21 iunie 1917, Bucureşti – m. ; prenume la naştere: Sylvain) - critic literar. A absolvit Facultatea de Litere şi Filosofie din Bucureşti. Profesor la Universitatea Bucureşti. S-a

ocupat de probleme preponderent teoretice: Oameni şi cărți, 1946, debut; Probleme şi opere contemporane, 1954; În jurul romanului, 1959; Literatura de frontieră, 1969. S-a ocupat de Caragiale: Caragiale, 1951; Momentul Caragiale, 1963, Premiul de Stat.

Isac, Emil (n. 17 mai 1886, Apahida. jud. Cluj - m. 25 martie 1954, Cluj) - poet. A studiat Dreptul la Cluj. A activat în Partidul Social Democrat din Ungaria, a colaborat la presa socialistă din România şi Austro-Ungaria. Membru corespondent al Academiei (1948). A scris poezii simboliste de orientare socială: Poezii, impresii şi senzații moderne, 1908; Poeme în proză, 1923; Cartea unui om, 1925; Poeme, 1936.

Isanos, Magda (n. 17 aprilie 1916, Iaşi - m. 17 noiembrie 1944, Bucureşti) - poetă. A absolvit Dreptul la Iaşi şi a practicat avocatura. Era soția lui Eusebiu Camilar. A scris o lirică delicată, de confesiune: Cântarea munților, 1945, Premiul Fundațiilor Regale, postum.

Ispirescu, Petre (n. ianuarie 1830, Bucureşti - m. 21 noiembrie 1887, Bucureşti) - folclorist.

Autodidact. Tipograf la Tipografia lui Zaharia Carcalechi, apoi la aceea a Academiei. Culegător de poveşti şi basme populare: Legendele şi basmele românilor; Ghicitori şi proverburi, 2 vol., 1872-1876; Snoave şi poveşti populare, 2 vol., 1873-1874; Poveştile unchiaşului sfătos, 1879; Pilde şi ghicitori, 1880; Jocuri şi jucării de copii, 1885.

Istoria lui Skinder Împărat - roman popular de proveniență sud-dunăreană, răspândit la noi în secolul al XVIII-lea, dintr-o versiune turcă tradusă în greacă. Este vorba, la origini, de eroul albanez Skanderberg, iar motivul ilustrat este al prieteniei probate în împrejurări dramatice.

Istoria poamelor - carte populară care autohtonizează satira scrisă de Teodor Prodromos – Poricologos, sec. al XII-lea. La noi a intrat prin filieră grecească (o ediție tipărită înainte de 1752, la Veneția). Este atestată la 1781. Personajele sunt fructe şi legume, care întruchipează rangurile şi întâmplările unei Curți domneşti,

cu picanterii care izvorăsc din caracterul vegetal.

Istoria Troadei - carte populară care ilustrează, într-o altă versiune decât cea homerică, mitul troian. Originea este cretană şi aparţine unui participant la războiul Troii, Dyctis. Este atestată la noi din 1689.

Istrate, Gheorghe (n. 11 mai 1940, Limpeziş, jud. Buzău) – poet. A absolvit Filologia la Bucureşti. Redactor la diverse publicaţii. Lucrări: Măştile somnului, 1968, debut; Poeme, 1971; Pseudopatriarhalia, 1974; Zodia şarpelui, 1975; Zodia singurătăţii, 1978; Rune, 1980; Poezii în şoaptă, 1985; Despărţirea de cuvinte, 1988; Fragmente despre infinit, 2000, Premiul Academiei Române.

Istrati, Panait (n. 10 august 1884, Baldovineşti, jud. Brăila - m. 16 aprilie 1935, Bucureşti) - scriitor. Autodidact. A debutat în publicistică sub auspiciile mişcării socialiste. A început să scrie literatură în Franţa, la îndemnul lui Romain Rolland, care i-a prefaţat prima lucrare: Chira Chiralina, 1925. A mai scris, în stil exotic, Prezentarea haiducilor, 1924; Codine, 1925, după care s-a turnat în 1963 filmul româno-francez Codin, în regia lui Henri Colpi, Premiul pentru scenariu la Festivalul de la Cannes; Ciulinii Bărăganului, 1928 ş.a. A scris despre călătoria în URSS şi grevele de la Lupeni: Vers l'autre flamme (Spre cealaltă flacără), 1929.

Ivasiuc, Alexandru (n. 12 iulie 1933, Sighetul Marmaţiei - m. 4 martie 1977, Bucureşti) - prozator. Începe Filosofia şi Medicina ia Bucureşti, e arestat în 1956 şi condamnat pentru agitaţie publică în legătură cu evenimentele din Ungaria, plus doi ani domiciliu forţat. A lucrat ca muncitor, translator la Ambasada SUA, redactor şef la Editura Cartea Românească, director al Casei de Filme nr. 1. Scrie o proză intelectuală, în care personajele încearcă să înţeleagă mecanismul social: Vestibul, 1967, debut, Premiul Uniunii Scriitorilor; Interval, 1968; Cunoaştere de noapte, 1969; Păsările, 1970, Premiul Uniunii Scriitorilor, Premiul Academiei, Premiul Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste; Apa, 1973; Iluminări, 1975; Racul,

1976, despre dictatura de tip latino-amencan.

Ivaşcu, George (n. 24 aprilie 1911, Cerneşti, jud. Vaslui - m. 21 iunie 1988, Bucureşti) - publicist şi istoric literar. A absolvit Literele la Iaşi şi din 1940 este secretar de redacţie la "Jurnalul literar" al lui G. Călinescu. A fost profesor la Universitatea Bucureşti şi director al revistei „România literară". A scris o Istorie a literaturii române, 1969, Premiul Uniunii Scriitorilor, studii: Confruntări literare, 1966; Din istoria teoriei şi criticii literare româneşti 1812-1866, 1969; Istoria literaturii române, vol. I, 1970; Titu Maiorescu, 1972, publicistică şi memorialistică; Jurnal ieşean 1935-1940, 1971; Profil de epocă • Din cronica anilor 1965-1981, 1981.

Ivănescu, Cezar (n. 6 august 1941, Bârlad) – poet. A absolvit Filologia la Iaşi şi a fost redactor la diverse publicaţii, mai multă vreme la „Luceafărul". În prezent este director al editurii Junimea din Iaşi. Lucrări: Rod, 1968; Rod III, 1975; Rod IV, 1977; La Baad; 1979; Muzeon, 1979; Fragmente din Muzeon, 1982, Doina, 1983; Rod, 1985; Doina, 1986; Timpul asasinilor (împreună cu Stela Covaci), 1997

Ivănescu, Mircea (n. 26 martie 1931, Bucureşti) - poet şi traducător. A absolvit Filologia (limbi străine) la Bucureşti. A lucrat ca redactor de reviste, în Bucureşti şi Sibiu. Format la şcoala literaturii engleze şi americane, din care a tradus masiv, scrie o poezie discursivă, problematizantă: Versuri, 1968, debut; Poesii, 1971; Alte poesii, 1976; Versuri vechi, nouă, 1988; Poeme vechi, nouă, 1989. A primit Premiul Uniunii Scriitorilor pentru traducerea lui Leonard Bemstein - Cum să înţelegem muzica • Concerte pentru tineret, 1982. A tradus J. Joyce, F. Kafka, W. Faufkner, S. Fitzgerald, T. Capote, P. Beagle, Robert Musil - Omul fără însuşiri, 1995, Premiul Uniunii Scriitorilor.

Ivănuş, Ilie (n. 1913, Micherechi – m. 1999) - scriitor. Colaborator la „Gazeta română" (care apare din 1956, Gyula). Este autorul volumului de poezii Vioara cu cinci strune, autor prolific de povestiri, nuvele. A publicat singurul roman din literatura română din Ungaria: Elindultam szep Erdelyibal (Am plecat din frumosul Ardeal), dar şi Lumea viselor, nuvele originale şi traduceri; A magyarországi

románok néprajza (Din tradițiile populare alşe românilor din Ungaria), 1993. Universul copilăriei michirechene este surprins in versuri bine ritmate şi rimate: Floricuța din Micherechi, Mireasa de trei ani, Anița la grădiniță. Proya şi poezia sa se studiaza în clasa a XII-a a liceului în limba română din Ungaria.

Ivireanul, Antim – v. Antim Ivireanul

Î

„Încercări literare” (1892-1893, Cernăuți) – revistă lunară cu profil social-politic şi literar. Se situa în linia publicisticii din Transilvania şi Bucovina, militând pentru apărarea drepturilor românilor din Imperiul Austro-Ungar. A publicat autori din toate provinciile româneşti., inclusiv folclor. A fost fondată şi condusă de C. Berariu

„Îndrumătorul cultural" (1948-1989) - lunar, Bucureşti. Publicație pentru căminele şi ateneele populare editată de Comitetul de Stat pentru Cultură şi Artă, devenit apoi Consiliul Culturii şi Educației Socialiste. Avea versiuni în maghiară („Művelodes") şi „germană („Neue Literatur"). A conservat tredițiile românilor şi ale minoritarilor, a continuat tradiția Fundațiilor regale de educare a lumii satelor, oferind sfaturi pentru agricultori, pentreu casă şi gospodărie.

Întâmplările lui Telemac, fiul lui Odisefs - prima traducere atestată (1772) a cărții lui Fénélon - Les aventures de Télémaque, făcută prin intermediar grecesc, de un traducător rămas necunoscut.

Întrebări şi răspunsuri - carte populară de origine bizantină. Este un dialog pe marginea unor subiecte religioase apocrife, unele sugerând influențe bogomilice. Atestarea originalului datează din secolul al XI-lea, la Muntele Athos. La noi a intrat prin filieră slavă, fiind atestată la 1748.

Învățământul - Prima informație despre existența unei şcoli cu limba de predare română (la Şcheii Braşovului) datează din secolul al XV-lea. În veacul al XVII-lea au existat la Iaşi, apoi la Bucureşti, „academiile”, care erau forme organizate de învățământ, dar limba de predare era de obicei greaca, chiar latina, slavona. Abia în secolul al XVIII-lea se poate vorbi despre un învățământ organizat în limba român. S-a inaugurat Academia de studii din Bucureşti. Secolul al XIX-lea debutează prin organizarea sistematică a învățământului de toate gradele în limba română. Apare prima legislație şcolară

(1833-1835), care prevede organizarea învățământului pe cicluri - elementar, secundar, superior. Primele cursuri de învățământ superior se datorează lui Gh. Asachi, Iaşi şi sunt de inginerie hotarnică, agronomie, medicină, poduri şi şosele, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea se înființează universitățile din Iaşi, Bucureşti, Cluj. Legea instrucțiunii publice din 1864 prevede obligativitatea şi gratuitatea învățământului elementar. Legile succesive, din 1893, 1898, 1899 constituie etape importante ale modernizării învățământului, mai ales secundar şi profesional. Un rol fundamental în organizarea şi modernizarea învățământului românesc de după mica Unire i-a revenit lui Spiru Haret. Ulterior, legile adoptate în 1924 şi respectiv 1928 realizează unificarea organizării şcolare cerută de crearea statului național unitar român. Transformările politice şi social-economice survenite în România după al doilea război mondial au avut ca urmare etatizarea şi dezvoltarea învățământului umanist, profesional şi ştiințific după programe riguroase. Este generalizat învățământul obligatoriu şi gratuit de şapte ani, apoi de opt, apoi de zece ani. S-a asigurat învățământ de toate gradele în limba maternă pentru naționalitățile conlocuitoare. O pondere însemnată a căpătat integrarea învățământului cu producția - şi ea urmărită planificat şi centralizat – şi s-a dezvoltat o amplă rețea de şcoli tehnice şi profesionale. Întregul proces de învățământ din R.S.R. era gratuit. În prezent, pe lângă învățământul de stat, a reapărut învățământul particular, care este bazat pe taxe şcolare. În România este obligatoriu învățământul de nouă ani. Structura învățământului socialist a fost stabilită prin Legea învățământului din 1968, îmbunătățită şi completată prin Legea din 1978. După 1989, în 1995, a apărut o nouă Lege a învățământului, care prevede posibilitatea organizării învățământului particular, la toate nivelele, în paralel cu învățământul de stat. De asemenea, reapare învățământul confesional. Sistemul de învățământ cuprinde instituții de diferite grade (preşcolar, primar, gimnazial, liceal, profesional şi tehnic, superior, postuniversitar) şi diverse tipuri (cursuri de zi, serale, fără frecvență, cu program redus, normal sau prelungit). Au apărut forme de învățământ pentru handicapați fizic şi intelectual. Învățământul preşcolar, este destinat copiilor între 3 şi 5 ani şi

se desfăşoară în grădinițe cu program de 6 ore zilnic, de 10-12 ore zilnic sau cu program săptămânal. Acest sistem este asemănător sistemului de creşe care cuprinde copii între câteva luni şi trei ani. Ciclul primar (care începe la vârsta de 6 ani) asigură instruirea multilaterală a tuturor copiilor între 6 şi 9 ani sub conducerea unui singur cadru didactic, iar ciclul gimnazial, cu profesori specializați pe materii, cuprinde, copii între 10 şi 14 ani (clasele a V- a – a IX-a), cu precizarea că elevii admişi prin concurs vor urma apoi învățământul liceal, iar ceilalți pot intra direct în producție ori pot urma învățământul tehnic şi profesional, cu o durată între câteva luni şi patru ani, după specialități. Durata studiilor liceale este de patru ani la zi şi cinci ani la seral. După necesitățile planificate ale economiei socialiste învățământul liceal era organizat pe 9 tipuri cu 32 de profite. Învățământul superior se desfăşura în şapte universități (Bucureşti, Iaşi, Cluj, Craiova, Galați, Braşov, Timişoara) cu durata studiilor de 4-5 ani, 15 institute tehnice cu durata studiilor între 3-5 ani - după complexitatea specializării - şi alte 29 de institute (economice, medico-farmaceutice, de artă, sportive etc.) cu durata studiilor între 3 şi 6 ani. Admiterea se făcea prin concurs. Toți absolvenții liceelor, şcolilor tehnice ori profesionale, institutelor şi universităților aveau locul de muncă asigurat şi obligația să presteze un stagiu de 2-3 ani acolo unde au fost repartizați, conform mediei de absolvire. Statistic, anul de învățământ septembrie 1988 -iunie 1989 se putea exprima astfel: învățământ preşcolar: 13790 unități; învățământ primar şi gimnazial: 14691 unități; învățământ liceal: 974 unități; învățământ superior 44 institute şi 134 facultăți, profilate astfel: 64,3% - învățământ tehnic, 6,4% - învățământ agricol, 9,8% - învățământ economic, 7,7% - învățământ medico-fermaceutic, 10,3% -învățământ universitar. De instruirea şi educarea tineretului şcolar se ocupau 267000 cadre didactice. Toate instituțiile de învățământ erau coordonate de Ministerul Învățământului. După 1989 specialitățile s-au diversificat, numărul universităților şi al centrelor universitare a crescut prin apariția învățământului particular, dar absolvenții trebuie să-şi caute singuri un loc pe piața muncii, conform performanțelor şcolare obținute. Învățământul

post-universitar are durata de un an şi se organizează pe lângă instituțiile de învățământ superior sau în institute de perfecționare. Această formă are în vedere actualizarea informării şi pregătirea pentru cariera de cercetare. Formele superioare ale învățământului post-universitar sunt doctoratul - admiterea prin concurs, durata maximă patru ani - şi docența, titlu obținut pentru memoriu de lucrări. După 1989 titlul de docent nu se mai acordă. Tot după 1989 a apărut însă la nivelul învățământului primar analfabetismul, ca urmare a abandonului şcolar, care se încearcă a fi contracarat prin programe speciale. Apar manuale alternative, universități şi şcoli particulare. Reforma cuprinzătoare a învățământului a fost însă concepută în 1997, după apariția unei noi legi a învățământului şi anunțată ca un ansamblu de şase capitole de măsuri, după cum urmează: reforma curriculară (plan de învățământ, programe, manuale) şi compatibilizarea europeană a curriculum-ului național, ceea ce presupune modificarea ciclurilor de invățământ; trecerea de la învățarea reproductivă la cea creativă şi relansarea cercetării ştiințifice în universități; o nouă conexiune între şcoli, licee şi universități, pe de o parte, şi mediul lor înconjurator: economic, administrativ şi cultural, pe de altă parte; ameliorarea infrastructurii şi conectarea la comunicațiile electronice ale lumii de astăzi; reforma managementului şcolar şi academic prin descentralizare şi crearea autonomiei instituționale a unităților de învățământ; forme avansate de cooperare internatțonală.

Învățăturile lui Neagoe către fiul său Teodosie - scriere parenetică din secolul al XVI-lea. Paternitatea lui Neagoe Basarab este obiect de dispute. Este o lucrare de educație morală şi politică de tip „oglinda principelui" (model venețian).

J

Jarnik, Jan Urban ( ) – romanist ceh, specialist în limba română.

Jebeleanu, Eugen (n. 24 aprilie 1911, Câmpina - m. 21 august 1991, Bucureşti) - poet. A absolvit Dreptul la Bucureşti. A colaborat, în perioada interbelică, la presa de stânga: „Azi", „Reporter", „Dimineața". A fost redactor la diverse publicații. Membru al Academiei (1974). A debutat cu poezie ermetizantă, aflată sub influența lui Ion Barbu: Schituri cu soare, 1929; Inimi sub săbii, 1934, Premiul Fundațiilor Regale şi a continuat cu o largă deschidere spre social a registrului liric: Ceea ce nu se uită, 1945; Scutul păcii, 1949; Cântecele pădurii tinere, 1953; Surâsul Hiroşimei, 1958; Cântăm patria, 1959; Elegie pentru floarea secerată, 1967; Hanibal, 1972. Volumul de însemnări Deasupra zilei, 1981 conține mărturii scriitoriceşti despre viața literară. Laureat al Premiului Etna Taormina (1970) şi al Premiului Herder (1972).

Josu, Nina (n. 17 februarie 1953, Țiganca, jud. Cahul, Republica Moldova) – poetă. A studiat la Institutul de Literatură din Moscova şi a lucrat Muzeul Literaturii din Chişinău, iar acum lucrează la revista „Literatura şi arta". Volume: La şezători, 1975; Trecere în alb, 1980; Stare totală, 1985; Dorul, 1991.

Junimea (1863, Iaşi - 1917, Bucureşti) - societate literară înființată de Titu Maiorescu, Theodor Rosetti, Vasile Pogor, Iacob Negruzzi şi Petre Carp, toți masoni. Şi-a desfăşurat activitatea în şedințe de cenaclu săptămânale, mai întâi la Casa Pogor din Iaşi, apoi în prelegeri populare cu profil ştiințific şi estetic şi a dispus de un organ de presă:

„Convorbiri literare". Grație activității ei s-au înființat multe publicații, tipografii şi institute de învățământ. Ca poziție filosofică s-a situat de partea evoluționismului englez şi german, a fost înrâurită de Schopenhauer şi mai puțin de pozitivismul francez. A promovat aproape toate valorile literaturii române clasice: Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, ale filosofiei şi istoriei: Vasile Conta, A. D. Xenopol, dar a avut şi opozanți de marcă: B.P. Hasdeu, Dobrogeanu-Gherea, G. Ibrăileanu. Cu timpul, conservatorismul moderat al membrilor fondatori s-a cristalizat într-o grupare politică distinctă în cadrul Partidului Conservator: Junimiştii.

„Junimea română" (mai-iunie 1851, Paris) - ziar editat de societatea cu acelaşi nume a studenților români aflați la Paris, în frunte cu N. Bălcescu şi C.A. Rosetti. A militat pentru unirea Principatelor şi pentru egalitatea de şanse a tuturor cetățenilor.

Junimism - curent de idei vehiculat mai ales în critica literară românească şi care se reclama de la doctrina Junimii, în speță a teoreticianului ei, Titu Maiorescu. Afirma necesitatea judecății de valoare bazată pe spiritul critic, autonomia artei şi a esteticului, specificul creației artistice, impersonalitatea creatorului şi a criticului.

„Jurnalul literar” (ianuarie-decembrie 1939, Iaşi; 1947-1948, Bucureşti) -revistă săptămânală de critică şi informație literară apărută sub direcția lui G. Călinescu. Prima serie a fost interzisă în timpul dictaturii regale din cauza orientării democratice.

strânse în volum sub titlul Teatru, 1956, Premiul Academiei.

K

„Kalende" (1928-1929; 1942-1943) – lunar, Bucureşti. Revistă literară scoasă sub conducerea unui Comitet din care făceau parte Tudor Şoimaru, Vladimir Streinu, Şerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu. A continuat revista „Preocupări literare" şi a avut orientare rațională şi militantă, polemizând cu orientările mistice şi obscurantiste. Au colaborat cele mai bune condeie ale perioadei interbelice.

Kirițescu, Alexandru (n. 28 martie 1888, Piteşti - m. 9 aprilie 1961, Bucureşti) - dramaturg. A absolvit Dreptul la Bucureşti şi a debutat cu piesa Învinşii, jucată în 1914. A devenit cunoscut cu „trilogia burgheză": Marcel & Marcel sau Anişoara şi ispita 1929; Gaițele sau Cuibul cu viespi, 1929-1930; Florentina, 1931. A mai lăsat o „trilogie a Renaşterii": Borgia, 1936; Nunta din Perugia, 1947; Michelangelo, 1948 şi comedii: Lăcustele, 1943; Dictatorul, 1945. Piesele au fost

Kiss Jenö (n. 13 septembrie 1912, Mociu, jud. Cluj - m. decembrie 1995, Cluj) –poet. A studiat la Cluj. Scrie o poezie vitalistă, impregnată de sentimentul apartenenței la lumea rurală: Úti rapzodia (Cântece de drumeție), 1954, Premiul de Stat; Culori de foc, 1956, Stele, stele..., 1964 (cuprinde şi traduceri din Eminescu, Coşbuc, A.E. Baconski ş.a.). A tradus în maghiară din Vasile Alecsandri, George Bacovia, Mihai Beniuc, Lucian Blaga, Ion Creangă ş.a.

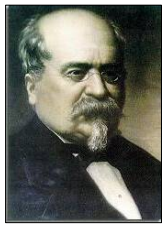

Kogălniceanu, Mihail (n. 6 septembrie 1817, Iaşi - m. 20 iunie 1891, Paris) -om politic, istoric, publicist şi scriitor. A studiat la Luneville (liceul) şi la Berlin (Dreptul). I-a audiat pe Al. von Humboldt, G. Gauss, L. Ranke ş.a. A fost profesor de istorie națională la Academia Mihăileană, membru al Societății Academice (1868), preşedinte al

Academiei (1887-1890), ministru şi prim ministru. Ca istoric a fost adeptul metodei hegeliene. A tipărit în franceză şi germană studii prin care milita pentru eliberarea ţiganilor robi şi a lăsat o Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques transdanubiennes, 1837, unde afirmă conştiinţa unităţii naţionale. A desfăşurat o intensă activitate publicistică, preluând de la Gh. Asachi „Alăuta românească" şi conducând „Arhiva românească" (1840-1841; 1845, revistă unde a tipărit pentru prima oară Letopiseţele Ţării Moldovei şi Cronicele României), „Dacia literară" (1840), „Propăşirea, Foaie ştiinţifică şi literară" (1844), „Steaua Dunării" (1855-1860). S-a manifestat ca paşoptist, unionist, luptător pentru independenţă. Ca scriitor a lăsat proză memorialistică şi de călătorie, ca şi scrieri preromantice: Iluzii pierdute • Un întâiu amor, 1841; Trii zile din istoria Moldaviei, 1844 şi satiră socială: Fiziologia provincialului la Iaşi, 1844.

"Korunk" („Contemporanul", 1926-1940; din 1957) lunar, Cluj. Revistă literară fondată de Dienes László. Director fondator: Gaál Gábor. A publicat autorii maghiari din România, dar şi traduceri din literatura română şi din literatura universală, scriitori din Ungaria.

Kovács András Ferenc (n. 17 iunie 1959, Satu Mare) - poet, eseist. A absolvit Filologia la Cluj. Postmodemist: Tűzföld hava (Zăpada Țării de Foc), 1988; Költözködés (Mutare), 1993, Premiul Uniunii Scriitorilor din România; Manótánc (tradus în româneşte în acelaşi an - Cântec şui) 1994; Scintilla animae (Scânteierea sufletului), eseuri, 1995, premiile Ady şi József Attila.

Kovács György (Dénes) (n. 27 aprilie 1911, Tuşnad, jud. Harghita - m. octombrie 1990, Cluj) - prozator. Angrenat în publicistica de stânga. Proza sa a fost influenţată de naturalismul lui Móricz Zsigmond: Varjúk a falu felett (Corbi deasupra satului), 1934; Kristófek kincse (Comoara Kristofilor), 1960; Foggal és körömmel (Cu ghearele şi cu dinţii), 1949, Premiul de Stat; Döglött gránát (Grenadă dezamorsată), 1970; Néma pásztor (Păstorul mut), 1980. A mai scris note de drum, reportaje.

neogramatic. A fost primul folclorist român care s-a ocupat de jocurile de copii. A publicat Carte de citire (Bucăți scrise în deosebite veacuri) • Cu o introducere asupra limbei româneşti, 1882.

L

Labiş, Nicolae (n. 2 decembrie 1935, com. Mălini, jud. Suceava - m. 22 decembrie 1956, Bucureşti) - poet. După mamă, descendent din Ion Creangă. A absolvit Şcoala de literatură Mihai Eminescu şi a fost redactor la diverse publicaţii de cultură. Destin meteoric, poezie plină de prospeţime şi dramatism: Primele iubiri, 1956, debut; Puiul de cerb, 1956; Lupta cu inerţia, 1958, postum.

Lambrior, Alexandru (n. 12 ianuarie 1845, Fălticeni, jud. Suceava - m. 20 septembrie 1883, Iaşi) - filolog şi folclorist. Absolvent al Facultăţii de Litere a Universităţii din Iaşi. Profesor de liceu. Junimist. Studii de romanistică la Paris, unde i-a audiat pe Marcel Bréal, Gaston Paris, Antoine Darmsteter. Membru al Academiei (1882). S-a remarcat ca lingvist prin publicarea studiului Limba română veche şi nouă (Tălmăcirea românească a scrierilor lui Oxenstierna), 1873, scris în lumina pozitivismului

Lapedatu, Ioan Al. (n. 14 septembrie 1876, Cernatu-Săcele, Braşov – m. 30 august 1950, Sighet) – scriitor. Fiul lui L. Alexandru Ioan şi fratele lui L. Ioan Ioan. A studiat Literele şi Filosofia la Bucureşti. A editat „Buletinul Monumentelor istorice" (din 1908). Membru al Academiei Române (1918) şi preşedinte al ei (1935-1938). A făcut parte din delegaţia care a transportat Tezaurul României la Moscova (1917), de unde n-a mai fost recuperat. A fondat Institutul de Istorie Naţională din Cluj (1920). De mai multe ori ministru al Cultelor şi Artelor în perioada interbelică. Arestat din 1948. A sprijinit chestiunea românească în Transilvania. A scris monografii dedicate lui Radu cel Frumos, Ştefan cel Mare, Mihnea cel Rău ş.a.

Lari, Leonida (n. 26 octombrie 1949, Bursuceni, jud. Bălți, Republica Moldova) - poetă. A absolvit Filologia la Universitatea de Stat a Moldovei, a fost redactor de editură şi apoi la revista „Literatura şi arta". Deputat al poporului (1989), mutată în România (1992), deputat PRM în Parlamentul României (din 1992). Poezie mesianică şi patetică: Piața Diolei, 1974; Marele vânt, 1980; Mitul trandafirului, 1985; Scoica solară, 1987; Dulcele foc, 1991, Premiul Academiei Române; Anul 1989, 1990; Liră şi păianjen, 1992; Al nouălea val, 1993; Epifanii, 1994; Scrisori de pe strada Maica Domnului, 1995; Aldebaran, 1996.

"Látó" – v. „Igaz szó".

Laurențiu, Dan (n. 10 august 1937, com. Podu Iloaiei, jud. Iaşi - m. decembrie 1998, Bucureşti; nume la naştere: Laurențiu Ciobanu) - poet. A absolvit Filosofia la Iaşi. A fost profesor la Şcoala Profesională din Iaşi, redactor la diverse publicații literare din Iaşi şi Bucureşti, apoi la Editura Cartea Românească a Uniunii Scriitorilor. A debutat cu Poezia aştrilor, 1967 şi scrie o lirică metafizică, încărcată de sentimentul că menirea omului este atingerea stării de grație: Imnuri către amurg, 1970; Poeme de dragoste, 1975; Zodia leului, 1978, Premiul Uniunii Scriitorilor; Privirea lui Orfeu, 1984, Premiul Uniunii Scriitorilor; Psyche, 1989, Premiul Academiei; 101 poezii, 1993; Mountolive, 1994, Premiul Uniunii Scriitorilor şi Premiul Nichita Stănescu. A scris şi eseuri: Eseuri asupra stării de grație, 1976, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti; Privirea lui Orfeu • Jurnal metafizic, 1995, Premiul Uniunii Scriitorilor.

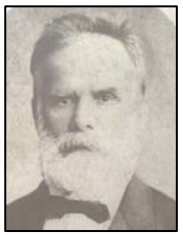

Laurian, Aug(ust) T(reboniu) (n. 17 iulie 1810, Fofeldea, jud. Sibiu - m. 25 februarie 1881, Bucureşti) - filolog şi istoric. A absolvit liceul piarist din Cluj şi Politehnica din Viena. A făcut cercetări de istorie şi arheologie în arhivele vieneze, unde a tipărit prima lucrare: Tentamen criticum in originem derivationem et formam linguae romanae in utraque Dacia vigentis vulgo Valachicae (Încercare critică despre originea, derivarea şi forma limbii române dintre granițele Daciei, popular numită Valahia), 1840. A fost profesor de filosofie la colegiul Sf. Sava din Bucureşti, secretar general al Societății Academice Române încă de la înființare (1866), apoi preşedinte al Academiei (1870-1872; 1873-1876). S-a considerat continuator al Şcolii Ardelene. A scris Dicționarul limbei române, 2 vol., 1871-1876, la cererea Societății Academice, împreună cu I.C. Massim, unde afirmă un latinism exagerat, fapt care a prilejuit retragerea din Societatea Academică a lui Titu Maiorescu, dar şi a lui Laurian însuşi din viața publică.

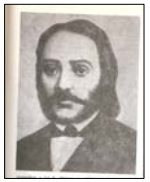

Lazăr, Gheorghe (n. 5 ianuarie 1782, Avrig, jud. Sibiu - m. 17 septembrie 1823, Avrig) - pedagog iluminist. După liceul piarist din Cluj, a făcut - ca bursier - studii de Teologie, Filosofie, Drept, Pedagogie, Literatură, Matematică, Inginerie, Ştiințe militare, Medicină la Viena. Din 1816 a venit la Bucureşti şi a întemeiat Colegiul Sf. Sava (1818), cu patru trepte de studiu, cea superioară incluzând Dreptul şi Filosofia. A predat el însuşi matematica şi filosofia (era un kantian), a scris manuale, a trimis bursieri la Pisa şi Paris, prelungind astfel tradițiile Academiei greceşti, dar punând, în acelaşi timp, bazele învățământului în limba română, orientat spre Europa. A participat la mişcarea lui Tudor Vladimirescu, 1821. Principala sa operă este activitatea pedagogică. Totuşi, a lăsat discursuri în care-şi expune principiile: Cuvânt la înscăunarea mitropoilitului Dionisie, 1819; Apel de subscriere pentru publicarea unui curs de matematică, 1822.

Lazu, Grigore N. (n. 1845, Cernăuți – m. 19 aprilie 1898) – poet şi traducător. A învățat la Cernăuți şi Botoşani, a activat la Societatea pentru cultura şi literatura română în Bucovina din Cernăuți, a trecut pe la Junimea din Iaşi, s-a stabilit la Piatra Neamț unde a fost şeful Poliției. L-a acuzat pe George Coşbuc că l-a plagiat în Balade şi idile. Activitatea sa de traducător este copleşitoare. În 451 traduceri libere şi imitațiuni de poezii antice şi moderne din Orient şi Occident, a tradus, folosind de obicei o versiune germană, din lirica indiană, persană, chineză, greacă, latină, din Petrarca, Tasso,Ossian, Shakespeare, Byron, Leopardi, Lamartine, Hugo, Musset, Shelley, Novalis, Goethe, Schiller, Heine, Lenau, Uhland, Mickiewicz,

Puşkin, Longfelo, Jan Neruda, Vörösmarty Mihàly ş.a.

Lăncrănjan, Ion (n. 13 august 1928, Oarda de Sus, jud. Alba - m. 4 martie 1991, Bucureşti) - prozator. A absolvit Şcoala de literatură „Minai Eminescu". A fost redactor la diverse publicații literare. Redactor şef adjunct la „Gazeta literară" (1965-1967). A scris romane inspirate de schimbările survenite în viața societății româneşti după război. Stil dur, nedecorativ: Cordovanii, 3 vol., 1963, Premiul de Stat, Premiul Uniunii Scriitorilor; Eclipsă de soare, nuvele, 1969; Ploaia de la miezul nopții, 1974; Drumul câinelui, 1971; Caloianul, 2 vol., 1975; Suferința urmaşilor, 1978; Fiul secetei, 1979; Toamnă fierbinte, 1986; Lostrița, 1990. Publicistica a fost strânsă în volumele: Fragmentarium, 1969; Nevoia de adevăr, 1978; Cuvânt despre Transilvania, 1982; Vocația constructivă, 1983.

Lecca, Constantin (n. 4 august 1807, Braşov – m. 14 octombrie 1887, Bucureşti) – traducător. Aparține unei familii de greci bogați din Şcheii Braşovului. A studiat arta pplasică la Buda şi a cunoscut mediile româneşti din Ungaria. A fost profesor de desen la Craiova şi a făcut parte din anturajul lui Ioan Maiorescu. A înființat prima tipografie din oraş. Paşoptist. A pictat numeroase biserici şi subiecte istorice. A tradus foarte mult din poeții germani minori şi romantici, dar numai în reviste, cu deosebire în „Mozaicul" din Craiova, care era a lui.

Legendă - specie a epicii populare în proză, de mică întindere, care explică, folosind de obicei miraculosul, cauzele unor fenomene naturale, evenimente biblice sau istorice. Studii şi culegeri: Simion Florea Marian - Ornitologia poporală română, 1883; C. Rădulescu-Codrin - Din trecutul nostru • Legende, tradiții şi amintiri istorice (f.a.).

Legende religioase apocrife - categorie de scrieri apărute prin comentarea textelor Vechiului şi Noului Testament şi cunoscute la noi cu începere din secolul al XVI-lea. Cicluri reprezentative sunt cuprinse în Codex Sturdzanus, Codicele Teodorescu, Codicele Marțian, Codicele de la Cohalm, în cronografe şi manuscrise independente.

Lesnea, George (n. 24 martie 1902, Iaşi - m. 6 iulie 1979, Iaşi) - poet. De meserie tipograf. A fost sprijinit ca poet de Ionel

Teodoreanu. Era un liric sentimental: Cântec deplin, 1933, Premiul Academiei; Ceaslov, 1940, Premiul Societății Scriitorilor Români; Versuri, 1964. A tradus remarcabil din Esenin, Lermontov, Puşkin (Premiul de Stat, 1954).

Letopisetul anonim al Tării Moldovei de la Ştefan sin Vasile Vodă, de unde este părăsit de Miron Costin logofătul (1661-1709) – cronică atribuită lui Sava Ieromonahul, 1712, dar este incert dacă nu cumva el a fost doar copistul. Este o versiune pro-cantemirească a istoriei Moldovei. În timp, scrierea ei este situată după cronica lui Miron Costin şi înainte de aceea a lui Ion Neculce. Letopisețul cantacuzinesc sau Istoria Țării Rumâneşti de când au descălecat pravoslavnicii creştini – datează din a doua parte a veacului al XVII-lea şi este pro-brâncovenească, alegerea lui Brâncoveanu ca domn fiind finalul şi apoteoza băătăliei Canmtacuzinilor (urmaşi ai Bizanțului creştin) pentru putere. Este una din sursele lui Dimitrie Cantemir.

Letopisețul de la Bistrița sau Letopisețul de când s-a început, cu voia lui Dumnezeu, Țara Moldovei – e o versiune a cronicii de Curte a lui Ştefan cel Mare, scrisă probabil între 1473-1486 şi 1496-1504. Este prima lucrare istoriografică, laică, păstrată pe teritoriul românesc. Conține evenimente de la descălecatul lui Dragoş în Moldova, până la domnia lui Ştefan cel Mare inclusiv.

„Lettre internationale" (din 1992, Bucureşti) –trimestrial literar. Editat de Fundația Culturală Română, apoi de Institutul Cultural Român, continuă revista inițiată în 1984 de Asociația România, cu atunci cu apariții numai la Paris şi Roma. Seria nouă apare şi la Berlin, Belgrad, Zagreb, Sankt Petersburg, Budapesta, Madrid, Praga, Sofia. Publică literatură română contemporană şi puncte de vedere asupra ei, ca şi asupra culturii române în toatalitatea sa, ale unor specialişti din România şi din diaspora, cu scopul de a apropia „cele doua Românii" şi de a promova imaginea României în lume.

Levițki, Leon (n. 27 august 1918, com. Edineşti, jud. Hotin, Republica Moldova - m. octombrie

1991, Bucureşti) -eseist şi traducător. A absolvit Literele (engleza) la Bucureşti şi a fost profesor la Universitatea Bucureşti. A scris gramatici, dicționare şi manuale de limba engleză, Studii shakespeariene, 1976, Premiul Uniunii Scriitorilor; O istorie a literaturii engleze şi americane, 1985, a tradus din Shakespeare, Marlowe, Emerson, Swift, Dreiser ş.a.

Levițki, Vasile (n. 15 noiembrie 1921, com. Carapciu - Cernăuți, azi Ucraina) –poet. A absolvit Institutul Pedagogic din Bălți (Republica Moldova) şi a fost profesor la Universitatea din Cernăuți. A condus ziarul „Zorile Bucovinei". Scrie poezie romantic-sentimentală: Versuri, 1959; Grâu şi cântec, 1962; La izvoarele Siretului, 1966; Inima iarăşi, 1972; Întârziere de-o viață, 1982; Se destrăma o noape albă, 1985; Adaos la cartea de vise, 1989.

LEXICON
ROMÂNESCU-LATINESCU-UNGURESCU-NEMȚESCU
LEXICON
VALACHICO - LATINO - HUNGARICO - GERMANICUM

Lexiconul de la Buda (1825, Budapesta) – dicționar plurilingv: român, maghiar, german. Alcătuit de corifeii Şcolii Ardelene, marchează începutul lexicografiei româneşti. Explicațiile sunt şi în latină, spre a marca originea latină a limbii române, vechimea poporului român în acest spațiu.

Lexiconul Marsilian (1667-1700) -manuscris al unui dicționar anonim în trei limbi: latină, română, maghiară, redactat în Transilvania şi conținând 2394 de cuvinte. Cuprins în Codex carabensiensis (de la Caransebeş). Numele i-a fost dat după posesorul lui, Marsigli, descendent al unei familii cunoscută de Constantin Cantacuzino Stolnicul. Originalul se păstrează la Biblioteca Universității din Bologna.

„Libertatea" (din 1945) - săptămânal, Panciovo (din 1988 Novi Sad), Serbia şi Muntenegru. Editat mai întâi de Uniunea Culturală a Românilor din Banatul Sârbesc, apoi de Frontul Popular pentru Voivodina. Primul redactor responsabil: Aurel Gavrilov. Are un supliment literar, „Libertatea literară", lunar, Vârşeț, articolul program (1946) fiind semnat de Vasko Popa, poetul național al Iugoslaviei.

- „ – Casă de Presă şi Editură aflată la Panciovo, întemeiată inițial pentru deservirea revistei cu

acelaşi nume. Cuprinde săptămânalul „Libertatea", revista de literatură, artă şi cultură „Lumina", revista pentru copii „Bucuria copiilor", revista pentru tineret „Tinerețea" şi compartimentul editorial: Editura Libertatea. Ulterior şi fundație culturală a românilor din Banatul Sârbesc.

„Libertatea" („The Liberty") (1982-1986) - ziar de opinie şi orientare românească, New York. Ținută de dreapta. Pe frontispiciu: „Luptați împotriva comunismului". Au publicat Radu Gyr, Vasile Militaru, Aron Cotruş, Pamfil Şeicaru, Vintilă Horia.

„Libertatea noastră" (1951-1956, Gyula, Ungaria) – publicație culturală. Editor responsabil Petru Pomut, secretarul general al Uniunii Culturale a Românilo din Ungaria. A urmărit consolidarea învățământului în limba română, conservarea şi promovarea identității româneşti pentru minoritatea românească din Ungaria. Colaboratori: Mihai Purdi, Teodor Oltean, Mihai Bernula, Liviu Gurban, Ilie Ivănuş, Ion Hotea, Gheorghe Petrusan, Petru Poputa, Iosif Borca, Marius Turcu, Gheorghe Nistor ş. a. După 1956 a continuat cu „Gazeta română".

Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni (din 1990, Bucureşti) - se reclamă continuatoarea celei de mai jos, având menirea de a promova unitatea spirituală a tuturor românilor prin acte de cultură. Preşedinte fondator Rodica Perciali (ca şi a Muzeului Român din Philadelphia). Preşedinte Victor Crăciun.

Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor (1890-1918, Bucureşti) - avea drept principal scop pregătirea Marii Uniri. Printre fondatori: Ioan Slavici, Gh. Bogdan-Duică. Au aderat: Nicolae Iorga, B. Şt. Delavrancea, C. Rădulescu-Motru, S. Mehedinți, V.A. Urechia, P.P. Negulescu ş.a.

„Liga română" (1896-1900, Bucureşti) – publicație săptămânală apărută ca organ de presă al Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor. Acolo au lucrat G. Bogdan Duică şi Nerva Hodoş. Era o publicație antijunimistă.

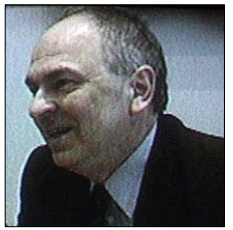

Liiceanu, Gabriel (n. 23 mai 1942,

Râmnicu Vâlcea) - eseist şi filosof. A absolvit Filosofia şi Facultatea de Limbi Clasice la Universitatea Bucureşti. Cercetător la diverse institute ale Academiei. Bursă Humboldt în Germania. După 1989 director al Editurii Humanitas. Membru fondator al Societății Academice Române. A făcut parte din cercul care l-a avut drept mentor pe Constantin Noica, alături de Andrei Pleşu, Petru Creția, Sorin Vieru, Thomas Kleininger ş.a. A scris lucrări în care ideologia, filosofia în sens nietzscheian şi cultura sunt văzute în interacțiune: O fenomenologie a limitei şi depăşirii, 1975, Încercare în politropia omului şi a culturii, 1981; Jurnalul de la Păltiniş • Un model paidetic în cultura umanistă, 1983); Apel către lichele, 1992; Cearta cu filozofia, 1992.

„Limbă şi literatură" (1955-1957; 1960-1970; din 1972) - anual, bianual, trimestrial, Bucureşti. Culegere de articole şi studii editată de Societatea de Ştiințe Filologice din România. Au fost la conducerea acestei publicații: Al. Bistrițianu, Gh. Bulgăr, Emil Manu, Perpessicius, Al. Graur, Al. Dima, Ion Hangiu ş.a.

„Limite" (1969-1985, Paris) - au apărut 47 de numere, fără periodicitate precisă, unele duble, format „Bilete de papagal". Editată de Virgil Ierunca şi N. Petra. Profil literar. A urmărit fenomenul românesc din exil, dar şi din țară.

„Literatorul" (1880-1885; 1886-1887; 1890; 1892-1894; 1895-1899; 1900; 1904; 1918-1919, Bucureşti) – săptămânal de literatură. Revistă literară fondată de Al. Macedonski. În jurul ei s-a strâns grupul simbolist şi modernist. A promovat cultul paşoptiştilor şi, mai ales, al lui Heliade Rădulescu. A dispus de o societate având comitete județene, menite să susțină material şi moral revista. A fost continuat, ca tip de demers. de „Revista literară" (1885-1905).

- „ - (din 1991) - lunar, Bucureşti. Se reclamă continuatoarea celei de mai sus. Editată de Ministerul Culturii şi Cultelor. Director fondator: Marin Sorescu. Printre colaboratori: Eugen Simion, Fănuş Neagu.

Literatura - începuturile literaturii române sunt în strânsă legătură cu formarea poporului român însuşi. Faptul că acesta a apărut ca urmare a unui proces îndelungat

de asimilare a dacilor cu romanii a făcut ca literatura primelor secole să fie orală. Obiceiurile şi tradițiile au cristalizat elementele esențiale ale spiritualității româneşti. Fenomen sincretic, folclorul românesc este una dintre cele mai interesante creații nu numai din Peninsula Balcanică, ci din întreaga lume. Parte componentă a acestui fenomen, literatura populară a exprimat, într-o multitudine de genuri şi specii (teatrul popular; basmul; povestirea; poezia epica - legenda, balada, cântecul haiducesc, poezia obiceiurilor; poezia lirică - de dragoste, cântecul de leagăn; ghicitoarea, proverbul, zicătoarea etc.) întreaga acumulare culturală a poporului (Miorița, Meşterul Manole). La toate aceste forme s-a adăugat circulația textelor religioase, în special în versuri slavone, copiate de caligrafi pricepuți şi ilustrate cu miniaturi artistice şi, de asemenea, circulația orală, apoi scrisă, a cărților populare cu teme de proveniență indiană (Varlaam şi Ioasaf), babiloniană (Archirie şi Anadan), arabă (O mie şi una de nopți), persană (Sindipa), grecească (Alexandria, Esopia), ori chiar provenite din Occident (Imberie şi Margarona). Procesul lent de laicizare a culturii, de desprindere a ei de scrierile religioase culminează în secolul al XVI-lea, odată cu scrierile cronicarilor. Dacă prima mare sinteză a spiritualității româneşti este marcată de instalarea tipografiilor la Targovişte, Mănăstirea Dealu, Braşov, adică de conştientizarea nevoii de unitate culturală şi de comunicare, cea de-a doua parte a secolului al XVI-lea este marcată de apariția primelor cronici (a lui Ştefan cel Mare) şi mai apoi a primului umanist de origine română: transilvăneanul Nicolaus Olahus. Secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, deşi mai puțin spectaculoase sub aspectul înnoirii culturale, aduc maturizarea formulelor cunoscute. Stilul cronicarilor culminează în lucrări de mare anvergură (Grigore Ureche, Miron şi Nicolae Costin, Ion Neculce, stolnicul Constantin Cantacuzino, Radu Greceanu şi Radu Popescu). Problema originii şi unității poporului şi limbii române, moştenită de la secolul al XVI-lea, este argumentată istoric şi filologic. Sinteza obținută astfel permite saltul spre o nouă formulă. Se naşte istoriografia ca ştiință şi literatura ca artă (Dimitrie Cantemir, Antim Ivireanul, Simion Ştefan, Milescu Spătarul). Influența iluminismului, percepută

mai întâi în Transilvania, permite relevarea acelor atitudini care vor duce la modificarea orientării întregii culturi româneşti dinspre universul bizantino-slavon spre cel european. Momentul care marchează începutul acestei schimbări de direcție este Şcoala Ardeleană în Transilvania (Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior), Gheorghe Lazăr în Țara Românească şi Gheorghe Asachi în Moldova. Secolul al XIX-lea debutează sub semnul acestor momente de renaştere națională. Limba română înlocuieşte, în şcoli şi administrație, pe cea grecească din timpul domniilor fanariote. Începe o epocă de pionierat cultural şi literar. Se organizează învățământul de toate gradele, apar primele publicații periodice în limba română („Albina românească", „Gazeta de Transilvania", „Curierul românesc"), se dau primele reprezentații teatrale în limba română (C. Caragiali, M. Millo). Este încurajată creația originală. După versurile alexandrine ale poeților Văcăreşti din secolul al XVIII-lea, ating acum maturitatea speciile literaturii clasice şi preromantice: epopeea, poemul eroi-comic (Ion Budai-Deleanu), povestirea alegorică (Ioan Barac), satira, pamfletul, memoriile de călătorie (Dinicu Golescu), elegia (Gr. Alexandreseu). Literatura română, deşi se defineşte ca fenomen cultural specific şi se încadrează, încet dar sigur, în mişcarea literară europeană, continuă să rămână impregnată de problemele social-istorice naționale. Revoluția de la 1848, Unirea Principatelor (1859), războiul de independență (1877), principalele evenimente politice ale secolului al XIX-lea românesc sunt nu numai consemnate, dar şi pregătite, în mare parte, prin mişcarea literară. Tocmai de aceea o generație întreagă de scriitori poartă numele de paşoptişti şi unionişti. Apar primele asociații literare, cu scopul de a întări conştiința libertăților democratice şi apartenenței la un popor, o limbă şi o cultură unică a tuturor românilor. Începutul secolului al XIX-lea este marcat literar prin traduceri şi adaptări masive din franceză, italiană, germană, rusă, engleză ş.a. Sfârşitul primei jumătăți a secolului excelează în istoriografie originală (N. Bălcescu, M. Kogălniceanu) şi se pun bazele creației literare originale, caracterizată prin inspirație folclorică, mesianism şi patriotism (Alecu Russo, Ion Heliade Rădulescu, Cezar Bolliac, Vasile Cârlova, Nicolae Filimon, Ion Ghica, Vasile Alecsandri). În a

doua jumătate a secolului se defineşte pe deplin chipul literaturii române. Este epoca de aur. Acum îşi dau măsura clasicii acestei literaturi (Mihai Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, Ion Slavici, Titu Maiorescu, B. P. Hasdeu, Al. Odobescu ş.a.). O varietate de stiluri şi tendințe face imposibil de rezumat în câteva cuvinte această a doua jumătate a secolului trecut. Privită de la distanță, ea are un aspect masiv. Ideologia literară, critica şi estetica literară se definesc acum în liniile lor principale, ce vor fi dezvoltate în prima parte a secolului următor. Secolul al XX-lea debutează mai mult ca o continuare a problematicii celui anterior, o dezvoltare şi o rafinare a ei. Anii care preced primul război mondial se caracterizează prin accentuarea caracterului național şi popular în sens tradiționalist pe de o parte (G. Coşbuc, Duiliu Zamfirescu, B. Ştefanescu-Delavrancea, Nicolae Iorga), a caracterului modernist pe de alta (simbolismul). În perioada interbelică apar o serie de curente noi: expresionismul, impresionismul, avangarda, realismul şi romantismul idilic ori revoluționar. Schimbul valoric este rapid, literatura română este cunoscută în afară, cea universală pătrunde la noi fără întârzieri. Acum intră în circuitul valorilor Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Tuddr Arghezi, Lucian Blaga, G. Călinescu, George Bacovia, Sextil Puşcariu, Nicolae Cartojan, Al. Philippide, B. Fundoianu, Tristan Tzara, Tudor Viahu, G. Ciprian, Victor Eftimiu ş.a. Conştiința de breaslă a oamenilor de litere se materializează prin înființarea Societății Scriitorilor Români (1908), transformată în Uniunea Scriitorilor (1949), cu statute de funcționare, reviste şi edituri, care poate acorda burse şi premii. După cel de-al doilea război mondial, odată cu instalarea comunismului, continuă să-şi dea măsura marii scriitori interbelici (M. Sadoveanu, Camil Petrescu, Ş. Cioculescu, G. Călinescu, Tudor Vianu ş.a.). Lor li se adaugă alții (Petru Dumitriu, Zaharia Stancu, M. R. Paraschivescu, Eugen Jebeleanu, Geo Dumitrescu, Geo Bogza, Virgil Teodorescu, Edgar Papu ş.a.). Eliberați din închisori, revin în forță scriitori care începuseră să se afirme înainte de război: Şt. Augustin Doinaş, Nicolae Balotă, Adrian Marino ş.a. Concomitent se afirmă generații noi de scriitori, remarcabile prin încercarea de înnoire problematică

pe care o propun literaturii, criticii, istoriei literare şi esteticii (Nicolae Labiş, A. E. Baconsky, Ana Blandiana, Nina Cassian, Marin Sorescu, Marin Preda, Eugen Barbu, Adrian Păunescu, D. R. Popescu, Constantin Țoiu, Al. Ivasiuc, G. Bălăiță, Augustin Buzura, Ion Ianoşi, Nicolae Manolescu, Nichita Stănescu, Cezar Baltag ş.a.). Se afirmă şi noi generații: '70, '80, '90-işti, care încearcă, alături de experimente, să reconstituie racordurile culturii române la fenomenul european şi universal. După revoluția din decembrie 1989, literatura română suportă şocul unor schimbări profunde în registrul recunoaşterii valorilor. În vreme ce o parte a scriitorilor sunt negați în profunzimea mesajului lor pentru opțiunea pro-socialistă a scrierilor, alții, aparținând exilului, sunt receptați ca valori literare fundamentale numai pentru că fuseseră negați total în perioada comunistă. În ambele sensuri, negarea ca şi restituirea valorică se resimt uneori de imixtiunea politicului în judecata de valoare. Dar o observație trebuie făcută în legătură cu veacul XX al culturii române: ea a suportat de două ori negarea totală a valorilor sale, o dată după al doilea război mondial şi în perioada războiului rece, a doua oară după revoluția din 1989. Ambele şocuri au avut ca rezultat prelungi, fragmentare şi încete „recuperări". Ar fi absurd să nu observăm că negările de tot felul au şi produs cea mai mare parte a diasporei româneşti. Şi ar fi, de asemenea, o eroare să nu observăm că, în vreme ce alte culturi tolerează pluralitatea de voci, cultura – literatura – română procedează nu prin aceptare, ci prin propunerea registrelor valorice de dinaintea conflictelor care au modificat şi standardele culturale. Rezultatul este o nouă negare de anvergură. Şi iarăşi nu putem să nu observăm că toate aceste procedee anulează aproape tot ce a produs veacul XX în literatura şi cultura română. Astfel încât, în pragul aderării României la Uniunea Europeană, cînd diferența specifică a nației se măsoară mai mult decât oricând în valorile spiritului românesc, ea întâmpină veacul XXI din nou cu folclorul şi prea puțin cu marile sale creații culte.

„Literatura şi arta" (din 1977) - săptămânal, Chişinău. Editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova. Continuă publicația „Cultura" (1954-1976). A fost prima publicație din Republica Moldova care a trecut la scrierea cu alfabet latin (după trei decenii

de interdicție), în 15 iunie 1989. Redactor şef: Nicolae Dabija.

„Literatură şi artă română" (1896-1910, Bucureşti) – revistă lunară de literatură condusă de N. Petraşcu. Cea mai mare susținere financiară a venit din partea lui D. C. Ollănescu-Ascanio. Şli-a definit programul în opoziție cu revista „Convorbiri literare", pe care o considera depăşită de timp. Au colaborat: G. Coşbuc, D. Anghel, Duiliu Zamfirescu, Corneliu Moldovanu, Vasile Militaru, N. D. Cocea ş.a.

Liubavici, Dimitrie (l-a jumătate a veacului al XVI-lea) – tipograf. Sârb de origine. A venit la T'rgovişte probabil în 1544 şi a făcut o tipografie slavonă, unde s-a format şcoala românească de tipografi pentru spațiul românesc. Coresi, care a fost chemat de Johannes Honterus la Braşov, era format la această şcoală. Tipăriturile lui Liubavici au circulat în Țara Românească şi Moldova : Apostolul, 1547 ; Triod Penticostar, 1558.

Livescu, Ioan I. (n. 19 martie 1873, Ismail- m. 7 februarie 1944, Bucureşti) – scriitor şi publicist. A studiat la Conservatorul de Artă Dramatică din Bucureşti şi s-a perfecționat la Viena şi Paris. Profesor de dicție la Conservator, actor la Naționalul bucureştean. A fost şi redactor la "România literară", "Fântâna Blanduziei" ş.a. A scris piese de teatru în versuri, care s-au jucat la Teatrul Național: Floarea din Firenze, Cerşetorul, Îngerii lui Rafael, 1892 – 1894. A şi tradus teatru, mai ales dinf ranceză, în stil romantic.

Locusteanu, Nicolae B. (n. 24 martie 1821, Leu de Sus, Dolj – m. 1901 ; nume la naştere : N. Rusu) – publicist. A fost elevul lui Aaron Florian la Craiova. După eşecul revoluției de la 1848 a fost exilat la Brusa, unde a practicat ingineria. L-a cunoscut pe Heliade Rădulescuîn 1853, la Constantinopol. S-a întors în țară prin 1890. A lăsat amintiri interesante din pricina perioadei agitate a istoriei pe care a trăit-o : Amintiri din trecut, 1896 ; După exil, 1898.

Lombard, Alf

Lovinescu, E(ugen) (n. 31 octombrie 1881, Fălticeni - m. 16 iulie 1943, Bucureşti) - critic şi istoric literar. A absolvit Filologia clasică la Universitatea din Bucureşti şi şi-a luat doctoratul la Paris cu Émile Faguet şi elenistul Gustave Fougères. A fost profesor de latină la Liceul Matei Basarab din Bucureşti. A fondat revista şi cenaclul „Sburătorul" (1919), unde s-au afirmat Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Anton Holban (nepotul său), Vladimir Streinu, Ion Barbu, Tudor Vianu, Şerban Cioculescu ş.a. Maiorescian. A combătut sămănătorismul şi poporanismul, a susținut modernismul. A dezvoltat teoria sincronismului şi diferențierii culturale: Istoria civilizației române moderne, 3 vol., 1924-1925, a pus accent pe autonomia esteticului şi mutația valorilor în funcție de loc şi timp : Critice, 10 vol., 1909-1929; Istoria literaturii române contemporane, vol. I-IV, VI, 1926-1929. A mai scris monografii şi romane, a tradus din latină şi greacă, a alcătuit manuale şcolare.

„ - Horia (n. 28 august 1917, Fălticeni - m. 17 septembrie 1983, Bucureşti) - dramaturg. Nepotul lui E(ugen) L. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. A fost director al Teatrului Nottara. A scris piese axate pe conflicte sociale şi psihologice: Lumina de la Ulmi, 1953, debut, Premiul de Stat; Citadela sfărâmată, 1954, Premiul de Stat; Surorile Boga, 1958; Moartea unui artist, 1964; Şi eu am fost în Arcadia, 1971, Premiul Academiei, Premiul Uniunii Scriitorilor; Ultima cursă, 1976; Noaptea umbrelor, Oraşul viitorului, Karamazovii, 1983.

- „ - , Monica (n. 19 noiembrie 1923, Bucureşti) - eseistă. Fiica lui E. Lovinescu, soția lui Virgil Ierunca. A absolvit Literele la Bucureşti. A plecat la Paris în 1947 cu o bursă a Guvernului francez. A lucrat la Radiodifuziunea franceză şi a colaborat la Radio Europa Liberă. O parte din aceste colaborări au fost strânse în volumul Unde scurte. Jurnal indirect, 1978. Lucrări: În contratimp, 1945; A elaborat capitolul despre teatrul românesc în Histoire du spectacle (Encyclopédie de la Plèiade), 1965. A obținut Premiul Academiei Româno-Americane pentru Arte şi Ştiințe (ARA) în 1987. După 1989 a vizitat România în mai multe rânduri, susținând fenomenul literar, mai ales apariția editurii

Humanitas, unde deține o parte din acțiuni. I s-a editat la Bucureşti Unde scurte • Jurnal indirect, publicat la Madrid în 1978, dar extins la 4 vol. În ediția română, 1990-1994 ca şi Intrevederi cu Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Stefan Lupascu si Grigore Cugler, 1992; La apa Vavilonului, amintiri, 1999.

Lozovan, Eugen (n. 2 mai 1929, Bucureşti - m. 3 decembrie 1977, Copenhaga) - filolog, istoric, istoric literar. A absolvit Filologia la Bucureşti, a studiat Filologia romanică la Paris şi Strasbourg. A fost profesor universitar la Copenhaga, a conferențiat la Heidelberg, Harvard, Oxford, Londra ş.a. A lăsat studii asupra lui Dimitrie Cantemir în Rusia, asupra lui B.P. Hasdeu, Mihai Eminescu, Ovidiu. S-a ocupat de relațiile culturale româno-scandinave: Les rélations culturelles roumaino-scandinaves au XIX-e siècle (Relațiile culturale româno-scandinave în secolul al XIX-lea), 1965; Voyageurs nordiques dans les pays roumains (Călătorii nordici în Țările Române), 1969 ş.a.

„Luceafărul" (1902-1906; 1906-1914; 1919-1920) - bilunar, Budapesta, Sibiu, apoi Bucureşti. Revistă de literatură şi artă condusă la început de un comitet format din Al. Ciura, Octavian Goga, O. C. Tăslăuanu ş.a. A susținut interesele naționale ale românilor din Transilvania.

-„ - (din 1958) - săptămânal. Bucureşti. Revistă literară editată de Uniunea Scriitorilor. Primul director Mihai Beniuc. Din 1990 director Laurențiu Ulici. Editată de Fundația Luceafărul şi Uniunea Scriitorilor, în prezent condusă de prozatorul Marius Tupan.

-„ - (1948-1949) - lunar, Paris. Finanțat de generalul Gh. Rădescu din fondul Comitetului Național Român (guvernul român în exil). Au lucrat Mircea Eliade, Virgil Ierunca.

„Luceafărul românesc" (din 1990) - lunar, Montréal, Canada. Cu subtitlul Magazin al românilor din străinătate. Director: Dan Fomade. Publică şi autori din țară: Octavian Paler, Petre Mihai Băcanu, Şt. Augustin Doinaş ş.a.

Ludescu, Stoica (n. 1612 – m. 1695) – cărturar muntean. Ataşat

familiei postelnicului Constantin Cantacuzino, este trimis la ocnă de Grigore Ghica. Autorul presupus al Letopisețului cantacuzinesc.

„Lumea ilustrată” (1891-1896; 1897, Bucureşti) – revistă bilunară . Era un magazin pentru casă şi familie, după modelul “L’Illustration”. Foarte citită, a diseminat literatura colaboratorilor săi frecvenți: I. L. Caragiale, G. Coşbuc, D. Stăncescu, Matilda Cugler-Poni, Radu D. Rosetti, ca şi traducerile mai ales din literaturile franceză şi germnană.

„Lumea nouă” (1894-1898; 1898-1899; 1900, Bucureşti) – săptămânal cultural. A fost condusă de Ion Nădejde, C-tin Mille, I. Păun-Pincio, C. Z. Buzdugan, I.C. Frimu, H. Sanielevici. Această publicație a înlocuit săptămânalul socialist “Munca”. Edita duminica un supliment literar cu titlul “Lumea nouă literară şi ştiințifică” (1894-1897) unde s-a tradus din Marx, Engels, Paul Lafargue, Fr.Mehring. Orientarea literară a suplimentului, ca şi a revistei, a fost dată de C. Dobrogeanu-Gherea.

„Lumina" (1947-1990, Vârşeț) - lunar. Revistă de literatură, artă şi cultură scoasă de Casa de Presă şi Editură Libertatea din Panciovo, Banatul Sârbesc. Primul redactor responsabil a fost poetul Vasko Popa.

„Lumina” – (1894 – 1895, din 1993, Gyula) **–** publicație cu apariție neregulată, organ eclesiastico-didactic, social si literar având ca redactor responsabil pe David Voniga(1867-1933) Câteva din rubrici si semnaturi, la acest început: Educatiune si instructiune, Misiunea preotului, Predici poporale, Cronica, Foita Luminei,Bibliografia, Posta redactiei. Materialele religioase sunt sustinute de David Voniga, dr. Elefterescu, preotii Mihai Pacatan, Gavril Bodnariu, I.Tioldan, iar cele culturale si sociale de dr. Victor Babes,Teodor Contea, Emilia Lungu, Lucretia Ciobris, I. Grofsorean, George Ciuhandu. Se dau si informatii despre Societatea de lectura „Petru Maior" a studentilor de la Budapesta, precum si despre generalul Gh. Pomut, emigrat în America în 1848. Cu aparitie anuala, din 1993 (numar triplu, Lumina '90-'93) publicatia si-a câstigat în toti acesti ani un prestigiu binemeritat în

comunitatea românească din Ungaria. Aceasta si pentru faptul ca diversitatea rubricilor si a colaboratorilor s-a îmbunatatit în mod constant de la aparitie încoace. În plus, o reevaluare a traditiilor culturale, istorice, etnografice si religioase, cu accent pe comunele românesti, a facut ca revista sa se deschida spre configurarea unui spatiu cultural, cu întreg specificul local. Unele materiale sunt medalioane ale unor personalitati românesti cu activitate dinainte de 1900, precum Moise Nicoara (în primul număr), David Voniga (în nr. din 1995), George Pomuț (nr. din '98 şi '99), Emanoil Gojdu (nr. din 2000, 2001); altele insistă pe istoricul unor instituții românești din Ungaria, precum Şcoala Superioară de la Seghedin, Szarvas (nr. din '96), Şcoala Confesională greco-orientală din Micherechi (nr. din 2000), Biserica baptistă din Micherechi (nr.din '97,'98), Biserica din Apateu (nr. din 2002). Cele mai multe articole sunt fragmente de studii de cercetare legate de cultură, istorie, limbă şi literatură la românii din Ungaria, precum istoricul grupurilor etnice din Câmpia Ungară (nr.din '99), despre diftongi şi triftongi (nr. din '95), despre biografia lui Samuil Micu-Klein şi Petru Maior (nr. din '96), despre revista „Lumina” la începuturile sale (nr. din '95) ori despre cronica activităților de la Institutul de cercetări (nr. din '96) şi istoricul comunei Bedeu (nr. din '96).

„Luminița" (1953-1989, Bucureşti) - lunar, revistă ilustrată pentru copii. Continuă „Pogonici • Revista celor mici" (1949-1953).

Lutic, Mircea (n. 29 mai 1939, com. Iordăneşti, jud. Storojineț, Bucovina, azi Ucraina) - poet şi traducător. A absolvit Facultatea de Istorie şi Filologie a Universității din Chişinău. Profesor în Basarabia, apoi gazetar la „Glasul Bucovinei", Cernăuți. Preşedinte al Societății pentru cultură românească 'Mihai Eminescu' din Cernăuți (fondată 1989). Scrie versuri despre soarta românilor bucovineni: Baştină luminii, 1973; Fereastră de veghe, 1978 şi a tradus masiv mai ales din literatura rusă: A. Puşkin, M. Lermontov, N. Tihonov, M. Şolohov, L. Tolstoi, I. Turgheniev, A. Cehov, ş.a. Pentru Frații Karamazov de Dostoievski a primit Premiul Literar internațional 'Ivan Franko', 1995.

M

Macarie (n. sfârşitul sec. al XV-lea - m. începutul sec. al XVI-lea, Târgovişte) - primul tipograf atestat pe teritoriul țării noastre. Călugăr sârb, a învățat meşteşugul la Veneția. A

fugit în Muntenia de teama turcilor. A tipărit la Mănăstirea Dealu cărți de cult în slavonă şi medio-bulgară: Liturghier, 1508; Octoih, 1510; Tetraevangheliar, 1512. În timpul lui Neagoe Basarab (1512-1521) este ales mitropolit al Ungrovlahiei.

- „ - Ieromonahul (n. ? - 1 ianuarie 1558) - cronicar. Egumen la Mănăstirea Neamț, episcop al Romanului. Cronicar oficial al lui Petru Rareş, scrie în slavonă cronica evenimentelor dintre 1504-1551, venind în prelungirea letopisețului scris la Curtea lui Ştefan cel Mare. A fost editată de Ion Bogdan cu titlul Cronica lui Macarie. Modelul său a fost Istoria sinoptică a lui Constantin Manasses. Textul se află în Biblioteca Academiei de Ştiințe din Kiev, Ucraina.

Macarie (n. 1730, probabil Transilvania – m. 1830, probabil Cernica sau Bucureşti) – călugăr, cărturar. A studiat la Şcoala Domnească din Bucureşti, fost la Muntele Athos. A tradus din slavonă şi greacă. Au rămas în manuscris Viețile Sfinților după Dimitrie al Rostovului, 1775-1780, Ms. 1881-1987 din Biblioteca Academiei; Scara Sfântului Ioan Scărarul.... tălmăcită din elinie, 1782; Manual de pictură bizantină al lui Dionisie de Furna, 1805. Are şi lucrări originale: Gramatica românească, scrisă în 1772 la schitul Sihla; Lecsicon adecă Cuvânternicul sau Visteriia limbii slavoneşti şi a cei rumâneşti dintru feliuri de către vechi şi noaă fiind adunată şi dupre alfavita cea slovenească alcătuită şi tipărită acum pentru întâia oară...., 1778, circa 20.000 de cuvinte; Bucoavnă sau Bucherniță, adecă cărțulie ce priveşte nu numai spre învățarea copiilor, ci şi a celor mari, acum scoasă spre slovenie..., 1779.

Macedonski, Al(exandru) (n. 14 martie 1854, Bucureşti - m. 24 septembrie 1920 Bucureşti) - poet. La 16 ani colindă singur Austria, Italia, Elveția, în 1872 debutează cu volumul Prima verba. Tatăl său a fost ministrul de război al lui Cuza. Complexul său genialoid, credința că descinde dintr-o familie aristocratică, de origine sârbă, îi crează un spirit de opoziție: antidinastic, antijunimist, antieminescian. A fost o vreme

liberal, în 1880 a scos „Literatorul", revistă literară care a format în jurul ei un cenaclu. Aici a fost promovată poezia simbolistă şi au publicat Tudor Arghezi, Ştefan Petică, Ion Pillat, George Bacovia, Adrian Maniu, Tudor Vianu ş.a. Deşi apărută cu întreruperi, revista a fost expresia unui curent literar înnoitor. Macedonski a încercat să se impună şi în literatura franceză: Bronzes, 1897; Le Calvaire du feu (Calvarul focului), 1906; Le Fou? (Nebun?), teatru, 1913. A continuat să publice versuri la Bucureşti: ciclul Nopților şi al Rondelurilor. A scris proză: Thalassa, articole teoretice despre poezie şi numeroase pamflete. Deşi n-a fost recunoscut de contemporani din cauza caracterului său dificil, a rămas pentru posteritate drept unul dintre cei mai interesanți poeți, aflat la confluența romantismului, parnasianismului şi simbolismului.

Madan, Gheorghe A. (n. 5 octombrie 1872, Truşeni, Lăpuşna – m. 1944, Piteşti) – scriitor dialectal. Adept al lui B.P.Hasdeu a trecut Prutul şi a fost director al restaurantul lui C. Dobrogeanu-Gherea din Ploeşti. A publicat în B.P.T volumul de versuri Suspine, 1897, cuprinzând folclor din Basarabia şi a scris nuvele poporaniste: Răsunete din Basarabia, 1935; De la noi din Basarabia, 1938.

„Magazin istoric pentru Dacia" (1845-1848, Bucureşti) - lunar. Revistă de istorie editată de Nicolae Bălcescu şi Aug. T. Laurian. A avut un rol important în fundamentarea istoriografiei române moderne. În spirit paşoptist au fost aici publicate prima oară cronicile româneşti, hrisoave, traduceri din lucrări străine referitoare la istoria patriei, studii de sinteză asupra istoriei româneşti. Bălcescu însuşi a publicat acolo o parte din studiile sale.

Magdu, Lucian (n. 1937, Bătania – m. 1968, Bătania), poet român de expresie maghiară, tradus în română (vol. Mărturisire), precum şi în Antologia poeților batanieni. S-a publicat în română: Confesiune, Budapesta, 1991, postum. Există din 1995 la Bătania o Fundație Lucian Magdu, de promovare a talentelor literare la copii de etnie romînă, care organizează concursuri de creație, festivaluri şi acordă premii.

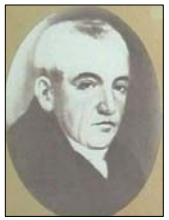

Maior, Petru (n. 1760, Târgu Mureş - m. 14 februarie 1821, Buda) - filolog şi istoric. Reprezentant de frunte al Şcolii Ardelene. A studiat Filosofia şi Teologia la Roma, la Colegiul De Propaganda Fide, pentru greco-catolici (1774-1779) şi Dreptul canonic şi Pedagogia la Viena (1779-1780). Profesor de Logică, Metafizică şi Dreptul firii la Gimnaziul din Blaj (1780-1785), a fost protopop la Reghin şi corector al cărților româneşti care se tipăreau la Buda (1809 - 1821). A lăsat o operă întinsă. Ca filolog susținea latinismul limbii române, adoptarea alfabetului latin şi etimologismul. A luptat pentru drepturile românilor din Transilvania, fiind unul dintre redactorii Supplex Libellus Valachorum. A scris Disertație pentru începutul limbei româneşti şi Disertație pentru literatura cea vechie a românilor, ambele 1812, ca şi Ortographia romana sive latino-valachica una cum clavi qua penetratia originationis vocum reserantur (Ortografia română sau latino-valahă a cărei cheie de pătrundere este bazată pe originea vocalelor), 1819, având în anexă Dialog pentru începutul limbei româneşti între nepot şi unchiu. A lucrat la Lexiconul de la Buda, 1825. Ca istoriograf principala sa lucrare este Istoria pentru începutul românilor în Dachia (1812). A tradus Fenelon -Les Aventures de Télémaque.

Maiorescu, **Ioan** (n. 28 ianuarie 1811, Bucerdea Grânoasă, jud. Alba - m. 2 august 1864, Bucureşti; nume la naştere: Ioan Trifu; Maiorescu fusese numele mamei înainte de căsătorie şi se trăgea din familia lui Petru Maior) - filolog. A absolvit Teologia la Budapesta şi s-a specializat la Viena. A fost inspector şcolar şi profesor de istorie la Craiova, apoi la Iaşi, din nou la Craiova. în 1848 a fost trimis la Frankfurt ca reprezentant al Guvernului Provizoriu, susținând revoluția prin articole în „Allgemeine Zeitung" şi „Ost Deutsche Post". Ca profesor la Şcoala Superioară de Litere din Bucureşti a fost invitat, împreună cu Al. Odobescu şi Aug. T. Laurian să alcătuiască proiectul de statut al Societății Literare Române (1866), ulterior Academia Română. Lucrări: Studii asupra limbii române, 1848; Puține

cuvinte pregătitoare în studiul limbii româneşti, 1850; Itinerar în Istria şi vocabular istriano-român, postum, 1900.

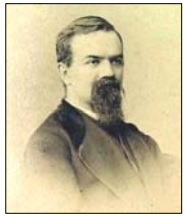

- „ - Titu Liviu (n. 15 februarie 1840, Craiova - m. 18 iunie 1917, Bucureşti) - critic şi teoretician literar. Fiul lui Ioan Maiorescu. A studiat Literele şi Filosofia la Viena, Berlin, Giessen, Paris. A fost doctor Magna cum laudae în Filosofie cu tezele Dos Verhältnis (Relația) şi Einiges philosophische in gemeinfasslichen Form (Ceva filosofie pe înțelesul tuturor), Giessen, 1859, apoi doctor în Drept cu teza De jure dotium (Du Régime dotal), 1861, Paris. În 1862 a fost numit profesor la Universitatea din Iaşi şi director la Gimnaziul Central din Iaşi. A fost şi director al Şcolii normale Vasile Lupu, unde a inițiat practica pedagogică. Ion Creangă i-a fost elev. în 1863, împreună cu P.P. Carp, Iacob Negruzzi, Vasile Pogor şi Theodor Rosetti a înființat societatea literară Junimea, una dintre cele mai importante pentru literatura română, care a dispus, din 1867, de revista „Convorbiri literare". La cenaclul Junimii s-au remarcat Mihai Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, Vasile Conta, Ioan Slavici, A. D. Xenopol ş.a. Societatea a acordat burse de studii lui Alexandru Lambrior, Gheorghe Panu, Gh. Dem. Teodoreseu, Spiru Haret, C. Meissner ş.a. A avut opozanți de marcă: Dobrogeanu-Gherea, B. P. Hasdeu, Al. Macedonski ş.a. Membru fondator al societății Academice Române (1867), T. M. a demisionat, deoarece, adept al fonetismului limbii române, nu agrea etimologismul membrilor Academiei care urmau principiile Şcolii Ardelene. A fost profesor la Universitatea Bucureşti, ministru de Externe, de Justiție şi prim-ministru, a prezidat Conferința de pace de la Bucureşti (1913). A promovat spiritul critic al culturii române: O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867; Limba română în jurnalele din Austria; Critice. 3 vol., 1867; Direcția nouă în poezia şi proza română, 1871-1872. A formulat teoria formelor fără fond în cultura română, pledând pentru un sistem de instituții care să reflecte necesitățile reale ale momentului istoric. A fost influențat de Shopenhauer, Herbart şi Feuerbach.

Maiorescu, Toma George (n. 8 decembrie 1928, Reşița) – prozator şi publicist. Doctor în Litere al Universității Bucureşti. Fondator al Mişcării Ecologiste din România, 1992. Laureat al Premiului Fundației Sara şi Haim Ianculovici, Israel, 1999; doctor honoris causa al Universității Ecologice, Bucureşti, 2004. Lucrări: Paşi peste ape, 1965; Zeii desculți, 1966; Dialog cu secolul şi oamenii lui, vol. I - 1967; vol. II – 1972; Timp răstignit, 1969; La echinox de toamnă, 1977; Noapte bună, Săgetătorule, proze, 1989; Poezii - ediție definitivă, 1997; Proze - ediție definitivă, 1998; Îmblânzirea fiarei din om sau ecosofia, 2001; Convorbiri în amurg, 2003.

Malița, Mircea (n. 20.02.1927, Oradea) – diplomat şi eseist. A absolvit Matematica la Bucureşti. Profesor la Catedra de matematică, Universitatea Bucureşti (1971-1989), ministru al Educației, 1970-1972; ambasador la Națiunile Unite, 1980-1982, ambasador în SUA, 1982-1984; preşedinte fondator al Universității Mării Negre, după 1989, membru al Clubului de la Roma. Membru al Academiei Române. Lucrări: Cronica anului 2000, 1969; Pagini din trecutul diplomației româneşti, 1966; Teoria şi practica negocierilor, 1972; Modele matematice ale sistemului educațional, 1973; Idei în mers, 2 vol., 1982; Zece mii de culturi, o singură civilizație, 1998.

Manea, Norman (n. 19 iulie 1936, Burdujeni, Suceava) – prozator. Unul dintre deportații în lagărele din Transnistria. A plecat din România în 1986, şi, după un an petrwecut în Berlinul de Vest, s-a dus în SUA. Trăieşte la New York şi predă cursuri de creativitate la Bard-College. Lucrări: Noaptea pe latura lungă, 1969; Captivi, 1970; Atrium, 1974; Primele nopți, 1975; Cartea fiului, 1976; Zilele si jocul, 1977; Anii de ucenicie ai lui August Prostul, 1979; Octombrie, ora opt, 1981; Pe contur, 1984; Plicul negru, 1986; Despre clovni: dictatorul şi artistul, 1997;„Intoarcerea huliganului, 2003; Plicuri şi portrete, 200) şi Fericirea obligatorie, 200). Este un autor cu multe cărți traduse în germană.

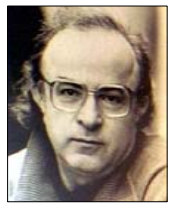

Manifestul Cercului literar din Sibiu (1943) - a fost publicat în

ziarul „Viața". Exprima opțiunile unei întregi generații literare, care afirma nevoia de echilibru şi de celebrare a valorilor prin cultură. A fost semnat de autori care au avut de suferit după război din această cauză: Şt. Aug. Doinaş, Corneliu Regman, Ion Negoițescu, Radu Stanca, Ioanichie Olteanu, Radu Enescu, Ovidiu Cotruş, Ovidiu Drimba.

Manifestul Crinului Alb (1928) - publicat în revista „Gândirea" şi semnat de Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica. El afirma necesitatea urgentă a apariției unui nou tip de om, care să trăiască fără frâne ori sancțiuni, spre a putea depăşi absurdul lumii. Acest om va trăi în virtutea unei axe ideale, care să unească biologicul şi cosmicul, singurele valori încă plauzibile.

Maniu Adrian (n. 20 aprilie 1891, Bucureşti - m. 20 aprilie 1968, Bucureşti) -poet. A făcut studii de Drept la Bucureşti. Membru corespondent al Academiei (1936), exclus (1948), reconfirmat (1990). A debutat cu poeme în proză. S-a remarcat în poezie prin radicalizarea nonconformismului „poeților blestemați", iar ea dramaturug printr-un expresionism accentuat. Versuri: Lângă pământ, 1924; Cântece de dragoste şi moarte, 1935; Odihnă neagră, 1935; Soare scufundat, 1966; Până unde pot muri, 1969, postum. Teatru: Jocul întunericului, 1923; Lupii de aramă, 1929. A făcut şi critică de artă: La gravure sur bois en Roumanie (Gravura în lemn din România), 1939.

Maniu, Vasile (n. 18 decembrie 1824, Lugoj – m. 10 martie 1901, Bucureşti) – publicist şi dramaturg. A făcut liceul la Lugoj şi Timişoara, Dreptul la pesta, unde a înființat, împreună cu Damaschin Bojîncă, o Societate culturală a tinerilor români. Din 1858 stabilit la Bucureşti. A colaborat la „Columna lui Traian", „Românul", „Trompeta Carpaților" ş.a. A fost şi actor, în trupa lui Costache Caragiali. Lucrări: Disertațiune istorico-critică şi literară, 1857. Teatru: Amelia sau Victima amorului, 1847; Monumentul de la Călugăreni, 1871; Congiurațiunea lui Catilina, 1872; Proscrisul, 1880.

Manolescu, Grigore (n. 20 martie 1857, Bucureşti - m. 14 iulie 1892, Paris) - actor şi traducător. Remarcat de Matei Millo şi Mihai Eminescu, e trimis la Paris odată cu Aristizza Romanescu. A jucat la Teatrul Național din Bucureşti roluri din Victor Hugo, Alexandre Dumas, Schiller, Shakespeare, Vasile Alecsandri. A tradus piese de Molière, Shakespeare, Schiller. A tradus piese de Molière, Shakespeare, Schiller, a dramatizat după Emile Zola, H. Monnier, E. Labiche ş.a.

Manolescu, Ionela – (n. 17 mai 1931, Iaşi) – poet şi pictor, traducător din limba franceză. A absolvit Facultatea de Litere şi Institutul de Arte Plastice din Bucureşti. S-a perfecționat la Sorbona, Paris şi Montréal, Canada, unde a şi rămas (1978). Publică în franceză şi română: Villon en français moderne, 1980; Sang Tzigane, anthologie lyrique, 1984; Poèmes et lavis, 1989; Nostradamus-Spicilège, 1990; Paracelsus si România, 1993; Villon, Opere complete în limba română, cu note, glose şi comentarii, Montréal-Bucureşti, 1992-1994. Membră în Consiliul Artelor Decorative din Québec (C.M.A.Q.), a PEN-Club Internațional, secția Canada-franceză.

Manolescu, Nicolae (n. 27 noiembrie 1939, Râmnicu Vâlcea; nume la naştere: Nicolae Apolzan) - critic literar. Părinții arestați în 1952. A absolvit Filologia la Bucureşti. Profesor la Universitatea Bucureşti, director al „României literare" (din 1989), membru al Academiei Române, preşedinte al Uniunii Scriitorilor (din 2005). A scris cu regularitate, săptămânal, cronici literare (1962-1989). A scris studii de critică şi istorie literară: Nuvela română contemporană, 1964; Literatura română de azi, 1944-1964, 1965; Lecturi infidele, 1966; Metamorfozele poeziei, 1968; Contradicția lui Maiorescu, 1970, Premiul Uniunii Scriitorilor; Teme, 1971; Sadoveanu sau utopia cărții, 1976, Premiul Uniinii Scriitorilor şi Premiul Academiei; Arca lui Noe, 3 vol., 1980-1983; Despre poezie, 1987 şi a început Istoria critică a literaturii române, vol. I, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1990; Metamorfozele poeziei, metamorfozele romanului, 1999. Antologia Poezia română modernă de la George Bacovia la Emil Botta, 1962, care încerca să reintroducă în circuitul valorilor o serie de poeți interbelici, a fost retrasă de cenzură şi s-a relansat abia în 1989. Devenit politician după 1989, în Partidul Alianței Civice, unit cu Partidul Liberal, a

publicat Dreptul la normalitate • Discursul politic şi realitatea, 1991; Cititul şi scrisul, Premiul Uniunii Scriitorilor, 2002.

Manoliu-Manea, Maria (n. 12 martie 1934, – lingvist. A absolvit Filologia la Universitatea din Bucureşti. A plecat mai întâi în Spania, apoi în SUA (din 1979). Profesor la University of California at Davis. Preşedintă a A.R.A. (1982-1995), membru de onmoare al Academiei Române. Lucrări: Genitivul pronumelui personal în limba română contemporanã, 1967; Sistematica substitutelor în româna contemporanã standard, 1968; Elemente de sintaxã comparatã romanicã. Tipologie si istorie, 1977; Synchronic comparative grammar, or in quest of the Romance type, 1981; The Tragic Plight of a Border Area: Bessarabia and Bucovina, 1984; Tipologia e historia, Madrid, 1985; Gramatică, pragmasemantică şi discurs, 1994, „A.R.A. Journal"; Inalienability and topicality in Romanian: Pragma-semantics of syntax, 1996. Lucrări despre folclorul sefarzilor din România.

Manu, Emil (n. 9 octombrie 1922, Isvoral, azi Tâmna, Mehedinți : nume la naştere: Emil Cismărescu) – istoric literar. A absolvit Literele şi Dreptul la Bucureşti. Arestat în urma evenimentelor din Ungaria (1958-1964). Cercetător la Institutul de Istorie şi Teorie Literară G. Călinescu din Bucureşti. Lucrări: poezie: Incunabule, 1969; Ceremonia faianțelor, 1971; Ora magnoliilor, 1975; Ultima corabie cu pânză, 1976; Vesperalia, 1980; Ora reveriilor, 1989; proză: Mica eroica, 1970; Roza vânturilor, jurnal de călătorie, 1979; Poveştile de la ora şapte, 1983; Spațiu etern, jurnal de călătorie, 1985; Infernurile noastre (jurnal de detenție), 1995; Galaxia Eros, 1997; critică şi istorie literară: Traian Demetrescu, monografie, 1955; Prolegomene argheziene, 1968; Reviste româneşti de poezie, 1972; Sinteze şi antisinteze literare, 1975; Arghezi, contemporanul nostru, 1977; Eseu despre generația războiului, 1978; Ion Minulescu şi conştiința simbolismului românesc, 1981, teza de doctorat; Sensuri moderne şi contemporane, 1982; Dimitrie Stelaru, monografie, 1984; Cafeneaua literară, 1997. Premiul special al juriului Uniunii Scriitorilor pentru întreaga activitate, 2000.

„Manuscriptum" (din 1970, Bucureşti) -revistă trimestrială editată de Muzeul Literaturii

Române. Publică numai documente literare inedite. Director fondator: D. Panaitescu Perpessicius.

Maramureş – zonă aflată în

nord-vestul României şi care constituie unul din leagănele de formare a poporului şi spiritului românesc. Până astăzi părțile sale componente sunt numite "țări": Țara Lăpuşului, Țara Chioarului. Capitala se află la Baia Mare, situată în depresiunea cu acelaşi nume. În zonă locuiesc 81% români, 10,5% maghiari, 6,8% ucraineni, 1,3% țigani, 0,6% germani ş.a. La Sighetul Marmației se află cea mai veche enclavă de evrei din România, formată din comunități săteşti. Din ea provine Elie Wiesel. În cuprinsul Maramureşului se află Munții Rodnei, cu opt rezervații naturale. Cele mai vechi urme de locuire datează de la începutul paleoliticului, dar din secolul XI d.H. există o centură de aşezări stabile: Arieşu de Câmpie, Tămâia, Finteşu Mare, Finteşu Mic. De acolo ar fi plecat Dragoş spre sud întemeind Moldova. Tiparul arhaic şi specific al Maramureşului se păstrează până astăzi, atât în tradițiile populare, în modul de viețuire, cât şi în relațiile maramureşenilor cu lumea şi în formele lingvistice arhaice, apropiate ca pronunție de unele forme de pe Valea Timocului, din sudul Dunării, atestând astfel faptul că limitele romanității în Dacia Magna au definit încă de la începuturi standardele limbii române vorbite. Cele mai interesante arii sunt : valea Izei, a Marei, a Toisei, a Vişeului, localitățile Săpânța şi Sigheu Marmației. De altfel, Marmația este numele arhaic pentru Țara Maramureşului. In sens restrâns vorbind, Maramureşul a dat culturii române mulți scriitori. Dar, în sens mai larg, el trebuie menționat ca arie de raportare a tuturor la Maramureş ca parte a chiar începuturilor specifice ale poporului român, a spriturului generator de cultură.

Marcovici, Simeon (n. 25 ianuarie 1802 – m. 1 iulie 1877, Bucureşti) – traducător. Sârb de origine. A semnat şi Simeon Marcu. A făcut Academia grecească din Bucureşti, colegiul Sf. Sava, a

studiat filologia, filosofia şi matematica la Pisa şi Paris. A fost primarul capitalei, secretarul intim al domnitorului Gheorghe Bibescu. A fost un îndrumător cultural iluminist de tipul Heliade Rădulescu. Lucrări: Idee pe scurt asupra tuturor formelor de oblăduire, 1829; Curs de retorică,1834. A tradus autori preromantici: Nopțile lui Young, Istoria lui Gil Blas de Santilan de Lesage, Velisarie de Marmontel ş.a.

Marcoviceanu, Ion (n. 21 iulie 1922, Seleuş, Banatul Sârbesc) - prozator. A absolvit Şcoala Normală din Vârşeț. În timpul ocupației germane a fost internat în lagărul de la Becieherec. Redactor şef al ziarului „Libertatea" şi al redacției române de la Radio Novi Sad. A alcătuit manuale de limba română şi de istorie. A scris despre existența românilor din sudul Dunării: Aşa le-a fost ursita, 1969; Frunze uitate de vânt, 1983; Defileul arborilor, 1990, versuri.

Marcu, Alexandru (n. 31 decembrie 1894 – m. 1955 , închisoarea Văcăreşti) – italienist. A terminat Filologia la Bucureşti (1919) şi a plecat la Reale Istituto di Studi Superiori e di Perfezionamento la Roma (1922), rămânând apoi la Şcoala românească din Roma spre a supraveghea lucrările de construire a edificiului Şcolii (1924). Profesor la Universitatea Bucureşti. A colaborat la „Studii italiene". Dante, Petrarca şi Renaşterea italiană au fost făcute cunoscute cititorilor români prin studii avizate. A alcătuit primul dicționar româno-italian. Membru corespondent al Academiei (1940). Subsecretar de Stat la Ministerul Propagandei (1941-1944). Arestat în 1948, a murit la închisoare. Lucrări: Un student român la Pisa şi Paris: Simeon Marcovici, traducător şi teoretician al problemelor sociale şi literare, 1929; Conspiratori si conspirații in epoca renaşterii politice 1848 – 1877, 1930; Tattarescu, monografie, 1931; Torquato Tasso în romantica românească, 1936. A publicat corespondența între Al. Ioan Cuza şi Cavour. Acum zece ani, 1943. A tradus Dante, Divina Commedia, 1943.

Marian, Simion Florea (n. 1 septembrie 1847, Ilişeşti, jud. Suceava – m. 11 aprilie 1907, Suceava) – folclorist. A absolvit Teologia la Cernăuți. A fost preot în diverse sate din Moldova. Membru al Academiei Române

(1881), membru în Societatea geografică română şi Societatea istorică română din Bucureşti, în Comisia centrală pentru conservarea monumentelor istorice din Viena, membru de onoare al mai multor societăți culturale (România Jună din Viena, Junimea şi Dacia din Cernăuți etc.). La început culegerile sale n-au depăşit zona regională: Poesii poporale din Bucovina, 1869; Tradiții poporane române din Bucovina, 1895, apoi sfera de cuprindere s-a lărgit la toată țara: Poesii poporale române, 2 vol., 1873; Ornitologia poporană română, 1883, Premiul Academiei; Descântece poporane române, 1886; Nunta la români, 1890; Naşterea la români, 1892; Păsările noastre şi legendele lor, 1895; Sărbătorile la români, 3 vol., 1898-1901), Poesii poporale despre Avram Iancu, Suceava, 1900; Păsările noastre şi legendele lor. Legendele ciocârliei. Legendele rândunicii, 1923 ş.a. A lăsat în manuscris Botanica populară română, 12 volume.

Marienescu, Atanasie Marian (n. 20 martie 1830, Lipova - m. 20 ianuarie 1915, Sibiu) - folclorist. A studiat Dreptul la Pesta şi Viena. Membru al Academiei (1883). Pătruns de spiritul Şcolii Ardelene, a luptat contra superstițiilor, consemnând totuşi valoarea lor documentară. A cules balade, colinde, vrăji, basme. A scris Cultul păgân şi creştin, 1884. A cules: Poezia poporală. Colinde şi Poezia poporală. Balade, 1859; Novăceştii, 1886.

Marina, Justinian (n. 2 februarie 1901, Sueşti, jud. Vâlcea – m. 26 martie 1977, Bucureşti) – patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. A absolvit Teologia la Bucureşti. După ce a fost preot, arhiereu, vicar şi arhiepiscop al Iaşilor, a devenit patriarh (1948-1977), reuşind să păstreze toate prerogativele BOR față de alte Biserici, ca şi față de stat. A contribuit la implicarea socială a clerului, păstrând astfel şi marea aderență a lumii româneşti, adesea laicizată forțat, la creştinism, la valorile tradiționale ale culturii române. Lucrarea sa fundamentală este Apostolat social, 12 volume, 1948-1976.

Marina, Lucian (n. 26 iulie 1954, Vârşeț, Banatul Sârbesc) – gazetar. A absolvit Facultatea de

Ştiințe politice la Zagreb. A lucrat la postul de radio Novi Sad, în prezent lucrează la Televiziunea din Novi Sad, secția română. Preşedinte al Societății de Limba Română din Voivodina. Publică săptămânal în "Libertatea" (Panciovo), în „Tribuna tineretului" (Novi Sad), „Tibiscus" (Uzdin), „Cuvântul românesc" (Novi Sad). Organizează întâlniri ale românilor de pretutindeni, festivaluri de folclor, manifestări dedicate marilor personalități româneşti ale Voivodinei. A organizat şi conduce o editură a SLR cu serii dedicate copiilor şi tineretului.

Marino, Adrian (n. 5 septembrie 1921, Iaşi – m. 17 martie 2005, Cluj) - istoric şi teoretician literar. A absolvit Filologia la Bucureşti. A făcut închisoare după război din cauza opțiunilor sale politice (țărăniste) antebelice. Liber profesionist. Premiul Herder, Viena, pentru critică literară, 1985. Premiul Uniunii Scriitorilor pentru Opera Omnia, 1994. A scris studii monografice: Viața lui Al. Macedonski, 1966, Premiul Academiei; Opera lui Al. Macedonski, 1967 şi de teorie literară: Introducere în critica literară, 1968, Premiul Uniunii Scriitorilor; Critica ideilor literare, 1974; Carnete europene, 1976; Dicționar de idei literare, 1973; Hermeneutica ideii de literatură, 1987; La Hermeneutique de Mircea Eliade, Gallimard, 1981; Comparatisme et théorie de la littérature, Paris, 1988, tradusă la 1998 - Comparatism şi teoria literaturii; Biografia ideii de literatură, vol. I - Antichitate - Baroc, 1991, vol. II – Secolul Luminilor, Secolul XIX, 1992, vol. III – Secolul XX Partea I, 1994, vol. IV - Secolul XX – Partea a II-a, 1997, vol. V – Secolul XX Partea a III-a, 1998; Revenirea in Europa. Idei şi controverse româneşti, 1990-1995, 1996; Comparatism şi teoria literaturii, 1998 (tradusă din franceză, limbă inițială de apariție, 1988); Cenzura în România. Schiță istorică introductivă, 2000.

Marlin, Josef (n. 27 august 1824, Sebeş Alba - m. 31 mai 1849, Bratislava) - poet paşoptist. Pe lângă poezia romantică, a scris proză în linia lui Walter Scott: Jenseits der Wälder, siebenbărgische Erzählungen, (Transilvania, povestiri transilavane), 1850 şi eseuri: Politische Kreuzzüge im Sachsenlands (Cruciadele politice în regiunile săseşti), 1847 .

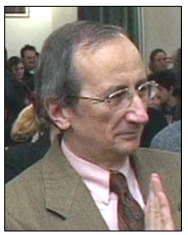

Martin, Mircea (n. 12 aprilie 1941) – absolvent al

Filologiei la Bucureşti, şeful Catedrei de teorie literară la Universitatea Bucureşti, editor al revistei „Cuvântul”. A condus o vreme (1991-1995) Editura Univers (1990-2001). Lucrări: Generație şi creație, 1969; Singura critică, 1983; Introducere în opera lui B. Fundoianu, 1984; Despre toleranță cu Andrei Pleşu, 2005. Este şi autor de manuale: Limba şi literatura română pentru clasa a IX-a, 2001.

Matcovski, Dumitru (n. 20 octombrie 1939, Vadu Raşcov, Soroca, Basarabia) – poet. Membru al Academiei de Ştiințe a Moldovei (1995). Redactor şef al revistelor „Nistru” şi „Basarabia”. Premiul de Stat al Moldovei, 1990. Membru al Academiei de Ştiințe a Moldovei (1995). Adept al unirii Republicii Moldova cu România. Accident grav (provocat) în mai 1996. Apropierea creației sale de structurile poeziei populare este una din caracteristicile esențiale ale creației. Aceasta l-a făcut apreciat nu numai printre cititori, dar si printre compozitori, multe din poeziile sale fiind puse pe muzică şi interpretate cu succes de-a lungul anilor. Volume de versuri: Imne şi blesteme; Descântece de alb şi negru; Maci în rouă, 1963; Univers intim, 1966; Melodica, 1971; Grâul, 1974; Patria, poetul şi balada, 1981; Tu, dragostea mea, 1987; Soarele cel mic, 1990; Măria sa, poetul, 1992. Volume de proză: Duda; 1973; Bătuta, 1975; Focul din vatră, 1982Al țării fiu, 1993. Volume de teatru: Preşedintele, Tata, Abecedarul, Ioan Vodă cel Cumplit.

Mateevici, Alexie (n. 16 martie 1888, Căinări - Tighina, azi Transnistria - m. 13 august 1917, Chişinău, azi Republica Moldova; nume la naştere: Alecu Mateescu) - poet. A absolvit Seminarul Teologic din Chişinău şi Academia Teologică din Kiev. A fost profesor la Seminarul Teologic din Cernăuți. Militant pentru drepturile românilor, a scris poezii rămase simbolice: Limba noastră, Țara, Mama, din volumul Poezii, 1926, editat de P.V. Haneş. S-a ocupat de folclorul local: Bocetele de înmormântare moldoveneşti, 1911 şi de texte vechi: Tipăriturile noastre vechi, 1915. A tradus din Cehov, Puşkin, Lermontov, Alexei Tolstoi ş.a.

Matei, al Mirelor, Mitropolitul (n. 1550, Pogoniani, Epir, Grecia – m. 1624, mânăstirea Dealu) – cărturar. A studiat, ca şi Dimitrie

Cantemir, la Academia Patriarhiei din Constantinopol. A călătorit în Rusia şi Polonia, venind în 1602 în Țara Românească, în tentativa de a strânge rândurile ortodoxiei răsăritene, bizantine. Din 1605 mitropolit de Mira Lichiei. Lucrările sale au constituit surse istorice pentru Letopiseţul Cantacuzinesc, ca şi pentru cronicarul Radu Popescu. Lucrări: Povestire pe scurt despre neaşteptata cădere din domnie a lui Şerban Vodă zis şi Radu şi despre venirea în Țara Românească a lui Radu Voievod, fiul lui Mihnea 1611 - 1613 (publicată de mai multe ori în greceşte la Veneția); Sfaturi către Alexandru Iliaş (în versuri). El a tradus din greceşte în slavonă Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie.

Mazilu, Teodor (n. 11 august 1930, Bucureşti – m. 18 octombrie 1980, Bucureşti) - dramaturg şi prozator. A absolvit o facultate muncitorească. A fost redactor la „Tânărul muncitor", „Scânteia tineretului" ş.a. A scris numeroase foiletoane care l-au impus ca talent satiric. A scris comedii: Tandrețe şi abjecție, 1968, Premiul Uniunii scriitorilor; Donjuan moare ca toți ceilalți, 1970; Frumos e în septembrie la Veneția, 1973; Doamna Voltaire, 1979 şi proză care atestă dispoziția comică: Bariera, 1955, adăugită în 1962, Premiul Academiei; Vara pe verandă, 1966; Proză satirică, 1969; Este corida o luptă cu moartea?, 1973; Într-o casă străină, 1975.

Mălăncioiu, Ileana (n. 23 ianuarie 1940, Godeni, jud. Argeş) - poetă. A absolvit Filosofia la Bucureşti. Doctoral în filozofie, 1975. Redactor la „Viața Românească", redactor şef la Editura Litera. Scrie o lirică violentă şi elegiacă în acelaşi timp: Pasărea tăiată, 1967; Către Ieronim, 1970; Inima reginei, 1971; Crini pentru domnişoara mireasă, 1973, Premiul Academiei; Arderea de tot, 1976; Peste zona interzisă, 1979; Sora mea de dincolo, 1980; Linia vieții, 1982, Premiul Asociației Scriitorilor Bucureşti; Urcarea muntelui, 1985; Călătorie spre mine însămi 1987. A scris şi publicistică: Crimă si moralitate, 1993, Premiul Uniunii Scriitorilor; Cronica melancoliei, 1998; Recursul la memorie, 2003.

Mănucă, Dan (n. 20 mai 1938) – istoric literar şi filolog. A făcut Filologia la Iaşi; cercetător la Institutul de Filologie Română Iaşi, unde devine director. Lucrări: Scriitori junimişti, 1971; Critica literară junimistă, 1975;

Argumente de istorie literară, 1978; Pe urmele lui Mihail Sadoveanu, 1982); Lectură şi interpretare. Un model epic, 1988; Analogii. Constante ale istoriei literare româneşti, 1995; Liviu Rebreanu sau lumea prezumtivului, 1995); Introducere în opera lui I. Al. Brătescu-Voineşti, 1997; Perspective critice, 1998; Pelerinaj spre ființă. Eseu asupra imaginarului poetic eminescian, 1999; Principiile criticii literare junimiste, 2000; Opinii literare, 2001.

Melchisedec, episcopul (n. 15 februarie 1823, Gârcina, Neamț – m. 16 aprilie 1892, Roman; nume la naştere: Mihail Ştefănescu) – cărturar şi istoric. A studiat Teologia la Iaşi şi la Kiev. Episcop al Dunării de Jos, apoi al Romanului. Unionist. Lucrări: Chronica Romanului şi a episcopiei de Roman, 1874-1875; Viața şi scrierile lui Grigorie Țamblac, 1884; Catalog de cărțile sârbeşti şi ruseşti vechi ce se află în biblioteca sântei Mânăstiri Neamțului, 1884; Notițe biografice despre mitropolitul Ungrovlachiei Antim Ivireanul, în Predice făcute la praznice mari de Antim Ivireanul, 1886.

Melinescu, Gabriela (n. 16 august 1942, Bucureşti) - poetă. A absolvit Filologia la Bucureşti. Scrie o poezie care purifică şi abstractizează chiar şi erotismul: Ceremonie de iarnă, 1965; Ființele abstracte, 1967; Interiorul legii, 1968; Boala de origine divină, 1970, Premiul Uniunii Scriitorilor; Împotriva celui drag, 1975. Plecată în Suedia după 1975, a continuat să publice versuri: Zeul fecundității, 1977; Oglinda femeii, 1986; Omul-pasăre, 1991, Premiul De nio; Lumina spre lumină, 1993. A revenit cu versuri în România după revoluția din 1989: Lupii urcă la cer, 1992; Jurământ de sărăcie, castitate şi supunere, 1993; Regina străzii, 1977, versiune franceză 1991; Ființele abstracte şi alte poeme, 2001; Cuvinte nou-născute, 2002. A tradus în Suedia din poezia Ilenei Mălăncioiu, iar din literatura suedeză a tradus în română din August Strindberg, Birgitta Trotzig şi Goran Sonnevi.

Meliusz József (n. 12 ianuarie 1928, Timişoara - m. 1 decembrie 1995, Bucureşti) - scriitor. A studiat în oraşul natal, apoi la Budapesta, în Elveția şi Germania. Redactor la revista, "Korunk" (1932-1940). Participant activ la mişcarea de stânga interbelică. Membru corespondent al

Academiei (1974). Prieten cu Gaál Gabor, Salamon Ernö, Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu ş.a. A scris o lirică în linia Whitman şi Brecht: Aréna (Arena), 1967, Premiul Uniunii Scriitorilor şi romane-document referitoare la vechea monarhie austro-ungară: Városa kórben (Oraş în ceaţă), 1938-1940; Sors és jélkep (Destin şi simbol), 1940-1946. A tradus în maghiară din poezia română şi universală.

„Meridianul românesc" (din 1989) -săptămânal, Anaheim, California, S.U.A. Publicație independentă a Comunității Româno-Americane, în care publică şi ziarişti din țară: Bogdan Ficeac, Ilie Şerbănescu ş.a. Director general Marius Badea.

Meşterul Manole - baladă populară cunoscută şi sub numele Legenda mănăstirii Argeşului. Face parte dintre baladele legendare atestate în ultimele decenii ale secolului al XVII-lea. La originea ei stă un mit antic despre "jertfa zidirii".

Micle, Veronica (n. 22 aprilie 1850, Năsăud - m. 4 august 1889, Văratic, Neamț; nume la naştere: Veronica Ana Câmpeanu) - poetă. Legată de Mihai Eminescu printr-o dragoste puternică şi împărtăşită, este considerată unul din primii eminescieni: Poezii, 1887.

Miclescu, Dimitrie Scarlat (n. 29 februarie 1820, Iaşi – m. 20 noiembrie 1896, Botoşani) – scriitor. Frate cu mitropolitul Calinic Miclescu. Mama sa era fiica lui Alexandru Beldiman. A învățat carte de la Daniil Scavinschi. Paşoptist, unionist. Membru al Divanului Obştesc, după unire minstru la Finanțe, Justiție. Lucrări: Ionică, dragul mamei, melodramă, 1844; Rezeşii la iaşi sau iaşanca la țară, comedie, 1845; Dracul şi ciobanul sau Fluierul fermecat, melodramă, 1875

Micu, Dumitru (n. 8 noiembrie 1928, Bârsa, jud. Sălaj) - istoric literar. A absolvit Filologia la Cluj. Profesor la Universitatea Bucureşti: Scrie studii monografice: George Coşbuc, 1966; Lirica lui Lucian Blaga, 1967; Estetica lui Lucian Blaga, 1970; Arghezi, 2004 şi sinteze de istorie literară: Romanul românesc contemporan • Realizări, experiențe, direcții de dezvoltare, 1959, Premiul Academiei; Poporanismul şi „Viața românească", 1961; Literatura română la începutul secolului al XX-lea, 1900-1916 • Publicații, grupări, curente, 1964; Presa literară în perioada interbelică, 1967; „Gândirea" şi gândirismul, 1975; Început de secol, 1970; Modernismul românesc, 2 vol., 1984-1985; Istoria literaturii române de la creația populară la postmodernism, 2000.

Micu-Klein, Ioan Inochentie (n. 24 iunie 1862 sau 1700, Sadu, jud. Sibiu - m. 23 septembrie 1768, Roma) - cărturar iluminist. A studiat Teologia la iezuiți, în Slovacia, la Trnava. A fost episcop greco-catolic de Făgăraş, a mutat sediul episcopiei de la Făgăraş la Blaj. A trasat programul politic, social şi cultural al Şcolii Ardelene, fiind anchetat de Curtea din Viena pentru stăruitoarele cereri de drepturi social-politice pentru românii din Transilvania. Cunoştea Hronicul lui Dimitrie Cantemir. A fost chemat de papă la Roma, unde a rămas exilat până la sfârşitul vieții. Considerat precursor al Şcolii Ardelene. Postum, în 1924, s-a publicat corespondența lui: Corespondența din exil a episcopului Inochentie Micu-Klein, 1746-1768.

- „ -, Samuil (n. septembrie 1745, Sadu, jud. Sibiu - m. 13 mai 1806, Budapesta; nume la naştere: Samuil Maniu) - istoric, filolog şi cărturar iluminist. Nepotul lui Inochentie Micu-Klein. A studiat la seminarul înființat la Blaj de Petru Pavel Aaron, apoi a studiat Filosofia şi Teologia la Viena. Reprezentant de marcă al Şcolii Ardelene. A fost profesor de gimnaziu la Blaj, apoi prefect de studii la Colegiul Sfânta Barbara din Viena, cenzor al cărților româneşti apărute la tipografia din Viena. A alcătuit argumentarea istorică pentru memoriul care cerea egalitatea în drepturi a românilor cu celelalte naționalități din Imperiul Habsburgic: Supplex libellus valachorum Transilvaniae (Suplică referitoare la libertățile valahilor din Transilvania) şi a tradus Fr. Chr. Baumeister - Elementa philosophiae recentioribus usibus iuventutis scholasticae (Elemente de filosofie spre cele mai recente folosințe pentru tineretul şcolar, 1771). Ca istoric a rămas prin Istoria, lucrurile şi întâmplările românilor pe scurt, 4 vol. Manuscrise, 1800-

1806. Ca filolog îi aparține proiectul Lexiconului de la Buda, 1825, cu titlul complet Dictionarium valachico-latino-germanico-hungaricum (Dicționar valaho-latino-germano-ungar). A tradus o parte (12 volume) din Istoria bisericească (20 vol.) a lui Claude Fleury (1640-1723). A rămas în manuscris, fiind publicată de A.T.Laurian (1861-1862), Historia Daco-Romanorum sive Valachorum (Istoria daco-romanilor sau valahilor).

Mihăescu, Gib (n. 23 aprilie 1894, Drăgășani, jud. Olt - m. 19 octombrie 1935, Bucureşti) - prozator. A urmat Dreptul la Bucureşti, fără a-şi lua licența. A întemeiat la Cluj, în 1921, împreună cu Cezar Petrescu, revista „Gândirea". A făcut parte din cenaclul Sburătorul al lui E. Lovinescu. A rămas ca un foarte bun nuvelist: La Grandiflora, Vedenia ş.a. şi ca un romancier în linia lui Dostoievski: Brațul Andromedei, 1930; Rusoaica, 1933; Donna Alba, 1935.

Mihăieş, Mircea (n. 1 ianuarie 1954,) – A absolvit engleza la Universitatea din Timişoara (¿), unde este şi profesor. Doctor în litere al Universității Bucureşti. Redactor-şef al revistei „Orizont”. Lucrări: De veghe în oglindă, 1989; Cartea eşecurilor, 1990); Cărțile crude. Jurnalul intim şi sinuciderea, 1995; Victorian Fiction, 1998; Masca de fiere, 2000; Atlanticul imaginar, 2002); Scutul lui Perseu. N. Manolescu între oglinzi paralele, 2003. A realizat volumele de interviuri cu Vladimir Tismăneanu Balul mascat, 1996 şi Încet, spre Europa, 2000.

Mihăilescu, Dan C. (n. 12 decembrie 1953, Bucureşti) – critic literar. Cercetător ştiințific la Institutul de istorie si teorie literară G. Calinescu (1980-2003); secretar de redacție la „Revista de istorie şi teorie literară” (1983-1986); editorul suplimentului „Litere, arte, idei” al ziarului „Cotidianul” (1991-1996 şi din 2001 până în prezent). Din 1999 este realizatorul emisiunii Omul care aduce cartea la Pro TV, premiul Consiliului National al Audiovizualului, 2002. Cronicar literar la revistele „Transilvania” (1984-1989), „22” (1994-2000 ş.a. Lucrări: Perspective eminesciene, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1982, debut; Dramaturgia lui Lucian Blaga, 1984; Întrebările poeziei, 1989; Stângacii de dreapta, 1999; Scriitorincul, 2001; Bucureşti. Carte de bucăți, 2003.

Mihălcescu, Irineu (n. 24 aprilie 1874, Valea Viei, Buzău – m. 3 aprilie 1947, Văratec; prenume la naştere: Ioan) – teolog. Şi-a luat doctoratul în filosofie la Leipzig. Profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti, mitropolit al Moldovei (1939). Lucrări: La Theologie symbolique au point de vue de l'Eglise orthodoxe orientale, 1932; Curs de teologie fundamentală sau Apologetică, 1932.

Milescu Spătarul, Nicolae (n. 1636, Mileşti, jud. Vaslui - m. 1708, Siberia, Rusia) - istoric şi diplomat. A studiat la patriarhia ecumenică din Constantinopol, trimis de Vasile Lupu. A fost mare spătar în Moldova, apoi trimisul la Poarta Otomană al Țării Româneşti. În 1671 soseşte la Moscova ca trimis al Patriarhului Dositei al Ierusalimului la țarul Alexei Mihailovici. Înscris în lupta antiotomană a românilor, a căutat în Rusia sprijin în acest scop, fiind însă folosit în alte sensuri: trimis de țar în China, a scris în rusă un Jurnal, 1677 al misiunii, fiind ucis la întoarcere din ordinul țarului. A fost, de asemenea, unul dintre cei mai importanți militanți pentru ecumenism, pentru alianța tuturor creştinilor în lupta anti-otomană şi anti-musulmană. În acest interval a tradus Tratatul despre rațiunea dominantă al lui Josephus Flavius: Despre singurul, țiitorul gând, 1664), ca şi Vechiul Testament, 1661-1664, după Septuaginta publicată de protestanți la Frankfurt în 1597. După căderea lui Grigore Ghica îl aflăm la Berlin, la Curtea electorului Frederic Wilhelm. De acolo merge la Stettin (Suedia), unde se întâlneşte cu Gheorghe Ştefan, care îl trimite cu misiuni diplomatice la Stockholm şi Paris spre a organiza o campanie antiotomană. Acolo scrie Enchiridion sive Stella Orientalis Occidentali splendens, id est sensus Ecclesiae Orientalis, scilicet graece de transsubstantione Corporis Domini, aliisque controversial... (Manual sau Steaua Răsăritului strălucind în Apus adică părerea Bisericii răsăritene ortodoxe despre prefacerea Trupului Domnului şi despre alte controverse ...). Trimisă la Paris, lucrarea a fost publicată în versiune latină de Antoine Arnaluld şi Pierre Nicole în volumul lor intitulat La perpetuite de la foi de l'Eglise catholique touchant l'Eucharistie, 1669, ed. a II-a, 1704, ca răspuns pastorului calvin Jean Claude; era prezentată sub titlul: Ecrit d'un seigneur moldave sur la croyance des grecs. Era a doua operă

românească publicată în Apusul Europei după Mărturisirea lui Petru Movilă. A fost traducător din greacă, latină şi română în rusă, lucrând la Departamentul şcolilor.

Mille, Constantin (n. 21 decembrie 1861, Iaşi - m. 20 februarie 1927, Bucureşti) - ziarist şi scriitor. În tinerețe a frecventat cercurile socialiste de la Iaşi, Bucureşti, Bruxelles. A fost director al ziarelor „Adevărul" şi „Dimineața", preşedinte al Asociației Generale a Presei Române. Împreună cu Ion şi Sofia Nădejde a contribuit la întemeierea revistei „Contemporanul". Ca prozator este autobiografic: Dinu Millian, 1887; O viață, 1914, iar ca poet este adept al naturalismului: Versuri, 1883.

Millo, Matei (n. 25 noiembrie 1814, Stolniceni-Prăjescu, jud. Iaşi - m. 9 septembrie 1896, Bucureşti) - actor şi dramaturg. A absolvit Academia Mihăileană din Iaşi, apoi s-a specializat la Paris. Comedian celebru, a interpretat numeroase roluri din dramaturgia franceză, engleză şi germană, ca şi din cea românească, mai ales Alecsandri. A fost profesor de mimică şi declamație la Conservatorul de artă dramatică din Bucureşti. A scris vodeviluri: Baba Hârca, 1851; Apele de la Văcăreşti, 1872.

Milu, Matei (n. 21 ianuarie 1725, Spătăreşti, Suceava – m. 3 octombrie 1901) – poet. Mama sa era din familia Roset(ti). Este bunicul lui Matei Millo. A studiat la Petersburg, probabil matematica. Contemporan cu Ienăchiță Văcărescu, este modelul lui Costache Conachi. Asvea un spirit modernizator, îl cita pe Voltaire. A lăsat şi schițe de caracter, satirice, ale multor contemporani. Multe greco-turcisme. Lucrări: Poezii, în I. Tanoviceanu – Un poet moldovean din veacul XVIII: Matei Milu, 1897-1898.

Miloş, Ion (n. 16 februarie 1930, satul Sărcia, azi Sutjeska, Banatul sârbesc) - poet. A absolvit liceul la Vârşet, Filosofia la Belgrad şi Literele la Sorbona. S-a stabilit în Suedia în 1964. Redactor şef al revistei „Candela" (Stockholm), lunar de cultură română. A publicat în jur de 75 de volume de versuri: Muguri, 1953, Vârşeț, debut; Eterna aurora,

1977, Bucureşti; Ouă căzute din cuib, 1968, Stockholm. A tradus în suedeză peste 20 de scriitori români. A obținut premii pentru traduceri: Pana de aur, Tetovo, 1990; Premiul Uniunii Scriitorilor din România, 1990. Poet al simplității şi trecătorului ce indică esența umană, „steaua invizibilă" a ființei, este bine receptat şi în România: Cerul de sub ierburi, 1999. Cetățean de onoare al României şi Ordinul României Serviciu Credincios în grad de comandor, 2002.

Mincu, Marin (n. 28 august 1944,) – eseist, traducător, editor. A absolvit Filologia la Bucureşti. Profesor universitar la Constanța, conduce revista „Paradigma", este proprietarul editurii Pontica, a înființat cenaclul Euridice. Lucrări: L-a tradus în românește pe Umberto Eco. Lucrări: Avangarda literară românească, 1983; All'Insegna del Pesce d'Oro, 1985; Il Diario di Dracula (Jurnalul lui Dracula), 1992, Italia, tradus în română 2004, Premiul AER.; Scritti rumeni, culegere, 1994; Poezia italiană în interviuri, 1995; Poezii, 1996; Intermezzo IV, roman, 1997; Il Diario di Ovidio, 1997; Poezia română actuală, 3 vol., antologie; 1998-1999; De ce scriu poezie, 1998; Poeticitate românească postbelică, 2000; Eseu despre autenticitatea scriiturii, 2000. Laureat al Premiului Herder, 1996.

Minulescu, Ion (n. 7 ianuarie 1881, Bucureşti - m. 11 aprilie 1944, Bucureşti) - poet. După bacalaureat a plecat la Paris cu intenția de a studia Dreptul, dar, fascinat de boemă, s-a familiarizat cu literatura simbolistă. Citeşte pe Baudelaire, Lautrèamont, Verhaeren, Maeterlinck. Îl cunoaşte pe Jean Morèas. Întors în țară, devine membru fondator al Societății Scriitorilor Români (1866) şi al Societății Autorilor Dramatici. A fost director al Teatrului Național din Bucureşti, membru al P.E.N. Clubului, ofițer al Legiunii de Onoare, distins cu decorația Palmes Academiques. A scris poezie simbolistă: Romanțe pentru mai târziu, 1908; Strofe pentru toată lumea, 1930, proză simbolistă: Roşu, galben, albastru, 1924; Corigent la limba română, 1929 şi teatru simbolist. Laureat al Premiului Național pentru Poezie al Societății Scriitorilor Români, 1928.

Miorița - baladă populară românească din ciclul pastoral, având la bază o colindă, a cărei

origine stă în viața generată de transhumanță. Prima variantă a fost publicată de Vasile Alecsandri în Poezii poporale ale românilor.

„Miorița noastră" (din 1987) - lunar, New York. Revistă-magazin de familie pentru românii din emigrație. Director Elisabeth Păunescu.

Mirodan, Alexandru (n. 5 iunie 1927, Budeasa, Argeş) – dramaturg. A plecat în Israel după 1970 şi conduce revista românească de cultură „Minimum". Lucrări: teatru: Cerul nu există, 1959; Noaptea e un sfetnic bun, 1964; Şeful sectorului suflete, 1967; Tovarăşul feudal şi fratele său, 1965; Duelul, 1968; Camuflaj, 1969; Ziariştii, 1970; Ocolul pământului într-un surâs, 1980; Contract special de închiriat oameni, 2001. Scenarii de film: Celebrul 702, 1962; Mona, steaua fără nume, după piesa lui Mihail Sebastian, 1965. A mai scris: Dicționar neconvențional al scriitorilor evrei de limba română din Israel, 1986; Momente din viață şi scurte povestiri, 1999; Pilule amare, 2000. În Israel deține editura şi revista „Minimum", unde continuă să urmărască şi să promoveze valorile româneşti.

Misail Călugărul (a II-a jumătate a sec. al XVII-lea) – copist. A fost călugăr la Mânăstirea Putna. A copiat cronica lui Gr. Ureche, după o copie făcută de Simion Dacălul şi a adăugat informații despre cucerirea Daciei de către Traian şi originea latină a poporului român. Este citat ca atare de Miron Costin şi Ion Neculce.

Missir, Petru Th. (n. 8 octombrie]856, Roman – m. 10 iunie 1929, Bucureşti) – publicist. Armean ca origine. A studiat Dreptul la Viena şi a fost secretar al societății studenților români România jună. Doctorat în Drept la Berlin. Junimist. Profesor la Universitatea din Iaşi. Membru onorific al Academiei Române (1926). Ca literat a cultivat idealul clasic. A lăsat foarte multe articole de critică literară, mai ales în „Convorbiri literare", dar nu le-a publicat şi în volum: O pagină din istoria României june, 1892; Generațiunea noastră, 1892; Junimism, 1897. A strâns fondurile necesare ajutorării lui M. Eminescu în perioada bolii.

„Mişcarea literară" (1924-1925, Bucureşti) - săptămânal. Revistă de critică şi informație literară, artistică şi culturală editată de Liviu Rebreanu.

Miu Cobiul - baladă populară românească din ciclul baladelor de vitejie. Aparține eposului medieval - tema este lupta între doi voinici - şi a fost pusă în circulație de Vasile Alecsandri prin Poezii populare ale românilor.

Modernism - denumire generică pentru ansamblul tendințelor şi experimentelor literare şi artistice inovatoare manifestate în Europa cu începere de la sfârşitul veacului al XIX-lea. Toate – ismele veacului XX: expresionism, impresionism, avangardism, suprarealism, abstracționism, simbolism , experimentalism sunt numite, în sens generic, modernism. În sens restrâns sensul mişcării a fost acela de a se detaşa de -ismele veacurilor trecute: clasicism, romantism.

„Moftul român" (1893-1901; 1902, Bucureşti) - bisăptămânal. Revistă umoristică şi literară scoasă de Anton Bacalbaşa şi I.L. Caragiale (care astfel îşi reia activitatea gazetărească întreruptă în 1889).

Moise, Cilibi (n. 1812, Focşani – m. 31 ianuarie 1870, Bucureşti; nume la naştere: Froim Moise) – autor de aforisme. Autodidact, mic comerciant. L-a cunoscut pe I. L. Caragiale. Lucrări: Diata lui Cilibiu Moisi vestitul, 1858; Visul de 48 de nopți, 1861; Anecdote şi povețe din reflexiele lui Cilibi Moisi vestitul din Țara Românească, 1862.

Moisescu, Iustin (n. 5 martie 1910, Cândeşti, Argeş – m. 31 iulie 1986, Bucureşti) – patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (1977-1986). A studiat Teologia romano-catolică la Strasbourg şi cea ortodoxă la Atena. A fost profesor la Facultatea de teologie a Universității din Varşovia, apoi la Cernăuți şi Bucureşti. În 1956 a fost ales mitropolit al Ardealului, iar în 1977 patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. A inițiat restaurarea a numeroase monumente de cult din România, a condus delegații ortodoxe române în Anglia, Statele Unite, Canada, Germania, Rusia, Malabar (biserica siriană, de rit creştin copt), Danemarca, Suedia, New Delhi (India), Elveția (biserica calvină), Bulgaria ş.a., fiind unul dintre marii militanți ortodocşi ai veacului XX în favoarea ecumenismului. A inițiat marea colecție Părinți şi scriitori

bisericeşti, proiectată în 90 de volume, precum şi colecția Arta creştină în România, în 6 volume. Lucrări: Ierarhia bisericească în epoca apostolică, 1955. A tradus Dogmatica lui Hristus Andrutus, 1956.

Moldova – provincie românească.

Originile latine ale Moldovei se trag din perioada de ocupație romană a Daciei (v. Dacia), în anii 105-270 d.Hr., când s-a format o nouă cultură prin asimilarea de către coloniştii romani a populației locale. După ce Imperiul Roman s-a retras din zonă, iar trupele sale au părăsit regiunea în 271 d.Hr., un număr de popoare migratoare au trecut prin această zonă, manifestându-şi violența: huni, goți, slavi. Imperiul Bulgar, pecenegii, Hoarda de Aur (mongolii) au staționat de asemenea temporar în zonă. În secolul XIII, Ungaria şi-a extins influența în această zonă şi a creat fortificații în Moldova, în apropierea râului Siret (1347). Regiunea s-a aflat sub suzeranitate maghiară până ce a fost stabilit un principat moldovean de către Bogdan I, în 1349. Inițial denumit Bogdania, principatul se întindea de la Munții Carpați la râul Nistru, fiind denumit Moldova, după râul Moldova, al cărui nume venea de la cățeaua Molda, a voievodului Dragoş, descins din Maramureş. Cel mai cunoscut principe moldovean, Ştefan cel Mare, împreună cu armata de boieri şi plăieşi a luptat împotriva invaziilor turceşti, poloneze şi tătare. Ştefan a luptat în 36 de bătălii majore, pierzând doar două. La sfârşitul domniei sale, independența Moldovei era asigurată, dar după domnii slabe ce au lăsat boierii să conducă şi să nu plătească dări, Moldova a decăzut şi a sărăcit. În acest condiții, zona a căzut sub influența puterii otomane în 1512, devenind un stat tributar al Imperiului Otoman pentru următorii 300 de ani. Pe lângă plata tributului către Imperiul Otoman şi mai apoi intervenția în alegerea conducătorilor Moldovei a autorităților otomane (domniile fanariote), Moldova a trebuit să sufere şi numeroase invazii turceşti, tătare şi ruseşti. În 1792, prin Tratatul de la Iaşi, Imperiul Otoman a fost forțat să cedeze teritoriile deținute în regiunea care acum se numeşte Transnistria către Imperiul Rus. Prin extindere, Basarabia (numită aşa de ruşi după numele domnitorului Basarab I) a fost anexată şi mai

târziu înglobată în Imperiul Rus, după războiul ruso-turc din 1806, prin Tratatul de la Bucureşti din 1812. Granița a fost pusă, în mod artificial, pe Siret, rupând astfel în două, pe lung, provincia istorică Moldova. Partea de apus aparține până astăzi României, partea de răsărit a avut o istorie foarte zbuciumată, aparținând când României, când Ucrainei, când Rusiei. După înfrângerea ruşilor din Războiul Crimeii (1853-1856), Tratatul de la Paris stipula ca Moldova şi Țara Românească să fie puse sub garanția colectivă a celor şapte puteri străine care au semnat tratatul de retrocedare a Sudului Basarbiei către Moldova, adică a regiunilor Ismail, Bolgrad, şi Kahul. În 1859 Moldova s-a unit cuȚara Românească prin alegerea unui singur domn pentru ambele principate, în persoana lui Alexandru Ioan Cuza, punând astfel cărămida de temelie a statului modern român. Prin Tratatul de la Berlin din 1878, de după războiul de independență, guvernul român a fost nevoit să cedeze din nou sudul Basarabiei către Imperiul Rus. După ce Revoluția rusă din 1917 şi Declația Drepturilor Popoarelor din Rusia au încurajat diverse naționalități din Imperiul Rus să-şi câştige suveranitatea, Moldova a devenit o republică independentă la 2 decembrie 1917. La cererea noii administrații moldovene ("Sfatul țării"), pe 13 decembrie trupele române au intrat în Basarabia. La 27 martie 1918 s-a votat unirea cu România. După crearea Uniunii Sovietice în decembrie 1922, guvernul sovietic a creat Oblastul Moldovean Autonom pe teritoriile situate la est de râul Nistru, în cadrul Republicii Sovietice Socialiste Ucrainiene. Capitala se afla la Balta, un oraş în Ucraina de astăzi. Şapte luni mai târziu, Oblastul a devenit Republica Sovietică Socialistă Autonomă Moldovenească (RSSA Moldovenească), deşi populația sa cuprindea doar 30% etnici români. Capitala a rămas la Balta până în 1929, când a fost mutată la Tiraspol. Parte a României, Moldova a fost ocupată de Uniunea Sovietică (având consimțământul Germaniei) în 1940, consecință a unui protocol secret, Ribbentrop - Molotov, ataşat Pactului de neagresiune germano-sovietic din 1939. La 2 august 1940, guvernul sovietic a proclamat Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, având capitala la Chişinău (Kishinëv, în rusă), prin contopirea unei mari părți din Basarabia cu RSSA

Moldovenească, iar restul a revenit RSS Ucrainene. La crearea RSS Moldoveneşti, Basarabia a fost din nou divizată, integritatea sa economică şi istorică fiind puternic subminată. Câteva regiuni sudice şi puncte de acces la Marea Neagră pe la gurile Dunării (oraşul Ismail) şi estuarul Nistrului (oraşul Cetatea Albă, Belgorod-Dnestrovsky în rusă) au fost cedate Ucrainei, lucru care a lăsat RSS Moldovenească fără acces la mare. În iunie 1941, trupele germane şi române au atacat RSS Moldovenească şi RSS Ucraineană; naziştii au oferit României, aliatul lor, nu doar Basarabia şi Bucovina de nord, care-i aparţinuseră, dar şi teritoriul dintre Nistru şi Bug (Pivdennyy Buh în ucraineană), de la nord de Bar, în Ucraina, denumit şi administrat de România sub numele Transnistria. Acest aranjament a rămas în vigoare până în august 1944, când trupele sovietice au reocupat Basarabia şi Transnistria. Un tratat din 1947 a returnat Basarabia, Bucovina de Nord şi Transnistria Uniunii Sovietice, iar vechile diviziuni administrative sovietice şi denumirile ruseşti ale teritoriilor au fost reimpuse. In urma Pacii de la Bucureşti din 1812, o parte a acestui teritoriu – spațiul dintre Prut şi Nistru – a revenit Rusiei Țariste, care l-a redenumit Basarabia, folosind astfel o numire mai veche atribuită părții de Sud şi urmărind astfel să acrediteze ideea că totul ar constitui o entitate geografică deosebită de principatul Moldovei. În ianuarie 1918 a fost proclamată independența Republicii Democratice Moldova. Iar la 27 martie 1918 s-a hotărât Unirea cu România. Următorul proces de anexare a avut loc în 1940, iî urma semnării Pactului Ribbentrop – Molotov. Basarabia a fost alipită URSS şi a fost proclamată RSS Moldovenească, în componența cei intrând doar 9 județe basarabene şi 6 raioane din stânga Nistrului. Teritoriul actual al Republicii Moldova este mai mic decit cel trecut sub autoritațile ruse în 1812, deoarece Hotinul la Nord, Achermanul şi Ismailul la Sud au fost cedate în 1940 de către autoritatile sovietice Ucrainei. Suprafața totală astăzi este de 33843 km^2. Oraşele principale: Chişinău (capitala), Bălți, Tighina (Bender), Tiraspol. Republica Moldova are o populație de 4,2643 milioane de locuitori. Densitatea populației este de 126,2 persoane la un kilometru^2. În Republica Moldova convietuiesc reprezentanți ai mai multor

popoare şi grupuri etnice. Structura populației se prezintă astfel: români – 64,5%, ucraineni – 13,8%, ruşi – 13%, alte etnii (găgăuzi, bulgari, evrei, belaruşi, germani etc.). Datorită procesului de restructurare început în țarile Europei Centrale şi de Est, la 23 iunie 1990 Moldova şi-a proclamat suveranitatea, iar la 27 august 1991 independența de stat. La 2 martie 1992 Republica Moldova devine membru cu drepturi depline al Națiunilor Unite. Cât despre provincia României, Moldova, ea a continuat să se dezvolte unitar - social, economic, cultural – cu restul provnciilor româneşti. Unirea de la 1959, apoi marea Unire, de la 1918 au auşurat comunicarea de valori, o administrație comună a dus la educația şi creşterea echitabilă a tuturor provinciilor româneşti. După căderea lagărului socialist şi revoluția română de la 1989, relațiile dintre statul Moldova şi România funcționează pe baze noi, în perspectiva integrării europene, având programe transfrontaliere, inclusiv în registrul cultural. O limbă comună, o istorie comună, valori tradiționale comune facilitează şi oferă perspective noi înfloririi spiritualității româneşti de pe ambele maluri ale Prutului.

Moldovanu, Corneliu (n. 15 august 1883, Bârlad - m. 2 septembrie 1952, Bucureşti; nume la naştere Corneliu Vasilu) – scriitor. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. Membru fondator al Societății Scriitorilor Români, apoi preşedinte al ei (1921-1923; 1932-1936). A înființat Casa Scriitorilor şți sistemul de pensii pentru scriitori. Preşedinte al PEN Clubului român.A fost director general al teatrelor (1924 – 1926 şi 1927 – 1928), decorat cu Legion d'Honeur (1928). Premiul național pentru poezie, 1933. Prieten cu C. Sandu-Aldea, considerat sămănătorist, ca şi el. A colaborat intens la „Sămănătorul" (1901-1910). Lucrări: Flăcări, versuri, 1907; Cântarea Cântărilor, 1908; Cetatea soarelui şi alte poeme, 1910; Fluturii, teatru, 1914; Autori şi actori – pagini de critică dramatică, 1920; Purgatoriul, 2 vol., roman, 1922.

Molnar Piuariu – v. Piuariu-Molnar

Morariu, Constantin (n. 5 mai 1854, Mitocu Dragomirnei,

Suceava – m. 16 martie 1927, Cernăuți) – poet şi traducător. Nepot de frate al lui Morariu-Andrievici Silvestru. A studiat Teologia la Cernăuți. Prieten cu Ciprian Porumbescu. A colaborat la “Convorbiri literare” (cu pseudonimul N. Filin). A inițiat apariția în Bucovina a “Deşteptării”, gazetă pentru educația țăranilor. A tradus din germană: Poezii germane traduse liber, 1890; Versuri de Schiller şi Goethe, 1923. A scris Părți din istoria românilor bucovineni, 1893-1894.

Morariu-Andrievici, Silvestru (n. 26 octombrie 1818, Mitocu Dragomirnei, Suceava – m. 15 aprilie 1895, Cernăuți; nume la naştere Samuil al Andrii, devenit la şcoală Andrievici) – cărturar. A absolvit Teologia la Cernăuți. A scris manuale pentru şcolile săteşti: Elementar sau Carte de citire, Lecturariu românesc şi a scris sonete: Versuri, 1841-1859.

Morțun, Vasile (n. 30 noiembrie 1860, Roman - m. 30 iulie 1919, Broşteni, jud. Neamț) - ziarist. A absolvit Institutul Academic din Iaşi şi Colegiul Sainte Barbe din Paris. A urmat Literele şi Filosofia la Paris şi Bruxelles, fără a le termina. A fost militant socialist. A făcut parte din grupul „generoşilor", trecând la liberali (1899). A fost senator, ministru al Lucrărilor Publice, ministru de Interne, preşedinte al Camerei Deputaților. A colaborat la „Contemporanul", „Dacia viitoare", „Revista socială", „Muncitorul", „Ciocoiul", „Munca", „Lumea nouă", „Flacăra", „Viața românească" ş.a. A tradus din Lermontov, Tolstoi, Dostoievski. A scris, în afară de articole politice, critică teatrală. Lucrări: Deputatul pălmuit, roman, 1882; Versuri şi proză, 1883; Zulnia Hâncu, teatru, 1891.

Moscopoleanu, Daniil (n. –m. sec. al XVIII-lea, Moscopole, în Albania; nume la naştere: Mihai Adami Hagi Moscopoleanul) – cărturar, preot. Lucrări: Învățăturii introducătoare, în care erau prezentate elemente de matematică, fizică, dar şi un lexicon (Tetragloson) în patru limbi: aromână, greacă, albaneză şi bulgară, Veneția, 1794

„Moş Teacă” .(1895-1901, Bucureşti) – revistă satirică şi literară săptămânală, subintitulată „Jkurnal țivil şi cazon” şi scoasă de Anton Bacalbaşa. După 1901 acesta se mută la „Moftul român” scos de I.L.Caragiale.

Movilă, Petru (n.1596, Suceava – m. 22 decembrie 1646, Kiev) – mitropolitul Kievului, Haliciului şi a toată Rusia Mică (adică Ucraina), om de cultură. Fiul domnitorului Moldovei Simion Movilă, nepot de frate al mitropolitului Moldovei Gheorghe Movilă, nepot de frate al domnitorului Moldovei Ieremia Movilă. Ultima familie domnească pământeană în Moldova, după care, din pricina atitudinii antiotomane, domnii pământeni au fost înlocuiți cu fanarioți. Ca mitropolit a luptat pentru unitatea ortodoxiei răsăritene atât contra otomanilor, cât şi împotriva catolicismului polon, care se extindea către sud. În 1631 a înființat la Kiev o Academie după model occidental, cu limba de predare latină, aceasta fiind cea mai veche instituție de învățământ superior a slavilor ortodocşi. A creat o rețea de şcoli eparhiale, după modelul lui Chiril Lukaris pentru spațiul grec: Kiev, Vinița, Luțk, ca şi una de tipografii: Kiev, Ivov, Vilna. A inclus spațiul românesc în acest proces – de altfel vasile Lucru procedase şi el la construirea învățământului după modelul lui Lukaris – şi i-a trimis o tipografie mitropolitului Dosoftei al Moldovei, ca şi altele la Câmpulung, Govora, Târgovişte. A trimis profesori pentru colegiul latin înființat de Vasile Lupu la Iaşi. Lucrarea sa de căpătâi, Mărturisirea ortodoxă, 1640, a fost cercetată de Sinodul de la Kiev şi de la Iaşi, tradusă în greceşte de Meletie Sirigul şi aprobată de sinoadele de la Alexandria, Constantinopol, Antiohia, Ierusalim, devenind manual de învățătură al întregii ortodoxii răsăritene. Lucrarea a fost tradusă, încă din veacul al XVII-lea, în 15 ediții greceşti, slavo-ruse, slavo-sârbe, ca şi în olandeză, germană, engleză, maghiară. Radu şi Şerban Greceanu au tradus-o în româneşte, Buzău, 1691. Alte lucrări: Lucrarea canonico-juridică Nomocanonul, 1629; Evanghelia învățătoare sau Cazania, 1637; Lucrarea polemică Lithos sau Piatra aruncată din praştia adevărului, 1644. A editat Istoria lui Varlaam şi Ioasaf, 1638.

Moxa, Mihail (n. sfârşitul secolului al XVI-lea, probabil 1585-1590 – m. 1650, mânăstirea Bistrița, Oltenia) - cronicar. A lăsat Cronograful (De începutul lumiei de-ntâiu), 1620, prima istorie

universală în limba română, care merge de la Facerea Lumii până la 1489, cu ştiri despre popoarele antice (evrei, asirieni, egipteni, perşi, români) şi medievale (bulgari, sârbi, turci), stăruind însă asupra istoriei Bizanțului; aminteşte şi de unele lupte ale domnilor români cu turcii: Mircea cel Bătrân, Iancu de Hunedoara, Ştefan cel Mare. La baza ei stă o versiune slavonă a cronicii lui Constantin Manasses (din veacul al XII-lea, care a constituit şi modelul lui Macarie), cronica lui Ioan Zonaras, ca şi Biblia. A fost tipărit pentru prima oară de B .P. Hasdeu în Cuvente den bătrâni. Tot el a tradus în româneşte Pravila de la Govora (1640-1641), cu două ediții, una pentru Țara Românească şi una pentru Transilvania, ceea ce însemna o tentativă timpurie de unificare legislativă a spațiului românesc.

Muma Pădurii - personaj cu înfățişare înspăimântătoare din basmele româneşti, simbol al forțelor dezlănțuite ale naturii, aflate de partea răului cu care luptă Făt Frumos mergând în căutarea Ilenei Cosânzeana.

Mumuleanu, Barbu-Paris (n. 1794, Slatina – m. 21 mai 1836, Bucureşti) – poet. Autodidact. În poezia lui este vizibilă trecerea de la clasicism la preromantism. Lucrări: Rost de poezii, adică stihuri, 1820; Caracterurile. Stihuri bachiceşti, 1825; Plângerea şi tânguirea Valahiei asupra nemulțemirii streinilor ce au derăpănat-o, 1825, scrisă după pagubele provocate de Eteria; Odă râvnitoare spre învățături, scrisă cu prilejul deschiderii colegiului Sf. Sava din Bucureşti.

„Munca” (1890-1894, Bucureşti) – gazetă săptămnală, politică şi literară. Comitetul de redacție era format din C. Mille, I. Nădejde, P. Muşoiu, V. G. Morțun, A. Bacalbaşa. A fost organul de presă al Partidului Socia-Democrat la muncitorilor din România. Acolo publicau C. Dobrogeanu Gherea, H. Sanielevici, G. Ibrăileanu, I. Păun-Pincio, Sofia Nădejde ş.a.

Munteanu, Basil (n. 31 decembrie 1897, Brăila - m. 1 iulie 1972, Paris) - istoric literar şi comparatist. A absolvit Literele la Paris şi a frecventat cincisprezece ani bibliotecile pariziene înainte de a deveni profesor la Universitatea din Bucureşti. Membru corespondent al Academiei (1939), exclus (1948) şi reconfirmat (1990). A rămas în Franța după război. A scris studii despre literatura română: Panorama de la littérature

roumaine contemporaine (Panorama literaturii române contemporane), Paris, 1938, tradusă imediat în engleză, germană, italiană), universală: ; De la metodă la cunoaştere literară, 1941; Permanențe franceze. De la Descartes la Giraudoux, 1946 şi s-a remarcat ca un comparatist de talie europeană: Episodes kantiens en Suisse et en France (Episoade Kantiene în Elveția şi Franța), 1935; Constantes dialectiques en littérature et en histoire (Constante dialectice în literatură şi în istorie), 1967. Apreciat în mod deosebit de Paul Hazard şi Femand Baldensperger, a fost secretar de redacție la „Revue de la littérature comparée". I-a cunoscut pe Paul Valery, Henri Focillon, Paul van Tieghem. A scris partea de literatură română din Histoire des littératures, 3 vol., Paris.

Munteanu, Francisc (n. 9 aprilie 1924, Vețel, jud. Hunedoara - m. aprilie 1993, Bucureşti) - prozator şi regizor de film. Antodidact. A scris romane cu problematică şi caracterologie complexă: În oraşul de pe Mureş, 1954, Premiul de Stat; Statuile nu râd niciodată, 1957; Terra di Sienna, 1962; Profesorul de muzică, 1968; Încotro?, 1970; Strada semaforului, 1972; Pistruiatul, 1976; Hoțul, 1980; Oameni, fapte, amintiri, 1981; Dincolo de ziduri, 1983; Barajul, 1986; Scrisori din Calea Lactee, 1989; Cont secret, 1993 şi scenarii de film: Furtuna, Pistruiatul.

Munteanu, George (n. 14 aprilie 1924, Bravicea, Orhei –m. decembrie 8 noiembrie 2001, Bucureşti) - critic şi istoric literar. A absolvit Filologia la Cluj. Profesor la Universitatea Bucureşti. Cunoscut mai ales prin studiile de eminescologie: Eudemonologia lirică eminesciană, 1968; Stadiul actual al cercetărilor eminesciene, 1971; Hyperion vol. I -Viața lui Eminescu, 1973; Istoria literaturii române • Epoca marilor clasici, 1980; Eminescu şi eminescianismul • Structuri fundamentale, 1987.

Munteanu, Romul (n. 18 martie 1926, Călanul Mic, jud. Hunedoara) - critic literar. A absolvit Literele la Cluj şi s-a specializat la Leipzig, unde şi-a susținut doctoratul. Profesor la Universitatea Bucureşti, director la Editura Univers. S-a ocupat în mod deosebit de literatura universală. A scris monografii: Brecht, 1966 şi lucrări de analiză:

Noul roman francez, 1973; Farsa tragică, 1970; Cultura europeană în epoca Luminilor, 1974, Premiul Uniunii Scriitorilor; Metamorfozele criticii europene moderne, 1975; Jurnal de cărți, 7 vol., 1974-1998.

Mureşan, Andrei (n. 16 noiembrie 1816, Bistrița - m. 24 octombrie 1893, Braşov) – poet. Cu el începe o lungă tradiție de Mureşeni intelectuali din Braşov. George Barițiu l-a chemat la Braşov ca profesor în Şchei. A scris versuri în maniera Văcăreştilor. A rămas pentru poezia Un răsunet, 1848, cunoscută mai târziu cu titlul Desteaptă-te române, muzica de Anton Pann, în prezent imnul național al României. A scris şi articole despre dezvoltarea artelor, în care a fost influențat de Herder: Arțile sau măiestriile cele frumoase, 1853.

Murgu, Eftimie (n. decembrie 1805, Rudăria, azi Eftimie Murgu, jud. Caras Severin - m. 12 mai 1870, Budapesta) - filolog. A absolvit Filosofia la Szegedin, unde a fost coleg cu Damaschin Bojîncă, şi Dreptul la Pesta. Profesor la Academia Mihăileană din Iaşi, apoi la Sf. Sava la Bucureşti, unde a întemeiat în 1840 asociația revoluționară Frăția, împreună cu Alexandru Filipescu, al cărei membru a fost şi Nicolae Bălcescu. Arestat, a fost expulzat şi s-a întors în Banat. Paşoptist, a fost arestat după 1848 şi în Banat. A susținut cultura, folclorul, limba şi literatura română în tradiția Şcolii Ardelene. Lucrările sale s-au publicat postum: Scrieri, 1969.

Murnu, George (n. 1 ianuarie 1868, Veria, Macedonia - m. 17 noiembrie 1957, Bucureşti). Şi-a luat doctoratul în Litere la München. De origine aromână. A fost profesor de arheologie la Universitatea Bucureşti. Membru al Academiei (1923), reconfirmat (1948). A dat cea mai bună traducere în versuri a Iliadei (1916) şi Odiseei (1924) lui Homer. A scris şi versuri proprii, în manieră clasicizantă: Gânduri şi vise, 1898.

Muşatescu, Tudor (n. 22 februarie 1903, Câmpulung Muscel - m. 4 noiembrie 1970,

Bucureşti) - dramaturg şi prozator. A absolvit Literele la Bucureşti cu mențiunea Magna cum laudae. Spirit spumos, plin de umor, excelează în teatru: Panțarola, 1928; Titanic Vals, 1932; ...escu, 1933; Visul unei nopți de iarnă, 1937; Geamandura, 1950, schița umoristică: Ale vieții valuri, 1932, 1969 şi mai puțin în roman: Mica publicitate, 1935 sau versuri: Vitrinele toamnei, 1925; Doresc ca micile mele rândulețe, 1945; Fiecare cu părerea lui, 1970. Piesele sale de teatru se joacă astăzi cu succes în comunitățile româneşti din SUA şi Canada.

Muzeul Literaturii Române (din 1957, Bucureşti). Instituție de depozitare a valorilor literare şi de promovare a literaturii prin diverse manifestări, fundat inițial de Uniunea Scriitorilor, sub direcția lui Dumitru Panaitescu-Perpessicius, grație Fondului Eminescu, cedat de acesta cu prilejul aniversării centenarului naşterii lui Eminescu. Are o revistă, „Manuscriptum" (din 1970), care valorifică documente literare inedite. Acolo a fost începută de Perpessicius şi terminată de un colectiv coordonat de D. Vatamaniuc, ediția de Opere complete M. Eminescu, 15 volume. Muzeul deține în prezewnt peste 300.000 de documente literare. Este susținut de Ministerul Culturii şi Comitetul pentru Cultură al Municipiului Bucureşti. Director fondator: D. Panaitescu-Perpessicius. Director actual: Alexandru Condeescu.

N

Nandriş, Grigore (n. 1895, Mahala, rn. Noua Suliță, Bucovina – m. 1968, Oxford) - slavist şi bizantinolog. Căsătorit cu Mabel Farrell, traducătoare. Voluntar în armata română la 1918. Prof. la Univ. din Cernăuți. Fost preşedinte al Societății pentru cultura şi literatura română în Bucovina. După anexarea Bucovinei, sora lui, Anița, a fost deportată în Siberia, unde a rămas 20 de ani. În perioada războiului a lucrat la BBC, secția română. După război a lucrat la London University School of Slavonic and East European Studies. Membru al Societății Academice Române (fondator Octavian Bârlea). Lucrări: Raporturile dintre Moldova şi Ucraina, reflectate în folclorul ucrainean, 1924, Paris; Documente slavone din mânăstirile Sf. Munte, Bucureşti, 1936; Colloquial Rumanian: Grammar, Exercises, Reader & Vocabulary, 1953, 1966; Handbook of Old Church Slavonic: Old Church Slavonic Grammar, 1965; Christian Humanism in the Neo-Byzantine Mural Painting of Eastern Europe, 1970; 8 ani din viața României: 1940-1948. Pagini de jurnal, 1999; O radiografie a exilului românesc. Corespondență emisă şi primită 1946-1967, 2004; Basarabia şi Bucovina, 2004.

Naturalism - curent literar apărut în Franța (1870-1890), teoretizat de Emile Zola, bazat pe filosofia pozitivistă, scientistă şi pe teoriile biologice asupra originii vieții. În România s-a dezvoltat odată cu modernizarea industrială de după Marea Unire şi, fără a fi clar delimitat, a subzistat şi în realismul postbelic. Liviu Rebreanu este considerat cel mai aproape de acest curent literar.

Națională S. Ciornei S. A. (1920-1948; Bucureşti)– editură, tipografie

„Națiunea română” (1877, Bucureşti) – cotidian făcut de Fr. Damé şi I. L. Caragiale. Pe lângă ştiri de război, apare lista călătorilor străini veniți la Bucureşti, ca şi traduceri din

română în franceză a unor legende polulare de către Damé.

Naum, Gellu (n. 1 august 1915, Bucureşti – m. 29 septembrie 2001, Bucureşti) – poet. Fiul poetului Anton Naum. A studiat Filosofia la Bucureşti şi Paris.

Prieten cu Victor Brauner. Antifascist, nonconformist. Ca poet a fost influențat de suprarealism: Documentul incendiar, 1936; Libertatea de a dormi pe o tâmplă, 1937; Medium, 1945, iar spre maturitate expresia poetică a devenit mai academică: Soarele calm, 1961; A doua carte a lui Apolodor, 1964, Premiul Uniunii Scriitorilor; Descrierea turnului, 1975; Întrebătorul, 1996. A tradus din Diderot, Stendhal, Prevert, Kafka, Hugo, René Char. Laureat al Premiului Național pentru Literatură, 1995.

Nădejde, **Ioan** (n. decembrie 1854, Tecuci - m. 29 decembrie 1928, Bucureşti) - publicist şi lingvist. Este un Ghica după mamă. A fost profesor de română, franceză şi latină la Iaşi. Fruntaş al

mişcării socialiste influenţat de narodnicismul rus. Director la „Basarabia”, „Contemporanul", „Revista socialistă", „Critica socială", „Lumea nouă" unde şi-a manifestat orientarea ideatică. A scris Gramatica limbii române, 1884; Istoria limbii şi literaturii române, 1887; Dicționarul latin-român, 1894. A tradus Fr. Engels – Originea familiei, a proprietății private şi a statului; Manifestul socialist (de fapt Manifestul Partidului Comunist).

- „ - **Sofia** (n. 1858, Botoşani - m. 11 iunie 1946, Bucureşti; nume la naştere: Sofia Băncilă.) - publicistă. Soția lui Ioan Nădejde. Militantă socialistă. A condus „Evenimentul literar" şi a scris articole despre emanciparea femeii. A lăsat piese de teatru: O iubire la țară, 1884 şi proză: Robia banului, 1906; Părinți şi copii, 1907.

„Nădejdea" (1927-1944) - săptămânal politic şi cultural al Partidului Român din regatul Sârbilor, Croaților şi Slovenilor. A apărut la Vârşeț. Director fondator: Sandu Butoarcă.

- „ - , Udrişte (n. 1596 - m. 1657) -cărturar. Cumnat al domnnitorului Matei Basarab, a contribuit substanțial la edificarea culturii în Țara Românească. A tradus în româneşte Varlaam şi Ioasaf, 1649, a scris versuri, predoslovii.

Neagu, Fănuş (n. 5 aprilie 1932, Grădiştea, jud. Brăila) - prozator. A

absolvit Şcoala de literatură 'Minai Eminescu' din Bucureşti. A fost redactor la „Scânteia tineretului", .Amfiteatru", „Luceafărul". Membru în Consiliul de conducere al Uniunii Scriitorilor. Director al Teatrului Național din Bucureşti, al revistei „Literatorul". Membru al Academiei, 2001, decorat cu meritul Cultural, 2004. Scrie proză într-un limbaj colorat, cu fine nuanțe stilistice: Cantonul părăsit, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1964; Fumoşii nebuni ai marilor oraşe, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1976; Cartea cu prieteni, 1979; Scaunul singurătății, roman, 1988; Povestiri din drumul Brăilei, 1990; teatru: Casa de la Miezul Noptii sau Paiața soseste la timp, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1985. Scrie şi tablete sportive pitoreşti: Cronici afurisite, 1977.

Neculce, Ion (n. 1672 Prigoreni, Târgu Frumos - m. 5 februarie 1745 sau 12 ianuarie 1746) -

cronicar. Mare spătar şi mare hatman în timpul domniei lui Dimitrie Cantemir. Refugiat împreună cu armata şi Domnitorul în Rusia (1711, după bătălia de la Stănileşti), s-a întors în Moldova (1719) şi a fost mare vornic al Țării de Jos în timpul lui Grigore Ghica al II-lea. A scris Letopisețul Țării Moldavei de la Dabija Voievod până la domnia lui Ioan Mavrocordat Voievod (1662-1743) • Cuprinzând şi o samă de cuvinte pentru domni şi pentru fără ce nu să află în letopisețele Costineştilor. A fost tipărit pentru prima oară de Mihail Kogălniceanu în 1845 şi este remarcabil atât prin farmecul povestirii, cât şi prin exactitatea informației.

Nedelciu Mircea (n. 2 februarie 1950 – m. 12 iulie 1999, Bucureşti) - unul dintre cei mai importanți scriitori ai generației '80. S-a ocupat intens, după 1990, de relațiile culturale româno-franceze, conducând rețeaua Euromedia. A publicat proză scurtă: Aventuri într-o curte interioară, 1979; Efectul de ecou controlat, 1981; Amendament la instinctul proprietății, 1983; Zmeura de câmpie, 1984; Tratament fabulatoriu, 1986; Şi ieri va fi o zi, 1989. Zodia scafandrului, postum, 2005.

Nedelcovici, Bujor (n. 16 martie 1936, Bârlad) - prozator. A absolvit Dreptul la Bucureşti şi a lucrat în specialitate. Din 2002 deținător al Ordinului Steaua României în grad de comandor. Scrie romane de tip naturalist, psihologizant: Ultimii, 1970; Fără vâsle, 1972; Noaptea,

1974; Grădina Icoanei, 1977; Zile de nisip, 1979 după care s-a făcut filmul Faleze de nisip, interzis de cenzură). Plecat în Franța în 1982, a continuat să scrie romane legate de lumea românească: Le second mesager (Al doilea mesager), 1985, tradus în româneşte în 1991; Crime de sable, (după Zile de nisip), 1989; Le dompteur des loups, versiune românească Îmblânzitorul de lupi, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1984, 1992; Le matin d'un miracle (Dimineața unui miracol), 1993; Jurnal infidel, 2004.

Negoițescu, Ion (n. 10 august 1921, Cluj - m. 6 februarie 1993,

München) - istoric literar. A Absolvit Filosofia la Cluj. Semnatar al Manifestului Cercului Literar de la Sibiu (1943). A condus „Revista Cercului literar” (1945). A debutat cu proză suprarealistă: Povestea tristă a lui Ramon Oog, 1941 şi a scris apoi eseuri: Despre mască şi mişcare, 1944. A primit Premiul Fundațiilor Regale pentru manuscrisele Poeți români şi Teoria poeziei, 1947. A făcut închisoare în perioada 1961-1964, după care a început să publice studii de critică şi istorie literară: Scriitori moderni, 1966; Poezia lui Eminescu, 1968; Însemnări critice, 1970; Engrame, 1975; Analize şi sinteze, 1976. Co-semnatar, împreună cu Paul Goma, în 1977, al unei scrisori către Europa Liberă, prin care protesta contra stării de lucruri din țară. Arestat (1977-1980), pleacă în Germania imediat după eliberare, la Köln, apoi la Münster. A revenit după revoluția din 1989 publicând Istoria literaturii române vol. I, 1800-1945, 1991, Sabasios, versuri, 1991.

Negreanu, Gabriela (n. 6 iulie 1947, Bucureşti - m. 22 octombrie 1995, Bucureşti) - poetă. A absolvit Filologia la Bucureşti. Redactor de editură. Poetă înclinată spre meditații existențiale: Decorul şi prezența, 1979; Elegii pentru sufletul înflorit, 1981; Jurnal • Eul peregrin, 1984; Partea omului, 1987; Incinte, 1988; Viziune cu logofagi, 1994; Memoria unui creier şi Noaptea inițiaților, ambele 1995. A tradus în româneşte versuri de G(h)eorg(h)e Astaloş ş.a.

Negri, Constantin (Costache) (n. 1812, Iaşi – m. 28 septembrie 1876, Târgu Ocna; nume la naştere: Constantin Negrea) – scriitor. Refugiat la Chişinău în timpul mişcării eteriste (1821). Mama sa s-a recăsătorit (1824) cu poetul Costache Conachi. Şcolit greceşte la Iaşi, a învățat apoi la un pension francez de la Odesa. A călătorit mult (Viena, Paris, Berlin, Hamburg, Veneția, Florența, Neapole) şi a fost influențat de Risorgimento. A călătorit mult (Viena, Paris, Berlin, Hamburg, Veneția, Florența, Neapole, Londra) şi a fost influențat de Risorgimento. La 1848 a fost membru al Comitetului revoluționar restrîns de la Cernăuți. A fost agent al țării la Constantinopol. Unionist, prieten cu Vasile Alecsandri, îndrăgostot de sora lui. Ca scriitor a fost un fin

diletant, publicînd doar prin reviste. Emil Gârleanu i-a strâns textele, publicându-le postum: Versuri, proză, scrisori, 1909.

Negruzzi, Costache (n. 1808, Trifeşti, Iaşi - m. 20 august 1868, Trifeşti, Iaşi) - prozator. Şcolit greceşte, a învățat limba română după Istoria pentru începutul românilor în Dachia de Petru Maior. A fost postelnic şi mare vornic. Redactor la „Propăşirea” (1844). Membru fondator al Societății Academice Române (1867). A debutat foarte devreme, cu traduceri adunate sub titlul: Zăbăvile mele în Basarabia în anii 1821, 1822, 1823 la satul Şărăuții, din raiaua Hotinu. A scris proză cu suculente observații realiste: Aprodul Purice, 1837; Alexandru Lăpuşneanu, 1840; Muza de la Burdujăni, 1851; Păcatele tinerețelor, 1857 ş.a. A tradus din greacă, franceză şi rusă. Colaborator la publicațiile lui Gh. Asachi şi Ion Heliade Rădulescu, a pledat pentru o limbă română unitară.

- „ - Iacob (n. 31 decembrie 1842, Iaşi - m. 6 ianuarie 1932, Bucureşti) - prozator. Fiul lui Costache Negruzzi. A absolvit Dreptul la Berlin. A fost profesor la Universitatea din Iaşi, apoi din Bucureşti. Deputat şi senator junimist (aripă a Partidului Conservator), membru fondator al Junimii (1863), secretar al ei (din 1868) şi redactor responsabil al „Convorbirilor literare" (din 1867). Membru al Academiei (1881), secretar general, apoi preşedinte al ei (1910-1913; 1923-1926). A recomandat pentru Premiul Academiei pe Th. Burada, AL Vlahuță, I. Al Brătescu-Voineşti. A scris Amintiri de la Junimea din Iaşi, 1919; Cópii de pe natură, 1874.

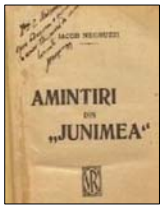

Nemoianu, Virgil (n. 12 martie 1940, Bucureşti) - istoric şi teoretician literar. A absolvit Filologia (engleză) la Bucureşti. A debutat cu Structuralismul, 1968. Profesor de literatură engleză şi comparatism şi director al Programului de Literatură Comparată la Catholic University of America, Washington

D.C. Doctor al Universității din California. Între 1979 şi 1994 a fost director al Programului de literatură comparată la Catholic University of America, iar între 1989 si 1991, prorector-asociat al aceleiaşi universități. Este membru al Academiei Europene de Arte şi Ştiințe. A fost preşedinte al Secției de Romantism Comparat şi al Secției de Studii Europene a Asociației de Limbi Moderne din SUA. A mai predat şi la Universitățile Londra, Cambridge, Berkeley (California) şi Cincinnati. Lucrări: Calmul valorilor, 1971; Micro-harmony: the growth and uses of the idyllic model in literature — (Microarmonia: dezvoltarea şi utilizările modelului idilic în literatură), 1984; The Taming of Romanticism: European literature and the age of Biedermeier (Îmblânzirea romantismului: literatura europeană şi epoca Biedermeier), Premiul Harry Levin, 1984; A Theory of the Secondary: literature, progress and reaction (O teorie a secundarului: literatură, progres şi reacție), Premiul ARA, 1984; Arhipelag interior, memorialistică, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1994; Tradiție şi libertate, 2001.

Nenițescu, Ioan S. (n.11 aprilie 1854, Galați – m.23 februarie 1901, Buzău) – poet. A studiat Filosofia la Berlin şi Leipzig. A scos şi condus revista "Țara nouă" (1884-1888). Membru corespondent al Academiei. S-a preocupat de învățământul românesc în zonele ocupate de Imperiul Otoman: De la românii din Turcia europeană, 1875, se referă la aromâni. Lucrări: Flori de primăvară, 1880; Şoimii de la Războieni, 1882; Pui de lei, 1891; Poezii eroice şi naționale, 1891; Radu de la Afumați, teatru, 1897.

Neuman, Victor (n. 28 octombrie 1953, Lugoj) – eseist. A absolvit Istoria şi Filosofia la Cluj, şi-a luat doctoratul în specialitate la Bucureşti. Profesor la Universitatea din Timişoara. Lucrări: Tentația lui Homo Europaeus. Geneza ideilor moderne în Europa Centrală şi de Sud-Est, 1981, Premiul A.D. Xenopol al Academiei Române; Convergențe spirituale, 1986; Istoria evreilor din România, 1996; Identități multiple în Europa regiunilor. Interculturalitatea Banatului, 1996.

Nicoară, Moise (n. 1784, Gyula – m. 1861, Bucureşti) - intelectual cu studii

academice, jurist, spirit complex, făcând parte din filiația spirituală a lui Ion Heliade Rădulescu şi Bogdan Petriceicu Hasdeu. A luptat pentru înființarea unei episcopii româneşti în zona Aradului, strângând semnături (1815-1819) pentru a dovedi împăratului că populația românească este majoritară. Deputat în Dieta de la Viena. Din 1869 liceul din Arad, care exista din 1707 ca unitate de învățământ, îi poartă numele. A lăsat posterității manuscrise, poezii originale, studii filologice, un dicționar francez-român. A tradus din operele lui Racine, Buffon, Volney, Bernardin de Saint Pierre şi Chateaubriand. Este ctitorul Preparandiei din Arad (Institut de învățători). Intrat în grațiile împăratului Franz Iosif, Moise Nicoară l-a instruit în limba română pe fiul acestuia - moştenitorul tronului - un adevărat privilegiu. Moise Nicoară a fost un luptator neînfricat pentru emanciparea național -religioasă a românilor din Banat şi Crişana. Referință: Gheorghe Petrusan: in Romanii din Ungaria,2ooo.

Nicolescu, Basarab (n.25 martie 1942, Bucureşti) – matematician şi eseist stabilit în Franța (1970). Ca elev, a obținut medalia de aur la Olimpiada Internațională de matematică de la Braşov. Cercetător la CNRS, Franța, specialitatea Cercetări Nucleare. A făcut şi cercetări transdisciplinare, ceea ce face din el un om de cultură şi de litere cu totul interesant. Doctor în Ştiințe Fizice la Paris. Preşedinte fondator al Centrului Internațional de Cercetare şi Studii Transdisciplinare din Paris (CIRET, 1987); co-fondator, alături de Léon Berger, al Grupului de Reflexie asupra transdisciplinarității de le lângă UNESCO, 1992. Fondator al colecției Românii din Paris, al Editurii Oxus, Paris. Între 1986 şi 1999 n-a avut cetățenie română. Membru de onoare al Academiei Române (2001), decorat cu Ordinul românesc Serviciu Fidel în rang de Mare Ofițer, 2002. Lucrări transdisciplinare: Nous, la particule et le monde, Médaille d'Argent de l'Académie Française, 1986 ; La Transdisciplinarité, ; Poincaré et l'imagination scientifique, 2001. Premiul Uniunii Scriitorilor, 1993.

Nicolescu, Vasile (n. 1 noiembrie 1929, Podenii Vechi, jud. Prahova - m. 31 mai 1990, Bucureşti) -

poet. Studii de Filosofie la Bucureşti, director al Editurii Univers, director în Consiliul Culturii şi Educației Socialiste. A scris o lirică impresionistă, cu motive muzicale şi plastice: Liturghii negre, 1946; Enescu, suită lirică, 1958; Secțiunea de aur, l973; Salonul olandez, 1946. A tradus din Max Jacob, Apollinaire, Ezra Pound, Ted Hugues. A scris şi eseuri: Starea lirică, 1975, şi a scos albume de artă: Turner, 1977.

Niculescu, Alexandru – (n. 20 august 1928, Craiova) – lingvist. A absolvit Filologia la Bucureşti, s-a specializat în romanistică la Berlin, Padova, Paris, Roma, Viena. Profesor la Universitatea Bucureşti. Plecat în Italia din 1980, în prezent Cavaler al Ordinului Steaua Solidarității, Italia, profesor emerit al Universității din Udine. Din 1992 preşedinte al Asociației Italiene a Romaniştilor. Lucrări: Outline History of the Romanian Language, 1981; Individualitatea limbii române între limbile romanice, 3 vol., 1976, 1978,1999; La Sociolinguisique des langues romaniques, 1984. Se ocupă de dialectul din Friuli, zonă din care provine emigrația italiană în România şi, de asemenea, promovează în Italia valorile româneşti.

Nifon al II-lea (n. ? - m. 11 august 1508, Târgovişte) **–** Mitropolit al Ungro-Vlahiei. Păstoreşte la Târgovişte sub Radu cel Mare (1503-1505). A reorganizat ierarhiile bisericeşti în Muntenia. Neagoe Basarab i-a depus moaştele la Curtea de Argeş. Declarat sfânt (16 august 1517).

„Nistrul" (1935-1937) - săptămânal, Cetatea Albă. Reapare din 1990 la Chişinău, cu denumirea,.Nistru", revistă literară şi social-politică a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. Redactor şef: Dumitru Matcovschi.

Noailles, Anna de (n, 15 noiembrie 1876, Paris - m. 30 aprilie 1933, Paris; numele întreg: Elisabeth de Brancovan, Comtesse Mathieu de Noailles) - poetă. Educată ca prințesă, urmaşă a Brâncovenilor, a făcut parte din înalta aristocrație franceză. A fost în relații amicale cu Marcel Proust, Jean Cocteau, Colette ş.a. Membră Academiei Regale Belgiene. Marele Premiu pentru Literatură al Academiei

Franceze şi prima femeie din Franța care a primit Legiunea de Onoare în grad de comandor. A publicat multe volume de versuri, în stilul epocii, dar în pare nostalgia copilăriei româneşti rămâne prezentă: Le coeur innombrable (Inima de nenumit), 1901; L 'ombre des jours (Umbra zilelor), 1982; 1902; La nouvelle esperance (Noua speranță, 1903; De la rive d'Europe à la rive d'Asie (De la țărmul Europei la țărmul Asiei), 1913; Les Vivants et les morts (Cei vii fi cei morți), 1913; Les Innocents ou la sagesse des femmes (Inocenții sau înțelepciunea femeilor), 1923; L'Honneur de souffrir (Onoarea de a suferi), 1927; Poèmes d'enfance (Poemele copilăriei), 1928; Âme des paysages (Sufletul peisajelor), 1928; Le livre de ma vie (Cartea vieții mele), 1932; Les Derniers vers (Ultimele versuri), 1933. De notat apariția, în 1994, a volumului Correspondence 1901-1923 : Anna de Noailles - Maurice Barrès.

„Noi - românii din Ungaria" (din 1991) - săptămânal, Gyula. Publicație de tip magazin a minorității româneşti din Ungaria. Director: Tiberiu Herdea.

Noica, Constantin (n. 12 iulie 1908, Vităneşti-Grosu, jud. Teleorman - m. 24 iulie 1987, Sibiu) - filosof şi eseist. A absolvit Filosofia la Bucureşti. A făcut închisoare după război (1945-1961). Liber profesionist. A scris eseuri filosofice despre literatură: Mathesis sau bucuriile simple, 1934; Viața şi filosofia lui René Descartes, 1937; Jurnal filosofic, 1944; Rostirea românească, 1969; Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii româneşti, 1973; Spiritul românesc în cumpătul vremii • Şase maladii ale spiritului contemporan, 1978; Sentimentul românesc al ființei, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1978; Scrisori despre logica lui Hermes, 1986. Postume: Jurnal de idei, 1991; Cuvînt împreună despre rostirea românească, 1996; Echilibrul spiritual. Studii şi eseuri (1929-1947), postum, 1990; Manuscrisele de la Cîmpulung, postum, 1997. A format o şcoală de filosofie, de la care se reclamă Gabriel Liiceanu, Andrei Pleşu ş.a. A tradus din greacă şi germană. Membru postmortem al Academiei (1990).

Nottara, Constantin I. (n. 5 iunie 1859, Bucureşti – m. 16 octombrie 1935, Bucureşti) – actor şi traducător. Familie de origine grecească. După ucenicia în trupa lui M. Pascally, călătoreşte la parisşi studiază arta dramatică cu L.-A. Delaunay. Actor la Teatrul Național din Bucureşti, unde a interpretat peste 700 de roluri. Profesor la Conservatorul de Artă Dramatică. A publicat numeroase articole despre arta actorului şi a tradus Demi-monde de Al. Dumas Fiul, Amicii falşi de Victorien Sardou, Egoism şi fățărnicie de O. Feilllet. Postum au fost publicate foarte interesantele Aminitiri din teatru, 1960, despe epoca de aur a scenei româneşti.

"Noua revistă română" (1900-1902; 1908-1916) - săptămânal, apoi bilunar, Bucureşti. Revistă enciclopedică apărută sub conducerea lui C. Rădulescu-Motru. Şi-a propus să ofere o judecată imparțială asupra culturii române din secolul al XX-lea.

Novăceanu, Darie (n. 8 aprilie 1937, Crasna, jud. Gorj; nume la naştere: Aurel Mituțoiu) - poet şj traducător. A absolvit Filologia (spaniola) la Bucureşti. Director fondator al noii serii a ziarului „Adevărul" (1990-1991), ambasador al României în Spania, unde a şi rămas după 1994. Scrie versuri: Păsări de lut, 1966; Peisaj în mişcare, 1971, dar este cunoscut mai ales ca traducător: Antologia de la Literatura Rumana Contemporánea (Antologia de literatură română contemporană), Havana, 1969; Poesia Rumana Contemporárnea (Poezia română contemporană), Barcelona, 1972; A tradus în română din José Maria Castillo Navarro, Carmen Laforêt, J. J. Iménez, José Diaz Coelho, Gabriel García Marquez ş.a. A scris Precolumbia, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1975, o încercare de istorie a vechilor culturi din America Latină. A primit Medalia de onoare ‚Pablo Neruda' a preşedinției Republicii Chile, 2004.

Noul Testament de la Bălgrad (1648, Alba Iulia) - traducere românească a Noului Testament, apărută ca o piesă de rezistență a ortodoxiei transilvănene, în speță a românilor, în confruntarea cu dorința principelui Gheorghe Rákóczi de a impune calvinismul întregii populații din Transilvania. Mitropolitul Simion Ştefan a scris Predoslovia lucrării, subliniind latinitatea poporului român. Textul traducerii a fost una dintre sursele Bibliei de la Bucureşti, 1688.

Novăceştii - ciclu de balade populare despre familia de haiduci originară din Novaci. Cea mai cunoscută dintre ele este dedicată lui Gruia lui Novac.

Nuvela este o specie a genului epic, în proză, cu un singur fir epic, cu un conflict concentrat şi intrigă riguros construită, cu personaje puține, punând accentul pe un personaj principal, iar întâmplările şi faptele sunt, de regulă, studii de caz. Ca întindere, nuvela se situează între schiță şi roman. Toți marii romancieri au început prin a-şi „face mâna" cu nuvele, înainte de aborda romanul. Marin Preda, Petru Dumitriu au început cu nuvele. Titus Popovici, Fănuş Neagu au scris numai nuvele.

O

„Observatorul" (din 1990, Toronto, Canada) – săptămânal cu distribuțir gratuită în Canada şi SUA. Realizat prin muncă voluntară. Director Dumitru C. Popescu.

- „ - cultural (din 2000, Bucureşti) – săptămânal de informație şi analiză culturală editat de Fundația „Cultura XXI", axat mai ales pe prezentarea tinerilor scriitori contemporani. Director fondator Ion Bogdan Lefter. Redactor şef în prezent: Carmen Muşat.

Ochilă - personaj din basmele populare româneşti. Poate vedea lucrurile ascunse ochiului obişnuit, care țin de microcosmos ori de macrocosmos. Îl ajută pe Făt Frumos să izbândească în acțiunile sale.

Odobescu, Al(exandru) I(oan) (n. 23 iunie 1834, Bucureşti - m. 10

noiembrie 1895, Bucureşti) - scriitor. Fiul generalului

Ioan Odobescu (şeful oştirii române la 1848, membru al Guvernului Provizoriu). A studiat la Colegiul Sf. Sava şi apoi la Paris, la Sorbona, cu Alfred Dumesnil (ginerele lui Jules Michelet) la care a şi locuit. Nu şi-a luat licența. A fost secretar de Legație la Paris, a avut mici funcții administrative. Membru al Societății Academice (1870). Fin stilist în materie de literatură: Scene istorice din cronicele româneşti • Mihnea Vodă cel Rău. Doamna Chiajna, 1860; Pseudo-cynegetikos, 1874. A fost de asemenea preocupat de arheologie: Istoria arheologiei, 1877; Le trésor de Petrossa, vol. 1, 1889, vol. II, 1896, III, 1900, postum şi de artele plastice: Artele în România în periodul istoric, 1872; Priviri asupra stilului în arte, 1894. Grație prieteniei sale cu directorul arhivelor din Moscova, Grigore Tocilescu a reuşit să aducă în țară, spre editare, copii ale manuscriselor lui Dimitrie Cantemir aflate în arhivele ruseşti.

Olahus, Nicolaus (n. 10 ianuarie 1493, Sibiu - m. 17 ianuarie 1568, Trnovo) - cărturar. Descendent din Vlad Țepeş, Iancu de Hunedoara şi Matei Corvin, a studiat la Orăştie, apoi la Şcoala capitulară din Oradea. Secretar particular al reginei Maria a Ungariei. Arhiepiscop de Strigoniu (1562) şi primat al Bisericii catolice maghiare, a devenit chiar regent al coroanei maghiare. Umanist ca formație. A publicat în „Museum Hermeticarum" din Frankfurt, cu pseudonimul Nicolaus Melchior, Procesus universalis, 1525, a corespondat cu Erasmus din Rotterdam, a călătorit în Țările de Jos ca secretar al Mariei de Habsburg, apoi al regelui Ungariei, Ludovic al II-lea. A redactat lucrări de istorie, susținând originea latină şi unitatea poporului român: Hungar sive de originibus gentis, regni, situ, divisione, habitu atque opportunitatibus (Maghiar sau despre originile poporului, domniei, aşezării, împărțirii, locuirii, înlesnirilor), 1536.

Ollănescu-Ascanio, Dumitru C. (n. 21 martie 1849, Focşani – m. 20 ianuarie 1908, Bucureşti) – scriitor. A studiat la Sf. Sava la Bucureşti, şi Colegiul Academic din Iaşi apoi Dreptul la Paris şi Bruxelles. A întemeiat societatea Românismul, împreună cu Gr. Tocilescu, G. Dem. Teodorescu,

condusă de B. P. Hasdeu. A fost ambasador al României la Istanbul, Viena şi Atena. A fost prin excelență nuvelist, influențat de Costache Negruzzi. Lucrări, majoritatea în reviste (mai ales "Convorbiri literare"): Lupul şi barza, 1878; Naravuri orientale, 1882; Studii şi figuri literare, 1884; Fecior de bani gata, 1899. A scris şi versuri: Doine, 1870. A tradus din latină Horațiu, respectând metrica antică.

Olăreanu, Costache (n. 1 iulie 1929, Huşi – m. 16 octombrie 2000, Bucureşti) - prozator. Nu-şi poate termina studiile superioare, Pedagogie - Psihologie, fiind exmatriculat din cauza tatălui, fost țărănist. A fost bibliotecar, apoi a lucrat la Ministerul Învățământului, unde i-a fost şef Mihai Şora, la Institutul de Cercetări Pedagogige şi Psihologice. A fost director al Editurii Fundației Culturale Române (1996-1998). A debutat cu proză scurtă:Vedere din balcon, 1971, dar s-a remarcat prin ținuta moralistă şi stilul metaforic al romanelor sale: Confesiuni paralele, 1978; Ucenic la clasici, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1980; Ficțiune şi infanterie, 1980; Avionul de hârtie, 1983; Cvintetul melancoliei, Premiul Asociației Scriitorilor Bucureşti, 1984; Cu cărțile pe iarbă, 1986; Dragoste cu vorbe şi copaci, 1987; Poezie şi autobiografie, 1994; Scrisoare despre insule, 1999.

„Oltul" (1873-1874, Bucxureşti) – revistă bisăptămânală liberală, purtând însă titlul unui poem pe care avea să-l scrie Octavian Goga, a fost condusă de Al. Macedonski, care face din ea o publicație antimonarhică. Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, Veronica Micle au publicat la această revistă.

Opaiț, Arcadie (n. 1948,) – poet. Greco-catolic. Preşedintele Uniunii Societăților culturale ale românilor din Bucovina de Nord şi Ținutul Herței (din 1992), şeful Societății culturale Mihai Eminescu (din 1994), Cernăuți. Versuri: Ora de prânz a vulcanului Etna, 1997, debut; Roma fără mine, 1998; Văduva neagră, 1999; Fecioară nenuntită – viața. Ocnaşii lumii vechi, antologia poeților din Bucovina (1775-2002), 2002; Salonul de reanimare, 2004.

Orație - specie floclorică în versuri care se recită la nunți, fiind o urare pentru tinerii căsătoriți, cu aluzii mitologice şi alegorice. Ca

termen, cuvântul – şi probabil specia – au origine latină, dar cu influențe ale tradițiilor populare locale.

Orăşanu, Nicolae T. (n. 1833, Craiova - m. 7 august 1890, Negreni, Olt) – gazetar şi scriitor. Unionist. A condus grupul de presiune care a acționat asupra parlamentarilor munteni pentru a-l alege pe Al. I. Cuza. Totuşi, a fost răslătit cu închisoare: Întemnițările mele politice, 1861. A redactat numerose publicații satirice: "Nichipercea""Spiriduş", "Cicala", "Ochiul Dracului", "Codița Dracului" ş.a. Lucrări: Floricele de primăvară, versuri, 1845; Târgul cu idei sau Buletinul Cişmegiului, 1857; Cronica scandaloasă a oraşului, 1857-1858.

Orientul (1869, Bucureşti) - societate literară înființată de V. Gr. Grandea. A fost un cerc de lucru şi de studiu, țintind formarea culturală a participanților, educarea lor. S-a ocupat însă şi de strîngerea unor piese folclorice (basme, poezii) şi a îndrumat creația debutanților. Mihai Eminescu, atunci sufleur la Teatrul Național, a făcut parte din această societate.

"Orizont" (1869, Bucureşti) – societate literară inițiată de Gr. H. Grandea. A fost un cerc de studiu şi un cenaclu de afirmare în acelaşi timp. A alcătuit comisii de culegere a folclorului de pe tot teritoriul "fostei dacii", adică şi de la românii din afara granițelor de atunci ale țării, inclusiv din sudul Dunării, Bucovina şi Basarabia. Mihai Eminecu de pildă a făcut parte din comisia pentru toată Moldova.

Organizația Evreilor Originari din România (HOR) (din 1954, Israel) – organizație non-profit. Conducerea ei este asigurată de un comitet central, un comitet executiv, preşedinte şi vicepresedinți pe ramuri de activitate (culturală, financiară, organizatorică etc.). Are în compunere 4 regionale (Ierusalim, Haifa, Nazareth-Illit şi Beersheva), care acoperă întreg teritoriul Israelului, dar numai regionalele Haifa şi Nazareth-Illit recunosc autoritatea centrală. Organizația cultivă scrierile literare în limba română, păstrează contactul cu matricea culturii române prin traduceri în ambele sensuri, se ocupă de publicații şi editează cărți în limba română.

Ornea, Z (n. 27 august 1930, com. Frumuşica, jud. Botoşani – m. 14

noiembrie 2001, Bucureşti; nume la naştere Zigu Orenstein) - istoric literar. A absolvit Filosofia la Bucureşti. Redactor de editură. Director al Editurii Minerva şi al Editurii Hasefer. S-a ocupat cu precădere de studiul curentelor şi ideologiilor literare româneşti: Junimismul, 1966; Țărănismul, 1969; Sămănătorismul, 1970; Poporanismul, 1972; Curentul cultural de la „Contemporanul", 1977; Tradiționalism şi modernitate în deceniul al III-lea, 1980; Anii treizeci • Extrema dreaptă românească, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1995.

Ortiz, Ramiro (n. 1 iulie 1879, Chieti, Pescara, Italia – m. iulie 1947, Padova) – traducător. A studiat Literele la Napoli şi s-a perfecționat la Florența. A venit la Bucureşti în 1909. În 1913 a înființat catedra de literatură italiană la Universitatea Bucureşti. A plecat la Padova în 1933, la Universitate, catedra de literaturi neolatine, iar pe catedra lui a venit Al. Marcu. Al. Ciorănescu i+a fost de asemenea elev. Per la storia della cultura italiana in Rumania,1916; Dante – Divina Comedie, 1925 – 1932, traduce de G. Cosbuc, editie de R.O. Eminescu – Poesie, Milano, 1927. Doctor Honoris Causa al Univ. din Padova, membru onorific al Academiei Române, diploma de merit Dante Alighieri a revistei „Roma" pentru difuzarea culturii italiene în România şi activitatea la Institutul italian din Bucureşti (1924-1933). Dezvoltarea poeziei lirice italiene de la originile ei până la Dante, în "Neamul românesc", 1922; Medioevo rumeno, Roma, 1928; Problemi di poesia popolare neolatina e balcanica, Padova, 1938.

Ortodoxism - în istoria literaturii române există, cu sens diferit de cel general (doctrină creştină ortodoxă; conformism), acest concept inaugurat prin scrierile lui Nichifor Crainic şi care defineşte ansamblul teoretic şi doctrinar prevalent în deceniul al IV-lea al veacului al XX-lea, ansamblu manifestat în literatură prin afirmarea sentimentului religios ortodox, a naționalismului şi eliminarea minoritarilor, mai ales evrei, din universul culturii române.

Ovidiu (Publius Ovidius Naso) (n. 43 î.H., Sulmona, Italia – m. 17 d. H., Tomis, Scythia Minor, Dobrogea de azi, România) – poet. A fost printre susținătorii

imperiului şi se spune că a fost exilat pentru că o plăcea pe fiica împăratului. În realitate, prin scrierile lui anunța un spirit înnoitor, perceput ca o primejdie pentru chiar existența imperiului. Până astăzi Ovidiu este considerat precursorul ştiințelor naturii care vor modela arta Renaşterii, al căutării originilor planetare ale omului. Era semnul libertății de spirit care depăşea armătura educativă şi culturală a tot ceea ce fuseseră preceptele romane. Venea dintr-o mare cultură, care avea la acea dată o istorie bogată, modele de urmat şi se raporta, adesea, la cultura greacă. Alungat la Tomis, colonie grecească a Miletului, aflată pe locul Constanței de astăzi, a lăsat cele mai timpurii mărturii scrise despre viața geților, despre Marea Neagră (Pontus Euxinus), despre clima şi comunitatea omenească în care nimerise. Lucrări: Amores, 5 vol., elegii; Ars Amatoria; De medicamine faciei; Medea, Metamorphoseis, principala sa lucrare; Halieutica, Epistulae ex Ponto, Tristia.

P

Paleologu, Alexandru (n. 14 martie 1919, Bucureşti – m- 1 septembrie 2005, Bucureşti) - eseist.

A absolvit Dreptul la Bucureşti. A fost ataşat de Legație pe lângă Ministerul Afacerilor Externe. Domiciliu forțat şi închisoare (1959-1964). Discipol al lui Constantin Noica. Cercetător la Institutul de Istoria Artei, redactor la Editura Cartea Românească a Uniunii Scriitorilor. Senator al Partidului Alianței Civice şi Partidului Național Liberal în Parlamentul României (după 1989). Ambasador al României la Paris. Membru fondator al Societății Academice Române. Spirit echilibrat şi generos, a scris eseuri bazate pe propria experiență de viață: Spiritul şi litera, 1970, debut, Premiul Uniunii Scriitorilor; Bunul simț ca paradox, 1972; Simțul practic, 1974; Treptele lumii sau Calea către sine a lui Mihail Sadoveanu, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1978; Ipoteze de lucru, 1980; Souvenirs merveilleux d'un ambassadeur des Golans (Amintiri minunate

ale unui ambasador al Golanilor), 1990, Paris; Despre lucrurile cu adevărat importante, 1997; Interlocuțiuni, 1998.

Paler, Octavian (n. 2 iulie 1926, Lisa, jud,. Braşov) - eseist.

A studiat Filologia şi Dreptul la Bucureşti. Redactor şef la „Contemporanul", „România liberă". Membru al CC al PCR. Membru fondator al Societății Academice Române. S-a remarcat prin memoriile de călătorie în Egipt, Grecia, Italia: Drumuri prin memorie, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1972; Caminante • Jurnal (şi contrajurnal) mexican, 1980 şi prin eseurile care îmbină reflecții asupra timpului, artei şi istoriei: Mitologii subiective, 1975; Apărarea lui Galilei, 1978; Viața pe un peron, 1981; Polemici cordiale, 1983; Viața ca o coridă, 1987; Scrisori imaginare, 1992; Autoportret într-o oglindă spartă, 2004; Eul detestabil, 2005.

Palia de la Orăştie (1582) - prima traducere românească a Vechiului Testament. A fost tipărită de diecii Şerban (fiul lui Coresi) şi Marian şi cuprinde Geneza şi Exodul. Este un foarte prețios document de limba română veche.

Panaitescu, P. P. (n. 11 martie 1900, – m. 14 noiembrie 1967, Bucureşti) – istoric şi publicist.

Pană, Saşa (n. 8 august 1902, Dorohoi - m. 1977, Bucureşti) – poet. Toretician al avangardismului. A scos revista „unu", 1928. Grupul revistei era format din Tristan Tzara, Ilarie Voronca, Stefan Roll, B. Fundoianu, Marcel Iancu. A lăsat poezie avangardistă: Diagrame, 1930; Echinox arbitrar, 1931; Prozopoeme, 1971; Culoarea timpului, 1977, proză: In preajma mutărilor, 1965, antologii: Antologia literaturii române de avangardă, 1969 şi memorii: Născut în '02, 1973.

Pană, Zahu (n. 20 august 1921 in comuna aromaneasca Beala de Sus, Macedonia, în fosta Iugoslavie – m. 11 martie 2001; prenume la naştere: Zaharia) –

poet. Aromân. Venit în România în 1925, în Cadrilater. A absolvit Academia Comercială din Bucureşti. Arestat în 1941 pentru naționalism. A emigrat în SUA în 1965. A colaborat la „Cuvântul românesc" din Canada. Lucrări: Poezii din închisori, 1982; Cu acul pe săpun, 1989; Avanghipsiri" (Privelisti), 1996.

Pann, Anton (n. 1796, Sliven, Bulgaria -m. noiembrie 1854, Bucureşti; nume la naştere: Antonie Pantaleon) - poet şi muzician. A fost cântăreț de biserică şi profesor de muzică la şcoala românească din Şcheii Braşovului. Din 1843 a devenit proprietar de tipografie. A tipărit lucrări de cult şi lucrări proprii, de teorie muzicală: Gramatica melodică, după 1843. Preferința sa a mers către culegerea cântecelor de lume: Îndreptătorul beţivilor şi a poeziilor şi poveştilor populare: Poezii populare, 1846; Culegere de proverburi sau Povestea vorbii, 1847; Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea, 1853; Culegere de poveşti şi anegdote, 1854. A rămas cunoscut pentru prelucrarea originală a motivelor orientale şi balcanice. A compus muzica pentru poezia Un răsunet de Andrei Mureşanu, cunoscută azi sub numele Deşteaptă-te române şi devenită imnul național al României după 1989.

Panu, G(h)eorg(h)e (n. 9 martie 1848, Iaşi - m. 6 noiembrie 1910, Bucureşti) -memorialist, gazetar, critic literar. A studiat Dreptul la Iaşi şi şi-a luat doctoratul la Bruxelles. S-a specializat în Franța ca bursier al Junimii. Antijunimist, socialist ca ideologie, deputat liberal. A întemeiat Partidul Radical. A publicat studii despre starea economică şi socială a țărănimii. A scris critică şi teorie literară în spirit pozitivist. Ca literat a rămas prin Amintiri de la Junimea din Iaşi, 1908-1910. Alte lucrări: Studii asupra atârnării sau neatârnării politice a românilor în deosebite secule, 1872; Chestiuni politice, 1893.

Papadat-Bengescu, Hortensia (n. 8 decembrie 1876, Iveşti, jud. Galați - m. 5 martie 1955, Bucureşti) - prozatoare. Fiica generalului Bengescu şi soție de magistrat, avea o educație aleasă. A frecventat cenaclul Sburătorul al lui E. Lovinescu, a publicat cronici

literare, teatrale, muzicale, plastice la „Viața românească", „Sburătorul", „Vremea", „Adevĕrul literar şi artistic". Este considerată întemeietoarea romanului românesc de analiză: Ape adânci, 1919; Femeia în fața oglinzii, 1921); Concert din muzică de Bach, 1927; Drum ascuns, 1933 ş.a. A scris şi teatru: Bătrânul, 1920; Medievala, 1930. A primit Marele Premiu al Societății Scriitorilor Romani, 1936 şi Premiul Național pentru proză, 1946.

Papahagi, Marian (n. 14 octombrie 1948, Rm. Vâlcea - m. 18 ianuarie 1999, Roma) - critic literar. A absolvit Facultatea de limba şi literatura italiană la Universitatea din Roma. Specializare la Coimbra, Portugalia. Profesor şi rector la Universitatea din Cluj. Director la Accademia di România din Roma (din 1997), A scris lucrări de teorie literară şi comparatism: Exerciții de lectură, 1976; Eros şi utopie, 1980; Intelectualitate şi poezie, 1976; Studii despre lirica lui Duecento, 1981; Critica de atelier, 1983; Cumpănă şi semn, Premiul Uniunii Scriitorilor 1991. A lucrat la dicționarul Scriitori români, vol. I, A-G, 1994, Premiul Uniunii Scriitorilor, vol. II, D-L, 1998, coordonat de Mircea Zaciu.

Papahagi, Pericle (n. 1872, Avdela, azi Grecia - m. 20 ianuarie 1943, Silistra, Bulgaria) - folclorist. A absolvit Literele la Bucureşti. Specializare la Leipzig cu romanistul Gustav Weigand. Profesor la Salonic şi Bitolia. S-a ocupat de dialectele româneşti din sudul Dunării, aromânii şi meglenoromânii: Jocuri copilăreşti, culegere de folclor aromânesc, 1893; Din literatura poporană a aromânilor, 1900; Românii din Meglenia, 1900; Basme aromâne, 1905.

- „ - Tache (n. 20 octombrie 1892, Avdela, azi Grecia - m. 17 ianuarie 1977, Bucureşti) - folclorist şi dialectolog. A absolvit Literele la Bucureşti. A fost profesor la Univesitatea din Bucureşti. A lăsat. Dicționarul dialectului aromân general şi etimologic, 1963; Images d'etnographie roumaine (Imagini de etnografie românească), 3 vol., 1928-1934); Graiul şi folclorul Maramureşului,

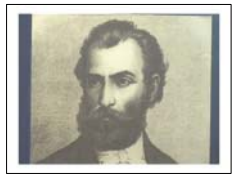

1925; Paralele folclorice greco-române, 1944.

Papilian, Victor (n. 17 iunie 1888, Galați - m. august 1956, Cluj) - medic, scriitor şi muzicolog. Profesor de anatomie la Universitatea din Cluj. A scris studii, manuale şi tratate de specialitate. A fost şi directorul Operei Române din Cluj, membru fondator al Filarmonicii Gheorghe Dima din Cluj, pe care a şi condus-o. A înființat Asociația Scriitorilor Români din Ardeal şi Banat (1936). A condus revista „Luceafărul" (1941-1945, Sibiu. A publicat romane: Ne leagă pământul, 1926; În credința celor şapte sfeşnice, 2 vol., 1933, culegeri de nuvele: Generalul Frangulea, 1925; Sufletul lui Faust, 1928; Nuvele olteneşti, 1946, piese de teatru: Teatru, 1945, memorii: Amintiri din teatru, 1968.

Papiu-Ilarian, Ioan (n. 29 august 1836, Uifalăul Săsesc, azi Corvineşti, Bistrița-Năsăud – m. 5 septembrie 1902, Gherla) – pedagog, preot, poet. A studiat Teologia la Viena. Profesor de română, latină şi greacă la Liceul din Năsăud, apoi preot al penitenciarului din Gherla şi director al tipografiei diecezane. A publicat proză şi versuri ăn „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", „Familia", "Sionul românesc" (Viena), „Aurora românească" (Pesta) ş.a. Autor de manuale şcolare: Abecedarul pentru şcoalele confesionale, 1874; Gramatica limbei române pentru şcoalele inferioare, 1893; Legendariu sau carte de cetit pentru şcoalele confesionale, 1895.

Pap(p)u Edgar(d) (n. 13/26 septembrie 1908, Bucureşti - m. 30 martie 1993, Bucureşti; nume la naştere: Edgard I. Pappu) - eseist şi istoric literar. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. S-a specializat la Viena şi Roma. A făcut închisoare (1961-1964) pentru că păstrase legături epistolare cu Mircea Eliade, Eugen Ionescu ş.a. Discipol al lui Tudor Vianu, profesor la Institutul de istoria artelor din Bucureşti. A primit Premiul special al Uniunii Scriitorilor pe 1978 pentru întreaga activitate. A scris sinteze în care se ocupă de locul literaturii şi culturii române în universalitate: Răspântii - forme de viață şi cultură, 1936; Artă şi imagine, 1939; Soluțiile artei în cultura modernă, 1943; Călătoriile Renaşterii şi noi structuri literare, 1967; Evoluția şi formele genului liric, 1968; Fețele lui Ianus, 1970; Arta şi umanul, 1974; Din clasicii noştri • Contribuții la ideea unui protocronism românesc, 1977; Barocul ca tip de existență, 1977; Existenta romantică, schiță morfologică a romantismului, 1980; Orizonturi la început de veac, 1982; Despre stiluri, 1986; Excurs prin literaturile lumii, 1990.

Paraschivescu, Miron Radu (n. 2 octombrie 1911, Zimnicea, jud. Teleorman -m. 17 februarie 1971, Bucureşti) - poet şi traducător. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. A colaborat la revistele antebelice de stânga („Cuvântul liber", „Reporter", „Era nouă", a scris poezie parabolică, unde aparent accentul cade pe culorile tari, limbajul argotic şi pitoresc, în realitate acesta fiind doar decorul unor trăiri profunde: Cântice țigăneşti, 1941; Declarația patetică, 1934-1948; Laude şi alte poeme, 1959; Tristele, 1968. A scris şi proză, comedii polițiste. A tradus din San Juan de la Cruz, Charles Peguy, Max Elskamp, Rainer Maria Rilke, Frederico García Lorca, Robert Desnos, Arthur Rimbaud, Louis Aragon, André Malraux, A.S. Puşkin, Maxim Gorki, Giuseppe Ungaretti.

Parnasianism - curent literar şi artistic apărut în Franța ca reacție la romantism, înglobează diverse tendințe ale celei de-a II-a jumătăți a veacului al XIX-lea, cărora le era comună căutarea perfecțiunii formale şi cultul „artei pentru artă". Reprezentanți: Theophile Gautier, Theodore de Banville, Leconte de Lisle, Charles Baudelaire, Hérédia, Mallarmé, Verlaine ş.a. La noi Al. Macedonski de pildă a cultivat parnasianismul.

Pas, Ion (n. 6 octombrie 1895, Bucureşti - m. 20 mai 1974, Bucureşti) - prozator. Colaborator la presa de stânga, membru în conducerea Uniunii Ziariştilor Profesionişti. După război ministru al Artelor, director general al Radioteleviziunii. A publicat romane cu vădite accente de stânga: Zilele vieții tale, 4 vol., 1948-1950); Lanțuri, 4 vol., 1950-1954; Carte despre vremuri lungi, 1968.

Pascaly, Mihai (n. 1830, Bucureşti – m. 30 septembrie 1882, Bucureşti) – autor dramatic, traducător. Grec la origine. Şi-a început cariera în trupa lui Costache Caragiali şi a

continuat cu Matei Millo. Şi-a întemeiat propria sa trupă, căreia a încercat să-i asigure un repertoriu scriind şi trasducând piese de teatru. A colindat în toate spațiile locuite de români, încercând să promoveze un mesaj cultural care să releve unitatea spiritului românesc. Mihai Eminescu, la rândul lui, şi-a început cariera ca sufleor în această trupă. Lucrări: Viitorul Românііі, 1859; Urarea şi dorul românilor în ziua de 24 Ianuarie 1863; Unirea țărilor şi a tuturor partidelor; Rotarul; Mihai Bravu; Vasile Lupu, domnul Moldovei; Moartea lui Constantin Brâncoveanu; Nenorocirea cuconului Bârzoi, bărbatul cucoanei Chirița. A localizat mai ales autori francezi: V. Sardou, Molière, O. Feuillet, Fr. Ponsard ş.a.

Pastior, Oskar (n. 1927, Sibiu) – poet. Deportat în Donbas ca etnic german (1945-1948). A studiat germanistica la Universitatea Bucureşti, a profesat ca jurnalist la Radiodifuziunea Bucureşti (1954-1959). Prieten cu Gellu Naum. Din 1969 trăieşte la Berlin. A primit premiul Berliner Kunstpreis, 1976, premiul Hugo Ball, 1990; premiul PeterHuchel şi titlul Doctor Honoris causa al Universității Lucian Blaga din Sibiu, 2001. Lucrări: Cuvinte deschise, 1964; Poezii, 1966; Der krimgotische Fächer, 1978; Wechselbalg, 1980; Opere complete, 1982; Vokalisen & Gimpelstifte, 1992; Eine kleine Kunstmachine, 1994; Villanella und Pantum, versuri, 2000; Jetzt kann man schreiben, was mann will, 2003. A tradus în germană Urmuz, München, 1976 şi Marin Sorescu, Fachirul începător/Der Fachir als Anfänger, Bucureşti, 1997.

Paşoptism - ideologie specifică intelectualilor români în preajma revoluției de la 1848, caracterizată prin afirmarea caracterului național, a necesității de a moderniza societatea - inclusiv sub aspect cultural - prin sincronizare cu restul Europei. Păstra elemente iluministe şi un optimism tonic, de origine populară. În ciuda înfrângerii revoluției de la 1848 în Țările Române şi a exilării principalilor săi promotori, paşoptismul a rămas fundamental prin faptul că a modificat mentalitatea românească şi a contribuit astfel la înfăptuirea Unirii de la 1859 şi a independenței de la 1877.

Patapievici, Horia Roman (n.

18 martie 1957, Bucureşti) – eseist. A absolvit Fizica solidelor la Universitatea Bucureşti. Specializări la Paris, Frankfurt, Oxford. Cercetător la ICPMS Bucureşti, după 1996 a urmărit realizarea programelor <Grupului pentru Dialog Social, din 2000 membru al Colegiului CNSAS, din 2005 director al Institutului Cultural Român. Membru fondator al Societății Academice Române. Lucrări: Cerul văzut prin lentilă, eseuri, 1995; Zbor în bătaia săgeții, 1995; Flying against the Arrow, Budapesta, 1995; Politice, 1996; Omul recent, 2001. Cursuri: Introduction in the History of Scientific Ideas, 1993; The Scientific Revolution, 1996; The Crisis of Modernity, 1998.

Pavelescu, Cincinat (n. 2 octombrie 1872, Bucureşti - m. 30 noiembrie 1934, Braşov) - poet. A făcut carieră juridică. S-a format la „Literatorul" lui Alexandru Macedonski. Laureat al Premiului Național pentru Poezie, 1927. A fost primul preşedinte al Societății Scriitorilor Români, 1908-1909. S-a remarcat îndeosebi prin poezia cu formă fixă: Poezii, 1911; Epigrame, 1925.

Păcală - personaj al povestirilor populare româneşti. Plin de umor, imaginație, îndrăzneală şi inteligență, prezintă similitudini cu Nastratin Hogea, Till Eulenspiegel, fiind o sinteză de caracteristici ale chiar spiritului românesc.

Păsări-Lăți-Lungilă - personaj de basm. Se poate lungi în mod miraculos şi este foarte agil. Îl ajută pe Făt Frumos să izbândească asupra răului.

Pătrăşcanu, D.D. (n. 8 octombrie 1872, Tomeşti, jud. Iaşi - m. 4 noiembrie 1937, Bucureşti) - prozator. Format în grupul „Vieții Româneşti". A scris literatură satirică şi umoristică: Schițe şi amintiri, 1909; Timothei Mucenicul, 1913; Candidat fără noroc şi alte povestiri folositoare, 1916; Un prânz de gală, 1928.

Păunescu, Adrian (n. 20 iulie 1943, Copăceni - Bălți, Basarabia) - poet. A absolvit Filologia la Bucureşti. A condus revista „Flacăra" (1973-1985) şi cenalul Flacăra (1973-1982), apoi revistele „Vremea" şi "Totuşi iubirea", cenaclul „Totuşi iubirea"(din 1990). După 1989, membru al Partidului Socialist al Muncii (1992-1996), în care calitate devine senator de Dolj,

apoi al PSD, continuând să fie parlamentar şi membru în diverse comisii. Poet social, de ua romantism arborescent: Ultrasentimente, debut, 1965; Mieii primi, 1966; Fântâna somnambulă, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1968; Istoria unei secunde, 1972; Pământul deocamdată, 1976; Manifest pentru sănătatea pământului, 1980; Iubiți-vă pe tunuri, 1981; Totuşi, iubirea, 1983; Manifest pentru mileniul trei, 1984; Sunt un om liber, 1989; Poezii cenzurate, 1990; Trilogia căruntă, cu volumele: Romaniada, Bieții lampagii, Noaptea marii bețiii, 1993-1994; Front fără învingători, 1995; Infracțiunea de a fi, 1996; Tragedia națională, 1997; Deromanizarea României, 1998; Cartea Cărților de poezie, 1999; Meserie mizerabilă, sufletul, 2000; Liber să sufăr, 2003.

Pârvan, Vasile (n. 10 octombrie 1882, Bucureşti, jud. Bacău - m. 26 iunie 1927, Bucureşti) - arheolog, eseist. A condus Şcoala românească din Roma. Membru al Academiei (1913). Autor al monumentalei lucrări Getica, 1926, a lăsat lucrări ce ni se propun ca antidot față de sentimentul tragic al existenței: Idei şi forme istorice, 1920, Memoriale, 1923.

Peltz, Isac (n. 12 februarie 1899, Bucureşti - m. 1980, Bucureşti) - prozator. Şcoală rabinică. A debutat sub semnul suprarealismului: Viata cu haz şi fără a numitului Stan, 1929, Premiul Societății Scriitorilor Români, evoluând apoi spre descrierea minuțioasă a vieții de la periferia oraşelor, mai ales a cartierelor evreieşti: Calea Văcăreşti, 1933; Foc în Hanul cu Tei, 2 vol., 1934; Israel însângerat, 1946; Max şi lumea lui, 1957. A tradus din literatura rusă. A primit Premiul Special al Uniunii Scriitorilor pentru întreaga activitate, 1979.

Pepelea - personaj al povestirilor plin de perspicacitate, umor, pus pe glume. Face parte din familia spirituală a lui Păcală.

Perpessicius (n. 21 octombrie 1891, Brăila – m. 20 martie 1971, Bucureşti; nume la naştere: Dimitrie S. Panaitescu) - poet şi critic literar. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. Invalid (fără mâna dreaptă) din primul război mondial. Membru al Academiei (1955), director fondator al Muzeului Literaturii Române (din 1957). A început editarea Operelor

complete de Minai Eminescu şi a publicat şase volume (antumele: 1939-1969). A scris sistematic cronică literară în „Mişcarea literară", „Săptămâna muncii intelectuale şi artistice", „Revista Fundațiilor Regale", „Gazeta literară" ş.a., strânse în volumele Mențiuni critice, 1928; Mențiuni de istorie literară şi folclor, 3 vol., 1957-1967. Ca poet descinde din simbolism: Scut şi targă, 1926; Itinerar sentimental, 1931. Laureat al Premiului Național (1940) şi al Premiului de Stat (1954).

Peşacov, Gheorghe (n. 15 aprilie 1785, Vidin, Vlaho-Clisura, Bulgaria – m. 1 noiembrie 1854, Bucureşti; nume la naştere: Gheorghian Peşica) – poet. Aromân. A semnat şi Pestrăşescu. Translator la Arhivele Statului. A scris versuri în română, bulgară, greacă. În bune relații cu Văcăreştii, îi cunoştea pe Anton Pann şi B. P. Mumuleanu. A participat la mişcarea revoluționară a lui Tudor Vladimirescu (1821). Lucrări: Prietenia din univers, 1847.A lăsat în manuscris Memorii.

Petică, Ştefan (n. 15 octombrie 1877, Suceşti, jud. Galați - m. 17 octombrie 1904, Bucureşti) - poet. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti, intrând de timpuriu în mişcarea socialistă. Este unul dintre cei mai cunoscuți poeți simbolişti: Fecioara în alb, 1902; Cântecul toamnei, 1909 postum. A mai scris poeme în proză, eseuri: Estetismul lui Ruskin, Poezia nouă, Decadența sculpturii, teatru: Frații, 1902.

Petrescu, Camil (n. 9 aprilie 1894, Bucureşti - m. 14 mai 1957, Bucureşti) - scriitor. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. A editat revistele „Țara" şi „Limba română" la Timişoara, „Săptămâna muncii intelectuale şi artistice" şi „Cetatea literară" la Bucureşti. A frecventat cenaclul Sburătorul, a fost redactor la Editura Fundațiilor Regale, director al Teatrului Național din Bucureşti. Membru al Academiei (1948). A scris eseuri filosofice: Husserl, o introducere în fenomenologie, 1938; Doctrina substanței, 2 vol., 1988, postum; teatru: Jocul ielelor, 1918; Danton, 1925; Suflete tari, 1922; Mitică Popescu 1925-1926; Bălcescu, 1948 şi despre teatru: Modalitatea estetică a teatrului, 1937, roman: Ultima noapte de

dragoste, întâia noapte de război, 1930; Patul lui Procust, 1933; Un om între oameni, 3 vol., 1953-1957, Premiul de Stat şi despre roman: Teze şi antiteze, 1936, versuri: Versuri, 1923; Transcendentalia, 1931, note de călătorie: Rapid-Constantinopol-Bioram, 1939. În centrul tuturor scrierilor sale se află problematica intelectualului.

Petrescu, Cezar (n. 1 decembrie 1892, Hodura, jud. Iaşi - m. 9 martie 1961, Bucureşti) – prozator. A absolvit Dreptul la Iaşi. A avut o întinsă activitate publicistică: redactor la "Adevĕrul", „Dimineața", „Bucovina" ş.a. şi a scos revista „Gândirea", 1921. Membru al Academiei (1955). A scris romane şi nuvele inegale ca valoare, ambiționând, în stil balzacian, să dea o cronică a veacului al XX-lea românesc: Întunecare, 1927; Calea Victoriei, 1929); Simfonia fantastică, 1929; Calea Victoriei, 1930; Comoara regelui Dromihet, 1931); Oraş patriarhal, 1931; Kremlin, 1931; Aurul negru, 1932; Greta Garbo, 1932; Plecat fără adresă, 1932; Apostol, 1935; 1907, 1937; Ochii strigoiului, 1939; Carlton, 1941; Războiul lui Ion Săracu, 1945. A scris şi literatură pentru copii: Fram, ursul polar, 1932, scenarii de film: Nepoții gornistului, împreună cu Mihai Novicov, 1952, Premiul de Stat şi a tradus din Balzac, Tolstoi, Sienkiewicz ş.a. Laureat al Premiului Național pentru Literaură (1931).

Petreu, Marta (n. 14 martie 1955, Cluj) – critic literar. A absolvit filosofia la Universitatea Babeş-Boyai din Cluj, şi-a luat doctoratul la Bucureşti, este profesor la Universitatea din Cluj. Conduce revista „Apostrof". Aduceți verbele, versuri, debut, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1981; Dimineața tinerelor doamne, versuri, 1983; Teze neterminate, eseuri, 1991; Poeme neruşinate, 1993; Jocurile manierismului logic, eseuri, 1995; Cartea Miniei, versuri, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1997; Falanga, versuri, 2001; Filosofia lui Caragiale, 2003; Conversații cu…, 2004.

Petrino, Dimitrie (n. 1838, Rujnița, Soroca, Basarabia – m. 30 aprilie 1878, Bucureşti) – poet. Hurmuzachi după mamă, din familia de cărturari. Membru al Societății pentru cultura şi literatura română în Bucovina. Romantic şi bolnav de ftizie, deşi

contemporan cu Eminescu, este considerat un precursor al lui. Atras de junimism, colaborează la „Convorbiri literare". Lucrări: Suspinul meu, 1863; Flori de mormânt, 1867; studiul Puține cuvinte despre coruperea limbei române în Bucovina, 1869.

Petrovici, Emil (n. 4 ianuarie 1899, Toracul Mic, Banatul Sârbesc - m. 7 octombrie 1968, Blaj) - folclorist. A absolvit Literele la Cluj. Specializări în Franța şi Bulgaria. Profesor şi rector al Universității din Cluj, preşedinte al Filialei Cluj a Academiei, membru fondator şi preşedinte al Asociației Slaviştilor din România (1956-1968). A întemeiat revista „Romanoslavica" (1963). Membru al Academiei (1948) şi al Academiei Bulgare de ştiințe. S-a preocupat în special de dialectele româneşti de la sudul Dunării, dar nu numai: Cercetări în Munții Apuseni, 1925); Folclor din Valea Almăjului, 1935; Folclor de la molii din Scărişoara, 1939; Note de folclor de la românii din Valea Mlavei, 1942; Rimele româneşti din punct de vedere fonologic, 1955. Premiul de Stat în 1953 şi 1963. Despre nazalitate în limba română, Graiul carasovenilor, Folclor din Valea Almăjului, 1935; Folclor de la moții din Scarişoara, 1939; Note de folclor de la românii din Valea Mlavei, 1942. Este autor de lucrări de referință în istoria literaturii române: Texte dialectale, Leipzig, 1943 sau coautor la remarcabila operă a folcloristicii româneşti Atlasul lingvistic român, partea a II-a, 1940, în colaborare cu Puşcariu şi seria nouă, vol I-VI, în colaborare cu Petruş).

Petrovici, Ion (n. 54 iunie 1898, Tecuci - m. 17 februarie 1972, Bucureşti) - filosof şi memorialist. Discipol al lui Titu Maiorescu, ministru al Culturii şi Propagandei, membru al Academiei (1934), exclus (1948) şi reconfirmat (1990). După război a făcut închisoare. Prieten cu Léon Brunschvicg şi Nicolai Hartmann, exeget al lui Kant şi Schopenhauer. În domeniul literaturii a scris Amintiri universitare, 1920, Figuri dispărute, 1937; Amintirile unui băiat de familie, 1938; De-a lungul unei vieți, 1966. Camil Petrescu a fost unul dintre admiratorii săi în materie de filosofie şi a publicat un studiu în Istoria filosofiei române, 3 vol., 1938, dedicat lui Ion Petrovici. De altfel întreaga istorie este un omagiu lui I.P.

Petru Cercel (n. ~1545 – m. ~1590) – cărturar. Fiul domnitorului muntean Pătraşcu cel Bun. A fost ostatic la

Constantinopol, 1555, apoi exilat în insula Rhodos, apoi într-o închisoare din Siria. Fuge în 1569 la Alep. De acolo ajunge la Braşov şi, protejat de regele Sigismund al Poloniei (1572), colindă Europa: Viena, Genova, Roma, Paris. I-a cunoscut pe împărații Maximilian al II-lea în Italia, Henric al II-lea în Franța, pe papa Grigore al XIII-lea. Ştia douăsprezece limbi şi visa să trezească spiritul european pentru a reacționa contra otomanilor. A ajuns domn al Țării Româneşti (1583-1585) cu sprijin francez, a edificat Curtea şi biserica Domnească de la Târgovişte, monument renascentist. Mazilit, se retrage în Trnsilvania, e întemnițat la Hust, evadează, se duce din nou la Viena, Veneția, Roma, Constantinopol. Acolo este întemnițat la Edicule şi ucis în drum spre Rodos. Iradierea culturală a scurtei sale domnii a fost însă uriaşă. Mai târziu, renaşterea bâncoveneadscă i s-a datorat. A avut relații strânse cu tipograful Coresi, din Braşov, căruia i-a comandat un Evangheliar, 1583.

Philippide, Alexandru (n. 1 mai 1859, Bârlad - m. 12 august 1933, Iaşi) - filolog. A absolvit Literele la Iaşi. Specializare la Halle. Profesor la Universitatea din Iaşi. Întemeietor al şcolii lingvistice de la Iaşi. Membru al Academiei. A scris lucrări ştiințifice: Principii de istoria limbii, 1894; Gramatica elementară a limbii române, 1897. A emis o teorie originală despre formarea limbii şi a poporului român: Originea românilor, 2 vol., 1925-1928.

- „ - Alexandru Al. (n. 1 aprilie 1900, Iaşi - m. 8 februarie 1979, Bucureşti) - scriitor. A absolvit Dreptul, Literele şi Filosofia la Iaşi. Specializări la Berlin şi Paris. A lucrat la Ministerul de Externe şi Ministerul Propagandei. A fost membru al Academiei (1963). S-a remarcat îndeosebi ca poet, romantic prin sensibilitate şi modem în expresie: Aur sterp, 1922; Stânci fulgerate, 1930; Visuri în vuietul vremii, 1939);

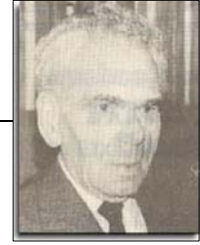

Monolog în Babilon, 1967. Ca prozator a scris nuvele fantastice: Floarea din prăpastie, 1942. În ultima parte a vieții a scris eseuri remarcabile despre Andersen, William Blake, Cehov, Kleist, Lermontov, Schiller, Thomas Mann: Studii de literatură universală, 1966. A tradus din Hoffmann, Hölderlin, Novalis, Mörike, Rilke, Goethe, Schiller, Heine, Thomas Mann, Voltaire, Baudelaire, Puşkin, Lermontov. Laureat al Marelui Premiu al Uniunii Scriitorilor (1977) şi al Premiului Herder (1967).

Pillat, Dinu (n. 20 noiembrie 1921, Bucureşti - m. 5 decembrie 1975, Bucureşti) - eseist. Fiul lui Ion Pillat. A absolvit Literele la Bucureşti. Cercetător la Institutul de Teorie literară şi folclor. A scris proză influențat fiind de Ion Teodoreanu şi James Joyce: Tinerețe ciudată, 1943; Moartea cotidiană, 1946. Eseurile sale au tendințe monografice: Mozaic istorico-literar, 1968; Ion Barbu, 1969; Dostoievski în conştiința literară românească, 1976, postum.

- „- Ion (n. 31 martie 1891, Bucureşti - m. 17 aprilie 1945; Bucureşti) - poet. Rudă cu Ion Brătianu. A absolvit Liceul Henri IV la Paris şi, tot acolo, şi-a luat licența în Istorie-Geografie şi Ştiințe Juridice. A participat la Conferința de pace de la Paris (1919). A fost deputat, senator, membru al Academiei (1936). A condus împreună cu Horia Furtună şi Adrian Maniu revista „Flacăra" (1916), apoi „Cugetul românesc" împreună cu Tudor Arghezi (1922-1924) şi a participat la apariția „Gândirii". I-a cunoscut pe Jules Romains, Jorge Guillén, Georges Duhamel, Paul Claudel, Saint John Perse. A frecventat cenaclul lui Alexandru Macedonski. Poezia lui se situează între tradiționalism, parnasianism şi simbolism: Visări păgâne, 1914; Grădina între ziduri, 1919; Pe Argeş în sus, 1923; Limpezimi, 1928; Țărm pierdut, 1937; Poeme într-un vers, 1935. A tradus din Baudelaire, Francis Jammes, Saint John Perse, Paul Claudel, Paul Valéry, Robert Frost, T.S. Eliot, Goethe ş.a.

Piru, Alexandru (n. 22 august 1917, Mărgineni, jud. Bacău - m. 6 noiembrie 1993, Bucureşti) - istoric şi critic literar. A absolvit Filologia la Iaşi. Discipol şi colaborator al lui G. Călinescu. Profesor la universitățile din Bucureşti şi Craiova. Senator în Parlamentul României în legislatura 1990-

1994, plecat prin demisie în 1992. Aspira să ofere o imagine completă despre literatura română. A scris studii monografice: Opera lui G. Ibrăileanu, 1959; Liviu Rebreanu, 1965; Costache Negruzzi, 1966; Introducere în opera lui I. Eliade Rădulescu, 1971 şi sintetice: Literatura română veche, 1961; Literatura română premodernă, 1964; Panorama deceniului literar românesc, 1940-1950, 1968; Poezia română contemporană, 1950-1975, 2 vol., 1975; Ultimele comentarii critice, postum, 2004.. A scris şi un roman, Cearta, 1969.

Pituţ, Gheorghe (n. 1 aprilie 1940, Sălişte a de Beiuş, Bihor - m. 6 iunie 1991, Bucureşti) - poet. A absolvit Filologia la Bucureşti şi a fost redactor la diverse publicații literare. Scrie o poezie a primitivismului modern: Poarta cetății, 1968; Cine mă apără, 1968; Ochiul neantului, 1969; Sunetul originar, 1970; Fum, 1971; Stele fixe, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1977; Noaptea luminată, 1982. A lăsat şi eseuri: Locuri şi oameni • Scriitori şi parabole, 1982.

Piuariu-Molnar, Ioan (n. 1749, Sadu, Sibiu – m. 16 martie 1815, Sibiu) – cărturar. A făcut Medicina la Viena, specializare în chirurgia ochiului. A fost medicul oculist al Transilvaniei şi primul profesor român cu rang universitar din Transilvania (Cluj). Ca formație culturală era iluminist, considerând că miza reuşitei este cultivarea normelor corecte ale limbii române. Lucrări: Economia stupilor, 1785; Deutsch-walachische Sprachlehre, gramarică comparată, 1788; Paraenesis et auditores chyrurgiae in Liceo Regio Academico Claudiopolitano, 1793; Retorică adică învățarea şi întocmirea frumoasei cuvântări, 1798; Wörterbüchlein deutsch und wallachisches (Vocabular nemțesc şi românesc), dicționar, postum, 1822.

„Plai românesc” (1990-2003, Cernăuți, Bucovina) – publicație lunară a Asociației Culturale ‚M. Eminescu’ din Bucovina. Director Ştefan Broască. Şi în România a apărut o ediție a acestei publicații, la Deva. A susținut idntitatea românească, în condițiile separatismului promovat oficial, care pretinde că românii din Bucovina de Nord sunt „Moldoveni”, diferiți etnic de marele bazin al românității.

Plattner, Johann (n. 6 martie 1854, Slimnic, jud. Sibiu - m. 17 decembrie 1942, Sibiu) - scriitor de naționalitate germană. Scrierile sale în proză şi dramatice se bazează pe folclorul săsesc, țigănesc şi românesc, cules de el însuşi sau prelucrat: Schetzgräber, Bauerngestalten und anderes aus Siebenbürgen (Căutătorii de comori, figuri de țărani şi altele din Transilavania), 1928.

Plămădeală, Antonie (n. 17 noiembrie 1926, Stolniceşti, Lăpuşna, Basarabia; prenume la naştere Leonida) – istoric, preot. A făcut Teologia la Bucureşti şi Cluj. Arestat în perioada 1954-1956 pentru activități anticomuniste, exclus din cler în 1959, a fost muncitor până în 1968, când a revenit în rândurile clerului, fiind trimis la specializare la Heythrop College, Oxford. În 1970 devine episcop-vicar patriarhal cu supranumele Ploieşteanul şi rector al Institutului Teologic din Bucureşti. În 1982 devine arhiepiscop al Sibiului şi mitropolit al Ardealului. Unul dintre cei mai buni specialişti români în probleme de ecumenism, a stabilit foarte bune contacte cu bisericile româneşti din diaspora, ajutându-le să păstreze identitatea culturală a comunităților de români. Lucrări: Clerici ortodocşi ctitori de limbă şi cultură Românească, 1977; Ca toți să fie una, 1979; Tradiție şi libertate în spiritualitatea românească, 1983; Lupta împotriva deznaționalizării românilor din Tranvilvania în timpul dualismului austro-ungar în vremea lui Miron Românul (1874 - 1898), după acte, documente şi corespondențe, 1986; Elie Miron Cristea. Documente şi corespondență, 1987; Tâlcuri noi la texte vechi. Predici, 1999.

Pleşu, Andrei (n. 23 august 1948, Bucureşti) - eseist. Elev, ca şi Gabriel Liiceanu, al lui Constantin Noica la Păltiniş. De două ori bursier Humboldt (1982, 1992). Cercetător la Institutul de Artă (până în 1989), ministru al Culturii (1990) şi de Externe (1999), consilier prezidențial (2005), consilier la Institutul Cultural Român. A înființat revista „Dilema”, azi „Dilema veche”. Membru fondator al SocietățiiNoua Europă (2000). Premiul pentru Critică al Uniunii Artiştilor Plastici, 1980; Premiul Grupului pentru Dialog Social, 1990; Premiul pentru Critică al Uniunii Scriitorilor,

1996, Légion d'Honneur în grad de comandor, 1999. Lucrări: Călătorie în lumea formelor, 1974; Pitoresc şi melancolie, 1980; Francesco Guardi, 1981; Ochiul şi lucrurile, 1986; Minima moralia, 1988; Dialoguri de seară, 1991; Jurnalul de la Tescani, 1993; Limba păsărilor, 1994; Chipuri şi măşti ale tranziției, 1996; Despre îngeri, 2003; Obscenitate publică, 2004.

Pluguşor - colindă de Anul Nou. În ajun, seara, se rostesc urări pe text recitativ epic de către un solist şi grup însoțitor care cântă refrenul, pe fond de veselie zgomotoasă (tălăngi, pocnete de bici, muzică, strigăte). Origine laică, precreştină, influențe religioase.

Poemul este o specie în proză ori versuri, a genului epic ori liric, care evocă fapte istorice ori legendare, fiind din aceeaşi serie cu balada (dar mai lung decât ea) şi epopeea (dar mai scurt decât ea). Are diverse sub-specii: poem eroic, eroi-comic. Prin extensie, astăzi este numit poem orice producție lirică în versuri care se defineşte printr-un conținut unitar ca temă şi ca public-țintă. În acest sens restrâns, trebuie să menționăm specii ale liricii care sunt de sine stătătoare şi poartă nume diferite, după modelul de formă fixă a aşezării rimelor şi a numărului de versuri din strofele sale: rondelul, sonetul, glosa, trioletul, catrenul, octava.

Poenaru, Petrache (n. 10 ianuarie 1799, Beneşti, Vâlcea – m. 2 octombrie 1875, Bucureşti) – cărturar. Secretarul lui Tudor Vladimirescu. Inventatorul stiloului. Strălucit pedagog, unul dintre întemeietorii învățământului românesc, profesor şi director al Colegiului "Sfântul Sava", autor de manuale şi coautor (alături de Florian Aaron şi George Hill) al unui Vocabular franțezo-românesc, 2 volume, 1840-1841. Învățământul primar românesc devine din 1831 sarcină publică, prin Regulamentului Organic. Între 1832-1848 Petrache Poenaru fucționează ca director al Eforiei Şcoalelor Naționale, calitate în care se afirmă ca unul dintre promotorii ideii de şcoală națională unitară. Şcolile publice săteşti, înființate din toamna lui 1838, în pofida tuturor greutăților, prin strădania lui P. Poenaru şi a altor oameni de cultură ai vremii, s-au răspândit în toate județele Țării Româneşti, numărul lor ajungând în anul revoluției paşoptiste la 2236. Reacțiunea instaurată după înabuşirea revoluției a ordonat

închiderea acestor şcoli, considerându-le periculoase. Abia la 25 noiembrie 1864, după mica Unire, se decretează Legea instrucțiunii publice. Astfel a putut căpăta viață, în cadrul reformelor înnoitoare din timpul domniei lui Cuza, prima lege şcolară a statului român, care instaura principiile democratice ale obligativității şi gratuității învățământului elementar. România era, grație şi activitatii lui Petrache Poenaru, printre puținele țări din Europa - după Norvegia, Suedia şi Prusia - care a proclamat aceste principii moderne printr-o Lege a învățământului.

Pogor, Vasile (n. 20 august 1833, Iaşi - m. 20 martie 1906, Iaşi) - scriitor. A făcut studii juridice la Paris. A participat la conspirația care l-a răsturnat pe Al. I. Cuza şi a adus monarhia. A fost prefect al județului Iaşi, unul dintre fondatorii Societății Junimea şi proprietarul tipografiei unde s-au tipărit „Convorbiri literare". Adept al pozitivismului, a evoluat spre schopenhauerism sub influența lui Titu Maiorescu. Ca scriitor a lăsat poeme şi nuvele influențate puternic de Eminescu. A publicat în „Convorbiri literare" poeme: Nirvana, Calea vieții, nuvele: Cele cinci surori de la Târgul Neamțului, cânticele comice în genul lui Vasile Alecsandri: Paharnicul Chifterescu. A fost un bun traducător, bine informat în literatura universală contemporană. A fost primul traducător român al lui E. A. Poe şi Baudelaire.

Pompiliu, Miron (n. 20 iunie 1848, Ştel, azi Petru Groza - m. 19 noiembrie 1897, Iaşi; prenume la naştere: Nicolae) - folclorist, scriitor. A făcut liceul la Beiuş şi Oradea, Dreptul la Pesta. Pentru activități pro-româneşti este silit să fugă peste munți. Face Literele la Bucureşti. Membru al Societății Orientul. Face parte din gruparea lui B. P. Hasdeu. A debutat la „Familia" din Oradea, odată cu Eminescu. A scris, după model popular, basme: Ileana Cosânzeana, din cosiță floarea-i cântă, nouă-mpărății ascultă. A cules folclor: Balade populare române, 1870. A tradus din Goethe, Schiller, Uhland, Heine, Lenau, Lamartine ş.a.

Pop, Ion (n. 1 iulie 1941, Mireşu Mare, Maramureş) - poet şi istoric literar. A absolvit Filologia la Cluj. Profesor la Universitatea din Cluj. A condus revista „Echinocțiu” (1969-1986). Director al Centrului Cultural din Paris (1990 - 1993, demisionat). Scrie o poezie echilibrat reflexivă, intelectuală: Biata mea cumințenie, 1969; Gramatică târzie, 1977; Soarele şi uitarea, 1985; Amânarea generală, 1990 şi eseuri de bună calitate: Avangarda poetică românească în contextul mişcării europene, 1972; Poezia unei generații, 1973; Ore franceze, 1979; Lucian Blaga. Universul liric, 1981; A scrie şi a fi, Ilarie Voronca şi metamorfozele poeziei, 1993: Recapitulări, 1995; Pagini transparente, 1997. A tradus critică literară, din Georges Poulet şi Jean Starobinski.

Pop, Ion Aurel (n. 1 ianuarie 1955, Santioana, Cluj) – istoric. Director al Centrului Cultural din New York (1990-1993, demisionat), director şi profesor invitat la Institutul Cultural Român şi Cercetare Umanistă din Veneția. Membru corespondent al Academiei Române (2001). Director al Centrului de Studii Transilvane din Cluj. Lucrări: Instituții Medievale Româneşti: Adunările Cneziale şi Nobiliare (Boiereşti) din Transilvania în secolele XIV-XVI, 1991; Ethnie Et Confession en Transylvanie: du XIII-e au XIX-e si7cles, 1996; Istoria Transilvaniei medievale: de la etnogeneza românilor până la Mihai Viteazul, 1996; Românii şi România: o scurtă istorie 1998; Memoriu topografic şi statistic asupra Basarabiei, Valahiei şi Moldovei. Provincii ale Turciei din Europa, de Antoine François Le Clerc, ediție îngrijită împreună cu Aurel Pop şi Sorin Şipoş, 2005.

Pop, Simion (n. 25 septembrie 1930, Valea Chioarului, jud. Maramureş) - publicist şi prozator. A excelat în reportajul literar: Paralela '45, Premiul Academiei, 1958; Pieton în Cuba, 1963; Orga de bambus • Romanul unei aventuri, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1966; Cartea Chinei, 1977; Oraşe infidele, 2 vol., 1985-1986. A scris şi romane: Triunghiul, 1964; Amfora sabină,

1970; Civica, 1973; Marşul alb, 1974; Amfitrion, 1976; Fotograful de îngeri, 1980. A scris şi versuri: Debarcînd în amurg, 1990.

Pop-Cicio, Ştefan (n. 1 aprilie 1865, Sigău, Solnoc-Dobâca, Someş – m. 16 februarie 1934, Arad) – gazetar. A studiat Dreptul la Viena şi Budapesta. Preşedinte executiv al Consiliului Național Român, a susținut la Haga şi Bruxelles drepturile românilor, a pregătit Marea Unire. A deschis Adunarea de la Blaj. Deputat în Parlamentul României, ministru de stat pentru Transilvania, preşedinte al Camerei.

Pop-Florantin, Ioan (n. 8 august 1843, Popteleac, Sălaj – m. 20 august 1936, Bucureşti) – estetician. A absolvit Filologia la Viena, cu o teză despre sistemul fonetic al limbii române, după care trece munții în România. Membru al Junimii. Ca estetician a rămas în umbra lui Maiorescu: Principii fundamentale pentru filosofia limbei, 1869; Specificări asupra artei, 1874; Frumusețea liniară şi frumusețea omului, 1897; Ortografia corectată, față de erorile Academiei Române, 1915. A scris nuvele: Decebal, 1869; Pribeagul, 1869; O floare albă, 1869; Juanita, 1860. A avut o tentatăvă de epopee: Ştefaniada, 1925.

Pop-Reteganul, Ion (n. 10 iunie 1853, Reteag, jud. Bistrița-Năsăud - m. 3 aprilie 1905, Reteag, jud. Bistrița-Năsăud) - folclorist. A absolvit Şcoala normală la Năsăud şi a fost învățător în satul natal. A avut relații ştiințifice cu T. T. Burada, A. Gorovei, Jan Urban-Jarnik, At. M. Marienescu ş.a. A publicat culegeri de folclor: Trandafiri şi viorele, 1884; Poveşti ardeleneşti culese din gura poporului, 5 vol., 1888; Poezii populare • Cântece bătrâneşti, 1900. A fost şi entograf, descriind portul şi obiceiurile țăranului român.

Pop, Vasile Gherman (n. 13 octombrie 1850, Crasna-Storojineț, Bucovina – m. 21 iunie 1909, Bucureşti) – filolog. A absolvit Literele la Bucureşti, a fost funcționar la Ministerul Instrucțiunii şi Cultelor. Lucrări: Aurora Bucovinei. Poezii. Cu o privire fugitivă asupra mişcării literare din acea provincie a Daciei, 1872; Conspect asupra literaturei române şi scriitorilor ei de la

început şi până astăzi, în ordine cronologică, 1875-1876.

Popa, Dumitru Radu (n. 1949, Bucureşti) - prozator. A absolvit Filologia la Bucureşti. A emigrat în SUA în . Lucrări: Călătoria, 1982; Fisura, 1985; Little Bones in Winter, 1996; Panic Syndrome!, 1997; Inchide ochii, 1998; Traversând Washington Square, 1999; La Revoluția română, 2000.

Popa, Marian (n. 15 septembrie 1938, Bucureşti) – istoric literar, eseist. A absolvit Filologia la Bucureşti şi a lucrat la aceeaşi facultate. A plecat în Germania . Lucrări: Ideologia literară poporanistă. Contribuția lui G. Ibrăileanu şi bibliografia problemei, 1964; Homo fictus, 1968; Dicționar de literatură română contemporană, 1971; Comicologia, 1975; Podul aerian, 1981; Geschichte der rumänischen Literatur, 1980; Dicționarul scriitorilor români din exil, 2000; Istoria literaturii române de azi pe mâine, 2 vol., Premiul Uniunii Scriitorilor, 2001.

Popa, Vasko (n. 29 iunie 1922, Grebenaț, Banatul Sârbesc - m. 5 ianuarie 1991, Belgrad; prenume la naştere: Vasile) - poet. A studiat Filosofia la Belgrad, Bucureşti şi Viena. Fondator al revistei „Lumina" din Vârşeț. În timpul ocupației germane a fost internat în lagărul de la Becicherec. A scris în sârbo-croată, fiind considerat cel mai mare poet contemporan al lugoslaviei. Membru al Academiei Sârbe de Ştiințe şi Arte. Versurile sale cuprind numeroase referiri la universul românesc căruia îi aparține poetul: Kora (Scoarța), 1953; Nepocin polje (Câmpia neodihnei, 1956); Usprovna zemlja (Țara verticală), 1972); Rez (Incizie), 1981. Prieten cu Nichita Stănescu, a fost tradus de acesta la Bucureşti în 1966, apoi de Marin Sorescu în 1983. A fost tradus în numeroase limbi de circulație universală.

Popa, Victor Ion (n. 29 iunie 1895, Bârlad - m. 30 martie 1946, Bucureşti) - dramaturg. A studiat Dreptul la Iaşi, urmând în paralel şi Conservatorul de muzică şi artă dramatică. S-a remarcat mai ales prin comediile sale: Muşcata din fereastră, 1928; Take, Ianke şi Cadâr, 1932, dar a scris şi nuvele: Ghiceşte-mi în cafea, 1938 şi romane: Velerim şi Veler Doamne, 1933; Sfârlează cu Fofează, 1936, de bună ținută epică.

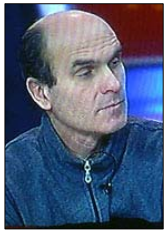

Popescu, Cristian Tudor (n. 1 octombrie 1956, Bucureşti) – jurnalist. A absolvit Facultatea de Automatizări şi Calculatoare la Bucureşti, a fost redactor şef adjunct al ziarului „Adevărul", în care calitate a condus suplimentul „Adevărul literar şi artistic". În prezent redactor şef al ziarului „Gândul". Preşedinte al Clubului Român de Presă (din 2003). Publică literatură science fiction: Planetarium, 1987, Premiul Congresului European de SF, Montpellier, Franța; Vremea mânzului sec, 1991; Imperiul oglinzilor strâmbe, 1993; Copiii fiarei, 1997; Timp mort, 1998; Sportul minții, 2001.. A tradus Stanislav Lem – Edificiul nebuniei absolute, 1995.

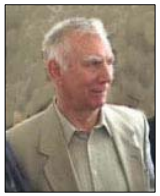

Popescu, Dumitru Radu (n. 20 august 1935, Păuşa, jud. Bihor) - scriitor. A început Medicina, pe care a părăsit-o spre a absolvi Filologia la Cluj. A fost redactor şef al revistei „Tribuna", preşedinte al Uniunii Scriitorilor, redactor şef al Editurii Viitorul românesc. Membru corespondent al Academiei Române (1997). Marele Premiu al Criticii teatrale în 1990. Scrie proză scurtă şi nuvele: Fuga, 1958; Vara oltenilor, 1964; Dor, 1966; F, 1969, Premiul Uniunii Scriitorilor; Vânătoarea regală, 1973; Leul albastru, 1981; Oraşul îngerilor, 1985; şi piese de teatru: Muntele, 1978; Piticul din grădina de vară, 1973; Mireasa cu gene false şi Dragostea e ca şi-o râie, ambele 1994, Premiul Uniunii Scriitorilor; Păpuşarii cehi, 1996; Anglia, Premiul Uniunii Scriitorilor, 2003. Scenarii de film: La porțile pământului, 1966; Balul de sâmbătă seara, 1968; Duios Anastasia trecea, 1969; Fructe de pădure, 1983; Nelu, 1988; Rochia albă de dantelă, 1989; 15, 2005.

Popescu, Petre (n. 17 mai 1917, lângă Buzău) – preot. A absolvit Teologia ortodoxă la Cernăuți şi cea protestantă la Paris. Emigrat în Canada din 1951. Vicepreşedinte al Centrului Cultural Român din Montréal, la edificarea căruia a şi contribuit (1982), bogată activitate comunitară, de strângere a relațiilor între românii aflați în afara granițelor, în diverse părți ale lumii, ca şi între aceştia şi cultura patriei de origine. Redacterază revista „Candela" din Montréal,

colaborează la „Revista de Cercetări Ştiintifice" din Paris, la unele reviste din Canada: „Cuvântul Românesc" (Hamilton), „Luceafărul românesc" (Montréal) şi din Statele Unite: „America" (Cleveland).

Popescu, Petru (n. 2 februarie 1944, Bucureşti) - poet şi prozator. A absolvit Institutul de limbi străine (engleza) la Bucureşti. Funcționar la Biblioteca Centrală Universitară, redactor la „România literară". Bursier al Premiului Herder, Viena (1971-1972) şi al Universității Iowa (1974), expatriat în 1975 în Marea Britanie, apoi S.U.A., continuă să scrie versuri şi proză. Este acceptat la The American Film Institute de la Hollywood (Los Angeles) în 1978. A avut doisprezece ani de succese în lumea filmului: The Obsessive Love, Death of An Angel, 1983, este discutat şi pregătit pentru producție de către Robert Redford, Robert Duval, Sigourney Weaver, Dusan Makavejev, Jan Troell, Peter Coyote şi alte personalități ale flimului american şi internațional. Ca rezultat, studioul Fox îi oferă lui Petru Popescu să-şi regizeze propriul film, care este terminat în 1985 şi distribuit în 1986. Filmul este o poveste socială contemporană, petrecută în California. A revenit în România, în vizită, în 1991. A scris lirică citadină şi experimentală: Zeu printre blocuri, 1966, debut; Fire de Jazz, 1969 şi proză de observație, modernă şi. discursivă ca stil: Moartea din fereastră, 1967; Prins, 1969, Premiul Uniunii Scriitorilor; Dulce ca mierea e glonțul patriei, 1971; Între Socrate şi Xantipa, 1973; Sfârşitul bahic, 1973; Copiii Domnului, 1974; Boxes, Stairs and Whistietime (Cutii, scări şi fluiere), versuri, Before and After Edith (Inainte şi după Edith), primul roman scris în engleză, tradus şi în română, 1993; The Last Wave (Ultimul val), 1978; In Hot Blood (Cu sânge fierbinte), 1986, ca şi scenariul de film cu acelaşi titlu, în regia lui Peter Weir, 1991; Nobody's Children (Copiii nimănui), 1991, despre România; Almost Adam, 1995, roman de mare succes în SUA; The Oasis, 2001.

Popescu, Radu (n. 1755 - m. 1729, Bucureşti) - cronicar. A făcut parte din facțiunea boierească numită „a Bălenilor", opusă - în Țara Românească - facțiunii Cantacuzinilor. A fost mare vornic, mare ban. Ştia latină, greacă, turcă. A supravegheat trecerea prin țară a regelui Suediei, Carol al

XII-lea. A scris Istoriile domnilor Țării Româneşti, care cuprinde evenimentele dintre 1290-1728. A fost publicată prima oară în „Magazin istoric pentru Dachia", 1846-1847 şi se remarcă prin verva stilului oral.

Popescu Teodor M. – (n. 1 iunie 1923, Boteni, Dâmbovița – m. 4 aprilie 1973, Bucureşti) – teolog. A studiat Teologia la Bucureşti, Literele şi Filosofia la Leipzig. Specializări în teologie la Atena şi Paris. Profesor la Teologie la Chişinău şi Bucureşti. Lucrări: Istoria creştinismului ca istorie a culturii, Chişinău, 1926; Encicliopedia patriarhilor ortodocşi de la 1848, 1935; Teologia ca ştiință, Bucureşti, 1937; Atitudinea Vaticanului față de Ortodoxie în ultimii treizeci de ani, 1949; Condițiile istorice ale formării vechilor Biserici Orientale, 1965.

Popescu, Titu (n. 1 mai 1942, com. Ciprian Porumbescu, Suceava) – critic literar. A absolvit Filologia la Cluj, şi-a luat doctoratul în estetică la Bucureşti. Redactor la revista „Transilvania", Sibiu. Emigrat în 1987 în Germania., unde a devenit redactor şef al periodicului „Curentul", München. Vicepreşedinte al Asociației Scriitorilor Români şi Germani din Bavaria. Lucrări: Mihail Dragomirescu estetician, 1973; Idei estetice în scrierile lui Mihai Ralea, 1974; Specificul național în doctrinele estetice româneşti, 1977; Necesitatea esteticii, 1979; Cărți cu ieşire la mare, 1980; Arta ca trăire şi interpretare, 1982; Concepte şi atitudini estetice, 1983; D. Caracostea – un critic modern, 1987; Un an cât o speranță, München, 1989; Poetul Horia Stamatu, München, 1993; Povestiri din Italia, München, 1993; Estetica paradoxismului, Bucureşti, 1995; Nimeni nu-i profet în țara lui, ci în exil, Bucureşti, 2000.

Popi, Gligor (n. 17 septembrie 1918, Toracul Mic, Banatul Sârbesc) – a absolvit Şcoala normală la Vârşeț şi Istoria la Facultatea de filosofie a Universității din Belgrad. Profesor la Academia Pedagogică din Vârşeț. A publicat în „Nădejdea" (1927-1944), săptămânalul „Libertatea" (din 1945); „Lumina", revistă de literatură, artă şi cultură (din 1947), „Bucuria copiilor", „Femeia nouă", „Calendarul popular" (ulterior „Almanahul Libertatea"),

„Tibiscus”, „Cuvântul românesc”, „Familia”, „Tinerețea”, „Tradiția”, „Foaia Sân-Mihaiului”, „Satul 899”, atât în limba română, cât şi în limba sârbă. A scris în ziarul de la Novi Sad (tipărit în cinci limbi) „Misao”, precum şi în „Vršačka kula – Cula Vârşeţului” din Vârseț, în ziarul „Dnevnik” din Novi Sad etc. Promotor al învățământului în limba română în Banatul Sârbesc. Este autorul a 11 cărți, dintre care majoritatea sunt de interes național pentru minoritatea română din Serbia şi Muntenegru sau opere importante pentru relațiile româno-sârbe. Dintre ele trebuie amintite: Rumuni u Jugoslovenskom Banatu izmedju dva rata (Românii din Banatul iugoslav în perioada dintre cele două războaie), Novi Sad, 1976; Jugoslovensko-rumunski odnosi 1918-1941 (Relațiile iugoslavo-române 1918-1941), Novi Sad, Vârset, 1984; Românii din Banatul sârbesc în secolele XVIII-XX. Pagini de istorie şi cultură, Vârseț, Bucureşti, 1993; Românii din Banatul sârbesc - 1941-1996, 1998; Românii în viața publică, Novi Sad, 2001.

Poporanism - curent ideologic cu implicații literare şi politice. A fost inițiat de revistele „Evenimentul literar" (1893-1894) şi „Viața Românească" (în intervalul 1906-1916), părintele său literar fiind G. Ibrăileanu. Promovează un democratism țărănesc, o autohtonizare a culturii, manifestată prin adoptarea metodei realiste în literatură. Mihail Sadoveanu, Gala Galaction, Ion Agârbiceanu, Octavian Goga sunt reprezentanți notorii ai acestui curent. Ideologia politică a formulat-o Constantin Stere, care a elaborat un program de dezvoltare economico-socială a României având la bază narodnicismul rus coroborat cu diverse tendințe socialiste. Stere preconiza dezvoltarea unei țări agrare, un socialism țărănesc. Acest mod de a pune problema a servit, după primul război mondial, Partidului Național Țărănesc la formularea doctrinei sale.

Popovici, Aurel C. (n. 4 octombrie 1863, Lugoj – m. 10 februarie 1917, Geneva) – publicist. A absolvit Medicina la Viena. Luptător pentru drepturile românilor din Asustro-Ungaria. După o condamnar de patru ani în Transilvania, vine în România. Colaborează la „Gazeta de Transilvania”, „Sămănătorul”, „Adevĕrul” ş.a. Din păcate doctrina sa națională a fost preluată şi exacerbată de Garda

de Fier. Lucrări: Naționalism şi democrație, 1903.

Popovici, D(imitrie) (n. 25 octombrie 1902, Dăneasa, jud. Olt - m. 5 decembrie 1952, Cluj) - comparatist. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. S-a specializat la Paris în literatură comparată. A fost lector de limba română la Sorbona şi Ecole des Langues Orientales Vives (1930-1940). A fost profesor la Universitatea din Cluj. Este unul dintre fondatorii comparatismului în România: Ideologia literară a lui Heliade Rădulescu, 1935; Santa-Cetate • Între utopie şi poezie, 1935; Cercetări de literatură română, 1944; La litérature roumaine à l'époque des Lumières (Literatura română în epoca Luminilor), 1945.

Popovici, Iosif (n. 17 februarie 1876, Cliciova-Bethausen, Timiş – m. 26 august 1928, Cluj) – lingvist.A făcut liceul la Lugoj şi Braşov, Filologia la Budapesta, Leipzig, Viena, Zagreb, paris. Elev al lui Gustav Weigand, Gaston Paris şi Wilhelm Meyer-Lübke. Profesor de slavistică la Universitatea din Cluj. Lucrări: Vocalele româneşti, 1926; Dialectele române din istria, 2 vol., 1909, 1914; Jertfa zidirii la români, 1909. El a descoperit la Budapesta primul exemplar complet al Paliei de la Orăştie. A cules Poezii populare române, 1909.

Popovici, Titus (n. 16 mai 1930, Oradea - m. 29 noiembrie 1994, Bucureşti) - prozator. A absolvit Filologia la Bucureşti: Membru corespondent al Academiei (1974). A scris romane de succes pe teme contemporane: Străinul, 1955; Setea, Premiul de Stat, 1958; Puterea şi adevărul, 1973; Judecata, 1984; Cutia de ghete, 1990, nuvele: Moartea lui Ipu, 1970, piese de teatru: Passacaglia, 1960, multe scenarii de film: Dacii, 1967; Columna, 1968; Mihai Viteazul, 1969. A mai publicat şi însemnări de călătorie.

Postmodernism - ansamblu de tendințe culturale contemporane, care nu beneficiază de o teorie unitar structurată, dar care tind să se opună modernismului. În aria literaturii se manifestă printr-o poetică a fragmentului şi a receptării în mişcare a operei. Colajul ca tehnică de lucru, timpul imobil, etern, la care se raportează creatorul duc la un nou concept de realitate, dar şi la o criză a reprezentării prin creație. Generația ’80 este considerată, în

majoritatea cazurilor, postmodernistă.

Poteca, Eufrosin (n. 1788, Nucşoara, Prahova – m. 10 decembrie 1858, mânăstirea Gura Motrului, Mehedinți; nume la naştere Radu) – teolog, pedagog. A făcut Academia grecească din Bucureşti, apoi Filosofia, Teologia şi Istoria la Pisa şi Paris şi a fost profesor la Sf. Sava. A contribuit la formarea terminologiei filosofice în limba română. Lucrări: Cuvinte panighirice şi moralnice, 1826; Obiceiurile israelitenilor şi ale creştinilor, culeasă din Sf. Scriptură şi din Istoria bisericească a abatelui Claude Fleury , 1845; postume: Istoria monastirilor Vlahiei sau prinților domnitori Țării Româneşti mai ales cele religioase, după rânduiala chronologhicească, începându-se de la Radu Negru Voievod până în zilele noastre, scisă în 1846, publicată parțial de G. Dem. Teodorescu în 1883; Predici şi cuvântări, 1993.

Povestirea este specia genului epic, în proză, care relatează fapte de mică amploare, filtrate de un narator, obligatoriu martor sau participant la evenimentul povestit.

Povestire despre Dracula Voievod -scriere anonimă datând din secolul al XV-lea, sub forma unor anecdote despre domnul Țării Româneşti, Vlad Țepeş. Legendele despre Dracula reunesc fapte reale cu motive folclorice de largă circulație. S-a răspândit în Europa centrală şi de sud-est, printr-o versiune germană din cronica lui Thomas Eberdorfer, Geschichte Oracole Waiwode (Istoria lui Dracula Voievod), 1462 şi o versiune slavonă, Skazanie o Drakula Voievode, prima fiind o vesiune defavorabilă, a doua o versiune favorabilă voievodului.

Pozitivism - curent filosofic inițiat în Franța de Auguste Comte (1798-1857), care presupune că evoluția umanității trece de la stadiul teologic, militar, metafizic şi legist la cel pozitiv, când oamenii renunță la căutarea esențelor, în favoarea descoperirii legilor efective care acționează asupra faptelor. Littré a fost discipolul lui Auguste Comte. Pozitivismul a fost continuat de neo-pozitivism. În aria literaturii a avut efecte mai ales stilistice, ducând la opere încărcate de scientism şi interesate de semiologia socială. Balzac şi scrierile lui ca model literar sunt efect al pozitivismului.

Preda, Marin (n. 5 august 1922, Siliştea Gumeşti, jud. Teleorman - m. 16 mai 1980, Mogoşoaia) - prozator. A absolvit Şcoala Normală la Abrud. A frecventat cenaclul Sburătorul şi a lucrat la diverse publicații: „Timpul” (1941, corector), „România liberă” (1945, corector), „Viața românească” (1952, redactor). Director al Editurii Cartea Românească a Uniunii Scriitorilor (1970-1980). Membru corespondent al Academiei (1974) şi membru titular post mortem (1990). A scris nuvele: Întâlnirea din pământuri, 1948; Desfăşurarea, 1952, Premiul de Stat şi romane cu subiect țărănesc, istoric şi autobiografic: Morometii, vol. I, 1955, Premiul de Stat, vol. II, 1967; Marele Singuratic, 1975; Delirul, 1975; Intrusul, 1976; Cel mai iubit dintre pământeni, 1980. A scris şi memorialistică: Viața ca o pradă, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1977. A înfăptuit, în liniile sale importante, programul cultural trasat de Petru Dumitriu până în 1960. A fost unul dintre puținii scritorii români contemporani care a sesizat modificarea profundă de optică şi opțiune a societății româneşti, ce avea să producă revoluția de la 1989.

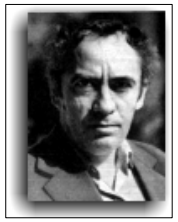

„Preocupări literare" (1936-1943) - lunar, Bucureşti. Revistă a Societății Prietenii istoriei literare condusă de Petre V. Haneş, apoi de Vladimir Streinu. Din 1943 a continuat sub numele „Kalende".

Proletcultism - curent ideologic cu masive manifestări în cultură, apărut în URSS după 1917. A început ca mişcare de avangardă îndreptată împotriva culturii elitiste şi a sfârşit ca dogmatism sociologizant, care consideră că nimic în cultură nu se moşteneşte, ci totul trebuie creat din nou de clasa muncitoare ajunsă la putere. S-a manifestat şi în cultura română din anii socialismului.

„Propăşirea" - vezi „Foaie ştiințifică şi literară".

Protocronism - curent literar manifestat cu precădere în jurul revistei „Luceafărul" în deceniile 7-8 ale secolului XX. Susține necesitatea afirmării primatului valorilor româneşti față de unele valori din acelaşi registru ale culturii universale (apărute în timp mai târziu decântecele româneşti). A căpătat conotații izolaționiste şi naționaliste prin girul acestor teorii

de către forurile de partid aflate la putere în România până în 1989.

Proverb - expresie sintetică, de sursă folclorică, având o largă circulație şi cuprinzând, concentrat şi sugestiv, o învățătură bazată pe experiența de viață. Cea mai cunoscută culegere de proverbe este Povestea Vorbei de Anton Pann, 1847.

„Pruncul român” (1848, Bucureşti) **–** publicație trisăptămânală cu profil politic şi literar. Redactiat de C. A, Rosetti şi E. Winterhalder. Publicație care susținea revoluția şi modertnizarea țării.

Psaltirea Hurmuzaki – una dintre primele mărturii de limba română care s-au păstrat. Constă într-o traducere de texte religioase şi a fost atestată în Transilvania de nord şi Maramureş în prima parte secolului al XVI-lea. Este încă netipărită.

Psaltirea Şcheiană - veche mărturie de limba română. Constă într-o traducere de texte religioase şi a fost atestată în prima jumătate a secolului al XVI-lea. Ca şi Codicele Voronețean, prezintă particularități rotacizante (ex. bire în loc de bine) specifice Maramureşului. A fost tipărită de Ion Bianu.

Psaltirea Voroneteană - vezi Codicele Voronețean.

Pumnul, Aron (n. 1818, Cuciulata, jud. Braşov - m. 12 ianuarie 1866, Cernăuți, azi Ucraina) - filolog. Profesorul de limba română al lui Mihai Eminescu la Liceul din Cernăuți. Etimologist în linia Şcolii Ardelene. Considera că româna derivă din latina populară. Ca literat a scris un tratat de prozodie şi a lăsat o antologie de texte beletristice, morale şi didactice: Lepturariu românesc, 4 vol., 1862-1865.

Puşcariu, Sextil (n. 4 ianuarie 1877, Braşov - m. 5 mai 1948, Cluj) - filolog şi istoric literar. A studiat Filologia romanică la Leipzig, Paris şi Viena. Profesor la Universitatea din Cernăuți, apoi din Cluj, unde a fost şi rector. Membru al Academiei (1901). Ca literat a scris poezii şi schițe narative, a publicat articole de critică şi istorie literară: Cinci ani de mişcare literară, 1909; Istoria literaturii române • Epoca veche, 1930, tradusă in germană. A scris memorii: Călare pe două veacuri • Amintiri din tinerețe, 1968, postum. Ca filolog a condus revista „Dacoromania" (1921-1943) şi a

publicat lucrări fundamentale: Dicționarul limbii române, 1913-1940, Atlasul lingvistic român, 1929-1938.

istoric. A făcut Colegiul la Lyon, Dreptul şi limbile străine la Paris. A tradus, la 23 de ani, în 1825, Herder - Idées sur la philosophie de l'histoire de l'humanité. Căsătorit cu Hermiona, fiica lui Gheorghe Asachi. La Paris a publicat în “Revue des Deux Mondes” studii ample reunite ulterior în lucrarea Les Roumains, l’Allemagne et l’Italie, 2 vol., 1839. A fost profesor la Lyon şi la Collège de France (1841-1842), unde i s-a încredințat cursul de limbi şi literaturi ale Europei Meridionale. Scriitor militant, a fost implicat în Revoluția de la 1848 din Țara Românească, fiind unul dintre marii susținători ai drepturilor românilor, pe carel le-a apărat în lucrarea Les Roumains, 1857, în traducere Istoria românilor, 1866, studiu amplu şi sistematic asupra istoriei, stării sociale şi organizării politice a Principatelor Dunărene, apărut şi în versiune românească (1887). În perioada exilului (la Bruxelles, din 1851) s-a apropiat de istoria, limba şi literatura românilor, pe care le-a cunoscut atât direct, prin vizitele făcute în

Q

Quinet, Edgar (n. 16 februarie 1803, Bourg, Franța – m. 27 martie 1875, Versailles, Franța) –

Principatele Române, cât şi cu ajutorul soției sale, Hermiona, fiica scriitorului şi cărturarului

moldovean Gheorghe Asachi. Ulterior (1877-1882), Hermiona avea să publice ediția completă a operelor lui E. Quinet în 30 de volume. Cetățean de onoare al României (1866) şi membru de onoare străin al Societății Academice Române (1869). Alte lucrări: De la Grèce moderne et de ses rapports avec l'Antiquité, 1830; Le système politique en Allemagne, 1831; Examen de la vie de Jésus, 1838; Génie des religions, 1842; La Révolution de l'Italie, 1852.

R

Rachieru, Adrian Dinu (n. 15 septembrie 1949, Solonețul de Jos, Suceava) – critic literar. A absolvit Sociologia la Bucureşti, a lucrat la editura Facla din Timişoara, a fost consilier la Inspectoratul Județean pentru Cultură Timiş. Lucrări: Orizontul lecturii, 1983; Vocația sintezei, 1985; Cele două Românii?, 1993; Sorin Titel. Scriitorul şi umbra, 1995; Poeți din Bucovina, antologie, 1996.

Racoce, Teodor (n. 1780, Carapciu de Ceremuş, Bucovina – m. 22 ianuarie 1822, Lvov, Polonia) – traducător. A fost coleg cu Gheorghe Lazăr la Liceul piarist din Cluj. A lucrat în administrația guberniei Galiția, unde l-a avut şef pe Ioan Budai-Deleanu, apoi a celei din Cernăuți. Iluminist. A publicat o colecție de traduceri din autori antici şi moderni: Diodor din Sicilia, Quintus Rufus, Plutarh, Diogene Laertiu, M-me de Genlis) numită Crestomaticul românesc sau Adunare a tot feliul de istorii şi alte făptorii, scoase din autoriidi pe osebite limbi, 1820.

Ralea, Mihai (n. 1 mai 1896, Bucureşti - m. 17 martie 1964, Berlin) - sociolog, psiholog, eseist. A studiat Filosofia la Bucureşti şi Iaşi. S-a specializat la École

Normale Supérieure şi Sorbona în Filosofie şi Drept. A susținut două teze de doctorat: Ideea de revoluție in doctrinele socialiste, 1923 şi Proudhon, concepfia despre progres şi atitudinea lui socială, 1923. A făcut închisoare înainte de război pentru poziții ideologice de stânga. După război ministru al Artelor, deputat în Marea Adunare Națională, membru al Academiei (1948), membru în Consiliul Mondial al Păcii. A urmat lui C. Stere şi G. Ibrăileanu la conducerea „Vieții româneşti". Ca eseist a scris aproape despre toți scriitorii moderni din literatura română şi universală: Ibsen, Keyserling, Th. Hardy, Amiel, Fromentin, Anatole France, Rilke, Paul Valéry, Gide, Th. Mann, Balzac, Sadoveanu, Arghezi, Ibrăileanu etc. Lucrări: Interpretări, 1927; Comentarii şi sugestii, 1928; Perspective, 1928; Atitudini, 1931; Portrete, cărți, idei, 1966. A călătorit în Turcia, Grecia, Egipt, Franța, Italia, Spania, Olanda, Anglia, Antile, S.U.A., Canada şi a scris interesante note de călătorie.

Ralet, Dimitrie (n. 1816, Istanbul – m. 25 octombrie 1858, Botoşani) –scriitor. A studiat Dreptul în Germania şi Franța. Avocat la Botoşani. Paşoptist. Ministru al Cultelor şi Învățăturilor Publice al Moldovei, 1854. Membru în Comitetul Unirii. A scris „caractere", schițe de moravuri: O plimbare la iarmarocul Fălticenilor, Provincialii şi ieşenii, Vânătoria, O scrisoare de pe Bosfor, ca şi „cânticele comice": Harță sau Balaban, Păun Burlacul, Bețivul.

„Rampa şi Ecranul" (din 1990) - lunar, Bucureşti. Publicație editată de Fundația cu acelaşi nume. Profil teatral şi cinematografic. Director fondator: Ovidiu Genaru. Ulterior şi Fundația Rampa şi Ecranul.

„Rampa • Teatru • Muzică • Literatură • Artă" (1906-1913) - în fiecare zi în afară de luni, Bucureşti. Revistă de spectacole şi arte, care şi-a continuat apariția cu titlul „Rampa nouă ilustrată" (1915-1916; 1919-1938; 1946) - cotidian, Bucureşti.

„Ramuri" (1905-1947; din 1964,) - lunar, Craiova, Iaşi, Bucureşti. Prima serie a avut caracter sămănătorist. A doua serie, care apare şi astăzi la Craiova, l-a avut fondator pe Marin Sorescu (a condus-o până în 1989).

Rațiu, Ioan (n. 30 septembrie 1841, Alecuş, Alba – m. 27

noiembrie 1900, Blaj) – preot, profeor. A studiat Gimnaziul la Blaj, Universitatea la Viena. A fost rector la Seminarului greco-catolic din Blaj şi a publicat manuale: Principiile fundamentale ale religiunii creştine, 1872; Catehism pentru şcoalele poporale, 1878, în colaborare cu Basiliu Rațiu). A editat „Foaie bisericească şi şcolară", Blaj, 1887-1890.

-„- , Ion (n. 6 iunie 1917, Turda – m. 17 ianuarie 2000, Bucureşti) – gazetar. Nepotul lui Rațiu Ioan. Şi-a luat licența în Drept la Cluj (1938), trimis la Londra în 1940 de Ministerul de Externe, a demisionat odată cu înființarea statului legionar şi a cerut azil politic (1940) la Londra. A obținut o bursă de 3 ani la Cambridge şi a obținut diploma de Master of Arts în Ştiințe Economice. Şi-a constituit o companie maritimă de transport între Marea Britanie şi SUA (1957-1975), după care s-a retras şi s-a dedicat integral problemei româneşti. În 1965 a înființat ARCADA (Asociația Culturală a Românilor din Anglia), în 1984 (Geneva), a înființat Uniunea Românilor Liberi. A revenit în România după 1989, fiind membru fondator al noului Partid Țărănesc Creştin-Democrat, deputat în Parlamentul României, unul dintre fondatorii ziarului „Cotidianul" (din 1991) al PNȚCD. Membru al organizației scriitorilor PEN Club International şi „PEN în Exil", preşedinte al Federației Internaționale a Ziariştilor Liberi (1957-1984) şi preşedinte de onoare (din 1984), membru al Asociației Presei Străine din Londra, unul dintre fondatorii organizației Amnesty International (1960). Lucrări: Templeton, piesă de teatru, Londra, 1958 (în colaborare cu Jane Cobb); Bessarabia, a Romanian Land, sub auspiciile ACARDA, 1968; Contemporary Romania, „Foreign Affairs", Londra, 1975; La Roumanie d'aujourd'hui, Paris, 1975; Rumunia wspólczesna, Londra, 1975; Romania de astăzi, Londra, 1977; Cartea Memorandului, ACARDA, Londra, 1979; Moscow Challenges the World, Londra, 1986, România de astăzi, 1990.

Rădulescu, Heliade Ion - vezi Heliade-Rădulescu, Ion.

Rădulescu-Motru, Constantin (n. 2 februarie 1868 – m. 1957) – gazetar şi specialist în psihologie socială. A înființat şi condus Societatea Română de Filosofie. Profesor la Universitatea din Bucureşti şi membru al Academiei Române (din 4 iunie 1923), vicepreşedinte (31 mai 1935-3 iunie 1938; 31 mai 1941-2 iunie 1944) şi preşedinte (3 iunie 1938-31 mai 1941) al prestigioasei instituții, repus în drepturile sale de membru titular (la 3 iulie 1990). Conservator ca ideal politic. Lucrări: Cultura română şi politicianismul, 1904; Naționalismul, 1909; Sufletul neamului nostru, 1910; În zilele noastre de anarhie, 1910; Psihologia ciocoismului, 1911; Psihologia industriaşului, 1911; Din psihologia revoluționarului, 1919; Concepția conservatoare şi progresul, 1924; Țărănismul, un suflet şi o politică, 1924; Demagogia şcolară, 1927; Ideologia statului român, 1934; Românismul, 1939); Etnicul românesc, 1942.

Rău, Aurel (n. 9 noiembrie 1930, com. Josenii Bârgăului, jud. Bistrița Năsăud) - poet A absolvit Filologia la Cluj. Redactor la „Almanahul literar" din Cluj, devenit „Steaua", apoi redactor şef al aceleiaşi reviste. Scrie o poezie a sentimentelor obiectivate: Turn cu ceas, 1971; Zeii asediați, 1972; Septentrion, 1980; Mişcarea de revoluție, 1985; Ritualuri, 1987; Zodiac, 1991. A tradus mult din poezia universală: Antonio Machado, Saint John Perse, Poeți francezi, 1987. Scrie articole şi studii despre poezie.

Râmniceanu, Naum (n. 27 nov. 1764, Corbi, jud. Argeş – m. 1839, Cernica) – cărturar şi preot. Copist la mânăstirea Hurezi. În 1788, la izbucnirea războiului austro-turc, se refugiază în Transilvania şi Banat. În 1795, întors la Bucureşti, face Academia grecească, fiind apoi dascăl în diverse locuri din Țara Românească. Lucrări: Poemation în versuri greceşti despre originea românilor, 1808; Hronicul de la 1768-1810; Poesiile protosinghelului Naum Râmniceanu asupra Zaverei, scrise în greceşte, 1821. În manuscris, publicat abia în 1944: Adunarea hronologiei domnilor țării noastre.

Realism - concept teroretic cu sens larg şi restrâns în câmpul literaturii. Apărut în Franța odată cu expoziția Realisme a lui G. Courbet (1855). În sens larg exprimă o categorie de scrieri definite prin procedeul de

reflectare a realității în operă, care este determinată (social, istoric, economic, politic etc.) atât prin faptul că autorul, ca ființă e determinat, cât şi prin faptul că fenomenul cultural e determinat. Balzac a fost cel mai puternic exponent literar al conceptului. A fost şi conceptul dominant cu care s-a operat în perioada socialistă pentru aprecieri valorice (realismul socialist). În sens restrâns desemnează un curent literar bazat pe o metodă de creație declarată ca fiind aceeaşi pentru toți reprezentanții curentului (determinism, opera ca analog al realității), în sens restrâns realismul a dominat sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul celui de-al XX-lea şi s-a manifestat preponderent în proză. Realismul socialist este un curent teoretic care aparține perioadei de existență a lagărului socialist. Era interzis, ca scriitor, să exprimi altceva decât determinismul multiplu al actului literar.

Rebreanu, Liviu (n. 27 noiembrie 1885, Tîrlişiua, jud. Cluj - m. 1 septembrie 1944, Valea Mare, jud. Argeş) - prozator. A absolvit Şcoala de honvezi din Şopron (Ungaria) şi Academia Militară Ludoviceum din Budapesta. Intrat în conflict cu autoritățile maghiare şi arestat, fuge la Bucureşti, unde desfăşoară o bogată activitate jurnalistică. A fost preşedinte al Societății Scriitorilor Români (17.VI.1925-1.I.1926; 1.I.1926-31.XII.1926; 1.I.1927-25.II.1928; 25.II.1928-3.II.1929; 3.II.1929-2.II.1930; 2.II.1930-2.III. 1931; 2.III.1931-21.II.1932), membru al PEN Clubului (1933), al Academiei (1939), director al Teatrului Național din Bucureşti. A frecventat cenaclul Sburătorul. Prin problematica abordată, este unul dintre cei mai solizi romancieri români: Ion, Premiul Academiei, 1920; Pădurea spânzuraților, Marele Premiu al romanului acordat de Societatea Scriitorilor, 1922; Crăişorul, Premiul Național pentru proză, 1929; Răscoala, 1932; Gorila, 1938; Amândoi, 1940. A mai scris piese de teatru: Plicul, 1923; Apostolii, 1926 şi a făcut traduceri. Este tradus în peste douăzeci de limbi străine.

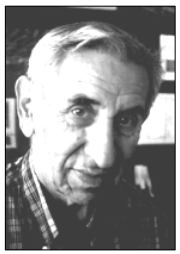

Regman, Cornel (n. 28 noiembrie 1919, Daneş, Mureş - m. 14 iulie 1999, Bucureşti – critic

literar. A absolvit Facultatea de Litere şi Filosofie a Universită Cluj (1942). Şi-a luat doctoratul în filologie cu teza Agârbiceanu şi demonii, 1973. A făcut parte, alături de Ion Negoițescu, Radu Stanca, Ioaniche Olteanu, Nicolae Balotă, din Cercul literar de la Sibiu. A fost redactor la ESPLA, cercetător la Institutul de Lingvistică, conferențiar universitar la Institutul Pedagogic din Constanța, redactor la «Viața românească“. Lucrări: Confluențe literare, debut, 1966; Cărți, autori, tendințe, 1968; Cică nişte cronicari..., 1970; Selecție din selecție, 1972; Agârbiceanu şi demonii. Studii de tipologie literară, 1973; Nuvela şi povestirea românească contemporană 1944–1974, 1975; Colocvial, 1976; Explorări în actualitate, 1978; Noi explorări critice, 1982; De la imperfect la mai puțin ca perfect, 1987; Nu numai despre critici, 1990; Ion Creangă: o biografie a operei, 1997; Reflexii si reflexe: aforisme vesele si triste, 1997; Patru decenii de proză românească, 2000, postum; Ultime explorări critice, 2000, postum.

Reichman, Edgar (n. 1929, Galați) – prozator şi publicist. Fiu de rabin, a făcut studii iudaice, apoi Facultatea de Psihologie şi Pedagogie din Bucureşti. A emigrat în Israel în 1957, apoi a plecat în Franța, unde a şi debutat, cu romanul Denunțătorul, 1962. Este laureat al Premiului Organizației Sioniste Mondiale, membru de onoare al Uniunii Scriitorilor din România. Continuă să se preocupe de cultura şi chestiunea românească. A recenzat, de pildă, în 1996, lucrarea Catherinei Durandin – Histoire des Roumains în „Le Monde”, cu foarte multe observații pertinente referitoare la fenomenul românesc. Colaborator permanent al revistelor „L’Arche” şi „Le Monde”. Lucrări: Întâlnire la Kronstadt, 1984; Insomniacul de la Dunăre, 1991; Nu vom pleca la Sils Maria, 1995.

Reportajul este o specie jurnalistică ce informează clar şi concis asupra unei întâmplări reale. Există şi un reportaj literar, sub-specie mai ales a perioadei socialiste a literaturilor, care expune liric ori narativ evenimente reale, afirmând că ele fac parte din universul creației, adică, implicit, al literaturii. Urmare a ideologiei de creație a realismului socialist.

„Resboiul” (1877-1902, Bucureşti) – cotidian politic apărut

cu întreruperi. Scos inițial de Gr. H. Grandea. S+au publicat în el romane în foileton, versuri, critică literară, recenzii şi polemici. Nicolae Beldiceanu, Al. Macedonski, Iosif Sterca Şuluțiu (din Blaj) au fost colaboratori.

„Revista contimporană" (1873-1876) -lunar, Bucureşti. Revistă literar-ştiințifică. A polemizat cu revista „Convorbiri literare". A fost condusă de P. Grădişteanu, V. A. Urechia, Anghel Demetriescu ş.a.

„Revista critică literară" (1893 – 1897, Iaşi) – una dintre primele publicații româneşti strict specializate din literatura română. A fost condusă de Aron Densusianu. A publicat studii de istorie şi critică literară, a produs evaluări, ierarhizări în istoria literaturii române, ca şi în aria contemporaneității. De asemenea, a tratat chestiunea limbii române şi a folclorului ca fenomene care condiționează aria literaturii.

„Revista de istorie şi teorie literară" (1964-1989, Bucureşti) - lunar, publicație a Institutului de Istorie şi Teorie Literară ‚G. Călinescu'. A fost condusă, pe rând, de G. Călinescu, Al. Dima, Zoe Dumitrescu Buşulenga. A continuat „Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor".

„Revista Fundațiilor Regale" (1934-1947, Bucureşti) – lunar de cultură, literatură şi artă în conducerea căruia s-au aflat Paul Zarifopol, Camil Petrescu, Ovidiu Papadima, Al. Rosetti, D. Caracostea ş.a. Din 1945 şi-a schimbat orientarea, dar n-a mai reuşit să supraviețuiască prea mult. Au colaborat marii scriitori ai perioadei interbelice.

„Revista literară" (1885-1905; 1905-1907, Bucureşti) – săptămânal scos de Şt. Vellescu şi Th. M. Stoenescu. Subintitulată „Literatorul", revista a continuat programul acestuia, abandonat odată cu plecarea lui Al. Macedonski la Paris.

„Revista mea" (din 1970, Tel Aviv) – trimestrial de cultură. Apare în limba română, ca şi revistele „Facla" şi „Minimum", ziarele „Ultima oră" şi „Viața noastră". Director George Edri. Deține suplimentul „Oglinda". Şi-a luat numele de la o publicație de extremă dreapta care apărea la Bucureşti în 1936 şi unde Radu Gyr, dar şi alți legionari, scriau articole anti-evreieşti.

„Revista nouă" (1887-1895, Bucureşti) - lunar. A apărut cu scurte întreruperi. A fost condusă de B. P. Hasdeu, iar redactori au fost B. Şt. Delavrancea, Al. Vlahuță, Ion Bianu, Th. D. Sperantia, A. D. Sturdza ş.a. A fost deschisă colaboratorilor „Literatorului".

„Revista română" (1861-1863, Bucureşti) – revistă lunară cu profil literar, artistic, ştiințific. Urmează tradiția paşoptistă şi unionistă, cuprinde articole enciclopedice. A fost condusă de Al. Odobescu.

Rezuş, Petru – (n. 22 iunie 1913, Rădăuți – m. 7 mai 1995, Bucureşti) – preot, prozator. A studiat la Cernăuți Teologia, Literele şi Filosofia. Specializări la Oxford, Cambridge, Strasbourg şi Viena ca bursier la Mitropoliei Bucovinei. Venit în România după al doilea război mondial, a fost profesor de dogmatică şi apologetică la Academia Teologică din Caransebeş, profesor de teologie la Facultatea de Teologie din Suceava, profesor la Institutul teologic din Bucureşti. A scris cursuri de specialitate: Dezvoltarea dogmatică, Cernăuți 1938; Tradiția dogmatică şi ortodoxă, 1939; Teologia ortodoxă contemporană, 1989. Proză şi eseuri: Făt Frumos cu tichie de aur, 1970; Dochița împărătița. Basme şi poezii populare din Țara de Sus, 1972; Aminintiri, 1973; Dacă poți râde să râzi. Proverbe şi zicători din Banat, 1974; Războieni, roman, 1980; Ion Creangă, mit şi adevăr, 1981; Mihai Eminescu, 1983.

Rion-Ionescu, Raicu - vezi Ionescu-Rion, Raicu.

Roll, Ştefan (n. 5 iunie 1903, Florina, Grecia - m. 14 mai 1974, Bucureşti; nume la naştere: Gheorghe Dinu) - poet. În particular ținea o lăptărie, unde veneau poeții avangardiți şi în jurul căreia s-a şi format grupul. Se numea „Lăptăria lui Enache". Unul dintre promotorii avangardismului românesc: Exerciții în aer liber, 1929; Moartea vie a Eleonorei, 1930; Manifestație, 1945; Ospățul de aur, 1968.

Romanian-American League (din 1996, Liga Româno-Americană, Philadelphia, SUA) – organizație non-profit, economică şi culturală,

organizată pe bază de voluntariat. Desfăşoară acțiuni complementare cu Muzeul de Artă Populară Românească din Chicago, datând din 1983. Preşedinte (al Muzeului şi Ligii) Rodica Perciali. Din 1998 invită tineri din România pentru a înnoi, prin programe culturale comune, contactele cu țara.

Romantism - concept teoretic cu sens larg şi restrâns în câmpul literaturii. Apărut în Europa veacului al XVIII-lea. în sens larg înseamnă mentalitate sau configurație psihică ce se caracterizează prin sete de absolut, nelinişte metafizică, nevoie de acțiune sau de izolare (deci evaluarea situațiilor extreme), angoasă ori seninătate existențială, în sens restrâns înseamnă un curent de creație care s-a manifestat în literatura română cam de la 1830 până spre sfârşitul secolului al XIX-lea, simultan cu alte curente. A avut o primă etapă (1830-1860) care a coincis cu avântul național şi, pe plan literar, cu formarea genurilor, fixarea limbii, integrarea în circuitul european al valorilor şi o etapa secundă (1860-1885), dominată de deziluzie în fața înfrângerii aspirațiilor idealiste ale paşoptismului. Mihai Eminescu este cel mai mare romantic al literaturii române.

Romanul este specia genului literar epic, în proză, de mare întindere, cu o acțiune complexă, ce se poate desfăşura pe mai multe planuri, cu personaje numeroase a căror personalitate este bine individualizată şi al căror destin este determinat de trăsăturile de caracter şi întâmplările ce constituie subiectul operei. Specia poate avea diverse subspecii: roman clasic, modern, suprarealist, simbolic, postmodern, ceea ce defineşte punerea în pagină; roman fluviu, ceea ce defineşte întinderea sa; roman pentru copii, pentru maturi, pentru doamne ş.a., care se defineşte prin publicul-țintă; polițist, science-fiction, de aventuri ş.a., care se defineşte prin conținut.

„România literară" (1855) - săptămânal, Iaşi. Revistă literară şi ştiințifică scoasă de Vasile Alecsandri pentru a sprijini acțiunea Unirii Principatelor. A continuat programul „Daciei literare".

- „ - (1932-1934, Bucureşti) – săptămânal. Revistă de critică şi informație literară, artistică şi culturală scoasă de Liviu Rebreanu. Au colaborat la ea unii

dintre cei mai buni literați ai perioadei interbelice.

- „ - (din 1968 Bucureşti) - săptămânal de literatură editat de Uniunea Scriitorilor. Continuă „Gazeta literară" (apărut în 1958). Directori notabili: Geo Dumitrescu, Nicolae Breban, George Ivaşcu, Nicolae Manolescu.

„România viitoare" (1850) - un singur număr, Paris. Revistă scoasă de conducătorii exilați ai revoluției de la 1848. Este un manifest adresat poporului român prin publicarea unor articole semnate de N. Bălcescu, C. A. Rosetti, D. Brătianu, V. Alecsandri, D. Bolintineanu şi prin publicarea Cântării României a lui Alecu Russo.

Românii - La inceputul mileniului al doilea î.H., pe când Paleoliticul făcea loc Epocii Bronzului,

triburile tracice de origine indo-europeană se stabileau alături de populația care deja trăia în Bazinul Carpato-Balcanic. De pe vremea tracilor se poate vorbi de un fenomen neîntrerupt de creare a poporului român. In prima parte a primului mileniuî.H., în zona carpato-dunăreano-pontică – adică partea de nord a unei mari suprafețe locuite de triburile tracice - un grup al tracilor de nord s-a individualizat: s-a creat un mozaic de triburi getice şi dacice. Strabo - un geograf si istoric grec renumit din epoca împaratului Augustus, ne informează că dacii aveau aceeasi limbă ca şi geții. Inițial a fost acelaşi popor, singura diferență dintre daci şi geți fiind zona în care locuiau ei: dacii în munții şi pe platoul Transilvaniei; geții în câmpiile Dunării. În antichitate, grecii, care i-au întâlnit, venind dinspre sud, mai întâi pe geți, au folosit acest nume pentru întreaga populație de la nordul Dunării, în timp ce romanii, venind dinspe vest, i-au intâlnit primii pe daci şi au extins folosirea acestui nume pentru toate celelalte triburi ce locuiau pe teritoriul de astăzi al României. După cucerirea acestui teritoriu, romanii au creat aici provincia Dacia. Provincia a fost supusă unui proces de romanizare complex, elementul său de bază fiind

impunerea şi adoptarea definitivă a limbii latine. Romanii sunt astazi singurii descendenți ai Imperiului Roman de Răsărit; limba română este una din marile moştenitoare ale limbii latine, alături de Franța, Italia, Spania, România este o oază de latinitate în această parte a Europei. Începând cu sec. al X-lea, surse bizantine, slave şi ungare, mai târziu surse occidentale, menționează existența entităților statale ale populației româneşti - cnezate şi voievodate - la început în Transilvania şi Dobrogea, apoi în secolul al XII-lea – al XIII-lea, şi pe teritoriile de la estul şi sudul Carpaților. O trăsătură specifică a istoriei românilor din Evul Mediu, până în epoca modernă, este aceea că ei au trăit în trei principate vecine, dar autonome: Valahia, Moldova şi Transilvania, unde s-a vorbit deopotrivă limba română, după cum s-a vorbit şi în sudul Dunării, pe teritoriul fostelor

provincii romane Moesia, Dacia Ripensis şi Dacia Mediterranea, ca şi în Scythia Minor, Dardania, Macedonia şi Tracia, de-o parte şi de alta a Viei Egnatia. Româna are patru dialecte principale: daco-român, în general numit română, deoarece a constituit baza de formare a limbii române literare, istro-român, megleno-român şi aromân. Astăzi este acceptată mai pretutindeni ideea că limba română a apărut simultan atât la nord cât şi la sud de cursul inferior al Dunării. Toate cele patru dialecte româneşti continuă limba romanică populară vorbită atât la nord cât şi la sud de Dunăre. Dialectele limbii române au aceeaşi structură gramaticală, aceeaşi origine a fondului lexical principal, dar care prezintă variații ce decurg din enclavizare, din necomunicarea între vorbitorii din provinciile de la nordul şi sudul Dunării pe perioade lungi de timp. De asemenea, influențele populațiilor cu care au venit în contact au produs, pentru fiecare dialect în parte, o evoluție diferită a grupurilor de consoane şi vocale de la latina vorbită la dialectul românesc respectiv. Dacoromâna se vorbeşte cu precădere la nordul Dunării, deoarece acolo existau centrele regatului liber dacic, apoi provinciile romane Dacia Felix, de la Superior şi Inferior la Porolissensis, Malvensis şi Apulensis. Celelalte trei dialecte principale se vorbesc cu precădere în sud, mai ales în Moesia. Originea istro-românei (vorbită pe un teritoriu aflat mai aproape de Italia decât de România) nu este înțeleasă în termenii clasici ai latinității post-romane şi continuă să provoace teoreticienii lingvisticii comparate indo-europene. Aromâna are astăzi, după dacoromână, cei mai mulți vorbitori, răspândiți cu precădere în Macedonia, de unde şi denumirea de macedo-română. Graiurile limbii române literare de astăzi, caractwerizate prin faprul că prezintă cuvinte cu răspundire regională, dar dețiun un fond lexical principal comun, sunt: bănățean, crişan, moldovenesc, muntenesc, maramureşan, timocean, din Ucraina şi din Voivodina. Toate graiurile limbii române literare au produs importante opere culturale şi literatură în toate genurile de creație. De asemenea, creații folclorice notabile, mai ales lirice, dar şi epice, au asigurat continmuitatea de vorbire a dialectelor limbii române. În prezent limba română este vorbită

în România (20 de milioane de locuitori), Republica Moldova ( ), Bucovina de Nord, aflată în Ucraina, Voivodina şi Valea Timocului, aflate în Serbia, o yonă restrânsă din Ungaria, ca şi în diaspora răspândită în comunități aflate în Europa, cele două Americi, Africa, Asia şi Australia. Cel mai puțin cunoscută este situația vorbitorilor de limba română din Asia, proveniți în majoritate de pe teritoriul Moldovei socialiste. Dar, ca cifră totală, vorbitorii de limba română numără peste 35 de milioane. Acest dicționar prezintă cu precădere creația cultă a românilor, care foloseşte limba română literară, cea mai cunoscută de către toți vorbitorii, standardul de referință al românilor de pretutindeni. Referință: Al Rosetti, Istoria limbii române, 6 vol., 1978.

„Românul" (1857-1864; 1865-1915, Bucureşti) -cotidian. Ziar liberal apărut sub conducerea lui C.A. Rosetti şi apoi a fiului său, Vintilă C. A. Rosetti. Între 1864-1865 fiind suprimat, a apărut cu titlurile „Libertatea" şi „Conştiința națională". A avut drept suplimente "Românul de duminică" şi „Românul literar".

- „ - (1990-1998, Bucureşti) - săptămânal. Publicație de opinie şi informație culturală. Principalii colaboratori: Adrian Păunescu, Ovidiu Bădina, Nicolae Scurtu.

Ronetti, Roman (n. 1947, Jezierzany, Galiția – m. 7 ianuarie 1908, Iaşi; nume la naştere: Aron Blumenfeld) – scriitor. Cultură ebraică şi limba germană din familie. După liceul absolvit la Suceava a plecat la Berlin, unde a audiat cursuri de medicină, filozofie. A călătorit în Franța şi Italia. A lucrat ca profesor de germană la Institutul V. A. Urechia din Iaşi. A semnat cu diverse pseudonime, cel mai cunoscut fiind acela de Ronetti-Roman. A scris poeme: Telegraful, Rusia, Radu, satire: Kanitferstan, extras din jurnalul unui trândav, 1877, teatru: Manasse, 1900, portretul unui bătrân evreu.

Rosetti, Alexandru (n. 20 octombrie 1895, Bucureşti - m. 27 februarie 1990, Bucureşti) - filolog. La origini, familia este bizantină, venită în Moldova. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. Specializare la Paris. Profesor şi rector al Universității Bucureşti, Doctor Honoris Causa al universităților din Montpellier şi Aix-en-Provence. Membru al Academiei Române (1948) şi

membru corespondent al Academiilor Iugoslavă şi Suedeză. A publicat lucrări de specialitate, unele de largă cuprindere: Colindele religioase la români, 1920; Étude sur le rhotocisme en roumain (Studiu asupra rotacismului în română), 1924; Recherches sur la phonetique du roumain du XV-e siècle (Cercetări asupra foneticii limbii române a veacului al XV-lea), 1927; Istoria limbii române, 6 vol., Premiul de Stat, 1938-1966, 1975; Limba descântecelor româneşti, 1975.

-„- C(onstantin) A. (n. 2 iunie 1816, Bucureşti - m. 8 aprilie 1885, Bucureşti - om politic, publicist, poet. A urmat Colegiul Sf. Sava unde i-au fost profesori Eftimie Murgu şi C. Aristia. A contribuit la înființarea Societății secrete Frăția, alături de N. Bălcescu. A deschis o tipografie împreună cu E. Winterhalder. În 1844-1845 a urmărit la Paris cursurile lui Jules Michelet şi Adam Mieckiewicz şi înființează Societatea Studenților Români. Unul dintre fruntaşii revoluției de la 1848. Unionist, a conspirat apoi pentru înlăturarea lui Alexandru Ioan Cuza. A scos ziarul „Românul". A fost primar al Capitalei, preşedinte al Camerei, de mai multe ori ministru, director al Teatrului Național. A scris lirică sentimentală şi patriotică: Femeia cea nobilă sau Pierderea iluziunii mele, Demisiunea la amor, a tradus din Byron, Lamartine, Hugo, Béranger. A lăsat Jurnalul meu (tipărit integral în 1974), scriere remarcabilă despre epoca sa.

- „ - , Dimitrie (n. 17 aprilie 1850, Bucureşti – m. 12 octombrie 1934, Bucureşti) – gazetar. A studiat, fără să termine, la Ecole des Sciences Politiques et Administratives din Paris. Soția lui Titu Maiorescu, Ana, era sora lui. Era cumnat şi cu Iacob Negruzzi. A fost avocat al statului la Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii Publice. Lucrări: a scis reviste satirice: Vicleimul, 1881; Nazat!, 1886; Zeflemele, 1889; un dicționar: Dicționarul contimporanilor din România, 1898, eseuri: Danțuri vechi, danțuri noi; Între Capşa şi palat… Impresiile unui trecător, 1904, ca şi diverse „caractere": Trotuarul Bucureştiului, 1896.

- „ - , Maria (n. 1820, Guernsey, Anglia – m. 13

februarie 1893, Bucureşti; nume la naştere: Mary Grant, franţuzoaică după mamă) – publicistă. Soția lui C. A. Rosetti. Paşoptistă.A rămas cu soțul ei în exil la Paris. Jules Michelet a lăsat un portret elogios al ei. Este considerată prima femeie gazetar din România. Ea este modelul picturii lui Daniel Rosenthal România revoluționară. Lucrări: Scrieri din 1864 şi 1865, 1893, ediție îngrijită de fiul ei, Vintilă Rosetti.

Roşu, Costa (n. 30 martie 1947, Begheiți, Toracul Mare, Banatul Sârbesc) - istoric literar. A absolvit Institutul Iugoslav de Ziaristică din Belgrad. A fost ziarist la diverse publicații româneşti din Iugoslavia. A publicat Bibliografia Editurii Libertatea 1945-1995, 1995; Bibliografia săptămânalului „Libertatea" 1945-1995, 1995-1997; Dicționarul de literatură română din Iugoslavia, 1989; Epigramişti români din Voivodina, 1994; Lexiconul jurnalisticii româneşti din Iugoslavia, 1989; Românii din Banatul Sârbesc, 1989; Personalități româneşti din Voivodina (1734-2004), premiul Editurii Libertatea pentru Cartea anului 2004. Director al Fundației de Etnografie şi Folclor Tradiția, care cuprinde şi Muzeul Satului Românesc din Voivodina.

Roth, Stephan Ludwig (n. 24 noiembrie 1796, Mediaş – m. 11 mai 1849, Cluj) – cărturar iluminist sas, fiu al unui pastor. A studiat cu Pestalozzi la Tübingen. Paşoptist. A studiat la Sibiu şi Tübingen, Germania. A funcționat ca preot lângă Mediaş. Susținător al dreptului la şanse egale pentru toate limbile vorbite în Transilvania, pentru toate etniile, al originii latine a limbii române. Alături de Nicolae Bălcescu, Eftimie Murgu, Andrei Mureşanu, C. A. Rosetti, Gabor Aron, Petöfi Sandor, făptuitor al idealurilor reformatoare ale revoluției de la 1848. În ciuda armistițiului, a fost arestat şi executat de maghiari. Lucrări: Gemälde einer Reise durch Oberösterreich, 1817; Der Sprachunterricht (Învățarea limbii), 1820; Der Sprachkampf in Siebenbürgen. Eine Beleuchtung des Woher und Wohin?, 1842; Untersuchugen und Wohlmeinungen über Ackerbau und Nomadenwesen (Lupta pentru limbă în Transilvania); Dissertationem suam de Divisione historiae in genere et Transsylvanicae in specie corom Inclyto Augustanae Confessioni (o istorie a Transilvaniei), lucrare de

peste o mie de paginmi, rămasă în manuscris. Deşi numeroşi autori maghiari şi germani s-au ocupat de scrierile sale, un singur autor român a scris despre el: George Barițiu.

Rusan, Romulus (n. 13 martie 1935, Alba Iulia) – prozator, jurnalist. Absolvent al Facultății de Tehnica Construcțiilor de maşini, Cluj. Soțul Anei Blandiana (din 1960). Membru fondator al Alianței Civice şi al Memorialului de la Sighet. A debutat în 1950 cu versuri, după care a scris mai mult proză. Lucrări: Expres ’65, reportaje, 1965; Convorbiri subiective, 1971; America ogarului cenuşiu, 1979; Roua şi bruma, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1982.; Cauze provizorii, 1983; Fluxurile si refluxurile stalinismului. Comunicari prezentate la Simpozionul de la Sighetu Marmatiei, Premiul Corneliu Coposu, pentru toleranță interetnică şi interconfesională, 2000; Exerciții de memorie, 2000; Permisul de pieton, 2000.

Russo, Alecu (n. 17 martie 1819, Străşeni-Lăpuşna - m. 5 februarie 1859, Iaşi) -scriitor. A studiat la Vernier (lângă Geneva) şi la Viena. Paşoptist. A cules în spirit romantic folclor, Poezia poporală, încercând să teoretizeze pe marginea lui, ca şi a literaturii ca fenomen cultural: Critica criticii. A scris teatru în stil Alecsandri: Băcălia ambițioasă, 1846; Jignicerul Vadră sau Provincialul la Teatrul Național, 1846, memorii: Amintiri, 1855, impresii de călătorie, versuri. Nicoale Bălcescu a afirmat că este autorul Cântării României, 1850, ceea ce Russo n-a negat. Totuşi asupra paternității ei părerile sunt împărțite: sau Nicolae Bălcescu sau Alecu Russo.

Rusu, Liviu (n. 9 noiembrie 1901, Sărmaț, jud.Mureş - m. 1966, Cluj) - estetician. A absolvit Literele şi Filosofia la Cluj, specilizându-se în Germania şi Franța. A fost profesor universitar la Cluj-Napoca. A publicat Essai sur la creation artistique • Contribution à une esthltique dynamique (Eseu asupra creației artistice • Contribuție la o estetică dinamică), 1935, care cuprinde principalele sale idei estetice. Opera sa capitală este Estetica poeziei lirice, 1937, ediție revăzută şi adăugită în 1969. Este un posthegelian, influențat mai mult de fenomenologie şi

experimentalism: Logica frumosului, 1946. A scris un interesant studiu, Eminescu şi Schopenhauer, 1966; Eschil, Sofocle, Euripide, 1968; Viziunea asupra lumii în poezia noastră populară, 1967, postum.

S

Sadoveanu, Ion Marin (n. 15 iunie 1893, Bucureşti - m. 2 februarie 1964, Bucureşti; nume la naştere: Iancu Leonte Marinescu) - prozator. Şi-a luat licența în Litere şi Drept la Bucureşti, iar doctoratul în Drept la Sorbona. A fost de mai multe ori director al Teatrului Național, inspector al teatrelor în Ministerul Artelor. A scris studii de teatrologie: De la mimus la baroc, 1933; Teatrul medieval, 1942 şi a tradus mari autori ai literaturii universale (Stendhal, Heinrich von Kleist, Ibsen, Goethe, Lenau, Heine, Schiller, Balzac. A rămas mai ales ca romancier cu un stil bine realizat: Sfârşit de veac în Bucureşti, 1944; Ion Sântu, 1957; Taurul mării, 1962.

Sadoveanu, Mihail (n. 15 noiembrie 1880, Paşcani - m. 19 octombrie 1961, Bucureşti) - prozator. S-a înscris la Facultatea de Litere din Bucureşti, dar n-a absolvit. A fost redactor la „Sămănătorul", copist, numit de Spiru Haret inspector pentru Moldova al Cercurilor culturale şi bibliotecilor. A fost şi director al Teatrului Național din Iaşi, membru în conducerea ziarelor „Adevărul" şi „Dimineața". Legionarii i-au ars cărțile în piețele publice. Membru al Societății Scriitorilor Români (1908) şi preşedinte al Uniunii Scriitorilor, membru al Academiei (1923), reconfirmat (1948, 1990), şeful Lojii masonice 'Steaua Orientului', Doctor Honoris Causa al Universității din Iaşi (1948), membru al Prezidiului Marii Adunări Naționale (1947-1961), membru în Consiliul Mondial al Păcii, laureat al Premiului Lenin pentru pace (1961). Considerat unul dintre cei mai buni prozatori ai începutului de veac românesc. A scris foarte mult, cea mai cuprinzătoare ediție (dar nu şi completă) de opere având 22 de volume. Direcțiile principale ale prozei sale sunt: viața satului: Povestiri, Premiul Academiei, 1904; Vremuri de bejenie, 1907; Bordeenii şi alte povestiri, 1912; Hanu' Ancuței, 1928; Baltagul, 1930; Mitrea Cocor, 1949, viața târgului de provincie: Însemnările lui Neculai Manea, 1907; Oameni

din lună, 1923; Cazul Eugeniței Costea, 1936; Locul unde nu s-a întâmplat nimic, 1933, mitologia românească: Creanga de aur, 1933; Nopțile de Sînziene, 1934; istorie: Şoimii, 1904; Neamul Şoimăreştilor, 1913; Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă, 1929; Nunta Domniței Ruxandra, 1932; Frații Jderi, trilogie, 1935-1942; Nicoară Potcoavă, Premiul de Stat, 1952, natură: Țara de dincolo de negură, 1925; Istorisiri de vânătoare, 1937; Valea Frumoasei, 1938. A mai scris amintiri: Cele mai vechi amintiri, 1935; Anii de ucenicie, 1944, însemnări de călătorie şi a prelucrat vechi motive orientale: Divanul persian, 1946; Măria Sa Puiul Pădurii, 1945. Laureat al Premiului Național pentru proză (1924).

Sanielevici, H(enric) (n. 15 septembrie 1875, Botoşani - m. 19 februarie 1951, Bucureşti) – antropolog, sociolog şi critic literar. A predat istoria literaturii romîne la Căminul Uniunii Evreilor Pământeni din Bucureşti. A vrut să lase o teorie unitară pentru antropologie şi ştiința literaturii bazată pe antropocentrism şi perspectiva etică. A colaborat la „Adevĕrul". Lucrări: Încercări critice, 1903; Cercetări critice şi filosofice, 1916; Noi studii critice, 1920; Clasicismul de fier; Poporanismul reacționar;

Sasu, Aurel (n. 23 iulie 1943, Oarda, jud. Alba) – istoric literar. A studiast Filologia la Cluj. Şi.a susținut doctoratul cu lucrarea Retorica literară românească, tipărită în 1976. Lucrări: Liviu Rebreanu. Sărbătoarea operei, 1978; Dicționarul scriitorilor români, 4 vol., coordonat de Mircea Zaciu, Marian Papahagi şi A.S., 1995; Dictionarul scriitorilor români din Statele Unite şi Canada, 1999; Dicționar enciclopedic ilustrat, împreună cu Marian Papahagi; Dicționarul esențial al scriitorilor români, împreună cu Marian Papahagi, 2000; Comunitățile româneşti din Statele Unite şi Canada, 2001.

Sălcudeanu, Petre (n. 8 septembrie 1926, Gligoreşti, jud. Turda) - prozator. A studiat cu K.G. Paustovski la Institutul de literatură Maxim Gorki din Moscova. A lucrat ca redactor la diverse publicații din Bucureşti, a fost director general al Studioului Cinematografic Bucureşti, după 1989 membru al Consiliului de

Administrație al Editurii Adevărul. A scris romane în stil abrupt: Săptămâna neterminată, 1965; Singur fără cer, 1966; Corabia cu suflete, 1967; Moartea manechinului, 1970; Biblioteca din Alexandria, 1980; Cina cea de taină, 1984; Ochiul şi marea, 1989; Umbre, 1990; Păcatele lumii, 1993 şi scenarii de film: Cu mâinile curate, Ultimul cartuş, Conspirația, Departe de Tipperary, Munți în flăcări, La răscrucea marilor furtuni ş.a.

Sămănătorism - curent literar şi de idei care-şi trage numele de la revista „Sămănătorul". Preconiza orientarea rurală şi istorică a literaturii, în sens tradiționalist. În ultima perioadă (de la 1908) a constituit un punct de plecare pentru ideologiile de dreapta ajunse pregnante în deceniul al IV-lea al veacului. Dimitrie Anghel, Ilarie Chendi au fost mai ales sămănătorişti.

„Sămănătorul" (1901-1910) - săptămânal, Bucureşti. Revistă literară condusă pe rând de Al. Vlahuță, G. Coşbuc, Ilarie Chendi, Şt. O. Iosif, Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu ş.a. Apariția ei a fost generată de programul de culturalizare a lumii satelor inițiat de Spiru Haret ca ministru al învățământului. A dat numele curentului literar sămănătorist. În ultima perioadă publicația a fost condusă de Aurel C. Popovici, care i-a imprimat o orientare naționalistă.

„Săptămâna culturală a Capitalei" (1970-1989) - săptămânal, Bucureşti. Revistă social-culturală care se remarcă prin tenta polemică. A fost condusă de Eugen Barbu. Corneliu Vadim Tudor a fost colaborator

Săraru, Dinu (n. 30 ianuarie 1932, com. Slătioara, jud. Olt) - prozator. Autodidact. Director al Radioteleviziunii, al Teatrului Mic şi Teatrului Național din Bucureşti, membru în Consiliul de Administrație al Băncii Religiilor. După câteva volume de cronici teatrale, a scris cu succes romane despre lumea satului românesc: Nişte țărani, Premiul Academiei, 1974; Clipa, 1976; Adevărul de toată ziua, 1987; Dragostea şi revoluția, vol. I, Toamna roşie, 1981; vol. II, Cei care plătesc cu viața, 1989; vol. III, Speranța, 1989; Iarba vântului, 1993; Trilogia țărănească, 1996; Ciocoii noi cu bodyguard, 2004. Distins cu Ordinul Steaua României în 2002.

Săsărman, Gheorghe (n. 9 aprilie 1941, Bucureşti) – arhitect şi scriitor. Studii şi doctorat în teoria arhitecturii la Bucureşti. A colaborat cu articole de specialitate la „Scânteia”, „Contemporanul”, „Arhitectura”. Stabilit în Germania din 1983. Membru al Uniunii Scriitorilor din România (din 1978); membru al Asociației Scriitorilor Români şi Germani din Bavaria (din 1998); secretar al ASRG (din 2001); membru al Asociației Ziariştilor Români (1965-1983); membru al Asociației Jurnaliştilor Români–Vest (din 2002). Inițiator al Ligii Asociațiilor Româno-Germane din Germania (LARG), preşedinte al LARG (2002-2004), preşedinte de onoare al LARG (din 2004). Lucrări literare: Oracolul, povestiri, 1968; Cuadratura cercului, proză fantastică, 1975; Himera, povestiri şi nuvele, 1978; 2000, roman, 1982; Cupa de cucută, roman, 1994; Farul, piesă de teatru, München, 2000; Arapabad u.a. Kurzgeschichten, povestiri, München 2000; Sud contra Nord, roman, 2001; Deus ex machina, piesă de teatru, premieră în stagiunea 2004/2005 la Teatrul Național din Cluj. Premii şi alte activități: Premiul internațional la concursul de povestiri de anticipație organizat în şapte țări est-europene (1962); Premiul Europa pentru cea mai bună povestire europeană a genului, decernat la Convenția europeană de literatură şi artă fantastică şi science-fiction EUROCON, Stresa/Italia, 1980.

Săulescu, Gheorghe (n. 4 martie 1878, Roşieşti, Vaslui – m. 6 septembrie 1864, Corni-Albeşti,Vaslui) – filolog şi poet. A studiat greaca la Huşi şi a fost trimis de mitropolitul Veniamin Costache la Academia din insula Chios, condusă de Neofit Vamva. A plecat la cxernăuți (1821-1829), unde a studiat germana şi latina şi a călătorit la Viena. A fost profesor şi director al tipografiei mitropolitane de la Iaşi. A tipărit Hronicul a vechimei romano-moldo-vllahilor al lui D. Cantemir. A publicat la „Albina” şi „Albina românească”. A scris manuale, studii de filologie şi istorie, fabule: Abețedariu roimânesc sau Întâile cunoştințe, 1832; Gramatică românească sau Observații gramaticeşti asupra limbei româneşti pentru şcoalele normale şi ghimnaziale, 1833; Fabule în versuri sau poezii alegorice, 1835; Descrierea istorico-gheografică a

cetății Caput-Bovis, Capul Boului sau Ghertina, 1837. A rămas în manuscris Tradiții poetice, cu o introducere intitulată Despre istoria literaturii şi a poeziei ghintelor.

Săvescu, Iuliu Cezar (n. 28 septembrie 1866, Brăila – m. 9 martie 1903, Bucureşti) – poet. A făcut liceul la Sf. Sava şi a participat la cenaclul Literatorul al lui Al. Macedonski. Romantic ca fire, a scris lirică parnasiană şi simbolistă, fiind unul dintre reprezentanții tipici ai modernizării liricii româneşti. Împrăştiate prin reviste, versurile sale au fost strânse postum în volum de N. Davidescu, un alt simbolist: Poezii, 1926.

Sbiera, Ion al lui Gheorghe (n. 1 noiembrie 1836, Horodnicul de Jos, Suceava – m. 22 octombrie 1916, Cernăuți) – istoric literar şi folclorist. Gimnaziul la Cernăuți, Dreptul şi Filosofia la Viena. Urmează la catedră lui Aron Pumnul, la gimnaziul din Cernăuți. A organizat, împreună cu frații Hurmuzachi şi alți intelectuali, Societatea pentru cultura şi literatura română în Bucovina. A colaborat la „România jună”, „Candela”, „Familia”, „Vatra” ş.a. Membru fondator al Academiei (1866). Adept al fonetismului limbii române, prefigurează poziția lui Titu Maiorescu. Lucrări: Colinde, cântece de stea şi urări la nunți, 1888; Traiul românilor înainte de fundarea staturilor naționale, 1890; Mişcări culturale şi literare la românii din stânga Dunării, în răstimpul de la 1504-1714, 1897; Contribuiri pentru o istorie soțială, cetățenească, religioasă-bisericească şi cultural-literară a românilor, de la originea lor încoace până la iulie 1504, 1904.

„Sburătorul" (1919-1922; 1926-1927) -bilunar, apoi lunar, Bucureşti. Revista cenaclului cu acelaşi nume, editată de E. Lovinescu. I-a impus în literatură pe Ion Barbu, Tudor Vianu, Hortensia Papadat-Bengescu, Ion Pillat, Camil Petrescu, Felix Aderca ş.a.

Scavinski, Daniil (n. 1795, Bucovina – m. 8 noiembrie 1837, Iaşi; nume la naştere: Scavin) – poet. A copilărit la Lvov. A predat germana unor fii de boieri din Iaşi. A lăsat ode pentru diverse persoane: Odă din partea opştiei întru slava nunții prințesii Elenco Sturza, 1825; Călătoria dumnealui hatmanului Constantin Paladi la feredeile Borsăcului, 1828. A

tradus teatru din J. Fr. Regnault, Voltaire.

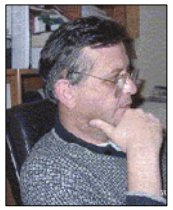

Schenk, Christian W. (n. 11 noiembrie 1951, Braşov) - poet şi eseist. Doctor în medicină al Universității din Mainz, Germania. Şef al publicației tetralingve „Romanian convergences” (1984-1986), şeful editurii Dyonisos Verlag, membru al Uniunii Scriitorilor din România şi din Germania. Membru al Academiei Româno-Americane. Cetățean de onoare al municipiului Cluj. Debut literar la revista „Astra” din Braşov. Lucrări: Poezii (Gedichte), 1981; Transilvania–Bingen, 1982; Phoenix. Amintiri lirice 1959-1984, 1984; Testament, 1991; Răstignirea ultimului cuvânt, elegii, 1992; Lichtebbe (Reflux de luminã), 1994; Blinder Spiegel (Oglindã oarbã), 1994; Semne, gratii şi simboluri, 1995; Poeme vechi şi noi, 2000.

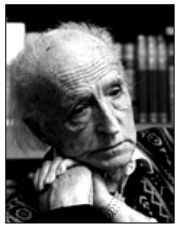

Scherg, Georg (n. – 19 ianuarie 1917, Braşov - m. 20 decembrie 2002, Mössingen-Belsen, Germania; nume la naştere: Peter Kurmes) - scriitor. A studiat Filologia la Paris, Berlin, Strasbourg, Tübingen. Profesor la Braşov. A făcut închisoare (1958-1962), a lucrat apoi ca muncitor şi violonist, a fost reabilitat în 1968. Profesor la Sibiu, în învățământul superior. In 1984 este distins cu titlul de Profesor emerit. Întreține relații cu Ion Caraion, Alexandru Ivasiuc, Constantin Noica, Mircea Ivănescu etc. şi cu numeroşi scriitori din DDR si RFG. În 1987 cere emigrarea în RFG, împreunã cu soția şi fiul cel mic, dar o obține abia în martie 1990. A scris proză: Da keiner Herr und keiner Knecht, 1957; Die Erzählungen des Peters Merthes (Povestirile lui Peter Merthes), 1958; Das Zünglein an der Waage (În cumpănă), 1968; Der Mantel des Darius (Mantia lui Darius), 1968; Spielgelkammer (Camera cu oglinzi), 1974, drame istorice în versuri: Giordano Bruno, 1954, debut; Ovidiu, 1955 şi versuri: Die Silberdistel (Scaietele de argint), 1969; Penelope ist anderer Meinung, 1971; Paraskiv, Paraskiv, 1976; Die verhohlene Münze si Die Schuldbürger, 1987; Goa Mgoo oder die Erfindung der Unsterblicheit, 1997. A tradus în germană din literatura română contemporană.

Scrisoarea lui Neacşu din Câmpulung (29-30 iunie 1521) - cel mai vechi text românesc păstrat. Scrisă de Neacşu, negustor din Câmpulung, scrisoarea era adresată lui Johannes Benkner, judele sas al Braşovului.

Scriban, Filaret (n. 1811, Burdujeni, Suceava – m. 23 martie 1873, Iaşi) – arhiereu şi pedagog. A studiat la Academia Mihăileană din Iaşi şi s-a călugărit la Lavra Pecerska în Kiev. Luptător activ pentru Unirea Principatelor, membru al Divanului Ad-Hoc (1857). A lăsat lucrări de specialitate, dar şi aletele, care vădesc deschiderile ortodoxiei românești către laicitate şi universalitate: Întâile cunoştințe pentru junimea moldoveană care învață limba franceză (1836); Mica Geografie a Daciei, Moldaviei şi a Țării Românești, prelucrare, 1838; Istoria bisericească a românilor pe scurt, 1871. Au rămas în manuscris o serie de traduceri: Dialogurile morților de Fenelon; Brutus după Voltaire; Ambrosie Crusoe după Daniel Defoe; Viața lui Socrate după Platon ş.a.

-„- , Neofit (n. 1808, Burdujeni, Suceava, nume de botez Nicolae – m. 9 octombrie 1884, Burdujeni) – frate cu Filaret; arhiereu, pedagog. A studiat la Academia Mihăileană din Iaşi şi la Colegiul Sf. Sava din Bucureşti. Surghiunit de domnitorul Mihai Sturdza la Neamț, a fost, ca şi fratele său, luptător pentru Unirea Principatelor, membru în Divanul Ad-Hoc (1857). Autor de lucrări de specialitate, manuale şcolare, traduceri, poezii: Urziri istorice sau curs metodic de istorie, prelucare după D. E. Levi-Alvares, 1851; Metoda pentru studiul limbii elenice, după J.L. Burnouff, 2 vol., 1861 1862; Dublul paralel sau Biserica în fața papității şi a reformei veacului XVI, 1851; Încercări poetice. Discursuri politice. Memoare şi scrisori politice, 1870; Foloasele Unirii Principatelor, 1856; Necesitatea clerului în societate şi nevoia de punere a sa în adevărata cale a sortirii sale... însoțită de constituțiunea clerului ortodox din Transilvania, 1858.

Sebastian, Mihail (n. 18 octombrie 1907, Brăila - m. 29 mai 1945, Bucureşti; nume la naştere Iosf Hechter) - prozator. A absolvit Dreptul şi Filosofia la

Bucureşti. S-a specializat la Paris. A lucrat la Editura Fundațiilor Regale. A scris proză autobiografică: De două mii de ani, 1934, ci prefața lui Nae Ionescu şi cuprinzând analiza situației evreului în România în preajma celui de+al doilea război mondial; Accidentul, 1940, teatru: Jocul de-a vacanța, 1946; Steaua fără nume, 1946 după care s-a turnat un film, producție româno-franceză, cu Marina Vlady şi Claude Rich în rolurile principale, a fost un bun traducător al lui Marcel Proust şi interpret al operei acestuia: Corespondența lui Marcel Proust, 1939. A lăsat Eseuri, cronici, memorii, 1972, postum.

„Secolul XX" (din 1961, Bucureşti) - lunar. Revistă de literatură universală editată de Uniunea Scriitorilor. Director: Dan Hăulică, urmat de Ştefan Augustin Doinaş, care, după anul 2000, a schimbat şi titlul revistei în „Secolul XXI" şi a înființat Fundația Secolul XXI.

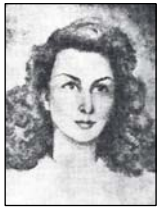

Serghi, Cella (n. 22 noiembrie 1907, Constanța – m. 19 septembrie 1992, Bucureşti) – prozatoare. A absolvit Dreptul la Bucureşti. Lucrări: Pânza de păianjen, 1938; Cad zidurile, 1950; Fetele lui Barotă, 1958; Cartea Mironei, 1967; Gențiane, 1970; Pe firul de păianjen al memoriei, 1978; Iubiri paralele, 1974; În căutarea somnului uriaş, 1980; Această dulce povară, tinerețea, 1983.

Servien, Pius (n. 1902, Bucureşti – m. 1953, Paris; nume la naştere: Şerban Coculescu) – estetician. Fiul profesorului Nicolae Coculescu, de la Facultatea de Ştiințe din Bucureşti, catedra de astronomie, care fusese elevul lui Henri Poncaré la Paris. A plecat la Paris să studieze matematica, a rămas acolo, a scris în limba franceză. A propus formalizarea discursului estetic, este precursor al lingvisticii matematice. Lucrări: Essai sur les Rythmes Toniques du Français, 1925; Les rythmes comme introduction physique à l'esthétique. Nouvelles méthodes d'analyse et leur application notamment à la musique, aux rythmes du français et aux mètres doriens 1930; Principes d'esthétique, problèmes d'art et langage des sciences, 1935; Esthétique III. Base physique et base mathématique de la théorie des probabilités, vers une nouvelle forme de la théorie 1942; Orient. Littérature, poésie ; thèatre, având

la sfârşit un studiu, Le cas Servien, semnat de Paul Valéry, 1942; Science et poésie, 1947; Hasard et probabilités, 1949; Esthétique: musique, peinture, poésie, 1953 (tradusă în româneşte: Estetica, 1975).

Setilă - personaj de basm care poate bea oricât de multă apă. îl însoțeşte şi îl ajută pe Făt Frumos să izbândească în acțiunile sale.

Sevastos, Elena Didia Odorica (n. 16 mai 1864, Cucorăni, Botoşani – m. 18 martie 1929, Chişinău) – folcloristă. Provine dintr-o familie săracă, munceşte pentru a se întreține la studii. A absolvit Şcoala Centrală de fete din Iaşi, apoi Literele şi Filosofia, tot la Iaşi. Darwinistă convinsă, e acuzată de socialism. Deşi nimeni n-a încurajat-o şi munca ei n-a fost apreciată, a realizat lucrări comparabile cu ale lui S. Fl.Marian şi altor folclorişti, ba chiar, spre deosebire de mulți dintre ei, mai apreciați, a realizat culegeri din toate regiunile româneşti, prefigurând prin ele unitatea spirituală a tuturor românilor. A scris Nunta la români, 1889; Călătorii în Țara Românească, 1888. Culegeri: Poezii poporane. Doine, 1886; Cântece moldoveneşti, 1888. A colaboratla „Convorbiri literare", „Tribuna", „Vatra", „Viitorul românceIor" ş.a.

Sfarmă-Piatră - personaj de basm înzestrat cu forța uriaşă de a sfărâma stâncile, îl însoțeşte şi îl ajută pe Făt Frumos să izbândească în acțiunile sale.

Sfântu Sava, Colegiul (din 1694, Bucureşti) Constantin Brâncoveanu a fondat Academia Princiară de la Sf. Sava, la îndemnul unchiului său, stolnicul Constantin cantacuzino, care studiase la Padova. Limba de predare era greaca, scopul şcolarizării fiind obținerea unei educații ortodoxe cât mai unitare în spațiul creştinismului oriental, pentru a ține astfel piept avansului Imperiului Otoman. Alşexandru Ipsilanti (1774-1782)a reformat învățământul, introducând ca limbi de studiu, pe lângă latină şi greacă, franceza şi italiana. În 1818 vine din Transilvania Gheorghe lazăr, care inaugurează învățământul în limba română şi îl diversifică, introducând studiul ştiințelor şi agriculturii. Alcătuieşte manuale şi aduce profesori care studiaseră în diverse țări europene. După reforma învățământului din timpul

ministeriatului lui Petrache Poenaru la Sf. Sava se introduc cursuri juridice şi inginereşti. Heliade Rădulescu, Ion Ghica, Nicolae Bălcescu au trecut prin această şcoală, după cum generații întregi de intelectuali români s-au format aici. E. Lovinescu a predat toată viața latina la Colegiu. Din 1850 şcoala se numeşte Colegiul Sf. Sava, nume pe care şi-lpierde în perioada socialistă, când se numeşte Liceul Sf. Sava. Din 1990 se numeşte Colegiul Național Sf. Sava. Biblioteca acestei şcoli a fost prima bibliotecă publică din Țara Românească (1838) şi a constituit primul fond al Bibliotecii Naționale a României. De asemenea, primele colecții de istorie naturală ale şcolii (1834) au constituit fondul de bază al viitorului Muzeu Gr. Antipa şi tot această şcoală a fost punctul de pornire al Universității Bucureşti, a cărei piatră de temelie a fost pusă de Al.I. Cuza în 1864. Simbolic, rafturile Bibliotecii Universității (Filologie) au fost făcute din bârnele cu care Constantin Brâncoveanu podise Podul Mogoşoaiei (Calea Victoriei de azi). Unele din ele există până astăzi.

Sibiu - oraş în Transilvania, aflat la aceeaşi latidunine cu Lyon, Franța şi la aceeaşi longitudine cu Atena, Grecia. Este atestat ca

cetate în 1191 d.H., cu numele Cibinium, după râul care trece prin oraş, într-un document scris latineşte, aflat la Vatican, deşi dovezi de locuire în zonă există încă din paleolitic. Primii colonişti au venit de pe Rin şi Mosela, la 1150, iar atestarea numelui german datează de la 1223: Hermannsdorf. Se spune că Hermann, şef de oşti, ar fi cumpărat terenul pentru edificarea localității plătind atât cât putea cuprinde aşezând o piele de taur pe pământ. Iar el a tăiat pielea în fâşii şi le-a aşezat astfel încât să cuprindă o suprafață mai mare. Legenda este orientală ca origine, aminteşte de persanul „viteaz în piele de tigru". Oricum, colonizarea acestor pământuri la trecătorile Carpaților, este tentativa creştinismului occidental de a se apăra de avansul bizantinilor, care construiseră, tot în veacul al XII-lea, o cetate pe Dunăre (insula Şimian), iar pe de alta de avansul islamismului, al Imperiului Otoman. Prima breaslă atestată în Sibiu, în a doua parte a veacului al XIV-lea, a fost a

tăbăcarilor. În acelaşi veac e atestată şi prima şcoală. În veacul al XV-lea cele 896 de gospodării ale cetății sunt asediate de otomani. Cultura a fost una din căile de păstrare a identității oraşului. Acolo s-a nascut Nicolaus Olahus, acolo a fugit Mircea cel Rău al Țării Româneşti făgăduind să treacă la catolicism cu toată țara dacă va fi apărat de turci (şi a fost ucis de un sârb), acolo tipăreşte la 144 Filip Moldoveanul Catehismul luteran, iar Konrad Haas proiectează la 1554 prima rachetă cu trei trepte din lume. Din 1692 Sibiul a fost, pentru un veac, capitala Transilvaniei. Acolo şi-a avut episcopia Ignàc Batthyany, cel care cumpărase biblioteca primatului Vienei, cu peste 500 de incunabule şi primele ediții tipărite din lume ale lui Aristotel şi le depusese la Alba Iulia. Acolo apare primul ziar de pe teritoriile româneşti, „Siebenburger Zeitung" ((1699). În veacul al XVIII-lea apar şcolile româneşti, teatrul românesc, librării, în primii ani ai veacului al XIX-lea se deschide Muzeul Bruckenthal, puțin înainte de revoluția de la 1848 în oraş concertează Franz Liszt şi Johann Strauss, din 1853 apare „Telegraful romîn", cel mai vechi ziar în limba romînă cu apariție neântreruptă până astăzi. Oraşul serbează Unirea Principatelor edificând primul pod din fier forjat (de pe Podul Minciunilor). Imediat după Unirea Principatelor apare la Sibiu Societatea ASTRA, 1861. Ea va publica în 1895 prima Enciclopedie românească (şi a treia din Europa), furnizînd un corpus complet de informații despre toate teritoriile locuite de români. În 1910 apar în oraş toaletele publice, iar la 1917 primul cinematograf public. În perioada intebelică, după marea Unire, Sibiul îşi unifică reperele învățământului cu cele din restul României, contiunuă să producă valori de civilizație şi cultură care sunt modele pentru toți românii. În oraş apar 36 de reviste şi ziare, dintre care 24 româneşti. În 1940, după Diktatul de la Viena, care ceda Transilvania de Nord, Universitatea din Cluj se mută la Sibiu. În perioada socialistă continuă o parte din tradițiile culturale ale oraşului, apare Universitatea din Sibiu, iar din 1972 apare o serie nouă a revistei „Transilvania", organizatoare, unsprezece ani la rând, a Colocviilor Naționale de critică literară. În prezent oraşul are aproape 200.000 de locuitori, dintre care 95% români, 2%

maghiari, 1,6 % germani. Protestanții şi catolicii fac 4% din populație. În cadrul procesul de integrare europeană a României, Sibiul a devenit „capitală europeană a culturii", beneficiind de programe care pun în valoare marile repere culturale şi de civilizație ale oraşului, valențele lui de oraş european.

Sihleanu, Alexandru Z. (n. 6 ianuarie 1834, Bucureşti – m. 14 martie 1857, Bucureşti; nume la naştere: Alexandru Zamfirache) – poet. A studiat la Sf. Sava şi la Paris (Dreptul), unde nu şi-a terminat studiile. Prieten cu Al. I. Odobescu. Colaborator la „Concordia", Bucureşti. A murit foarte tânăr, versurieâle sunt strânse într-un volum, Armonii intime, 1857 şi anunță un poet romantic şi uinonist. Senzual şi robust, a compus multe poezii cu formă fixă.

Silaşi, Grigore (n. 27 ianuarie 1836, Beclean, Cluj – m. 17 ianuarie 1897, Năsăud) – preot, filolog, folclorist. Doctor în Teologie la Viena. Vicerector al Seminarului Sfânta Barbara din Viena. Membru onorific al Academiei Române, 1877. Lucrări: Dialectul macedo-român paralel cu cel daco-român, 1874; Românul în poezia poporală. Studii asupra tuturor ramurilor poeziei populare române din punct de vedere etic, istorico-mitologic şi lingvistic, 1876 – 1877; Să latinizăm au ba?, 1882.

Simbolism - curent literar apărut în Franța după 1886, ca reacție la romantism şi naturalism. Răspândit la noi sub impulsul celui francez, a căpătat un specific al său prin caracterul de opoziție față de curentele ce preconizau tradiționalismul (sămănătorism, poporanism). Revista „Literatorul" a lui Al. Macedonski poate fi considerată prima publicație simbolistă. Urmează „Vieața nouă" a lui Ov. Densusianu. Prima etapă a simbolismului românesc este paralelă cu decadentismul francez, fiind reprezentată de Ştefan Petică, George Bacovia, Ion Minulescu, D. Iacobescu, Nicolae Davidescu. Între Al. Macedonski şi Tudor Arghezi simbolismul românesc înscrie o contribuție importantă la modernizarea poeziei şi literaturii noastre, desăvârşită în perioada interbelică.

Simion, Eugen (n. 25 mai 1933, Chiojdeanca, jud. Prahova) - critic şi istoric literar. A absolvit

Facultatea de Limba şi Literatura Română a Universității din Bucureşti, unde este în prezent profesor. Profesor de limba română vreme de patru ani la Sorbona (1970-1973). Membru al Academiei Române (1990) şi preşedinte al ei (1997-2006). Din 1999 şi membru al Academiei de Ştiințe a Moldovei, din 2005 membru al Institutului Franței. Doctor Honoris Causa al mai multor universități româneşti. Premiul Opera Omnia al Uniunii Scriitorilor, 2002. Lucrări: Proza lui Eminescu, 1964; Orientări în literatura contemporană, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1965; Eugen Lovinescu, scepticul mântuit, 1971; Antologia criticilor români • De la Titu Maiorescu la G. Călinescu, 2 vol., 1971; Scriitori români de azi, vol. I, 1974, vol. II, 1977, vol. III, 1983, vol. IV, 1989; Moartea lui Mercuțio, 1993; Convorbiri cu Petru Dumitriu, 1994; Mircea Eliade, un spirit al amplitudinii, 1995; Fragmente critice I. Scriitura publică, scriitura taciturnă, 1997, Fragmente critice II. Demonul teoriei a obosit, 1998, Fragmente critice III, 1999; Fragmente critice IV, 2000. Coordonator al colecției Opere fundamentale a Fundației Academiei Române.

Simion, Ştefan (n. ? - m. 1656) - cărturar. A fost mitropolit al Bălgradului (adică Alba Iulia, fiindcă ‚belâi' în limbile slave, ale ortodoxiei orientale, înseamnă alb, iar ‚gorod' înseamnă oraş), al Vadului, Maramureşului şi a toată Țara Ardealului. A impus slujba religioasă în limba română şi a retipărit în româneşte Noul Testament de la Bălgrad, 1648, pe care l-a prefațat cu idei prețioase despre latinitatea limbii române şi istoria unitară a poporului român.

Simionescu, Mircea Horia (n. 23 ianuarie 1928, Târgovişte) – prozator. A absolvit Filologia la Bucureşti şi a fost redactor la diverse publicații. Inteligenta ironică şi stilul spiritualizat definesc proza lui: Nesfârşitele primejdii, 1968; Ingeniosul bine temperat • Dicționar onomastic, 4 vol., 1969-1983), Bibliografie generală, 1970; După 1900, pe la amiază, 1975; Răpirea lui Ganymede, 1975; Jumătate plus J, Premiul Academiei, 1976; Învățături pentru delfin, 1979; Banchetul, 1982; Redingota, 1984; Licitația, 1985; Trei oglinzi, 1987; Asediul locului comun, 1988; Bibliografia generală, 2000.

Sindipa - carte populară de origine orientală. După ce a trecut

prin India, Persia, Siria a fost tradusă în greceşte în secolul al XI-lea. La noi a intrat prin filiera slavă în secolul al XVII-lea. Mihail Sadoveanu a dat o prelucrare cultă în Divanul persan, 1946.

Sion, Gheorghe (n. 18 mai 1822, Mamornița, Cernăuți - m. 1 octombrie 1892, Bucureşti) - scriitor. A studiat la Academia Mihăileană din Iaşi cu Gh. Asachi. Paşoptist. Membru al Societății Academice Române (1868). A tradus din dramaturgia franceză şi a scris piese de teatru. A rămas pentru memoriile sale; Suvenire contimpurane, 1888.

Sîntimbreanu, Mircea (n. 7 ianuarie 1926, Băița, jud. Hunedoara – m. 18 august 1999, Bucureşti) - scriitor pentru copii. A absolvit Filologia la Bucureşti. Director al Centrului Național al Cinematografiei, preşedintele secției pentru copii a Uniunii Scriitorilor, directorul Editurii Albatros. Titluri: Cu şi fără ghiozdan, 1956; Recreația mare, 1965; Schițe vesele, 1969; Să stăm de vorbă fără catalog, 1971; Aducătorului mulțumiri, 1976; Mama mamuților mahmuri, 1980;

Un Gulliver în țara chiticilor, 1983.

Slavici, Ioan (n. 18 ianuarie 1848, Şiria, Arad - m. 17 august 1925, Crucea de Jos, Vrancea) - prozator. A studiat Dreptul la Budapesta şi Viena, dar nu l-a terminat. S-a împrietenit cu Mihai Eminescu, acela care l-a şi descoperit ca scriitor. A fost preşedinte al Societății România Jună. A fost secretar al Comisiei pentru Documentele Hurmuzaki, redactor la „Timpul" alături de I. L. Caragiale şi Mihai Eminescu, profesor de liceu. Junimist. Membru corespondent al Societății Academice (1882). A scris proză, remarcându-se mai ales prin nuvelele pline de substanță: Popa Tanda, 1875; Budulea Taichii, 1880; Moara cu noroc, 1880, după care s-a turnat în 1956 filmul cu acelaşi nume şi romane: Mara, 1894.

Smara, Maica (n. 5 septembrie 1857, Târgovişte – m. 26 ianuarie 1944, Bucureşti; nume la naştere: Smaranda Andronescu, măritată Gheorghiu) – scriitoare. Nepoata poetului Gr. Alexandrescu. A absolvit Şcoala Centrală de fete din Bucureşti. Feministă, a conferențiat pe această temă în

țară şi în Italia, franța, Danemarca, Suedia, Grecia. A organizat un cenaclu literar pe care-l frecventa şi M. Eminescu. A scos revista „Altițe şi bibiluri" (1893). A scris proză şi eseuri: Din pana suferinței, 1888; Novele, 1890; Veronica Micle. Viața şi operile sale, 1892; Inteligența femeii, 1896; Schițe şi amintiri din Italia, 1900; Mârza, 1904; Țara mea, 1905; Fata tatii, 1912; Schițe şi amintiri din Cehoslovacia,. 1925; O româncă la Polul Nord, 1932; Dumitrițe brumate, 1937; Cântă Dorna, 1939.

Snoavă - specie a epicii populare în proză cu caracter satiric şi conținut anecdotic. Snoava românească este ilustrată de aproximativ patru mii de tipuri, încadrate în următoarele categorii: relații sociale, relații familiale, deficiențe psihologice, defecte fizice ş.a. Despre: Anton Pann, Povestea vorbii, 1847; Th. D. Speranția, Anecdote populare, 1892; Ovidiu Bîrlea, Mică enciclopedie a poveştilor româneşti, 1976.

Soarele şi Luna – baladă populară din ciclul fantastic. Originea este arhaică, precreştină, subiectul este dragostea ideală, de neatins trupeşte, dintre două entități care trăiesc în lumi diferite. A fost culeasă de Vasile Alecsandri în Poezii poporale.

Societatea Academică Română - v. Societatea Română, Academia Română.

Societatea de Limba Română (din 1962, Novi Sad) – organizație nonguvernamentală care are ca scop cultivarea limbii române după normele limbii literare din România. Preşedinte fondator a fost lingvistul Radu Flora. Se ocupă de editarea de cărți şi manuale, de emisiunile în limba română de la Televiziunea din Novi Sad, organizează festivaluri şi simpozioane, a facilitat înființarea filialei ‚Nichita Stănescu' a Bibliotechii ‚Gh. Asachi' din Iaşi. Director în funcție: Lucian Marina.

Societatea Filarmonică (1833-1838) -Bucureşti. Societate culturală întemeiată de Ion Cîmpineanu, Heliade Rădulescu şi Costache Aristia. A continuat Societatea Literară şi şi-a propus promovarea culturii române în toate domeniile artistice. Au făcut parte din ea Ion Voinescu II, Nicolae Golescu, Dimitrie Ghica (tatăl lui Ion Ghica), Petrache

Poenaru, Costache Facca, Iancu Văcărescu ş.a. A deschis o Şcoală de literatură, declamație şi muzică şi a inițiat construirea Teatrului Național.

Society for Romanian Studies (Societatea pentru Studii Româneşti, S.R.S., din 1973, Bloomington, Indiana University) **–** cea mai puternică organizație care se ocupă de studiul fenomenului românesc aflată în afara granițelor. Maria Bucur (istorie Est-europeană), Aurelian Crăiuțu (istoria gândirii politice), Matei Călinescu (literatură comparată), Ronald Feldstein (limbi slave), Virginia Zeani (muzică), Nicolae Spulber (economie), cu toții vorbitori de limba română, desfăşoară programe interactive cu România şi Europa pe domenii de activitate. O serie de alți specialişti din SUA contribuie de altfel la reuşita lor: Radu Florescu, istoric, Boston; Richard Frucht, Frederick Kellogg, Arizona; Paul Michelson, Hunntington College; James Niessen, Rutgers University; William Oldson, Florida State University ş.a.

Societatea Literară (1827, Bucureşti) - societate înființată de Dinicu Golescu şi Heliade Rădulescu pentru a impulsiona viața culturală din Țara Românească. A urmat societății secrete înființată la Braşov în 1822 de către boierii munteni refugiați după înfrângerea răscoalei lui Tudor Vladimirescu (1821): Nicolae Văcărescu, Dinicu Golescu, Constantin Cîmpineanu ş.a. A fost continuată de Societatea Filarmonică.

Societatea Literară Română – v. Academia Română.

Societatea pentru Cultura Românească 'Mihai Eminescu' (din 1989, Cernăuți) - se reclamă urmaşă a Societății pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, 1863. Este condusă de poetul Vasile Tarâțeanu.

Societatea pentru Cultura şi literatura Română în Bucovina (11 ianuarie 1865 - 1940, Cernăuți) - a luat ființă, sub preşedinția lui Alexandru Hurmuzachi, la Cernăuți prin transformarea Reuniunii Române de Lectură (1862) întemeiată de Aron Pumnul. A scos „Calendarul Societății…”, s-a ocupat de culegerea folclorului şi de cultivarea limbii române.

Societatea Română (1866, Bucureşti) - societate inițiată de junimişti pentru promovarea creației literare româneşti originale. Şi-a schimbat numele în Societatea Academică Română (1867), apoi în Academia Română (1879).

Societatea Scriitorilor Români (1908 - 1948) – înființată la inițiativa scriitorilor Cincinat Pavelescu şi Emil Gârleanu. Printre fondatori: A. Gorovei, G. Murnu, C. Pavelescu, G. Ranetti, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea. Scopul Societății: apărarea drepturilor şi intereselor morale şi materiale ale scriitorilor; ajutorarea, prin împrumut, a membrilor; ajutorarea văduvelor şi copiilor orfani ai societarilor; ajutorarea scriitorilor tineri şi de talent. Preşedinți: Cincinat Pavelescu (1908-1909), Mihail Sadoveanu (1909-1911; 1917-1919, 1923-1924), Emil Gârleanu (1911-1912), Mihail Dragomirescu (1912-1914, 1919-1920, 1920-1921), George Diamandy (1914-1915, 1915-1916), Duiliu Zamfirescu (1916-1917), Corneliu Moldovanu (1921-1922, 1922-1923, 1932-1933, 1933-1934, 1934-1935, 1935-1936), Octavian Goga (1924-1925), Liviu Rebreanu (1925-1926, 1927-1928, 1928-1929, 1929-1930, 1930 - 1931, 1931 - 1932), N. M. Condiescu (1936-1937, 1937-1938, 1938-1939), N.I.Herescu (1939 - 1940, 1940 - 1941, 1941 - 1942, 1942 - 1943, 1943 - 1944), Victor Eftimiu (1944 - 1945, 1945 - 1947, 1947 - 1948). Organiza conferințe populare de culturalizare, oferea pensii şi ajutoare materiale, ca şi sprijin editorial pentru publicarea unor lucrări de larg interes public. De asemenea, a instituit premii pentru cele mai importante lucrări ale fiecărui an editorial. A fost continuată de Uniunea Scriitorilor din RPR, RSR, astăzi România.

Solomon, Dumitru (n. 14 decembrie 1932, Galați) – eseist. A absolvit Filologia la Bucureşti. Redactor şef al revistei „Teatrul azi”, apoi „Scena”. Lucrări: Problema intelectualului in opera lui Camil Petrescu, debut, 1958; Socrate, Masti contemporane, 1970; Fata morgana, 1973, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti; Trilogia antică: Socrate, Diogene câinele, Platon, 1974; Amor, 1978; Elogiul nebuniei, 1983; Repetabila scenă a balconului; Premiul UNITER pentru cea mai bună piesă românească a anului, 1995; Teatru, 1997; Cine ajunge sus la

fix, 2004. Este laureat al Premiului Academiei Române, 1978; al Uniunii Scriitorilor, 1982, 1985; al Asociației Uniunii Scriitorilor din Bucureşti, 1978, 1984; al al Premiului Ministerului Culturii, 1996.

- „ -, Michel (n. 8 decembrie 1910, Galați – m. 1994, Montréal, Canada) – scriitor şi publicist. Rudă cu Dumitru Solomon. Şi-a luat licența în Drept la Montpellier, Franța (1932) şi a debutat ca ziarist la „Timpul", Bucureşti. Delegat corespondent de presă la Londra, se înrolează în armata britanică în al doilea război mondial. Revenit în România, este arestat ca spion şi trimis în lagărul de la Magadan, Siberia. Revenit în România în 1956, este trimis, fără proces, în penitenciarul de la Gherla. Eliberat în 1964, prin amnistie generală, pleacă din țară în 1965 şi se stabileşte la Montréal, unde este redactor şef al revistei „Regards sur Israel". Colaborează la „Le Devoir", „La Presse", „The Gazette", „The Montreal Star". Scrie proză şi memorialistică: Magadan, 1973; Le Struma, 1974; Mon calvaire roumain, 1976; Eden retrouvé, L'étrange destin d'Emilia, La troisième greffe du coeur, Shiffra, Aaron Hart (Sieur de Bétancour).

Sorbul, Mihail (n. 29 octombrie 1885, Botoşani - m 20 decembrie 1966, Bucureşti; nume la naştere: Mihail Smolsky) - dramaturg. Reprezentativ pentru perioada interbelică prin dramele sale: Letopiseți, 1915; Patima roşie, 1916; Dezertorul, 1919. A dramatizat lucrări de succes din literatura universală: Don Quijote şi a scris romane: O iubeşti?, 1933.

Sorescu, Marin (n. 18 februarie 1936, Bulzeşti, Dolj - m. 8 decembrie 1996, Bucureşti) - scriitor. A absolvit Filologia la Bucureşti. A fost redactor şef al revistei „Ramuri", Craiova şi director fondator al revistei „Literatorul", Bucureşti, serie nouă. Ministru al Culturii (1995-1996). Membru corespondent al Academiei (1990). A scris lirică demitizantă şi ironică: Poeme, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1966; Tuşiți, 1969; Unghi, 1970; Fântâni în mare, 1982; Drumul, 1984; Apă vie, apă moartă, 1987; Poezii alese de cenzură, 1991; La Lilieci, cărțile I-VI, 1990-1999; Puntea • Ultimele, 1997, postum, dramaturgie: Iona, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1968; Răceala, 1977, Matca, 1970,

eseuri: Teoria sferelor de influență, 1970; Uşor cu pianul pe scări, 1985, proză: Trei dinți din față, 1977, Viziunea vizuinii, 1982.

Speranția Theodor D(imitrie) (n. 4 mai 1856, Oneşti, jud. Iaşi - m. 9 martie 1929, Bucureşti) - folclorist A fost unul dintre întemeietorii „Contemporanului". Pentru activitatea socialistă a fost implicat într-un proces alături de frații Nădejde, cu care se înrudea. A fost profesor la câteva licee din Bucureşti. Membru corespondent al Academiei (1891). A fost culegător de folclor şi teoretician pe marginea fenomenului folcloric: Introducere în literatura populară română, 1904; Urme de la daci şi alte studii de folclor, 1914.

Sperber, Alfred Margul (n. 23 septembrie 1898, Storojineț, Bucovina, azi Ucraina – m. 3 ianuarie 1967, Bucureşti) – poet. A absolvit liceul la Viena şi a fot încorporat în armata habsburgică. Studiile superioare le-a făcut la Bucureşti, Paris, New York, unde a şi lucrat la „New York Volkszeitung". Întors în România a scris lirică militantă şi erotică: Martorul vremii, 1951; Veşnicul august, 1959; Cuvântul vrăjit, 1969 şi a tradus în germană poezie românească: Rumänische Volksdichtungen, Premiul de Stat, 1954.

„Le Glaneur Moldo - Valaque" - „Spicuitorul moldo-român" (1841, bilingv, Iaşi) – trimestrial de informație culturală şi literară editat de Gh. Asachi. Apar articole despre teatrul românesc, traduceri din Gr. Alexandrescu, Vasile Alecsandri, compilații după Histoire de la Valachie de M. Kogălniceanu.

Stahl, Henriette, Yvonne (n. 9 ianuarie 1900, St. Avold, Lorena, Franța - m. 25 mai 1984, Bucureşti) - prozatoare. Sora sociologului Henri Stahl. Prima soție a lui Petru Dumitriu. A urmat Conservatorul de Artă Dramatică la Bucureşti. A debutat cu proză de tip naturalist: Voica, 1924 şi a continuat cu o proză rafinată şi puternică despre mediul citadin: Mătuşa Matilda, Premiul Femina, 1928; Steaua robilor, 1933; Între zi şi noapte, 1942; Marea bucurie, 1947); Fratele meu, omul, 1965; Nu mă călca pe umbră, 1969.

Stamati, Constantin (Costache) (n. 1786, Huşi sau Iaşi – m. 12 septembrie 1869, Ocnița, Hotin) – scriitor. Stabilit la Chişinău în 1812. Funcționar în administrația rusească a Basarabiei, Cavaler al ordinului țarist Sf. Ana. Vorbea franceza, greaca, rusa. Se înrudea cu Al. Hâjdău, tatăl lui B.P. Hasdeu. Membru fondator al Societății Literare Române (1866), viitoarea Academie. Iluminist, face elogiul marelui trecut al Moldovei. Lucrări: Geniul vechi al românilor şi românii de astăzi; Suceava şi Alessandru cel Bunîn secolul al XV; Domnul Moldovei, marele Ştefan al VI şi bravul său hatman Arbore, poeme publicate în volumul Poezii şi proză, postum, 1906; Povestea povestelor, 1843.

Stanca, Radu (n. 5 martie 1920, Sebeş - m. 26 decembrie 1962, Bucureşti) - poet şi dramaturg. A făcut studii filosofice la Cluj şi Sibiu. A fost regizor la Teatrul Național din Cluj, fiind distins pentru activitatea sa cu Premiul de Stat. A fost animator al Cercului Literar de la Sibiu. Versurile i-au fost strânse într-un volum postum: Versuri, 1966.

Stancu, Zaharia (n. 7 octombrie 1902, Salcia, jud. Teleorman - m. 5 decembrie 1974, Bucureşti) - scriitor. Licențiat în Litere şi Filosofie la Bucureşti. Membru al Consiliului de Stat, preşedinte al Uniunii Scriitorilor, membru al Academiei (1955). A început ca poet: Poeme simple, Premiul Societății Scriitorilor Români, 1927; Albe, 1937; Anii de fum, 1944 şi publicist polemist şi pamfletar şi a continuat ca prozator: memorialistică: Zile de lagăr, 1945 şi romane: Taifunul, 1937; Desculț, Premiul de Stat, 1952; Jocul cu moartea, 1962; Ce mult te-am iubit, 1968.

Stati, Petru (n. 24 ianuarie 1903, Tăuşeşti, Iaşi – m. 8 iunie 1978, Iaşi) – poet şi traducător. A absolvit studii clasice la Facultatea de Litere a Universității Petru Movilă din Kiev. A fost profesor de latină la Bălți şi Iaşi. Fondator al revistei „Cuget moldovenesc”, Basarabia. În 1944 a optat pentru România. A făcut închisoare (1952-1964). Ca poet se află în linia modernismului interbelic: Din timpuri de urgie, 1930; Spre viitor, 1932; Icoane de lumină, 1936; Strofe pentru veac nou, 1937; Cartea dorurilor mele, 1939; Talaz spre veac nou, 1940; Chemarea soarelui, 1943. A tradus din latină: Satirici şi epigramişti latini, 1967; Poeți latini, 1973.

Stati, Sorin (n. 1932, Bucureşti) – lingvist, Italia. A absolvit Limbi Clasice la Universitatea Bucureşti şi a fost profesor la aceeaşi Universitate. A rămas în Occident din 1971, fiind profesor invitat la Paris, Innsbruck, Lund, Aarchus, dar abia din 1981 profesor de glotologie şi fundamentele lingvisticii la Universitatea din Bologna. Este preşedinte al International Association for Dialogue Analysis şi vicepreşedinte al Société Internationale de Linguistique Fonctionnelle, preşedinte al Associazione internazionale per lo studio del dialogo. A fost o vreme şi director al Institutului de Lingvistică Semiotică din Bologna. Membru de onoare al Academiei Române. Lucrări: La semantique des adjectifs en langues romanes , 1958; Introducere în lingvistica structurală, 1966, împreună cu Solomon Marcus şi Edmond Nicolau; Teorie şi metodă în sintaxă, 1967; Istoria lingvisticii, împreună cu Al. Graur şi Lucia Wald, 1971; Manuale di semantica descrittiva, 1978; Il dialogo : considerazioni di linguistica pragmatica, 1982; Le transphrastique, 1992; Methodologie der Dialoganalyse, cu Edda Weigand, 1992; Sintassi e Lessico dell'Argomentazione, 2000; I giochi di parole, 2001; Principi di analisi Argomentativa, 2002; Problemele actuale ale semanticii lingvistice, 2003.

Statu-Palmă-Barbă-Cot - personaj de basm. Întruchipare a geniului rău silvestru personificat printr-un pitic bătrân şi bărbos, călare pe un iepure şchiop. Poate produce necazuri, dar nu mari nenorociri.

Stăncescu, Dumitru (n. 20 decembrie 1866, Bucureşti – m. 9 iulie 1899, Axenfels, Elveția) – culegător de folclor. A absolvit Sf. Sava, unde l-a avut profesor pe Gh. Dem. Teodorescu. A colaborat la “Literatorul”. A făcut studiile şi doctoratul la Liège, Belgia, specialitatea ştiințe politice şi administrative. A înființat colecția Biblioteca pentru toți (1895) împreună cu carol Müller. A scris proză scurtă şi a cules folclor. Lucrări: Memoriile unui cățel, 1884; Monologul unui papagal, 1884; Basme culese din popor, 1885, prefața Moses Gaster; Snoave sau glume populare, 1892; Cerbul de aur şi alte basme pentru copii culese din gura poporului, 1893; Glume şi poveşti, 1895, prefața Al. Vlahuță.

Stănescu, Nichita (n. 31 martie 1933, Ploieşti - m. 13 decembrie 1983, Bucureşti) - poet. A absolvit Filologia la Bucureşti. Redactor la diverse publicații.

Membru post mortem al Academiei (1990). Laureat al Premiului Herder (1975), al premiului Coroana de Aur la Festrivalul Serile Poetice de la Struga (1982), Banatul Sârbesc. A scris o lirică de ordin conceptual, înnoind mijloacele liricii moderne: Sensul iubirii, 1960; O viziune asupra sentimentelor, 1964, Premiul Uniunii Scriitorilor; 11 elegii, 1966; În dulcele stil clasic, 1970; Noduri şi semne, 1982; Antimetafizica, 1999, postum.

Stăniloaie, Dumitru (n. 16 noiembrie 1903, Vlădeni, jud. Braşov - m. 5 octombrie 1993, Bucureşti) - teolog şi eseist. A absolvit Literele la Bucureşti şi Teologia la Cernăuți. Specializat la Atena, München, Berlin, Paris, Belgrad. A fost profesor şi rector la Academia Teologică din Sibiu, profesor la Institutul Teologic din Bucureşti, Doctor Honoris Causa al Facultății de Teologie din Salonic, din Belgrad şi al Universității Bucureşti. A făcut închisoare (1958-1963) şi a fost reîncadrat în muncă în 1965. Adept - ca şi Nichifor Crainic - al ortodoxiei, a scris lucrări explicative în acest sens, care au susținut, înainte de război, armătura ideatică a unor creații literare, fiind, după război, percepute doar în cadrul restrâns al specialiştilor: Ortodoxie şi românism, 1939; Iisus Hristos sau restaurarea omului, 1943; Carte de invățătură creştină ortodoxă, 1952; Teologia dogmatică ortodoxă, 1978; Spiritualitatea ortodoxă, 1981; Poziția domnului Lucian Blaga față de creştinism şi ortodoxie, 1993; Catolicismul de după război, 1993. A tradus din greceşte Filocalia, 10 volume, 1946-1981.

„Steaua " (din 1954, Cluj) – apariție lunară. Revistă a Uniunii Scriitorilor care continuă „Almanahul literar". A. E. Baconsky a fost primul redactor şef. în prezent e condusă de poetul Aurel Rău. A publicat multe traduceri din literatura universală a veacului XX şi autori români din toată țara.

Steinhardt, N(icu) (Aurelian) (n. 29 iulie 1912, Bucureşti - m. 30 martie 1989, Rohia) - eseist. A

absolvit Dreptul la Bucureşti. A făcut închisoare după război. S-a călugărit. A scris eseuri: În genul... tinerilor, 1934; Între viață şi cărți, 1976; Incertitudini literare, 1980; Critica la persoana întîi, 1983; Escale în timp şi spațiu sau Dincoace şi dincolo de texte, 1987; Prin alții spre sine, 1988; Jurnalul fericirii, 1991, postum; Dăruind vei dobândi, 1992, postum; Dumnezeu în care spui că nu crezi... Scrisori către Virgil Ierunca, 1967-1983, 2000, ostum.

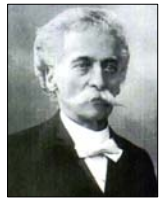

Stelaru, Dimitrie ((n. 9 martie 1917, Segarcea Vale, jud. Teleorman - m. 29 noiembrie 1971, Bucureşti; nume la naştere: Dumitru Petrescu) - poet. A absolvit Literele la Bucureşti. Nonconformist. Scrie o poezie a sensibilității ultragiate: Preamărirea durerii, 1938; Noaptea geniului, 1942; Ora fantastică, 1944; Oameni şi flăcări, 1963; Nemoarte, 1968; Păsări incandescente, l971. Scrie şi nuvele fantastice: Fata fără lună, 1967; Zeii prind şoareci, 1968.

Sterca-Şuluțiu, Alexandru (n. 15 februarie 1794, Abrud – m. 7 septembrie 1867, Blaj) – preot şi folclorist. Episcop greco-catolic la Blaj (din 1851). A lucrat, alături de Andrei Şaguna, spre a obține drepturi politice şi sociale pentru românii din Transilvania. A sprijinit învățământul românesc la Blaj, ca şi în toată Transilvania. Lucrări: Istoria Horii şi a poporului românesc din Munții Apuseni ai Ardealului, 1860, prima monografie a răscoalei lui Horea, Cloşca şi Crişan.

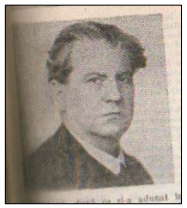

Stere, Constantin (n. 14 noiembrie 1865, Cerepcău, azi Republica Moldova - m. 26 iunie 1936, Iaşi) - prozator. Deportat în Siberia, reuşeşte să fugă în România. Director al „Vieții româneşti" în perioada ieşeană, autor al romanului În preajma revoluției, 8 vol., 1931-1936. Militant socialist. Împreună cu soția sa, Sofia Nădejde, au format cercul literar din jurul revistei „Contemporanul".

Stoiciu, Constantin (n. 16 februarie 1939, Iaşi) – jurnalist, producător de film, scriitor. A studiat filosofia la Bucureşti. A

emigrat în 1982 în Canada şi s-a stabilit la Montréal. În țară a

lucrat scenarii pentru filme de Andrei Blaier, Dan Pița, Lucian Pintilie. După plecare a colaborat la postul de radio Europa liberă, a fondat editura şi revista „Humanitas”, 1985, încurajând mai ales debutanții din comunitatea românească. Lucrări: Dimineața, 1967, volum de schițe, una din ele devenită scenariul de film Diminețile unui băiat cuminte, 1968; Peştele de fontă, 1969; Trufie, 1974; Filip cel bun, devenită scenariu de film, 1977; Pasarela, 1979; Le roman du retour, 1991; De l’insouciance, 1994; Fragments frivoles d’éternité, 1998; La surprenante dignité d’un inconu qui étouffe, 1999; L’attente, 2001.

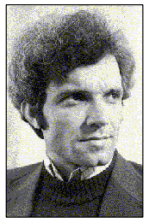

- „ – , Liviu Ioan (n. 19 februarie 1950, Dumbrava Roşie, Piatra Neamț) - prozator. Nepotul celui de mai sus. Nemembru de partid, contestatar recunoscut, la Revoluție, din 22 decembrie 1989 şi până la 5 martie 1990 (când se va retrage) va fi înscăunat în fruntea județului, preşedinte al CFSN/CPUN Vrancea, membru al Parlamentului Provizoriu. În ianuarie 1990 fondează la Focşani revista literară bilunară "Revista V", pe care o va conduce trei sferturi de an. Din 1990 îşi va aduce cartea de muncă la Bucureşti (la Uniunea Scriitorilor, la redacția noului săptămânal literar "Contrapunct", ales fiind din februarie 1990 redactor şef – pentru ca în anul următor să demisioneze din funcție şi să se transfere, ca redactor principal, la revista "Viața Românească". Din 1991 până azi este şi redactor-colaborator la ziarul "Cotidianul". În 1995, cofondator al publicației literare "Caietele de la Durău". Debut editorial: ciclurile de versuri Balans şi Cantonul 248 în Caietul debutantilor, 1978, 1979. A publicat volumele de versuri: La fanion, Premiul de Debut al Uniunii Scriitorilor, 1980; Inima de raze, 1982; Când memoria va reveni, 1985; O lume paralelă, 1989; Poeme aristocrate, Premiul de Poezie al Uniunii Scriitorilor, 1991; Singurătatea colectivă, Premiul “Mihai Eminescu” al Academiei României, Premiul de Poezie al Asociației Scriitorilor Profesionişti din România (ASPRO), Premiul "Poesis" pentru cea mai bună carte a anului 1996, Premiul

Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, 1996; Ruinele Poemului, Marele Premiu al ASPRO, Marele Premiu al Festivalului Internațional de Poezie (Ediția I, Oradea), Premiul pentru Poezie pe anul 1997 – Superlativele Revistei "Cuvântul", 1997; Post-ospicii, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti, 1997; Poemul animal, 2000. A publicat volumul de publicistică Jurnalul unui martor (13-15 iunie 1990, Piata Universitătii, Bucuresti), 1992 şi romanele: Femeia ascunsă, 1997; Grijania, 1999.

Strâmbă-Lemne - personaj de basm. Are puterea miraculoasă de a îndoi trunchiurile copacilor, îl ajută pe Făt Frumos să izbândească în acțiunile sale.

Streinu, Vladimir (n. 23 ianuarie 1902, Teiu, jud. Argeş - m. 26 octombrie 1970, Bucureşti; nume la naştere: Nicolae Iordache) - critic şi istoric literar. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti şi şi-a completat studiile la Paris şi Nancy. Director ai Editurii Univers. A început ca poet la cenaclul Sburătorul. A scris Pagini de critică literară, 2 vol., 1938, studii monografice şi a lăsat un interesant studiu: Versificația modernă, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1965. Împreună cu Tudor Vianu şi Ş. Cioculescu a scris Istoria literaturii române moderne, 1944.

Strigătură – specie a liricii folclorice care însoțeşte dansul ori marile sărbători din cadrul tradițiilor familiale, cu structură concisă, în versuri, de obicei catren, exprimând o caracterizare sentimentală ori satirică a situației, a personajelor acțiunii în desfăşurare

„Studii şi cercetări lingvistice" (1950-1989, Bucureşti) - lunar, apoi la două luni. Revistă editată de Academia Română cu sprijinul Institutului de Lingvistică al Academiei. Publică studii de specialitate despre limba română, din toate zonele locuite de români.

„Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor" (1952-1963, Bucureşti) - lunar, apoi la două luni. Revistă editată de Academia Română ca publicație a Institutelor de teorie Literară şi Etnografie şi Folclor. Din 1964 şi-a schimbat numele în „Revistă de istorie şi teorie literară".

Supplex Libellus Valachorum — al II-lea memoriu întocmit de fruntaşii Şcolii Ardelene: Samuil

Micu, Ioan Piuariu Molnar, Iosif Meheşi, Ignatie Darabant, Petru Para, Petru Maior, Gheorghe Şincai, în martie 1791 şi înaintat împăratului Leopold al II-lea al Austro-Ungariei. Se cer drepturi cetăţeneşti pentru naţiunea română din Transilvania: dreptul la învăţământ în limba maternă, dreptul de a alege şi a fi ales etc.

Suprarealism - curent literar şi artistic apărut în Franţa, la începutul deceniului al III-lea al veacului 20. În primii ani de existenţă se manifestă ca un curent de avangardă, antitradiţionalist, apoi primeşte sugestiile psihanalizei şi-şi structurează o doctrină care postulează rolul imaginaţiei spontane, al iraţionalului (manifestat prin dicteul automat) în creaţia artistică. Suprarealiştii români au însă propriul lor ascendent, care a făcut vogă şi la nivel european: dadaismul. Exponenţi: Tristan Tzara, Saşa Pană, Geo Bogza, Cicerone Theodorescu ş.a.

Sütő András (n. 17 iunie 1927, Cămăraşu, jud. Cluj) - prozator şi dramaturg de expresie maghiară. Autodidact. Unul dintre fondatorii UDMR. A scris povestiri: Emberek indulnak (Pornesc oamenii), Premiul de Stat, 1949 şi Anyám könnyű álmot ígér (Un leagăn roşu pe cer), 1970; Rigó és apostol (Mierlă şi apostol), 1970; Engedjétek hozzám jömi a szavakat (Lăsaţi cuvintele lsă vină la mine), 1977); Káin és Ábel (Cain şi Abel), 1977; Szemet szőert (Ochi pentru cuvânt), 1993. A mai scris şi teatru: Három dráma (Trei piese de teatru) şi memorialistică: Naplójegyzetek (Jurnal), 1990. Laureat al Premiului Herder (1979), al Premiului Kossuth (Ungaria, 1992), al Premiului Uniunii Scriitorilor din România pentru Opera omnia (1996).

Szilágyi Domokos (n. 2 iulie 1938, Şomcuţa Mare, jud. Maramureş - m. 27 octombrie 1976, Cluj) – poet de expresie maghiară. A absolvit Filologia la Cluj. A scris poezie cu accente expresioniste, în care evocă atrocităţile războiului şi este preocupat de lumea contemporană: A láz enciklopédiája (Enciclopedia febrei), 1967; Bűcsű a trópusoktól (Adio tropicelor), 1969); Tengerparti lakodalom (Nuntă pe litoral), 1978, postum; Kényszerleszállás (Aterizare forţată), 1979, postum; Leltár

évszakokról (Inventarul anotimpurilor), 1996, postum.

Szilágyi István (n. 10 octombrie 1938, Cluj) – prozator de expresie maghiară. A absolvit Dreptul la Cluj. Redactor şef la de revista «Helikon", Cluj. Scrie proză postmodernistă: Kő hull kútba (Cad pietre în fântâna seacă), 1975; Agancsbozót (Tufişul de coarne de cerb), Premiul Uniunii Scriitorilor, 1990; A jogi antropológia főbb irányai, Budapesta, 2000; Európai integráció, globalizáció, regionalizmus, 2003.

Szemlér Ferenc (n. 3 aprilie 1906, Odorheiul Secuiesc - m. 9 ianuarie 1978, Bucureşti) - poet şi prozator. A debutat cu versuri: Ejszakai kiáltás (Strigăt de noapte), 1930, dar s-a afirmat mai ales ca prozator: Augusztustól augusztusig, (Din august până-n august) Premiul de Stat, trilogie 1960; A mirigy esztendeje (Anul ciumei), 1969. A tradus în maghiară din Eminescu, Alecsandri, Macedonski, Arghezi, Zaharia Stancu ş.a.

Ş

Şaguna, Andrei (n. 20 decembrie 1808 sau 1809, Mişcolţ, Ungaria – m. 16/28 iunie 1873, Sibiu; nume la naştere: Andrei Atanasiu) – mitropolit de origine aromână. A studiat Filosofia şi Dreptul la Pesta, Teologia la Vârşeţ, a devenit monah la mânăstirea sârbească Hopovo (1833). A fost profesor la Seminarul din Carlovaţ (Banatul Sârbesc), apoi la Seminarul din Vârşeţ. Din 1846 vicar general al Episcopiei Ardealului, apoi episcop al Ardealului şi mitropolit (la reînfiinţarea Mitropoliei Ardealului, 1864). A alcătuit Statutul Bisericii Ortodoxe din Transilvania., care prevedea autonomia faţă de stat şi participarea laicilor comunităţilor locale la conducerea treburilor bisericeşti. La 1848 a fost preşedintele Marii Adunări Naţionale a românilor de pe Câmpia Libertăţii de la Blaj. Membru de onoare al Academiei Române (1871), preşedinte de onoare al Societăţii "Transilvania" din Bucureşti. A publicat Istoria Bisericii Ortodoxe răsăritene universale de la întemeiere până în zilele noastre, 2 vol, 1860 şi a lăsat în manuscris Memorialul arhiepiscopului şi metropolitului Andrei baron de Şaguna sau Luptele naţionale politice ale românilor, 1846-1873. A editat Mărturisirea ortodoxă a lui Petru Movilă, 1855 şi Biblia, 1858.

Şandru, Mircea Florin (n. 20 aprilie 1949, Făgăraş) – poet. A absolvit Electrotehnica la Braşov, cursuri de ziaristică la Bucureşti. A lucrat la „Amfiteatru", „Viaţa studenţească", „Scânteia tineretului", „Tineretul liber"., Senatul României Lucrări: Elegie pentru puterea oraşului, 1974; Melancolia, 1977; Maşina de scris, 1981; Trupuri pe ecranul de radar, 1981; Legătura de sânge, 1989; Podul Grant, 1992; Rugă pentru cei blânzi, 1999; Miere neagră, 2002; Îngerul pe gheaţa subţire, 2003.

Şăineanu, Lazăr (n. 23 aprilie 1859, Ploieşti - m. 11 mai 1934, Paris; nume la naştere: Lazăr Scheiu) - folclorist şi lingvist. A

absolvit Literele la Bucureşti. S-a specializat la Paris şi Leipzig. A obţinut cetăţenia română graţie intervenţiei speciale a lui Titu Maiorescu. A lăsat studii importante în domeniile de care s-a ocupat: Încercare asupra semasiologiei române, 1886; Istoria filologiei române, 1892; Basmele românilor, Premiul Academiei, 1894; Basmele române în comparaţie cu legendele antice clasice şi în legătură cu basmul popoarelor învecinate şi ale tuturor popoarelor romanice • Studiu comparativ, 1895; Dicţionarul universal al limbii române, 1896; Influenţa orientală asupra limbei si culturei române, vol. I, Introducere, 1900; vol. II, partea I - Vocabularul • Vorbe populare, 1900; vol. II, partea a II-a, Vorbe istorice • Împrumuturi • Indice general, 1900. După ce s-a stabilit la Paris, în 1901, s-a ocupat de Rabelais: La langue de Rabelais, 2 vol., 1923.

„Şantier" (1935-1937, Bucureşti) - bilunar. Revistă social-politică şi literară antifascistă condusă de prozatorul Ion Pas.

Şcoala Ardeleană - mişcare culturală cunoscută sub acest nume şi existentă în intervalul cuprins între sfârşitul secolului al XVII-lea şi începutul secolului al XIX-lea în Transilvania. A fost expresia iluministă a luptei naţiunii române pentru egalitate în drepturi cu celelalte naţiuni ale Imperiului Austro-Ungar. Principalii corifei: Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior. Membrii Şcolii Ardelene au creat pleiada de intelectuali ardeleni care avea să fondeze Academia Română şi mişcarea ASTRA, cu rol atât de important în Marea Unire de la 1918.

Şcoala Mare Domnească – v. Academia Vasiliană.

Şeicaru, Pamfil (n. 1894, Buzău – m. 21 octombrie 1980, München) – gazetar. A făcut Dreptul la Bucureşti, a participat la primul război mondial, a fost deputat în Parlamentul României (1928, 1931, 1933). A fost director de ziare: „Bucovina", „Curentul". A participat la făurirea „Gândirii". După ce, în 1939, a scris că afirmaţiua Marii Britanii că ar garanta frontierele României în faţa nazismului nu valora nimic, a plecat din ţară în 1944, la Madrid,

unde a editat, vreme de 30 de ani, ediția din exil a ziarului „Curentul". Lucrări: Pax Americana o Pax Sovietica, 1947; Istoria partidelor politice în România, 1959; La Roumanie dans la Grande Guerre, 1968; Karl Marx - Însemnări despre România, 1968; Adevăruri care trebuie amintite, 1980. A lăsat un jurnal care n-a fost publicat.

Şesan, Milan Pavel (n. 23 martie 1910, Cernăuți – m. 7 iunie 1981, Sibiu) – istoric, teolog. A studiat Teologia, Dreptul, Literele şi Filosofia la Universitatea din Cernăuți. A luat doctoratul în istorie la Praga şi doctoratul în teologie la Cernăuți. A predat limba cehă şi slavistica la Universitatea din Cernăuți. Din 1948, optând pentru România, a fost profesor la Institutul Teologic din Sibiu. Militant pentru promovarea ecumenismului, publicând în acest sens peste o mie de articole. Lucrări: Periodizarea în istoria bisericească universală, Cernăuți, 1939; Husiții şi Ortodoxia, 1958; Creştinismul vechi carpatic, 1958; liricul între Roman şi Bizanț, 1960; Die orthodoxe Kirche vom Jahre 1054 bis heute, Lausanne, 1969; Orthodoxie. Histoire d'un mot et de sa signification, 1970. A tradus din cehă Amos Comnenius – Școala maternă, 1937. A lăsat în manuscris versuri proprii.

Şezătoare – adunare sătească în care, pe un fond de muncă, se spun glume şi snoave menite să comunice învățăminte şi informații despre viața colectivității săteşti. Creatorii populari produc în acest cadru noi opere folclorice.

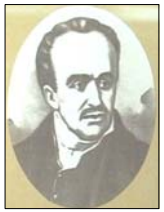

Şincai, Gheorghe (n. 28 februarie 1754, Râciu, jud. Mureş - m. 2 noiembrie 1816, Sinea, Slovacia) - istoric şi filolog. A studiat la Colegiul catolic De Propaganda Fide din Roma şi s-a călugărit cu numele Gabriel (fiind greco-catolic ca religie). Şi-a perfecționat studiile la Viena. A fost profesor la Blaj. Iluminist. A luptat pentru laicizarea învățământului, organizând în Transilvania 376 de şcoli, fiind închis din ordinul episcopului Ioan Bob (tot greco-catolic), ceea ce îl face să renunțe la haina monahală. A fost corector al cărților româneşti tipărite la Buda. A scris, în colaborare cu Samuil Micu, Elementa linguae daco-romanae sive valachicae (Elementele limbii daco-romane ori valahe), 1780 şi a rămas cunoscut

prin Hronica românilor şi a mai multor neamuri, o istorie ştiințifică redactată între 1803-1809 şi tipărită postum, Iaşi, 1853-1854. A scris şi manuale şcolare: ABC sau Alphavit pentru folosul şi procopseala şcoalelor celor normăleşti a neamului românesc, 1873; Îndreptare către aritmetică, întâia patre alcătuită şi întocmită pentru folosul şi procopsala tuturor şcoalelor normălesti a neamului românesc, 1875; Povățuire către economia de câmp, pentru fofosul şcoalelor româneşti celor din Țara ungurească şi din părțile ei împreunate, 1875. Membru marcant al Şcolii Ardelene.

Şora, Mihai (n. 7 noiembrie 1916, Ianova, Timişoara) – eseist. În 1939 pleacă la Paris ca bursier al statului francez, unde face Filosofia. Ia parte la mişcarea de rezistență. Revine după război. Funcționar la Ministerul de Externe sub conducerea Anei Pauker, apoi la lucrat la ESPLA, la Ministerul Învățământului. Membru fondator al Societății Academie Române. Ministru al Învățământului (după 1989). Premiul Grupului pentru Dialog Social, 2001. Lucrări: Du Dialogue interieur. Fragment d´une Anthropologie Metaphysique, debut, 1947; A fi, a face, a avea..., 1985; Eu & Tu & El & Ea-- , Sau, Dialogul Generalizat, 1990; Firul ierbii, 1998; Câteva crochiuri şi evocări, 2000; Mai avem un viitor? România la început de mileniu, 2001; Locuri comune, 2004; Clipa şi Timpul, 2005. A tradus în româneşte pe Jean Paul Sartre.

Ştefan (n. ? – m. 1656, Alba Iulia; nume la naştere: Ştefan Simion) – mitropolit. Călugărit la Alba Iulia, a fost ales mitropolit la 1643. Deşi i s-a impus calvinizarea bisericii ortodoxe din Transilvania, n-a respectat acest deziderat al principelui Gheorghe Racoczi I, considerat condiție a autonomiei Transilvaniei față de coroana imperială. A tipărit prima ediție integrală în română a Noului Testament de la Bălgrad (Alba Iulia sau Bălgrad), 1641.

Ştefan cel Mare (n. 1437, Borzeşti – m. 2 iulie 1504, Iaşi) – domn al Moldovei. Fiul voievodului Moldovei Bogdan al II-lea din

dinastia Muşatinilor şi al Doamnei Maria născută Oltea, probabil din boierimea oltenească din Țara Românească. Aflat în bune relații cu Iancu de Hunedoara, căruia îi propune să-l sprijine împreună la tron pe Vlad Țepeş în Țara Românească. A stabilit relații diplomatice cu Papa de la Roma, cu dogele Veneției, cu Lituania, Ungaria, Polonia, Rusia, Moravia, Persia, hanatul Crimeii. Geniu politic şi negociator, a reuşit să păstreze tronul Moldovei 47 de ani. I-a asigurat țării independența față de poloni, catolicism, otomani, tătari şi cea mai mare înflorire culturală şi economică, mai ales sub aspect comercial. Constituie gloria la care se raportează până astăzi spiritul românesc. A ctitorit 44 de lăcaşuri de cult, formând un stil arhitectonic, a provocat, sub aspect literar, scrierea de cronici care compară domnia lui cu alte domnii pământene, ca şi cu istoria universală. De asemenea, numeroşi scriitori ai epocii moderne i-au dedicat creații cunoscute. De pildă B. Şt. Delavrancea piesa, jucată şi astăzi, Apus de soare, dar şi V. Alecsandri, D. Bolintineanu, M. Eminescu, B.P. Hasdeu, Ion Druță. A fost declarat sfânt al

Bisericii Ortodoxe Române (1992).

Ştefănescu, Alexandru (n. 6 noiembrie 1947,) – critic literar. A absolvit Filologia la Bucureşti, este redactor şef al revistei „România literară”. Lucrări: Preludiu, 1977; Introducere în opera lui Nichita Stănescu, 1986; Cu gândul la Corneliu Coposu, 1994; Lovituri de grație date cu grație, 1996; Melania şi ceilalți, teatru, 1996; Gheața din calorifere şi gheața din whisky. Jurnal politic (1990-1995), 1996; Întâmplări, 2000; Căsătorie imposibilă, Premiul UNITER pentru scenariu, teatru, 2000; Ceva care seamănă cu literatura, Premiul Uniunii Scriitorilor, 2003; Jurnalul secret, 2005. Realizează emisiunea Un metru cub de cultură (2004-2004) la postul Realitatea TV.

Ştrempel, Gabriel (n. 8 septembrie 1926,) – istoric literar. Doctor în ştiințe filologice. Director al Bibliotecii Academiei. Membru de onoare al Academiei Române (2003). Lucrări: Miniaturi si ornamente in manuscrise grecesti ale Bibliotecii Academiei, 1971; Catalogul manuscriselor româneşti, vol. I-IV, 1978-1992;

Antim Ivireanul, 1997, a editat: Didahiile sau Predicile lui Antim Ivireanul, 1962; Marii cronicari moldoveni Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Costin, Ion Neculce, 2003, în colecția ‚Opere fundamentale' a Fundației Academiei Române.

Tartler, Grete (n. 23 noiembrie 1948,)- poetă şi traducătoare. A absolvit Limbi Orientale (araba) şi Conservatorul de muzică la Bucureşti. A fost profesoară la Liceul de Muzică din Bucureşti. După 1989 a lucrat în diplomație, fiind, după 1989, ambasadorul României în Danemarca. Lucrări: Proba Orientului, 1991; Înțelepciunea arabă. Secolele V-XIV, 2002; Râsul ocrotit de lege, Europa națiunilor, Europa rațiunilor, 2001; Trei Di-Iezi, 2004. Traduceri din arabă: Cele sapte mu'allaqate. Poezie preislamică, 1978.

Tănase, Stelian (n. 17 februarie 1952, Bucureşti) – eseist. A absolvit Facultatea de Filosofie la Bucuresti si este doctor in sociologie politica. Profesor la Ştiințe Politice, Universitatea Bucureşti. A debutat ca romancier in 1982 cu Luxul melancoliei . Conduce revista „Sfera politicii” inca de la infiintarea sa. Intre anii 1992-1995 a fost vicepresedinte al Comisiei de Afaceri Externe a Camerei Deputatilor. Membru fondator al Societății Academice Române. Lucrări: Luxul melancoliei, proză, 1982; Corpuri de iluminat, proză, 1990; Şocuri şi crize, 1993; Ora oficială de iarnă, 1995; Revoluția ca eşec. Elite şi societate, 1996; Anatomia mistificării, 1997; Miracolul revoluției, 1999; Acasă se vorbeşte în şoaptă. Jurnal şi dosar din anii comunismului târziu, 2002.

Tărâțeanu, Vasile (n. 27 septembrie 1945, Sinăuții de Jos, raionul Hliboca, fost Adâncata, reg. Cernăuți, Bucovina, azi Ucraina) - poet. A absolvit Literele la Cernăuți. A fondat la Cernăuți diverse publicații româneşti: „Arcaşul”, „Junimea”, (din 1999) „Plai românesc" (din 1990). Membru fondator al Societății pentru Cultură Românească 'Mihai Eminescu' (1989) din Cernăuți. Publică versuri în care se simte acut dorința participării la viața întregii națiuni române: Aripile ploii, 1981; Dreptul la nelinişte, 1984; Linia vieții, 1988; Teama de

înstrăinare, 1990; Litanii din Țara de Sus, 1995; Litanii, 1996. Laureat al Premiului pentru poezie la Festivalul Mihai Eminescu (Chişinău, 1993), Festivalul Lucian Blaga (Cluj, 1998), Festivalul de la Uzdin (Banatul Sârbesc, 1999).

Tăutu, comisul Ionică (n. 1795, Cerchejeni, Botoşani – m. 20 aprilie 1830, Istanbul) – poet şi traducător. A făcut şcoală cu preceptori particular. Ştia franceză, greacă, turcă, matematică, topometrie. Sfetnic de taină (consilier intim) al domnitorului Ioniță Sandu Sturdza. Precursor al paşoptismului. Lucrări: Cercare împotriva deiştilor; Zidire politicii întemeiată pe fire omului; Cuvânt al unui țăran către boieri. A tradus din preromanticul francez Volney. Textele sale au fost publicate în volum pentru prima oară în 1974, cu titlul Scrieri social-politice.

Tândală - personaj comic din povestirile populare. Perechea mitologică a lui Păcală. Aparent ei sunt prostul (Tândală) şi deşteptul (Păcală), în fapt unul este cel care descoperă problema de rezolvat (Tândală), iar celălalt (Păcală) propune soluția.

Târgovişte Oraşul este capitală de județ şi are o populație de 100.000 de locuitori. Este situat pe o terasă înaltă de 260 m, deasupra văii Ialomiței, la limita între regiunea deluroasă subcarpatică şi de câmpie. Pe aici trecea drumul comercial cel mai important care lega Transilvania de Dunăre pe la Rucar-

Câmpulung-Târgovişte-Târgşor-Brăila, cu ramificații spre Bucureşti. Perioada medievală i-a adus recunoaşterea ca târg de importanță europeană, unde se schimbau mărfuri sosite din trei continente, cu cele ale producătorilor locali. Săpăturile arheologice efectuate pe teritoriul

şi în împrejurimile oraşului au dovedit ca această regiune era locuită încă din neolitic. În Muzeul de Arheologie se găsesc vestigii ale culturilor din aceste vremuri, precum şi din perioada bronzului şi din epoca fierului, podoabe, unelte si monede geto-dacice, din vremea regilor Burebista si Decebal, precum şi din epoca bizantină. Prima mențiune a

oraşului datează din 1396, iar primul act oficial din 1406 şi aparține lui Mircea cel Batrân, voievod al Țării Româneşti, ce a opus trei decenii de rezistență în fața Imperiului Otoman şi a bătut monedă cu caractere latine. Din 1424 se păstrează prima reglementare comercială făcută de domnitorul Dan II cu meşteşugarii saşi de la Braşov, care furnizau arme. Vlad Țepeş urcă pe tron în 1456, cu sprijinul lui Ştefan cel Mare şi Iancu de Hunedoara şi se înscrie în istorie cu victoria din 1462 impotriva sultanului Mehmet II, cuceritorul Constantinopolului. Țările române atestă astfel un program creştin şi de identitate spirituală încă din perioada formării conştiinței naționale. Voievodul Radu cel Mare reclădeşte, începând cu 1499, biserica Sf. Nicolae din Deal, cunoscută azi ca Mânastirea Dealu. Mihai Viteazul a reuşit in 1600, pentru prima oară, să dea un chip programului de identitate al domnilor din toate provinciile româneşti care i-au premers, reuşind unirea celor trei principate româneşti şi fiind recunoscut în întreaga Europă ca un apărător al creştinătății. Capul său se află îngropat la Mânăstirea Dealu. Matei Basarab (1632-1654) a fost un mare sprijinitor al culturii. El a întărit fortificațiile oraşului, a reparat vechi biserici şi a construit multe altele noi. Constantin Brâncoveanu a fost ultimul domn pământen şi creştin care a construit în zona Târgovişte, păstrând deschisă calea Braşovului. Răscoala lui Tudor Vladimirescu, din 1821, dupa ce străluceşte la Bucureşti, restabilind domniile pamântene pe scaunul țării, se sfârşeşte trist la Târgoviste. Tudor si multi dintre soldatii sai sunt masacrati de eteristi pe locul din fata Mitropoliei, unde s-a ridicat o cruce de piatra, in amintirea lor. Târgovişteni au participat activ la revoluția română din 1848 şi au susținut toate actele politice ale unioniştilor. Cultura oraşului a fost pe măsura istoriei sale. Aici au apărut primele tiparituri in slavona din Țara Românească şi apoi cu litere latine. Macarie, călugărul, a imprimat la tiparnița de la Mânăstirea Dealu o trilogie religioasă: Liturghier, Octoih, Evangheliar, sub protecția lui Radu cel Mare. Tradiția va fi continuată de Dimitrie Liubavici şi diaconul Coresi, nume cu rezonanta în epocă, chemat la Braşov de Johannes Honterus. Ei vor face ca Târgovişte a să fie, alături de Braşov, unul din polii de

formare a limbii române literare. Domnitorul Neagoe Basarab este considerat primul erudit român. De la el se zice că au rămas Învățăturile lui Neagoe către fiul său Teodosie, care poate sta alături de Principele lui Machiavelli, ca una dintre scrierile europene importante din veacul al XVI-lea. Scurta domnie a lui Petru Cercel (1583-1585), erudit renascentist, venit domn cu sprijinul Franței, şcolit în mai multe țări europene, este deosebit de importantă. El reconstruieşte palatul domnesc, biserica şi parcul acestuia, realizează aducțiunea de apă, deschide prima turnătorie de bronz pentru tunuri şi inființează prima Academie domnească. În vremea lui Matei Basarab apare, în tipografiile de la Mânăstirea Dealu şi Mitropolie, una din primele cărți în limba română: Îndreptarea legii, care, împreună cu Carte românească de învățătură, aparută în Moldova, pot fi considerată cu adevărat un „cod al lui Hamurabi", piatră de temelie legislativă pentru civilizația românească. Mai târziu, sub domnia lui Constantin Brâncoveanu, prin tiparnițele lui Antim Ivireanul şi Gheorghe Radovici, se vor ivi noi tipărituri. Tot acum se creează un stil arhitectural specific românesc, îmbinare între arhitectura populară şi cea renascentistă locală, boierească. Stilul brâncovenesc a devenit prin excelență stilul românesc şi a fost preluat de celebri arhitecți moderni. Se pune baza învățământului în Țara Românească prin şcoala înființată în 1646, la Târgovişte. La cumpăna dintre veacurile al XVIII-lea şi al XIX-lea se poate vorbi despre o adevarată renaştere națională, generată de scriitori plecați de la Târgovişte şi care au aşezat temeliile moderne ale limbii şi literaturii române: Ienachiță, Nicolae şi Iancu Văcărescu, Vasile Cârlova, Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Alexandru Vlahuță, Ion Ghica, Ioan Alexandru Brătescu Voineşti, Elena Văcărescu ăi Smaranda Gheorghiu (maica Smara), autoarea unor note de călătorie la Polul Nord.

Teatru popular - ansambul producțiilor dramatice populare (dramă rituală, liturgică, teatrul cu măşti, cu haiduci, cu subiect istoric, de familie etc.). Peste substratul arhaic, al civilizației traco-dacice, s-au suprapus influențele mitologiei elene şi latine, apoi creştine, generând forme originale: Paparuda, Călușul, Coloianul, Capra, Moşnegii, Irozii, Vicleimul, Marioara şi Vasilache, teatrul cu păpuşi pe diverse alte teme. Despre: Dimitrie Cantemir - Descrierea Moldovei (traducere din latină 1973); Mihai Pop - Obiceiuri tradiționale româneşti, 1976.

Tempea, Radu (n. 9 februarie 1768, Braşov - m. 5 iulie 1824, Braşov) - cărturar. A studiat Teologia la Buda. A fost director al Şcoalelor neunite naționaliceşti din marele prințipat al Ardealului. A rămas pentru Gramatica românească, 1797, una dintre primele lucrări ştiințifice în domeniu.

Teodoreanu, Ionel (n. 6 ianuarie 1897, Iaşi - m. 3 februarie 1951, Bucureşti) - prozator. A studiat Dreptul la Iaşi şi a profesat avocatura. A făcut parte din cercul „Vieții româneşti" şi a scris mai ales pentru adolescenți: La Medeleni, ciclu compus din romanele Hotarul nestatornic, 1925; Drumuri, 1926; Între vânturi, 1927. A lăsat şi o frumoasă evocare a cenaclului „Vieții româneşti": Masa umbrelor, 1942.

Teodorescu-Branişte, Tudor (n. 12 aprilie 1899, Piteşti - m. 23 martie 1969, Bucureşti) - prozator şi gazetar. A scris în presa de stânga articole de atitudine şi a publicat romane cu subiect social: Ochiul de nichel, 1927; Primăvara apele vin mari, 1960, eseuri: Oameni şi cărți, 1923; Scara vieții, 1967; Oameni şi paiațe, 1967.

Teodorescu G. Dem. (n. 25 august 1849, Bucureşti - m. 20 august 1900, Bucureşti) - folclorist. A absolvit Filologia clasică la Paris. A fost primul director la Bibliotecii Fundației Universitare din Bucureşti, a fost ministru al învățământului, primul culegător de folclor versificat care a făcut acest lucru în mod ştiințific: Poesii populare române, 1885.

Teodorescu, Virgil (n. 15 iunie 1909, Cobadiu, jud. Constanța - m. 2 noiembrie 1984, Bucureşti) - poet. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. Preşedinte al Uniunii Scriitorilor, vicepreşedinte al Marii Adunări Naționale. Membru corespondent al Academiei (1974). A făcut parte din grupul suprarealist Lucrări: Blănurile oceanelor, 1945; Spectrul longevității: 122 de cadavre, 1946 şi a evoluat spre poezia civică: Semicerc, 1964; Heraldica

mişcării, 1973, Poezie neîntreruptă, 1976; Ancore lucii, 1977; Legea gravitației, 1979; Culminația umbrei, 1980; Cât vezi cu ochii, 1983; Un ocean devorat de licheni, 1984. A tradus din Adam Mieckiewicz, Byron, Nazim Hikmet, Apollinaire, Paul Eluard, Baudelaire, Louis Aragon ş.a.

Teodorovici, Ioan (n. 1780, Buda sau Pesta – m. 1845, Buda sau Pesta) – preot la parohia ortodoxă din Pesta, corector al cărților româneşti de la tipografia din Buda. Format în spiritul Şcolii Ardelene. A fost ultimul care a revizuit Lexiconul de la Buda, 1825. Lucrări: Cântare despre începutul şi starea de astăzi a românilor, 1813 (este o versificare la lucrării lui Petru Maior : Istoria pentru începutul românilor în Dacia). Traduceri: Pavel Kengyeldcz - Istoria universală sau a toată lumea, 1824; J. F. Marmontel - Adelaida sau Păstorița alpicească, 1836.

Theodorescu, Cicerone (n. 9 februarie 1908, Bucureşti - m. 18 februarie 1974, Bucureşti) - poet. Licențiat în Litere şi Filosofie la Bucureşti, membru fondator al Uniunii Scriitorilor. A început ca suprarealist, dar a adus în poezie maşinismul industrial tratat expresionist: Un cântec din ulița noastră, Premiul de Stat, 1953. A scris şi versuri pentru copii: Pădurea de cleştar, 1967. Este principalul traducător al lui Vladimir Maiakovski îh româneşte.

„Tibiscus" (din 1991, Uzdin, Banatul Sârbesc) – lunar cu profil cultural, care oferă informații despre activitatea comunității româneşti din Banatul Sârbesc, dar şi din alte zone locuite de românii din Sudul Dunării, ca şi din întregul Banat, precum şi pagini de literatură clasică şi contemporană, inclusiv din România. Publicație editată de Societatea Literar - Artistică 'Tibiscus'.

Tiktin, Heimann (n. 9 august 1850, Breslau, azi Wrocław, Polonia – m. 13 martie 1936, Berlin) – lingvist. Doctor în filologie la Universitatea din Leipzig. Origine germană. Stabilit în România (1869-1905), a predat româna la Seminarul de limbi orientale din Iaşi. A colaborat la „Convorbiri literare" şi a fost prieten cu Mihai Eminescu. A lăsat studii de istoria gramaticii şi gramatică comparată, situând astfel româna în ansamblul limbilor romanice, ca şi în spațiul geografic în care se vorbeşte: Der Vocalismus des Rumänischen,

1886-1889; Der Konsonatismus des Rumänischen, 1900; Gramatica română, 2 vol., 1891; Rumänisch-deutsches Wörterbuch, 1895-1925.

Timişoara – capitala județului Timiş, oraş situat pe o câmpie mlăştinoasă unde două râuri, Timiş şi Bega, inundau periodic teritoriul. Numele oraşului provine de la râul Timiş, care avea o largă rețea de mlaştini şi afluenți. Unii istorici presupun că o fortareață geto-dacică numită Zenobara sau Zambara a existat pe aceste locuri. Aceasta ar fi fost mai târziu cucerită de romani, apoi de goți şi avari, ultimii dând numele de Bega unuia dintre râuri. În partea nordică a oraşului pot fi vazute urme ale şanțului de fortareață romană. După retragerea avarilor, aici a dăinuit un sat daco-roman. În 896 cneazul Glad, care se presupune că a domnit pe aceste locuri, a acceptat suveranitatea ungară. În 1010 regiunea a fost inclusă în Ungaria, dar numele de Timişoara apare în documente abia din 1204, fiind numită

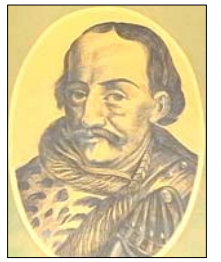

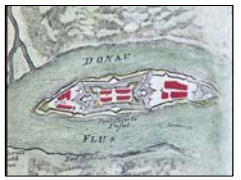

“Castrum Timisensis”. În sec. Al XIII-lea avea o structură bipolară: fortareața cu o formă de patrulater şi o rețea aproape rectangulară de strazi şi satul care se dezvoltase în mod haotic la nord de fortareață. Intre 1315 – 1323 dezvoltarea oraşului a fost favorizată de faptul ca regele Carol Robert d’Anjou şi-a stabilit Curtea acolo şi a construit un castel, reconstruit în secolul al XVI-lea de Iancu de Hunedoara spre a ține piept atacurilor otomane la Porțile de Fier ale Dunării. Dupa cucerirea Belgradului în 1521, Timişoara a fost fortificată rapid de arhitecți italieni. Cetatea a rezistat asediului din 1551, dar vara următoare turcii au cucerit Turnul de Apă, forțând astfel predarea fortăreței. Cronicarul turc Mustafa Seldzade a numit Timisoara “o fortareață de invidiat, cea mai puternica si cea mai importanta din Transilvania. Aceasta fortareață este dorită de toți sultanii”. Căderea ei a dus la o

schimbare a componenței etnice a oraşului. Au venit musulmani privilegiați, ca şi pe insulele de pe Dunăre, Ada Kaleh şi Şimian, odinioară fortărețe bizantine. Pe langă mesteşuguri şi agricultură s-a dezvoltat foarte mult comerțul. În a doua parte a secolului al XVII-lea oraşul a fost împărțit în patru districte, iar suburbiile în zece cartiere. Străzile au fost pavate cu lemn. Poziția sa geografică a făcut din Timişoara un punct strategic important, in special datorită expansiunii Imperiului austro-ungar. În 1716, când în Țara Românească începeau domniile fanariote, după asediul fortăreței de către prințul Eugeniu de Savoya, oraşul a intrat sub dominație austro-ungară. Garnizoana turcească şi civilii musulmani s-au retras in sudul Dunării. După pacea de la Passarotwitz (Păzarevač) din 1718, întregul Banat a devenit provincie austro-ungară. A început un amplu proces de colonizare, folosindu-se în special germani catolici din Wurtenberg, Schwaben, Nassau, etc. Numele urmaşilor lor or a rămas până astăzi acela de şvabi. Clima neprimitoare a dus la o rata crescută a mortalității, mulți dintre imigranți murind de malarie la 2-3 luni de la sosire. Fiind buni meşteşugari, şvabii au dezvoltat industria şi comerțul. Datorită nevoii de a asigura condiții bune de viață populației colonizatoare, autoritățile austro-ungare au început o reorganizare a tuturor satelor din Banat. Regiunea a căpătat o structură compactă. Cele mai importante realizari teritoriale au tinut de domeniul hidrotehnicii: regularizarea debitelor râurilor şi asanarea mlaştinilor. Între 1728 si 1732 cursul râului Bega a fost regularizat. Oraşul a fost conectat, prin intermediul râului Tisa şi al Dunării, la rețeaua fluvială central europeană, devenind apt să facă față transporturilor masive înainte de apariția căii ferate. In 1757 inginerul Maximilian Fremaut a proiectat sistemul de regularizare a debitelor hidrografice Timiş - Bega, sistem construit în perioada 1759-1761. Principele Eugeniu de Savoya l-a numit pe contele Claude Fremaut de Mercy guvernatorul oraşului. Primele activități în domeniul construcțiilor au vizat fortificarea oraşului şi un nou sistem de apărare a fost realizat în perioada 1723-1765. Ca urmare a războiului din 1737-1739 Banatul a devenit din nou o provincie de graniță a Imperiului austro-ungar, iar Timişoara a devenit unul din principalele oraşe-cetate. Abia revoluția economică

de după 1848 a făcut ca aceste fortificații să fie dărâmate i(1890 – 1910). Doar vechiul bastion al Transilvaniei a fost pastrat pana in 1960, constructie din care se mai pot vedea trei porțiuni reduse. După Marea Unire din 1918 armatele s'rbeşti au mai rămas un an în Banat, astfel încât abia în august 1919, regiunea Banat a fost unită cu Romania. Mitropolia a fost construita abia în 1938, concepută de arhitectul Troienescu în stil moldovenesc bizantin. În perioda interbelică Timişoara s-a unit cultural cu restul României. Scriitori din Bucureşti – de remarcat camil Petrescu – au venit aici şi au lucrat la unificarea normelor lingvistice, la ridicarea educației şi culturii oraşului, folosind fondul cultural al culturii bănățene mai vechi. Perioada de după cel de-al doilea război modial a făcut din Timişoara unul din marile centre culturale ale țării, caracterul multietnic a contribuind la înflorirea culturii şi la cultivarea spiritului, intelectualii acestui oraş au fost aceia care au declanşat revoluția română din decembrie 1989.

Timoc - este o regiune istorică situată între Serbia şi Bulgaria, de-a lungul văii râului Timoc. Este formată din județele sârbeşti Branicevo, Morava de Est, Bor şi Zaiečar şi regiunea bulgară Vidin. Până în 1830, anul de formare al statului sârbesc, românii timoceni trăiau într-o țară comună care se numea „Provincia Morava - Lom“ şi care era situată pe o mare parte a teritoriului vechii provincii romane Moesia Superior şi pe teritoriul Daciei Aureliane. În 1425 printr-o coordonare a armatelor muntene, bănățene şi transilvănene, trupele bănățene au cucerit cetatea Vidin după o luptă îndârjită. Şi Iancu de Hunedoara va ține piept în sudul Dunării otomanilor. În campania din 1443 i se alătură un uriaş număr de voluntari din zona Morava. La 3 noiembrie va cuceri Nişul. Tot atunci Skanderbeg (iliri la origine) va întoarce armele împotriva turcilor în Albania în înțelegere cu Iancu de Hunedoara. În 1444 Ioan Corvin ia cetatea Cladova, oraşul Vidin, apoi Razgradul, Şumenul, Novi Pazarul ajungând până la Varna, iar

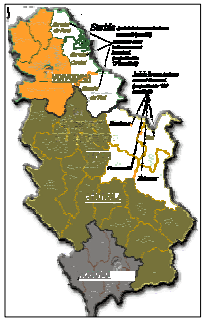

sfârşitul tot în sudul Dunării îl va găsi. Se spune că el a împărțit satelor de aici dascăli şi popi. Viața bisericească era sub ascultarea episcopului de Râmnic. Turcii acordă privilegii românilor. Craina era sub cârmuirea eredidară a familiei Carapancea. Vestit a fost şi Stoian Bulibaşa beg la Cladova, care avea o soție Fira şi care s-a opus turcilor. "Raşcovicii" avură timp îndelungat o putere asemănătoare în Starivlah, iar plasa Cheii (Cliuci) îşi păstra dreptul de a-şi alege cnejii săi. Balada lui Pătru din Cobilia spune că satele aveau fiecare cnezi care fac "săbor de săteni şi adună birul". Vlad Țepeş va ucide în aceeaşi zonă 29 000 turci, ale căror capete le va trimite inventariate lui Matei Corvin, cel care mijlocise, alături de Ştefan cel Mare, alegerea sa ca domn. În 1595 detaşamente ale banului Craiovei au ars împrejurimile Vidnului şi Vârşețul înaintând până către râul Sava. Mihai Viteazul spunea că a alungat turcii din 2.000 de sate dintre Țara Românească şi Grecia, primind la nord de Dunăre 16.000 refugiați16. El a fost sprijinit şi de haiducii din Balcani. La 1596 românii atacă şi în Dobrogea, iar Baba Novac, român sud-dunărean şi el, a eliberat regiunea Vidinului şi a nimicit garnizoanele Cladovei, Plevnei şi Nicopolului. În 1598 Mihai Viteazul a determinat Poarta să-l recunoască domn al Munteniei prin victoriile de răsunet care au dus la cucerirea cetăților Nicopol, Vidin, Cladova. Constantin Brâncoveanu va apăra şi reconstrui şi el cetatea Fetislam din Cladova la 1689. În Mărturii româneşti peste hotare, Virgil Cândea indică un număr impresionant de documente care atestă ctitoriile românilor în zona Timoc şi prezența românească la sud de Dunăre. La 1696 marele geograf italian, contele Marsigli, a întâlnit un bloc românesc la sud de Dunăre care vorbeau "rumuneşce". În perioada ocupației turceşti această zonă a format Paşalâcul de Vidin, cu centrul administrativ la Vidin. Cu anumite ocazii, românii s-au aliat cu sârbii, însă nu au avut multe de câştigat din acest tip de politică. Cu alte ocazii s-au împotrivit unor răscoale, cum a fost cea condusă de haiducul Veljko Petrovic. Karagheorghevici, împreună cu o armată de 3.000 de oameni, a desființat satele "neascultătoare" locuite de români, cerând încă din anul 1809 ca granița răsăriteană a viitoarei Serbii să fie râul Timoc. Dar la Pacea de la Bucureşti din mai 1812 sultanul turc a refuzat sa

cedeze județele Timocul Negru şi Craina. Obrenovici inițiază un program agresiv de asimilare forțată a românilor din Timoc. Educatorii români sunt inlocuiți de sârbi, care nu vorbeau româna. Preoții români sunt alungați în România, fiind înlocuiți de preoți slavi, iar serviciul religios a început să fie oferit în limba slavonă. Procesul de asimilare forțată a românilor din Timoc a durat zeci de ani, şi a crescut în intensitate şi complexitate. Comunitățiile române au continuat să tipărească însă ziarul „Vorba Noastră” la Zaiečar, dar acesta a fost interzis începând cu anul 1848, la fel ca ziarul bilingv „Bilten” din Pozarevaț. În aceaşi perioadă, la recensămintele oficiale, comunitatea română scade în importanță de la 93.444 locuitori în 1948 la 1.369 în 1961. Majoritatea populației este oficial de etnie sârbă, însă există un grup reprezentativ de români, împărțiți în statisticile oficiale în vlahi şi români, care numără 42.075 de persoane (5.9%). Anumiți lingvişti şi oameni de ştiință ridică însă numărul românilor până la 400.000 de locuitori. Vlahilor din Valea Timocului (Serbia) vorbitori de limbă română nu le sunt conferite drepturi, deşi numără aproximativ 40.000 de oameni conform recensământului din 2002, cu mult mai mult față de românii din Voivodina. Statisticile şi politica guvernului sârb comit o segregare între românii din Voivodina şi cei din Valea Timocului. În unele declarații ale guvernului sârb se recunoaşte că "membri ai acestei populații, fără îndoială, au caracteristici asemănătoare cu cele româneşti, iar limba şi folclorul conduc spre varianta originii lor româneşti. Reprezentanții minorității vlahe susțin originea lor română", însă se face o diferență majoră între cele două grupuri etnice. Conform recensământului amintit mai sus vlahii constituie o minoritate reprezentativă în plasele Kucevo (28,3%), Boljevać (26,7%), Zagubića (22,4%), Bor (18,2%), Majdanpek (12,2%), Petrovać (10,9%), Golubać (9,9%), Negotin (7,5%), Zajećar (4,8%). România încearcă de un timp încoace să deschidă un consulat la Bor, însă autoritățile sârbe nu au permis acest lucru. Regiunea bulgară Vidin are o populație de 130.074 locuitori, din care câteva sute sunt români. Aici, drepturile românilor sunt bine respectate, iar autoritățile bulgare promit un sprijin important comunității

româneşti, în înfiinţarea de şcoli şi dezvoltarea mass-mediei. Din pricina interdicţiilor accesului la educaţie şi cultură în limba maternă, folclorul din Valea Timocului păstrează forme arhaice, s-a dezvoltat o religie de tip arhaic, cel mai bătrân om din sat botează, cunună sau onorează sufletul celui mort la malul apei, semn al trecerii şi al timpului deopotrivă.

„Timpul" (1876-1884; 1889-1900) -săptămânal, apoi cotidian, Bucureşti. Gazetă politică a Partidului Conservator (maiorescian), la care au fost redactori Mihai Eminescu, I. L. Caragiale şi Ioan Slavici.

„Timpul” (din 1993, Victoria, Australia) – lunar de informaţie pentru comunitatea românească. Redactor şef Cristian Crăciun.

Tinerimea română (1877-1943, Bucureşti) - societate ştiinţifico-literară. A organizat anual concursuri naţionale pentru elevi şi studenţi şi a editat „Revista Societăţii Tinerimea Română". A oprganizat concursuri anuale pentru elevi, la nivel de ţară, pe domenii umaniste şi ştiinţifice, „olimpiade” avant la lettre, cultivând spiritul de competiţie. Petru Dumitriu de pildă, ca elev de liceu la Târgu Jiu, a fost unul dintre marii premianţi al Tinerimii Române la concursul de limba română.

Titel, Sorin (n. 7 decembrie 1935, com. Margina, jud. Timiş - m. 17 ianuarie 1985, Bucureşti) - prozator. A început Filologia la Bucureşti (exmatriculat 1956). Redactor la „ România literară". Scrie o proză caracterizată prin interferenţa „vocilor" naratoare: Reîntoarcerea posibilă, 1966; Valsuri nobile şi sentimentale, 1967; Dejunul pe iarbă, 1968; Noaptea inocenţilor, 1970; Lunga călătorie a prizonierului, 1971; Pasărea şi umbra, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1971; Femeie, iată fiul tău, Premiul Uniunii Scriitorilor şi Premiul Academiei, 1983.

Toader, Diacul (n. sfârşitul secolului al XVII-lea, Feldru, Bistriţa, Transilvania – m. prima jumătate a secolului al XVIII-lea, Moldova) – cărturar. A fost preceptorul copiilor şi nepoţilor boierului moldovean Pătraţcu Ciogolea, logofăt al lui Vasile Lupu. Avea o filozofie populară robustă şi scrierile lui sunt monumete ale limbii române, vorbită unitar în Transilvania şi Moldova. Demn urmaş a cronicarilor şi predecesor al lui Ion Creangă. Lucrări: Cuvântul la

înmormântarea Sofroniei Ciogolé,]639.

Tocilescu, Grigore (n. 26 octombrie 1850, Fefelei, jud. Prahova - m. 18 octombrie 1909, Bucureşti) - arheolog şi folclorist. A absolvit Filosofia la Bucureşti. S-a specializat la Praga în limbi slave. Membru al Academiei (1891). A făcut cercetări istorice în Bulgaria, Rusia, Franţa, Italia şi a scos la iveală documente inedite de ordin istoric, epigrafic, arheologic. A conferenţiat la Paris, Londra, Dresda, Roma şi a fost membru a numeroase societăţi ştiinţifice străine. Director la Muzeului naţional de Antichităţi din Bucureşti. El a descoperit Cronograful lui Mihail Moxa şi manuscrisele lui Dimitrie Cantemir aflate în Arhivele ruseşti (trimis acolo cu sprijinul lui Alexandru Odobescu, a adus în ţară copii ale manuscriselor şi a alcătuit prima ediţie de Opere D. Cantemir, 7 volume, 1878-1900). A scris Dacia înainte de romani din punct de vedere geografic, istoric şi arheologic, Premiul Academiei, 1897 şi este considerat părintele epigrafiei româneşti prin lucrarea Monumente epigrafice şi sculpturale ale Muzeului Naţional de Antichităţi, 1902. Ca folclorist a făcut parte din şcoala lui B. P. Hasdeu. A alcătuit culegerea Materialuri folkloristice, 1900, bazată pe chestionare.

Tohăneanu, Gheorghe (n. 7 mai 1925, Galaţi) lingvist. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti, profesor la Universitatea din Timişoara. Specializat în stilistică literară. Lucrări: Studii de stilistică eminesciană, Premiul Academiei, 1965; Stilul artistic al lui Ion Creangă, 1969; Expresia artistică eminesciană, 1975; Dincolo de cuvânt. Studii de stilistică şi versificaţie, 1976.

„Tomis” (din 1966, Constanţa) – publicaţie lunară de cultură. Director fondator Constantin Novac. Director în prezent Ion Ţiţoiu.Se impune mai ales prin sectorul de critică literară, prin anchetele întreprinse şi prin reportajele publicate. Face parte din seria de publicaţii apărute în toate marile capitale de judeţ în intervalul 1964-1966.

Tomozei, Gheorghe (n. 29 aprilie 1936, Bucureşti - m. 31 martie

1997, Bucureşti) - poet. A absolvit Şcoala de literatură 'Mihai Eminescu' şi a fost redactor la diverse publicații. A scris o poezie moderat fantezistă, romanțioasă: Pasărea albastră, 1957; Steaua polară, 1960; Vârsta sărutului, 1963; Noapte de echinocțiu, 1964; Dacă treci râul Selenei, 1967; Altair, 1968; Atlantis, 1971; Tanit, 1972; Carul cu mere, 1974; Istoria unei amfore, 1976; Ierbar de nervi, 1978; Ninive, 1982; Plantația de fluturi, 1988; Mersul pe aripi, 1990; Ultima carte de dragoste, 1991; Toamnă mică, 1996.

Tomuş, Mircea (n. 9 ianuarie 1934)- istoric literar. A absolvit Filologia la Cluj. Redactor şef al revistei „Transilvania”, Sibiu, profesor la Universitatea din Sibiu. După 1989 secretar de stat în Ministerul culturii. Premiul Festivalului Internațional ‚Lucian Blaga’ pentru Opera Omnia, 2004. Lucrări: Gheorghe Şincai. Viața şi opera, 1965; Opera lui Caragiale, 1977; Întoarcerea, 1983; Teatrul lui Caragiale dincolo de mimesis, 2002; Caragiale după Caragiale, 2004

Topârceanu, George (n. 20 martie 1886, Bucureşti - m. 7 mai 1937, Iaşi) - scriitor. Secretar de redacție la „Viața românească". Laureat al Premiului Național pentru Poezie (1926). Membru corespondent al Academiei (1936). A scris mai ales versuri: Balade vesele; Parodii originale, ambele 1916, dar şi amintiri din războiul balcanic Amintiri din luptele de la Turtucaia, 1918; Pirin-Planina, 1936.

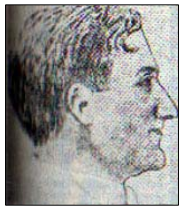

Toronțiu, I.E. (n. 17 iunie 1888, Solca, jud. Suceava - m. 23 noiembrie 1953, Bucureşti) - istoric literar, proprietar de tipografie (Bucureşti), unde a tipărit biblioteca de popularizare Bucovina, din care enumerăm: Poveşti şi cântece poporale, 1911; Frunză verde. Cântece poporale din Bucovina, 1914; Poveşti poporale, 1914. A luptat, încă de pe când era în Bucovina, pentru drepturile naționale ale românilor. Membru corespondent al Academiei (1936). A condus o vreme „Convorbiri literare” (1939). A adunat nenumărate documente literare, însoțite de note şi indici: Studii şi documente, 13 vol. (1931-1946).

„Tradiția" (din 1992, Novi Sad) - trimestrial de etnografie şi folclor editat de Fundația Română de Etnografie şi Folclor din Voivodina. Redactor responsabil: Costa Roşu.

Tradiționalism – curent cultural difuz şi greu de dfinit ca diferență specifică față de altele, dar uşor de dfinit prin genul proxim: atașament față de valorile tradiționale, naționale, care sunt supralicitate în detrimentul acceptării comunicării inter-culturale impuse de apartenența culturii române las cea universală, ca şi de evoluția determinantă a societății româneşti în plan social-economic. În literatura română cel mai semnificativ exemplu este sămănătorismul.

Tragedia este o specie a genului dramatic, în proză sau în versuri, reprezentand personaje puternice, angajate în lupta cu destinul potrivnic, cu ordinea existentă a lumii ori cu proprile lor sentimente, acest conflict soluționându-se cu moartea eroului.
A fost cultuvată în antichitate şi revigorată în romantism. Scriitorii români nu au apetență pentru această specie.

Traian Pop Traian (n. 10 decembrie 1952, Braşov; nume la naştere Traian Pop) – scriitor. A absolvit Politehnica (electrotehnică) la Timişoara. După 1989 a condus primul colectiv de redacție al cotidianului „Timişoara”. Plecat în Germania din 1990, conduce editura Pop din Ludwigsburg. Scrie versuri şi teatru: Timp interior, versuri, 1984, premiul revistei „Orizont”; Developări discrete, versuri, 1989; Frumos şi liber cu tine privind, teatru, 1999; Miercurea de cenuşă, versuri, 2000; Ochiul boului, versuri, 2002.

Transilvania – regiune istorică a României. Suprafața: 103.093 km^2 (adică de 2,5 ori mai mare decât Elveția). Pe teritoriul Transilvaniei

(în Munții Orăştiei) a fost nucleul statului dac, iar in timpul ocupației romane cea mai mare parte din aceasta a fost inclusă în provincia romană Dacia, Hunedoara şi Hațeg fiind bogate in obiective arheologice din neolitic, epoca bronzului, perioada daco-romană

şi cea medievală. De altfel, Ţara Haţegului a fost primul pământ al actualei Europe aflat deasupra apelor Mării Sarmatice, acolo au trăit dinozauri în condiţii de insulă. Civilizaţia dacică a lăsat complexul de sanctuare circulare şi dreptunghiulare care reprezintă, de fapt, primul observator astronomic de pe teritoriul României, din secolul II î.Chr. Transilvania a primit şi colonişti germani, pentru a stăvili la bariera Carpaţilor năvălirile barbare, apoi adepţi ai Reformei, colonişti italieni. Maghiari şi secuii s-au stabilit aici, triburi de goţi, avari, care s-au amestecat în plasma culturală foarte veche a locului, geto-dacică, romanizată, alcătuind o entitate multietnică şi multireligioasă – greco-catolici există numai aici şi în Ucraina – care oferă peisajului cultural românesc bogăţie, culoare, soliditate. In Transilvania a început odată cu Imperiul Austro-Ungar mişcarea de regenerare spirituală, s-a format idealul unităţii tututor românilor. Învăţaţii transilvăneni au colindat toate provinciile româneşti şi au răspândit cultura scrisă, a fost formatori de şcoală, de spiritualitate şi de opinie românească. Alba Iulia, Blaj, Sibiu, Braşov, Cluj au dat cărturari emblematici ai tuturor omânilor. Până astăzi Alba Iulia, aflată pe locul capitalei dacice Sarmisegetuza, este semnul unităţii românilor şi acolo se serbează la 1 Decembrie ziua naţională a României. Iar imnul actual al României a fost compus la 1848 de braşoveanul Andrei Mureşanu şi pus pe muzică de un alt braşovean, Anton Pann, profesor la Şcoala românească din Şchei. Difuz şi de neînlăturat, semnul Transilvaniei veghează literatura română: Gheorghe Iazăr a produs Colegiul Sfântu Sava din Bucureşti şi Biblioteca naţională, Şcoala Ardeleană a produs Academia Română şi pe Titu Maiorescu, prim ministru la României la 1877, anul independenţei ţării, ASTRA a produs Marea Unire. Când valurile potrivnice ale timpului şi istoriei întunecă vremelnic corecta raportare la standardele valorice ale naţiei, apelul la Transilvania se face auzit. Şi nu este întâmplător faptul că, în pragul integrării României în Uniunea europeană, voci ale Europei unite se referă tot la Transilvania, iar Sibiul a fost numit capitala europeană a culturii pentru 2007, anul integrării, dar şi anul Congresului Mondial al Francofoniei, care va avea loc la Bucureşti.

TRANSILVANI'A.

„Transilvania" (1888-1878, Braşov; 1881-1945, Sibiu) - de trei ori, apoi de două ori pe lună; la Sibiu cu intermitenţe. Revistă de cultură apărută iniţial sub conducerea lui George Barițiu, apoi ca organ al ASTRA, Sibiu. A avut un rol de seamă în realizarea unităţii culturale şi edificării conştiinţei politice a românilor.

- „ - (din 1972) - lunar, Sibiu. Revistă politică, social-culturală şi literară editată de Comitetul judeţean pentru cultură. Redactori şefi: Mircea Tomuş, Ion Mircea. A organizat anual colocvii naţionale de critică literară şi a tipărit lucrările lor (1978-1989). Moderatori: Romul Munteanu şi Mircea Zaciu.

„Tribuna" (1884-1903, Sibiu) -

TRIBUNA

cotidian. Gazetă politică şi culturală fondată de Ioan Slavici. Susţinea lupta pentru libertăţi naţionale ale românilor din Transilvania. După 1919 a fost condusă de Ion Agârbiceanu.

- „ - (din 1957, Cluj) - săptămânal. Revistă de cultură editată de Comitetul judeţean pentru cultură. Până în 1989 redactor şef a fost D.R. Popescu, iar secretar de redacţie Augustin Buzura.

„Tribuna României" (1972-1989) -bilunar, Bucureşti. Revistă cu profil de magazin, destinată propagandei culturale externe. Editată de Asociaţia România.

Tsepeneag, Dumitru – v. Ţepeneag

Tudoran, Dorin (n. 30 iunie 1945, Timişoara) – poet. A absolvit Filologia la Bucureşti, a lucrat ca redactor la revista „Luceafărul". A emigrat în SUA în 1985 şi acolo a scos revistele „Agora" şi „Meridian". Lucrări: Mic tratat de glorie, debut, 1973; Cântec de trecut Akheronul, 1975; O zi în natură, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1977; Uneori, plutirea, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1978; Pasaj de pietoni, 1980; De bună voie, autobiografia mea, 1986; Viitorul facultativ, 1999.

Tudoran, Radu (n. 8 martie 1910, Blejoi, Prahova - m. 19 noiembrie 1992, Bucureşti) - prozator. Frate cu Geo Bogza. Ofițer de aviație, prozator al unei lumi balcanice intrată în conflict cu industrializarea: Un port la răsărit, 1941; Anotimpuri, 1943; Flăcări, 1945; Întoarcerea fiului risipitor, 1948; Toate pânzele sus, 1954; Ultima poveste, 1956; Dunărea revărsată, 1961; O lume întreagă, 1964; Sfârşit de mileniu: vol. I, Casa Domnulu Alcibiade 1978, vol. II, Retragerea cu torțe, 1990.

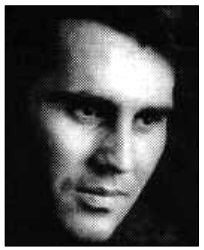

Tupan, Marius (n. 18 aprilie 1945, Turnu Severin) – prozator. A absolvit Filologia la Bucureşti. Redactor şef al revistei „Luceafărul”. Lucrări: Mezareea, debut, 1974; Crisalide, 1977; Marmura neagră, 1989; Rătăcirea Domnului, 1999; Vămile depresiunii, 2002; Sinucidere amânată, 2005.

Tzara, Tristan (n. 4 aprilie 1896, Moineşti - m. 25 decembrie 1963, Paris; nume la naştere: Samuel Rosenstock) - poet. Inițiator al dadaismului (Zürich, 1916). Din 1919 s-a mutat la Paris. Din 1929 a aderat la suprarealism. Din 1947 a devenit cetățean francez. A publicat poeme în română şi franceză: La Première aventure céleste de Monsieur Antipyrine, 1916; Vingt-cinq poèmes, 1918; Sept manifestes Dada, 1924; L'Homme approximatif, 1931; Parler seul, 1950; La Face intérieure, 1953. Versurile româneşti au fost publicate de Saşa Pană în volumele: Primele poeme ale lui Tristan Tzara şi Insurecția de la Zürich, 1934.

Ț

Țamblac, Grigore (n. 1364 - m. 1420, Suceava) - presviter. Aînvățat la Muntele Athos şi Patriarhia din Constantinopol. Mitropolit al Kievului. A lăsat însemnări în slavonă, de martor

ocular, despre domnia lui Alexandru cel Bun, ca şi desapre cetatea Trapezunt, în Martiriul sântului, slăvitului martir Ioan cel Nou carele s-a martirizat la Cetatea Albă, 1402.

Țepeneag, Dumitru – (n. 14.02.1937 , Bucureşti) – prozator. Plecat în Franța din anii 1975, în urma unui scandal generat de apariția grupului onirist, din cară făcea parte, alături de leonid Dimov. La Paris conduce „Cahiers de l’Est” (1975-1980), „Nouveaux Cahiers de l’Est” (1991-1992), „Seine et Danube” (2005). A publicat şi cu pseudonimul Ed Pastenague. Lucrări: Exerciții, debut, 1966; Frig, 1967; Les noces necessaires, 1978; Le mot sablier, 1984; Roman de gare, 1985; Pigeon volé, Zadarnică e arta fugii, 1991; Arpèges, 1992; Exercices d’attente, 1992; Înscenare şi alte texte, 1992; La defense Alekine, 1993; Reîntoarcerea fiului la sânul mamei rătăcite, eseu, 1993; Hotel Europa, 1996; Porumbelul zboară. Moment oniric, 1997; Nunțile necesare, 1997; Introduction à un monde de papier, 1998; ; Pont des Arts, trad. Alain Paruit, 1998; Războiul literaturii încă nu s-a încheiat, interviuri, 2000; Au pays de Maramuresh, 2001; Destin cu popeşti, 2001; Attente, 2003, trad. de Alain Paruit.

Țara Românească – numele medieval al părții de sud a României, care a cuprins, în

perioada de maximă înflorire, Banatul, Oltenia şi Câmpia Română. Printre provinciile româneşti aceasta are istoria cea mai frământată. La origini, teritoriul era locuit de triburile indoeuropene ale geților, parte a tracilor, veniți din Asia, zona de unde au plecat toate migrațiile spre Europa. Ele s-au aşezat în

mileniul II î.H. pe acest teritoriu care atestă moşteniri de locuire de la sfârşitul paleoliticului şi începutul neoliticului. Aflată între arcul Carpaților şi Dunăre, a fost o tentație puternică deopotrivă pentru marele Darius al II-lea al perşilor, pentru Alexandru macedon, pentru Împeriul Roman, pentru Buzanț, pentru Imperiul Otoman, pentru Imperiul Rus, pentru Imperiul Austro-ungar. Pământul acestei părți de lume este plin de vestigii ale tuturor acestor bătălii care n-au permis locuitorilor să-şi aşeze temeinic civilizația, să păstreze continuitatea firească a acumulărilor culturale şi care, în consecință, le-au modelat firea astfel încât să-şi păstreze viața cu prețul unor cedări de substanță în registrul ființei lor spirituale. De semnalart este faptul că astfel stând lucrurile, nici unul dintre imperii nu s-a putut totuşi împământeni pe aceste locuri. Fiindcă Țara Românească a pierdut în anumite epoci Banatul, Oltenia, alteori a cucerit Dobrogea. „Capul ce se pleacă sabia nu-l taie” a fost regula de viață a locuitorilor Țării Româneşti pe toate palierele vieții cotidiene, la nivelul de jos, a țăranilor şi plebei, care „se pribegeau” cu uşurință, fără a uita ce şi cine sunt. Este important de menționat ca o componentă a însăşi spiritualității româneşti această trăsătură de caracter, fiindcă ea a modelat totul, inclusiv cultura. De aceea este folclorul românilor cel mai viu în Europa de azi, fiindcă numai din gură în gură s-au transmis, veacuri la rând, componentele de bază ale identității de neam. Şi totuşi, personalitățile apărute în acest spațiu au conştientizat pe ce teren friabil există, ce măsuri transmitere în timp a mesajului lor trebuie să ia. Dacă în registrul istoric s-au afirmat un Vlad Țepeş, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, în cel cultural sunt deopotrivă de menționat Câmpulung, Curtea de Argeş şi Târgovişte, capitalele țării de dinainte de Bucureşti, generația paşoptiştilor şi unioniştilor, cu toată sinteza de informație şi de stil care a produs chipul specific al Țării Româneşti capabile să țină deschise căile de comunicare cu celelalte provincii româneşti şi, la momentul potrivit, să asigure reuşita micii, apoi a marii Uniri. Fiindcă Țara Românească a însemnat confluența tuturor aspirațiilor româneşti, din interiorul şi de la estul arcului carpatic, de la nordul şi de la sudul Dunării, dintre Tisa şi „marea cea mare”. Primul parlament, primul guvern, primul stat românesc unit a avut capitala

la Bucureşti, fosta capitală a Țării Româneşti, edificată de Vlad Țepeş. Numele Țării Româneşti a dat numele întregii Românii. Numeroase opere literare au drept punct de referință acest spațiu şi problemele lui şi numeroşi scriitori români din trecut şi de astăzi s-au format din substanța lui şi au creat în numele lui şi pentru el.

Țarălungă, Ecaterina (n. 8 august 1947, Râmnicu Sărat) – istoric literar. A absolvit Literele la Bucureşti. Doctor în Filologie. A lucrat la Editura Minerva (1970-1975), Ministerul Culturii (1975-1990), a condus colecția Biblioteca pentru Toți (1990-1995), realizator de televiziune (din 1995). Lucrări: Secvențe critice, 1979; Tudor Vianu, 1984; Misiunea de investigare, roman, 1987; Dimitrie Cantemir, 1989; Întâlnire de gradul X, roman SF, 1991, cu pseudonimul Koster del Rey; Biblioteca pentru toți. Catalog general, 1995; Mic dicționar de literatură română, 1997; România viitoare. Interviuri şi teste, 2001; Limite, versuri, 2003; ediția de Opere Petru Dumitriu, 3 vol., 2005. Pentru televiziune: Cuvinte potrivite, emisiune de limba română, 1995-1996; Viața în jurul Mediteranei, documentare în serial despre istoria culturii şi civilizației, 1997-1998; Café Corso, emisiune de relație între românii din țară şi cei din diaspora, 1999-2000; Lumi şi cetăți, documentare în serial despre oraşe europene contemporane, 2000-2001; Oraşe româneşti, documentare în serial, 2002; Bulevardul Artelor, magazin cultural de confluență a artelor, 2003; Identități, magazin cultural despre minoritățile din România, 2004-2005.

Țeposu, Radu G. (n. 19 aprilie 1954, Şirnea, Braşov – m. 5 noiembrie 1999, Baia Mare). Absolvent al Facultății de Filologie din Cluj, secția română–spaniolă, 1978. Profesor de limba şi literatura română la Şcoala generală Mârşa, jud. Ilfov, între 1978 – 1983; redactor de rubrică la revista „Flacăra” între 1983 – 1987; şef de secție şi apoi redactor şef la „Amfiteatru” între 1987 – 1990; director general al publicațiilor „Cuvîntul” din 1990. Redactor şef şi secretar general de redacție la „Echinocțiu” între 1975 – 1978. Debut în revista „Echinox” în 1985 cu un articol

despre teatrul lui Lucian Blaga. Colaborări la: „România literară”, „Amfiteatru”, „Flacăra”, „Viața românească”, „Familia”, „Caiete critice”, „Contemporanul”, „Tomis”, „Astra”, „Transilvania”, „Tribuna”, „Steaua”, „Convorbiri literare”, „Orizont”, „Vatra”, „Cuvântul”, „Luceafărul” (serie nouă), „Les Nouveaux Cahiers de l’Est”, „Revue roumaine” etc. Directorul şi co-proprietarul cotidianului „Clipa”, Baia–Mare. Lucrări: Dicționar de scriitori români, 1978, în colaborare; Viața şi opiniile personajelor, 1983; Poetica romanului, 1987; Istoria tragică şi grotescă a întunecatului deceniu literar nouă, 1995.

Țic, Nicolae (n. 6 ianuarie 1929, Boz, Hunedoara - m. 12 martie 1992, Bucureşti) - prozator. A absolvit Filologia la Bucureşti. A lucrat la Studioul cinematografic Bucureşti. A scris proză de tip reportaj: Profiluri, Premiul Academiei, 1959; Ora 6, 1960; Anii tineri, 1961; Oraşul cu o mie de blesteme, 1965; Nu trageți în caii de lemn!, 1967; Durerile altora, 1969; Patima urşilor albi, 1975; Arşița vremii şi a sufletului meu, 1976.

Țichindeal, Dimitrie (n. 1775, Becicherecu Mic, jud. Timiş - m. 20 ianuarie 1818, Timişoara) - fabulist şi traducător. De profesie învățător. A sprijinit dezvoltarea învățământului în limba română în Banat. Lucrări: Sfaturile înțelegerii cei sănătoase prin bine înțeleptul Dositei 0bradovici întocmite iară acum întâia dată întoarse despre limba sârbească şi întru acest chip în limba daco-românească aşezate, Buda, 1802; Arătare despre starea acestor noao introduse sholasticeşti instituturi ale nației româneşti, sârbeşti şi greceşti, Buda, 1813; Filosoficeşti şi politiceşti prin fabule moralnice învățături. Acum întâia oară culese şi într-acest chip pe limbă românească întocmite..., Buda, 1814. L-a tradus pe fabulistul sârb Dositei Obradovici, din care s-a şi inspirat: Adunare de lucruri moraliceşti de folos şi spre veselie, prin Dositei Obradovici întocmită, iară acum în limba daco-românească traduse (1808). A lăsat o serie de lucrări în manuscris: Despre sărbători; Istoria bisericească.

Țoiu, Constantin (n. 19 iunie 1923, Urziceni) - prozator. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. Redactor de editură la

ESPLA, redactor la „România literară”. Vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor, scrie o proză de tip eseist, cu fraze ample, bine ancorată în realitate. Premiul Național de Literatură al Uniunii Scriitorilor, 2002. Lucrări: Duminica munților, 1967; Galeria cu viță sălbatică, 1976; Însotitorul, 1981; Obligado, 1984; Căderea în lume, 1987; Barbarius, 1997; Răvaşe din Kamceatka. Prepeleac cinci, 2000; Memorii din când în când, 2 vol., 2003-2004; Trompete după-amiaza, 2004.

U

Ulici, Laurențiu (n. 6 mai 1943, Buzău – m. 15 noiembie 2000, Pârâu, lângă Făgăraş) - critic literar. A absolvit Filologia la Bucureşti. Redactor la „Contemporanul", director la „Luceafărul", preşedinte al Uniunii Scriitorilor, senator, preşedinte al Uniunilor de Creatori (1999). Scrie eseuri despre scriitorii clasici şi

contemporani: Recurs, 1971; Prima verba, 2 vol. 1975-1978; Biblioteca Babel, 1978; Confort Procust, 1983; Nobel contra Nobel • Propuneri, prezentări şi antologie, 1988; Puțin după exorcism, 1991; Deceniul literar nouă, 1995; Literatura română contemporană. Promoția ''70, 1995.

„Umoristul” (1863-1866, Pesta) – revistă satirică editată de Iosif Vulcan şi George Ardeleanu. A fost o publicație de tip moralizator şi educativ.

Ungheanu, Mihai (n. 17 martie 1939, Slobozia) - critic literar. A absolvit Filologia la Bucureşti. Doctor în Litere la Universitatea Bucureşti. Redactor şi redactor şef la revista „Luceafărul" (până în 1989), ministru adjunct la Ministerul Culturii, senator. Unul dintre promotorii protocronismului, polemist: Campanii, 1970; Pădurea de simboluri, 1973; Lecturi şi rocade, 1978; Romanul românesc şi tirania modelului, 1979; Exactitatea admirației, 1985; Fiii risipitori (Noi şi secolul XIX), 1988; Răstălmăcirea lui Țepeş • Dracula – un roman politic?, 1992; Românii şi tâlharii Romei: război religios – război de imagine?, 2005.

Ungureanu, Cornel (n. 3 august 1943, Lugoj) – istoric literar. A absolvit Filologia la Timişoara. Doctor în filologie. Este profesor la Universitatea de Vest din Timişoara, a fost cronicar literar al revistei „Orizont” (1963–2003). Lucrări: La umbra cărților în floare, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1975; Contextul operei, 1979; Proza românească de azi, 1985 şi Mircea Eliade şi literatura exilului, 1995; Imediata noastră apropiere, vol. I, 1980; vol. II, 1990; Mitteleuropa periferiilor, 2001. Este autorul antijurnalelor: A murit în Tibet, 1998; Europa Centrală: memorie, Paradis, Apocalipsă, 1998; Geografie literaturii române, azi, vol. I Muntenia, 2001; Despore regi, saltimbanci şi maimuțe, vol. I, 2001; vol. II, 2003; vol. III, 2004.

Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria (din 1994, Gyula), inițial Uniunea Democrată a Românilor din Ungaria – for cultural, destinat păstrării limbii române şi identității culturale a comunității româneşti din Ungaria. Susține autoguvernarea românilor din Ungaria. S-au făcut remarcați în special profesori: Gheorghe Marc, Gheorghe Martin, Ilie

Ivănuş, Ildiko Herczeg, Iulia Olteanu, Gheorghe Petruşan. Manualele claselor de limba română (de nivelul şcolilor generale) conțin clasici ai literaturii române, ca şi autori români din Ungaria: Moise Nicoară, Lucian Magdu, Ilie Ivănuş, Lucia Borza şi Maria Berenyi. Uniunea editează publicația „Noi”, în limba română.

Uniunea Românească (din 1995, Dieppe, New Brunswick, Canada) – organizație de opinie şi acțiune a diasporei româneşti. Este condusă de un preşedinte şi un Birou Executiv aleşi la interval de trei ani. Are următoarele comisii: Comisia de studii si strategie politică; Comisia pentru probleme juridice; Comisia pentru probleme culturale; Comisia pentru presă, informare, comunicare; Comisia pentru probleme economice şi financiare; Comisia pentru tineret; Comisia pentru femei; Comisia pentru problemele de educație şi ştiință; Comisia pentru probleme sociale şi de sănătate. Editează publicația on-line „Uniunea românească”.

Uniunea Scriitorilor din România (din 1949, Bucureşti) - a apărut prin fuziunea Societății Scriitorilor Români (1908-1949) cu Societatea Autorilor Dramatici (1922-1949). Are sediul în Bucureşti, dispune de asociații în principalele centre culturale ale țării, de reviste şi edituri, de un Fond Literar. Acordă premii anuale pe categorii de creație, promovează creația şi spiritualitatea românească din interiorul şi din afara granițelor. Primul său preşedinte a fost Mihail Sadoveanu. Alți preşedinți: Zaharia Stancu, George Macovescu, Virgil Teodorescu, D.R. Popescu, Mircea Dinescu, Laurențiu Ulici, Eugen Uricariu. Preşedinte în funcțiune: Nicolae Manolescu.

„Universul literar" (1888-1916; 1919-1931; 1938-1945, Buicureşti) – săptămânal. Publicație literară editată de ziarul „Universul" ca supliment. Printre directori au fost Perpessicius şi Camil Petrescu.

„**unu**"(1928-1932, Dorohoi, apoi Bucureşti) - lunar. Revistă de avangardă scoasă de Saşa Pană.

Ureche, Grigore (n. 1590 - m. 1647) -cronicar. Mare boier moldovean. Cronica lui nu s-a

păstrat decât în copii interpolate de Simion Dascălul şi Misail Călugărul. A fost tipărită de Mihail Kogălniceanu cu titlul Letopiseţul Ţării Moldovei, 1858 şi cuprinde istoria Moldovei între 1359 şi 1594.

Urechia, V. A. (n. 15 februarie 1834, Piatra Neamț - m. 22 noiembrie 1901, Bucureşti; nume la naştere: Vasile Alexandrescu) - istoric şi scriitor. A studiat Literele la Sorbona şi Madrid. Căsătorit cu o spaniolă, s-a ocupat de relațiile culturale dintre cele două țări. Profesor şi decan la Facultatea de Istorie a Universității din Iaşi. A fost ministru al Cultelor. Unionist. A fost unul din fondatorii Ateneului Român (1865) şi ai Societății Academice Române, preşedinte al Academiei Române (1901). Membru corespondent al Academiei Spaniole şi Institutului Etnografic din Paris. A publicat Istoria românilor, 14 vol., 1891-1902; Istoria şcoalelor de la 1800 la 1864, 4 vol., 1892-1901. Ca literat a scris proză: Omul muntelui, 1857, memorialistică şi a cules legende populare: Legende române, 1891.

Uric, Gavriil (a trăit în prima jumătate a veacului al XV-lea, se pare în zona Neamț) – călugăr, copist. A copiat, între 1413-1449, 13 manuscrie religioase slavone şi greceşti, pe care le-a decorat cu miniaturi, unele cerute de Alexandru cel Bun, răspândite astăzi la Oxford, Moscova, Bucureşti. Prin ceea ce a lăsat ilustrează preocupările asemănătoare ale călugărilor din Europa vremii, indiferent de confesiunea creştină căreia aparțineau, dar şi apartenența la un bazin cultural şi religios specific zonei româneşti.

Uricariu, Doina (n. 5 octombrie 1950, Bucureşti) - poetă şi eseistă. A absolvit Filologia la Bucureşti. A fost redactor de editură, în prezent conduce grupul editorial Du style. Scrie o poezie senzuală şi elevată: Vindecările, 1976; Vietăți fericite, 1980; Natură moartă cu suflet, 1982; Mâna pe față, 1984; Inima axonometrică, Premiul Uniunii Scriitorilor, 2002 şi eseuri despre poezie: Apocrife despre Emil Botta, 1983; Ecorşeuri • Structuri şi valori ale poeziei româneşti moderne, 1989; Nichita Stănescu inegalabilul, 2000.

Uricaru, Eugen (n. 1 noiembrie 1946, Buhuşi) – prozator.

Absolvent al Facultății de Filologie din Cluj, secția română – italiană (1971). Redactor la

revista „Ateneu” (1972), „Steaua” (1973 – 1990) şi redactor şef-adjunct al revistei „Luceafărul” (1990 – 1991); ataşat cultural la Ambasada României în Grecia (1992-1995); director adjunct la Accademia di Romania din Roma (1993), funcționar în Ministerul de Externe al României. Membru al Uniunii Scriitorilor, vicepreşedinte al ei (1997-2001), apoi preşedinte (2001-2003), secretar de Stat în Ministerul Afacerilor Externe pentru relația cu Parlamentul. Face parte din grupul fondator al revistei „Echinox”, alături de Marian Papahagi; redactor şef (1968) şi redactor şef – adjunct (1969 – 1971) al revistei. Alte colaborări: „România literară”, „Viața românească”, „Amfiteatru”, „Convorbiri literare”, „Vatra”, „Transilvania”, „Contemporanul”, „Tribuna”. Scrie romane în care istoria este prezentă: Rug şi flacără, 1977, după care s-a făcut filmul omonim, care a primit în 1979 Marele Premiu la Santarem, Portugalia; Mierea, 1978; Aşteptîndu-i pe învingători, Premiul Asociației Scriitorilor din Cluj, 1981; Vladia, 1982; Memoria, 1983; 1784, vreme în schimbare, Premiul Academiei, 1984; Stăpânirea de sine, 1986; Complotul sau Leonard Bîlbîie contra banditului Cocoş, 1990; Stare de fapt, Marele Premiu la San Marino, 1995; Stăpânirea de sine, 2004.

Urmuz (n. 17 martie 1883, Curtea de Argeş - m. 23 noiembrie 1923, Bucureşti; nume la naştere: Demetru Dem. Demetrescu-Buzău) - scriitor. A studiat Dreptul la Bucureşti. Funcționar. Este considerat precursorul dadaismului şi literaturii absurdului prin prefigurarea, în proza şi versurile sale, a absurdului de tip avangardist. S-a nascut, ca scriitor, din literatura târgurilor de provincie unde nu se întâmpla nimic. Tristan Tzara şi Eugène Ionesco îl citează ca maestru. A fost descoperit de Tudor Arghezi şi publicat postum de avangardişti: Algazy et Grummes, 1930.

Uscătescu, George (n. 5 mai 1922 Târgu Cărbuneşti – m. 11 iunie 1995, Barcelona) – istoric literar, hispanist. Legionar, a plecat la studii în Spania – Horia Sima îşi aminteşte de el - unde a şi rămas din 1944. Profesor la Universitatea din Barcelona. Lucrări: Relaciones culturales Hispano-rumanas, 1950; De Maquiavelo a la Razón de Estado, 1951; Profetas de Europa, 1962; Séneca, nuestro contemporáneo, 1965; Conversaciones actuales, 1971; Aporías del estructuralismo, 1971; Breve teoría e historia de la cultura, 1973; Agustín, Nietzsche, Kierkegaard: nuevas lecturas de filosofía y filología, 1983; Brâncuşi şi arta secolului, 1985; Procesul umanismului, 1987; Ontologia culturii, vol. I, 1986.

Utan, Tiberiu (n. 21 martie 1930, Văleni, Maramureş - m. 26 mai 1994, Bucureşti) - poet. A absolvit Institutul de literatură din Moscova. Director al „Gazetei literare", a condus apoi Editura Tineretului şi Editura Ion Creangă. A scris o poezie nostalgică, a dezacordului față de peisajul citadin: Versuri, Premiul Academiei, 1961; Clipe, 1968; Steaua singurătății, 1968; Goana după vânt, 1973. A scris şi literatură pentru copii.

V

Vanku, Milan (n. 22 iulie 1923, Straja, Banatul Sârbesc) - istoric şi publicist. A absolvit Dreptul şi Istoria la Belgrad. Profesor la Facultatea de Filosofie din Priştina şi la Facultatea de Filologie din Belgrad. A scris în sârbo-croată: Mala-Antanta, 1920-1938, 1969 - tradusă la Bucureşti, Mica înțelegere şi politica externă a Jugoslaviei, 1920-1938 şi în română: Nicoale Titulescu - promotor al politicii de pace şi

colaborare în Balcani, 1986. Membru fondator al Fundației europene Nicolae Titulescu de pe lângă Academia Română (1991).

Varlaam (n. 1585, undeva în Vrancea - m. 1657, mânăstirea Secu, Moldova; probabil nume de botez Vasile) - mitropolit al Moldovei (1632-1653). A introdus şi a răspândit tiparul în

Moldova, primind tiparnița de la Petru Movilă, mitropolitul Kievului. A tipărit Cazania (1641-1643), cu o prefață a lui Vasile Lupu: Cuvânt împreună către toată semenția românească. A luptat pentru păstrarea religiei ortodoxe, a editat Carte românească de învățătură la dumenecele de preste an, 1643, contribuind la răspândirea limbii române unitare în toate țările române.

Varlaam şi Ioasaf (secolul al XVI-lea) -roman popular care are la origine povestea vieții lui Buddha. La noi a ajuns prin intermediar slavon şi a fost tradus în româneşte de Udrişte Năsturel (1649). Conține istoria convertirii la creştinism a fiului unui împărat oriental.

Vartic, Ion (n. 4 octombrie 1944, Sibiu). Absolvent al Facultății de Filologie din Cluj, secția română, în 1967. Doctor în litere cu teza Ibsen şi teatrul modern, în 1988. Redactor şef–adjunct la „Echinox" între 1972–1983. Din 1967, asistent, apoi lector, iar din 1991 profesor de literatură comparată şi, din 1992, şeful Catedrei de teatru de la Facultatea de Litere. Secretar de Stat în Ministerul Culturii (1990–1992). Directorul Teatrului Național din Cluj, din 2000. Conduce colecția ‚Cartea imaginară' la Editura Echinox şi rubrica "Dosar" la revista „Apostrof". Colaborează la „Steaua", „Familia", „Tribuna", „Transilvania", „România literară", „Vatra", „Viața românească", „Apostrof", „Studia Universitatis" etc. Volume: Spectacolul interior. Eseuri critice, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru debut în critică, 1977; Radu Stanca. Poezie şi teatru, 1978; Modelul şi oglinda, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1982; Ibsen şi "teatrul invizibil", Premiul Asociației Internaționale a criticilor de teatru, 1995; Cioran naiv şi sentimental, Premiul Uniunii

Scriitorilor şi Premiul Asociației Scriitorilor din Cluj, 2000.

Vatamaniuc, Dimitrie (n. 25 septembrie 1920, Sucevița) – istoric literar. Liceul la Cernăuți şi Filologia la Cluj. A fost cercetător la Institutul de istorie şi teorie literară ‚G. Călinescu', profesor universitar. Lucrări: Ioan Popovici Bănțeanul, 1959; G. Coşbuc. O privire asupra operei literare, 1967; Ioan Slavici şi lumea prin care a trecut, 1968; Ion Agârbiceanu, 1970; Tudor Arghezi. Bibilografie. Opera. Repere critice si corespondenta, 2 vol., 2005. A scris şi proză: Subiect de nuvelă, 1956. A fost coordonatorul ediției de Opere Mihai Eminescu, prin care a continuat ediția Perpessicius (antumele, 6 vol.) şi a finalizat-o publicând integral creația poetului (vol. 7-16, finalizată în anul 2000).

„Vatra" (l894-1896, Bucureşti) - bilunar. Foaie ilustrată pentru familie, care publica şi literatură. A fost condusă de G. Coşbuc, I. Slavici şi I.L. Caragiale.

- „ - (din 1971, Târgu Mureş) – apariție lunară. Revistă cu profil social-cultural editată de Comitetul județean pentru cultură Primul redactor şef: Romulus Guga. NDupă 1989 director de onoarea fost Mircea Zaciu, redactor şef Cornel Moraru.

Văcărescu, Alecu (n. 1769 - m. 1799, Bucureşti)- poet. Fiul lui Ienăchiță. A fost educat în spiritul culturii greceşti şi franceze. A scris lirică anacreontică, improvizată cu mare uşurință, în română şi greacă. A fost editat post mortem: Poeziile Vacăreştilor, 1908.

- „ - Elena (n. octombrie 1866, Bucureşti - m. 17 februarie 1917, Paris) - scriitoare. Nepoata lui Iancu Văcărescu. Stabilită de timpuriu la Paris, a avut acces la cercurile literare franceze şi s-a afirmat ca scriitoare de limbă franceză, dar tratând o tematică românească. Membră de onoare a Academiei Române (1925). A scris versuri: Chants d'amour (Cântece de iubire), Premiul Academiei Franceze, 1886; Le Rapsode de la Dambovitza (Rapsodul de pe Dâmbovița), Premiul Academiei Franceze, 1900; Le Jardin passionné (Grădina pasionată), 1908 şi romane: Amor vincit,

1909; Le Sortilège – (Vrăjitorul), 1912.

- „ – Iancu (n. 1792, Bucureşti - m. 3 martie 1863, Bucureşti) - poet. Fiul lui Alecu şi nepotul lui Ienăchiță. A studiat în Austria şi Italia. A deținut funcții înalte în ierarhia boierească. Membru al Societățioi Filarmonice. A sprijinit teatrul în limba română şi a militat pentru emanciparea culturală a națiunii. Poezia sa este neoanacreontică prin stil şi străbătură de sentimente patriotice şi înnoitoare prin conținut: Cântec românesc, Glasul poporului supt despotism, Sfătuiri patriotice. Poezia sa este inspirată de Anacreon, Metastasio, Marino Marini. A tradus din Kotzebue, Scribe, Racine.

„ - Ienăchiță (n. 1740 - m. 12 iulie 1797) - poet. Tatăl lui Alecu şi Nicolae V. Mare boier în Țara Românească. Mama sa a fost nepoata cronicarului moldovean Ion Neculce. A scris lirică anacreontică, dar şi o poezie-manifest despre datoria față de limba română şi cultura națională: Limba română. S-a ocupat de limba română şi ca filolog: Observații sau băgări de seamă asupra regulelor şi orânduielilor gramaticii româneşti, 1787 şi istoric: Istorie a preaputernicilor şi marilor împărați otomani, 1788-1793.

- “ - , Mişu (pseudonim: Claymoor) – v. Claymoor.

- „ - Nicolae (n. 1785 - m. 12 octombrie 1825, Braşov) - poet Fiul lui Ienăchiță şi fratele lui Alecu. A sprijinit Eteria. Alături de Constantin Câmpineanu şi Dinicu Golescu a înființat la Braşov, în refugiu după înfrângerea lui Tudor Vladimirescu, o societate secretă pentru promovarea culturii române. În afara liricii anacreontice, a scris şi versuri inspirate din folclor: Durda.

Vârgolici, Theodor (n. 12 februarie 1930, Brăila) – istoric literar. A absolvit Filologia la Bucureşti, a fost cercetător la Institutul de istorie şi Teorie Literară ‘G. Călinescu', redactor şef la Editura Minerva. Colaborator

la “România literară”, “Adevărul literar şi artistic”. Lucrări: Dimitrie Anghel, 1965; Clasici şi contemporani, 1982; Interferenţe literare româno-franceze, 1977; Istoricul Societăţii Scriitorilor Români (1908-1948), 2002; Caleidoscop literar, 2003. Ediţia Opere, Gala Galaction, 7 vol., finalizată 2003; Opere, Panait Istrati, 2 vol., 2003.

Vârşeţ – al doilea oraş ca mărime al Voivodinei, provincie din Banatul Sârbesc, locuit majoritar de români. Urme de locuire în această zonă din sudul Dunării există încă de la sfârşitul paleoliticului şi începutul neoliticului. Cucerirea romană a vizat ambele maluri ale fluviului şi controlul asupra Porţilor de Fier. Bizanţul şi-a stabilit la Tibiscus (Dibiskos, Diviskos), cetate dacică, astăzi Jupa, lângă Caransebeş, o cetate de apărare a ortodoxiei timpurii în faţa catolicismului venit dinspre nord (pe insula Şimian există încă urmele ei). Mai apoi Banatul, în totalitatea lui, a intrat sub stăpânirea Principatului Transilvaniei, iar episcopia ortodoxă de la Caransabeş s-a mutat la Vârşeţ (sec. al XV-lea) şi abia Andrei Şaguna a readus-o la Caransebeş. A fost perioada unor bogate schimburi culturale, epoca de aur a formării spiritualităţii româneşti în sudul Dunării. Vârşeţul a continuată să ţină de episcopia de la Caransebveş, iar Miron Cristea, unul din corifeii Marii Uniri de la Alba Iulia a implemetat formule de învăţământ şi de formare intelectuală identice de ambele părţi ale Dunării. În perioada interbelică programele Fundaţiilor regale au asigurat cu învăţători din România şcolile româneşti din Voivodina, iar Vârşeţul a strălucit prin generaţiile de absolvenţi pe care le-a produs. Profesorul Gligor Popi, lingvist reputat, poetul Vasko Popa, profesorul Milan Vanku, lingvistul Radu Flora, fondator al Sdocietăţii de Limba Română din Voivodina au fost astfel formaţi. În perioada socialistă tot acest proces a fost întrerupt. Abia în 2005 s-a deschis Consulatul General al României la Vârşeţ. Oraşul are un liceu în limba română , un cenaclu literar ‚Mihai Eminescu’ şi un Institut Pedagogic.

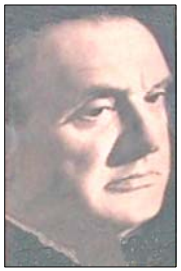

Vianu, Tudor (n. 27 decembrie 1897, Giurgiu - m. 21 mai 1964, Bucureşti) - istoric literar, teoretician al literaturii. A studiat Literele la Viena şi Tübingen. Profesor la

Universitatea Bucureşti, membru al Academiei (1955), director al Bibliotecii Academiei. A scris în jur de o sută de titluri de critică literară: Masca timpului • Schiţe de critică literară, 1926, de estetică: Estetica, 2 vol., 1934-1936, de stilistică: Arta prozatorilor români, 1941, de filosofia culturii: Filosofia culturii, 1944, de comparatism: Literatură naţională şi literatură universală, 1956; Studii de literatură universală şi comparată, 1960, Goethe, Premiul de Stat, 1962; Despre stil şi artă literară, 1965. A scris şi poezie: Versuri, 1956. Împreună cu Şerban Cioculescu şi Vladimir Streinu a scris Istoria literaturii române moderne, 1944.

„Viaţa Basarabiei” (1812-1918; 1931-1944; din 2002, Chişinău) – cotidian, apoi lunar care se ocupă de ansamblul activităţilor româneşti: viaţa satului, a oraşelor, cultura şi civilizaţia din Basarabia ca parte a întregii vieţi româneşti. Prima serie, de după alipirea provinciei la Rusia, a fost cotidian, principalul apărător al ideii că limba vorbită în Basarabia este limba română.. Seria a doua a fost condusă de Pan Halippa şi Nicolai Costenco. Ultima serie apare sub jurisdicţia Asociaţiei Scriitorilor din Moldova şi este condusă de Mihai Cimpoi (Chişinău) şi Eugen Uricaru (Bucureşti). Din colegiul redacţional fac parte mai mulţi scriitori din diverse generaţii: de la Emilian Galaicu-Păun şi Dumitru Dan Maxim, pînă la Ana Blandiana, Ion Hadârcă, Alexandru Burlacu, Eugen Simion, Victor Crăciun şi Constantin Ciopraga.

„Viaţa literară" (1926-1938, Bucureşti) - cu întreruperi, săptămânal. Revistă de informaţie, critică literară şi artistică. Director: G. Murnu.

„Viaţa nouă" (1905-1925, Bucureşti) - bilunar. Revistă literară de orientare simbolistă, condusă de Ov. Densuşianu.

„Viaţa românească" (1906-1916; 1920-1940; 1944-1946; din 1948, Iaşi, apoi Bucureşti) - lunar. Revistă literară iniţial de stânga, la conducerea căreia s-au aflat Constantin Stere, Ion Cantacuzino, G. Ibrăileanu, Mihai Ralea, G. Călinescu, Ioanichie Olteanu, Cezar Baltag. Din 1948 este editată de Uniunea Scriitorilor.

“Vieaţa” (1893-1896, Bucureşti) – revistă literară săptîmânală

condusă de Al. Vlahuță. Își propune să tempereze ȚvrajbaȚ dintre scriitori şi să aducă un climat sănătos. A colaborat: B. Şt. Delavrancea, G. Coşbuc, Şt. O. Iosif, Radu D. Rosetti, G. Murnu ş.a.

Vieru, Grigore (n. 14 februarie 1935, Pererita, jud. Hotin, azi Republica Moldova) - poet. A absolvit Institutul Pedagogic la Chişinău. Naturalizat în România (din 1995). Membru de onoare al Academiei Române (1990), membru al Comisiei de Stat a Moldovei pentru problemele limbii, laureat al Ordinului Republicii Moldova. Legat puternic de mişcarea de redeşteptare a sentimentului românesc şi reintroducerea grafiei latine în Basarabia. Deputat în Parlamentul Republicii Moldova, 1989. Primeşte Ordinul Steaua României, 1996. Scrie versuri implicate social şi în care este vizibil idealul unității poporului român: Frumos curcubeul, 1961; Numele tău, 1968; Duminica cuvintelor, 1969; Un verde ne vede, Premiul de Stat al Republicii Moldova, 1976; Steaua de vineri, 1978; Izvorul şi clipa, (1981; Taina care mă apără, 1983; Hristos nu are nici o vină, 1991; Rugăciune pentru mama, 1994.

Vinea, Ion (n. 30 aprilie 1895, Giurgiu - m. 6 iulie 1964, Bucureşti; nume la naştere: Ion Iovanachi) - poet. A editat revista de avangardă „Contimporanul" (1920-1931) şi a scris lirică elegiacă şi fantastică: Paradisul suspinelor, 1930; Ora fântânilor, 1964. Postum i s-a publicat romanul Lunatecii, 1965.

Vintilă, Horia – v. **Horia Vintilă**

Vişniec, Matei (n. 29 ianuarie 1956, Rădăuți) - dramaturg. A

absolvit Filologia la Bucureşti. Plecat în Franța în 1987. În prezent redactor la Radio France International din Paris. Comandor al Ordinului Steaua României, 2002. A început cu versuri: La noapte va ninge, 1980; Oraşul cu un singur locuitor, 1982; Înțeleptul la ora de ceai, 1984 şi a continuat cu teatru postmodemist: Țara lui Gufi, 1991, Mansarda la Paris cu vedere spre moarte, 2004; Hotel Europa complet, 2005.

Vlad-Delamarina, Victor (n. 31 august 1870, Satu Mic, azi Victor Vlad-Delamarina,

jud. Timiş – m. 15 mai 1896, Petroasa Mare, Timiş) –poet. Liceul la Lugoj şi Sf. Sava, Bucureşti. Şcoala militară (marina). A călătorit cu bricul Mircea pe marea neagră, marea Egee, Marea Mediterană, Marea Adriatică. Lucrări: Poezii bănățeneşti, postum, în grai bănățean, 1902. Şi-a publicat în serial, în „Dreptatea", 1893, jurnalul călătoriilor pe mări, cu ilustrații proprii. Îl precede astfel pe Jean Bart (Eugeniu P. Botez), profesor la Academia Navală din Constanța.

Vlahuță, Alexandru (n. 3 septembrie 1858, Pleşeşti, jud. Vaslui - m. 19 noiembrie 1919, Bucureşti) - scriitor. A călătorit în Turcia, Franța, Italia, Norvegia. Membru de onoare post mortem al Academiei (1948). Ca poet este un post-eminescian: Poezii, 1887; Iubire, 1896, iar ca prozator este autobiografic, social: Nuvele, 1886; In vâltoare, 1896; Din goana vieții, 1982; România pitorească, 1901.

„Vocea românească" (**„The Romanian Voice"**) (titlul în română şi engleză), cu subtitlul „Cel mai cuprinzător ziar românesc din lumea liberă" (1947; 1976-1986, Hamilton, Ontario, Canada) - lunar. Colaboratori: Monica Lovinescu, Petru Popescu.

Voiculescu, Vasile (n. 27 noiembrie 1884, Pârscov, jud. Buzău - m. 26 aprilie 1963, Bucureşti; nume la naştere: Vasile Costache Voicun) - scriitor. A absolvit Medicina la Bucureşti şi a practicat-o. Arestat (1958), a făcut cinci ani închisoare pentru un presupus complot politic. A fost prieten cu Urmuz. A scris poezii care evoluează de la eminescianism la tenta religioasă: Poezii, 1916; Poeme cu îngeri, 1927; Destin, 1933; Întrezăriri, 1939; Ultimele sonete închipuite ale lui William Shakespeare în traducere imaginară de Vasile Voiculescu, 1964. Proza, publicată postum, are caracter mitic şi fantastic: Povestiri, 1966; Zahei orbul, 1970. Teatrul său îmbină, de asemenea, realul cu fantasticul: La pragul minunii, 1932.

Voniga, David (n. 8 noiembrie 1867, Gyula, Ungaria – m. 31 octombrie 1933, Giroc, lângă Timişoara) - preot, poet, publicist, Studii teologice la Arad. Editorul primei reviste in limba română –

"Lumina" (1894), din Gyula. A predat la şcoala în limba romînă din Gyula şi la Institutul de educatoare din Szarvas. A activat în cadrul Societăților de lectură din cele două părți ale Gyulei : Oraşul Mare Românesc şi Oraşul Mic Românesc. Poeziile lui reprezintă un segment de referință din istoria literaturii române din Ungaria. Lucrări: Dor şi jale, 1896; Cuvântări bisericeşti, 1903; Istorioare biblice, 1908; Mizerie, boală, crime, degenerare, 1910.

Voinescu, Alice (n. 10 februarie 1885, Turnu Severin – m. 4 iunie 1961, Bucureşti) – estetician. A absolvit Literele la Bucureşti, a fost profesor la Institutul de Teatru. Lucrări: Montaigne, omul şi opera, 1936; Aspecte din teatrul contemporan, 1941; Eschil, 1946; Scrisori din Costeşti, postum, 2001; Jurnal, postum, 2002.

Voinescu II, Ioan (n. 1812, Bucureşti – m. 31 decembrie 1855, Pau, Franța) – publicist. A făcut studii militare la Bucureşti. Paşoptist. A făcut parte din societatea secretă 'Frăția' (1843) alături de N. Bălcescu şi în casa lui au loc întâlnirile clandestine ale revoluționarilor. Membru în Guvernul Provizoriu. Ca publicist a colaborat la "Dacia literară", "Propăşirea", "România viitoare", "România literară" ş.a. După înfrângerea revoluțieik a fost expulzat şi s-a refugiat în Franța. Lucrări: Cugetări asupra teatrului, 1836; Şarlatanul în mască de literat, 1844; Arabescuri. O călătorie pe Dunăre în ghimie, Paris, 1853.

Voivodina – provincie autonomă în Republica Serbia şi Muntenegru, conținând o mare minoritate românească. Provincia este cuprinsă între Dunăre, Sava şi Tisa, având o suprafață de 21.500 km.^{2}, cât un sfert din Serbia. Alături de români locuiesc acolo maghiari, sârbi, albanezi, ruteni, ucraineni, macedoneni, în total 26 de etnii. După evaluările din 2001 sunt 39.000 de români, la un total de aproximativ două milioane de locuitori. Capitala provinciei este Novi Sad, unde se află principalele instituții, coordonarea administrativă a provinciei, ca şi Parlamentul ei. În România acestei zone i se spune Banatul Sârbesc. Românii sunt emigrați în cadrul Imperiului Austro-Ungar, din Transilvania, mai exact trimişi de Maria Theresa

în calitate de coloni, spre a desțeleni pământurile din sudul Dunării, ca şi din români aparținând dialectelor sud-dunărene, mai cu deosebire aromâni. De asemenea, mulți țărani săraci din Oltenia au emigrat în sudul Dunării în speranța de a se îmbogăți. Originar olteneşti sunt satele: Sânmiai, Satu Nou, Straja; originar ardeleneşti sunt satele: Ovcea, Clec, Iancaid, Iabuca, Goloni, Ecica, Satu-Nou, Seleuş, Omolița, Biserica Albă şi Alibunar. Iar sate româneşti originar sud-dunărene sunt cele din jurul Vârşețului: Toracu Mare, Sărcia (Sutijeska), Uzdin, Alibunar, Seleuş, Nicolinț, Petrovăsâla (Vladimirovać), Mărghita, Sâmianăş (Barice), Râtişor. Tradițiile româneşti au fost bine păstrate în lumea satului, iar intelectualii sunt organizați în special în jurul trustului de presă şi editură Libertatea din Pancevo. La Vârşeț există un liceu cu predare în limba română, ca şi un Institut Pedagogic. Societatea de Limba Română, cu sediul la Novi Sad, are o vechime de şaizeci de ani. Tot la Pancevo este şi sediul Uniunii Culturale a Românilor din Banatul Sârbesc. După anul 2000 Biserica Ortodoxă Română a trimis un episcop – cu sediul la Pancevo. Din Voivodina provin: poetul Ion Miloş (Suedia), jurnalistul Lucian Marina, istoricul Milan Vanku, profesorii Gligor Popi, Ileana Magdu, scriitorii Vasko Popa, Nicolae Ciobanu, cercetători precum Costa Roşu ş.a. O mare parte a comunităților româneşti din Austria, Germania, SUA este alcătuită din români proveniți din Voivodina.

Voronca, Ilarie (n. 18 decembrie 1903, Brăila - m. 5 aprilie 1946, Paris: nume la naştere Eduard Marcus) - poet. Avangardist. A

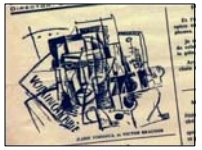

editat revistele „75HP" şi „Integral". A făcut „pictopoezie" suprarealistă: Brățara nopților, 1923< Colomba, Paris, 1927; şi dadaistă: Invitație la bal, 1931.

Vrabie, Gheorghe (n. 8 aprilie 1908, Voineşti, Vaslui – m.) – folclorist. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti, doctoratul la Berlin. Cercetător la nstitutul de Istorie şi teorie Literară din Bucureşti. Lucrări: Balada

populară română, 1966; Folcloristica română, 1968; Folclorul. Obiect, principii, metodă, categorii, 1970; Structura poetică a basmului, 1975.

Vulcan, Iosif (n. 31 martie 1841, Holod, jud. Bihor - m. 8 decembrie 1907, Oradea) - scriitor. Greco-catolic. Nepotul lui Samuil Vulcan. A absolvit gimnaziul la Oradea, Dreptul la Pesta. A colaborat la „Gazeta de Transilvania", „Foaie pentru minte, inimă şi literatură" ş.a. Animator de seamă al vieții literare şi culturale din Transilvania. A condus revista „Familia" (1875-1906) de la Oradea, unde l-a publicat pentru prima oară pe Mihai Eminescu. Membru al Academiei (1893). Întemeietor al Teatrului din Braşov şi al Societății Române de Teatru de la Budapesta (1869). A scris versuri: Lira mea 1883, teatru: Ştefan Vădă cel Tânăr, 1893 şi proză: Panteonul român, 1869; Novele, 1872-1874; Ranele națiunii, 3 vol. 1887. A tradus din Al. Dumas tatăl şi din Jules Verne.

- „ - , Samuil (n. . 31 aug. 1758, Blaj - m. 25 decembrie 1839, Oradea) – cărturar. A studiat la Blaj, Oradea şi Viena. A fost vicerector al Seminarului din Lemberg (Lvov, Polonia), episcop grewco-catolic de Oradea (din 1807). A sprijinit material şi moral editarea Lexiconului românesc-latinesc-unguresc-nemțesc de la Buda, 1825.

Vulcănescu, Romulus (n. 23 februarie 1912, Bucureşti – m. 9 noiembrie 1999, Bucureşti) – etnolog, folclorist, sociolog. A absolvit Literele şi Filosofia la Bucureşti. Doctor în filosofie. Profesor de filosofie la diverse licee. Şef de secție la Institutul de Etnografie şi Folclor din Bucureşti. Membru la mai multe societăți de sociologie şi folclor: Paris, Roma, Londra. Membru onorific al Academiei Române (1990). Lucrări: Scurtă privire asupra mitologiei române, 1937; Troița, insemn solar, 1943; Caractere înrudite între portul popular român şi slovac, 1962; Cartografierea etnografică a transhumanței în Oltenia de Vest, 1964; Metoda de investigație etnologică în zona Porțile de Fier, 1968; Rolul etnologiei în procesul autocunoaşterii culturale, 1969; L`écho des quelques monuments mégalithiques dans le paléofolklore et le folklore roumain, 1971; Toponimie mitică românească, 1974; Istoria etnologiei române, 1975; Isvoare de cultură, 1988.

Vulpe, Radu (n. 29 decembrie 1899,) – istoric şi arheolog. A absolvit Istoria şi Arheologia la Bucureşti, a fost profesor la Universitatea din Iaşi, apoi din Bucureşti. Epurat în 1944, a lucrat în cercetare. A fost unul din organizatorii celui de-al II-lea Congres Internațional de Tracologie, Bucureşti, 1976. Lucrări: Aşezări getice în Muntenia, 1966; Vechi focare de civilizație: Istria, Tomis, Callatis, 1968; Romanii la Dunărea de Jos, împreună cu Ioan Barnea, 2 vol., 1968; Epoca lui Traian, 1976; Columna lui Traian, monument al etnogenezei românilor, 1988; Piroboridava: aşezarea Geto-Dacică de la Poiana, 2003. A tradus în româneşte Dacia lui V. Pârvan, profesorul său, 1972.

X

Xenopol, A.D. (n. 23 martie 1847, Iaşi - m. 27 februarie 1920, Bucureşti) - istoric şi eseist. A studiat la Academia Mihăileană din Iaşi şi a luat două doctorate în istorie, la Berlin şi Giessen. A fost profesor la Universitatea din Iaşi, rector al ei. Membru al Academiei Române (1889), membru corespondent al Academiei de Ştiințe Morale şi Politice din Paris, profesor onorific la Sorbona, membru al Institutului internațional de sociologie din Londra. A scris Istoria românilor

din Dacia Romană 1888-1893; La Theorie de l'historie (Teoria istoriei), 1908. în domeniul literaturii a scris istorie literară: Mişcarea literară în România liberă, 1872; Amintiri de călătorie, 1901; Tablouri din natură, 1913.

Z

Zaciu, Mircea (n. 27 august 1928, Oradea m. 21 martie 2000, Germania) - istoric literar. A absolvit Litere şi Filozofie la Cluj. Profesor la Universitatea din Cluj, decan al Facultății de Litere. Membru de onoare al Academiei Române (1997). După 1990 s-a stabilit în Germania. A ținut cursuri de limba română la Universitățile din Kolh, Bonn, Aachen. Lucrările sale se caracterizează prin spiritul sistematic: Ion Agârbiceanu, 1965; Masca geniului, 1967; Lecturi şi zile, 1975; Mic dicționar • Scriitori români, 1978. A condus colectivul (Marian Papahagi, Aurel Sasu ş.a.) care a alcătuit dicționarul

Scriitori români: vol. I, literele A-C, Premiul Uniunii Scriitorilor, 1994, vol. II, literele D-L, 1998; vol. III M-Q, 1999; vol. IV, R-X, 2000. A publicat Jurnal, 1979-1989, vol. I-IV, 1993-1998, Premiul Uniunii Scriitorilor 2000; Dialog epistolar (cu Ion Brad), 2003.

Zamfirescu, Dan (n. 21 decembrie 1933, Bucureşti) – teolog, gazetar. A studiat Teologia şi Limbile Slave, specializându-se în bizantinologie. A lucrat la Biblioteca Patriarhiei şi la revista „Contemporanul”. Din 1990 a lucrat la Editura Roza Vânturilor. Ca scriitor, a fost unul dintre adepții protocronismului cultural românesc, susținut mai ales în paginile revistei „Luceafărul”. Lucrări: Studii şi articole de literatură română veche, 1967; Literutura română veche, (1402-1647), 1969; România – învățământ de civilizație şi sinteză. Articole şi eseuri, 1969; Neagoe Basarab şi învățăturile către fiul său Teodosie. Probleme controversate: 1512-1521, la 460 de ani de la urcarea sa pe tronul Tării Româneşti, 1972; Istorie şi cultură, 1975; Independență şi cultură, 1977; La Philocalie slavonne de Paissy Velitchkovski, Reproduction anastatique integrale de l'édition princeps, Moscou, 1793, 1990; Ortodoxie şi romano-catolicism în specificul existenței lor istorice, 1992.

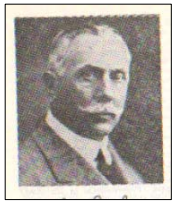

Zamfirescu, Duiliu (n. 30 octombrie 1858, Plăineşti, jud. Vrancea – m. 3 iunie 1922, Agapia, jud. Neamț) - scriitor. A absolvit Dreptul la Bucureşti. A fost secretar de Legație la Roma, Atena, Bruxelles, membru în Comisia Europeană a Dunării, preşedinte al Camerei Deputaților. Membru al Academiei (1909). Preşedinte al Uniunii Scriitorilor (1916-1917). Ca scriitor a rămas îndeosebi prin proza sa: Romanul Comăneştenilor, 5 vol., 1884-1911 şi mai puțin prin poezie.

Zamfirescu, George Mihail (n. 13 octombrie 1898, Bucureşti - m. 8 octombrie 1939, Iaşi; nume la naştere: Gheorghe Mihail) - scriitor. A desfăşurat o intensă activitate publicistică, a debutat ca poet şi s-a remarcat mai ales ca prozator: Maidanul cu dragoste, 1933, Sfânta Mare Neruşinare, 1936; Cântecul destinelor, 1938 şi

dramaturg expresionist: Domnişoara Nastasia, 1927; Grup revoluționar 8, 1929; Idolul sau Ion Anapoda, 1934.

Zamfirescu, Ion (n. 7 august 1907, Craiova - m. 1990, Bucureşti) - istoric literar. Profesor la Institutul de artă teatrală şi cinematografică din Bucureşti. Specializat în istoria teatrului: Istoria universală a teatrului, 3 vol., 1958, 1966, 1968; Panorama dramaturgiei universale, 1973; Probleme de viață, teorie şi istorie teatrală, 1974; Teatrul european în secolul Luminilor, 1981; Teatrul romantic european, 1984.

Zanne, Iuliu Alexandru (n. 11 iule 1855, Brusa, Turcia – m. 14 februarie 1924, Bucureşti) – folclorist. Aromân. Liceul şi Ecole des Arts et des Métiers la Paris. Inginer de căi feratela Bucureşti. A alcătuit o impresionantă culegere, Proverbele românilor, 10 vol, 1895-1903.

Zarifopol, Paul (n. 30 noiembrie 1874, Iaşi - m. l mai 1934; Bucureşti) - critic literar. Ginere al lui Constantin Dobrogeanu-Gherea şi prieten cu I. L. Caragiale. Şi-a făcut studiile la Halle şi Leipzig. A polemizat cu Mihai Ralea şi G. Ibrăileanu şi şi-a câştigat reputația de ironist şi anti-clasicist: Din registrul ideilor gingaşe, 1926; Încercări de precizie literară, 1931; Pentru arta literară, 1934.

Zegrea, Ilie Tudor (n. 3 iunie 1949, Sinăuții de Jos, raionul Hliboca, fost Adâncata, regiunea Cernăuți, azi Ucraina) - poet. A absolvit Literele (limba română) la Universitatea de Stat din Cernăuți. Redactor la ziarul „Zorile Bucovinei" şi apoi la Compania regională de stat de televiziune şi radiodifuziune din Cernăuți. Membru fondator şi preşedinte al Societății pentru Cultură Românească 'Mihail Eminescu' din Cernăuți. Membru fondator şi preşedinte al Uniunii Scriitorilor Români din Cernăuți, membru al Uniunii Scriitorilor din Ucraina, Republica Moldova şi România. Romantic contemporan: Timpul ierburilor, 1977; Navigator în septembrie, 1983; Crinul îngândurat, 1986; Oglinda retrovizoare, 1991; Singurătatea Apocalipsei, 1993.

Zicătoare - specie folclorică ce exprimă figurat, succint şi plastic, o normă de conduită bazată pe o lungă experiență de viață. Se apropie de proverb prin conciziune, dar nu exprimă decât o judecată aluzivă, care trebuie

întregită prin contextul discuției. Despre: Petre Ispirescu - Zicători populare, 3 vol., 1882-1895.

Zincă, Haralamb (n. 4 iulie 1923, Roman; nume la naştere: Hary Isac Zilberman) – prozator. Autodidact. A luptat în divizia 'Tudor Vladimirescu'. Lucrări: Moartea vine pe bandă de magnetofon, 1947; Jurnal de front, 1959; Şi a fost ora H, Premiul Asociației Scriitorilor din Bucureşti, 1971; Ultima noapte de război, prima zi de pace, 1985; Noaptea cea mai lungă, 1986; Marea confruntare, 1987; Fiecare om cu clepsidra lui, 1988; Revelion '45, 1989; "Spion" prin arhive secrete, 1993; Moarta mirosea a Christian Dior, 1997.

Zmeul – personaj de basm, făptură fabuloasă, reperzintă Răul, o răpeşte pe Ileana Cosânzeana şi o izolează de Lume, iar după lupta cu Făt Frumos o pierde. Are ceva din imaginea Dragonului (Balaurul) cu care luptă Sf. Gheorghe.

*** – „22”** (din 1990, Bucureşti) – săptămânal independent de analiză politică şi actualitate culturală. Publicație editată de Grupul pentru Dialog Social. Redactor şef: Gabriela Adameşteanu.

„ 75HP" (1924, Bucureşti) – publicație avangardistă editată de Ilarie Voronca în română, dar şi cu texte în franceză.